VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

ZBORNIK
DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM X

KNJIGA 2

ZB0RNIK

DOKUMENTA 1 PODATAKA
O NARODNOOBjBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVsKIH NARODA

TC

X

KNJIGA

REDAKTOR
Dan ко Fućalc
pukovnik avijacije

Urednik
Dimitrije Brajušković
peš. pukovnik

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo
general-major

IZDAJE
VOJNOISTORIJSK [INSTITUT

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

X

KNJIGA 2

JUGOSLOVENSKO RATNO VAZDUHOPLOVSTVO U NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLAVIJE 1945.

BEOGRAD
1967.

DOKUMENTA
JUGOSLOVENSKOG RATNOG VAZDUHOPLOVSTVA
U NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLAVIJE

MART—MAJ 1945.

BR. 1

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 1. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJI DOBOJ — DERVENTA[1]

MESEC MART 1945. godine

1. III. 1945. g.

OPERACIJA br. 295

Zadatak: Izviđanje sa bombama **Doboj — Derventa.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 7 sati 40 minuta
Poleteli: 12.55 čas sa Visa
Sleteli: 14.50 „ na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Delić** Milan
br. 2 „ **Rugi** Luigi
br. 3 zastavnik **Radulović** Radovan
br. 4 „ **Tomšić** Duro

Između **Vranduka** i **Dervente** osmotrili oko 15 teretnih automobila i deset konjskih kola.[2] Svi avioni bacili bombe na kolonu.

Više direktnih pogodaka na kolonu.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Više automobila i konjskih kola uništeno ili oštećeno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/63-4, к. 1450.

Verovatno delovi nemačke 7. SS-divizije »Princ Eugen«, koja je krajem februara 1945. prebačena u dolinu reke Bosne radi zaštite komunikacija koje su stalno ugrožavale i rušile jedinice 5. korpusa JA.

OPERACIJA BR. 296

Zadatak: Oružano izviđanje **Doboj — Derventa.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 7 sati
Poleteli: 13.10 sa Visa
Sleteli: 14.55 na Vis

Piloti: vođa major **Ivanišević** Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Vrabič** Ciril

Kod **Doboja** bombardovana tri kamiona i jedan autobus. Sve bombe pale u blizini cilja. Oblak prašine sprečio je tačno osmatranje rezultata. Od **Vranduka** mitraljirana kolona od oko 20 kamiona i 10 konjskih kola. Jedan kamion se zapalio, mnogo drugih oštećeno. Osmotren veliki promet od **Vranduka** do **Derventе.**

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Veći broj kamiona i konjskih kola uništeno ili oštećeno.

BR. 2

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 1. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE SNAGE U MALINSKOJ NA OSTRVU KRKU[1]

O P E R A C I J S K I I Z V E Š T A J I
za mesec mart 1945. godine

MESEC MART 1945. g.

1/3/1945.

Operacija br. 48 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama dve zgrade u Malinskoj na otoku Krku (RJ410157)[2] u kojim se po podatcima nalazi neprijateljski štab.[3]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 9/71-4, к. 1450.
[2] i [4] Oznaka koordinata, verovatno, na kartama britanskog izdanja.
[3] Na ostrvu Krku su se nalazili u martu 1945. delovi nemačke 392. legionarske divizije, jačine 500—600 ljudi, u mestima Krku, Punatu, Baškastaroj, Baškanovoj. Malinskoj (vidi Arhiv VII, reg. br. 41/3, к. 74).

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja: 4 čas.
Poleteli: 14.10. čas. 40 min.
Sleteli: 15.20 čas. Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg-1000 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 vod. Krsnik
br. 3 por. Pepel
br. 4 ppor. Ratkovčić

Po izjavi vođe i pilota leteli su direktno do cilja preko otoka Krka i napali cilj sa severa u 14.40 čas. Vođa je ispalio salvo-od 8 raketa za koje kaže br. 2 da su bile direktan pogodak u zgradu; po daljnjim izjavama je krov zgrade bio odnesen od eksplozije a zidovi su se srušili. Br. 2 je ispalio 8 raketa u drugu zgradu. Br. 3 i 4 podbacili. Sa RJ 404048[4] mitraljeska vatra sa zemlje. Iz Malinske 20 mm flak. U jednom području u blizini cilja osmotrili na visini od 50 stopa oblak komadića papira koji je na izvesnu daljinu davao izgled flaka.[5] Kao konačni uspeh se izjavljuje da je jedna zgrada uništena.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 zgrada uništena, 1 oštećena.

[5] Protivavionski mitraljez

BR. 3

IZVEŠTAJ ŠTABA 421. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 1. MARTA 1945. KOMANDANTU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI PUKA U TOKU FEBRUARA[1]

ŠTAB
421. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 090—
1. februara[2] 1945.god.
Zemun

KOMANDANTU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE NOVJ

U prilogu se dostavlja izveštaj o borbenoj delatnosti ovoga puka za mesec februar 1945. godine sa potrebnim prilozima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KOMESAR PUKA
poručnik
Vinko Sever

(M. P.)

KOMANDANT PUKA
kapetan
pilot lovac
Dušan M. Božović

NAČELNIK ŠTABA
kapetan
Ivan D. Stojaković

IZVESTAJ
O BORBENOJ DELATNOSTI 421 VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ ZA FEBRUAR 1945 GOD.

I

Opis operacija nazemnih delova naše vojske i njene saradnje sa našom avijacijom.

1. Zemaljska i vazdušna situacija:

22 nemačka pešadijska divizija, sa pridatim tenkovima i artiljerijom, u prvoj polovini februara meseca pokušala je da se probije drumom Vlasenica — Zvornik — Janja ka delovima nemačke armije u Bijeljini. Nemaćki delovi u Bijeljini dobivši

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—3, k. 1466-1.
[2] Greška, treba: 1. mart

pojačanja iz rejona Vinkovci — Brčko pokušali su da se sjedine sa opkoljenom 22 pešadijskom divizijom, u kome cilju su poveli napad u pravcu Janja — Zvornik.

2 armija NOVJ sa 22 udarnom divizijom NOVJ opkolivši u rejonu N. Kasaba — Drinjača — Zvornik 22-gu nemačku pešadijsku diviziju u saradnji sa 421 vazduhoplovnim pukom uništavala je tokom meseca februara opkoljenu diviziju i delove koji su joj pošli u pomoć.

Na frontu I armije NOVJ neprijatelj je i dalje branio posednute položaje između Dunava i Save vodeći artiljerijsku i minobacačku vatru. 421 vazd. puk je sarađivao dejstvu I armije vršeći povremeno borbeno izviđanje u rejonu Sotin — Tovarnik — Vinkovci i uništavajući neprijateljske baterije, minobacače, pešadiju i most kod Brčkog.

2) **Zadatak zemaljskog komandovanja:**

Delovi II armije i 42 jurišne divizije[3] NOVJ imali su zadatak opkoliti i uništiti 22 nemačku pešadijsku diviziju, ne dopustiti joj da se sjedini.sa delovima iz Bijeljine.

Delovi I armije imali su zadatak da dalje održavaju posednute položaje između Dunava i Save na delu s. Mohovo — s. Lovaš — Tovarnik — s. Ilinci — s. Batrovci — s. Sr. Blat — na jug do Save i Savom do Sr. Rače.

3) **Uzajamni rad sa zemaljskim delovima naše vojske:**

Ovaj rad se ostvarivao kroz naređenje i podatke štaba 42 vazd. divizije koji su dobijani telefonom na K.P.[4], kao i kroz izveštavanje štaba ovoga puka o podatcima borbenog izviđanja posada. Zemaljske trupe naše vojske nisu označavale liniju svojih prednjih delova, što znatno otežava saradnju.

4) **Saradnje sa drugim vidovima avijacije** nije bilo.

4) **Komandovanje:**

Puk je dobijao naređenja i podatke iz štaba 42 vazd. divizije:

a) Pismenim naređenjima.

b) Usmeno preko telefona i neposredno prilikom obilazaka komandanta i komesara divizije.

Štab puka komandovao je:

a) Pismeno: zapovestima, naredbama i naređenjima.

b) Usmenim neposrednim naređivanjem komandanta, komesara puka i načelnika štaba puka.

[3] To jest 42. vazduhoplovne divizije (jurišne)
[4] Komandnom punktu (mestu)

Komandovanje avionima u vazduhu vršeno je putem radija i raketama. Naši piloti nisu skoro uopšte upotrebljavali radio vezu u vazduhu delom zbog neispravnosti radio opreme na avionima a većim delom zbog nedovoljne obučenosti u radio vezivanju.

6) Dejstvo naše avijacije:

U toku meseca februara puk je bez obzira na teške meteorološke uslove, rđavo stanje aerodroma i neobučenost pilota, vodio napregnutu borbenu delatnost za uništenje opkoljene nemačke 22 pešadijske divizije u rejonu N. Kasaba — Drinjača — Zvornik i delova koji su ovoj diviziji pošli u pomoć na drumu Brčko — Bijeljina — Janja i mosta preko Save kod Brčkog, a takođe uništavao i neprijateljsku artiljeriju, minobacače, živu silu i saobraćajna sredstva u rejonu s. Mohovo — Tovarnik — Sotin — s. Nijemci.

Dejstvujući manjim grupama u parovima do četvorki puk je u mesecu proizveo 86 uspešnih borbenih letova, pri čemu su piloti pokazali veliko oduševljenje za vršenje borbenih letova, mušku hrabrost, vrlo brzo usvajanje tehnike letenja i taktike napada ciljeva na zemlji, kao i pravilno shvatanje svojih dužnosti.

Fotografisanje je vršeno samo u jednom borbenom zadatku. Izvršio ga je st. vodnik Piperin Dušan sa uspehom.

U borbenom radu su se osobito istakli drugovi: poručnik Rendulić Drago, potporučnik Utornik Jovan, st. vodnik Piperin Dušan i st. vodnik Hadžiomerović Salih.

7) Efektnost dejstva borbenih sredstava:

U februaru mesecu puk je proizveo 86 borbenil letova bacivši na neprijatelja 33.120 kgr. bombi i ispalivši 140 RS 82,[5] 14.365 metaka VJA[C], 22.600 metaka ŠKAS[7] i 1.530 metaka UBT.[8]

Po izviđanju posada, rezultatima podataka nadzemnih delova i fotografisanjem uništeno je i povređeno: 53 automobila; 67 kola; 3 slagališta municije; 3 slagališta pogonskog materijala i oko 150 fašista, a ućutkano 6 baterija PA artiljerije i 5 baterija polj. artiljerije. Izazvano je 14 eksplozija i 35 požara.

[5] Sovjetska skraćenica za raketno zrno: Реактивный снаряд.

[6] Sovjetska skraćenica za Volkov — Jarčev automatski top, kalibra 23 mm: Волков — Ярцева автоматическая пушка.

[7] Sovjetska skraćenica za Špitaljnij — Komarickoga automatski brzometni mitraljez, kalibra 7,62 mm: Шпитальнный — Комарицкога автоматический скорострельный (пулемет).

[8] Sovjetska skraćenica za Univerzalni Berezinov turelni mitraljez:: Универсальный Березинов турельный (пулемет).

Borbeni zadatci i uslovi dejstva bili su vrlo složeni naročito obzirom na neiskustvo pilota. Ciljevi su se nalazili u uskim i dubokim kotlinama pa je dejstvo u pikeu bilo otežano. Pored toga rejon za dejstvo bio je vrlo uzan. Sto je dejstvo ipak bilo vrlo uspešno može se zahvaliti iskustvu i izvežbanosti ruskih pilota koji su u najviše slučajeva vodili grupe i otsustvu neprijateljskih lovaca kao i rđavim meteorološkim prilikama koje su omogućavale redovno iznenađivanje neprijatelja.

8) **Dejstvo avijacije neprijatelja:**

Avijacija neprijateljska na frontu I i II armije nije dejstvovala. Prelet neprijateljskih aviona nije osmotren. Vazdušnih borbi nije bilo.

9) Izvod o snabdevanju:

U toku meseca februara puk je bio snabdeven od 907BAO 9 RAB-a[9] uz posredovanje 78 aerodromskog bataljona NOVJ. 78 aerodromski bataljon aerodromske službe nije imao uspeha u snabdevanju puka tako da je puk u svakom pogledu bio upućen sam na sebe.

10) Kretanje letačkog parka:

l-II 1945 godine puk je imao svega na licu 35 aviona IL-2, 1 avion UIL-2[10] i 1 avion PO-2. Od ovih 29 ispravnih i 6 neispravnih IL-2. Brojevi: 9512, 304489, 1872490, 1872495 nisu imali motore. Broj 1871588,[11] pilot Utornik je bio predugačak pri sletanju. Pošto je istovremeno imao utisak da mu ne reaguju komande ubrao je šasiju i tako povredio elisu, šasije i radijator za ulje. Broj 18881115[12] nalazi se na prinudnom sletanju kod Loznice.[13]

U februaru je puk imao dva gubitka od vatre PA artiljerije i jedan gubitak na aerodromu. Od vatre PA artiljerije pogođen je pilot Pivko Franja, koji se vratio u puk, a avion 100% oštećen.

1 marta 1945 godine na licu puk ima 32 aviona IL-2, jedan avion UIL-2 i 1 avion PO-2. Na aerodromu Zemun 25 ispravnih, 5 neispravnih IL-a. Na prinudnom sletanju 1 IL-2 u rejonu Loznice i 1 u rejonu s. Borca. Pilota sposobnih za ispunjavanje borbenih zadataka 18 (osamnaest).

[9] Sovjetski naziv za 907. bataljon aerodromskog opsluživanja 9. rejonske avio-baze.

[10] Školski jurišni avion »11-2«

[11] i [12] Broj aviona

[13] Tj. avion je morao prinudno da sleti.

II.

BORBENA OBUKA PUKA:

11) Osnovni zadatci za februar mesec bili su:

a) Utvrditi i na praksi primenom ojačati celokupno znanje ljudstva stečeno na teorijskoj obuci i ljudstvo u najkraćem mogućem roku osposobiti za samostalan rad na avionima kako na zemlji tako i u vazduhu u borbi.

b) Sistematskim ponavljanjem održati stečena znanja svežim i pažnju uvek budnom.

v) Probuditi i uvećati stečena znanja.

g) Neprekidnim radom i nastojanjem celokupnog starešinskog rukovodećeg osoblja i svih drugova u puku podići nivo discipline na onaj stepen čvrstine i svesnosti na kome ona mora biti u jednom vazduhoplovnom puku NOV Jugoslavije.

d) Znanje letačkog osoblja u pogledu tehnike letenja i dejstva u vazduhu, a naročito u pogledu orijentacije, navigacije i održavanja veze u vazduhu, naporom svih snaga pojedinaca povećati daleko iznad njegovog današnjeg nivoa.

Postavljene zadatke puk je izvršio.

Paralelno sa borbenim dejstvom vršena je teorijska obuka u kojoj je naročita pažnja obraćena na uzroke borbenih i neborbenih zadataka.

U teorijskoj obuci sa svakim pilotom i vazd. strelcem održano je po 80 čas. a sa teh. sastavom po 30 časova.

Neobučeni tehnički sastav puka položio je sa uspehom predviđene ispite i deluje sa dobrim uspehom na materijalu.

12) Trenažni letovi:

U toku meseca puk je na IL-2 proizveo 1 prelet i 2 školska leta u trajanju 1.00 čas.

13) Osnovni nedostaci borbene gotovosti i obuke puka:

a) Ljudstvo nema dovoljan broj veša pa je presvlačenje jako otežano, što utiče znatno na održavanje čistoće i može uticati na zdravlje ljudstva.

b) Formacijski sastav puka nije upotpunjen. Najviše se oseća nedostatak jedne daktilografske snage u štabu kao i pomoćnika načelnika štaba. Rad u prvoj i drugoj eskadrili u mnogome je otežan zbog nemanja adutanta eskadrile.

v) Nedostatak literature, pravila i školskog materijala znatno utiče na obuku celokupnog osoblja puka.

g) Nedostatak radnog odela za tehnički sastav dovešće odelo puka za kratko vreme do vrlo neuglednog stanja.

14) Opšti izvod:

a) Puk je izvršio sve postavljene mu zadatke.

b) U mesecu februaru puk je znatno povisio svoje znanje- i mogućnost dejstvovanja na frontu i izvršio znatan broj borbenih letova.

v) Uvećan je rashod bombi i municije.

g) Puk je u potpunosti osposobljen za borbeno dejstvo.

15) Zadaci za mesec mart 1945. godine:

a) Usposobiti puk za potpuno samostalno dejstvo u administrativnom, letačkom i tehničkom radu jednog modernog jurišnog vazduhoplovnog puka.

b) Povećati znanja letačkog osoblja u taktici dejstva na zemaljske ciljeve, u taktici dejstva u vazdušnim borbama, u manevru protiv dejstva protivavionske artiljerije i u upotrebi radio i foto opreme aviona IL-2.

v) Uvećati autoritet rukovodećeg osoblja i obučiti ga u zahtevanju ispravnog i pravilnog rada i discipline te na taj, način povećati disciplinu ljudstva puka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KOMESAR PUKA
poručnik
Vinko Sever

(M. P.)

KOMANDANT PUKA
pilot lovac
kapetan
Dušan M. Božović

NAČELNIK ŠTABA
kapetan
Ivan D. Stojaković

PREGLED
ČASOVA TEORISKOG RADA 421. VAZDUHOPLOVNOG PUKA U FEBRUARU 1945. GOD.

SA PILOTIMA

Red. broj	Tema	**Broj časova**
1.—	Izučavanje rejona borbenog dejstva	4
2.—	Taktički napad jurišne avijacije na zemaljske ciljeve	**6**
3.—	Taktika manevra protiv dejstva PAArt.	4
4.—	Bombardovanje po vremenskom računu	o
	Bombardovanje iz malih visina	4
5.—	Materijal jurišne avijacije	
	Smotra aviona pred bojni let	4

	Kontrola rada motora pri otkazu manometra, brzinomera i termometra	6
	Izučavanje defekata motora i njihovo određivanje na zemlji i u vazduhu	6
6.	Politička nastava	14
7.	Fotografisanje: opis materijala i rad s njima	2
8.	Veze: aviona IL-2 — pravila upotrebe i odstranjenje zastoja	4
9.	Spec, naoružanje: osobine i korišćenje u zimskom periodu	14
10.	Izučavanje municije	4
11.	Proslava 27-mogodišnjice Crvene armije	6
	Svega teoriskih časova	80

LETENJE

1.	Predpoletna priprema	24
2.	Letenje (borbeni rad)	60
3.	Kritika rada u vazduhu	15
4.	Trenažni letovi i preleti	1
	Svega časova praktičnih	100

SA VAZDUSNIM STRELCIMA

1.	Izučavanje reona borbenog dejstva	2
2.	Vazdušno streljačka priprema	
	Nišan K8T	2
	Pravila nišanjenja mitraljeza UBT	2
	Izučavanje siluete neprijateljskih aviona	4
	Saradnja pilota i strelca na raznim visinama i u raznim prilikama	4
	Kontrola poznavanja naoružanja IL-2	4
3.	Izučavanje municije VJA, ŠKAS i UBT	2
4.	Punjenje IL-2 vodom, uljem i benzinom. Puštanje vode zimi	4
5.	Veze: Taktičko-tehnički podaci RS4[14] i rad sa njome	4
6.	Politički časovi	14
7.	Strojeva obuka: Korak, pozdrav na mestu i u kretanju	
	Raportiranje	18
	Svega	80 čas.

[14] Oznaka za radio-stanicu

LETENJE

8. —	Predpoletna priprema	24
9. —	Borbeni rad	60
10. —	Kritika rada u vazduhu	16
	Svega časova	100

SA TEHNIČKIM SASTAVOM

1. —	Avion i motor. Vazdušni sistemi 11-2 Sistem vazdušnog reduktora, defekti. Opšte osobine aviona i motora.	4
2. —	Municija: topa VJA, ŠKAS i UBT	4
3. —	Politički časovi	12
4. —	Strojeva obuka	10
	Svega časova	30

RAD NA MATERIJALU

5. —	Predpoletna priprema za borbene letove	28
6. —	Opsluživanje borbenih letova	80
7. —	Smotra materijala posle letova	50
8. —	Opsluživanje školskih letova	12
	Svega časova	170

NAČELNIK ŠTABA PUKA,
kapetan
Ivan D. Stojaković

P R E G L E D

broja borbenih letova pilota 421. vazduhoplovnog puka NOVJ
po stanju na dan 28. II 1941. god.

Redni broj	Dužnost	Zvanje	Prezime, srednje slovo i ime	Gde se nalazi	Je li sposoban za borbene zadatke	Broj borbenih letova na 11-2	Ukupno vreme letenja na 11-2	Primedba
1.	Komandant puka	pilot-lovac	Božović M. Dušan	u puku	jeste	6	5,46	
2.	Šef nastave-šturman puka	pilot	Iličić M. Božo			6	6,47	
3.	Referent VSS	pilot	Pivko A. Franjo	.		1	1,07	
4.	Zamenik komandira eskadrile	pilot	Rendulić J. Drago			7	7,53	
5.		pilot	Koroša T. Ivan			5	6,08	
6.		pilot-lovac	Gregov M. Jeronim			17	20,49	
7.	Zamenik komandira eskadrile	pilot-lovac	Utornik S. Jovan			3	3,12	
8.		pilot-lovac	Udovički S. Milorad			. .		
9.		pilot	Šetina I. Vladimir		В Я	11	12,21	
10.		pilot	Hadžiomerović S. Salih	–		4	4,40	
11.		pilot	Nikolić G. Bogdan	-,-		5.	5,59	
12.		pilot	Dunjko F. Rudolf			.13	14,39	
13.		pilot-lovac	Jović R. Nikola			I	1,07	
14.		pilot	Cvejić S. Stanimir			4	4,24	
15.		pilot	Nešić M. Božidar			4 .	4,31	
16.		pilot	Piperin Č. Dušan			13	14,10	
17.		pilot.	Nikolić R. Jevrem			.	.	
18.		pilot	Živković Lj. Petar			.	.	

Načelnik štaba, kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. i

P R E G L E D

kretanja materijalnog dela i letačkog sastava 421. vazduhoplovnog puka za mesec februar 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Stanje 1. II		I s p i s a n o						Na licu 1. III	
				Borbenih		Neborbenih		Svega ispisano			
		Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača
421. vazd. puk	11-2	35	37	2	-	1		3		32	37

Načelnik štaba, kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 2

P R E G L E D

napregnutosti borbenog i neborbenog rada 421. vazduhoplovnog puka NOVJ za februar 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Ukupan broj aviona koji su leteli	Broj izvršenih letova	Ukupno trajanje letenja u časovima	Broj letačkih dana	Srednji broj aviona koji su leteli na jedan dan	Srednji broj ispravnih aviona na jedan dan	Srednji broj letova pojedinog aviona na dan	Napregnutost na jedan avion u mesecu	
									u broju letova	u broju časova letenja
421. v. puk	11-2	35	86	110	8	20	2,25	Zi. 31m.	12,8	13,29

Načelnik štaba puka, kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 3

P R E G L E D

gubitaka neprijatelja od dejstva 421. vazduhoplovnog puka NOVJ u mesecu februaru 1945. godine

Naziv jedinice			Uništeno i povređeno							
	Aviona na zemlji	Automobila	Konja	Vojnika i oficira	Kola	Baterija poljske artiljerije	Baterija PAArt.	Izazvano požara	Izazvano eksplozija	Slagališta municije
421. v. puk		53	oko 75	oko 150	67	5	6	35	,4	3

Načelnik štaba puka,
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 4

P R E G L E D

rashoda bombi i municije po vrstama 421. vazduhoplovnog puka za februar 1945. godine

FAB 50[15]	AO 25[16]	AO 10	AO 2,5	RS 132	RS 82	PTAB[17]	VJA	ŠKAS	BS
kom.	kom.	kom.	kom.	kom.	kom.	kom.	kom.	kom.	kom.
108	170	10	1820	180	171		1077	23800	1305

Načelnik štaba, kapetan
Ivan D. Stojaković

[15] Oznaka za fugasnu avio-bombu: Фугасная авиабомба.
[16] Oznaka za rasprskavajuću avio-bombu: Осколочная авиа[бомба].
[17] Oznaka za protivtenkovsku avio-bombu

Prilog br. 5

P R E G L E D

napregnutosti borbenog rada 421. vazduhoplovnog puka
za februar 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Broj aviona koji su leteli	Broj izvršenih letova	Ukupno trajanje letova	Broj dana letenja	Srednji broj aviona letećih na jedan dan	Srednji broj letova na jedan dan	Napregnutost aviona za mesec	
								U broju letova	U časovima letenja
421. v. puk	11-2	35	86	101,45	,2	22			

Načelnik štaba puka,
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 6

P R E G L E D

neborbenih letova 421. vazduhoplovnog puka NOVJ
za februar 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Broj aviona koji su leteli	Broj letova	Ukupno trajanje leta	Od ovih po zadacima					
					Trenažnih letova		Preleta			
					Letova	Časova	Letova	Časova		
421 vazd. puk	11-2 UI1-2	35 1	3	1,00	2	0,40	1	0,20		

Načelnik štaba puka,
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 7

P R E G L E D

borbenih letova 421. vazduhoplovnog puka
za februar 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Broj letelih - aviona	Broj letova	Vre me borbe-nog le-tenja	Iz ovih po borbenim zadacima			
					Po tehnici i živoj sili neprijatelja		Po artiljer. pozi-cijama neprijatelja	
					Letova	Časova letenja	Letova	Časova letenja
421. vazd. puk	11-2	35	86	101,45	40	68	26	33,45

Načelnik štaba puka,
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 8

P R E G L E D

gubitaka materijala i ličnog sastava 421. vazduhoplovnog puka
NOVJ u februaru 1945. godine

Naziv jedinice	Tip	Svega gu-bitaka		Od ovih						Svega bor-benih letova na je-dan gubi-tak	Uku-pno traja-nje letova u ča-sovi-ma	Broj na je-dan gubitak	
				Borbenih J				Neborbenih					
		Avio-na	Leta-ča	Obo-reno u vaz-duhu	Obo-reno od nepri-jatelja PA Art.	Nije se vratilo sa za-datka	Kata-strofe 100%	Teže pov-rede od 25% do 75%	Lakše pov-rede do 25%			Avio-na	Leta-ča
421. vazd. puk	11-2	3	.		2	.	.	.	1	86	101,45	32	.

Načelnik štaba puka,
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. II[18]

P R E G L E D

aerodroma, njihove pogodnosti i baziranja na njima 421. vazduhoplovnog puka u februaru 1945. god.

Naziv jedinice	Naziv aerodroma	Broj dana baziranja	Pogodnost		
			Pogodan	Ograničeno pogodan	Nepogodan
421. vazd. puk	Krnješevci	8			Nepogodan, pod vodom
	Zemun	20	Pogodan		

Načelnik štaba puka,
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 12

P R E G L E D

događaja 421. vazduhoplovnog puka za februar 1945. god.

Naziv jedinice	Tip	Događaji letenj					Broj časova letenja	Broj letova na jedan udes			
		Teški udesi Katastrofe	Teži udesi od 25% do 75%	Lakši udesi do 25 %	Prinudno sletanje	Svega udesa		Katastrofe 100%	Teži udesi 25% do 75%	Lakši udesi do 25%	Prinudno sletanje
421. vazd puk	11-2	1		—	—		101,45	85	*f*		

Načelnik štaba puka,
kapetan
Ivan D. Stojaković

[18] Redakcija je izostavila prilog broj 9 zbog toga što se odnosi na podatke o letenju, gde se navodi da nije bilo borbi u vazduhu, dok prilog broj 10 nije pronađen (verovatno greška u ispisivanju brojeva — umesto broja 10 upisan je broj U).

Prilog br. 13

P R E G L E D

školskih, trenažnih i aviona za vezu 421. vazduhoplovnog puka NOVJ u februaru 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Na licu 1.11	Od ovih		Na licu 1 .III	Od ovih	
			Ispravnih	Neispravnih		Ispravnih	Neispravnih
421. vazd. puk	Po-2	1	V	-	1	1	-
	Uli-2	1	-	-	1	1 , |	

Načelnik štaba puka,
kapetan
Ivan D. Stojaković

BR, 4

IZVESTAJ STABA 423. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 1„ MARTA 1945. STABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI PUKA U TOKU FEBRUARA[1]

ŠTAB
42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE NOVJ
Broj 00361
1. mart 1945. god.
Položaj

ŠTAB
423. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 076
1. III 1945. God.
Položaj

STABU 42. VAZD. DIVIZIJE

U prilogu akta dostavljamo pregled borbenog dejstva za mesec februar 1945. godine.

NAC. ŠTABA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA.
kapetan **Vlad.- R. Davidović**
(Davidović)

PREGLED BORBENOG DEJSTVA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA
za mesec februar 1945. godine

SITUACIJA:

Na frontu u Sremu nije bilo nikakvih značajnijih promena.. Na frontu u Bosni, u rejonu Bijeljina — Vlasenica, neprijatelj[3] je posle dužeg i sve žešćeg napada uspeo da se delovima svojih divizija probije od Han Pijeska preko Vlasenice u dolinu Drine, u težnji da se spoji sa svojim delovima u rejonu Bijeljine. U toku nadiranja ka Drini — Bijeljini neprijatelj je uspeo da ovlada Drinjačom i Zvornikom sa juga i Janjom sa severa. Naše trupe su ga pratile u stopu i za kratko vreme ponovo oslobodile Drinjaču i Zvornik.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/34-3, к. 1466 I.

[2] Vladimir

[3] Reč je o nemačkoj 22. pešadijskoj diviziji.

BORBENO DEJSTVO PUKA:

Puk je u toku meseca, potpomažući rad naše armije na frontu u Sremu i Bosni, dejstvovao u sledećim rejonima. U rejonu Drinjača — Nova Kasaba •— Zvornik — Janja — Bijeljina — Brčko, napadajući i uništavajući neprijateljsku živu silu i tehnička sredstva, sprečavajući mu dalje napredovanje i smanjivao mu udarnu moć.

U rejonu Sremskog fronta, pošto na istom nije bilo značajnijih promena, naneseni su udari u cilju sprečavanja snabdevanja fronta kao i pojačanja istog. Uništavane su neprijateljske kolone prevoznih sredstava u rejonu Tovarnik — Lovaš — Sotin — Vinkovci •— Privlaka — Otok.

Uništeno je: kamiona 13, kola sa konjskom zapregom 3, vagona teretnih 2, proizveden jedan požar, ubijeno i onesposobljeno 69 neprijateljskih vojnika i oficira. Svega u toku meseca izvršeno 16 uspešnih borbenih letova, sa ukupnim trajanjem leta 17 sati i 5 minuta. Protivdejstva od strane neprijateljske avijacije nije bilo. Novih taktičkih primera pri izvršenju zadatka za prošli mesec nije bilo.

Napadi su vršeni u osnovi iz poniruć eg i brišućeg leta sa formacijom od 4—6 aviona manevrišući sa ćelom grupom. To je davalo efekat odličnog poražavanja cilja. Zajedničkim manevrom ovakve grupe obezbeđen je ujedno i rad nad ciljem i postignut najbolji rezultat.

Na primer:

22/2—1945. u vremenu od 11, 10—12, 30 čas. u stroju desni stepen četvorka, vođa gvardi kapetan[4] **Smrčkov,** visina 500 m. do brišućeg [leta] iz kruga sa 8 napada nanet je udar neprijateljskoj koloni kamiona u rejonu severoistočno od s. Turskog Sepaka.

Uništeno je do 10 neprijateljskih kamiona i do 20 neprijateljskih vojnika i oficira.

Druge primere ne navodim pošto su u grupama leteli samo pojedini naši piloti, kompletnih grupa sa našim posadama nije bilo, te se ne može istaći naročiti rad pojedine grupe, koji bi se odnosio na uspeh naših letača.

VEZA I KOMANDOVANJE:

Radio veza u toku meseca februara pratila je rad nad ciljem, pojedine grupe i povratak sa cilja.

[4] Gardijski kapetan

Izviđanja i vremenske prilike slao je vođa grupe sa aviona. Sve potrebne zapovesti za vreme leta izdavao je vođa pratiocima preko radija.

Sve naredbe vođi i pratiocima sa zemlje primljene su.

SNABDEVANJE:

Municija od strane BAO-a[5] dostavljena je redovno.
Auto-transport bio je redovan.
Komandantura BAO-a obavljala je svoj posao zadovoljavajuće.

U toku meseca februara puk je bazirao na aerodromu Ruma, a snabdevanje vrši 911. BAO.

INASTAVA:

Puk se u mesecu februaru pored operativnih zadataka zanimao i teornom nastavom. Upravo završeni su teorni ispiti celokupnog teh. osoblja i vazd. strelaca, izvršena je trenaža novodošlih pilota, osim zadnje partije, tj. 8 pilota nisu završili trenažu jer puk ne raspolaže avionom 11-2 sa duplom komandom.

U toku februara meseca plan nastave u puku bio je sledeći.

Red. broj	Naziv predmeta	Koliko časova		
		piloti	stfelci	teh. osob.
1.	Izviđačka priprema	20 čas.		
2.	Bombarderska priprema	15 čas.		
3.	Politička priprema	Vidi se	iz izveštaja	polit, komesara
4.	Taktika	10 čas.	8 čas.	
5.	Priprema vazd. gađanja	4 časa	20 čas.	
6.	Izuč. mat. aviona i mot.			50 čas.
7.	Egzercir		28 čas.	15 čas.
8.	Rad na avionima	4 časa	12 čas.	98 čas.
9.	Priprema do poletanja	16 čas.	16 čas.	92 čas.
	Svega:	69 čas.	84 časa	250 čas.

PREDVIĐENI NASTAVNI PLAN IZ BORBENE NASTAVE ZA MESEC MART:

1. Produžiti teornu nastavu o borbenom dejstvu jurišne avijacije.
2. Proučavanje materijala (aviona i naoružanja).
3. Izučavanje rejona i navigacije.

[5] BAO — bataljon aerodromskog opsluživanja

4. Usavršavanje rada sa radio-stanicama i veza u vazduhu.
5. Usavršavanje protivzemaljskog manevra.
6. Usavršavati taktiku napada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KOMANDANT 423. VAZD. JUIRŠNOG PUKA
NAC. ŠTABA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA
major **Milan Malnarić**
(Malnarić)
kapetan **V. R. Davidović**
(Davidović)

Izrađeno u dva primerka,
jedan poslan diviziji a
drugi u akta.

P R E G L E D

kretanja aviona i letačkog osoblja 423. vazduhoplovnog puka
za februar 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Stanje na 1. II 1945.		Prišlo					Svega prišlo		Otišlo				Svega otišlo		Ostatak na 1. III 1945.	
				aviona		letača					Borbenih		Neborbenih					
		aviona	pilota	iz fabrike	iz drugih jedinica	Mo	iz bolnice	iz drugih jedinica i	aviona	letača	aviona	letača	aviona	letača	aviona	letača	aviona	letača
423. v. puk	11-2	29	4		.	9		.		9					1	.	30	13

Načelnik štaba,
kapetan
VI. Davidović

PREGLED

naprezanja borbenog i neborbenog rada 423. vazduhoplovnog puka za mesec februar 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Opšta količina aviona letelih	Proizvedeno letova	Trajanje leta	Koliko se dana letelo	Srednja količina aviona koji su leteli na dan	Srednja količina aviona na jedan dan	Srednja količina ispravnih aviona na jedan dan	Naprezanje na jedan avion
423. vazd. puk	11-2	6	16	17,35	6	?	?	?	

Napomena: Dalje rubrike nepopunjene pošto su uzeti u obzir samo letovi naših posada, te bi na pr. srednja količina aviona koji su leteli za jedan dan bila manja od 1.

Načelnik štaba, kapetan
VI. **Davidović**

GREGLED

gubitaka protivnika od strane jurišnog dejstva 423. vazduhoplovnog puka u februaru 1945. godine

Naziv jedinice	Uništeno ili oštećeno							
	Aviona na aerodromu	Kamiona i spec, kamiona	Lokomotiva	Konja	Vojnika i oficira	Baterija ZA	Vagona	Izbilo požara
423. v. puk	-	13	-	6	69		2	1

Načelnik štaba 423. vazd. j. puka
kapetan
VI. **Davidović**

PREGLED

aerodroma, njihova pogodnost i smeštaj na njima 423. vazduhoplovnog jurišnog puka za februar 1945. godine

Naziv jedinice	Naziv aerodroma	« Količina dana baziranja	Pogodnost		
			Pogodan	Ograničeno pogodan	Nepogodan
423. vazd. puk	Ruma	28		Ograničeno pogodan	

Načelnik štaba 423. vazd. jurišnog puka, kapetan
VI. **Davidović**

P R E G L E D

utroška bojeve municije po kalibrima i drugim, vrstama 423, vazduhoplovnog jurišnog puka za februar 1945.

Naziv jedinice	Tip aviona	Bombe					Metci			
		FAB 100	FAB 50	AO 25	AO 10	AO 2,5	RS 82	VJA	ŠKAS	ÜBT
423. vazd. puk	11-2	28	9	03	ai	86	17	2601	6215	50

Načelnik štaba 423. vazd. jurišnog puka, kapetan
VI. Davidović

P R E G L E D

naprezanja borbenog rada 423. vazduhoplovnog jurišnog puka za februar 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Koliko je letelo aviona	Proizvedeno letova	Trajanje leta	Faktična količina aviona koji su leteli	Srednja količina aviona koji su leteli	Srednja količina letova na jedan dan	Količina letova za jedàn avion na mesec	
								letova	sati
4?3. vazd. puk	11-2	6	16	17,35	6	?	?	?	}

Načelnik štaba 423. vazd. jurišnog puka, kapetan
VI. Davidović

Napomena: ostale rubrike nepopunjene iz razloga što nisu uzeti letovi celog puka nego samo letovi naših posada.

BR. 5

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 1. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O IZVIĐANJU NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
generallajthantu Velimiru Terziću[2]

Operativni izveštaj broj 29 Štaba X Gvard. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije[3] za 1. mart 1945. g. u 18 časova po jugoslavenskom vremenu, karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk**[1] vršila je u toku 1. marta 1945. g. samo izviđanje sa mitraljiranjem i to 8 uspešnih borbenih letova. Letenje bilo je ograničeno zbog nedostatka benzina.

Rezultate mitraljiranja piloti nisu ustanovili.

2) Izviđanje

Borbenim izviđanjem naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 8,40 do 9,45 časova sa visine od 800 do 500 metara

Na liniji Opatovac — Lovaš — Tovarnik neprijateljski rovovi sa pešadijom čija jačina nije ustanovljena.

Na želj. stanici Otok[5] jedna kompozicija od oko 30 vagona sa odvojenom lokomotivom.

Po drumu želj. stanice Gunja — [s.] Gunja oko 15 automobila u pokretu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] O dvojnom rukovođenju i komandovanju vidi Bojnu relaciju Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija od 17. i 31. maja 1945, dok. br. 196.

[3] Štab 10. gardijske jurišne vazduhoplovne voronješko-kijevske divizije odlikovane ordenom Kutuzova i Suvorova (10. Гвардеская штурмовая воронежско-киевская авиационная ордена Кутузова и Суворова дивизия). Vidi šire objašnjenje o izveštajima ove divizije u knj. i, dok. br. 204, prim. 4.

[4] Andrej Nikiforovič Vitruk (Андрей Никифорович Витрук), tada komandant 10. gardijske jurišne divizije i Vazduhoplovne grupe »Vitruk«; po njemu je Vazduhoplovna grupa, koju su sačinjavale sovjetska 10. jurišna i 236. lovačka vazduhoplovna divizija, i dobila ime. Vitruk je heroj Sovjetskog Saveza i narodni heroj Jugoslavije. Umro je 2. juna 1946. u SSSR-u.

[5] Kod Vinkovaca

(J vremenu od 11,50 do 12,30 časova sa visine od 600 do 1.000 met.

Na želj. stanici Vinkovci oko 10 kompozicija po 15—30 vagona bez lokomotiva i dve lokomotive koje su manevrovale po stanici.

Na želj. stanici Cerna® pet kompozicija po 20—30 vagona bez lokomotive.

Pri selu Račinovci[7] most preko reke Save ispravan, pokreta preko njega nema.

Iz Janje po drumu prema jugu oko 40 kola čije čelo se nalazilo oko 4 km. južno od Janje.

Na zapadnom bregu reke Drine od sela Balatun do Janje pored isušenih korita mestimično zamaskirani borbeni položaji za art., mitraljeze i minobacače.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Ariernjev[8]

Pretstavnik vazd. grupe **Vitruk**
gard. major (Usanov)
I. Usanov

[6] Kod Županje
[7] Kod Brčkog
[8] Pukovnik, načelnik Štaba Vazduhoplovne grupe »Vitruk«

BR. 6

IZVEŠTAJ ŠTABA 422. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 2. MARTA 1945. ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI PUKA U TOKU FEBRUARA[1]

ŠTAB
42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE NOVJ
Broj 00365
2. marta 1945. godine
Položaj

ŠTAB
422. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
00186
2. marta 1945. god.

STABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE
(Operativni otsek)

O operativnom i ostalom radu 422. vazduhoplovnog puka u mesecu februaru 1945. godine podnosi se sledeći izveštaj:

I

1. — U toku meseca situacija na zemlji uglavnom nije imala nikakvih važnijih promena. Linija fronta na rejonima dejstva našega puka nije se menjala izuzev kod Bijeljine, gde su neprijateljske snage probijajući se dolinom reke Drine uspele da se spoje sa snagama u Bijeljini i na taj način naše snage, koje su opkoljavale i napadale Bijeljinu, morale su da se povuku 4—5 km. Na frontu u Sremu nije bilo značajnijih poduhvata, kako sa naše tako i sa neprijateljske strane, osim pojedinih lokalnih i ograničenih akcija izviđačkog karaktera.

Vazdušna situacija u toku celoga meseca nije se menjala jer se neprijateljsko vazduhoplovstvo uopšte nije pojavljivalo na frontu niti u njegipvoj bližoj pozadini, tako da je naše vazduhoplovstvo potpuno gospodarilo nebom i radilo nesmetano od neprijateljskog vazduhoplovstva.

Protivavionska odbrana neprijatelja bila je samo zemaljska i to: teža štitila želj. st. Vinkovce (do 2 baterije) i želj. st. Striživojna, Vrpolje (do 1 baterije), a laka-niska pojedine tačke kao s. Nijemci, s. Tovarnik, s. Otok, sve u jačini od oko 1 baterije.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/22-3, к. 1466 I.

2. — Puk je dejstvovao ispred fronta u rejonu s. Sotin — Vukovar — Vinkovci — ž. st. Striživojna — Županja i dalje r. Savom do linije fronta u rejonu r. Sava — Bijeljina — s. Janja — Zvornik, sve u dolini r. Drine. U ovim rejonima tučeno i napadano je sledeće: železnički transport, automobili i kola — kao prevozna sredstva, sve koncentracije neprijateljskih snaga, a i manje grupice ukoliko su primećene, pokret neprijateljskih rezervi, artiljerijski i minobacački položaji u cilju neutralisanja njihovog dejstva.

3. — Zadaci su izvršavani zajednički sa posadama 166-og ruskog Š. A. P.[2]-a, gde su naše posade bile u pratnjama a ruski piloti vodili grupe. Kako je većina naših pilota odlazila na prve zadatke, to su im zadaci izdavani u vidu instrukcija i pouka od strane ruskog komandanta puka, našeg štaba, kao i vođe grupe, koji ih je vodio. Svi zadaci naših posada izvršavani su relativno dobro i, izuzev pojedinih sitnih tehničkih grešaka, nisu naši piloti zaostajali mnogo iza isprobanih ruskih pilota.

4. — Posle izvršenih zadataka svima letačima ponaosob, a i u zajednici skrenuta je pažnja na sve greške, koje su se desile, kako u tehnici pilotiranja, tako i u tehničkom pogledu pri radu nad neprijateljskom teritorijom i samom izvršenju napada, i primećeno je da se te greške kod velike većine više ne pojavljuju.

5. — Zbog dejstva ruskog štaba puka kao i vođenja pojedinih grupa naš štab nije došao u potpunosti do izražaja u postavljanju i izdavanju zadataka, izuzev što su našim posadama, davana uputstva pre odlaska na zadatke, saopštavane im linije fronta, prekontrolisana navigaciona priprema i za svaki konkretan zadatak ukazata im pažnja na najvažnije principe taktike jurišnog vazduhoplovstva.

6. — Veza između aviona u vazduhu i zemlje nije u potpunosti uspešno postizavana, koje zbog još nedovoljne okretnosti i nenaviknutosti samih pilota, koji su za prve zadatke suviše zauzeti pažnjom i poslovima sa drugim radom kao oko pilotiranja, orijentacije i samim izvršenjem zadatka, a koje opet zbog istih neispravnosti na samim radio-stanicama na avionima a pogotovu akumulatorima.

II

Dejstvo naše avijacije sastojalo se u jurišnom udaru bombama, reaktivnim sredstvima, topovima i mitraljezima po tehničkim-prevoznim sredstvima, objektima i neprijateljskoj živoj

[2] Formacijski naziv za sovjetski 166. vazduhoplovni jurišni puk (Штурмовой авиационный полк), čije je ljudstvo dejstvovalo zajednički

sili u neposrednoj blizini linije fronta i najbližoj pozadini, nastojeći onemogućiti neprijatelju svaki saobraćaj između fronta i pozadine, a naročito snabdevanja fronta i prilazak svežih rezervi.

Zadaci su vršeni u grupama od po 2, 3, 4, 5 i 6 aviona, što su uslovljavale meteorološke prilike i karakter samih ciljeva.

Poletanje aviona vršeno je samo pojedinačno iz postroja sa zemlje intervalom od pola do jedne minute, a prikupljanje i postrojavanje u vazduhu po krugu nad aerodromom, odakle je uziman kurs. Postroji u vazduhu su bili normalno desni ili levi stepen sa rastojanjem 50—100 m, a odstojanje 15—20 m, a i klin sa istim odstojanjima i rastoianjima a na visini 600——1000 m.

Preletanje linije fronta vršeno sa istim postrojem i na istoj visini na najpodesnijim pravcima u odnosu na cilj i P.A.O.

Napadi na ciljeve normalno su izvođeni iz borbenog poretka »krug« a sa visine od 1000 m do brišućeg leta (25—30 metara). Napadano je pretežno iz levog zaokreta, a bombe bacane iz poniranja pod uglom od 15—35°, sa vrlo neznatnim izuzecima iz horizontalnog leta. Na ciljeve je napadano iz najmanje dva kruga (zahoda) i vršeno prosečno 3—4 napada (raznim naoružanjem). Vreme provedeno nad ciljem bilo je 10—20 minuta prosečno. Da bi se izbeglo dejstvo neprijateljske protivavionske odbrane sa zemlje vršeni su manevri po pravcu i visini u nejednakim dimenzijama. Sakupljanje i postrojavanje po izvršenom napadu vršilo se nad određenim tačkama, izuzev pojedinih slučajeva, gde su se pojedinci izdvajali zbog slabe vidljivosti i sami stizali na aerodrom.[3]

III

Nekih naročitih karakterističnih i poučnih primera kako u pozitivnom, tako i u negativnom smislu, nije bilo. Sve naše posade ulagale su sve svoje snage radi što boljeg izvršenja poverenih im zadataka.

IV

U taktici bombardovanja od strane neprijatelja na rejonu ovoga puka nije bilo nikakvih zapažanja, jer bombarderska avijacija istog nije ni dolazila na našu teritoriju.

sa pripadnicima jugoslovenskog 422. jurišnog puka (vidi knj. 1, dok. br. 181).

[3] Puk je bazirao na aerodromu kod Novog Sada.

V

U taktici izviđačke avijacije neprijatelja takođe nije zapaženo ništa, jer ista nije primećena.

VI

Lovačka avijacija neprijatelja nije uopšte ometala rad našega puka, pa se i u tome pogledu ne mogu dati nikakva zapažanja.

VII

Snabdevanje puka gorivom, municijom i bombama vršio je ruski bataljon dobro, pošto naš bataljon još nije preuzeo dužnost snabdevanja.

VIII

Izmena u brojnom stanju aviona u mesecu februaru nije bilo.

IX

Izmena u letačkom sastavu puka bilo je utoliko, što je u puk došlo 14. II 5 pilota, a 21. II 6 pilota, ukupno u toku meseca došlo je u puk 11 pilota.

X

U vremenu kada puk nije išao na zadatke u cilju usavršavanja pilota u tehnici pilotiranja, navigacionoj pripremi za zadatke, poznavanju materijala, taktici jurišne avijacije, smanjivanju gubitaka, meteorološkoj službi, službi veze i nastavi gađanja i bombardovanja, držana su predavanja i nastava svemu letačkom osoblju puka u zajednici sa ruskim letačkim osobljem, a i nasamo u puku.

Strelci su 14. i 15. februara, po završenom programu, polagali ispite, posle čega su im držana predavanja i časovi radi ponavljanja i održavanja znanja stečenog na kursu.

Svi novodošli piloti prekontrolisani su u pilotiranju na duploj komandi aviona UIL-2.[4]

[4] Školski jurišni avion »11-2«

Sva napred navedena nastava izvođena je i za vreme zadataka sa ljudstvom na zemlji kad god je za to bilo mogućnosti.

Isto tako sa svim letačkim sastavom održavani su časovi iz kulturno-prosvetnog i političkog rada.

XI

Radi što boljeg usavršavanja letača i što uspešnijeg izvršavanja zadataka, preduzete su sledeće mere:

— Letači su potpuno odvojeni od svega tehničkog sastava puka.

— Izrađuju se rasporedi rada i po njima održava nastava, čim se za to ima mogućnosti.

Letačko osoblje puka smešteno je na zajedničkom mestu., gde je nad istim omogućena lakša kontrola.

Posećuju se sva interesantnija predavanja kod letača ruskog puka.

Organizovana su predavanja u vidu kursa za letače iz nastave gađanja i bombardovanja.

XII

Teškoće koje su ometale izvođenje i usavršavanje letačkog sastava su sledeće:

— Teškoće oko smeštaja i ishrane ljudstva pošto bataljon[5], iako je počeo raditi, još ne obavlja tu službu dobro.

— Oskudica u udžbenicima i potrebnom priboru i materijalu za rad i letenje.

— Oskudica podesnog ljudstva za nastavu.

— Nedovoljna disciplina kod ljudstva.

— Nedovoljno poznavanje ruskog jezika.

XIII

Stručna nastava kod ljudstva ovoga puka izvođena je po sledećem:

Kod pilota održano je ukupno 73 časa i to:

Na tehniku pilotiranja	6 časova
Na taktiku jurišne avijacije	5 časova
Na poznavanje aviona i motora	4 časa
Na navigacionu pripremu	6 časova

[5] Reč je o bataljonu aerodromske službe.

Na nastavu gađanja i bombardovanja	18 časova
Na službu veze	1 čas
Na meteorološku službu	6 časova
Na proučavanje rejona dejstva	13 časova
Na fotografsku službu	2 časa
Na poznavanje naoružanja	2 časa
Na kulturno-prosvetni rad i politički	10 časova

Kod strelaca po završenom ispitu održano je 48 čas. i to:

Na teoriju vazdušnog gađanja	8 časova
Na poznavanje aviona	6 časova
Na raspoznavanje aviona	4 časa
Na poznavanje mitraljeza UBT	8 časova
Na čitanje karata	6 časova
Na opštu ratnu službu	6 časova
Na balistiku	2 časa
Na kulturno-prosvetni rad	4 časa
Na politički rad	4 časa

Kod tehničkog osoblja puka pored redovnog rada na spremanju i održavanju aviona održana je teorna nastava po sledećem:

Kod mehaničara i motorista održano je 48 časova i to:

Na poznavanje aviona	10 časova
Na poznavanje motora	28 časova
Na kulturno-prosvetni rad	10 časova

Kod oružara održano je ukupno 40 časova i to:

Na poznavanje oružja i municije	30 časova
Na kulturno-prosvetni rad	10 časova

Kod specijalista bilo je ukupno 50 časova:

Na poznavanje spec, naoružanja	40 časova
Na kulturno-prosvetni rad	10 časova

Tehnički sastav—mehaničari pokazao se nekoliko puta u brzom radu, tako da je u rekordnom vremenu izvršio izmene motora na avionima.

XIV

U puku je bilo u toku meseca februara učinjeno svega 24 bojnih letova sa ukupnim vremenom letenja 24 časa i 21 minut, i 21 trenažni let radi provere pilotiranja kod novih pilota sa ukupnim trajanjem leta od 2,08 časova.

U toku meseca februara zbog rđavog vremena odnosno neupotrebljivosti aerodroma učinjen je relativno mali broj bojevih letova.

Sve letačko osoblje puka zalaže se i radi, koliko na usavršavanju, toliko i na izvršavanju zadataka.

Tehničko ljudstvo puka pokazalo se u toku meseca dobro i doraslo svome poslu, izuzev manjeg broja negativnih primera, koji su primerno ostalima kažnjeni.

Da bi puk mogao normalno funkcionisati i raditi mišljenja smo da bi bataljonima preko R. A. B.-a[6] trebalo ukazivati potrebu rada za puk u pogledu ishrane, smeštaja i ostalog snabdevanja, a pogotovo kada primimo puk u potpunosti.

Uz izveštaj se prilažu 8 pregleda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR
kapetan,
P.[7] Ražnjatović

KOMANDANT PUKA
kapetan,
Krsto M. Lakićević

NAČELNIK ŠTABA
kapetan,
Jefta Pantić

Odštampano[8] u 2 primerka.

Br. 1 štabu 42. vazd. divizije NOVJ.
Br. 2 u predmetu broj 14

Izvršio: **Bratoljub Gruber**

PREGLED

brojnog stanja aviona i letačkog osoblja 422. vazduhoplovnog puka za mesec februar 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Stanje 1. TI 1945.		Priliv				Svega došlo		Ostalo 1. III 1945.	
				Aviona		Letača					
		Aviona	Pilota	iz fabrike	iz drugih jedinica	iz škola	iz druge jedinice	Aviona	Pilota	Aviona	Pilota
422. vazd. puk	11-2	32	6				—		11	32	17

Politkomesar
kapetan
P. Ražnjatović

Načelnik štaba
kapetan
Jef. **Pantić**

Komandant puka
kapetan
Krsto Lakićević

[6] Sovjetski naziv za 6. vazduhoplovnu oblasnu bazu (6. районная авиабаза).

[7] Pero

[8] Odnosi se na pisaću mašinu.

P R E G L E D

bojevih i nebojevih letova 422. vazduhoplovnog puka u mesecu februaru 1945. godine

Redni broj	Jedinica	Koliko je aviona letelo	Koliko je letova učinjeno	Ukupno trajanje leta	Količina radnih dana	Srednja količina dana sa letenjem	Srednji broj ispravnih aviona	Srednji broj letova na dan	Prosečan let jednog aviona u mesecu	
									u letovima	u časovima
	422. v. puk	17	45	26,29	6	21%	28	1,6	1,4	0,49

Politkomesar kapetan **P. Ražnjatović**

Načelnik štaba kapetan Jef. **Pantić**

Komandant puka kapetan **Krsto** Lakićević

P R E G L E D

gubitaka nanetih neprijatelju od 422. vazduhoplovnog puka za mesec februar 1945. godine

Jedinica	Uništeno ili oštećeno									
	Automobila	Tenkova	Kola	Vojnika i oficira	Orudja teške protivavionske odbrane	Orudja lake protivavionske odbrane	Orudja poljske artiljerije	Proizvedeno eksplozija	Proizvedeno požara	Železničkih lokomotiva i vagona
422. v. puk	7		12	51		1		1	2	10

Politkomesar kapetan **P. Ražnjatović**

Načelnik štaba kapetan **Jef. Pantić**

Komandant puka kapetan **Krsto Lakićević**

P R E G L E D

utroška municije po kalibru i vrstama 422. vazduhoplovnog puka za mesec februar 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	BOMBI			MUNICIJE			
		FAB 100	FAB 50	AO 25	VJA	RS 82	UBT	ŠKAS
422. vazd. puk	11-2	44	5	4	4445	46	30	8326

Politkomesar kapetan **P. Ražnjatović**

Načelnik štaba kapetan **Jef. Pantić**

Komandant puka kapetan **Krsto Lakićević**

P R E G L E D

bojevih letova 422. vazduhoplovnog puka za mesec februar 1945. godine?

Jedinica	Tip aviona	Koliko je aviona letelo	Koliko je letova učinjeno	Ukupno trajanje leta	Koliko je bilo dana letenja	Srednji broj aviona koji su leteli	Srednji broj letova na dan	Prosečan let jednog aviona u mesecu	
								u letovima	u časovima
422. vazd. puk	П-2	"	24	24,21	5	32%	0,8	0,7	0,52

Politkomesar kapetan **P. Ražnjatović**

Načelnik štaba kapetan **Jef. Pantić**

Komandant puka kapetan **Krsto Lakićević**

P R E G L E D

bojevih letova 422. vazduhoplovnog puka za mesec februar 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Koliko je aviona letelo	Koliko je letova učinjeno	Ukupno trajanje bojevog leta	Iz — po zadacima					
					Po artiljerijskim i minobacačkim baterijama		Po živoj sili i tehnici neprijatelja		Po železničkim objektima	
					koliko letova	koliko trajao let	koliko letova	koliko trajao let	koliko letova	koliko trajao let
422. v. puk	11-2	11	24	24,21	3	2,45	16	15,45	5	5,51

Politkomesar kapetan **P. Ražnjatović**

Načelnik štaba kapetan **Jef. Pantić**

Komandant puka kapetan **Krsto Lakićević**

P R E G L E D

neborbenih letova-422. vazduhoplovnog puka za mesec februar 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Koliko je aviona letelo	Koliko je bilo letova	Ukupno trajanje nebojevog leta		Po zadacima			
						Školskih letova		Preleta	
						koliko letova	koliko trajao let	koliko letova	koliko trajao let
422. vazd. puk	UI1-2	2	21	2,08		21	2,08		

Politkomesar kapetan **P. Ražnjatović**

Načelnik štaba kapetan **Jef. Pantić**

Komandant puka kapetan **Krsto Lakićević**

P R E G L E D

upotrebe i pogodnosti aerodroma na kome je bio 422. vazduhoplovni puk u mesecu februaru 1945. god.

Jedinica	Aerodrom	Koliko dana baziranja	Pogodnost		
			Pogodan	Ograničeno pogodan	Nepogodan
422. vazd. puk	Novi Sad	28	10	5	13

Politkomesar
kapetan
P. Ražnjatović

Načelnik štaba
kapetan
Jef. Pantić

Komandant puka
kapetan
Krsto Lakićević

BR. 7

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 2. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O NAPADIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE NA PROSTORIJI BRČKO — BIJELJINA — ILAČA — VUKOVAR[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-lajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 30 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, 2 marta 1945 u 18 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 2 marta 1945 vršila je zadatak [postavljen od] Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak od komandanta I Armije, pred frontom I i II Armije.

Broj letova bio je ograničen zbog slabih meteoroloških prilika.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 24 uspešna borbena leta i avioni tipa JAK-1 izvršili su 6 uspešnih borbenih letova. Svega izvršeno 30 uspešnih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima: Brčko, Bijeljina, Vukovar, Sotin. Lovaš, Mohovo, Ilača.

Sa aviona tipa JAK-1 izvršeno ie izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima: Sotin, Vukovar, Vinkovci, Gradište, Županja, Brčko, Bijeljina, Janja, Otok, Nijemci i Ilača.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je:

Uništeno: 4 automobila, 15 kola, 2 protivavionska topa, i izazvano 6 velikih požara i jedna eksplozija u neprijateljskoj koloni kola sa materijalom i ljudstvom.

Ubijeno je i ranjeno oko 60 neprijateljskih vojnika i oficira.

Na polaznu bazu nisu se vratila dva naša aviona tipa 11-2. Pretpostavlja se da su se spustili na našu teritoriju.

2) Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 7,05 do 8,00 sa visine od 400—1000 met.

U rejonu Mohovo — Lovaš borba pešadije.

Po drumu Mohovo — Lovaš — Tovarnik nema pokreta.

Od Ilinaca prema Nijemcima oko jedna četa pešadije u pokretu.

U Nijemcima oko jedna četa pešadije.

Na želj. stanici Otok 15 vagona bez lokomotive.

Po drumu u rejonu Otok nema pokreta.

Na želj. stanici Gradište[2] dve kompozicije po 20—25 vagona bez lokomotive.

Tri kilometra jugozapadno od Županje na reci Savi 4 skele uz breg.

Kod Brčkog most preko reke Save ispravan, a preko njega prema severu 6 kola u pokretu. U Brčkom nema prikupljanja vojske.

Po drumu Brčko — Bijeljina — Janja nema pokreta.

U Bijeljini 4 automobila na mestu.

Po drumu Bijeljina — Srem. Rača retko pojedinačno kretanje kola.

U Janji veći požar.

U vremenu od 7,45 do 9,15 čas. sa visine od 800—300 m.

Na južnoj ivici Sotina 5 topova poljske artiljerije u borbenom položaju.

[2] Na pruzi Vinkovci — Županja

U Vukovaru 4 automobila i oko 12 kola.

U Vukovaru na r. Dunav jedna skela pored obale.

Po drumu Vukovar — Osijek pojedinačno kretanje kola u oba pravca.

U Borovu 7 kola, od Borova prema Dalju 8 kola u pokretu.

Prikupljanje vojske u gore označenim rejonima izviđači nisu ustanovili.

U vremenu od 12,40 do 13,25 čas. sa visine od 500 m. da neposredno iznad zemlje.

U Bijeljini 15 kola i 3 automobila na mestu.

U Podgradu (južno od s. Nijemci) 3 automobila i 8 kola na mestu.

Po drumu Brčko — Bijeljina — Janja i Sremska Rača nema pokreta.

U Bijeljini oko 3 baterije protivavionske artiljerije.

U Ilači jedna baterija protivavionske artiljerije i u Nijemcima 2 baterije protivavionske artiljerije.

Vreme: Oblačno (10 balova), na visini 800 m. vidljivost unapred 2 kilometra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Artemjev

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gard. major (Usanov)
I. Usanov

BR. 8

NAREDBA ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 2. MARTA 1945. O POSTAVLJENJU ŠTABA TRANSPORTNE GRUPE I RASPOREDU SLUŠALACA ZAVRŠENOG NAVIGATORSKOG KURSA[1]

NAREDBA POV. BR. 14

ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 2. MARTA 1945. GODINE

I

Po ukazatoj potrebi službe

p o s t a v l j a m o :

Za komandanta transportne grupe druga majora **Kovijanić Dimitrija.**

Za zamenika komandanta transportne grupe druga majora **Simić Vladimira.**

Za načelnika štaba transportne grupe druga kapetana **Srejić Slavu.**

Za političkog komesara transportne grupe druga **Malohođić Hivzu.**

II

Po završenom teornom delu I. Navigatorskog kursa,

R a s p o r e đ u j e m o :

Za šturmana 42. vazduhoplovne jurišne divizije druga kapetana **Kovačević Stjepana.**

Za šturmane u pukovima 11. lovačke divizije potporučnika druga **Gabrovšek Nestora,** druga poručnika **Fratucan Đorđa** i druga zastavnika **Stromar Ivana.**

Za šturmane u pukovima 42. vazduhoplovne jurišne divizije druga poručnika **Mladenović Božidara,** druga potporučnika **Tabaković Viktora** i druga vodnika **Manolovski Trpka.**

Za nastavnike pilotske škole druga potporučnika **Dabinović Julija** i druga potporučnika **Tomevski Ristu.**

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 7/4-9, к. 1466 I.

U transportnu grupu drugove:

A. — Navigatore:

1. Poručnik Basekić Trajko
2. Pit. vodnik Derić Predrag
3. P. poručnik Lukić Miloš
4. Poručnik Perme Jože
5. Kapetan Radonski Ivan
6. Pit. vodnik Vuksan Mihajlo
7. Pit. vodnik Drakulić Danilo
8. Pit. vodnik Gudović Mihajlo
9. Zastavnik Kamenjašević Miroslav
10. Pit. vodnik Poponjec Nikola
11. Pit. vodnik Stojković Mladen
12. Vodnik Spaleta Zvonko
13. Potporučnik Jakočevski Nikola
14. Poručnik Taševski Aleksandar
15. Poručnik Tasić Momčilo
16. Pit. vodnik Zivojinović Emil
17. Poručnik Pavlović Josip
18. Potporučnik Radoš Ivan
19. Đak desetar Zivković Vojislav i
20. Zastavnik Carić Josip

B. — Telegrafiste:

1. St. vodnik Kladnjak Muhamed
2. Vodnik Ristić Branko
3. Vodnik Grgurević Aleksandar
4. Vodnik Paskovski Dimitar
5. Ml. vodnik Novaković Nikola
6. Ml. vodnik Šimunović Ivan
7. Ml. vodnik Košuljandić Dušan
8. Desetar Šporet Dragutin
9. Đ. borac Lučić Nikola i
10. Đ. borac Tenče Žarko

C. — Pilote:

1. Major Adum Romeo
2. Major Pezelj Ivan
3. Kapetan Dimčović Zlatko
4. Kapetan Dobnikar Janko
5. Poručnik Arsenijević Milivoje
6. Gin. IV kl. Samolov Rade i
7. Poručnik Banfić Edo

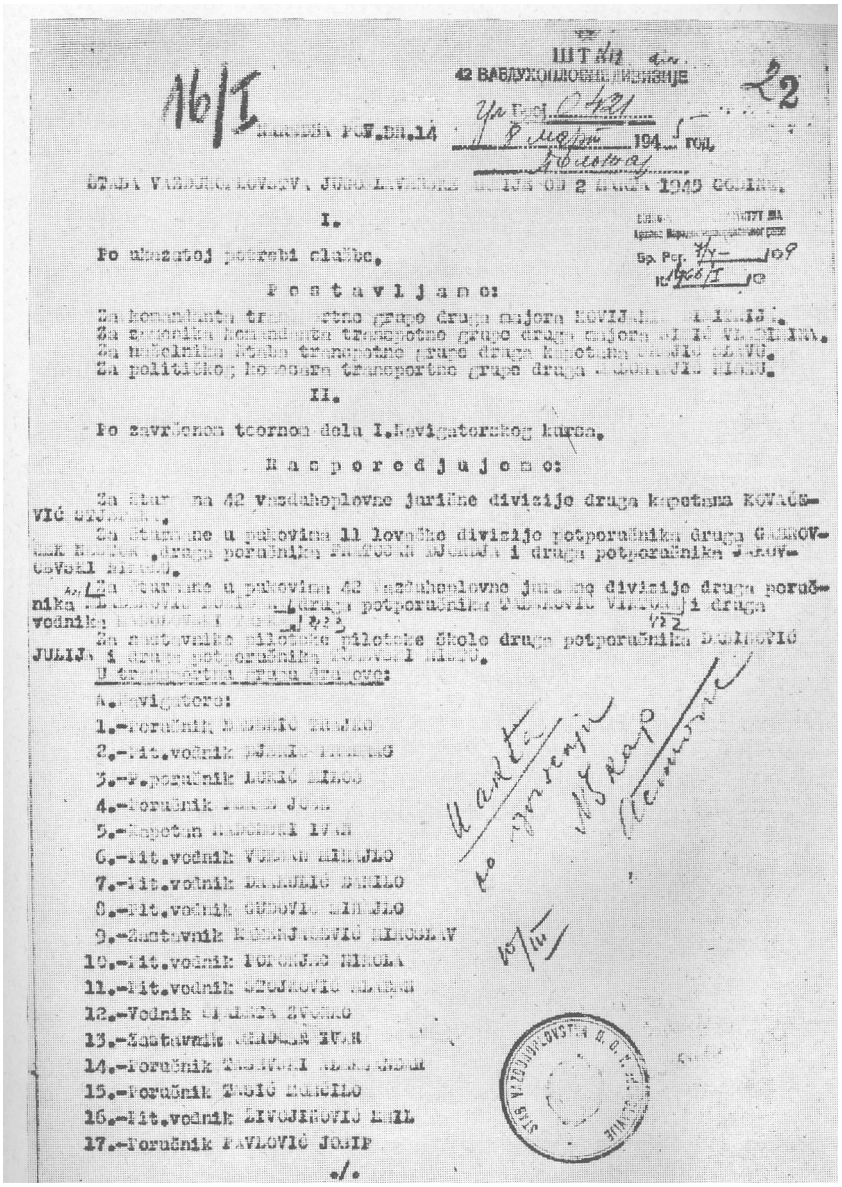

ШТАБ
42 ВАБДУХОПЛОВНЕ ДИВИЗИЈЕ

16/I

22

Ул. Бр. 0421

НАРЕДБА РОВ.ВР.14 — 8 марта 1945 год.

Фолошај

ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLAVENSKE ARMIJE OD 2 MARTA 1945 GODINE.

I.

Po ukazatoj potrebi službe,

Бр. Рег. 7/4 — 109

Ю 1966/I

Postavljamo:

Za komandanta transportne grupe druga majora KOVIJANIĆ DIMITRIJA.
Za zamenika komandanta transportne grupe druga majora [illegible] VLADIMIRA.
Za našelnika štaba transportne grupe druga kapetana [illegible] SLAVU.
Za političkog komesara transportne grupe druga [illegible] NIKOLU.

II.

Po završenom teornom delu I.Navigatorskog kursa,

Raspoređujemo:

Za šturmana 42 vazduhoplovne jurišne divizije druga kapetana KOVAČEVIĆ STJEPANA.

Za šturmane u pukovima 11 lovačke divizije potporučnika druga GABROVSEK [illegible], druga poručnika [illegible] i druga potporučnika [illegible] NIKOLU.

Za šturmane u pukovima 42 vazduhoplovne jurišne divizije druga poručnika [illegible], druga potporučnika [illegible] VIRTUSA i druga vodnika [illegible]

Za nastavnike pilotske pilotske škole druga potporučnika [illegible] JULIJA i druga potporučnika [illegible] NIKOLU.

U transportnu grupu dragove:

A.Navigatore:

1.-Poručnik [illegible] TRAJKO
2.-Pit.vodnik [illegible]
3.-P.poručnik LUKIĆ MILOŠ
4.-Poručnik [illegible] JOSIP
5.-Kapetan [illegible] IVAN
6.-Pit.vodnik [illegible] MIHAJLO
7.-Pit.vodnik [illegible] DANILO
8.-Pit.vodnik GUDOVIĆ MIHAJLO
9.-Zastavnik [illegible] MIROSLAV
10.-Pit.vodnik [illegible] NIKOLA
11.-Pit.vodnik [illegible]
12.-Vodnik [illegible] ZVONKO
13.-Zastavnik [illegible] IVAN
14.-Poručnik [illegible]
15.-Poručnik TASIĆ [illegible]
16.-Pit.vodnik ŽIVOJINOVIĆ EMIL
17.-Poručnik PAVLOVIĆ JOSIP

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 8

Za kontrolu letenja druga poručnika **Kamenšek Stanislava** i druga potporučnika **Zokić Vladimira.**

U eskadrilu za vezu kao pilota druga vodnika **Kotarac Radoslava.**

Ova naredba stupa na snagu odmah!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab:

Za politkomesara
potpukovnik
Milan Simović

Komandant
General-major
F.[2] Pire

Da je ovaj prepis veran originalu tvrdi i

(M P)

oVeraVa:
SEKRETAR ŠTABA
KAPETAN

BR. 9

NAREĐENJE GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 2. MARTA 1945. ŠTABOVIMA ARMIJA DA SE PRIDRŽAVAJU UPUTSTVA ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA O PRIHVATU AVIONA ZA VEZU KOD ŠTABOVA ARMIJA[1]

GENERALŠTAB
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Operativno odeljenje
Pov. op. broj: 52/1945
2 marta 1945
Beograd

STABU II ARMIJE

U prilogu pod **1)** dostavlja se **»Uput za prihvat aviona za vezu kod štabova armija«,** s tim da se po istom u svemu upravlja.

[2] Franjo

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 33-2, к. 271.

Uput čuvati kao poverljivi dokumenat.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

DOSTAVLJENO:
Stabu I, II, III i IV Armije

Pomoćnik načelnika
general-major:
Rade Hamović

(M. P.)

ŠTAB VAZDUHOPLOVSTVA NOVJ
Operativno odeljenje

U P U T
za prihvat aviona za vezu kod štabova armija

1. — *Teren* za sletanje i poletanje aviona za vezu. Treba u blizini mesta gdje je štab smešten naći ravan teren razmera najmanje oko 700 X 300 metara. Najbolje zemljište jeste otcedna livada sa niskom gustom travom, no inače je pogodno svako suvo i tvrdo zemljište. Nepogodno je močvarno i odviše meko zemljište. Mali nagib površine ne smeta, no treba izbegavati valovito zemljište.

U pravcima prilaza aviona oko izabranog terena, a to su pravci duvanja najčešćih vetrova, na oko 100 metara od rubova terena ne sme biti visokih prepreka (visoko drveće, zgrade, dimnjaci, vod — visoke napetosti — visine preko 15 metara).

2. — *Obeležavanje terena.* Uglovi izabranog terena treba da se obeleže oznakama u obliku L, napravljenim od kreča ili belog kamena. Krakovi da budu dužine bar 3 metra, a široki pola metra. Ako je ravni, upotrebljivi deo terena nepravilnog oblika, po potrebi staviti i više takovih oznaka. Manje prepreke unutar samog terena, kao na primer pojedinačna grupa, meko blatnjavo mesto, komad stijene ili slično, obeležiti crvenim barjačićem 1/2 X 1/2., na motci visokoj 1 1/2 m. Barjačiće staviti samo kada se očekuje ili ispraća avion.

3. — *Obeležavanje pravca sletanja i poletanja* (pravca vetra). Za obeležavanje pravca sletanja, avionu treba spremiti belo platno u obliku slova T, čiji su krakovi dugački bar 3 metra, a široki pola metra. Ovo T položiće se na početku terena, tj. na strani koja leži niz vetar, u takvom položaju, da čeoni poprečni krak leži nasuprot vetru, a uzdužni srednji krak da leži u pravcu duvanja vetra.

4. — *Osoblje za prihvat aviona.* Za svako letilište odrediće se jedno odeljenje od 2—3 vazduhoplovca iz sastava dotične ar-

mije, koji će se starati za obeležavanje i održavanje letilišta, isticanje znakova i prihvat aviona. Radi ukazivanja tehničke pripomoći i radova oko posluživanja aviona, bar jedan iz odeljenja treba da bude mehaničar.

5. — *Obeležavanje letilišta.* U vreme kada se očekuje avion ili avion ispraća, treba letilište obezbediti od prolaznika, kako bi se izbegli nesrećni slučajevi. U tom cilju treba uz ivice letilišta rasporediti potreban broj stražara, kojima je dužnost da udalje svako lice sa letilišta, odnosno da zadrže nailazeće da u njega uđu.

6. — *Postupak oko prihvata aviona:*

a) Kad je objavljen dolazak aviona, rukovodilac odeljenja za prihvat aviona treba da se poštara da se pripreme sve oznake i da obiđe letilište kako bi se uverio o njegovoj ispravnosti. Istodobno će narediti da se prepreke obeleže barjačićima.

b) Kad se avion približava i dođe na vidik terena, skrenuti će se pilotu pažnja i označiti mu smeštaj letilišta ispaljivanjem pojedinačnih crvenih raketa pravo u vis. Avion će pokazati da je signal razumeo time što će napraviti krug oko letilišta. Ukoliko nema na raspoloženju signalnog pištolja, pripremiti će se vatra, na koju će se radi davanja signala nabaciti mokro granje.

c) Istodobno sa davanjem signala istaknuti će se oznaka za pravac sletanja: platneno T, onako kako je to opisano pod 3). Čim je avion sleteo, »T« se opet skida (sklanja).

d) Pošto se avion zaustavio, jedno određeno lice istrčaće pred njega i znacima ruke uputiti avion najzgodnijim putem na mesto koj« mu je određeno za boravak.

7. — *Kamufliranje aviona.* Ukaže li se potreba da avion ostane duže vremena na letilištu, treba mu odrediti mesto gde ima prirodnih zaklona (drveće, đžbunje), a ako takvih nema, treba ga što bolje kamuflirati mrežama ili granjem.

(M. P.)

BR. 10

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 3. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKE SNAGE U BASKANOVOJ NA OSTRVU KRKU[1]

3/3/1945.

Operacija br. 49 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama zgradu nemačkog štaba u Baškanovi na otoku Krku.[2] (WO 596982).

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 08.10 čas. 6 časova 30 min
Sleteli: 09.15 čas. Ispaljeno: 48 raketa po 30 kg
350 mitr. metaka

Piloti: *I odeljenje*
vođa por. Majcen
br. 2 por. Pepel
br. 3 vod. Pavičić
II odeljenje
vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 zast. Klokočovnik

Napali cilj oko 08.40 čas. sa 48 raketa, od kojih su 24 bili direktni pogodci a 16 u području cilja. Mnogo dima. Slagalište benzina napadnuto sa nekoliko raketa i mitraljeskom vatrom i zapaljeno. Nije bilo flaka.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: neprijateljski štab u Baškanovi oštećen. Slagalište benzina zapaljeno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/71-4, к. 1450.
Eskadrila nije dejstvovala 2. marta 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.
[2] Vidi dok. br. 2, prim. 2.

BR. 11

PREGLED BROJNOG STANJA AVIONA 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 3. MARTA 1945. GODINE[1]

PREGLED

Stanja aviona na dan 3 marta 1945 god. u 11 vazduhoplovnoj diviziji:

Puk	AVIONI											
	JAK-1 1 JAK-3 JAK-9						JAK-7 Sk. 1 JAK-9 Sk. j PO-2					
	BORBENI						ŠKOLSKI					
	Ispr.	Neis.	Ispr.	Neis.	Ispr.	Neis.	Ispr. I	Neis.	Ispr. i	Neis. i	Ispr.	Neis.
111	29	5	.	.	4	.	1	.	1	.	.	.
112	30	2	1	.	6	.		1	1	.	.	.
113	25	4	1	1	3	2	1	.	1	.	.	1
Svega:	84	11	2	1	13	2	2	1	3	.	.	1

Sem ovih aviona koji se nalaze u pukovima, u Upr.[avi] divizije postoje još 2 borbena aviona Jak-1 i školski avioni UT-1, UT-2 i PO-2 — svi ispravni.

SVEGA AVIONA PO TIPOVIMA:

Borbenih:		**Školskih:**	
		JAK-7 Sk. . .	3
		JAK-9 Sk. . .	3
JAK-1	97	PO-2	0
JAK-3	3	UT-1	1
JAK-9	15	UT-2	1
SVEGA:	115	SVEGA:	10

Ukupno:

U 11 vazd. div. 125

PROCENT NEISPRAVNOSTI:

111 puk . , 13,1% 112 puk . . . 5,1% 113 puk . . . 19%

Srednji procent neispravnosti u diviziji:. 12,1%

Dozvoljeni srednji procent neispravnosti:. . . . 15%

INZINJER DIVIZIJE,
inžinjer-poručnik,
Ing. Slob.[2] Kručičanin

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 295/3, к. 1460.

[2] Slobodan

BR. 12

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 3. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O NAPADIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA NEMACKO--USTAŠKE SNAGE NA PROSTORIJI BRČKO — BIJELJINA — TOVARNIK — VINKOVCI — OSIJEK[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 31 Štaba X GV SAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije. 3 marta 1945. u 18 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 3 marta 1945. vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak od komandanta I Armije.

Broj letova bio je ograničen zbog slabih meteoroloških prilika (sneg).

Avioni tipa 11-2 izvršili su 14 uspešnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 18 uspešnih borbenih letova, svega izvršeno 32 leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika protivnika u rejonima: Vrbanja, Negoslavci.

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima: Tovarnik, Sotin, Vukovar, Vinkovci, Osijek, D. Miholjac, Našice, Županja, Brčko, Bijeljina, Janja, Otok.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je:

Uništeno: 1 lokomotiva (na želj. stanici Vrbanja), 12 automobila, oko 15 kola sa materijalom i ljudstvom, štab nemačke divizije u s. Negoslavci; izazvana su 4 velika požara u neprijateljskoj koloni automobila i u redu kuća u s. Negoslavci. Ubijeno i ranjeno oko 120 neprijateljskih vojnika i oficira.

Po depeši štaba I Armije avijacionoj grupi **Vitruk na** dan 2 marta 1945. g. naša avijacija uništila je 3 poljska topa, 2

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, K. 22.

bunkera u rejonu 2 kilometra severozapadno od Tovarnika i nanela teške gubitke živoj sili protivnika u rejonu Opatovac.

Od 2 naša aviona koja se na dan 2 marta 1945 g. nisu vratila na polazne baze, jedan bio je srušen od neprijateljske protivavionske artiljerije i pao je na neprijateljsku teritoriju 4 kilometra severoistočno od Bijeljine, a jedan je izvršio prinudno spuštanje na našem teritoriju u rejonu Rume. Pilot od poslednjeg aviona došao je u svoju jedinicu.

2)Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 7,00 do 8,00 čas. su visine od 500—1200 met.

Po drumu Vukovar — Osijek oko 20 kola u pokretu u oba pravca.

Na želj. stanici Osijek (na istočnoj i zapadnoj) po 30—40 vagona i 2 lokomotive odvojeno.

Po drumu Osijek — D. Miholjac nema pokreta, isto tako nema priprema za prelaz preko r. Drave na ovom sektoru.

D. Miholjac — Našice po drumu oko 50 kola u pokretu u oba pravca.

Na jugozapadnoj ivici Našica oko 20 automobila na mestu.

Od Đakova prema Našicama oko 30 kola u pokretu u oba pravca.

Od Našica prema Osijeku oko 50 automobila u pokretu u oba pravca, većim delom prema Našicama.

U Đakovu oko 15 automobila na mestu.

Od želj. stanice Striživojna prema Vinkovcima jedna kompozicija i od Striživojne prema Brodu jedna kompozicija u pokretu; svaka od ovih po 40—60 vagona.

Na želj. stanici Jošića[2] jedna kompozicija oko 40 vagona sa lokomotivom prema istoku, i jedna kompozicija od oko 40 vagona došla je sa zapada u stanicu Jošića.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije od po 30—40 vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema istoku, a druga sa lokomotivom prema zapadu; pojedinačno na stanici oko 60 vagona i 6 lokomotiva.

Na liniji Mohovo — Tovarnik pešadijski rovovi posednuti sa pešadijom.

U Našicama jedna protivavionska baterija.

U vremenu od 8,10 do 8,45 čas. sa visine 800—600 met.

Na želj. stanici Županja oko 25 vagona pojedinačno; lokomotive nema.

Na želj. stanici Vrbanja 15 vagona i u fabrici na severnoj ivici stanice oko 40 automobila na mestu; fabrika radi.

[2] Na pruzi Vinkovci-Vrpolje

Na želj. stanici Otok 2 kompozicije od 25—30 vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema jugu.

Po drumovima Brčko — Bijeljina — Janja i Bijeljina — Sremska Rača nema pokreta i isto tako nije primećeno prikupljanje neprijateljske vojske u ovim rejonima.

Rejon zapadno od Vinkovaca nije izviđan zbog slabih vremenskih prilika.

U vremenu od 10,30 do 11,50 sa visine 700 m. neposredno iznad zemlje.

U rejonu fabrike na severnoj ivici ž. stanice Vrbanja 10 automobila i oko 10 kola na mestu, a sa severa ušao je na stanicu Vrbanja jedan voz sa oko 30 vagona sa pešadijom (taj voz bio je bombardovan od naše avijacije i razbijen kao što je naznačeno pod 1).

Po seoskim putevima u rejonima Otok, Nijemci, Vrbanja nema pokreta.

U vremenu od 11,40 do 12,30 čas. sa visine 800—500 met.

Po drumu Vukovar — Osijek pojedinačno kretanje kola u oba pravca.

Od Osijeka prema Valpovu pokret oko 10 kola.

Od Valpova — Donji Miholjac retko kretanje kola.

Tri kilometra severoistočno od Našica 3 kompozicije od 25—30 vagona bez lokomotive.

Na želj. stanici Striživojna 5 kompozicija sa ukupno oko 200 vagona bez lokomotiva.

Od Striživojne prema Vinkovcima oko 12 automobila u pokretu u oba pravca.

Na želj. stanici Vođinci pojedinačni vagoni.

Na želj. stanici Jošića oko 150 vagona bez lokomotive.

Na želj. stanici Vinkovci oko 250 vagona i 2 lokomotive odvojeno.

U vremenu od 11,45 do 12,30 čas. sa visine od 800 metara.

U rejonima Tovarnik — Otok — Županja pojedinačno kretanje kola; ukupno oko 15.

Ka Orašju od Županje kretalo oko 12 automobila (ka prelazu preko r. Save).

Po drumovima Brčko — Bijeljina — Janja nema pokreta.

U vremenu od 14,10 do 14,55 čas. sa visine 1200—800 metara.

Od Vukovara prema Osijeku pojedinačno kretanje oko 5 kola.

Osijek — D. Miholjac nema kretanja.

Na reci Drava od Osijeka prema D. Miholjcu nema priprema za prelaz iste.

U Valpovu oko 8 automobila na mestu.

U ostalim rejonima ovoga sektora nije se moglo vršiti izviđanje zbog snega.

Vreme: Oblačno (8—10 balova), na visini od 1200—200 metara vidljivost unapred 6—1 kilometar; mestimično padao sneg i kiša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Artemjev

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

BR. 13

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA VAZDUHOPLOVNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE OI) 3. MARTA 1945. GODINE[1]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE
Vazduhoplovno odjeljenje
Br. si.
3 marta 1945 god.

OPERATIVNOM ODJELJENJU G.S.H.

U vezi akta toga Odjeljenja br. 58 od 11-1-1945 god. dostavlja se pregled brojnog stanja, socijalnog i nacionalnog sastava i naoružanja ljudstva Vazd. odjeljenja u mjesecu februaru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za načelnika Vazd. odjeljenja
poručnik
Vuj.[2] **Špadijer**

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 23/1-2, K. 118.
[2] Vujadin

P R E G L E D

TDrojnog stanja, socijalnog i nacionalnog sastava i naoružanja ljudstva Vazd. odjeljenja u febr. [uaru] 1945. g.

	Ljudstvo						Sastav ljudstva								Naoru-žanje	
	Po spisku			Na licu			Socijalni				Nacionalni					
NAZIV JEDINICA	Oficira	Podoficira	Boraca	Oficira	Podoficira	Boraca	Đaka	Učenika brodogradnje	Obrtnika	Vojnih lica	Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	šmajsera	Pištolja
VAZDUHOPL. ODJELJENJE	1			1						1				1		
METEOROLOS. STANICA		3	1		3	"1	1	1	1	1		2	1	1	3[3] 450	2[4] 20

BR. 14

IZVEŠTAJ ŠTABA из. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 4. MARTA 1945. ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI PUKA U TOKU FEBRUARA[1]

4. III 1945.[2]

I Z V E Š T A J

o radu 113. vazd. lovačkog puka za mesec februar 1945.

I. *Borbeni letovi*

U toku meseca februara izvedeni su sledeći borbeni letovi:

Na JAK-1 39 letova u trajanju od 35,50 časova
„ JAK-3 1 „ „ „ 00,40 „
„ JAK-9 1 „ „ 01,10 „

Svega: 41 borbeni let trajanje 37,40 časova

U tim letovima utrošeno je municije i to:
topovski SVAK — 952 kom.
topovski OKB — 12 kom.
mitraljeske UBS — 560 kom.

[3] i [4] Znači: 3 šmajsera i 450 metaka; 2 pištolja i 20 metaka.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 59/1-2, к. 1460.

[2] Datum je dopisan mastilom.

Ove je borbene zadatke izvršilo svega 8 pilota, od kojih 7 uspešno.

Vršeni su sledeći zadaci:

zaštitna pratnja jurišnih aviona,[3]
izviđanje žive sile i tehnike neprijatelja,
šturmovanje[4] žive sile i tehnike neprijatelja,
fotografisanje mostova i utvrđenih mesta (pojedinih).

Ovi su letovi vršeni u parima (dvojkama) sa vođom — ruskim pilotom. Prilikom napadaja po živoj sili i tehnici neprijatelja uništeno je 5 kamiona, 3 kola (sa zapregom) i 6 konja.

Broj ubijenih i ranjenih neprijateljskih vojnika neustanovljen.

Kod toga se napominje, da je zadatak naših pilota bio uglavnom prikrivanje — zaštita vođe, koji je vršio glavni zadatak, dok su napadi šturmovanjem od strane naših pilota vršeni samo ukoliko je to zbog taktičkih razloga bilo moguqp.

Borbeni zadaci izdavani su direktno posadama-pilotima.

Prema postavljenom zadatku u toku leta, važnija osmatranja javljena su putem radio-veze.

Borbeni letovi vršeni su u sledećim rejonima:

Tovarnik, Vinkovci — Striživojna, Bosanski Šamac — Županja — Otok — Nijemci,

Tovarnik — Vukovar — Našice — Vinkovci — Dalj, Osijek, Sotin — Erdut,

Vinkovci — Županja — Brčko — Bijeljina — Janja — Srem. Rača. Vazdušnih borbi nije bilo niti su primećeni neprijateljski avioni.

Protivaeroplanska odbrana dejstvovala je protiv naših aviona kod Brčkog, Vinkovaca, Bijeliine, Janje i Vukovara. Pogotka od iste nije bilo.

II. *Trenažni letovi*

U mesecu februaru izvršeni su sledeći letovi za trenažu pilota:

Na JAK-1	88	letova u trajanju od	77,00	časova,
„ JAK-3	3	„ „	03,25	„
„ JAK-9	11	„ „	08,50	„
Svega:	102	leta u trajanju od	89,15	časova

[3] Odnosi se na avione 42. vazduhoplovne divizije JA.
[4] Napad

Ovim je letovima ispunjen sledeći program trenaže:

Vežba br. 30 — školski krugovi sa pravilnim pristajanjem 3 leta 0,15 č

„ „ 26a — let dvojke, vežba u bor. poretku dvojke 2 leta 0,40 č

„ „ 26b — let četvorke, vežbe u tehnici pilotiranja 1 let 0,20 č

„ „ 26g — let četvorke, vežbe u prestrojenjima u borb. poretku pare (sa zaokretima) 2 leta 0,40 č

„ „ 25 — let U pari — jedinačna vazdušna borba 1 let 0,20 č

„ „ 35 — let dvojke po zadanoj maršruti, sa vežbom u detaljnoj orijentaciji 1 let 0,40 č

„ „ 40 — let u pari sa vežbom u navigaciji 1 let 0,50 č

„ „ 37 — let u borb. postroju sa gađanjem ciljeva na poligonu " 2 leta 0,40 č

Ovaj je program uspešno završilo 8 pilota.

U okviru gornjeg programa izvršeno je 20 vežbi u pojedinačnoj borbi, 12 letova u borbi dvojke, a 94 letova sa vežbama u grupnom letenju, od kojih 36 letova za vežbu u prestrojavanju.

III. *Rad na zemlji*

Sa pilotima održana je nastava po ruskim nastavnicima, svega 72 časa.

Po pojedinim disciplinama obrađene su sledeće teme:

Taktika — svega 20 časova

1) Letačko-taktičke osobine aeroplana JAK-1.
2) Borbeni postroj pare i zaštita fronta.
3) Zaštita i slobodan lov.
4) Jedinačna vazd. borba.
5) Grupna vazd. borba s lovcima i bombarderima.
6) Izviđačka delatnost lovačke avijacije.
7) Jurišno dejstvo lovaca na živu snagu i tehniku.
8) Zaštitna pratnja jurišnih aviona i bombardera.
9) Naoružanje na aeroplanu JAK.
10) Komandovanje lovačkom avijacijom nad ratištem.

Izviđačka priprema — svega 16 časova

1) Letačke karte, njihovo poznavanje i čitanje.
2) Pravila i praktična izvedba navigacione pripreme.
3) Vizuelna orijentacija.
4) Navigacija.

5) Izučavanje karakteristika našega rejona leta i njegove osobitosti u navigacionom pogledu.
6) Taktička navigacija.

Nastava gađanja •— svega 12 časova

1) Opis i poznavanje aeropl. topa i mitraljeza na JAK-u.
2) Sistem vatrenog naoružanja na JAK-u i njegovo korišćenje.
3) Opis aeroplanske municije i njeno djelovanje.
4) Osnovi teorije vazd. gađanja i pravila gađanja.
5) Borbena primena topovsko-mitraljeskog naoružanja JAK-a.
6) Teorija gađanja vazd. ciljeva i praktični rad na trenažeru.

Poznavanje aeroplana i motora

1) Motor VK-105 PF, njegovi agregati i pravila upotrebe u zimskim uslovima.
2) Priprema aeroplana i motora za borbeni let.
3) Zmaj aeroplana, njegovi organi za poletanje i spuštanje, i organi za upravljanje.
4) Kabina aeroplana i rukovanje uređajima u njoj.
5) Sistemi aeroplana JAK i njihovo iskorišćenje u različitim uslovima.
6) Električne instalacije na JAK-u.
7) Radio-uređaji na JAK-u, njihovo korišćenje.

Veze — svega **10** časova

1) Osnovni delovi aeroplanske radiostanice i njihova funkcija.
2) Rukovanje aeroplan, radiostanicom.
3) Organizacija veze u vazduhoplovnom puku.
4) Organizacija upravljanja, vođenja i obaveštenja putem radija.

Svega za pilote 72 časa.

Tehničko osoblje Tehnička priprema — 45 časova

1) Sistemi hlađenja i podmazivanja motora.
2) Pneumatski uređaji na JAK-u.
3) Konstrukcija i rad R-7.
4) Konstrukcija pumpe za vodu i ulje.
5) Konstrukcija motorske kućice (kartera).
6) Konstrukcija radilice i reduktora motora VK-105 PF.
7) Regulator RPD na motoru.
8) Pribor za grupu motor-elisa.
9) Poznavanje i principi dejstva topa OKB-16 Svaka i mitraljeza UBS.

Radovi na spremanju aeroplana i motora za mehaničare i motoriste. Svega 150 časova.

Oružari — svega 45 časova

1) Poznavanje mitraljeza UBS.
2) Top Švak, njegovi delovi i funkcija.
3) Top OKB-16.
4) Aeroplanska municija.
5) Nišanska sprava PBP-la.
6) Mazivo za aeropl. naoružanje.

Praktičan rad — 150 časova

Pod rukovodstvom ruskog tehničkog sastava izvršio je naš tehnički sastav sledeće radove:

1) Skidanje i montaža 2 motora.
2) Skinut sa oštećenog aviona 1 motor.
3) Izmenjen 1 blok motora.
4) Skinuta i postavljena 2 benzinska rezervoara.
5) Skinuta i postavljena elisa.
6) Izvršeno čišćenje aeropl. oružje na 35 aeroplana.
7) Izvršeno manjih opravaka aeroplana 172.
8) Samostalno pripremljeno za let aeroplana za 73 borbena leta i 152 trenažna leta.

IV.

Sa rukovodiocima jedinica ovoga puka održane konferencije i časovi u svrhu metoda rada, organizacije i načina komandovanja — svega 20 časova.

Sa letačkim osobljem posle svakog izvršenog borbenog zadatka, kao i po završetku svakog trenažnog leta analiza i kritika rada, kako od strane ruskog komandanta puka, komandira eskadrila i šturmana, tako i od strane komandanta 113. lovač. puka; to je provađano tako, da je kritika postavljena prvo od naših rukovodilaca, a zatim su kritiku i upute davali Rusi.

U pogledu izučavanja i stvaranja pravila i metoda iz iskustva rata — korišćena su iscrpna izlaganja ruskih nastavnika, naročito samog komandanta 267. istrebit. puka,[5] heroja Sovjetskog Saveza majora Sirova, te komandira eskadrila koji su bili vođe na borbenim zadacima našim pilotima.

Izvodi i praktični predloži

Ovaj puk još nije stekao praktičnog iskustva u vođenju vazd. borbi, jer još nije bilo prilike za to.

[5] Formacijski naziv za sovjetski 267. истребительный авиационный полк (lovački vazduhoplovni. puk) čiji su štab i ljudstvo radili i leteli zajedno sa jugoslovenskim 113. lovačkim pukom. Komandni kadar sovjetskog puka je rukovodio svom delatnošću ljudstva puka (ujedno je bio i instruktorski organ za jugoslovensko ljudstvo).

Na zadacima borb. izviđanja naši su piloti stekli iskustvo kako treba vršiti nalete na komunikacije u cilju uništavanja tehnike neprijatelja, kako se vrši zaštita vođe u cilju omogućivanja njegovog glavnog zadatka. Isto tako stečeno je praktično iskustvo kako treba izbeći gađanju neprijateljske protivavionske artiljerije prilikom nadletanja dobro branjenih tačaka. Nadalje kako se vrši izviđanje sa fotografiranjem odnosno zaštita izvršenja istog.

Prilikom vršenja napada — šturmovanjem na živu silu neprijatelja, teško je ustanoviti rezultat dejstva napada zbog velike brzine i samog manevra aeroplana, pogotovo ako je to pratilac vođe. Zato podaci o uništenju živih ciljeva nisu davani, ili vrlo oskudno. Pojedinim zapažanjima prilikom vršenja ratnih zadataka, kako od strane naših, tako i ruskih pilota, pribiru se iskustva, o čemu će se naknadno doneti opširniji prikaz kada za to bude prikupljeno više materijala.

Sada su napori i nastojanja komandovanja ovoga puka upravljeni u cilju da se kako u vođenju nastave, trenažnih letova, tako i borbenih zadataka postigne samostalnost. Rad našeg komandovanja u tom pogledu koordiniran je sa komandovanjem ruskog 267. istrebiteljskog puka, koji ima zadatak osposobljenje našeg puka za samostalan rad, i u tome [su] postignuti zadovoljavajući rezultati. Ovo je postignuto neprekidnim i uskim dodirom između našeg komandovanja, komandanta puka i načelnika štaba 267. ruskog istrebiteljskog puka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
Z.[6] Kucelj

[6] Zvonko

BR. 15

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 4. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O NAPADIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE NA PROSTORIJI BRČKO — SOTIN — OSIJEK — DONJI MIHOLJAC[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 32 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 4 marta 1945 u 18 časova (po jugoslovenskom vremenu) karta — sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 4 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak od komandanta I Armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su 12 uspešnih borbenih letova u cilju izviđanja neprijatelja i mitraljiranja istog.

Izviđanje i mitraljiranje neprijatelja vršeno je u rejonima:

Sotin, Vinkovci, Vukovar, Dalj, Osijek, D. Miholjac, Našice, Đakovo, Brčko, Otok, Tovarnik.

Rezultat mitraljiranja bio je: uništeno 2 automobila, 5 kola sa materijalom i ljudstvom; ubijeno oko 10 neprijateljskih vojnika.

2) IZVIĐANJE

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremeiu od 7,20 do 8,15 čas. sa visine od 1200—200 met.

Po drumu Dalj — Vukovar nema pokreta.

Dalj — Osijek u oba pravca pokret oko 15 kola.

Na želj. stanici Osijek tri kompozicije po 20—30 vagona bez lokomotiva i jedna lokomotiva odvojeno.

Po seoskim putevima u rejonima Vukovar, Osijek, Đakovo, Vinkovci, pojedinačno kretanje kola u svim pravcima.

Osijek — D. Miholjac oko 10 kola u pokretu u oba pravca.

Nije primećena priprema za prelaz r. Drava i plovnih sredstava na reci Drava od Osijeka do D. Miholjca.

D. Miholjac — Našice pokret oko 10 kola u oba pravca.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

U Našicama oko 10 automobila.

Na želj. stanici Našice 2 kompozicije po 20—30 vagona bez lokomotive.

U Vukojevcima[2] oko 20 automobila.

U Stipanovcima[3] oko 20 automobila.

U Podgoraču[4] oko 30 automobila na mestu.

Od Đakova prema Našicama 10 automobila u pokretu.

Jedan kilometar jugoistočno od stanice Kugi er (severno od Đakova 2 kilometra) verovatno skladište neprijatelja.

Na želj. stanici Striživojna jedna kompozicija oko 30 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Na želj. stanici Mikanovci jedna kompozicija oko 30 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Na želj. stanici Jošića 3 kompozicije od po 20—30 vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema zapadu.

Na želj. stanici Vinkovci 6 kompozicija po 15—40 vagona, od kojih 3 sa lokomotivom prema istoku.

U Vinkovcima 15 automobila.

U rejonima Županja — Brčko — Vinkovci nema pokreta po putevima.

Na želj. stanici Kugler 3 protivavionske baterije a na želj. stanici Striživojna 1 protivavionska baterija.

U vremenu od 11,00 do 12,20 čas. sa visine od 1100—100 met.

U rejonu Vukovar — Dalj — Osijek nije primećeno prikupljanje neprijatelja.

Na želj. stanici Osijek oko 40 vagona pojedinačno.

Na otsjeku Vukovar — Osijek — D. Miholjac nije primećena priprema za prelaz r. Dunav i Drava.

Od Petrijevaca prema Valpovu 3 automobila sa pešadijom u pokretu.

Našice — Osijek retko pojedinačno kretanje kola.

Od Podgorača prema Našicama do oko 10 kola u pokretu.

Na želj. stanici Vinkovci 1 kompozicija od oko 30 vagona bez lokomotive.

Vreme: U rejonu Osijek oblačno (4 balova) na visini 600 metara, vidljivost unapred oko 5 kilometara; u rejonu Vinkovci — oblačno (4—8 balova), na visini 200 metara vidljivost unapred oko 1 kilometar, mestimično snijeg sa pogoršanjem vremena prema zapadu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Artemjev

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[2], [3] i [4] Kod Našica

BR. 16

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 5. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJI BANJALUKA — OKUCANI[1]

5. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 298

Zadatak: Oružano izviđanje **Banjaluka — Okučani.**
Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 8 sati 40 minuta
Poleteli: 11.15 sa Visa
Sleteli: 13.25 na Vis

Piloti: vođa poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 2 potporučnik **Rugi** Luigi
br. 3 potporučnik **Srdanović** Milan
br. 4 zastavnik **Okanović** Husein

Napad bombama i mitraljezima na grupu od 5 kamiona između sela **Aleksandrovac** i **Srednje.** Kamioni su bili rasterani na 100 do 150 metara. Bombe su pale u blizini kamiona. Nakon mitraljiranja sva kola su se zaustavila i verovatno su uništena. Kod sela **Klašnice** mitraljirana je grupa od 7 konjskih kola.[2]
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 5 kamiona i 7 konjskih kola uništeno ili oštećeno.

OPERACIJA BR. 299

Zadatak: Oružano izviđanje **Banjaluka — Batrina — Popovača.**
Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 5 sati 40 minuta
Poleteli: 12.00 sa Visa
Sleteli: 13.25 na Vis

Piloti: vođa major **Ivanisevic** Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Delić** Milan
br. 4 zastavnik **Tomšić** Đuro

Vreme se naglo pogoršalo i onemogućilo izvršenje zadatka.

Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8 64-4, к. 1450. Eskadrila nije dejstvovala od 2. do 4. marta 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika; jedino je 2. marta poletela jedna četvorka, ali se morala vratiti zbog slabe vidljivosti (taj se let vodi kao »operacija br. 297«),

[2] Prema izveštaju Ministarstva oružanih snaga NDH od 5. marta 1945, tom prilikom je ubijeno pet, a ranjena su tri vojnika (Arhiv VII, reg. br. 7/1, к. 48).

BR. 17

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGQ-SLOVENSKE ARMIJE OD 5. MARTA 1945. O NAPADU NA ARTILJERIJSKE POLOŽAJE NA MALOM LOŠINJU[1]

5/3/1945.

Operacija br. 50 (sa Zemunika)

Z a d a t a k: Napasti raketama kuće na **Lošinju Malom** gde su po podacima javljena skladišta obalskih topova.[2]

Broj aviona: 8 Hurricana MK IV
Poleteli: 10.00 čas. Ukupno vreme letenja: 8 časova
Sleteli: 11.00 čas. Ispaljeno: 64 rakete po 30 kg
500 mitr. metaka

P i l o t i: vođa kap. Cenić
br. 2 zast. Todorović
br. 3 por. Majcen
br. 4 vod. Krsnik
br. 5 ppor. Ratkovčić
br. 6 vod. Prebeg
br. 7 zast. Klokočovnik
br. 8 vod. Dvorski

Nad ciljem u 10,30 čas. Pokrili cilj sa 48 raketa ali nije "bilo direktnih pogodaka. 2 aviona napali protivavionske topovske pozicije kod JO 347524[3] sa 8 raketa u području cilja. Nije bilo flaka. Vreme čisto, vidljivost 30 milja.
Naši gubici: 0

Nepr. gubici: pozicija protivavionskih topova oštećena.

Operacija br. 51 (istog dana sa Zemunika)

Z a d a t a k: Napasti topovske pozicije kod **Karlobaga** (JO 884498).

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 14.20 čas. 3 časa 20 min.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/72-4, к. 1450.

Eskadrila nije dejstvovala 4. marta 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

[2] U martu 1945. Nemci su još držali obalu Istre i Hrvatskog primorja i ostrva Cres, Lošinj, Krk, Rab i Pag. Na tim su ostrvima stacionirali delovi nemačke 392. legionarske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 41/3, к. 74 i Zbornik, tom VIII, knj. 3, dok. br. 153).

[3] Koordinate, verovatno sa karte britanskog izdanja.

Sleteli: 15.10 čas. Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg
2500 mitr. met.

P i l o t i : vođa kap. Cenić
br. 2 ppor. Ratkovčić
br. 3 zast. Klokočovnik
br. 4 vod. Prebeg

U blizini cilja (JO 886497) naišli na jedna kola na konjsku vuču i jedan 1.5-tonski kamion, koje su napali u 14.40 čas. sa 29 raketa; isto tako i topovske pozicije, koje je posle napada obavio težak dim, a vozila nestala u eksplozijama. Vođa i piloti izjavili da su oba vozila uništena a topovske pozicije teže oštećene.

Sa preostale 3 rakete napali žicom utvrđeni položaj, jarke i jednu kuću blizu grada Paga na otoku Pagu, sa neosmotrenim rezultatima osim da je pomenuta kuća oštećena. Vreme dobro, vidljivost 30 milja.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 kola na konjsku vuču i jedan 1.5-tonski kamion uništeni,
1 kuća oštećena.

BE. 18

IZVESTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 5. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O NAPADIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE NA PROSTORIJI BIJELJINA — BRČKO — SOTIN — DONJI MIHOLJAC[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izvještaj broj 33 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 5 marta 1945 u 17 sati (po jugoslovenskom vremenu) karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 5 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak od komandanta I Armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 10 uspešnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 10 uspešnih borbenih letova; svega izvršeno 20 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemjle uništavana je živa sila i tehnika protivnika u rejonima: Petrovo Selo, zapadna ivica sela Tovarnik.

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima: Tovarnik, Sotin, Vukovar, Dali, Vinkovci, Osijek, D. Miholjac, Našice. Županja, Brčko, Bijeljina, Janja.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je: uništeno 2 automobila, 2 poljska topa, izazvana 3 velika požara i ubijeno i ranjeno oko 140 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se na polazne baze.

2) Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

U vremenu od 7,00 do 8,00 čas. sa visine od 1400—300 met.:

Vukovar — Dalj nema pokreta i isto tako nema prikupljanja neprijateljske vojske (nije primećeno).

Na želj. stanici Osijek oko 30 vagona pojedinačno i jedna lokomotiva.

Od D. Miholjca prema Viljevu oko 15 automobila čelom kod Viljeva.

D. Miholjac — Našice 4 automobila i oko 8 kola u pokretu u oba pravca.

Našice — Đakovo oko 10 kola u pokretu u oba pravca.

Na želj. stanici Đakovo oko 30 vagona sa lokomotivom prema jugu.

Na želj. stanici Striživojna jedna kompozicija sa oko 30 vagona bez lokomotive.

Od želj. stanice Mikanovci prema zapadu izašla jedna kompozicija od 30 vagona.

Na želj. stanici Vođinci[2] 2 kompozicije po 25—30 vagona bez lokomotive.

Od stanice Jošića jedna kompozicija od 25 vagona u pokretu prema zapadu.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije po 20—30 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

U rejonima Brčko i Županja nije primećeno prikupljanje i pokret neprijateljske vojske.

Od Brčkog prema Bijeljini retko kretanje pojedinačnih kola.

Protivavionska artiljerija manjeg kalibra:

U Jošiću jedna baterija, u Vinkovcima dve baterije.

Protivavionska art. većeg kalibra:

U Đakovu dve baterije.

U vremenu od 12,00 do 12,55 čas. sa visine od 400 m do neposredno iznad zemlje:

Vukovar — Osijek nema pokreta.

Od Osijeka prema Ernestinovu kolona oko 30 kola u pokretu.

Osijek — Koška oko 25 automobila u pokretu u oba pravca.

Od Podgorača prema Budimcima[3] oko 15 automobila u pokretu.

Od Budimaca prema Čepinu[4] oko 100 automobila u pokretu.

[2] Na pruzi Vinkovci «— Striživojna
[3] Na komunikaciji Osijek — Podgorač — Našice
[4] Kod Osijeka

Čepin — Đakovo 6 automobila i oko 10 kola u pokretu u oba pravca.

Jedan kilometar jugoistočno od stanice Kugler[5] skladište ubojne spreme neprijatelja.

Na zapadnoj ivici Tovarnika jedna poljska baterija na borbenom položaju.

Vreme: Oblačno (10 balova), na visini 600—300 metara vidljivost unapred 1—3 kilometra; mjestimično pada snijeg.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Artemjev

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

BR. 19

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 6. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKE OBALSKE TOPOVE NA MALOM LOŠINJU[1]

6/3/1945.

Operacija br. 52 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama depo (slagalište) za obalske topove na **Lošinju Malom**[2] (JO 344525).[3]

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV
Poleteli: 09.25 čas.
Sleteli: 10.25 čas.
Ukupno vreme letenja: 6 časova
Ispaljeno: 48 raketa po 30 kg. 750 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 vod. Krsnik
br. 3 kap. Jež
br. 4 ppor. Ratkovčić
br. 5 por. Pepel
br. 6 vod. Prebeg

[5] Kod Đakova

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/72-4, к. 1450.

[2] Vidi dok. br. 17.

[3] Skraćenica JO i šestocifreni brojevi označavaju koordinate mesta, verovatno sa geografske karte 1 : 100 000 britanskog izdanja.

Nad ciljem u 09.55 čas. Napali 2 kuće za koje se pretpostavlja da su slagališta obalskih topova sa 36 raketa od kojih su 18 bili direktni pogodci i po izjavama vođe i ostalih pilota obadve kuće su teže oštećene. 1 avion je napao sa 8 raketa i mitraljeskom vatrom p.a. mitraljeze kod JO 343528 sa neosmotrenim rezultatom. 1 avion je sa 4 preostale rakete napao severoistočni deo mosta u gradu **Pagu** te je postigao 4 direktna pogotka i most oštetio. Za vreme zadatka mitraljeski flak sa JO 343529, 344524 i 341515. U gradu **Pagu** protivavionska mitraljeska vatra sa morske strane. Osmotrena 4 pokrivena topa na poziciji JO 344528, od kojih izgleda da ima jedan razbijenu cev. Vreme lepo, vidljivost 30 milja.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 2 kuće, verovatno skladišta (magazin) za obalske topove, oštećene.
1 most oštećen.

BR. 20

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 6. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O NAPADIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA PROSTORIJI BRČKO — TOVARNIK — OSIJEK — DONJI MIHOLJAC[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 34 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, 6 marta 1945 u 18 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 6 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak od komandanta I Armije.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 1/4, к. 22.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 18 uspešnih borbenih letova, avioni tipa JAK-1 izvršili su 24 uspešnih borbenih letova a avioni BOSTON izvršili su 2 uspešna borbena leta, svega 44 leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Sotin i drumovi Našice — Osijek — D. Miholjac.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 i BOSTON izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima: Tovarnik, Sotin, Vukovar, Vinkovci, Osijek, D. Miholjac, Virovitica, Suho Polje, Bjelovar, Našice, Đakovo, Županja, Brčko, Bijeljina, Janja i Otok.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je: Uništeno oko 10 automobila, 25 kola sa ljudstvom i materijalom, jedna lokomotiva i jedna terezina (zapadno od Vinkovaca), izazvano 6 velikih požara u neprijateljskoj koloni automobila, ubijeno i ranjeno oko 65 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se na polazne baze.

2) Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:.

U vremenu od 7,10 do 8,40 čas. [sa] visine od 1000—600 met.

Po drumu Osijek — Đakovo — Vukovar nema pokreta.

Od Osijeka prema Valpovu oko 200 kola u pokretu.

Od Osijeka prema Našicama oko 150 kola u pokretu u oba. pravca.

Našice — Đakovo oko 80 automobila u pokretu u oba pravca.

Našice — D. Miholjac oko 6 automobila u pokretu.

Na želj. stanici Vinkovci 4 kompozicije sa oko 150 vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema zapadu.

Od želj. stanice Mikanovci[3] prema zapadu otišla jedna kompozicija sa 50 vagona.

Na želj. stanici Osijek 3 kompozicije po 20—30 vagona bez lokomotive i dve lokomotive odvojeno.

[2] Jedinice Grupe vazduhoplovnih divizija JA dejstvovale su po komunikacijama koje su izvodile ka Osijeku, Valpovu i Donjem Miholjcu, kao i po onim prelazima na r. Dravi gde su je snage nemačkog 91. armijskog korpusa forsirale s ciljem da obrazuju na njenoj levoj obali mostobran, a potom da produže nastupanje ka Mohaču u Mađarskoj. Tog dana neprijatelj je zauzeo sela Novi Bezdan i Bolman. U operativnom izveštaju Štaba 3. jugoslovenske armije od 11. marta 1945, u vezi s dejstvima avijacije u toku 6. marta, piše: »Naša avijacija u većim formacijama učestvovala je u borbi, naročito na bugarskom dravskom području D. Miholjac, tukući neprijateljske prelaze« (vidi Arhiv VII, reg. br. 24/1, к. 21 A).

[3] i [7] Na pruzi Vinkovci — Vrpolje

Na želj. stanici Našice jedna kompozicija [od] oko 30 vagona bez lokomotive.

U vremenu od 7,55 do 8,40 čas. sa visine od 1000—800 met.

Od Brčkog prema Bijeljini — Janja i od Bijeljine prema Srem. Rači nema pokreta (sem pojedinačnih kola).

Od Brčkog prema Županji 6 kola u pokretu.

Županja — Cerna 10 kola u pokretu.

U Lipovcu[4] oko jedna četa pešadije i 10 kola.

TJ vremenu od 9,35 do 10,20 čas. sa visine od 1000—100 met.

Od Vukovara prema Osijeku 10 kola u pokretu.

Sa želj. stanice Osijek prema zapadu otišla jedna kompozicija od 9 putničkih vagona.

Osijek — Valpovo 30 kola i 4 automobila u pokretu.

Valpovo — D. Miholjac oko 40 kola u pokretu.

U šumi 3 kilometra istočno od s. Gat[5] zamaskirano oko 20 tenkova i motorizovanih topova.

Od Našica prema D. Miholjcu 10 automobila u pokretu pojedinačno.

Od Rakitovice prema D. Miholjcu kolona oko 80 vojnika pešadije u pokretu.

U rejonu Vukojevci, Stipanovci, Kelešinka[6] razmešteno oko 150 automobila.

Na želj. stanici Vođinci[7] jedna kompozicija od 40 vagona sa lokomotivom prema istoku.

Na želj. stanici Vinkovci oko 70 vagona i 2 odvojene lokomotive.

U vremenu od 9,55 do 11,30 čas. sa visine od 4000—200 met.

Od Trpinje[8] prema Osijeku 6 automobila u pokretu.

Od Čepina prema Osijeku 30 kola u pokretu.

Našice — Osijek 6 automobila u pokretu.

Na želj. stanici Bizovac jedna kompozicija od 40 vagona sa lokomotivom prema Osijeku.

Valpovo — Petrijevci oko 40 kola u pokretu.

Našice — D. Miholjac oko 20 kola i 4 automobila u pokretu u oba pravca.

D. Miholjac prema Moslavini 12 kola u pokretu.

Od Crnca prema Moslavini 15 kola u pokretu.

Od P. Slatine prema Moslavini 6 automobila u pokretu.

Od P. Slatine prema Suhopolju 4 automobila u pokretu.

[4] Kod Sida
[5] Kod Valpova
[6] Kod Našica
[8] Kod Vukovara

Od Suhopolja prema Voćinu 15 kola u pokretu.

Od Bjelovara prema Đurđevcu 15 automobila u pokretu.

Od Novigrada prema Koprivnici 15 automobila u pokretu.

17 *vremenu od 11,40 do 12,20 čas. sa visine od 1000—100 met.*

Na želj. stanici Vinkovci jedna kompozicija od 30 vagona bez lokomotive.

Od Vinkovaca prema Striživojni 8 kola u pokretu.

Od Osijeka do Donjeg Miholjca na južnom bregu r. Drava pešadijski rovovi, a prelazi preko reke nisu primećeni.

Na severnoj ivici Valpova 4 blindirana automobila.

Oko s. Popa (zapadno od D. Miholjca) borba pešadije.

Od juga prema Našicama jedna kompozicija od 35 vagona u pokretu (svi vagoni su platforme natovarene sa automobilima i artiljerijom).

U rejonu Darkovac — Latkovac oko 20 blindiranih automobila i tenkova.

Vreme: Oblačno (8—10 balova), na visini od 2000—4000 metara vidljivost unapred 7—10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko[9]

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[9] Operativni oficir u Štabu Vazduhoplovne grupe »Vitruk«.

BR. 21

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 7. MARTA 194.x O NAPADU NA NEMACKE OBALSKE TOPOVE I NEMACKI STAB U KARLOBAGU[1]

7/3/1945. g.

Operacija br. 53 (sa Zemunika)

Z a d a t a k: Napasti raketama i mitraljezima sledeće ciljeve:

a) 3 aviona, pozicije 105 mm obalskih topova blizu **Vidovca**[2] (WO 364489)

b) 3 aviona, neprijateljska skladišta municije i zgrade za stanovanje u **Vidovcu**

c) 2 aviona, zgradu nemačkog štaba u **Karlobagu**[3] (O 347492).

Broj aviona:	8 Hurricana MK IV	Ukupno vreme letenja:	
Poleteli:	11.20 čas.	6 čas. 40 min.	
Sleteli:	12.10 čas.	Ispaljeno:	61 rak. po 30 kg. 750 mitr. met.

P i l o t i: vođa por. Rebula
br. 2 zast. Antončić
br. 3 vod. Prebeg
br. 4 vod. Završnik
br. 5 kap. Zdrajevski
br. 6 vod. Dvorski
br. 7 kap. Jež
br. 8 zast. Klokočovnik

Nad ciljem u 11.40 čas. Prva sekcija od 3 aviona je ispalila 19 raketa u prostor gde su po podacima trebale da budu topovske pozicije, ali cilj nije mogao biti osmotren. Postignuta su 2 direktna pogotka na jednu kuću. Druga sekcija od 3 aviona je ispalila 24 rakete u prostor cilja i mitraljirala područje. Posle napada težak dim nad ciljem, ali se osmotrilo da je više kuća pogođeno i verovatno uništeno. Treća grupa je postigla 2

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/73-4, к. 1450.

[2] Kod Karlobaga

[3] U Karlobagu nalazila se Komanda 6. brigade 392. artiljerijskog puka nemačke 392. legionarske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 13/3, к. 2066).

direktna pogotka u zgradu nemačkog štaba u **Karlobagu** i 14 bliskih promašaja. Naišli na laku protivavionsku mitraljesku vatru sa severne strane **Karlobaga.** Oblaci na 4000 stopa, vidljivost 15 milja.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 2 direktna pogotka na nemački štab, zgrada oštećena. Više kuća, verovatno neprijateljska skladišta municije i stanovi, uništeno.

BR. 22

IZVESTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 7. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O NAPADIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE NA PROSTORIJI SOTIN — OSIJEK — DONJI MIHOLJAC[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 35 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 7 marta 1945 u 18,30 časova (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 7 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i komandanta XVII Vazdušne armije.[2]

Avioni tipa 11-2 izvršili su 20 uspešnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 10 borbenih letova; svega 30 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima: D. Miholjac, Petrijevci i kota 93, 3 kilometra severozapadno od D.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] Reč je o sovjetskoj 17. vazduhoplovnoj armiji koja je bila u sastavu 3. ukrajinskog fronta.

Miholjca, prelazi preko r. Drava 4 kilometra severoistočno od D. Miholjca.[3]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima: Mohovo, Sotin, Vukovar, Vinkovci, Osijek, D. Miholjac, Našice, Đakovo.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je: Uništeno 6 automobila, 10 kola sa materijalom i ljudstvom, 6 skela i pontona na r. Drava u rejonima prelaza. Izazvano 4 požara u neprijateljskoj koloni automobila. Ubijeno i ranjeno oko 100 neprijateljskih vojnika.

Jedan avion nije se vratio u svoje baze i prinudno se spustio u rejonu Bačka Palanka.

2) Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 11,45 do 12,30 časova sa visine od 300—600 met.

Na južnoj ivici s. Mohovo neprijatelj je postavio na položaj prativavionsku artiljeriju i radi zemunice.

Mohovo — Sotin nema pokreta.

Sotin — Vukovar pojedinačno kretanje kola.

Od Borova prema Vukovaru 25 kola sa balvanima.

Osijek — D. Miholjac 10 kola i 3 automobila u pokretu u oba pravca.

U Belišću (severno od Valpova) pripravlja se prelaz preko r. Drave i tu stoji 10 kola sa balvanima.

Severno od D. Miholjca preko r. Drave neprijatelj pripravlja prelaz.

Oko kote 93 (severozapadno od D. Miholjca) 40 automobila i 30 kola razmešteni po okolini.

U D. Miholjcu su 20 automobila i 10 kola.

Od Našica prema D. Miholjcu 80 automobila i 30 kola u pokretu, s tim da pojedini automobili voze topove prikačene za njih.

U Našicama 10 automobila. .

Đakovo — Našice 20 automobila u pokretu; na automobilu sa gornje strane crveni krst.

[3] To je bila podrška jedinicama 3. jugoslovenske i 1. bugarske armije na mostobranima kod Valpova i Donjeg Miholjca. Jedinice Grupe vazduhoplovnih divizija JA dejstvovale su na prelaze preko r. Drave sa zadatkom da uspore prebacivanje i nastupanje nemačkog 91. armijskog korpusa, koji je tog dana na valpovačkom mostobranu zauzeo selo Mašku Među. O dejstvu avijacije na tim mostobranima tokom 7. marta 1945. u operativnom izveštaju Štaba 3. jugoslovenske armije piše: »U toku dana naša avijacija bombardovala je i mitraljirala obe obale Drave u rejonu mostobrana kao i prelaze, no nije došlo do tešnjeg njenog sadejstva sa našim jedinicama prve linije« (vidi Arhiv VII, reg. br. 24/1, к. 21 A).

Na želj. stanici Đakovo dve kompozicije po 40 vagona bez lokomotive.

Od železničke stanice Vođinci prema Vinkovcima jedna kompozicija oko 50 vagona u pokretu; kompozicija se sastojala od vagona platformi na kojima je stajalo oko 30 automobila.

U Vinkovcima 10 automobila.

Na želj. stanici Vinkovci 4 kompozicije po 30—35 vagona bez lokomotiva.

Od Orolika prema Nijemcima oko 30 kola u pokretu.

U vremenu od 14,40 do 14,55 sati sa visine od 1100 met.

Preko r. Drave severno od D. Miholjca na pontonima prelazi s juga prema severu pešadija neprijatelja.

Oko k. 93, severozapadno od D. Miholjca, oko jedna četa pešadije i 30 automobila i oko 50 kola.

Oko prelaza r. Drave severno od D. Miholjca, na južnom bregu Drave, oko jedan bataljon neprijateljske pešadije, 10 automobila i oko 50 kola.

Most severno od D. Miholjca razrušen od naše avijacije.

U vremenu od 15,00 do 15,10 čas. sa visine od 800—1000 met.

Četiri kilometra severozapadno od s. Petrijevci[4] protivnik užurbano gradi pontonski most — prelaz preko r. Drave.

Bolman i Jagodnjak[3] gore.

U vremenu od 16,40 do 16,50 čas. sa visine od 1000—300 met.

Preko r. Drave severno od D. Miholjca železnički most razrušen; na zapadnoj strani mosta pored južne obale Drave prikačena dva pontona.

Tri kilometra severozapadno od D. Miholjca, severno od k. 93, uz južnu obalu r. Drave 4 skele, dve po dve vezane jedna za drugu.

U D. Miholjcu male grupe pešadije u pokretu u raznim pravcima, svega oko jedna četa; u samom mestu gore četiri požara.

U D. Miholjcu oko 3 baterije protivavionske artiljerije.

Vreme: oblačno (7—10 balova), na visini od 1800—300 metara vidljivost unapred 3—5 kilometara; mestimično pada sneg.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gard. major (Usanov)
I. Usanov

[4] Kod Osijeka
[5] Kod Valpova

BR. 23

OBAVEŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SRBIJE OD 7. MARTA 1945. KOMANDI MESTA KRAGUJEVAC O RASFORMIRANJU VAZDUHOPLOVNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA SRBIJE[1]

KOPIJA

GLAVNI ŠTAB NOV I PO SRBIJE
VAZDUHOPLOVNO ODELJENJE
V. br. 207
7 marta 1945 g.

KOMANDI MESTA KRAGUJEVAC

Pošto je rasformirano Vazciuhoplovno odeljenje Glavnog štaba NOV i PO Srbije, to se od danas meteor, stanica vazduhoplovstva, koja se nalazi u zgradi Hipotekarne banke u Kragujevcu, u disciplinskom pogledu i pogledu snabdevanja i ishrane stavlja pod vašu komandu.

Zbog važnosti ove službe potrebno je drugovima meteorolozima izlaziti u susret u pogledu vršenja službe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZAST. NAČELNIKA VAZD. ODELJENJA
kapetan,
Mil.[2] D. Đurić

(M. P.)

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 34/6, к. 193.
[2] Milivoj

BR. 24

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 8. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJAMA BOSANSKA GRADIŠKA — BANJALUKA I SLAVONSKI BROD — NOVSKA[1]

S. *III. 1945. g.*

OPERACIJA BR. 301

Zadatak: Oružano izviđanje **Bosanska Gradiška — Banja Luka.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 7 sati 40 minuta
Poleteli: 09.50 sa Visa
Sleteli: 11.45 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Srdanović** Milan
br. 2 zastavnik **Vrabič** Ciril
br. 3 potporučnik **Delić** Milan
br. 4 zastavnik **Radulović** Radovan

Kod sela **Srednje** bombardovana i mitraljirana kolona kamiona i konjskih kola. Bombe su pale među njih, pošto su vozila bila daleko razmaknuta.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Jedan autobus, 3 kamiona i 2 konj. kola uništeni ili oštećeni.

OPERACIJA BR. 302

Zadatak: Oružano izviđanje **Brod — Novska.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 10 sati 20 minuta
Poleteli: 12.00 sa Visa
Sleteli: 14.35 na Vis

Piloti: vođa major **Ivanišević** Đuro
br. 2 poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 potporučnik **Rugi** Luigi

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br.. 8/65-4, к. 1450.

Eskadrila nije dejstvovala 6. i 7. marta 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika. Jedna četvorka je poletela 7. marta na zadatak, ali se vratila zbog slabe vidljivosti (u operativnom dnevniku Eskadrile taj se let vodi kao »operacija br. 300«).

Oblaci 10/10 nad ciljem. Kroz jednu rupu u oblacima blizu **SI. Broda** mitraljirana kolona od 6—7 kamiona[2]
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreni.

BR. 25

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 8. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE ARTILJERIJSKE POLOŽAJE KOD KARLOBAGA[1]

8/3/1945. g.

Operacija br. 54 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima:
a) 105 mm topovske pozicije kod O 905495 i O 883499[2]
b) kuće u Konjskom[3] (O 908473)
c) kuće u Karlobagu.[4]

Broj aviona: 8 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 10.00 čas 6 časova
Sleteli: 10.45 čas. Ispaljeno: 64 rak. po 30 kg.
1300 mitr. met.

Piloti: vođa sek. br. 1 kap. Cenić
br. 2 vod. Završnik
vođa sek. br. 2 kap. Jež
br. 2 zast. Klokočovnik
vođa sek. br. 3 por. Reb'ula
br. 2 zast. Antončić
vođa sek. br. 4 ppor. Ratkovčić
br. 2 vod. Prebeg

[2] Prema izveštaju Ministarstva oružanih snaga NDH od 8. marta 1945. pruga Vinkovci — Zagreb je oštećena i pet vozova je onesposobljeno ili teško oštećeno (Arhiv VII, reg. br. 10/1, к. 48).

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 9/74-4, к. 1450.
[2] Slovo »O« i šestocifreni brojevi označavaju koordinate, verovatno sa karte britanskog izdanja. Reč je o položajima u rejonu Karlobaga.
[3] Kod Karlobaga
[4] Vidi dok. br. 21, prim. 3.

2 aviona [napadali] topovske pozicije kod O 905495 sa 16 raketa od kojih su bili 2 direktna pogotka u kuću a dva direktna pogotka u sredinu 105 mm topa. 2 aviona napala kuće u Konjskom i postigli 16 pogodaka u prostor. 2 aviona napala topovske pozicije kod O 883499 sa 16 bliskih promašaja. 2 aviona napala 2 kuće u Karlobagu sa 4 direktna pogotka i 12 u prostor cilja. Nije bilo flaka. Vreme čisto, vidljivost 30 milja.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 kuća uništena, 2 oštećene, 1 105 mm topovska pozicija oštećena.

BR. 26

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 8. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O NAPADIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA MOSTOBRANE KOD DONJEG MIHOLJCA I VALPOVA I U REJONIMA SOTIN, NASICE I VINKOVCI[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 36 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 8 marta 1945 u 18 časova (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 8 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak po podacima izveštaja svojih pilota.

Letovi bili su vršeni pod veoma slabim meteorološkim prilikama (padao je sneg).

Avioni tipa 11-2 izvršili su 73 uspešna borbena leta, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 42 borbena leta, svega izvršeno 115 letova.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima: Petrijevci, D. Miholjac i prelaza preko r. Drave.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima: Mohovo, Sotin, Vukovar, Dalj, Osijek, Petrijevci, D. Miholjac, Barč, Našice, Đakovo i Vinkovci.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je: uništeno oko 35 automobila i oko 30 kola sa materijalom i ljudstvom, 1 lokomotiva (u rejonu Barč), 3 pontona i 6 velikih čamaca na r. Drava. Izazvan je jedan požar i jedna velika eksplozija u rejonu D. Miholjac.

Ubijeno i ranjeno oko 200 neprijateljskih vojnika i oficira.

Na polazne baze nisu se vratili: jedan avion 11-2 i jedan avion JAK-1, mesto gde su, nije poznato.

Avion koji se jučerašnjeg dana nije vratio na polazne baze prinudno se spustio kod Cerova, na pust. [ari] na desnom bregu r. Dunav, na našu teritoriju. Piloti su se vratili u svoju jedinicu.

2) Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,35 do 7,40 časova sa visine od 400 m. do neposredno iznad zemlje.

Na odseku Tovarnik — Mohovo pešadijski rovovi neprijatelja nisu primećeni.

Po drumu Sotin —- Vukovar — Borovo — Dalj — Erduš; pokreti vojske neprijatelja i pripreme za prelaz r. Dunava nisu primećeni.

Osijek — D. Miholjac retki pokreti pojedinih kola.

Severno od želj. stanice Josipovac[3] uz južni breg r. Drava jedna skela bez vojske.

Severno od Petrijevaca[4] uz južni breg r. Drava jedna skela bez vojske.

Na južnom i severnom bregu r. Drava na odseku Osijek — D. Miholjac pešadijski rovovi, dok vojska nije primećena.

U rejonu Jagodnjak i Bolman[5] nije primećena vojska.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 3. jugoslovenske armije u borbama protiv nemačke U. poljske divizije koja je tog dana držala položaje na liniji: Bistrinski Lug — Bergerova pustara — Novi Bezdan — Majska Međa — Bolman — Šiblje — r. Drava (vidi o tome i operativni izveštaj Štaba 3. jugoslovenske armije od 11. marta 1945. u Arhivu VII, reg. br. 24/1. к. 21 A).

[3] Kod Osijeka

[4] Na komunikaciji Osijek — Valpovo

[5] Na levoj obali r. Drave kod Valpova

U D. Miholjcu oko jedan bataljon pešadije, nisu prelazili preko r. Drava.

Tri kilometra severozapadno od D. Miholjca, na južnom delu r. Drava, jedna skela bez vojske.

Od Našica prema D. Miholjcu 13 automobila u pokretu.

Na želj. stanici Striživojna jedna kompozicija od oko 50 vagona sa lokomotivom prema zapadu; iz stanice otišle su prema zapadu dve kompozicije po 30 — 35 vagona.

Iz želj. stanice Jošića prema zapadu otišao je jedan voz sa oko 50 vagona-platformi na kojima je bilo oko 40 automobila.

Na želj. stanici Vinkovci 5 kompozicija po 25 — 30 vagona bez lokomotiva, i dve lokomotive odvojeno.

Od Otoka prema Vinkovcima 15 kola u pokretu.

U vremenu od 5,45 do 8,10 čas. sa visine od 600 metara do neposredno iznad zemlje.

Sa severozapada prema Petrijevcima dolazi oko 15 kola a u samom mestu oko jedna četa pešadije protivnika.

Severno od Petrijevaca uz južni breg r. Drava dva pontona ili skele bez vojske.

Na ušću r. Karašica severoistočno od Petrijevaca 5 čamaca bez vojske.

U vremenu od 8,05 do 9,15 čas. sa visine od 500 metara do neposredno iznad zemlje.

Dva kilometra istočno od Osijeka uz južni breg r. Drava iedna skela bez vojske.

Na severnoj ivici s. Petrijevci oko 200 vojnika i 10 automobila neprijatelja.

Severoistočno od Petrijevaca, na severnom bregu r. Drava, oko 200 vojnika na mestu.

U D. Miholjcu oko 100 vojnika i oko 30 kola i automobila.

Tri kilometra severozapadno [od] D. Miholjca uz južni breg r. Drava 10 čamaca i pontona bez vojske.

U vremenu od 11,40 do 11,50 čas. sa visine 1400 —-100 met.

U Vukovaru 10 kola na mestu.

Vukovar — Dalj nema pokreta.

U Osijeku 10 kola i 2 automobila na mestu.

Dva kilometra severoistočno od Narda[6] preko r. Drava na jednom pontonu prelazila je pešadija.

Tri kilometra severozapadno od D. Miholjca uz južni breg r. Drava oko 10 čamaca i pontona, i 10 automobila razmešteni u šumarcima.

U D. Miholjcu oko 15 automobila.

[6] Na r. Dravi kod Valpova

U nas. mestu Drava Sabolč[7] oko 20 tenkova razmešteni sa obe strane druma na južnoj ivici samog mesta.

U *vremenu od 12,45 do 13,00 čas. sa visine od 900 — 200 met.*

Na želj. stanici Dalj jedna kompozicija od 15 vagona bez lokomotive.

U Petrijevcima male grupe pešadije i dva automobila; jačina pešadije nije ustanovljena.

Tri kilometra severozapadno od D. Miholjca preko r. Drava prelazila su dva pontona i to jedan od njih uz severni breg a drugi na sredini sa pešadijom; na severnom bregu prelaza oko 100 vojnika.

U rejonu k. 93 (3 km. severozapadno od D. Miholjca) u malim grupama razmeštena oko jedna četa pešadije; u rejonu prelaza dejstvovale su oko dve protivavionske baterije.

U vremenu od 15,40 do 16,00 čas. sa visine od 1100 met. do neposredno iznad zemlje.

Na istočnoj i zapadnoj ivici D. Miholjca oko 15 automobila i oko 80 neprijateljskih vojnika.

U s. Gložde, jugozapadno od D. Miholjca, 10 automobila.

Tri kilometra severozapadno od D. Miholjca oko 10 čamaca i pontona.

Na severnoj ivici s. Drava Sabolč 20 tenkova na mestu.

Tri kilometra severozapadno od D. Miholjca (oko kote 93) dejstvovale tri neprijateljske protivavionske baterije.

Vreme: Oblačno (4 — 10 balova), na visini od 1400 — 200 m. vidljivost unapred 1 — 5 kilometara. Padao sneg.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk Pretstav. vazd. grupe
Dudarenko gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[7] U Mađarskoj, naspram Donjeg Miholjca

BR. 27 >

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 9. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA MOSTOBRANIMA KOD VALPOVA I DONJEG MIHOLJCA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 37 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 9 marta 1945 u 19 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 9 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Letovi bili su vršeni pod veoma slabim meteorološkim prilikama (padao je sneg).

Avioni tipa 11-2 izvršili su 73 uspešna borbena leta, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 39 borbenih letova, svega izvršeno 112 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima: Valpovo, Petrijevci, Nard, D. Miholjac i po drumü između navedenih sela, te prelazi preko r. Drave (oko Narda i D. Miholjca).[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima: Tovarnik, Mohovo, Sotin, Borovo, Dalj, Erdut, Osijek, Petrijevci, Valpovo, D. Miholjac, Našice, Striživojna, Đakovo i Vinkovci.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaia posada aviona bio je: **uništeno** 2 tenka, oko 33 automobila, oko 50 kola sa materijalom i ljudstvom, 4 poljska topa, 4 protivavionska topa, 6 pontona natovarenih sa automobilima i ljudstvom i 10 čamaca sa ljudstvom.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 3. jugoslovenske armije na mostobranu kod Valpova i jedinicama Crvene armije i bugarske 1. armije na mostobranu kod Donjeg Miholjca. Tog dana je nemačka 11. poljska divizija zauzela na valpovačkom mostobranu Baranjsko Petrovo Selo (vidi Àrhiv VII, reg. br. 24/1, к. 21 A).

Ubijeno i ranjeno oko 280 neprijateljskih vojnika i oficira.

Na polazne baze nisu se vratila dva aviona tipa 11-2, od kojih jedan navodno da se spustio u rejonu Bačka Palanka, dok se za drugi ne može tačno znati gde je.

2) Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 10,30 do 10,45 čas. sa visine [od] 500 metara do neposredno iznad zemlje:

Dva kilometra istočno od železničkog mosta koji se nalazi severno od D. Miholjca uz južni breg r. Drava 10 — 15 čamaca i pontona; oko njih na bregu oko jedna četa pešadije i oko 30 kola.

Na severnom bregu r. Drava u rejonu severno od D. Miholjca pešadija nepoznate jačine.

U vremenu od 12,40 do 12,45 čas. sa visine od 1000 metara do neposredno iznad zemlje:

Oko železničkog mosta severno od D. Miholjca, na južnom bregu r. Drava, oko 2 voda pešadije i 10 automobila.

Na severnom bregu r. Drava (severno od D. Miholjca) pešadija nepoznate jačine.

Dva kilometra istočno od železničkog mosta (sev. od D. Miholj.) prema sever, bregu r. Drava plovila je veća skela (prikačena za žicu preko reke); na skeli konji i pešadija.

U vremenu od 13,15 do 14,00 čas. sa visine od 1000 metara do neposredno iznad zemlje:

U Tovarniku oko 6 kola.

Zelj. stanica Vinkovci: jedna kompozicija oko 30 vagona bez lok.[omotive] a sa zapada ušao u stanicu jedan voz od oko 10 vagona.

Vinkovci — Striživojna: 8 kola u pokretu.

Od stanice Mikanovci prema stranici] Striživojna jedna kompozicija od 20 vagona u pokretu.

Stanica Striživojna: jedna kompozicija oko 20 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

U Đakovu nema vojske.

Od Garčina prema Brodu 12 kola u pokretu.

Jugozapadno od Broda preko r. Sava ispravan prelaz preko iste.

Zelj. stanica Vrbanja:[3] jedna kompozicija sa oko 30 vagona, koja je došla sa severa.

Od Bos. Samca prema Županji pojedina kola u pokretu.

Županja — Gradište: 15 kola u pokretu.

[3] Kod Brčkog

Zapadna ivica Brčkog: 3 automobila na mestu.

Most preko Save kod Brčkog ispravan.

Bijeljina: oko 60 vojnika neprijateljske pešadije.

U Janji nije primećen neprijatelj.

Od Cepina prema Osijeku oko 30 pokrivenih automobila u pokretu.

Od Širokog Polja prema Čepinu oko 20 automobila sa velikim rastojanjem u pokretu.

Na sever, ivici s. Petrijevci[4] oko 5 automobila na mestu.

Severno od Petrijevaca uz južni breg r. Drava jedna skela.

Osijek — Našice: oko 10 automobila u pokretu u oba pravca.

Na zapad, ivici D. Miholjca oko 10 automobila.

U D. Miholjcu oko jedna četa pešadije.

Tri kilometra severozapadno od D. Miholjca pored prelaza uz južni i severni breg r. Drava oko 7 čamaca i pontona i na severnom bregu r. Drava oko jedan bataljon pešadije.

Severno od želj. mosta kod D. Miholjca preko r. Drava (na severnom bregu) tri tenka.

Na južnom bregu r. Drava pored železničkog mosta D. Miholjac 2 tenka gore (u plamenu).

U vremenu od 15,30 do 15,45 čas. sa visine od 600 metarar

U rejonu D. Miholjac zbog neprestanog dejstva naše avijacije protivnik nije prelazio r. Dravu, ali se je prebacivao u malim grupama ka mestima prelaza.

Po drumu od D. Miholjca prema severoistoku ka želj. mostu 15 automobila, 2 tenka i oko 50 ljudi pešadije u pokretu.

U rejonu prelaza preko reke nema neprijateljske vojske.

Na severnom bregu r. Drava, severno od k. 93, u šumi oko jedan bataljon pešadije.

U vremenu od 16,15 do 16,45 časova sa visine od 800 metarado neposredno iznad zemlje:

Dva kilometra severoistočno od Narda uz južni breg r. Drava dve skele i jedan splav na kojima se nalaze 3 automobila i oko jedan vod pešadije.

Po drumu Petrijevci — Valpovo oko 10 kola u pokretu.

U Petrijevcima i Valpovu nema prikupljanja neprijateljske vojske.

Jedan kilometar severoistočno od D. Miholjca rovovi sa pešadijom.

Kod želj. mosta D. Miholjac na južnom bregu oko 15 kola i oko dva voda pešadije.

[4] Kod Osijeka

Na južnom bregu r. Drava jedan kilometar istočno od želj. mosta oko jedna četa pešadije i 5 kola razmešteno.

Protivavionska artiljerija: U rejonu D. Miholjac oko 5 baterija, u rejonu Valpovo oko 2 baterije,

Vreme: Oblačno (8 — 10 balova), na visini 500 — 1000 metara vidljivost unapred 2 — 5 kilometara, mestimično pada sneg.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

BR. 28

OBAVEŠTENJE ŠTABA 3. JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 9. MARTA 1945. ŠTABU 1. JUGOSLOVENSKE ARMIJE O UREĐENJU LETELIŠTA ZA SLETANJE AVIONA ZA VEZU[1]

[ŠTABU 1. ARMIJE]

Pripremili smo teren za prihvat aviona za vezu. Teren se nalazi severozapadno od Belog Manastira i to južni rub naselja oko Šećerane, zapadno od natpisa Lajmir. Pokriven je retkom travom, sposoban za sletanje svih mašina po suvom vremenu, a za slučaj većih kiša samo za lakše. Drvene prepreke, visoke 10 m ima na svoj Zapadnoj ivici, a sa ostalih strana je otvoren. Najpogodniji pravac sletanja je istok—zapad. Dimenzije 280 — 700 m. Oznake za sletanje su spremljene u svemu, kako je to predviđeno »Uputom za prihvate aviona za vezu štabova Armija«, izdatom od Štaba vazduhoplovstva sa pov. o. br. 52 od 2. o. m.[2] Avione možemo odmah prihvatiti. Molimo radiogramima javljajte unapred o dolasku aviona. Ova depeša dostavljena je Glavnom Generalštabu, Štabu vazduhoplovstva i Stabu I Jug. Armije.

9. III 1945. Košta[3]

[1] Original (pisan mastilom, ćirilicom) u Arhivu VII, knjiga depeša 1. proleterske divizije 1. armije, reg. br. 2,10-4, k. 215.
[2] Vidi dok. br. 9.
[3] Nađ, tada komandant 3. armije

BR. 29

IZVESTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 10. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKE SNAGE U SELU BUNIC «OD KORENICE[1]

10. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 304

Zadatak: Bombardovanje sela **Bunić**[2] u **Lici.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 7 sati 40 minuta
Poleteli: 08.25 sa Visa
Sleteli: 10.20 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Delić** Milan
br. 2 zastavnik **Radulović** Radovan
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Vrabič** Ciril

Magla i niski oblaci otežavali su izvršenje zadatka. Tri aviona su bombardovali selo **Bunić** i pogodile su 4 bombe u selo a 2 bombe na položaj pored sela. Jedan avion bombardovao **Udbinu,** te pogodio među kuće.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreni.

OPERACIJA BR. 305

Zadatak: Izviđanje atmosferskih prilika **Doboj — Banjaluka.**
Broj aviona: 2 Spitfajer V Vreme letenja: 3 sata
Poleteli: 11.15 sa Visa
Sleteli: 12.45 na Vis

Piloti: vođa poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 2 potporučnik **Rugi** Luigi

Oblačnost 7/10, vidljivost slaba.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/65-4, к. 1450.
Eskadrila je 9. marta 1945. sa jednim parom izviđala vremenske prilike na pravcu Mostar — Sarajevo — Doboj (taj se let vodi kao »operacija br. 303«),

[2] Na području Gospić — Bunić nalazili su se delovi 847. puka nemačke 392. legionarske divizije, delovi ustaške 10. bojne 3. posadnog zdruga, zatim 1. jurišne bojne i 2. lovačke bojne (Arhiv VII, reg. br. 4/3, к. 1103 i reg. br. 21-1/1, к. 575).

BK. 30

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 10. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKE SNAGE U UDBINI[1]

10/3/1945.

Operacija br. 55 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima kako sledi:

a) 4 aviona grad Udbinu (WP 4160)
b) 3 aviona zgradu nemačkog štaba između tačke 830 m i 867 m pored Udbine.

Broj aviona: 7 Hurricana MK IV

Poleteli: 09.30 čas
Sleteli: I grupa 10.20 čas.
II grupa 10.45 čas.

Ukupno vreme letenja: 6 čas. 10 min.
Ispaljeno: 47 raketa po 30 kg.
2050 mitr. met.

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 por. Pepel
br. 3 zast. Klokočovnik
br. 4 por. Rebula
br. 5 vod. Prebeg
br. 6 ppor. Ratkovčić
br. 7 vod. Dvorski

1 avion se vratio u 09.50 čas. radi kvara motora. Prva grupa od 4 aviona je bila nad ciljem u 09.55 časova i izveli napad sa 31 raketom koje su sve pale u područje cilja, više kuća oštećeno, 1 raketa ostala na tračnicama. Sleteli u bazu u 10.20 časova.

Druga grupa od 2 aviona je bila nad ciljem u 09.55 čas. U čitavom području cilja nisu pronašli ni jednu nastanjenu kuću i bilo kakvo kretanje kamiona, zato su i oni izveli napad na grad Udbinu. Prvi avion ispalio salvo od 8 raketa u jednu kuću, koja je bila uništena. Drugi avion ispalio 4 X 2 rakete u malu šumicu u gradu. Jak i težak dim se digao posle eksplozija. Zatim mitraljirali prostor između tačaka 830 i 867 m. Uprkos 20 min. osmatranja nije bilo opaženo nikakvo kretanje osim jednog čoveka na glavnoj cesti i jednih kola na konjsku vuču

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/74-4, к. 1450.
Eskađrila nije dejstvovala 9. marta 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

koji su se kretali u pravcu severa prema mostu na reci Krbavi. Nije bilo *tlaka.* Sleteli u Prkos[2] u 10.45 čas. 8/10 oblaka na 6000 stopa, vidljivost 30 milja.

Naši[3] gubitci: 1 kuća uništena, više oštećeno.

BR. 31

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 10. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JOGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA 3. JUGOSLOVENSKOJ ARMIJI U BORBAMA NA VALPOVAČKOM MOSTOBRANU[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-lajtnantu Velimiru Terziću

Operativni izvještaj broj 38 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 10 marta 1945 g. u 19 sati (po jugosl. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa Vitruk u toku 10 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugosl. armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazd. armije.

Letovi bili su vršeni pod veoma slabim meteorološkim prilikama (padao snijeg i magla).

Avioni tipa 11-2 izvršili su 53 uspješna borbena leta, a avioni tipa Jak-1 izvršili su 30 borbenih letova, svega izvršeno 83 leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika protivnika u rejonima: Vukovar, Petrijevci, Valpovo, D. Miholjac i po drumu između na-

[2] Aerodrom kod Zemunika na kojem je u martu bazirala, delom svojih snaga, 2. lovačka eskadrila (vidi o tome i bojnu relaciju 2. eskadrile dok. br. 206).

[3] Greška; treba: Neprijateljski.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

vedenih mjesta, te prelazi preko r. Drave u rejonima Valpovo i D. Miholjac.[2]

Sa avionima tipa Jak-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje u rejonima: Tovarnik, Mohovo, Vukovar, Dalj, Osijek, Petrijevci, Valpovo, D. Miholjac.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izvještaja posada aviona bio je: uništeno 38 automobila, oko 25 kola sa materijalom i ljudstvom, jedna skela i 5 pontona sa pešađijom i automobilima, izazvano 8 velikih požara i 3 eksplozije u neprijateljskim kolonama automobila, dignuto u vazduh neprijateljsko slagalište municije kod prelaza preko rijeke Drave sjeverno od D. Miholjca, uništena 3 neprijateljska protivavionska topa, ubijeno i ranjeno oko 250 neprijateljskih vojnika i oficira.

U vazdušnom rejonu iznad D. Miholjca naši lovci vodili su borbu sa 2 neprijateljska aviona tipa Me-109.[3]

Jedan naš avion nije se vratio na polaznu bazu, ne zna se njegovo mjesto.

2) Izviđanja

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 7,50 do 8,15 čas. na visini od 1.000 do 25 m.

Po drumu Valpovo — D. Miholjac oko 15 automobila u pokretu u oba pravca.

5 km. sjeveroistočno od D. Miholjca uz južni breg r. Drave 6 pontona, na sjevernom brijegu, u šumarcima oko 15 konjanika.

U vremenu od 9,35 do 9,50 čas. sa visine od 300 do neposredno iznad zemlje.

U Vukovaru oko 60 kola i oko 15 automobila na mestu.

U vremenu od 10,45 do 11,05 čas. sa visine od 1.000 do 500 m.

Na sjeveroistočnoj ivici D. Miholjac pješadija nepoznate jačine.

Na jugozapadnoj ivici Drava Sobolč oko 10 tenkova čija pripadnost nije ustanovljena.

U rejonima prelaza nije primećeno prikupljanje vojske. U Vukovaru oko 15 kola razmještenih po putevima.

Borovo — Dalj oko 15 kola u pokretu u oba pravca.

U Osijeku oko 30 kola na mjestu.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 3. jugoslovenske armije, Crvene armije i bugarske 1. armije, koje su 10. marta 1945. vodile teške borbe na liniji Majška Međa — Bolman, protiv nemačkog 91. armijskog korpusa (vidi Arhiv VII, reg. br. 24/1, к. 21 A).

[3] Nemački lovac »meseršmit 109«

Kod Belišća neprijatelj pravi prelaz preko rijeke Drava i jedna skela išla je preko r. Drava od južnog brega prema sjevernom bregu.

U Petrijevcu[4] nema vojske.

U Valpovu oko 10 automobila i 30 kola na mestu.

3 km. sjeverozapadno od Valpova uz južni breg. r. Drave oko 8 čamaca i jedan ponton.

Nas. mesto Drava Sobolč u plamenu.

U rejonu D. Miholjac vazdušni dvoboj sa 2 Me-109.

U vremenu od 13,45 do 14,35 čas. sa visine od 1.000 m do neposredno iznad zemlje.

Sjeverno od D. Miholjac, kod k. 93, dva spiava, jedan na sjevernom bregu, a drugi na južnom, a po drumu od mesta prelaza prema jugoistoku oko 20 automobila na mestu.

Na istočnoj ivici Mohovo[5] pešadiski rovovi i zemunice sa pešadijom.

Na sjeveroistočnoj ivici Lovaš[6] u dva reda rovovi sa pešadijom, a pozadi istih artiljeriski položaji bez ljudi i oruđa.

Na istočnoj ivici Tovarnik pešadiski rovovi, zamaskirani sa kukuruzom, pešadija nije primjećena.

Na zapadnoj ivici Nijemci 10 kola na mestu.

2 km. sjeverno od Petrijevaca vozi splav preko reke.

U rejonu D. Miholjac s kursom 360 stepeni, 2 neprijateljska aviona tipa FV-190[7], natovareni s bombama, nisu primili boja sa našim lovcima, nego su pobjegli u jugozapadnom pravcu.

U vremenu od 15,55 do 16,05 čas. sa visine od 800 do 25 m.

Istočno od Bistrinci[8] na r. Drava (na mestu označenom po ruskoj gen. karti 1:200.000 sa natpisom Per) neprijatelj pravi pontonski most, a na južnom kraju istog nalaze se već sanduci sa municijom i vojnim materijalom i oko jedan vod pešadije.

U Valpovu oko 10 automobila na mestu.

Protuavionska artiljerija protivnika:

U D. Miholjcu oko 3 baterije, a Valpovo — Petrijevci 2 baterije.

Vreme: oblačno (8—10 balova). Na visini od 1.000 do 1.500 metara vidljivost unapred 2—6 km., mestimično pada sneg i velika sumaglica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko •

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[4] Treba: Petrijevcima (kod Osijeka).
[5] i [6] Kod Sida
[7] Nemački lovac »foke vulf 190«
[8] Kod Valpova

BR. 32

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURISNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 11. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA VALPOVACKOM I DONJOMIHOLJACKOM MOSTOBRANU[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izvještaj broj 39 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 11. marta 1945. g. u 19 sati (po jugosl. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijacijska grupa **Vitruk** u toku 11. marta 1945. g. vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugosl. armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazd. armije.

Letovi bili su vršeni pod veoma slabim meteorološkim prilikama (padala kiša).

Avioni tipa 11-2 izvršili su 84 uspešna borbena leta, avioni tipa Jak-1 izvršili su 40 borbenih letova, a avioni tipa Boston 1 borbeni let. Svega izvršeno 125 borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika protivnika u rejonima: Tovarnik, Valpovo, Nard, Belišće, Repnjak, Bistrinci, k. 89 (zapadno od Bolmana), Novi Bezdan, D. Miholjac, te prelazi preko r. Drave u rejonima D. Miholjac i Valpovo.[2]

Sa avionima tipa Jak-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje u rejonima: Tovarnik, Mohovo, Vukovar, Dalj, Osijek, Petrijevci, Valpovo, D. Miholjac, Virovitica, Našice, Đakovo, Brčko, Bijeljina, Otok (u istim rejonima letovi vršeni sa [avionom] Boston).

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izvještaja posada aviona bio je: uništeno oko 60 automobila, ućutkana vatra oko 11 oruđa poljske artiljerije i 10 mitraljeza i topova protuavionske artiljerije, razbijen pontonski most sjeverno od Belišća, izazvano 14 velikih požara i eksplozija u ne-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.
[2] Vidi dok. br. 31, prim. 2.

prijateljskim kolonama automobila, ubijeno i ranjeno oko 370 neprijateljskih vojnika i oficira.

Jedan avion nije se vratio na polaznu bazu; spustio se u rejonu Beli Manastir na našu teritoriju.

Dva aviona teško oštećena od protuavionske artiljerije uspjeli su da se vrate na polazne baze.

2) Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 9,40 do 10,10 čas. sa visine od 800 m. neposredno iznad zemjle.

Uz južni breg r. Drave 6 km. sjeveroistočno od Valpova 6 pontona, vojske nema, a na južnom bregu pored prelaza sanduci sa municijom (vjerovatno).

3 km. jugozapadno od Bolmana[3] pešadija i kola nepoznate jačine.

Bolman u plamenu.

Sjeverno od Valpova na r. Dravi uz južni breg 5 čamaca.

Po drumu Petrijevci — D. Miholjac retko kretanje pojedinačnih kola, svega oko 10.

Od Rakitovice prema D. Miholjac 8 automobila i oko 10 kola u pokretu.

U rejonu D. Miholjac nije primjećeno prikupljanje vojske.

U vremenu od 10,15 do 11,25 čas. sa visine od 1100 m.

Po drumu Mohovo — Vukovar — Osijek, Dalj — Osijek nije primjećeno kretanje.

Od Čepina prema Osijeku 10 kola u pokretu.

Sjeverno od Valpova, u rejonu Belišće, ustrojen je pontonski most, a na južnom bregu r. Drava oko 12 automobila.

Na sjevernom bregu rijeke Drave, u rejonu pontonskog mosta, u šumi pešadija nepoznate jačine.

Novi Bezdan[4] u plamenu.

Valpovo — D. Miholjac: rijetko kretanje kola.

Prilazak neprijateljske vojske i tehnike u rejonu Valpova i D. Miholjca ka mestima prelaza nije primjećen.

Prelaz u rejonu D. Miholjac preko r. Drave ne radi.

Na želj. stanici Vinkovci 3 kompozicije od po 20—30 vagona bez lokomotive.

Vinkovci — Županja: oko 15 automobila u pokretu u oba pravca.

Na želj. stanici Drenovci[5] 2 kompozicije od 15—20 vagona bez lokomotive.

[3] i [4] Na levoj obali r. Drave, kod Valpova
[5] Na pruzi Vinkovci — Brčko

Po seoskim putevima po rejonima Sotin — Vinkovci — Otok — Nijemci nema pokreta.

U Brčkom nije primjećena vojska.

Po drumovima Bijeljina — Sr. Rača, Bijeljina — Janja, Bijeljina — Brčko nema pokreta.

U vremenu od 13,30 do 14,00 čas. sa visine od 1200 m. do neposredno iznad zemlje.

Sjeverno od Valpova preko r. Drava pontonski most oštećen od naše avijacije; na sredini isti je porušen na 5 m. dužine.

Sjeverno od mosta na bregu u rejonu Repnjak oko 2 bat. pešadije i u šumi na prošecima oko 15 automobila.

Od D. Miholjca prema Valpovu nema pokreta.

Na prilazima sjeverno od D. Miholjca preko r. Drave nema vojske, niti skele i pontona.

Gordiša[6] u plamenu.

Po drumovima Moslavina — D. Miholjac, Našice — D. Miholjac nema pokreta.

Od Otoka prema Nijemcima nema pokreta.

Na želj. stanici Vrbanja[7] 2 kompozicije od 15—20 vagona, bez lokomotive.

U vremenu od 13,30 do 15,20 čas. sa visine od 1000 do 200 m.

Pontonski most sjeverno od Valpova preko r. Drave u sredini porušen; neprijatelj radi na opravci istog.

Na južnom bregu r. Drava u Belišću 15 automobila, od kojih 5 sa prikačenim topovima. Na sjevernom bregu, u šumi, oko 1 batalj. pješadije.

U Novi Bezdan dve bacačke baterije na položaju i oko jedna četa pješadije, a samo naseljeno mesto u plamenu.

Želj. stanica Nuštar:[8] jedna kompozicija oko 20 vagona bez lokomotive.

Želj. stanica Gradište:[9] jedna kompozicija oko 20 vagona bez lokomotive.

Želj. stanica Otok:[10] oko 20 odvojenih vagona.

U vremenu od 15,35 do 16,15 čas. sa visine od 2.000 m.

Cerna — Vinkovci: 15 automobila u pokretu.

Želj. stanica Striživojna: 4 kompozicije po 20—30 vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema zapadu.

[6] U Mađarskoj, naspram Donjeg Miholjca
[7] Kod Brčkog
[3] Na pruzi Vinkovci — Vukovar
" Kod Županje
[10] Kod Vinkovaca

Od Đakova prema Osijeku kolona oko 40 nepr. automobila.

Od Podgorača prema Osijeku 35 kola u pokretu.

Od Našica prema D. Miholjcu oko 40 automobila u pokretu.

Od Slatine prema Moslavini oko 20 automobila i 20 kola u pokretu.

Protuavionska artiljerija i mitraljezi: u Valpovu oko 2 baterije, u Repnjaku[11] oko 4 baterije, u Belišću oko 2 baterije, u D. Miholjcu oko 3 baterije.

Vreme: oblačno (4—10 balova), na visini od 400—2.000 m. vidljivost unapred 3—8 km., mjestimično pada kiša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[11] Na levoj obali r. Drave, kod Belišća

BR. 33

UPUTSTVO ŠTABA 3. JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 11. MARTA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA O NAČINU ODRŽAVANJA VEZE IZMEĐU AVIJACIJE I PESADIJE'

ŠTAB III ARMIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Str. pov.broj 30
11 marta 1945

STABU XII KORPUSA

U prilogu dostavlja se kratko uputstvo za vezu između avijacije i pješadije s tim da potčinjeni štabovi vašeg korpusa prouče ovo uputstvo i da se prema njemu upravljaju.

Rad po ovom uputstvu stupa odmah na snagu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za štab
Načelnik operativnog odeljenja
potpukovnik

Prema tome, svaki bataljon mora biti snabdjeven sa platnima za vezu i [imati], dva druga u bat.[aljonu] zadužena za održavanje veze sa avijacijom. Ta platna uvijek treba da budu u prvoj borbenoj liniji i ukoliko to zemljišni teren i udaljenost neprijatelja bude dozvoljavala da se sa njima rukuje, ako ne onda odmah neposredno pozadi prve borbene linije najdalje 50 metara.[2]

ŠTAB III ARMIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Str. pov. br. 30
11. marta 1945.

Stabu_

KRATKO UPUTSTVO ZA VEZU IZMEĐU AVIJACIJE I PJEŠADIJE

U cilju što bolje i tešnje saradnje između avijacije i pješadije u borbi, a da bi se izbjegli nesporazumi i nesretni slučajevi, ustaljuju se slijedeći ugovoreni znaci:

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 14/2, к. 590.
[2] Ovaj dodatak dopisan je mastilom u Štabu Armije.

1. -— Kad naš avion naiđe nad prostoriju gdje se nalaze naše trupe i želi da mu pješadija oznaci svoj položaj, onda naš avion daje znak *crvenom raketom,* što znači **»pokažite platna«.**

Na taj znak svaki bataljon koji se nalazi u streljačkom stroju postavlja dva platna — krevetska čaršava, i postavlja ih jedan do drugog po dužini i to po mogućnosti u samom streljačkom stroju ili u njegovoj neposrednoj blizini.

2. — Avion kada uoči ova postavljena platna, daje znak zelenom raketom, što znači: **»video sam vaša platna«.** Na taj znak pješaci dižu platna.

Ako slučajno avion ne bi dao znak zelenom raketom da je primjetio platna i udalji se bez toga znaka, treba odmah platna skinuti kao nepotrebna.

3. — Označavanje ciljeva za izvršenje napada avionima, vrši se po sekciji Osijek 1:100 000 (jugoslovensko izdanje) koja je u tu svrhu kvadrirana i snabdjevena oznakama. Jedan primjerak se nalazi u ovome štabu, a drugi primjerak u štabu 42. vazduhoplovne divizije.

Zahtjeve za napade avionima davati će ovaj Štab neposredno 42. vazduhoplovnoj diviziji preko telefona, a po oznakama na dostavljenoj sekciji Osijek razmjere 1:100 000.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
pukovnik
B.[3] Petričević s.r.

Komandant
generallajtnant
Košta Nađ s.r.

Tačnost prijepisa ovjerava:
Načelnik operativnog odjeljenja
potpukovnik
M. B.[4]

[3] Branko
[4] Milan Bradač

BR. 34

IZVESTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 12. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKE SNAGE U BASKANOVOJ NA OSTRVU KRKU[1]

12/3/1945. g.

Operacija br. **56** (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima grad Baškanovu. (WO 595982).

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 10.10 čas. 4 časova
Sleteli: 11.10 čas. Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg.
1300 mitr. met.

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 por. Rebula
br. 4 zast. Klokočovnik

Nad ciljem u 10.40 čas. Ispalili 32 rakete i 1300 mitr. metaka u grad. Posle napada je čitavo područje cilja bilo obavijeno u dim i zbog toga nisu bili osmotreni rezultati.[2]

Pre napada je formacija osmotrila da je vila »Marija« koja je bila napadnuta 3. marta od ovog squadrona potpuno uništena. Nije bilo flaka.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: Verovatno nanesena šteta kućama.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/75-4, к. 1450.

Eskadrila nije dejstvovala 11. marta 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

[2] Vidi dok. br. 2, prim. 2.

BR. 35

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE Vx\ZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 12. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE,VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA MOSTOBRANIMA KOD VALPOVA I DONJEG MIHOLJCA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 40 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 12 marta 1945 u 19 sati (po jugosl. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 12 marta 1945 g. vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazd. armije.

Letovi bili su vršeni pod veoma slabim meteorološkim prilikama: u rejonima Osijek, Valpovo i D. Miholjac ceo dan padala je kiša.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 54 uspešna borbena leta, a avioni tipa JAK-1 26 uspešnih borbenih letova, svega izvršeno 80 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje, uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima: Petrijevci, Nard, Valpovo, Belišće, Repnjak, Bistrinci, **D.** Miholjac, te skele i pontoni na r. Dravi, kao i šuma na severnom bregu r. Drava severno od Valpova.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje u rejonima: Tovarnik, Mohovo, Vukovar, Osijek, Petrijevci, Valpovo, D. Miholjac, Našice, Županja, Brčko i Bijeljina. Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je: **uništeno** 18 automobila, 1 skela (istočno od Bistrinaca), učutkana vatra 4 protivavionska topa, izazvano 9 velikih požara i 3 eksplozije u koloni neprijateljskih automobila.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] Vidi dok. br. 31, prim. 2

Ubijeno i ranjeno oko 250 neprijateljskih vojnika i oficira.

Nisu se vratila 2 aviona tipa 11-2 na polazne baze. Gde se nalaze nije ustanovljeno.

2) Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,45 do 7,15 čas. sa visine od 700 do 200 met.

Vukovar — Dalj: oko 8 kola u pokretu u oba pravca.

Na želj. stanici Osijek 4 kompozicije po 15—20 vagona, sa lokomotivom, od kojih dve prema zapadu a dve prema istoku.

U Osijeku rade 4 fabrike.

Na želj. stanici Petrijevci[3] 1 kompozicija oko 30 vagona bez lokomotive.

U Valpovu jedna kompozicija oko 20 vagona sa lokomotivom prema Osijeku.

U rejonu Belišća od južnog brega do sredine r. Drava pontonski most.

Drava-Sobolč u plamenu.

Severno od D. Miholjca na r. Drava 5 čamaca, drugih prevoznih sredstava nema.

U Čehi Drava[4] 6 tenkova na mestu, njihova pripadnost nije ustanovljena.

U vremenu od 7,00 do 7,50 čas. sa. visine od 1000—700 met.

Tovarnik -— Ilača: nije primećena vojska.

Želj. stanica Vinkovci: do 70—80 vagona razmešteni i 4 lokomotive odvojeno.

Od želj. stanice Vođinci[5] prema Mikanovcima jedna kompozicija od 30 vagona koja je prevozila protivavionsku artiljeriju, ali dejstvom naše avijacije lokomotiva je bačena u vazduh.

Podgorač — Našice 9 automobila u pokretu.

U *vremenu od 9,40 do 10,30 čas. sa visine od 800—50 met.*

U s. Marjanci[6] 7 automobila i 10 kola.

U s. Nardu[7] 10 kola. Severno od Narda u šumi oko jedan vod pešadije.

Tovarnik — Vukovar — Osijek: pokret pojedinačnih kola u oba pravca.

Severno od Petrijevaca na r. Drava jedna skela.

U vremenu od 11,10 do 11,50 čas. sa visine 1000—200 met.

Brčko — Bijeljina — Janja: nema pokreta i vojska protivnika nije primećena.

[3] Kod Osijeka
[4] U Mađarskoj, naspram Donjeg Miholjca
[5] Na pruzi Vinkovci — Vrpolje
[6], [7] i [9] Kod Valpova

U vremenu od 16,00 do 16,20 čas. sa visine od 600—100 met.

Severozapadno od D. Miholjca, oko kote 93, razmešteno-oko 20 tenkova.

Na severnoj ivici D. Miholjca 5 tenkova i 10 automobila i pešadija nepoznate jačine.

U rejonu Zuhes[8] (severozapadno od D. Miholjca) oko 10 tenkova.

Po drumu Valpovo — Bistrinci oko 100 automobila i jedan bataljon pešadije.

Na severnoj ivici s. Valpovo 10 tenkova.

U rejonu Repnjak oko 50 automobila razmešteni po o—kolici.

Istočno od Bistrinaca[9] uz južni breg r. Drava jedna skela (uništena od naše avijacije).

6 kilometara severoistočno od Valpova uz južni breg r. Drava jedna skela, a mostovi u tom rejonu na r. Drava nisu primećeni.

Protivavionska artiljerija: D. Miholjac 4 baterije i Valpovo oko 2 baterije.

Vreme: Oblačno (10 balova), na visini 1000—100 met. vidljivost unapred 2—4 kilometra.

U rejonu ciljeva ceo dan padala je kiša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazd. grupe Vitruk
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[8] Treba: Zihec pustara

BR. 36

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 13. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJAMA GOS PIC — OTOČAC — BIHAĆ I BANJALUKA — BOSANSKA GRADIŠKA[1]

13. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 307

Zadatak: Oružano izviđanje **Gospić — Otočac —Bihać.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 6 sati
Poleteli: 06.45 sa Visa
Sleteli: 08.15 na Vis

Piloti: vođa poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 2 zastavnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 „ **Radulović** Radovan
br. 4 potporučnik **Rugi** Luigi

Kod sela **Lešće** bombardovana 4 kamiona, sve bombe pale na cilj. Veliki oblak dima i prašine onemogućio osmatranje. Južno od **Otočca** mitraljiran jedan kamion pun trupa. Severno od **Perušića** mitraljirana grupa od 6 konjskih kola. Na putu od **Otočca** do **Babin Potoka** osmotrena kolona od 20 do 30 konjskih kola ali avioni više nisu imali municije.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 5 kamiona i 6 konj. kola uništeno ili oštećeno.

OPERACIJA BR. 308

Zadatak: Osmatranje atmosferskih prilika **Banja Luka — Gradiška.**

Broj aviona: 2 Spitfajer V Vreme letenja: 3 sata 30 minuta
Poleteli: 10.30 sa Visa
Sleteli: 12.15 na Vis

Piloti: vođa zastavnik **Lošić** Mehmedalija
br. 2 „ **Tomšić** Đuro

Od sela **Srednje** prema severu i prema istoku oblaci 10/10. Sumaglica i slaba vidljivost.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/66-4, к. 1450.

Eskadrila je 12. marta 1945. sa dva aviona izviđala vremenske prilike na pravcu Dobo,i — Banjaluka (u operacijskom dnevniku Eskadrile taj let se vodi kao »operacija br. 306«).

OPERACIJA BR. 309

Zadatak: Oružano izviđanje **Banjaluka — Bosanska Gradiška.**
Borj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 6 sati 40 minuta
Poleteli: 13.30 sa Visa
Sleteli: 15.10 na Vis
Piloti: vođa major **Ivanisevic** Duro
br. 2 zastavnik **Semolić Mar**jan
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 „ **Fabjanović** Šime

Južno od sela **Klašnice** bombardovana i mitraljirana grupa od oko 10 konj. kola.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 10 konj. kola uništeno ili oštećeno.

BR. 37

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 13. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKE PLOVNE OBJEKTE U CRESKOJ LUCI[1]

13/3/1945. g.

Operacija br. 57 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti brodovlje u luci **Cres** (WO 323952).[2]
Broj aviona: 4 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 11.45 čas. 5 čas. 40 min.
Sleteli: 13.10 čas. Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg, 250 mitr. met.

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 por. Pepel
br. 3 kap. Jež
br. 4 vod. Pavičić

Iznad creske luke u 12.20 čas. Pronašli dva 50—70 stopa[3] dugačka trabakula sa 2 jarbola, napali ih sa 32 rakete i postig-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/75-4, к. 1450.
[2] Koordinate sa karte britanskog izdanja
[3] Engleska mera za dužinu (1 stopa = 30,48 cm)

nuta su 2 direktna pogotka, 8 raketa je palo oko 2 metra od brodova, ostali bliski promašaji od 5 — 1 metar. Posle napada vođa i ostali piloti osmotrili su da se jedan trabakul verovatno potaplja, na njemu jedan jarbol slomljen, drugi trabakul je dobio isto pogotke pa je više ili manje oštećen i učinjen nesposobnim. Nije bilo flaka iznad cilja.

Na povratku u bazu je formacija opazila jedan 40 stopa dugačak brod kod WO 397614 i jedan trabakul od 50—70 stopa u prvom zalivu severoistočno od grada Unije na otoku Unije. 20 i 40 mm flak iz grada Lošinja Velikog.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 1 trabakul verovatno potopljen, 1 oštećen.

BR. 38

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 13. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I MOSTOBRANIMA KOD DONJEG MIHOLJCA I VALPOVA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 41 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 13 marta 1945 god. u 19 sati (po jugosl. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 13 marta 1945 vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije, i komandanta I Armije.

Letovi bili su ograničeni zbog nedostatka benzina.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 22 uspešna borbena leta, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 18 uspešnih borbenih letova, svega izvršeno 40 letova.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, K. 22

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Petrijevci, Nard, Valpovo, Belišće, Bistrinci i D. Miholjac, te prelazi u rejonu neprijateljskih mostobrana; isto tako bombardovana je šuma severno od Valpova.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je mitraljiranje neprijatelja i izviđanje u rejonima:

Tovarnik, Mohovo, Vukovar, Osijek, Petrijevci, Valpovo, D. Miholjac, Našice, Đakovo.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je:

Uništeno oko 10 automobila, 1 skela i 2 čete na r. Drava kod Bistrinaca, izazvano oko 13 velikih požara i eksplozija **u** neprijateljskoj koloni automobila i mesta prelaza, ubijeno i ranjeno oko 40 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2) Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 7,05 do 8,15 čas. sa visine od 800—200 met.

Vukovar — Dalj — Osijek: nema pokreta neprijatelja.

Osijek -— Đakovo: oko 25 kola u oba pravca.

Osijek — Našice: 15 kola u oba pravca.

Na južnom bregu r. Drave 2 pontona kod sela Narda.[3]

Severno od Valpova na r. Drava 3 spiava. Pripreme vojske za prelaz nisu primećene.

Od juga prema Majškoj Međi prelazilo je oko jedna četa pešadije i 4 automobila. Severno od Majške Međe vodila se velika borba.[4]

Severno od D. Miholjca, kod k. 93, radi prelaz — 1 splav na kome je bilo oko 40 vojnika pešadije vozio je prema severnom delu r. Drava.

Na neprijateljskom mostobranu severno od D. Miholjca vodila se jaka borba.

U vremenu od 9,50 do 10,05 čas. sa visine od 800 m. do neposredno iznad zemlje.

U D. Miholjcu oko 15 automobila.

Po drumu od D. Miholjca prema severu do želj. mosta preko r. Drava raspoređeno od 15—20 tenkova.

[2] Vidi dok. br. 31, prim. 2.

[8] Kod Valpova

[4] Borbe kod Majške Međe, na valpovačkom mostobranu, vodila je 16. divizija 3. jugoslovenske armije protiv delova nemačke 11. poljske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 27/1, к. 21 A).

U šumi koja se nalazi zapadno od Zuhes[5] (severno od D. Miholjca 4 kilometara) i u šumi istočno od Žuhes uz r. Dravu pešadija i kola nepoznate jačine.

Južno od Zuhesa, na severnom bregu r. Drava, oko 10 čamaca.

Na neprijateljskom mostobranu severno od D. Miholjca vodi se jaka borba.

Od Sv. Đurđa prema D. Miholjcu kolona neprijateljske pešadije i 6 automobila u pokretu.

17 *vremenu od 11,50 do 13,20 čas. sa visine 600—300 m.*

U rejonu Nard uz južni breg r. Drava 3 čamca.

Na neprijateljskom mostobranu severno od Valpova neprijatelj je izradio pešadijske rovove u tri reda, posednute sa pešadiiom.

Kod k. 93 severozapadno od D. Miholjca 6 automobila zamaskirano.

Na mostobranu severno od D. Miholjca vodi se velika tenkovska bitka.

Na južnoj ivici sela Čehi Drava® oko 14 zapaljenih tenkova.

Od Moslavine prema D. Miholjcu oko 10 automobila.

Protivavionska artiljerija:

U D. Miholjcu oko 5 baterija, u Valpovu oko 2 baterije i u Nardu 1 baterija.

Vreme: Oblačno (10 balova), na visini od 1000—500 m. vidljivost unapred 2—3 kilometra, sumaglica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[5] Pustara Zihec na r. Dravi kod Donjeg Miholjca
[6] U Mađarskoj, naspram Donjeg Miholjca

BR. 39

UPUTSTVO ŠTABA 4. JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 13.. MARTA 1945. STABU 11. KORPUSA O NAČINU ODRŽAVANJA VEZE IZMEĐU AVIJACIJE I TRUPA NA ZEMLJI[1]

ŠTAB
IV ARMIJE
A. br. 124
13. marta 1945. g.

ŠTABU XI KORPUSA. —

Vezu između aviona[2] i trupa na zemlji treba najsavjesnije održavati, jer je samo tako moguće potpuno, pravilno i korisno sadejstvo između ova dva vida vojske.

Veza između trupa na zemji i aviona održavat će se kod jedinica naše Armije, prvenstveno pomoću radio-telefona, u kom cilju će se pojedinim komandantima divizija ili napadnih kolona pridavati naročiti oficiri i odjeljenja za vezu s avijacijom. Radi obezbjeđenja i drugog, pomoćnog sredstva za vezu, trupe na zemlji imaju postupiti po slijedećem:

1. — Pješadija:

Komandanti, jedinice i napadne kolone mogu avijaciji pomoću znakova pokazivati ciljeve koje treba tući iz zraka i za tu im svrhu služe slijedeći znaci:

a) strelica (trokut) veličine: baza 5 m, a visina trokuta 8 m.

b) kvadratna platna veličine 5 X 5 m.

Boja ovih platna može biti crvena ili svijetloplava.

Postavljanje znakova:

Strelica se mora sa šiljkom uvijek postaviti u pravcu gdje se nalazi cilj, a kvadratna platna postavljaju se pozadi strelice i to: jedno platno označava da se cilj nalazi na daljini manjoj od 5 km, a dva platna označavaju da je cilj udaljen između 5 i 10 km od signalnog platna.

Ovim platnima trupe na zemlji u isto vrijeme pokazuju našoj avijaciji da se izvjestan položaj ili uporište nalazi u našim rukama, pa se ovaj znak može i za takav slučaj koristiti.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5/1-1, к. 573.

[2] Odnosi se na avione 1. i 2. eskadrile JA i britanskog Balkanskog vazduhoplovstva koji su podržavali napadna dejstva 4. jugoslovenske armije.

2. — *Motomehanizovane jedinice:*

Naročito je važno da se održava dobra veza između motomehanizovanih jedinica i avijacije kad ove izvrše prodor u neprijateljski raspored, jer je u tom slučaju zabuna od strane avijatičara lako moguća.

Zbog toga naše motomehanizovane jedinice imaju na svako motorno vozilo, na gornjim površinama izraditi u bojama našu državnu zastavu sa zvijezdom u kružnom obliku i veličini koju dozvoljava oblik gornje površine vozila.

Našim avijatičarima bit će skrenuta pažnja da naše tenkovske jedinice u prodiranju vrše zamagljivanje, te će i to avijatičarima poslužiti za bolju orijentaciju.

3. — *Artiljerija:*

U slučaju napada na jače utvrđene položaje u artiljerijskoj pripremi, učestvuje i jurišna avijacija. Za takav slučaj odrediti će komandant Armije vrijeme u kome će izvršiti napad avijacija, a ovo može biti u trajanju 10 do 15 minuta.

Avioni dolaze iznad fronta nešto ranije od određenog vremena i osmatraju eksploziju artiljerijskih zrna. U određeni sat artiljerija prekida vatru, a zatim avioni tuku vatrom svojih topova i mitraljeza one iste položaje koje je tukla i artiljerija.

4. — P. a. odbrana gađa samo sigurno identifikovane neprijateljske avione, dok avione noću i po mjesečini uopće ne gađa.

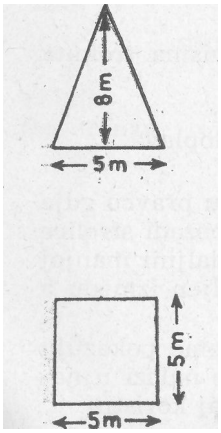

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba,
general-major:
P.[3] Jakšić

Pomoću ovog znaka trupe na zemlji pokazuju avijaciji pravac i približnu daljinu do cilja.

Strelica označava pravac, a jedno platno pozadi strelice označava da se ćilj nalazi na daljini manjoj od 5 km. Dva platna pozadi strelice označavaju da je cilj za avijaciju udaljen između 5 i 10 km od signalnog platna.

Boja ovih platna može biti crvena ili svijetloplava.

[3] Pavle

BR. 40

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 14. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKA KOMANDNA MESTA U NEBLJUSIMA I DONJEM LAPCU I O IZVIĐANJU KOMUNIKACIJA BANJALUKA — BOSANSKA GRADIŠKA, GOSPIĆ — OGULIN I GOSPIĆ — BIHAĆ[1]

14. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 310

Zadatak: Bombardovanje nepr. štaba divizije u selu **Nebljusi.**[2]
Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 5 sati 40 minuta
Poleteli: 06.15 sa Visa
Sleteli: 07.40 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Delić** Milan
br. 2 zastavnik **Tomšić** Đuro
br. 3 „ **Radulović** Radovan
br. 4 potporučnik **Rugi** Luigi.

Sve bombe su pogodile veliku zgradu pored crkve, gde je javljeno da se nalazi nepr. štab. Nakon bombardovanja cilj je mitraljiran, te zgrada zapaljena. Južno od grada mitraljirana 2 konj. kola. Slaba p.a. vatra od 20 mm iz sela.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Štab divizije verovatno uništen.

OPERACIJA BR. 311

Zadatak: Bombardovanje nepr. štaba puka u **Donjem Lapcu.**[3]
Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 6 sati
Poleteli: 06.20 sa Visa
Sleteli: 07.50 na Vis

Piloti: vođa major **Ivanišević** Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Srdanović** Milan
br. 4 zastavnik **Okanović** Husein

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/66-4, к. 1450.

[2] Kod Bihaća. Tu se nalazio Štab nemačke 373. legionarske divizije.

[3] Verovatno Štab 384. pešadijskog puka nemačke 373. legionarske divizije.

Cilj pogođen sa 4 bombe, a ostale blisko promašile. Nakon bombardovanja cilj mitraljiran. Slaba p.a. vatra od 20 mm sa cilja.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Nepr. štab puka verovatno uništen.

OPERACIJA BR. 312

Zadatak: Oružano izviđanje **Banja Luka — Bosanska** Gradiška.
Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 7 sati 40 minuta
Poleteli: 10.45 sa Visa
Sleteli: 12.40 na Vis

Piloti: vođa poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 2 zastavnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 „ **Fabjanović** Šime

Južno od **Bosanske Gradiške** bombardovana 4 kamiona. Sve bombe pale na clij. Kod sela **Srednje** mitraljiran jedan autobus pun vojnika.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 4 kamiona i 1 autobus uništeni. Više od 30 nepr. vojnika ubijeno.

OPERACIJA BR. 313

Zadatak: Taktičko izviđanje **Gospić — Ogulin — Bihać.**
Broj aviona: 2 Spitfajer V Vreme letenja: 4 sata 30 minuta
Poleteli: 12.00 sa Visa
Sleteli: 14.15 na Vis

Piloti: vođa major **Ivanisevic** Đuro
br. 2 potporučnik **Rugi** Luigi

Nikakav vojni saobraćaj nije osmotren.

BR. 41

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 14. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKU KOMORU KOD VELIKOG LOŠINJA[1]

14/3/1945. g.

Operacija br. 58 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama nemačku menažu severozapadno od grada Lošinj Velikog (W0379487).[2]

Broj aviona:	4 Hurricana MK IV	Ukupno vreme letenja:	
Poleteli:	12.00 čas.		3 čas. 40 min.
Sleteli:	12.55 čas.	Ispaljeno:	32 rak. po 30 kg.
			0 mitr. met.

Piloti: vođa por. Rebula
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 ppor. Ratkovčić
br. 4 zast. Klokočovnik

Nad ciljem u 12.25 čas. Izveli napad u pravcu istok — zapad sa 32 rakete, od kojih 4 bliska promašaja, a ostale prebačene.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/76-4, к. 1450.

[2] Vidi dok. br. 17, prim. 2.

BE. 42

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURISNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 14. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA MOSTOBRANIMA KOD DONJEG MIHOLJCA I VALPOVA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-LAJTNANTU VELIMIRU TERZICU

Operativni izveštaj broj 42 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 14 marta 1945 u 18 sati (po jugosl. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000.

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 14 marta 1945 vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i specijalni zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Letovi su bili ograničeni zbog nedostatka benzina.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 22 uspešna borbena leta a avioni tipa Jak-1 izvršili su 3 uspešna borbena leta, svega 25 uspešnih borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Petrijevci, Nard, Valpovo, Belišće, D. Miholjac, Zuhes[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima: .

Tovarnik, Vukovar, Vinkovci, Petrijevci, D. Miholjac, Županja, Bos. Šamac.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja na osnovu izveštaja posada aviona bio je:

Uništeno: 16 automobila, 2 topa poljske artiljerije, izazvano 6 velikih požara i eksplozija. Ubijeno i ranjeno 40 neprijateljskih vojnika i oficira.

Jedan avion nije se vratio u svoju bazu (11-2). Prema izveštaju posada aviona taj avion pogođen je od neprijateljskih

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] Vidi dok. br. 31, prim. 2.

aviona (dva neprijateljska aviona) ME-109, i pao je severoistočno od mesta Drava Sabolč.

2) *Izviđanje*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 8,50 do 10,00 čas. sa visine od 500—800 m.

Po drumu Tovarnik — Vinkovci oko 6 automobila i 12 kola u pokretu.

Na želj. stanici Vinkovci 3 kompozicije, od kojih dve sa lokomotivom prema istoku a jedna prema zapadu, ukupno sa oko 100 vagona.

Na r. Sava u rejonu Bos. Samac 6 čamaca i 1 splav.

Na želj. stanici Gunja 17 automobila.

U Vukovaru nema prikupljanja vojske.

U vremenu od 16,15 do 16,50 čas. sa visine od 1000—50 m.

U šumi zapadno i istočno od Žuhesa, na severnom bregu r. Drava, prikupljanje automobila i pešadije nepoznate jačine.

Severoistočno od D. Miholjca, po drumu koji ide prema želj. mostu preko r. Drava sa strane istoka, oko 10 automobila.

Prelaz preko r. Drava u rejonu D. Miholjac ne radi.

U rejonu Drava Sabolč dva neprijateljska aviona ME-109 napali na naša dva štormovika; napad odbijen i jedan ME-109 oštećen.

U Valpovu oko 10 automobila.

U Belišću na r. Drava uz južni breg jedna skela i dva pontona.

U Nardu pešadija nepoznate jačine.

Vreme: Oblačno, na visini 1200 m. vidlj.[ivost] unapred 1—3 kim., sumaglica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

BR. 43

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURISNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 15. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA MOSTOBRANIMA KOD DONJEG MIHOLJCA I VALPOVA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 43 Štaba X GV SAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 15 marta 1945 u 18 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 15 marta 1945 vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Letovi su bili ograničeni zbog nedostatka benzina i zbog velike sumaglice.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 12 uspešnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 10 uspešnih borbenih letova, svega 22 uspešna borbena leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

D. Miholjac, Belišće.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima:

Vukovar, Dalj, Osijek, Valpovo i D. Miholjac.

Uništeno 3 automobila, ućutkana vatra 2 protivavionska topa i 2 topa poljske artiljerije.

Izazvana dva požara i ubijeno i ranjeno oko 50 nepr. vojnika.

Dva puka štormovika i jedan puk lovaca izvršili su premeštaj svoje baze prema naređenju komandanta III Ukrajinskog

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, k. 22.

[2] Vidi dok. br. 31, prim. 2.

fronta i komandanta XVII Vazduhoplovne armije na aerodrom Bački Brestovac (15 km. jugoistočno od Sombora).[3]

2) *Izviđanje*

Izviđačkim borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 10,30 čas. do 10,45 čas. sa visine od 1000—700 m.

Dalj — Osijek: nema pokreta.

U rejonu Belišće od sever, brega r. Drava prema južnom plovio motorni čamac.

3 kilometra istočno od Belišća uz južni breg r. Drava 4 spiava.

Valpovo — D. Miholjac: nema pokreta.

5 kilom, severoistočno D. Miholjac pored želj. mosta na južnom bregu r. Drava 2 spiava.

U rejonu Kenderđ[4] poljska artiljerija otvarala je vatru.

U *vremenu od 12,40 do 12,55 čas. sa visine 600—50 met.*

4 kim. istočno od Miholjca kod želj. mosta 4 automobila, a na r. Drava 4 pontona, na sever, bregu.

2 kim. severoistočno od D. Miholjca jedna baterija poljske artiljerije na borbenom položaju, vatru nije otvarala.

U vremenu od 14,55 do 15,25 čas. sa visine od 900—50 met.

Na južnom bregu r. Drava 5 kim severoistočno od **D.** Miholjca kod želj. mosta 2 poljske baterije i oko jedan vod pešadije.

U D. Miholjcu oko 10 automobila.

Protivavionska artiljerija: D. Miholjac oko 2 baterije, a Valpovo oko 2 baterije.

Vreme: Oblačno, na visini 1300—1500 m. vidlj.[ivost] unapred 1 kim.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazd. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[3] Na aerodrom Bački Brestovac sleteo je sa aerodroma Nadalj kod Srbobrana 421. vazduhoplovni jurišni puk 42. vazduhoplovne divizije JA, a 113. vazduhoplovni lovački puk sa aerodroma Ruma; 423. vazduhoplovni jurišni puk sleteo je u Bački Brestovac sa aerodroma Gospodin« (20 km severoistočno od Novog Sada) tek 26. marta 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 5/4-6, к. 1450 A, reg. br. 260/24-2, к. 1454 i dok. br. 83 i 101 u ovoj knjizi).

[4] U Mađarskoj, na r. Dravi, naspram Donjeg Miholjca

BR. 44

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 16. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA MOSTOBRANIMA KOD VALPOVA I DONJEG MIHOLJCA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj br. 44 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 16. marta 1945. u 19.45 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 16. marta 1945. vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Letovi bili su ograničeni zbog slabih meteoroloških prilika.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 50 uspešnih borbenih letova, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 26 letova, avion tipa **Boston** izvršio jedan let, svega izvršeno 77 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika protivnika u rejonima:

D. Miholjac, Zihec, Kenderđ, Valpovo, Belišće, Repnjak, Đakovo.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima:

Vukovar, Vinkovci, Dalj, Osijek, Valpovo, D. Miholjac, Virovitica, Našice, Đakovo, Otok i Tovarnik.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja naših aviona bio je: uništeno oko 7 tenkova, 16 automobila, 8 kola sa ljudstvom i materijalom, 1 skela, 2 protivavionska topa, izazvan jedan veliki požar u nepr. koloni automobila, ubijeno i ranjeno oko 180 vojnika i oficira.

Na polazne baze nije se vratio jedan avion tipa 11-2, mesto njegovog nalaženja nije poznato, a isti je bio oštećen od neprijateljske protivavionske artiljerije.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] Vidi dok. br. 31, prim. 2.

2) Izviđanja:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili sur

U vremenu od 9,30 do 10,20 čas. na visini od 600 do 100 metara.

Dalj — Osijek: nema pokreta.

Osijek — Bizovac: 6 automobila u pokretu.

Sjeverno od Belišća preko r. Drava radi prelaz od dve skele i dva motorna čamca, a na južnom bregu r. Drava na mestu prelaza dva automobila i oko 50 nepr. vojnika, a na severnom bregu u šumi dva automobila i pešadija nepoznate jačine.

U rejonu D. Miholjac prelaz nije primećen.

U Kenderđ na severnom bregu r. Drava 3 tanka i 4 automobila na mestu.

U šumi zapadno i istočno od Žuhes pešadija nepoznate jačine.

Naseljeno mesto Čehi Drava u plamenu.

U D. Miholjac oko 10 automobila.

U vremenu od 10,35 do 11,10 čas. na visini od 1000 do 200 m.

Vukovar — Vinkovci oko 10 automobila u poketu u oba pravca.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije od po 40 do 45 vagona sa lokomotivama prema zapadu.

U Vinkovci oko 30 automobila.

Na želj. stanici Striživojna i Brod nema kompozicija.

Brod — Striživojna — Županja — Bos. Šamac — Otok: nije primećen pokret.

U vremenu od 11,25 do 11,35 čas. na visini od 1200 do 300 m.

1,5 km severno od Repnjak 1 tenk i 5 kola na mestu, a uz. južni breg r. Drava sev. od Belišća 1 čamac.

U vremenu od 11,45 do 11,55 čas. na visini od 1200 do 300 m.

Jugozapadno i zapadno od Kenderđ oko 30 automobila.

Na otseku od Zuhes — Kenderđ pešadijski rovovi posednuti sa pešadijom.

Zapadno od žel. mosta Drava Sabolč oko jedna baterija poljske artiljerije, nešto pešadije i oko 20 kola.

U vremenu od 13,20 do 14,05 čas. na visini od 1500 do 400 m.

Na žel. stanici Našice dve kompozicije od 30 vagona bez lokomotive.

Našice — Osijek: oko 30 automobila i oko 40 kola u pokretu u oba pravca.

Na žel. stanici Našice 3 kompozicije po 30 vagona bez lokomotive.

Od zapada prema žel. stanici Koška[3] kretao jedan voz od 35 vagona-platformi, koje su bile pokrivene.

Našice — D. Miholjac: oko 35 automobila u pokretu u oba pravca.

Od Klokočevci prema D. Miholjac oko 25 automobila u pokretu sa čelom kod Klokočevci.

Osijek — D. Miholjac: oko 15 automobila u pokretu u oba pravca.

U vremenu od 13,35 do 14,05 čas. na visini od 800 m. do neposredno iznad zemlje.

U rejonu Kenderđ između r. Fekete i Drava 8 tankova i 7 automobila.

Zapadno od žel. mosta D. Miholjac radi prelaz od jedne skele i oko 10 čamaca.

U gore označenom rejonu radio-stanica na avionu povezala se sa radio-stanicom na zemlji »Kora«, koja je objavila da je od dejstva aviona uništeno 5 tenkova protivnika.

U vremenu od 14,00 do 15,25 čas. na visini do 6000 m.

Cepin: prema Đakovu jedna kompozicija od 20 vagona u pokretu.

Našice — D. Miholjac: oko 50 kola u pokretu.

Na žel. stanici 3 kompozicije bez lokomotive.

U rejonu Barč prelaz ispravan.

Na žel. stanici Vrbanja 4 kompozicije po 40 vagona, od kojih dve sa lokomotivama prema zapadu.

Od Cerne prema Vinkovci oko 30 automobila u pokretu sa čelom kod Andrijevci.

U rejonu Zagreb na visini 6000 m jedan ME-109 i jedan Liberator u borbi i na tom rejonu letili su amerikanski bombarderi.

Protivavionska artiljerija: D. Miholjac oko 2 baterije i Valpovo oko 2 baterije.

Vreme: oblačno (1—2 balova), jasno, vidljivost unapred oko 2 km. Velika sumaglica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PREDSTAVNIK VAZD. GRUPE
VITRUK
gard. major (Usanov)
I. Usanov

[3] Kod Našica

BR. 45

IZVEŠTAJ STABA IO. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 17. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA MOSTOBRANIMA KOD VALPOVA I DONJEG MIHOLJCA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 45 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 17 marta 1945 u 19 časova (po jugosl. vremenu), karta-sekcijaNovi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 17 marta 1945 vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 43 uspešna borbena leta a avioni tipa JAK-1 izvršili su 26 uspešnih borbenih letova, a avion tipa **Boston** jedan let, svega 70 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Valpovo, Nard, Belišće, Repnjak i mostobran severno od Valpova i prelazi preko r. Drava, i artiljerija na severnoj ivici šume istočno od Zuhesa.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima:

Tovarnik, Vukovar, Osijek, Valpovo, D. Miholjac, Našice, Đakovo, Županja, Brčko, Bijeljina.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja naših aviona bio je:

Uništeno 3 tenka, 16 automobila, 4 topa poljske artiljerije, 10 kola sa ljudstvom i materijalom, jedna bacačka baterija, 10

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] To je bila podrška jedinicama 3. jugoslovenske armije u borbama protiv nemačkog 91. armijskog korpusa koji je preduzeo ofanzivnu akciju na valpovačkom mostobranu u pravcu sela Torjanci s namerom da olakša položaj svojih snaga na mostobranu kod Donjeg Miholjca (vica Arhiv VII, reg. br. 27/1, к. 21 A).

vagona (na želj. stanici Vinkovci), izazvano 6 velikih požara i jedna eksplozija u neprijateljskoj koloni automobila i u kompoziciji-

Ubijeno i ranjeno oko 200 neprijateljskih vojnika i oficira.

Jedan avion tipa 11-2 nije se vratio u svoju bazu, po izveštaju pilota isti je eksplodirao u vazduhu usled dejstva neprijateljske protivavionske artiljerije u rejonu Valpovo. Jedan pilot od posade -— dva spustio se padobranom na neprijateljsku teritoriju.

2) Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 7,15 do 7,30 čas. sa visine od 800—300 met.

Na želj. stanici Osijek 5 kompozicija sa lokomotivama prema severozapadu i jugoistoku.

Osijek — Valpovo: oko 8 kola u pokretu u oba pravca.

U rejonu Valpovo nije primećeno prikupljanje vojske.

Ka Valpovu kretao voz od 30 vagona-platformi pokrivenih, od Osijeka.

Nije primećen prelaz preko r. Drava u rejonu Valpovo.

U rejonu D. Miholjac nije primećeno prikupljanje vojske.

Na severnoj ivici šume istočno od Žuhesa 6 topova polj. artilj. koji su otvarali vatru prema severu.

Bolman u plamenu.

U Rakitovici 6 automobila sa pešadijom na mestu.

U *vremenu od 10,55 do 11,05 sa visine od 900—50 met.*

Severno od Narda na južnom bregu r. Drava 10 tenkova.

Želj. stanica Valpovo: 10 vagona bez lokomotive.

Severno od Valpova, u šumi na sever, bregu r. Drava, pešadija i kola nepoznate jačine.

*U vremenu od 9,40 do 10,30 čas. sa visine od 1000—*500 *met.*

Na želj. stanici Vinkovci 4 kompozicije po 25—30 vagona sa lokomotivama jedna prema istoku a druga prema zapadu.

Od Andrijevaca prema Striživojni jedna kompozicija od 40 vagona u pokretu.

U Đakovu oko 50 automobila na mestu.

Na želj. stanici Brod 5 kompozicija sa oko 200 vagona i 5 lokomotiva odvojeno.

U vremenu od 11,50 do 12,50 čas. sa visine od 700—1500 m.

U Petrijevcima 8 automobila.

Na želj. stanici Županja tri kompozicije po 30 vagona bez lokomotiva.

Na r. Sava zapadno od Županje radi splav i 5 pontona. Vojske nema.

Brčko — Brezovo Polje: oko 200 neprijateljskih vojnika — pešadije u pokretu.

4 kilometra severno od Tovarnika artiljerijski položaji, jačine nepoznate.

U vremenu od 14,15 do 14,35 čas. sa visine od 3000 m.

Dva kilometra severoistočno od Valpova 5 tenkova na mestu.

U Rakitovici oko 15 automobila.

Protivavionska artiljerija: Valpovo 2 baterije, Nard 1 baterija, Brčko 2 baterije, Bijeljina 1 baterija i Našice 2 baterije.

Vreme: Ujutro vedro, vidljivost unapred oko 5 kim., sumaglica, u drugoj polovini dana (popodne) oblačno (10 balova), na visini 1000—600 m. vidljivost unapred 4—6 kim. zapadno od Valpova padala kiša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazduhoplov. grupe **Vitruk**
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

BR. 46

NAREDBA MINISTRA NARODNE ODBRANE DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE MARŠALA TITA OD 17. MARTA 1945. O FORMIRANJU ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA[1]

Ministarstvo narodne odbrane Demokratske Federativne Jugoslavije, str. pov. br. 46/45.

Po ukazanoj potrebi službe

p o s t a v l j am:

operativni štab za grupu vazduhoplovnih divizija[2] u sledećem sastavu:

— komandant pukovnik Lazarević Božo
— politkomesar Momčilović Ljubomir
— načelnik štaba pukovnik Ulepič Zdenko.

Određeni štab će odmah preuzeti dužnost.

Ministar narodne odbrane
maršal Jugoslavije
Tito s.r.[3]

(17. 3. 45)

[1] Kopija naredbe Ministarstva narodne odbrane Demokratske Federativne Jugoslavije (pisana na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/9-4, к. 1450.

[2] Grupu vazduhoplovnih divizija JA sačinjavale su 11. lovačka i 42. jurišna vazduhoplovna divizija.

[3] Istog dana Štab vazduhoplovstva je izdao naredbu (strogo pov. br. 2) kojom se za popunu Štaba Grupe divizija postavljaju:

— za načelnika operativnog odeljenja kapetan Miljко Aćimović
— za načelnika veze Marko Konrad
— za načelnika meteorološke službe Milivoj Mušikić
— za načelnika pozadinske službe Krsta Lozić
— za šefa obaveštajnog odseka Aleksandar Glebov
— na službu u operativno odeljenje major Pezelj Ivan
— za oficira za vezu u Štabu 1. jugoslovenske armije major Krešimir Boras
— za oficira za vezu u Štabu 3. jugoslovenske armije kapetan Milivoj Đurić
— na službu u Štab Grupe vazduhoplovnih divizija major Dragomir Nešković (vidi Arhiv VII, reg. br. 10/9-4, 1450 i reg. br. 1/2, k. 1485).

BR. 47

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 18. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA MOSTOBRANIMA KOD DONJEG MIHOLJCA I VALPOVA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 46 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 18 marta 1945 u 19 časova (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 18 marta 1945 vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 66 uspešnih borbenih letova, avioni tipa JAK-1 izvršili su 36 a avion tipa **Boston** jedan uspešni let, svega izvršeno 103 uspešna borbena leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Zelj. stanica Osijek (zapadna), 2 kim. severno od Narda, zapadna i južna ivica s. Bolman, Majska Međa, Petrovo Selo, N. Bezdan, 2ido[2] Repnjak, 2 kim. južno i zapadno od Drava Sabolč i Zuhes.

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima:

Tovarnik, Vukovar, Osijek, Valpovo, D. Miholjac, Virovitica, Našice, Đakovo, Županja, Brčko.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja naših aviona bio je:

Uništeno 3 tenka, 12 automobila, 5 kola sa ljudstvom i materijalom, 10 vagona i jedna lokomotiva na zapadnoj stanici

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к., 22.

[2] Bolman, Majska Medja, Baranjsko Petrovo Selo, Novi Bezdan i Zido-pustara nalaze se na levoj obali r. Drave, naspram Valpova. To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 3. jugoslovenske armije koje su vodile teške borbe protiv nemačke 11. poljske divizije u rejonu sela Torjanci (vidi Arhiv VII, reg. br. 27/1, к. 21 A).

Osijek, jedan splav na r. Drava severno od Narda, 2 poljska topa, 5 protivavionskih topova i mitraljeza, izazvano 5 velikih požara i jedna velika eksplozija u neprijateljskoj koloni automobila i kompozicija, srušen jedan protivnički avion tipa FV-190.[3]

Ubijeno i ranjeno oko 180 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se na polazne baze.

2) *Izviđanje*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,00 do 7,15 čas. sa visine od 600 met.

U Osijeku nije primećena neprijateljska vojska. Na zapadnoj želj. stanici Osijek 5 kompozicija sa 25—30 vagona, od kojih dve sa lokomotivama prema zapadu i istoku.

Od Bizovca prema Osijeku jedna kompozicija sa platformom na kojima 6 tenkova i automobila.

2 kim. severno od Narda pešadija i dva motorizovana topa.

2 kim. severno od Narda prelaz preko r. Drava.

U rejonu Repnjak 3 čamca na mestu.

Tri kim. severno od D. Miholjca jedan ponton.

Istočno od Žuhesa, u šumi, oko jedna četa pešadije i 4 automobila.

Na sever, ivici N. Bezdan i Majška Međa pešadijski rovovi posednuti pešadijom.

Nije primećen boj na neprijateljskom mostobranu severno od Valpova.

U vremenu od 7,25 do 9,00 čas. sa visine od 800—-200 met.

Vukovar — Osijek: pojedinačno kretanje kola.

U Trpinji[4] 4 automobila.

Valpovo — Petrijevci: 10 kola u pokretu.

U Zido 2 tenka zamaskirana.

Na r. Drava u rejonu Valpovo nema mosta.

Severno od Valpova, na neprijateljskom mostobranu, kretanje malih grupa neprijateljskih vojnika u raznim pravcima.

U D. Miholjcu 10 automobila.

Našice — Podgorač — Đakovo: 20 automobila u pokretu u oba pravca.

Zelj. stanica Vinkovci: 2 kompozicije po 25—30 vagona sa lokomotivama prema zapadu.

Tovarnik — Sotin — Vukovar: retko kretanje kola.

[3] Nemački lovac »foke vulf 190«

[4] Na komunikaciji Vukovar — Osijek

U vremenu od 9,20 do 9,35 čas. sa visine od 700—50 m.

U Osijeku 20 automobila.

2 kim. seVerno od Narda pešadija nepoznate jačine.

Na mostobranu severno od Valpova nije primećen boj.

Zapadno od želj. mosta koji se nalazi severno od D. Miholjca neprijateljsko slagalište ubojne spreme.

Jedan kim. jugoistočno od Čehi Drava 4 tenka, 5 automobila i artiljerija na borbenom položaju, otvarajući vatru prema severoistoku, broj topova nije ustanovljen.

U vremenu od 11,15 do 12,45 čas. sa visine od 1000—700 met.

Vinkovci — Striživojna: oko 10 automobila u pokretu.

Na želj. stanici Vinkovci i Striživojna nema kompozicija.

Brod — Striživojna: oko 10 automobila u pokretu.

Most preko r. Save kod Brčkog ispravan.

U Nijemcima oko 50 vojnika.

U vremenu od 12,30 do 13,45 čas. sa visine od 500 m.

Od Našica prema D. Miholjcu oko 10 automobila u pokretu, u oba pravca.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije po 40 vagona bez lokomotive.

U rejonu severno od D. Miholjca u vreme napada naših štormovika dva neprijateljska aviona tipa FV-190 htela su izvršiti napad na naše štormovike. Naši lovci vršeći zaštitu štormovika odmah su napali na neprijateljske avione i pilot Mandzizov srušio je neprijateljski avion, koji je pao 2 kim. jugoistočno od Moslavine.

Protivavionska artiljerija: Nard 3 baterije, Bizovac 2 baterije, Drava Sabolč jedna baterija, Brčko jedna baterija.

Vreme: Oblačno (2—10 balova), na visini 700—1000 metara vidljivost unapred 2—5 kilometara. Mestimično kiša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk Predstav. vazduhoplov. grupe Vitruk
Dudarenko gardij. major (Usanov)
I. Usanov

BR. 48

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 19. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJAMA SARAJEVO — TRAVNIK, GOSPIĆ — OTOČAC I DONJI LAPAC — BIHAĆ — BOSANSKI NOVI[1]

19. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 318

Zadatak: Oružano izviđanje **Sarajevo — Travnik.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 9 sati 20 minuta
Poleteli: 10.10 sa Visa
Sleteli: 13.30 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Šoić** Hinko
br. 2 zastavnik **Kovačič** Mirko
br. 3 potporučnik **Delić** Milan
br. 4 ,, **Fabjanović** Šime

Niska oblačnost 10/10 onemogućila izviđanje zadatka.

OPERACIJA BR. 319

Zadatak: Oružano izviđanje **Gospić — Otočac.**[2]

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 8 sati 40 minuta

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 8/68-4, к. 1450.

Eskadrila nije dejstvovala 15. i 16. marta 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika. Jedan par je 15. marta poleteo na zadatak, ali se morao vratiti zbog slabe vidljivosti (taj se let u operacijskom dnevniku Eskadrile vodi kao »operacija br. 314«); 17. marta Eskadrila je sa jednim parom izviđala atmosferske prilike na komunikaciji Zenica — Banjaluka, a drugim pratila britanski transportni avion na maršruti do Kaknja (tzv. »operacija br. 315 i 316«); 18. marta jedan par je izviđao vremenske prilike na komunikaciji Banjaluka — Slavonski Brod (»operacija br. 317«).

[2] i [3] Eskadrila je dejstvovala tog dana na zahtev Štaba 4. jugoslovenske armije. U izveštaju Štaba armije od 20. marta 1945. piše:

»Za 21. ov. mj. zatraženo da savezn[ič]ka avijacija dejstvuje:

1) Izviđanje komunikacija i napad svih ciljeva na istima, i to:
B. Novi — Bihać
Gospić—Otočac—Ogulin
Otočac—Vrhovine—Babin Potok.

2) Bombardovanje i mitraljiranje radi uznemiravanja železničkih stanica Sunja, Kostajnica, Sisak, Karlovac, Otočac, Ogulin i vojnih objekata prema datoj skici u Gospiću, Bilaju i Ličkom Osiku. Bombardovanje radi uništenja fortifikacijskih objekata: V. Skočaj, Zavalje, Ripač, Golubić, Orljane i Pokoj.

Patroliranje na frontu Nebljusi — Korenica — Gospić radi zaštite naših jedinica« — vidi Arhiv VII, reg. br. 1/6, к. 311A.

Poleteli: 15.55 sa Visa
Sleteli: 18.05 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Šoić** Hinko
br. 2 zastavnik **Tomšić** Đuro
br. 3 poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 4 zastavnik **Radulović** Radovan

U 17.00 časova kod sela **Gornja Švica** napadnut i zapaljen jedan kamion (verovatno prevozio benzin).

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 kamion uništen.

OPERACIJA BR. 320

Zadatak: Oružano izviđanje **Donji Lapac — Bihać — Bosanski Novi — Babin Potok.**[3]

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 8 sati

Poleteli: 16.00 sa Visa
Sleteli: 18.00 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Srdanović** Milan
br. 2 zastavnik **Okanović** Husein
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Vrabič** Ciril

U 17.00 časova kod **Bosanskog Novog** mitraljiran i uništen jedan kamion. Kod **Ličkog Petrovog Sela** mitraljirana kolona od 15 konj. kola.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 kamion i 15 konj. kola uništeno ili oštećeno.

BR. 49

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 19. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE U GOSPIČU[1]

19/3/45 g.

Operacija br. 59 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima jednu veliku zgradu (pošta) za koju se po podatcima pretpostavlja da je nemačko-hrvatski divizijski štab radiskog i telefonskog centra i barake za municiju u zapadnom delu grada Gospića[2] (od 281 Winga[3] dobijen plan 1:25000 za ciljeve).

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja: 3 čas. 30 min.
Poleteli: 11.05 čas
Sleteli: 11.40 čas. Ispaljeno: 40 rak. po 30 kg. 1900 mitr. met.

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 vod. Krsnik
br. 4 por. Frankl
br. 5 zast. Klokočovnik
br. 6 vod. Pavičić

Napad na gore pomenuta dva cilja je bio izveden u 11.20 čas. i to na prvi cilj sa 4 aviona. Piloti, a pre svega vođa, su postigli 16 direktnih pogodaka na poštu i više pogodaka na okolne kuće, što je prouzrokovalo veliku eksploziju sa stubovima crnog dima. Vođa i piloti izjavljuju da je zgrada cilj uništena i nekoliko kuća u blizini oštećeno. Ostala dva aviona su napala sa 16 raketa i mitraljeskom vatrom municijske barake i postigli najmanje 8 direktnih pogodaka u jednu kuću odnosno zgradu i veruje se da je teško oštećena. Ostali rezultati nisu mogli biti osmotreni. Neprijateljska protivavionska odbrana

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/76-4, к. 1450.

Eskadrila nije dejstvovala od 15. do 18. marta 1945. zbog nestašice raketnih zrna.

[2] U Gospiću su se nalazili delovi nemačke 392. legionarske divizije i 11. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 29, prim. 2).

[3] U sastavu tog britanskog vinga Balkanskog vazduhoplovstva (Balkan Air Force) nalazile su se 1. i 2. eskadrila JA (vidi dok. br. 48, prim, 2. i 3, kao i dok. br. 197 i 206, u kojima detaljnije piše o životu i dejstvima tih eskadrila).

nije mogla stupiti u akciju zbog brzog i dobro izvedenog napada. Vreme i vidljivost vrlo dobri.
Naši gubitci: 0

Nepr. gubici: 1 veća zgrada (pošta) — nem.-hrvatski telegrafski i radiski štabni centar — uništena.
1 kuća teško oštećena,
više kuća oštećeno.

Operacija br. 60 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti ponovo municijske barake u gradu Gospiću.
Broj aviona: 4 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 14.10 čas 3 časa
Sleteli: 14.55 čas. Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg. 1960 mit. metaka

Piloti: vođa por. Pepel
br. 2 zast. Vlahov
br. 3 kap. Zdrajevski
br. 4 vod. Antončić

Napali cilj u 14.27 časova, 24 rakete su pale u prostor cilja za koga se izjavljuje da je potpuno uništen. Videli su stubove crnog dima od prijašnjeg napada, osmotrili su da je zgrada pošte potpuno uništena, da još uvek izlazi gusti crni dim iz zgrade i dve kuće u blizini pošte u plamenima sa crnim dimom. Nije bilo flakä.
Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 5—6 kuća i munic-iske barake uništene.

BR. 50

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 19. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA MOSTOBRANIMA KOD VALPOVA I DONJEG MIHOLJCA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERALLAJTNANTU VELIMIRU TERZIĆU

Operativni izveštaj broj 47 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 19 marta 1945 u 18,30 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 19 marta 1945 vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 42 uspešna borbena leta, avioni tipa Jak-1 izvršili su 24 uspešna borbena leta i avion tipa **Boston** izvršio je dva uspešna borbena leta, svega 68 uspešnih borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Južno od D. Miholjca, Valpovo, Belišće, Repnjak, Novi Bezdan, Bolman, Nard.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima:

Tovarnik, Mohovo, Opatovac, Sotin, Vukovar, Dalj, Erdut, Osijek, Valpovo, mostobran severno od Valpova, D. Miholjac, Našice, Đakovo, Gunja, Nijemci.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja naših aviona bio je:

Uništeno 2 tenka, 30 automobila, 32 kola sa ljudstvom i materijalom, 1 lokomotiva i oko 10 vagona na želj. stanici Ce-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 3. jugoslovenske armije i sovjetskog 133. streljačkog korpusa koje su sprovodile pripreme za likvidaciju nemačkih mostobrana kod Donjeg Miholjca i Valpova (vidi Arhiv VII, reg. br. 27/1, к. 21 A).

pin, 4 topa protivavionske artiljerije, izazvana 2 požara u neprijateljskoj koloni automobila i u željezničkoj kompoziciji. **Ubijeno** i ranjeno oko 140 neprijateljskih vojnika i oficira.

Jedan avion tipa 11-2 i jedan avion JAK-1 nisu se vratili u svoje polazne baze. Na avionu tipa 11-2 u rejonu Gunja potporučnik Filipov prilikom pikirania na neprijateljski voz srušio se sa avionom na zemlju. Nije poznata njegova sudbina. Avion tipa JAK-1 u rejonu D. Miholjca bio je oštećen neprijateljskom protivavionskom artiljerijom; njegova sudbina nije poznata.

2) *Izviđanje*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,20 do 6,35 čas. sa visine od 800—25 met.:

Mohovo — Vukovar: oko 5 pojedinačnih kola.

Vukovar: oko 10 kola na rnestu.

Na desnom bregu r. Dunav od Mohova do Vukovara nije primećeno nikakvih sredstava za prelaz.

Od želj. stanice s. Spačva[3] prema jugu jedna kompozicija od 25 vagona-platformi pokritih.

Na želj. stanici Drenovci[4] 2 kompozicije po 30 vagona--platformi na kojima su bila kola, bez lokomotiva.

U naseljenom mestu želj. stanici Brčko i Gunja nije primećena neprijateljska vojska i tehnika.

U vremenu od 7,00 do 7,20 čas. sa visine od 800—50 m.:

Na odseku Mohovo — Vukovar prelazak i vojska protivnika nisu primećeni.

Zapadno od Lovaša 4 poljska topa prema Tovarniku.

U šumi zapadno od Lovaša oko 40 kola i automobila i oko jedna četa pešadije.

U vremenu od 8,25 do 9,00 sa visine od 1000 m. do neposredno iznad zemlje:

Na želj. stanici Osijek 2 kompozicije bez lokomotiva.

U šumi istočno od Zuhesa pešadija nepoznate jačine.

U D. Miholjcu pešadija i kola nepoznate jačine.

Radio-stanica »Kora« predala depešu našim avionima, da ne biju severni breg r. Drava u rejonu D. Miholjac.

U vremenu od 10,40 do 11,00 čas. sa visine od 1000 m do neposredno iznad zemlje:

U Zido[5] i Deakovo[8] oko 50 kola i oko jedan bataljon neprijateljske pešadije.

[3] i [4] Na pruzi Vinkovci — Brčko

[5] i [6] Pustare Zido i Deakova, na levoj obali r. Drave, naspram Valpova

D. Miholjac u plamenu.

Od Baranjskog Petrovog Sela pešadija napreduje prema jugu.

Od Deakova prema N. Bezdanu 4 poljska topa u pokretu sa konjskom vučom.

Severno D. Miholjac nema neprijatelja, tu se nalazi naša vojska.

U Valpovu primećena dva neprijateljska aviona tipa FV-190, isti su pobegli pred našim avionima.

U vremenu od 13,00 do 13,50 čas. sa visine od 1500—50 *m.:*

Na zapad, stanici Osijek tri kompozicije, od kojih jedna sa lokomotivom prema istoku.

D. Miholjac — Našice: 15 kola u pokretu u oba pravca.

Na želj. stanici Našice 8 kompozicija od 25—30 vagona bez lokomotiva, i 4 lokomotive odvojeno.

Mohovo — Vukovar: redak pokret kola.

Na želj. stanici Županja dve kompozicije po 15 vagona bez lokomotiva.

Mohovo pešadijski rovovi posednuti sa pešadijom.

U vremenu od 12,45 do 13,15 čas. sa visine od 1000 m. do neposredno iznad zemlje:

U rejonu Erdut[7] nema vojske.

Na odseku r. Drave i Dunava Erdut — Osijek — D. Miholjac nema prelaza preko navedenih reka.

Osijek — Valpovo: oko 15 automobila u pokretu u oba pravca.

U N. Bezdan 6 automobila.

Istočna ivica sela Bolman u plamenu.

Na sever, bregu r. Drava severno od D. Miholjca naša vojska.

Od Valpova prema jugu 25 kola u pokretu.

Od Belišća prema jugu neprijateljska pešadija u pokretu.

Prativavionska artiljerija: jedna baterija,[6] Nard oko 2 baterije, Valpovo jedna baterija, Bistrinci jedna baterija, D. Miholjac oko 4 baterije.

Vreme: Oblačno (3—10 balova), na visini 1000—1500 m. vidljivost unapred od 3—8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. vazduhopl. grupe Vitruk
gardij. major (Usanov)
I. Usanov

[7] Kod Dalja
[8] Nije naznačena dislokacija te baterije

BR. 51

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 20. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKU AUTO-KOLONU NA PUTU JABLANICA — VOJKOVICI I IZVIĐANJU KOMUNIKACIJA U LICI I BOSANSKOJ KRAJINI[1]

20. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 321

Zadatak: Oružano izviđanje **Ilidža — Trnovo.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 6 sati 20 minuta
Poleteli: 10.15 sa Visa
Sleteli: 11.50 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Šoić** Hinko
br. 2 zastavnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 potporučnik **Fabjanović** Šime
br. 4 zastavnik **Kovačič** Mirko

U 11.00 časova bombardovana kolona od oko 30 kamiona između **Jablanice** i **Vojkovića.** Sve bombe su pale među kamione. Kad su nameravali da započnu sa mitraljiranjem kolone, vođa je opazio jedan nemački avion tipa **»Henschel« 126,** te naredio napad na njega. On je prvi otvorio vatru na udaljenosti oko 300 metara i gađao ga sve do daljine od 5 metara. Po izjavi br. 2 ubio je izviđača. Zatim su ostali pratioci napali avion. Neprijatelj je pokušao letenjem na maloj visini i raznim evolucijama da se brani. Svi avioni su pošli u drugi napad, nakon kojega se je nepr. avion zapalio i nakon 30 sekundi udario u šumu.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Veći broj kamiona i jedan avion uništen.

OPERACIJA BR. 322

Zadatak: Oružano izviđanje **Otočac — Gospić — Senj — Bihać.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 7 sati
Poleteli: 16.00 sa Visa
Sleteli: 17.45 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Delić** Milan
br. 2 „ **Rugi** Luigi
br. 3 zastavnik **Radulović** Radovan
br. 4 „ **Tomšić** Đuro

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/68-4, к. 1450.

Kod sela **Lešće** su mitraljirali 8 konj. kola. Kod **Babin Potoka** su mitraljirali i uništili jednu limuzinu.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 limuzina uništena, nekoliko konj. kola uništeno ili oštećeno.

OPERACIJA BR. 323

Zadatak: Oružano izviđanje **Donji Lapac — Bihać — Bos. Novi — Babin Potok.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 7 sati

Poleteli: 16.05 sa Visa

Sleteli: 17.50 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Srdanović** Milan
br. 2 zastavnik **Okanović** Husein
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Semolić** Marjan

Nikakav cilj nije pronađen niti napadnut.

BK. 52

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 20. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE I USTAŠKE SNAGE U KORENICI[1]

Operacija br. 62 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje ceste Korenica — Ličko Petrovo Selo, u slučaju da se ne opazi nikakvo kretanje, napasti selo Korenicu.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 3 časa 40 min.

Poleteli: 09.45 čas.

Sleteli: 10.40 čas. — Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg. 300 mitr. metaka

Piloti: vođa kap. Jež
br. 2 por. Pepel
br. 3 por. Frankl
br. 4 zast. Antončić

Nikakvo kretanje nisu opazili na cesti Ličko Petrovo Selo — Korenica, zato su napali selo Korenicu i postigli 24 pogotka **u** područje cilja.[2] Ništa naročito nisu opazili, selo izgleda prazno. Uništili ili oštetili više kuća.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: više kuća uništeno odnosno oštećeno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arliivu VII, reg. br. 9/77-4, к. 1450.

Eskadrila je istog dana dejstvovala sa odeljenjem od 4 aviona kod Donjeg Lapca, ali bez rezultata zbog nepovoljnih vremenskih prilika (taj se let vodi kao »operacija br. 61«).

[2] To je bila podrška jedinicama 11. korpusa JA u borbama protiv -delova nemačke 373. legionarske i 10. ustaško-domobranske divizije.

BR. 53

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 20. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA MOSTOBRANIMA KOD VALPOVA I DONJEG MIHOLJCA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERALLAJTNANTU VELIMIRU TERZIĆU

Operativni izveštaj broj 48 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije 20 marta 1945 u 18,30 čas. (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 20 marta 1945 vršila je zadatak od Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 36 uspešnih borbenih letova, avioni tipa JAK-1 izvršili su 28 uspešnih borbenih letova a avion tipa **Boston** izvršio je jedan borbeni let, svega izvršeno 65 uspešnih borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Valpovo, Nard, Belišće, Gunja, šuma 3 kim. zapadno od s. Lovaš, Mohovo, Opatovac, Sotin.[2]

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima:

Tovarnik, Mohovo, Vukovar, Erdut, Osijek, Valpovo, D. Miholjac, Našice, Đakovo, Brčko, Nijemci.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja naših aviona bio je:

Uništeno 3 tenka (severno od Valpova), 15 automobila, 8 kola sa ljudstvom i materijalom, 3 protivavionska topa, izazvano 10 velikih požara u neprijateljskim kolonama automobila.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] To je bila podrška jedinicama 3. jugoslovenske armije protiv delova nemačkog 91. armijskog korpusa koji su se počeli da povlače na desnu obalu r. Drave (vidi. Arhiv VII, reg. br. 27/1, к. 21 A).

Ubijeno i ranjeno oko 80 neprijateljskih vojnika i oficira.
Svi avioni vratili su se na polazne baze.

2)*Izviđanje*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,35 do 7,05 čas. sa visine od 600 m. do neposredno iznad zemlje.

Erdut — Osijek — Valpovo: nema prelaza preko reke Drava.

Sa linije Majška Međa, Novi Bezdan, k. 87 vojska je puštala rakete prema jugu.

U rejonu Valpovo nije primećena neprijateljska vojska.

U Ernestinovu[3] oko 50 kola na mestu.

U rejonu D. Miholjac nije primećena vojska protivnika.

U vremenu od 8,45 do 9,30 čas. sa visine od 600 m.

U Vukovaru 6 automobila i oko 10 kola.

Vukovar — Dalj — Osijek: nema pokreta.

Severno od Narda na južnom bregu r. Drava 3 spiava.

U D. Miholjcu nije primećena vojska.

Severno od Klokočevaca 15 automobila na mestu.

U Našicama 8 automobila i 15 kola na mestu.

Našice — Đakovo: 15 automobila u pokretu.

Na želj. stanici Vinkovci oko 100 vagona bez lokomotiva, a kompozicija nema, i 2 lokomotive odvojeno.

Od Vinkovaca prema Oroliku oko 50 kola.

U vremenu od 14,00 do 14,25 čas. sa visine od 600—400 met.

U Osijeku 6 automobila na mestu.

Selo Nard u plamenu.

U Repnjaku oko jedan bataljon pešadije i 8 automobila.

Protivavionska artiljerija: Nard 2 bater., Valpovo 2 bater.. D. Miholjac 1 baterija, Vinkovci 2 baterije i Ilača 1 baterija.

Vreme: Oblačno (2—10 balova), vidljivost unapred 2—8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PREDSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
GARDIJ. MAJOR (USANOV)
I. Usanov

[3] Kod Osijeka

BR. 54

OBAVEŠTENJE ŠTABA 3. JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 20 MARTA 1945. KOMANDANTU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA O REZULTATIMA DEJSTAVA AVIJACIJE NA MOSTOBRANU KOD VALPOVA[1]

ŠTAB
III JUGOSLOVENSKE ARMIJE
br. 123
dana 20. III. 1945. g.
u 16.15

KOMANDANTU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
pukovniku Lazareviću

Od dana početka forsiranog prelaza neprijatelja preko Drave 6 o.m. pa do danas naša avijacija izvršila je sledeće zadatke:[2]

Od 6 do 12. III. 45 avijacija je vršila bombardovanja, mitraljiranja i izviđanja na rejonu neprijateljskog mostobrana severno od Valpova.

12. III. 45. avijacija je vršila izviđanje mostobrana severno od Valpova i uspešno bombardovanje s. Bolman, s. Majška Međa i s. Novi Bezdan. U s. Novi Bezdan izazvani su požari a u ostalim mestima razaranja. Lovci su u pratnji bombardera uspešno mitraljirali žive ciljeve neposredno ispred prvog borbenog reda. Takođe je uspešno bombardovano s. Adolfovac i mitraljirani neprijateljski položaji južno od Drave.

13. III. 45. u toku dana nije bilo borbene aktivnosti naše avijacije. Pre podne bilo je pojedinačnih izviđačkih letova.

14. III. 45. Ovoga dana nije bilo ni borbene ni izviđačke delatnosti naše avijacije na mostobranu s.[everno] od Valpova.

15. III. 45. Avijacija je uspešno bombardovala neprijateljske položaje kod Baranjskog Petrovog Sela i mitraljirala kod Bakanske ustave.

Na mostobranu kod Donjeg Miholjca dejstvo naše avijacije bilo je odlično, naročito četvorke koja je oko 16.00 časova u pratnji dva lovca vršila zadatak.

16. III. 45. Avijacija je u 12.00 časova uspešno bombardovala Zido pustaru, mitraljirala s. Bolman i raskrsnicu severno

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/24-4, к. 1450.
[2] Vidi o tome dok. br. 66.

od s. Bolman a u 15.50 časova uspesno bombardovala Baranjsko Petrovo Selo.

17. III. 45. Avijacija je bombardovala i mitraljirala s. Bolman, Novi Bezdan, Majsku Među i Baranjsko Petrovo Selo.

Mitraljirano je i s. Gakovac, neprijateljska kolona na putu za Novi Bezdan i obe obale Drave na sektoru mostobrana. U svima bombardovanim mestima primećeni su požari.

18. III. 45 u 18.30 časova avijacija je uspešno bombardovala Dorđev Dvor i šumicu zapadno od Đorđevog Dvora.

19. III. 45. Avijacija je bombardovala žel. stanicu Osijek i Žido pustaru. Prouzrokovani su požari i razaranja.

20. III. 45 avijacija je bombardovala Baranjsko Petrovo Selo, Bolman i Dravu na našem otseku. Iz ovih mesta Nemci su bacili rakete.

Uopšte uzev, rad avijacije je uspešan i mnogo potpomaže borbu i rad naših jedinica na zemlji. Redovno neprijateljska artiljerija bila je ućutkivana samo pojavom naše avijacije.

Neprijateljska avijacija u odnosu na naše trupe uopšte je neaktivna, sem manjih lovačkih formacija, koje se pojavljuju u cilju ometanja i izvršenja zadataka naše avijacije.

Neprijateljska zenitna artiljerija na području Drave (na desnoj obali) je aktivna.

Napomena: Mi smo do sada redovno svaki dan podnosili izveštaje o radu naše avijacije i postavljali zadatke za našu avijaciju preko Generalštaba i Štaba 42 vazd. divizije, odnosno sada Operativnog štaba grupe vazd. divizija. U tome cilju pre nekoliko dana kod nas je bio politički komesar drug potpukovnik Ljuba Momčilović, a juče drug pukovnik Boža Lazarević, sa kojima smo to i usmeno precizirali.

Da bi veza s avijacijom bila što bolja predali smo juče drugu pukovniku Lazareviću jednu našu radiostanicu i jednog radiotelegrafista.

Molimo Vas da se preko njega obaveštavate svaki dan po pitanjima održavanja veze sa nama, a mi smo to kod njega danas depešom- zahtevali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, general-lajtnant
Košta Nađ, s. r.

Dostavljeno:

Komandiru grupe divizija avijacije gene.[ral] maj.[oru] Vitruku[3]

[3] General-major avijacije Andrej Nikiforovič Vitruk, sovjetski komandant Grupe vazduhoplovnih divizija. O dvojnom komandovanju vazduhoplovnim divizijama na sremskom frontu vidi dok. br. 196.

Komandantu grupe vazd. div. pukovniku Lazareviću.

Hitno

P. S. Potrebno je da nas izvestite depešom o prijemu ovog dopisa, i da nam javite da se u pogledu veze između nas i vaše avijacije postupi kako smo to govorili.

Načelnik štaba pukovnik
Subotić[4]

Tačnost prepisa overava:
NAČELNIK
Operativnog obavešt. odeljenja
Kapetan **Aćimović**
(M.[5] Aćimović)
(M. P.)

BR. 55

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 21. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJAMA VOJKOVIČI — JABLANICA I STARO PETROVO SELO — OKUČANI[1]

21. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 324

Zadatak: Oružano izviđanje **Vojkovići — Jablanica** (kod Sarajeva).

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 5 sati 40 minuta
Poleteli: 06.10 sa Visa
Sleteli: 07.35 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Šoić** Hinko
br. 2 poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 3 potporučnik **Fabjanović** Šime
br. 4 zastavnik **Vrabič** Ciril

[4] Vukašin
[5] Miljко

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/69-4, к. 1450.

Bombardovana i mitraljirana 4 kamiona i jedna limuzina. Dve bombe pale na kamione a ostale blisko promašile.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Dva kamiona i jedna limuzina uništeni.

OPERACIJA BR. 325

Zadatak: Oružano izviđanje žel. pruge **Petrovo Selo**[2] **— Okućani.**
Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 7 sati 20 minuta
Poleteli: 09.10 sa Visa
Sleteli: 11,00 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Delić** Milan
br. 2 zastavnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 „ **Okanović** Husein
br. 4 „ **Kovačič** Mirko

Istočno od **Petrovog Sela** bombardovana su dva žel. voza, svaki od po 20 teretnih vagona. Tri aviona su bombardovali jedan voz i sve bombe su pale na njega. Jedan avion je bombardovao drugi voz i pogodio među vagone. Jedan od vozova bio je sa dve lokomotive. Oba voza su mitraljirana.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Tri lokomotive oštećene, 6 do 10 vagona uništeno.

[2] Staro Petrovo Selo

BR. 56

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 21. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE U GOSPIĆU I U ZAVALJU KOD BIHAĆA[1]

21/3/1945.

Operacija br. 63 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima jednu veliku zgradu (škola) i barake u gradu Gospić,[2] gde se pretpostavlja da je svaki cilj stanovanjski prostor za dva nemačka bataljona.[3]

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 4 časa

Poleteli: 06.05 časova

Sleteli: 06.45 časova

Ispaljeno: 48 raketa po 30 kg. 900 mitr. met.

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 vod. Krsnik
vođa por. Majcen
br. 2 vod. Pavičić
br. 3 zast. Klokočovnik

3 aviona sa vođom por. Majcenom izveli napad u 06.25 časova na veliku trodelnu kuću (školu), postigli 3 direktne salve od po 8 raketa u svaki blok te zgrade, pored toga mitraljirali. Izjavljuje se da je zgrada teško oštećena i zapaljena. 3 aviona sa vođom kap. Cenićem napali barake, 24 rakete u području cilja. Posle napada su osmotrili da su sve barake uništene, a iz jedne barake opazili veliku eksploziju sa stubovima crnog dima, pa se pretpostavlja da je to bilo slagalište benzina ili municije. Naišli na 20 mm flak u području cilja.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 1 velika trodelna zgrada (škola) zapaljena i teško oštećena, više baraka uništeno, verovatno 1 slagalište benzina ili municije zapaljeno odnosno uništeno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu Vii, reg. br. 9/78—4, k. 1450.

[2] Zadatak je postavljen kao vazduhoplovna podrška jedinicama 13. NO divizije u ličko-primorskoj operaciji.

[3] Odnosi se na delove nemačke 392. legionarske divizije i 11. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 29 i 49, prim. 2).

Operacija br. 64 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti selo Zavalje[4] (P 4678).

Broj aviona: 4 Hurricana MKIV
Poleteli: 14.30 čas.
Sleteli: 15.55 čas.
Ukupno vreme letenja: 5 čas. 40 min.
Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg. 600 mitr. met.

Napali pomenuto selo u 14.55 čas. 28 raketa palo u prostor cilja, više kuća uništeno, više oštećeno. Nije bilo flaka, vreme dobro.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: više kuća uništeno odnosno oštećeno.

BR. 57

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 21. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I MOSTOBRANIMA KOD DONJEG MIHOLJCA I VALPOVA[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 47[2] od 21 marta 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 19 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 21 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

[4] Kod Bihaća, u kojem su se nalazili delovi nemačke 373. legionarske divizije.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] Pogrešno; treba: 49. I u svim narednim dokumentima javljaće se istovetna greška, tj. za dva broja manje.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 47 uspešnih borbenih letova, avioni tipa JAK-1 izvršili su 54 uspešna borbena leta i avioni tipa Boston izvršili su 2 leta, svega 103 uspešna borbena leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Valpovo,[3] Vukovar, Sotin, Vinkovici.

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima (isto sa avionima tipa **Boston):**

Mohovo, Sotin, Vukovar, Brčko.

Izviđanje vršeno je sa fotografiranjem.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja naših aviona bio je:

Uništeno 3 automobila, 15 kola sa ljudstvom i materijalom, ućutkana vatra 3 protivavionska topa, ubijeno i ranjeno oko 100 neprijateljskih vojnika i oficira.

Jedan avion nije se vratio (tipa 11-2) na svoje baze: avion je vodio komandir puka major Nereč i pretpostavlja se da je bio srušen od neprijateljske protivavionske artiljerije severozapadno od Baranj. Petrovog Sela i da je pao na našu teritoriju.

2) *Izviđanje*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,00 do 6,30 čas. sa visine od 800—100 met.

Severno od Valpova prikupljanje oko jedne čete pešadije i kola verovatno artiljerije nepoznate jačine.

Po drumu od Valpova prema Bizovcu pokret oko 20 kola sa pontonima i čamcima sa čelom kod Bizovca.

U vremenu od 7,30 do 8,00 čas. sa visine od 1500—200 m.

Na želj. stanici Vinkovci jedna kompozicija oko 30 vagona (pokritih) sa lokomotivom na zapad,

U *vremenu od 9,20 do 9,30 čas. sa visine od 400—200 m.*

Severoistočno od Tovarnika jedna artiljerijska ili minometna baterija.

U vremenu od 12,40 do 13,00 čas. sa visine od 800—200 m.

U rejonu prelaza preko r. Drava koji se nalazi severno od Valpova prikupljanje oko jedne čete pešadije i 20"kola.

[3] Dejstvo u rejonu Valpova je bilo u sklopu vazduhoplovne podrške jedinicama 3. jugoslovenske armije u gonjenju delova nemačkog' 91. armijskog korpusa koji su se povlačili sa valpovačkog mostobrana (o rezultatima dejstava Grupe vazduhoplovnih divizija JA na mostobranu kod Valpova vidi i dok. br. 54 i 66).

Protivavionska artiljerija otvarala je vatru severno od Valpova i to oko 2 baterije, iz Vinkovaca oko 1 baterije, iz Sotina oko 1 baterije, iz Opatovca oko 1 baterije, iz Ilače oko 1 baterije.

Vreme: pre podne vedro, vidljivost unapred 3—5 kim., mala sumaglica, posle podne oblačno (2—4 balova), na visini **od** 2000—3000 m. vidljivost unapred 3—5 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PRETSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
GARDIJSKI MAJOR HOMENKO
A. Homenko

BR. 58

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 22. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE KOD BIHAĆA[1]

22/3/1945.

Operacija br. 65 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima pre 08.00 časova sela Zegar i Pokoj, južno i severno od grada Bihaća[2] (odnosno na sekciji OP 460801 i OP 482868).

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV
Poleteli: 07.10 čas.
Sleteli: 08.15 čas.

Ukupno vreme letenja: 6 čas. 30 min.
Ispaljeno: 34 rak. po 30 kg.
8 „ po 12.5 kg
1000 mitr. metaka

Piloti: vođa I grupe por. Majcen
br. 2 zast. Klokočovnik
br. 3 por. Frankl
vođa II grupe por. Rebula
br. 2 vod. Dvorski
br. 3 vod. Krsnik

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/78—4, к. 1450.

[2] Zadatak je postavljen kao vazduhoplovna podrška jedinicama 7. i 8. NO divizije u borbama za Bihać (vidi o tome i Arhiv VII, reg. br. 2—16/3, к. 119/4).

Prva grupa od 3 aviona je napala selo Zegar u pravcu jug-sever sa 24 rakete i mitr. vatrom, sve rakete pale u područje cilja, tako da je javljeno da je najmanje 10 kuća uništeno a više oštećeno. Istovremeno osmotrene dve velike brze eksplozije sa stubovima crvenih plamenova i crnog dima, zato se veruje da je eksplodiralo jedno ili dvoje municijskih odnosno benzinskih skladišta. Avioni naišli na protivavionsku vatru od 3—4 20 mm topova. Jedna topovska pozicija ućutkana po raketnom i mitraljeskom napadu. Druga grupa od 3 aviona napala selo Pokoj, severno od grada Bihaća, u pravcu NE — SW i postigla 16 raketnih pogodaka u područje cilja i uzduž puta za Bihać, 3—4 kuće uništene a više oštećeno. Neposredno posle izvršenog napada osmotrili na poziciji P 475868 približno oko 50—100 neprijateljskih vojnika trčeći u zaklon i više konja, zato su se okrenuli i napali taj prostor sa mitraljeskom vatrom i veruje se da je bila nanešena izvesna šteta. Naišli na 20 mm flak iz grada Bihaća i još jednog mesta u blizini. Posle napada svih 6 aviona su se formirali i skupa doleteli u bazu. Vremenske prilike dobre.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 13 kuća uništeno, mnogo oštećeno, 1—2 slagališta municije ili benzina pogođeno i uništeno, 1 topovska pozicija od 1—2 20 mm topa ućutkana, neutvrđena šteta naneta neprijateljskim vojnicima i konjima.

BR. 59

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 22. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 48 od 22 marta 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 17,30 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 22 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 10 uspešnih borbenih letova, avioni tipa JAK-1 izvršili su 24 uspešna borbena leta, svega 34 leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Vinkovci, Striživojna, Brod, na želj. stanicama kompozicije.

Sa avionima tipa JAK-1 izvršeno je izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima:

Mohovo, Osijek, D. Miholjac, Vinkovci, Striživojna, Brod, Županja, Brčko i Bijeljina.

Izviđanje je vršeno sa fotografiranjem.

Rezultat bombardovanja i mitraljiranja naših aviona bio je:

Uništeno 10 automobila, 1 lokomotiva, razrušeno oko 30 metara željezničke pruge i ubijeno i ranjeno do 100 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se u polazne baze.

2) *Izviđanje*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,30 do 6,50 čas. sa visine od 600—100 met.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. **1/4, к. 22.**

U mestu Osijek 6 automobila, pojedinačne grupe neprijateljskih vojnika.

Na r. Drava od mesta Osijek do D. Miholjca nema neprijateljskog prelaza.

U Valpovu pojedinačno kretanje nepr. vojnika.

Po drumu od Valpova do D. Miholjca pojedinačno kretanje kola i ljudstva u oba pravca.

U rejonu D. Miholjac nije primećeno skupljanje neprijatelja.

U vremenu od 9,00 do 9,50 sa visine od 1000—600 m.

Po drumu od Mohova — Sotin — Vukovar nije primećena neprijateljska vojska.

3 kim. severno od želj. stanice Vinkovci jedna kompozicija do 30 vagona bez lokomotive.

Na želj. stanici Vinkovci oko 50 vagona pojedinačno u skupinama od po 4—5 vagona.

Po drumu i želj. pruzi od stanice Vinkovci do Striživojne nije primećen pokret neprijatelja.

Od želj. stanice Striživojna do želj. stanice Brod 1 kompozicija sa 50 vagona-platformi na kojima su automobili, artiljerija i pešadija.

17 *vremenu od 10,10 do 11,00 čas. sa visine od 700—25 m.*

Na želj. stanici Tenjski Antunovac[2] jedna kompozicija od 27 vagona-platformi, od kojih 6 sa tenkovima i 12 sa automobilima, ostali vagoni su pokriveni (pretpostavlja se da su natovareni sa automobilima), sa lokomotivom prema jugu.

Pored fabrika kod želj. stanice Tenj.fski] Antunovac 5 automobila na mestu.

Na otseku od želj. stanice Otok do želj. stanice Brčko po seoskim putevima i želj. prugi nema pokreta.

Po drumu od Bijeljine do Brčkog pokret oko 6 automobila.

Ka Bijeljini sa juga dolazila su dva voda neprijateljske pešadije a od zapada jedna tanketa.

Na prostoru od Travnika do Bijeljine nije primećena neprijateljska vojska.

Od Sotina prema Tovarniku pokret dve grupe neprijateljskih vojnika sa razmakom oko 4 kim. i to oko jednog voda jačine u svakoj.

Na prostoru Mohovo — Tovarnik primećena je živa sila protivnika.

U vremenu od 14,40 do 15,50 čas. sa visine od 1200—50 met.

Po drumu Mohovo — Sotin — Vukovar u oba pravca pokret pojedinih neprijateljskih automobila i kola.

[2] Kod Osijeka

Na želj. stanici Vinkovci 6 kompozicija po 30 mešanih vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema zapadu (pod parom), a jedna odvojeno.

Na želj. stanici Đakovo jedna kompozicija oko 20 pokritih vagona bez lokomotive.

Na r. Sava severno od Bos. Samca uz levi breg 3 skele i 3 veća čamca.

Protivavionska artiljerija i mitraljezi otvorili su vatru:

Iz Osijeka oko 1 baterija, *iz* Vinkovaca oko 1 baterija, iz Striživojne oko 2 baterije, iz Brčkog oko 1 baterija, iz Bijeljine oko 1 baterija, iz Nijemaca oko 1 baterija.

Vreme: Pre podne oblačno (10 balova) na visini od 500—1000 metara, vidljivost unapred 3 kilometra, mestimično kiša.

Posle podne oblačno (7—8 balova), na visini od 1100—2000 metara vidljivost unapred 5—10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PRETSTAV. VAZDUHOPL. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARDIJSKI MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 60

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 23. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJAMA SLAVONSKI BROD — OKUCANI I VOJKOVICI — SARAJEVO[1]

23. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 327

Zadatak: Oružano izviđanje **Slavonski Brod — Okučani.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 8 sati 40 minuta
Poleteli: 08.50 sa Visa
Sleteli: 11.00 na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Šoić** Hinko
br. 2 zastavnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 potporučnik **Fabjanović** Šime
br. 4 zastavnik **Kovačič** Mirko

Bombardovan je voz u žel. stanici **Stupnik.** Dve bombe pogodile a 4 pale blizu voza. Br. 3 nisu otpale bombe. Vrlo jaka p.a. vatra od 20 i 40 mm. iz **Batrine.** Svi avioni su tri puta mitraljirali jedan voz od 15 vagona u stanici **Staro Petrovo Selo.** Lokomotiva i jedna stanična zgrada zapaljeni. Najmanje polovica vagona uništeno.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 lokomotiva uništena, oko 10 vagona uništeno.

OPERACIJA BR. 328

Zadatak: Oružano izviđanje **Vojkovići — Sarajevo,** i patrolisanje nad **Sarajevom.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 7 sati 40 minuta
Poleteli: 11.30 sa Visa
Sleteli: 13.25 na Vis

Piloti: vođa poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 2 potporučnik **Delić** Milan
br. 3 zastavnik **Okanović** Husein
br. 4 „ **Semolić** Marjan

Kružili 45 minuta nad ciljem ali nije opažen nikakav nepr. avion. Mitraljirana tri kamiona kod **Jablanice** (Sarajevo).

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 3 kamiona uništena ili oštećena.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/70—4, к 1450.

Eskadrila je 22. marta 1945. izviđala sa 2 aviona vremenske prilike na pravcu Doboj—Banjaluka (taj se let vodi kao »operacija br. 326«).

BR. 61

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 23. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE KOD BIHAĆA[1]

23/3/1945

Operacija br. 66 (Sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitr. vatrom sela Založje (WP 490348) i Vinca (UP 502833) NE[2] od grada Bihaća.[3]

Broj aviona: 6 Hurricana MKIV — Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 09.30 čas. — 5 časova 30 min
Sleteli: 10.20 — 10.30 čas. — Ispaljeno: 48 raketa po 30 kg (200 mitr. metaka)

Piloti: vođa I grupe: kap. Cenić
br. 2 ppor. Ratkovčić
br. 3 por. Pepel
vođa 2 grupe: por. Rebula
br. 2 vod. Završnik
br. 3 vod. Krsnik

Prva sekcija[4] od 3 aviona je bila nad ciljem u 09.50 časova i izvršila napad na selo Založje sa 24 rakete u prostor cilja. Izjavljuje se da je uništeno ili oštećeno više kuća i da je eksplodiralo jedno municijsko ili benzinsko slagalište ili benzinska cisterna. Avion vođe pogođen i oštećen od neprijateljske protivavionske mitraljeske vatre sa pozicije WP 496854.

Druga sekcija od 3 aviona napala selo Vinca sa 20 raketa u područje cilja sa neosmotrenim rezultatom. Malo kasnije strafirali sa mitraljezom nekoliko kuća i jedan kamion malo južnije od Založja, rezultat takođe neosmotren. Vrlo dobre vremenske prilike.

Naši gubitci: 1 avion pogođen od mitraljeske vatre i oštećen.

Nepr. gubitci: Više kuća uništeno i oštećeno.
Uništeno jedno municijsko ili benzinsko slagalište ili benzinska cisterna. 1 kamion i više kuća mitraljirano.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/80—4, к. 1450.

[2] severoistočno

[3] Zadatak je postavljen kao vazduhoplovna podrška jedinicama 4. jugoslovenske armije i 4. korpusa JA u borbama za Bihać (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—6/3, к. 119/4).

[4] odeljenje

BR. 62

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 23. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

ZASTUPNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
generallajtnantu **Velimiru Terziću**

Operativni izveštaj broj 49 od 23 marta 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 17,30 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad **1:200.000**

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 23 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su 16 uspešnih borbenih letova za izviđanje i mitraljiranje neprijatelja u rejonima:

Sotin, Vukovar, Vinkovci, Striživojna, Brod, Bos. Šamac, Gradačac, Brčko, Bijeljina i Tovarnik.

Bombardovanjem i mitraljiranjem uništeno je:

4 automobila, 5 kola sa ljudstvom i materijalom i 25 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2) *Izviđanje*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili sur

U vremenu od 6,10 do 6,55 čas. sa visine od 800—100 met..

Na liniji Vukovar — Dalj — Osijek — D. Miholjac na r. Dunav i Drava pripreme za prelaz nisu primećene.

Na želj. stanici Osijek 3 kompozicije po 20—30 vagona,, od njih dve sa lokomotivom prema istoku i jedna prema zapadu.

U rejonu Valpovo — D. Miholjac pokret neprijatelja nije primećen.

Po drumu od D. Miholjca do Našica oko 10 automobila i kola u pokretu u oba pravca.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br.. 1/4, к.-22.

Po drumu od Našica do Đakova oko 10 automobila i 40 kola u pokretu u oba pravca.

Na želj. stanici Vinkovci 5 kompozicija sa oko 150 vagona, od kojih 3 lokomotive prema istoku.

Na želj. stanici Jošića 2 kompozicije sa 30 vagona, od njih jedna sa lokomotivom prema istoku, druga bez lokomotive.

U vremenu od 7,05 do 7,50 čas. sa visine od 1700—500 m.

Na liniji Mohovo, Sotin, Nijemci, Tovarnik pokreti neprijatelja nisu primećeni.

Na južnoj ivici šume severozapadno 5 kim. od Tovarnika 8 pokrivenih automobila, ukopanih i zamaskiranih.

U Otoku oko jedan vod neprijateljske vojske.

Po drumu Otok, Županja, Gradačac, Brčko neprijateljska vojska nije primećena.

Po drumu Jamena prema Bijeljini u pokretu do 30 neprijateljskih vojnika, čelom prema selu D. Crnjelovo.

U *vremenu od 7,50 do 9,15 čas. sa visine od 1200—700 met.*

Na želj. stanici Vinkovci jedna kompozicija sa oko 30 pokrivenih vagona sa lokomotivom pod parom.

Na odseku između stanice Vinkovci i Jošića jedna kompozicija od oko 20 vagona sa lokomotivom prema Jošiću.

Na želj. stanici Striživojna 4 kompozicije, od kojih jedna sa lokomotivom prema istoku.

Između želj. stanice Garčin i želj. stanice Brod jedna kompozicija od 30 vagona u pokretu prema Brodu. '

Na želj. stanici Brod 3 kompozicije po 30—40 vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema istoku.

U vremenu od 10,15 do 10,45 čas. sa visine od 1000—600 m.

Sa severa prema stanici Tenjski Antunovac kretala je jedna kompozicija sa oko 30 pokrivenih vagona-platformi, verovatno natovarenih automobila.

Po drumu Osijek — D. Miholjac pokret nije primećen.

U vremenu od 10,20 do 10,55 čas. sa visine od 1000—200 m.

Po drumu Mohovo — Sotin — Vukovar pokret niie primećen.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije od po 40 vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema zapadu.

Ka želj. stanici Jošića sa istoka kretala je jedna kompozicija od oko 40 vagona-platformi, nije ustanovljen tovar.

Na želj. stanici Striživojna jedna kompozicija od 30 vagona sa lokomotivom prema severu.

Po drumu Striživojna — Bos. Samac — Babina Greda nije primećen pokret neprijatelja.

Na sever, ivici Županje oko 10 automobila i oko 12 kola.

Protivavionska artiljerija i mitraljezi: otvarala je vatru iz Nijemci oko 1 baterija, Vinkovci oko 1 baterija, D. Miholjac oko 1 baterija, Striživojna oko 1 baterija, Brod oko 1 baterija.

Vreme: Pre podne vedro, vidljivost unapred 5—8 kilometara.

Posle podne vedro, vidljivost unapred 3—5 kilometara, mala sumaglica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Pretstav. Vazduhopl. grupe **Vitruk**
kod Genštaba Jug. armije
gardijski major
^ (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 63

IZVEŠTAJ ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA OD 23. MARTA 1945. GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU I POTREBAMA VAZDUHOPLOVSTVA I VAZDUHOPLOVNIH ŠKOLA[1]

ŠTAB VAZDUHOPLOVSTVA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
OPERATIVNO ODELJENJE
Str. pov. broj 247
23 marta 1945

GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Prema naređenju str. pov. br. 52 od 23. III. 1945 godine, dostavlja se sledeći izveštaj:

1. — Uslovni problemi koji se pojavljuju u radu Štaba vazduhoplovstva proističu iz činjenice da ovaj Štab u najskorijem vremenu mora preuzeti operativne letačke jedinice od

13/1 к ?45o[mal] (P[isan na] mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br.

Crvene armije; da treba da omogući dalje vođenje ovih jedinica u budućim operacijama, da im omogući smeštaj, snabdevanje i rad.

Pored ovoga pred Štabom vazduhoplovstva stoji i rešavanje problema obnove svih naših letilišta; uspostavljanje radio i drugih veza; kao i organizacija meteorološke službe.

U vezi sa napred iznetim, već odmah po formiranju ovoga Štaba preduzete su mere kako u pogledu organizacije samoga Štaba i popune napred navedenih letačkih jedinica, tako i u pogledu organizacije škola, veza i meteorološke službe i organizacije održavanja i popune materijala. Takođe je preduzeta studija i otpočeto sa raščišćavanjem i obnovom aerodroma.

Odmah po formiranju Štaba svakom od pojedinih odeljenja u Stabu stavljeno je u dužnost, da odmah pristupi razradi svih poslova iz domena dotičnog odeljenja; pri ovome je svima načelnicima naglašeno, da je u vazduhoplovstvu, kao izrazito tehničkom rodu vojske, potrebno da se pored naročite organizacije jedinica i ljudstva obrati pažnja i na ostale službe, a naročito na službu veze, snabdevanja i održavanje materijala. Takođe je naglašeno da se treba naročito koristiti dosadašnjim ratnim iskustvom naših saveznika, i da treba imati na umu, da su u avijaciji primenjene sve grane tehnike, te su radi toga i potrebe veoma brojne i raznovrsne.

Radi preglednosti ovoga izveštaja, iznosimo razne probleme onako, kako se oni pojavljuju u pojedinim odeljenjima ovoga Štaba.

Operativno-organizacijsko obaveštajno odeljenje:

U ovom odeljenju izrađena je najpre šema organizacije vazduhoplovstva i šema Štaba vazduhoplovstva. Na osnovu ove pristupljeno je organizaciji jedinica, štabova, škola i ustanova u vazduhoplovstvu. U organizaciskom pogledu preduzete su mere za preuzimanje 11 i 42 vazduhoplovne divizije, i za organizaciju štaba grupe ovih divizija.

Da bi se kako letačke tako i neletačke jedinice mogle popuniti sa velikim brojem raznih stručnjaka, preduzete su mere za formiranje škola, za spremu ovih; a takođe su organizovani razni kursevi za obnovu znanja osoblja, koje je služilo u bivšem jugoslovenskom vazduhoplovstvu.

Odmah je pristupljeno izradi formacije štabova, jedinica, škola i ustanova. Ova je do danas već izrađena i najvećim delom realizovana, ali je u međuvremenu primljeno nekoliko formacija dobivenih iz Sovjetskog Saveza za naše vazduhoplovstvo; te je u vezi sa ovim iz Generalštaba naređeno, da se pristupi proučavanju novodobivenih formacija. Ovo je sada u toku, mada su već kod ranijih izrada formacija za vazduhoplovstvo koriš-

ćene i formacije ruskih jedinica, koje mi primamo; kao i saveti ruskih oficira, koji su nam za ovu stvar bili dodeljeni.

Bilo kako da se reši pitanje naše nove formacije, smatramo za dužnost da naglasimo, da bi ovo pitanje trebalo resiti najhitnije; jer u vezi sa njim rasmatrana su i sva pitanja u vezi sa popunom vazduhoplovstva i školovanjem stručnog ljudstva. Napominje se, da su već sada 11 i 42 vazduhoplovna divizija popunjene prema formaciskim pregledima, koji su rađeni prema ruskoj formaciji, komisiski od strane načelnika štaba i ruskih komandanata.

Da bi operativne jedinice mogle pravilno da funkcionišu, kada ih potpuno budemo primili od Rusa, preduzete su mere po pitanju organizacije vazduhoplovne obaveštajne službe, kako u samom Štabu vazduhoplovstva, tako i u štabovima letačkih jedinica, glavnim štabovima federativnih jedinica i armija. U ovom pogledu produžiće se rad, ali bi i od strane Generalštaba armijama i glavnim štabovima trebalo izdati instrukcije, da pomognu Stab vazduhoplovstva u vođenju vazduhoplovne obaveštajne službe, s tim što će redovno slati podatke u vezi sa ovom službom.

Takođe je organizovana foto-izviđačka služba kako u samom Stabu vazduhoplovstva, tako i u našim operativnim jedinicama. Pri ovome se naišlo na velike teškoće zbog nedostatka kadrova vazduhoplovno-obaveštajnih i aero-foto stručnjaka.

Po redu hitnosti pred operativnim odeljenjem ovoga Štaba postavlja se kao najvažniji zadatak uvođenje u život formacije, koju usvoji Generalštab. Ovaj bi se zadatak mogao rešiti u vrlo kratkom roku, pošto je naše stručno osoblje već uvedeno u dve pomenute divizije, a treća divizija koja će doći iz Sovjetskog Saveza takođe je već popunjena našim ljudstvom.

Nastavno odeljenje:

I. — Osnovni problem organizacije nastave u našem vazduhoplovstvu je popuna nedostajućeg kadra letačkog i stručnog pomoćnog osoblja.

U tom cilju predviđeno je, da se u toku 1945 godine izvrši:

A.) Školovanje podmlatka u vazduhoplovnim školama. " VVS KA[2]:

1.) 30 svršenih inžinjera za vazduhoplovne tehničke škole na specijalizaciju.

2.) 150 svršenih srednjih tehničara i maturanata za vazduhoplovnu tehničku školu, za vazduhoplovne inžinjere i kasniju specijalizaciju.

[ä] Военно-воздушнние силы красной армии (Ratno vazduhoplovstvo Crvene armije).

3.) 350 mladića za letačke službe i to: za pilote, izviđače i radio-telegrafiste strelce.

4.) 800 mladića u mehaničarsku podoficirsku školu za mehaničare raznih specijalnosti.

U svemu se predviđa upućivanje do približno 1 maja t. g. 1300 mladića.

Potrebne pripreme preduzete su da se podmladak prikupi.

B.) Organizacija sopstvenih vazduhoplovnih škola u zemlji:

Od kraja 1944 do 1 maja ove godine dejstvovaće, odnosno u formiranju su sledeće škole i kursevi:

1.) Za trenažu pilota bivšeg jugoslovenskog vazduhoplovstva ruske divizije formirale su trenažne kurseve u Zemunu i Rumi, od kojih su još u toku:

a.) II trenažni pilotski kurs za pilote-lovce u Rumi — 37 slušalaca, predviđen završetak krajem marta t. g.

b.) II trenažni pilotski kurs za jurišne pilote u Zemunu — 28 slušalaca, predviđen završetak krajem marta t. g.

v.) III trenažni pilotski kurs za pilote-lovce u Rumi — 104 slušaoca, predviđen završetak krajem aprila t. g.

g.) III trenažni pilotski kurs za jurišne pilote u Zemunu — 115 slušalaca, predviđen završetak krajem aprila t. g.

2.) Vazduhoplovna podoficirska škola u Novom Sadu.

Formirana od strane našeg Štaba 15 februara 1945 g. u Novom Sadu. Primljen 321 pitomac u opšti vojni tečaj, koji traje do 10 maja t. g.

Po završetku opšteg tečaja predviđa se da se 100 —- 120 pitomaca uputi u Pilotsku školu — Zemunik, a ostalih 200 — 220 u Školu za vazduhoplovne specijaliste, koja se ima formirati 1 maja t. g. u Novom Sadu.

3.) I radio-telegrafski kurs u Zemunu.

Formiran od strane ovoga Štaba 15 januara 1945 godine u Zemunu. Primljeno 133, od čega 12 drugarica, iz jedinica J. armije. Predviđeno trajanje do 15 maja t. g.

Po završenom tečaju 60 je predviđeno da se izobraze za radiste-strelce u školi za obuku letača, koja se ima formirati 1 maja tek. godine u sadejstvu sa VVS KA. Ostali se školuju za telegrafiste aerodromskih stanica.

4.) II meteorološki kurs u Zemunu formiran od strane našeg Štaba 1 januara 1945 godine u Zemunu. Primljeno je 55 slušalaca, od toga 19 drugarica, iz jedinica Jugoslovenske armije. Predviđeno trajanje kursa do 31 marta tek. godine. Obuka za meteorološke osmatrače.

5.) Pilotska škola u Zemuniku.

U formiranju uz pomoć u materijalu od strane Britanskog vazduhoplovstva. Štab počeo da dejstvuje u cilju organizacije i pripreme 14 marta tek. godine. Materijal se već isporučuje.

Predviđeno da se primi 100 — 120 pitomaca podoficirske škole (pod B/2) na obuku za vojne pilote. Trajanje do 28 februara 1946 godine.

6.) Škola za vazduhoplovne specijaliste u Novom Sadu.

Pošto se završi opšti vojni tečaj, Vazduhoplovna podoficirska škola produžava dejstvo pod nazivom Vazduhoplovne škole za specijaliste. Vrši obuku 200 — 220 pitomaca za mehaničare razne specijalnosti.

B.) Vazduhoplovne škole, kòje se uspostavljaju uz saradnju VVS KA u Jugoslaviji.

1.) Škola za obuku letača.

Treba da se formira u razdoblju od 1 juna do 1 jula tek. godine. Tačan rok se ne može dati, jer zavisi od dolaska instruktora i materijala iz VVS KA.

Predviđeno školovanje 360 pilota, 240 izviđača, strelaca i radista strelaca.

Predviđamo da će biti školovanje u Pančevu.

2.) Škola podoficira-mehaničara.

Treba da se formira u razdoblju od 1 juna do 1 jula tek. godine.

Predviđeno školovanje 720 mladića za mehaničare raznih specijalnosti i meteorologe.

Smeštaj u Kraljevu.

3.) Škola za obuku vojnika-specijalista.

Predviđeno formiranje u razdoblju od 1 juna do 1 jula tek. godine.

Predviđeno školovanje 400 boraca za majstore raznih grana i meteorološke osmatrače po vazduhoplovnim pukovima.

II. — U vezi iznetog plana postavljaju nam se sledeći problemi ponaosob:

Ad A.) Školovanje podmlatka u školama VVS KA.

Jedini problem, koji se postavlja pri tome, jesu teškoće u dobijanju dovoljnog broja kandidata sa školskim kvalifikacijama traženim od strane VVS KA.

Ad B.) Uspostava sopstvenih vazduhoplovnih škola u Zemunu.

Ad 3.) Radio-telegrafski kurs u Zemunu.

Nedostatak u stručnim rukovodiocima, nastavnicima i sredstvima za obuku.

Ad 5). Pilotska škola u Zemuniku.

Zemunik je izabran kao mesto škole, jer je jedini aerodrom na obali, do koga je najlakši dovoz kako letačkog tako i ostalog materijala, za život i rad škole.

Ad 6.) Škola za vazduhoplovne specijaliste u Novom Sadu.

Za predstojeći rad škole pojavljuju se sledeći problemi: nedostatak stručnih nastavnika i sredstava za nastavu; modela, radionica, alata i kabinetske opreme.

Ad V.) Vazduhoplovne škole koje se uspostavljaju uz saradnju WS KA u Jugoslaviji. Kod ovih škola, ukoliko se iz Sovjetskog Saveza dobije sav leteći nastavni materijal, postavljaju se sledeći problemi:

Prikupljanje omladinaca sa traženim kvalifikacijama.

Prikupljanje dovoljnog broja rukovodilaca i nastavnika, budući da VVS KA stavlja na raspoloženje za 1300 učenika svega 75 instruktora. Međutim za ovoliki broj učenika bilo bi potrebno da se ima oko 140 nastavnika, za minimalno osiguranje rada u školama. Razliku u broju nastavnika teško ćemo moći popuniti i pored eventualnog dolaska ratnih zarobljenika,[3] jer je i njima svima potrebno da se u izvesnim vazduhoplovnim znanjima usavrše.

III. — Predloži za otklanjanje nedostataka:

1. — Potrebno bi bilo da se, s obzirom na nedostatak nastavnika i materijala, u toku 1945 godine preduzmu mere za formiranje nastavnog kadra, koji bi jednovremeno vršio nastavu i sam se spremao u onim znanjima, koja mu nedostaju.

2. — Generalštab bi trebao ponovo da pokrene pitanje, da se iz svih jedinica Jugoslovenske armije i mornarice odmah uputi u vazduhoplovstvo svo vazduhoplovno stručno osoblje; jer bi se i na taj način mogao povećati broj nastavnog osoblja u školama.

3. — Od Sovjetske vojne misiie trebalo bi tražiti da se što pre uputi bar ograničeni broj od predviđenih instruktora, sa kojima bi se moglo odmah pristupiti konkretnoj organizaciji škola u zemlji.

4. — Da se s obzirom na predstojeću organizaciju vazduhoplovnih škola Štabu vazduhoplovstva obezbedi štamparija jačeg kapaciteta; koja bi mogla štampati kako udžbenike za škole, tako i potrebne prevode, pravila i propise za naše letačke jedinice.

[3] Reč je o vazduhoplovnim oficirima bivše jugoslovenske vojske zarobljenim aprila 1941. i odvedenim u nemačke i italijanske logore, koji su imali dobro držanje i izjasnili se za NOP.

Odeljenje za vezu:

I. — Osnovni problemi koji se postavljaju odeljenju za vezu do 1 maja tek. godine jesu:

a.) Uspostavljanje operativne radio-mreže,
b.) Uspostavljanje aerodromske radio-mreže,
v.) Uspostavljanje saobraćajne radio-mreže,
g.) Uspostavljanje meteorološke radio-veze,
d.) Uspostavljanje telefonske, telegrafske i tele-printerske mreže sa najvažnijim potčinjenim jedinicama.

A. — U organizaciskom pogledu rešeni su sledeći problemi:

a.) Služba veze u 42 i 11 vazduhoplovnoj diviziji i u 9 oblasnoj vazduhoplovnoj bazi organizuje se i nalazi se u završnoj fazi organizacije. Organizacija službe veze za operativni štab grupe vazduhoplovnih divizija nalazi se u početnom stadijumu.

b.) Služba veze na glavnim stalnim aerodromima organizuje se postepeno onako kako se aerodromi oslobođavaju.

v.) Saobraćajna i meteorološka radio-mreža organizovana je sa svima glavnim štabovima, glavnim aerodromima i glavnim meteorološkim stanicama.

B.) U nastavnom pogledu za popunu nepopunjenih formaciskih mesta za potčinjene jedinice organizovani su:

a.) telefonski kurs za telefoniskinje (završen),
b.) radio-telegrafski kurs (završava se 15 maja t. g.),
v.) dopunski kurs za radio-telegrafiste.

11 i 42 vazd. divizija i 9 oblasna vazd. baza organizovali su uz pomoć sovjetskih oficira nastavnika kurseve za: radio-telegrafiste, telefoniste i teleprinteriste.

V.) U operativnom pogledu organizuju se između Štaba vazduhoplovstva, operativnog štaba grupe vazduhoplovnih divizija, 11 i 42 vazd. divizije i 9 oblasne vazd. baze, sledeće veze:

a.) radio-telegrafska,
b.) teleprinterska,
v.) telefonska.

Sem ovoga imamo radio-vezu sa svima glavnim štabovima i nekim štabovima korpusa.

G.) U materijalnom pogledu organizuje se snabdevanje sa radio-telegrafskim, telefonskim i teleprinterskim materijalom i materijalom za radio-navigaciju kako vazduhoplovnih jedinica, tako i aerodroma.

Za sada raspolažemo samo sa materijalom koga smo zatekli na oslobođenoj teritoriji i manjom količinom materijala koga smo primili od saveznika.

II. — Pred odeljenjem za vezu stoje sledeći zadaci:

Prikupljanje potrebnih materijalnih sredstava i stvaranje kadrova za uspostavljanje radio-mreže, telefonskih i telegrafskih mreža na način kako je to gore navedeno.

Izvršenje tih zadataka zavisi od blagovremenog pristizavanja materijala i personala.

III. — Neophodno je potrebno da se poručeni radio i telefonsko-telegrafski materijal od saveznika što pre isporuči. Ako bi taj materijal bio isporučen do 15 aprila tek. godine, ovo odeIjenje moglo bi da reši sve najhitnije probleme, koji se pred njega postavljaju.

Meteorološko odeljenje:

I. — Osnovni problemi meteorološkog odeljenja sastoje se u organizaciji meteorološke službe, u cilju meteorološkog opsluživanja vazduhoplovstva, a zatim i ostalih rodova vojske, kako naših tako i savezničkih.

Da bi se ovo postiglo potrebno je:

— Izvršiti organizaciju kurseva za spremu kadrova za operativnu i stalnu meteorološku vezu.

— Snabdeti meteorološke stanice svim potrebnim materijalom i priborima.

— Organizovati radio i telefonske veze u cilju prikupljanja meteor, podataka; i resiti na koji će se način ovi podaci prikupljati.

— Organizovati strogo određene radio-emisije za opsluživanje vazduhoplovstva i vojske na frontu, da bi se stvorila mogućnost neprekidnog poznavanja hidro-meteorološke situacije na našem terenu.

II. — U vezi napred iznetog osnovni plan rada bio bi:

— Organizovati prikupljanje meteoroloških podataka svaka tri sata.

— Organizovati prikupljanje podataka od svih meteoroloških stanica od osmatranja od 0,1 sat.

— Organizovati nove meteorološke stanice u Srbiji, Makedoniji, Crnoj Gori, Dalmaciji i Vojvodini.

— Davati vremenske dnevne prognoze za sve federativne jedinice.

Aerodromsko odeljenje.

I. — Osnovni problemi aerodromskog odeljenja uglavnom su sledeći:

— Raščišćavanje porušenih stalnih aerodroma.

— Usposobljavanje građevinskih objekata sposobnih za opravku.

— Podizanje i izgradnja novih objekata na aerodromima.

II. — u vezi sa prednjim odeljenju se postavljaju sledeći zadaci:

— Raščišćavanje ruševina na svim stalnim aerodromima.

— Podizanje najnužnijih zgrada za smeštaj osoblja pojedinih jedinica, aeroplanskih radionica, aparatura za službu veze, meteorološku službu, škola, poštanskih zgrada, hangara, raznih magacina i garaža.

— Opravka i usposobljenje benzinskih cisterni u mestima, gde su one do sada postojale.

Pored napred navedenih radova na svim aerodromima preduzeće se i svi ostali građevinski radovi kao što su: podizanje puteva i železničkih koloseka, vodovoda, električnih centrala. Takođe će se preduzeti mere za izradu planova za izgradnju novog aerodroma Beograd II kao i za proširenje pojedinih postojećih stalnih aerodroma.

III. — Do 1 maja po planu se predviđaju sledeći poslovi:

— Izrada drenaže letilišta na aerodromu Zemun sa opravkom betonske staze za poletanje i razvođenje aviona.

— Opravka benzinskih cisterni u Zemunu, Pančevu, Ečki, Beloj Crkvi i Vrdniku.

— Opravka transformatorske stanice za visoki napon na aerodromu Zemun.

— Delimično raščišćavanje ruševina na aerodromu Zemun.

— Opravka aeroplanske radionice, oficirskog doma i aneksa uz hangar »C« u Zemunu.

— Podizanje privremene pristanišne zgrade u Zemunu.

— Podizanje magacina, garaže i jednog hangara za vazdušni saobraćaj u Zemunu.

— Podizanje telefonske centrale na aerodromu u Zemunu.

— Opravka zgrade Štaba vazduhoplovstva J. A.

— Opravka zgrada za smeštaj ljudstva raznih škola i to: na aerodromu Kraljevo za 1030 učenika mehaničara, nastavnika i pomoćnika, kao i potrebnih učionica, radionica i kabineta. Na aerodromu Zemunik za 350 učenika pilota.

— Preuzimanje i premeravanje novog aerodroma Beograd II.

— Prevoz građevinskog materijala, mašina, alata i cisterni iz Kovina u Zemun.

IV. — Da bi se ovaj program mogao izvršiti neophodno je potrebno:

— Za prvo vreme dodeliti 10 građevinskih inžinjera ili arhitekata, 5 elektro-mašinskih inžinjera, 20 građevinskih tehničara i 10 elektro-mašinskih tehničara sa praksom.

— Pored navedenog treba nam staviti na raspoloženje dovoljan broj stručnih i nekvalifikovanih radnika, kao i automobile i traktore za prevoz materijala. Takođe bi trebalo obezbediti finansiska sredstva za ove radove.

Tehničko odeljenje:

Osnovni problemi tehničkog odeljenja su organizaeiski, nastavni, operativni i materijalni.

a.) Organizaeiski.

Tehničku službu vazduhoplovstva treba organizovati tako, da može vršiti održavanje, opravke i revizije aviona, motora, naoružanja i opreme, te kako bi se osigurala vojna gotovost naših vazduhoplovnih jedinica.

Treba osposobiti našu vazd. industriju, da može vršiti opravke, revizije i nove izrade aviona, motora, naoružanja, instrumenata i opreme.

Takođe treba organizovati nepokretne vazduhoplovne radionice koje bi bile sposobne za vršenje opravki i revizija svog vazduhoplovnog materijala.

Treba organizovati tehnički zavod u čijem bi sastavu bili: hemiska laboratorija, zavod za mehaničko ispitivanje materijala, zavod za aerodinamičko ispitivanje, i zavod za ispitivanje motora.

Organizovati iskorišćenje materijala od ratnog plena.

b.) U pogledu nastave treba upoznati stručno osoblje sa novim materijalom i obučiti ga da rukuje sa njime. Takođe ga treba obučiti za rad na održavanju i bojnoj gotovosti i vršenju revizija i opravke aviona, motora, opreme i naoružanja.

Upoznati stručno osoblje sa novom organizacijom.

v.) Operativni. — Rukovođenje tehničkim jedinicama u sastavu vazd. jedinica, vođenje pregleda i izveštaja tehničkih jedinica.

g.) Materijalni su problemi proučavanje ispitivanja potrebnog materijala za upotrebu u operativnim jedinicama, radionicama i fabrikama, da se obezbedi vojna gotovost i pravilan rad.

II. — Zadaci koji stoje pred odeljenjem:

a.) U prvom redu hitnosti:

— Organizovati tehničku službu vazd. jedinica, obukom u praktičnom radu i propisivanjem uputa.

— Osposobiti našu vazd. industriju.

— Organizovati nepokretne vazd. radionice.

b.) Drugi red hitnosti:

— Organizovanje vazd. tehn. zavoda.

— Organizovati iskorišćenje ratnog materijala od plena.

III. — Projekat plana rada do 1 maja 1945 godine.

Pod rukovodstvom naših stručnjaka, a nadgledanjem ruskih usposobiti za samostalan rad naše tehničko osoblje za održavanje i opravku vazduhoplovnog materijala.

— Osposobljavanje domaće industrije i radionica za re[4]...

— Osnivanje potrebnih laboratorija i instalacija za opsluživanje tehničke službe na održavanju vazd. jedinica u vojnom vazduhoplo vstvu.

— Izrada najpotrebnijih rezervnih delova aviona i motora kao i opravka elisa.

— Razvijanje svih tehničkih poslova nad kojima se već neprekidno radi.

IV. — Predloži i sugestije.

Pokušati da se osnuju trofejni centri kod naših jedinica, u kojima bi se prikupljao zaplenjeni materijal, a zatim bio pravilno raspoređivan.

Kod međusavezničke komisije treba preduzeti mere da i mi uzmemo učešća u podeli ratnog plena uopšte, a posebno da se iz Nemačke prenesu u našu zemlju fabrike i instalacije potrebne za naše vazduhoplovstvo. Istovremeno treba nastojati, da se što pre isporuči materijal koji se očekuje iz Sovjetskog Saveza, kao i potrebna dokumentacija uz ovaj.

Materijalno odeljenje:

I. — Osnovni problemi materijalnog odeljenja su:

a.) Snabdevanje operativnih jedinica i pozadinskih komandi i ustanova vazduhoplovstva sa celokupnim vazd. tehničkim materijalom; te kako bi se obezbedila bojna gotovost i omogućio pravilan rad i razvitak.

b.) Stvaranje izvesnih zaliha vazd. tehničkog i pogonskog materijala za napred navedene jedinice, kako bi se osigurao kontinuitet u radu ovih i učinilo ga nezavisnim od nepredviđenih slučajeva (prekida u isporukama-snabdevanju).

v.) Smeštaj, čuvanje i transport vazd. tehničkog i pogonskog materijala.

g.) Prikupljanje, smeštaj i iskorišćavanje materijala iz ratnog plena.

II. — Pred materijalnim odeljenjem stoje sledeći zadaci:

a.) Snabdevanje operativnih jedinica našeg vazduhoplovstva za sada se vrši poglavito preko jedinica sovjetskog vazduhoplovstva, u čijem sastavu se ono za sada nalazi.

[4] Nečitko; verovatno: za reviziju vazduhoplovnog materijala.

Zbog ogromnih distanci]a isporuka materijala ide veoma, sporo, te se već sada, dok još organi SSSR vode glavnu brigu oko pravovremene isporuke materijala, oseća nedostatak izvesnih kategorija materijala, što ide na uštrb bojne gotovosti jedinica. Zbog ovoga se nameće najhitnija potreba organizacija veze sa snabdevačkim organima direktno u SSSR, putem specijalnog vazduhoplovnog predstavnika.

b.) Potrebno bi bilo stvoriti rezervne zalihe vazduhoplovnog tehničkog i pogonskog materijala, da se obezbedi snabdevanje jedinica vazduhoplovstva za period od 6 meseci do godinu dana. U vezi sa ovim nameće se potreba studije svih problema, koji se mogu u ovom pravcu ukazati, proučavanjem materijala i izvora odakle se isti može dobaviti kao i mogućnosti koje postoje za smeštaj istog.

v.) Za smeštaj, čuvanje i transport vazd. tehničkog materijala treba osposobiti odgovarajuća slagališta vazduhoplovstva i to u prvom redu centralno slagalište i slagališta oblasnih vazd. baza.

Intendantura:

U vezi sa formiranjem jedinica, škola i ustanova našeg vazduhoplovstva pred intendanturu se postavljaju uglavnom dva osnovna problema:

— snabdevanje odećnom i garnizonom spremom,

•— ishrana ljudstva vazduhoplovstva.

U cilju poboljšanja snabdevanja odećnom spremom preduzete su mere, preko nadležnih organa Ministarstva narodne odbrane, da se bar najnužnija oprema dodeli za vazduhoplovstvo. Do sada je opremljeno svega oko 40% ljudstva, a u pogledu posteljne spreme i veša stanje je još gore.

Snabdevanje garnizonim potrebama takođe ide teško. Krediti koji su bili odobreni jedva da su stizali za potrebe Štaba, a u slagalištima garnizonih potreba, koja bi nas trebala snabdevati, do sada nije bilo ništa. Obzirom na ovo za sada smo samodelimično mogli podmiriti naše štabove i jedinice i to uz pomoć građanskih vlasti.

Da bi se poboljšala ishrana ljudstva vazduhoplovstva, koja. za sada nije na zavidnoj visini, preduzete su mere za obradu bašta oko aerodroma; a takođe je u Indiji organizovano veće dobro, koje je dobijeno od Uprave državnih dobara. Obzirom na ovo, smatramo da će se docnije i na ovaj način ishrana kod ljudstva vazduhoplovstva znatno poboljšati.

Stručnog osoblja po intendantskoj grani nema dovoljno ni za popunu intendanture Štaba vazduhoplovstva, a još manje za jedinice. Nedostatak se u nekoliko otklanja što se pojedincima od strane stručnjaka pokazuju poslovi na kojima oni treba

da rade. I na ovaj se način izvestan uspeh postiže, ali se ne može smatrati da je zadovoljavajući. Zbog ovog bi što pre trebalo preduzeti mere za popunu vazduhoplovstva stručnim intendantskim osobljem, bar u najnužnijoj meri.

Dostavljajući prednji izveštaj smatramo za dužnost da napomenemo, da je isti na ovaj način sastavljen, obzirom na raznovrsnost poslova u domenu vazduhoplovstva uopšte; zbog čega je bilo potrebno da se nešto detaljnije iznesu potrebe pojedinih stručnih odeljenja ovog Štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za polit, komesara,
ppukovnik,
M.[5] Simović

Komandant,
general-major
Pire[6]

BR. 64

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADEILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 24. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA PRUZI BATRINA — STARO PETROVO SELO I NA KOMUNIKACIJAMA SARAJEVO — SOKOLAC I DERVENTA — BROD[1]

24. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 329

Zadatak: Oružano izviđanje žel. pruge **Batrina — Staro Petrovo Selo.**

Broj aviona: 4 Spitfajer V — Vreme letenja: 6 sati
Poleteli: 06.30 sa Visa
Sleteli: 08.00 na **Vis**

Piloti: vođa major **Ivanišević** Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Kovačič** Mirko

Vođa je bombardovao jednu lokomotivu koja je ulazila u stanicu **Batrina.** Bombe su pale u stanicu. Zatim je mitraljirao

[5] Milan
[6] Franjo

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/70—4, к. 1450.

jednu lokomotivu u St. Petrovom Selu. Iz ove lokomotive se je pojavio veliki oblak pare. Ostala tri aviona su bombardovali i mitraljirali jedan voz od **15** vagona između Batrine i St. Petrovog Sela. Sve bombe su pale blizu voza.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 lokomotiva uništena, 1 lokomotiva i nekoliko vagona oštećeno.

OPERACIJA BR. 330

Zadatak: Taktično izviđanje Sarajevo — Sokolac.

Broj aviona: 2 Spitfajer V Vreme letenja: 3 sata

Poleteli: 09.00 sa Visa

Sleteli: 10.30 u Mostar

Piloti: vođa potporučnik Šoić Hinko
br. 2 zastavnik Lošić Mehmedalija

Osmotrena je grupa baraka u selu Kraćice.[2] Živ saobraćaj kamiona od Sarajeva prema severu. Radi kvara motora br. 2 avioni su se spustili u Mostar.

OPERACIJA BR. 331

Zadatak: Oružano izviđanje Derventa — Brod — Batrina.

Broj aviona: 4 Spitfajer V Vreme letenja: 8 sati

Poleteli: 09.25 sa Visa

Sleteli: 11.25 na Vis

Piloti: vođa potporučnik Srdanović Milan
br. 2 zastavnik Okanović Husein
br. 3 „ Radulović Radovan
br. 4 potporučnik Kugi Luigi

Kod Dervente bombardovan i mitraljiran jedan teretni voz od oko 20 vagona. Šest bombi pogodilo voz. Nakon bombardovanja i mitraljiranja iz čitavog voza je izlazio beli i crni dim. Blizu Broda su mitraljirana i uništena 4 konj. kola i jedan kamion.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 lokomotiva, oko 10 vagona, 4 konj. kola i 1 kamion uništeni ili oštećeni.

- Zaselak sela Mokroga na komunikaciji Sarajevo—Sokolac

BR. 65

IZVESTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 24. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVIĆU

Operativni izveštaj broj 50 od 24 marta 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije u 17,30 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 24 marta 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske Armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su 4 uspešna izviđačka leta u rejonima:

Sotin, Vukovar, Vinkovci, D. Miholjac, Striživojna, Brod. Županja, Brčko, Bijeljina.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. Izviđanje

Izviđačkim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 8,45 do 9,15 čas. sa visine od 1500—500 m.

Po drumu Sotin — Vukovar nije primećena neprijateljska vojska.

Na istočnoj ivici s. Dalj na mestu oko 50 kola i oko 150 neprijateljskih vojnika.

Prema želj. stanici Bizovac od istoka kretala je jedna kompozicija od 30 pokrivenih vagona.

Po drumu D. Miholjac — Našice u oba pravca pokret kola i automobila.

Na želj. stanici Našice 2 kompozicije od 10—15 vagona pokrivenih bez lokomotive.

Po drumu od Našica prema Đakovu nije primećen pokret neprijatelja.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. I/'4, k. 22.

Na želj. stanici Đakovo pojedinačni vagoni do 10 komada.

Od istoka prema stanici Striživojna kreće jedna lokomotiva sa 10 pokrivenih vagona.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije sa oko 30 pokrivenih vagona bez lokomotive.

Po drumu od Vinkovaca do Rokovaca u pokretu do 20 kola.

U vremenu od 14,05 do 15,25 čas. sa visine od 2000—1250 m.

Po drumu Sotin — Vukovar — Vinkovci pokreti neprijatelja nisu primećeni.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije od po 20—25 pokrivenih vagona bez lokomotive. Odvojeno od tih kompozicija manevrisala je jedna lokomotiva.

Po drumu Vinkovci — Cerna — Županja u pokretu u oba pravca oko 10 automobila.

Na želj. stanici Jošića dve kompozicije sa 20—30 vagona, od njih jedna sa lokomotivom prema istoku.

Na želj. stanici Striživojna jedna kompozicija do 40 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Po drumu Đakovo — Osijek pokret u oba pravca oko 20 kola.

Na želj. stanici Brod tri kompozicije, od njih jedna sa lokomotivom prema zapadu, ostale dve bez lokomotiva.

Železnički most preko r. Sava razrušen, rade na popravci pontona.

Od Brčkog prema Bijeljini nije primećen pokret neprijatelja.

Protivavionska artiljerija nije primećena, avioni neprijatelja nisu se suprotstavljali.

Vreme: Vedro, vidljivost unapred 6 — 8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Predstav. Vazd. grupe **Vitruk**
GARDIJ. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BB. 66

OBAVESTENJE ŠTABA 3. JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 24 MARTA 1945. OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA O REZULTATIMA DEJSTAVA I SARADNJI AVIJACIJE I PEŠADIJE NA MOSTOBRANU KOD VALPOVA[1]

ŠTAB III JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Operativno odeljenje
Br. 134
dana 24. III. 1945 g.

Izveštaj o radu avijacije
na Dravskom mostobranu

OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA

Prilikom izvođenja operacija na Dravskom mostobranu,, na severnoj obali Drave — severno od Valpova, u cilju konačne likvidacije mostobrana i prebacivanja neprijatelja na južnu obalu Drave naša avijacija je potpuno koordinirala svoj rad sa trupama na zemlji i uspešno je pomagala za sve vreme operacije borbu i rad naših jedinica.[2]

Naša avijacija je imala veoma veliko moralno i materijalno dejstvo na neprijatelja: mitraljirajući i bombardujući neprijateljske položaje, kolone i komunikacije, slagališta i t.d., pri čemu su uvek prouzrokovani požari i rušenja.

Skoro redovno neprijateljska artiljerija bila je ućutkavana samom pojavom naše avijacije iznad prostorije mostobrana.

Zajednička i uspešna saradnja svih rodova oružja, prilikom izvođenja operacija na Dravskom mostobranu, pešadije i najmodernije artilerije (kaćuša), avijacije i drugih ratnih tehničkih savremenih sredstava u mnogome je doprinela, da se neprijatelju nanesu osetni gubici i brzo likvidira mostobran, a naši mladi hrabri borci da se upoznaju sa taktikom i tehnikom savremenog ratovanja.

U toku izvođenja operacija do konačne likvidacije mostobrana i prebacivanja na južnu obalu Drave avijacija je izvršila zadatke izviđanja, bombardovanja i mitraljiran]a.

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg br. 10/31—4, к. 1450.

[2] Vidi o tome i dok. br. 26, 27, 31. 32, 35, 38, 42, 43, 44. 45. 47, 50, 53 i 54.

IZVIĐANJE:

Naša avijacija u toku izvođenja operacija na Dravskom mostobranu izviđala je prostoriju na severnoj strani Drave, u rejonu mostobrana: Narđska Skela — selo Bolman — s. Majška Međa — Baranjsko Petrovo Selo — Zido pustara — Bistrinci — Drava, i prostoriju na južnoj strani Save, u rejonu mostobrana: Nard — Valpovo — Belišće — Bistrinci — Drava.

BOMBARDOVANJE:

Naša avijacija bombardovala je sledeće ciljeve:

— Sela: Bolman — Majška Međa — Novi Bezdan i Adolfovac. U selima Majška Međa, Bolman i Adolfovac prouzrokovana su usled bombardovanja rušenja, a u selu Novi Bezdan požari.

— Neprijateljske položaje od Baranjskog Petrovog Sela i na mostobranu kod Donjeg Miholjca.

— Žido pustaru i Baranjsko Petrovo Selo.

— Sela Bolman — Baranjsko Petrovo Selo — Majška Međa — Novi Bezdan. U svim ovim bombardovanim mestima primećeni su požari.

— Selo Đorđev Dvor i šumicu zapadno od istog.

— Železničku stanicu Osijek i Žido pustaru. Ovde su prouzrokovani požari i ruševine.

— Sela Gakovac — Majška Međa — Bolman i Baranjsko Petrovo Selo. U svima ovim bombardovanim mestima prouzrokovani su požari i ruševine.

— Neprijateljske položaje sa obe strane Drave i prelaze sev. od Narda i Belišća.

MITRALJIRANJE:

Mitraljirani su od strane naše avijacije sledeći ciljevi:

— selo Bolman i raskrsnica puteva severno od sela

— selo Sokolovac

— neprijateljske kolone na putu za Novi Bezdan

— neprijateljski položaji sa obe strane Drave u rejonu mostobrana

— neprijateljski položaji kod sela Bolman — Gakovac — Majška Međa i Baranjsko Petrovo Selo i drugi ciljevi na koje je naišla naša avijacija u toku izvršenja svojih zadataka.

Za ovo vreme izvođenja operacija i borbe rad naše avijacije bio je vrlo intenzivan. Sve dobijene zadatke avijacija je izvršila uspešno.

Neprijateljska zenitna artiljerija na južnoj strani Drave u rejonu mostobrana bila je dosta jaka.

Što se tiče dejstva neprijateljske avijacije na naše trupe, ista je bila uopšte neaktivna, sem manje formacije lovačke avijacije koje su se pojavljivale u cilju ometanja naše avijacije da izvrši svoje zadatke.

Da bi se obezbedila potpuna i sigurna koordinacija između avijacije i trupa na zemlji, u cilju što uspešnijeg dejstva svih rodova oružja, potrebno je, ako ne stalno, obzirom da se oskudeva u vazd. materijalu, ono bar za vreme izvođenja samih operacija da bude kod Štaba armije jedan avion za vezu.

Avionom bi se održavala veza Štaba armije (armijskog centra) sa operativnim štabom grupe vazd. divizija, odnosno operativnim štabovima jedinica avijacije koje sarađuju sa armijom — s jedne strane; kao i Štaba armije (armiskog centra veze) sa štabovima korpusa, odnosno divizija — s druge strane.

Ovo je potrebno iz razloga:

— što za sada ne postoje direktne veze —- telefonske linije avijacije za vezu sa Štabom armije, odnosno sa armijskim centrom veze,

— nestašica telefonskog materijala i nedovoljan broj telefonskih linija,

— što su postojeće telefonske linije za sada preopterećene,

— što avijacija bazira daleko od Štaba armije,

— nedovoljan broj primopredajnih radio-stanica, zbog čega su postojeće radio-stanice isto tako kao i telefonske linije preopterećene, a sem toga je ponekad rad primopredajnih radio-stanica otežan iz izvesnih tehničkih razloga (razni tipovi primopredajnih radio-stanica sa različitim karakteristikama) a često puta i atmosferske smetnje.

Upotrebom aviona za vezu u toku samog izvođenja operacija upotpunila bi se već postojeća veza između avijacije i trupa na zemlji, odnosno između Operativnog štaba vazduhoplovstva i Štaba armije. Na ovaj način bi se, u slučaju da se postojeće veze u danom trenutku bilo iz kojih razloga ne mogu koristiti, zahtevi trupa na zemlji — s jedne strane i rezultati dejstava avijacije — s druge strane ipak brzo i sigurno prenosili.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
pukovnik Subotić[3] sr

K o m a n d a n t
general-lajtnant Košta Nađ sr.

Oficir za vezu
vazd. kapetan
Milan Đurić sr.

Da je prepis veran svome originalu tvrdi i overava

N A Č E L N I K
Operativno-obavešt. odeljena
(M. P.) Aćimović[4]
kapetan Aćimović

[3] Vukašin
[4] Miljко

BR 67

IZVESTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 25. MARTA 1945. O PRAĆENJU BRITANSKIH TRANSPORTNIH AVIONA DO AERODROMA U BELOJ KRAJINI[1]

25. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 332

Zadatak: Praćenje »Dakota«,[2] koji su nosili sanitetski materijal u Sloveniju.

Broj aviona: 8 Spitfajera V Vreme letenja: 22 sata
Poleteli 12.55 čas sa **Prkosa**
Sleteli: 15.40 „ na Vis

Piloti: vođa poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 2 zastavnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 potporučnik **Srdanović** Milan
br. 4 zastavnik **Okanović** Husein
br. 5 zastavnik **Radulović** Radovan
br. 6 potporučnik **Rugi** Luigi
br. 7 „ **Fabjanović** Sime
br. 8 zastavnik **Vrabič** Ciril

Misija potpuno izvršena. Dakote (12) dobro se spustili, za vreme iskrcavanja materijala i ukrcavanja ranjenika bilo je potpuna zaštita naših aviona.[3]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/71—4 K. 1450.

[2] Transportni avioni iz sastava BAF-a (britanskog Balkanskog vazduhoplovstva)

[3] Tom prilikom je izvršena i evakuacija ranjenika, žena, dece i staraca sa aerodroma Krasinec kod Črnomlja u Beloj krajini.

BR, 68

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 25. MARTA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O STANJU AVIONA[1]

ŠTAB
11 VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE
Broj 00205
25—III—1945 god.
Položaj

26. III. 1945.
Ulaz. br. 003

Dostavlja izveštaj o
stanju aviona

NAČELNIKU ŠTABA VAZDUHOPLOVNOG KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIJE[2]

U vezi telefonskog naređenja dostavljamo izveštaj o stanju aviona u ovoj diviziji na dan 24 marta t.g. u sledećem:

1) Ispravnih borbenih aviona: 91
2) Ispravnih školskih aviona: 8
3) Nema ni jednog dotrajalog Zmaja koji je u upotrebi.
4) Potrebna zamena motora: 9
5) Neispravni avioni zbog motora: 9
6) Potrebne elise za: . . . . . 4 aviona
7) Potrebne obe noge stajnog trapa za: . . . 1 avion
8) Potrebna leva noga stajnog trapa za: . . . 4 aviona
9) Procenat neispravnosti u: . . . . 111 puku 8,3%
112 puku 10,2%
113 puku 32,2%

10) Procenat neispravnosti u l i vazd. diviziji: . . 15,7%

Ovakav visoki procenat neispravnosti nastao je usled lomljenja aviona od strane letača Jugoslovenske armije, zbog nedostataka rezervnih delova za aeroplane kao i nedostatka rezervnih motora, što se naročito izražava u 113 puku, u kome je potrebno zameniti 5 motora.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/1—1, K. 1454.

[2] Pogrešno; treba: Načelnika Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija JA.

11) Ostatak garantnog roka motora u:	111 puku	44,4°/»
	112 puku	50%
	113 puku	51,7%
U 11 vazduhoplovnoj diviziji:		48,7°/o

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR,	INŽINJER DIVIZIJE,	ZAM. KOMANDANTA,
kapetan	inžinjer poručnik	major,
Ljub.[3] Curgus	Slob.[4] Kručičanin	Ars.[5] Boljević

(M. P.)

BR. 69

IZVESTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 25. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVlCU

Operativni izveštaj broj 51 od 25 marta 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 18 časova (po jug. vremenu), karta-sekcija **Novi Sad** 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 25 marta 1945 izvršila je zadatak [Vrhovnog] komandanta Jugoslovenske armije i zadatak komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su 8 izviđačkih letova u rejonima:

[3] Ljubiša
[4] Slobodan
[5] Arsenije

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, K. 22.

Vukovar — Dalj — Osijek — Valpovo — D. Miholjac — Našice — Đakovo i Vinkovci.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. IZVIĐANJE:

Izviđačkim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 9,10 do 10,05 čas. sa visine od 600—200 m.

Na zapadnoj stanici Osijek razmešteno oko 50 vagona. Na istočnoj ivici grada Osijeka do 5 kola.

Po drumu Osijek — Valpovo — D. Miholjac i Našice nije primećen pokret neprijatelja.

Po drumu Našice — Đakovo pokret oko 6 automobila.

Po drumu Đakovo — Osijek — Vinkovci nije primećena neprijateljska vojska.

U vremenu od 12,10 do 13,25 čas. sa visine 1500—500 met.

Po drumu Vukovar — Dalj — Osijek — D. Miholjac pokreti vojske nisu primećeni.

Protivavionska artiljerija nije primećena, avioni neprijatelja nisu se suprotstavljali.

Vreme: Vedro, vidljivost unapred 8—10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PREDSTAV VAZDUH. GRUPE VITRUK
GARDIJ. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 70

NAREĐENJE ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 25. MARTA 1945. ŠTABU 9. OBLASNE VAZDUHOPLOVNE BAZE DA IZVRŠI PREBAZIRANJE POTCINJENIH BATALJONA AERODROMSKE SLUŽBE NA NOVE AERODROME[1]

PREPIS Primerak br. 1

ŠTAB GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE,
br. 005
25. marta 1945. godine

STROGO POVERLJIVO
VRLO HITNO

STABU VAZDUHOPLOVSTVA JA I ŠTABU 9. OBLASNE VAZDUHOPLOVNE BAZE

Komandant Grupe vazduhoplovnih divizija je naredio:

Na osnovu situacije i prema predviđenim operacijama izvršiće se premeštanje štabova i jedinica obeju naših divizija po sledećem:

1) Tok premeštaja vršiće se u potpunoj saglasnosti sa odgovarajućim ruskim štabom, odnosno jedinicom.

2) Obratiti pažnju da se prilikom ovog premeštaja što manje vrše pokreti peške, već da se u najviše mogućoj meri koristi železnica i automobili. Letačko osoblje ne sme biti upućivano peške.

3) Premeštanje će biti izvršeno po sledećem:

a) U Sombor odlazi 78. BAS,[2] koji će obsluživati 421. i 111. vazd. puk.

b) U Bački Brestovac odlazi 79 BAS, koji će obsluživati 423. i 113. vazd. puk.

v) U Šabac odlazi 911. BAS, koji će obsluživati 422. vazd. puk i 112. vazd. puk bez jedne eskadrile.

g) U Gospođince odlazi 910. BAS, koji će obsluživati lovački učevni[3] centar u Gospođincima i jurišni učevni centar u Nadalju.

d) Komandantura 912. BAS-a ima biti u Zemunu radi obsluživanja jedne eskadrile 112. vazd. puka i transportne grupe (grupe Sokolova).

[1] Prepis originala (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/36-4, к. 1450.
[2] bataljon aerodromske službe
[3] školski

đ) Ostatak 912. BAS-a ostaje u Novom Sadu kao rezerva.

4) Prednje naređenje razraditi i do 17.00 časova 26. marta 1945. godine da bude dostavljeno jedinicama.

5) O prednjem naređenju obavešteni su pukovi i divizije telefonski.

6) Za ostale jedinice narediće se naknadno.

7) Prijem naređenja potvrditi pismeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik operat.-obavešt. odeljenja, kapetan
M.[4] Aćimović

Načelnik štaba, pukovnik,
Z.[5] Ulepič

Otkucano u 3 primerka:
br. 1 u arhivu,
br. 2 Stabu vazd. JA i
br. 3 Stabu 9. obi. vazd. baze.

TAČNOST GORNJEG PREPISA OVERAVA:

Načelnik operativno-obaveštajnog odeljenja, kapetan,
Aćimović

(M. P.)

[4] Miljko
[5] Zdenko

BR. 71

NAREĐENJE ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 25. MARTA 1945. ŠTABOVIMA 11. i 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE DA IZVRŠE PREBAZIRANJE NA NOVE AERODROME[1]

PREPIS Primerak br. 1

ŠTAB GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
br. 007
25. mart 1945. godine

STROGO POVERLJIVO
VRLO HITNO

ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JA, 11. i 42. VAZD. DIVIZIJE

Komandant Grupe vazduhoplovnih divizija je naredio:

Na osnovi situacije i prema predviđenim operacijama, divizije će izvršiti premeštanje svojih štabova i pukova po sledećem:

1) Tok premeštaja: vršiće se u potpunoj saglasnosti sa odgovarajućim ruskim štabom, odnosno pukom.

2) Obratiti pažnju da se prilikom ovog premeštaja što manje vrše pokreti peške, već da se u najviše mogućoj meri koristi železnica i automobili. Letačko osoblje ne sme biti upućivano peške.

3) Pukovi će biti raspoređeni po sledećem:

a) Na aerodrom kod Sombora premestiti:
— 421. vazd. puk i
— 111. vazd. puk.
Obsluživanje ova dva puka vršiće 907. BAO[2] (ruski).

b) Na aerodrom u Bački Brestovac premestiti:
— 423. vazd. puk i
-- 111. vazd. puk.(^Ü|
Obsluživanje ova dva puka vršiće 816.BAO (ruski).

v) Na aerodrom kod Šapca premestiti:
— 422. vazd. puk
— 112. vazd. puk (bez jedne eskadrile).
Obsluživanje ova dva puka vršiće 167.BAO (ruski).

g) Na aerodrom u Zemun premestiti:
— jednu eskadrilu iz 112. vazd. puka.

[1] Prepis originala (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/39—4, κ. 1450.

[2] bataljon aerodromskog opsluživanja

Ovu eskadrilu i transportnu grupu snabdevaće komandantura 443. BAO (ruski).

4) Prednje naređenje razraditi i do 17.00 časova 26. marta 1945. godine da bude dostavljeno pukovima.

5) 9. oblasna vazduhoplovna baza je izveštena o prednjem, s tim što će i ona vršiti prebaziranje koordinirajući radu ruskih jedinica, odnosno štabova.

6) Prijem naređenja potvrditi pismeno a telefonski odmah po prijemu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik operat.-obavešt. odeljenja, kapetan
M.[3] Aćimović

Načelnik štaba, pukovnik,
Z.[4] Ulepčič

Izrađeno u 4 primerka:
br. 1 u predmet br. 3
br. 2 Štabu vazd. JA
br. 3 Stabu 11. vazd. divizije i
br. 4 Štabu 42. vazd. divizije,
G. J.

TACNOST GORNJEG OVERAVA:

Načelnik operativno-obavešt.
(M. P.) odeljenja, kapetan,
Aćimović
(Aćimović)

[3] Miljko
[4] Zdenko

BR. 72

NAREĐENJE ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 25. MARTA 1945. KOMANDAMA ŠKOLSKIH LETAČKIH CENTARA DA IZVRŠE PREBAZIRANJE NA AERODROME KOD GOSPOĐINACA I NADALJA[1]

PREPIS Primerak br. 1

ŠTAB GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
br. 006 STROGO POVERLJIVO
25. marta 1945. godine VRLO HITNO

ARHIVA

Komandant Grupe vazduhoplovnih divizija je naredio:

Na osnovu situacije i prema predviđenim operacijama izvršiće se premeštanje učevnih centara po sledećem:

1) Premeštanje izvršiti u potpunoj saglasnosti sa odgovarajućim ruskim štabom.

2) Pri premeštanju koristiti u najviše mogućoj meri železnicu i automobile. Letačko osoblje ne sme ići peške.

3) Premestiće se:

a) Lovački učevni centar u Gospođince i

b) Učevni centar jurišnih aviona u Nadalj.

4) Obsluživanje ovih centara vršiće 911. BAS iz Gospođinaca.

5) Nadzor nad štabovima i osobljem oba centra preduzeće major Lekić Košta.

5) Prijem naređenja potvrditi pismeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik operat.-obavešt. odeljenja, kapetan **M. Aćimović**

Načelnik štaba, pukovnik,, **Z. Ulepič**

[1] Prepis originala (pisan na mišini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/37—4, к. 1450.

Otkucano u 5 primeraka i to:
br. 1 arhiva,
br. 2 Stabu vazd. JA,
br. 3 učevnom centru Zemun,
br. 4 učevnom centru Ruma i
br. 5 majoru Lekiću.

TAČNOST GORNJEG PREPISA OVERAVA:

Načelnik operativno-obaveštajnog
odeljenja, kapetan,
(M. P.) Aćimović
(Aćimović)

BR. *73*

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 26. MARTA 1945. O PRATNJI BRITANSKIH TRANSPORTNIH AVIONA KOJI SU SA AERODROMA U BELOJ KRAJINI PREVOZILI RANJENIKE I IZBEGLICE U JUŽNU ITALIJU[1]

26. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 333

Zadatak: Pratnja 13 »Dakota«—'transportnih aviona do Metlike i natrag, koji su prevozili gore materijal, natrag ranjenike.[2]

Broj aviona: 8 Spitfajera V Vreme letenja: 27 sati 20 minuta
Poleteli: 10.25 čas. iz Prkosa
Sleteli: 13.50 „ u Prkos

Piloti: vođa komandant **Šoić** Hinko
br. 2 zastavnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 potporučnik **Delić** Milan
br. 4 „ **Rugi** Luigi
br. 5 major **Ivanišević** Đuro
br. 6 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 7 poručnik **Gavrilović** Zivorad
br. 8 zastavnik **Kovačič** Mirko

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/71—4, к. 1450.
[2] Vidi dok. br. 67, prim. 2. i 3.

Put do **Metlike** bez događaja. Povratak iz **Metlike:** Kada su Dakote bile već u formaciji za povratak napunjene sa preko 500 putnika (ranjenika i izbeglica), napali su formaciju Dakota nemački lovački avioni Foker vulfi. Po izveštaju br. 7 koji je prvi primetio napad neprijateljskih lovaca, vođa zaštitnih aviona komandant **Šoić** H. izdao je naređenje, da četiri aviona iz formacije pođu ususret neprijateljskim avionima, da se s njima puste u borbu i da zaštite pod cijenu ličnih žrtava formaciju transportnih aviona. U napad protiv neprijateljskih lovaca otišao je vođa naše formacije **Šoić,** zastavnik **Lošić,** potporučnik **Gavrilović** i zastavnik **Kovačič.** Neprijateljski avioni videvši se u opasnosti dali su se u strmo poniranje ka zemlji i u begstvo u pravcu **Zagreba.** Gonioci neprijateljskih aviona ispalili su na njih nekoliko rafala iz svojih topova i mitraljeza, ali rezultat nisu mogli osmotriti.

Napomena: Ovo je bio jedan od najuspelijih zadataka naših pilota u toku sviju operacija, jer i najmanja njihova nesmotrenost ili nesnalažljivost — moglo je doći[3] u pitanje naših oko 500 ranjenika, kao i američki avioni i posade, čime bi umanjili naš ugled uopšte, a posebno ugled naše mlade avijacije.

[3] Umesto »moglo je doći«, trebalo bi da piše: moglo je dovesti.

BR. 74

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 26. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE U SLUNJU I BIHAĆU[1]

26/3/1945.

Operacija br. 68 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama Slunj pošto je taj grad bio zauzet od neprijatelja u toku noći.[2]

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 8 časova 15 min

Poleteli: 08.45 čas

Sleteli: 10.15 čas.

Ispaljeno: 40 raketa po 30 kg 200 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Pepel
br. 2 kap. Jež
br. 3 kap. Zdrajevski
br. 4 p.p. Ratkovčić
br. 5 por. Frankl
br. 6 por. Rebula

1 avion se vratio prije radi kvara na motoru i pristao u bazu u 09,30 časova. Ostali su produžili i napali grad Slunj sa 40 raketa u područje cilja. 1 pilot izjavljuje da je video jednu eksploziju sa stubom crnog dima, visokim 80—1000 metara, drugi rezultati nisu mogli biti osmotreni. Po kasnijim podacima koji su došli u ovaj skvadron od Glavnog štaba [Hrvatske] doznalo se, da je bio napad vrlo dobro izvršen i uspešan i da je bila nanesena neprijatelju prilična šteta u ljudstvu i materijalu. Naišli na umeren netačan 20 mm flak od 6—8 topova iz Slunja. Na putu natrag osmotrili jake kolone kamiona u kretanju i na mestu, ali su utvrđene kao vlastite.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: Nanesena neutvrđena šteta u ljudstvu i materijalu kao i šteta kućama.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/81—4, к. 1450.

Eskadrila je odeljenjem, istog dana, izviđala Kvarner sa namerom da napadne plovne neprijateljske objekte, ali bez rezultata osmatranja (taj se let vodi kao »operacija br. 67«); 25. marta nije se dejstvovalo zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

[2] To su bili delovi nemačkog 20. lovačkog i 4. policijskog puka i delovi 13. ustaško-domobranske divizije, koji su 24. marta 1945. upućeni iz Karlovca da deblokiraju opkoljene nemačko-ustaške snage u Bihaću (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—7/3, к. 119/4).

Operacija br. 69 (sa Zemunika)

Zadatak: Istog dana je bilo naređeno, da se napadne raketama najveća zgrada u Bihaću, smeđe boje, kao najjača neprijateljska pozicija u gradu Bihaću[3] (P 486825).

Broj aviona: 4 Hurricana MKIV
Poleteli: 13.30 časova
Sleteli: 14.35 časova
Ukupno vreme letenja: 4 časova 20 min.
Ispaljeno: 16 raketa po 30 kg. 0 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 vod. Pavičić
br. 3 zas. Klokočovnik
br. 4 Prebeg

Napad na pomenuti cilj je bio izveden samo sa 2 aviona, naše trupe su se već nalazile u gradu Bihaću 2 dana, cilj se morao tući, jer je tako glasilo naređenje, no signali koje su, kako se kasnije utvrdilo, palili Nemci iz sela Pribić pomeli su ostala 2 pilota da se nisu usudili ispaliti rakete. Izveštaj koji je došao sledećeg dana iz Glavnog štaba je javio, da su svih 16 raketa bili direktni pogoci u pročelje kuće i da je mnogo Nemaca poginulo a zgrada se uskoro zatim predala. Nije bilo flaka. Vreme dobro.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: Oštećena velika kuća, koja je služila kao zadnja utvrđena pozicija neprijatelju u gradu Bihaću, žrtve u ljudstvu: oko 30—50 vojnika ubijeno, mnogo ranjeno.

[3] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 4. jugoslovenske armije i 4. korpusa JA u borbama za Bihać. Toga dana je nemački 724. lovački puk 104. lovačke divizije uspeo da se sa divizionom artiljerije probije u opkoljeni Bihać. Neprijatelj se u Bihaću držao još samo u rejonu gimnazije, bolnice i železničke stanice. U izveštaju Štaba 4. jugoslovenske armije od 26. marta 1945. o borbama za Bihać i oko njega, piše, između ostalog, o dejstvima avijacije sledeće: »Avijacija je bila aktivna na komunikaciji u oblasti Tounja i u dolini Une gdje su bombardovani vojnički objekti u Bos. Krupi i Bos. Novom, Petrinji i Tounju« (Arhiv VII, reg. br. 1—7/3, к. 119/4). Istog dana o dejstvima avijacije Štab 4. korpusa javlja Štabu 4. armije: »Naši avioni bombardovali su i mitraljirali Slunj. Poslije toga neprijatelj iz Lađevca povlači se prema Lumbardeniku, iz Broćanca prema Melmici k. 518 gdje se utvrđuje« (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—33/3, к. 119/4).

BR. 75

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 26. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O IZVIĐANJU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVIĆU

Operativni izveštaj broj 52 od 26 marta 1945 Štaba X GV SAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 17,30 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 26 marta 1945 izvršila je zadatak [postavljen od Vrhovnog] komandanta Jugoslovenske armije i komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Dva aviona tipa JAK-1 i jedan avion tipa Boston izvršili su svega 3 uspešna izviđačka leta u rejonima:

Brčko, Tolisa,[2] Bos. Samac, Modriča, Doboj, Gračanica, Gradačac, Sotin, Vukovar, D. Miholjac, Našice, Đakovo, Striživojna, Brod, Vinkovci i Tovarnik

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. Izviđanje:[3]

Izviđačkim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 9,00 do 10,08 sati sa visine od 3000 metara.

Severno od Brčkog preko r. Save radi se na popravci prelaza.

Po drumu Brčko — Tolisa oko 10 automobila U pokretu u obe strane.

Po drumu Bos. Samac -— Modriča u pokretu oko 20 automobila u oba pravca.

Po drumu od Modriče do Doboja pokret do 15 kola.

Po drumu od Doboja do Gračanice pokret oko 15 automobila u oba pravca.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, K. 22.

[2] Jugozapadno od Županje

[3] Izviđanje je izvođeno u sklopu opštih priprema za proboj sremskog fronta, s ciljem da se dobiju što tačniji podaci o borbenom rasporedu neprijatelja u njegovoj taktičkoj i operativnoj dubini.

Gračanica — Gradačac: pokret oko 10 automobila u oba pravca.

Gradačac — Brčko: u pokretu oko 15 automobila u oba pravca.

U vremenu od 13,55 do 15,25 čas. sa visine od 2000—1200 met.

Po drumu Sotin — Vukovar pokreti neprijatelja nisu primećeni.

Na želj. stanici Vukovar tri kompozicije sa oko 15—20 pokrivenih vagona bez lokomotive.

Od Osijeka — Dalj — D. Miholjac prelazi preko r. Dunav i Drava nisu primećeni.

Po drumu D. Miholjac — Našice nije primećen pokret neprijateljske vojske.

Na želj. stanici Našice tri kompozicije po 30—35 vagona sa lokomotivom prema istoku.

Po drumu Osijek — Đakovo u pokretu oko 5 automobila.

Na želj. stanici Striživojna jedna kompozicija sa oko 30—35 pokrivenih vagona bez lokomotive.

Na želj. stanici Brod dve kompozicije po 30—35 pokrivenih vagona, jedna od njih sa lokomotivom prema istoku a druga prema zapadu.

Na želj. stanici Vinkovci sa juga u pokretu jedna lokomotiva sa oko 25 vagona.

Na želj. stanici Vinkovci jedna lokomotiva od 25 vagona prema istoku.

Protivavionska artiljerija nije stupila u dejstvo kao ni avioni neprijatelja.

Vreme: Oblačno (3—8 balova), vidljivost unapred sa visine od 3000—6000 metara 6—8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PREDSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARDIJ. MAJOR (HOMENKO)
A Homenko

BR. 76

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 27. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O IZVIĐANJU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVIČU

Operativni izveštaj broj 53 od 27 marta 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizija, u 17,30 čas. (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 27 marta 1945 vršila je zadatak [Vrhovnog] komandanta Jugoslovenske armije i komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su dva uspešna izviđačka leta u rejonima:

Vukovar, Sotin, Dalj, D. Miholjac, Vinkovci, Striživojna, Brod.

Za vreme proslave 27 marta 16 aviona JAK-1 kružili su nad Beogradom.

Svi avioni vratili su se u svoju bazu.

2. Izviđanje:[2]

Izviđačkim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 14,50 do 15,15 sati sa visine od 2000—1500 m.

Na r. Dunav i Drava od Vukovara — Sotin — Dalj — D. Miholjac prelaz neprijateljske vojske nije primećen.

Po drumu Vinkovci — Striživojna — Brod pokret u oba pravca automobila i kola.

Na želj. stanici Vinkovci dve kompozicije do 60 vagona bez lokomotiva.

Na želj. stanici Striživojna tri kompozicije od po 15—25 vagona bez lokomotiva.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] Vidi dok. br. 75, prim. 3.

Na želj. stanici Brod nije ustanovljeno koliko se kompozicija nalazi.

Protivavionska artiljerija nije dejstvovala. Također niti avioni neprijatelja nisu se suprotstavljali.

Vreme: Oblačno (6—8 balova), vidljivost unapred sa visine 2500 m. 6—8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Pretstav. Vazd. grupe **Vitruk**
kod Genštaba Jug. armije
gardij. major (Homenko)
A. Homenko

BR. 77

IZVESTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 28. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE PLOVNE OBJEKTE KOD SENJA[1]

28/3/1945.

Operacija br. 71 (sa Zemunika)

Zadatak: Po podatcima koji su dobijeni od Mornarice (2 sektor) napasti raketama 6 maona u zalivu Spasovac južno od Senja i drugih 6 u prvom zalivu severno od Senja.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 16.40 čas.
Sleteli: 17.40 čas.

Ukupno vreme letenja: 4 časa
Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg, 0 metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 zast. Klokočovnik
br. 3 por. Rebula
br. 4 vod. Pavičić

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/82—4, к. 1450.

Eskadrila je 27. marta 1945. sa odeljenjem od 6 aviona pošla na zadatak rušenja mosta kod sela Primišlja na r. Mrežnici; most nije napadnut jer su posade uočile da je već bio onesposobljen (verovatno od partizanskih diverzanata). Taj se let vodi kao »operacija br. 70«.

Vremenske prilike su bile vrlo slabe a naročito u blizini Senja i severno, tako da je vođa por. Majcen odlučio da sva 4 aviona napadnu jedan cilj i to brodovlje u zalivu Spasovac. Ispitivanjem se utvrdilo da su napali 4 »F« broda (60—65 m dugačak, oko 320 tona), koji su bili vezani jedan pored drugog (postoji mogućnost da su to bili brodovi za iskrcavanje LC). Napad je bio izvršen u 17.45 čas., postignuto 18—20 direktnih raketnih pogodaka, što je prouzročilo velike eksplozije sa stubovima plamena i crnog dima, pretpostavlja se da su pomenuti brodići bili krcati ili municijom, ili benzinom ili nekim sličnim materijalom. Vođa i piloti izjavljuju da su pomenuti brodovi uništeni i potopljeni, kasniji izveštaj od Mornarice i G.Š.[2] to potvrđuje. Nije bilo flaka. 10/10 oblaka na 1000 stopa na 3 milje vidljivosti.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 4 »F« broda (možda brodovi za iskrcavanje) uništena i potopljena.

[2] Reč je o Glavnom štabu Hrvatske.

BR. 78

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 29. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE KOD BIHAĆA[1]

29/3/1945. g.

Operacija br. 72 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama 3 sela severno od Bihaća: Brekovica, Spahići i Prošići,[2] za koje se po podatcima pretpostavlja da su garnizoni neprijateljskih trupa.

Broj aviona: 6 Hurricana MKIV — Ukupno vreme letenja: 5 časova
Poleteli: 15.10 čas.
Sleteli: 16.00 čas. — Ispaljeno: 48 rak. po 30 kg 1400 mitr. met.

P i 1 o ti : vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 kap. Zdrajevski
br. 4 vod. Krsnik
br. 5 ppor. Ratkovčić
br. 6 zast. Klokočovnik

2 aviona napala selo Brekovicu sa 16 raketa u cilju, 2 aviona selo Prošići sa 16 raketa u cilju, selo obavijeno dimom, 2 aviona napala selo Spasići sa 16 raketa u cilju. U sva tri cilja porušeno ili oštećeno više manjih kuća, ostali rezultati nisu bili osmotreni. Nije bilo flaka. Vremenske prilike dobre.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: više manjih kuća uništeno odnosno oštećeno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/82—4, к. 1450.

[2] U tim selima su se tada nalazile nemačke snage koje su se povlačile iz Bihaća. (Bihać su 28. marta 1945. oslobodile jedinice 4. jugoslovenske armije i 4. korpusa JA — vidi Arhiv VII, reg. br. 1—9/3, к. 119/4.)

BR. 79

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 29. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVIĆU

Operativni izveštaj broj 54 od 29 marta 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 19,30 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad **1:200.000**

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 29 marta 1945 vršila je zadatak [Vrhovnog] komandanta Jugoslovenske armije i komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 8 uspešnih borbenih letova a avioni JAK-1 izvršili su 17 uspešnih borbenih letova, svega 25 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neprijatelja neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Brčko, Gradačac, Srnice, Tovarnik, Sotin, Vukovar, Osijek.

Uništeno 6 automobila, 5 kola sa ljudstvom i materijalom i ubijeno oko 25 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 9,20 do 16,15 sa visine od 1000—400 met.

Po drumu Osijek — D. Miholjac pokret vojske neprijatelja nije primećen kao niti priprave za prelaz preko r. Drave.

Po drumu D. Miholjac — Našice pokret automobila i kola u oba pravca, do 15 automobila.

Po drumu Našice — Brod pokret neprijatelja nije primećen.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, K. 22.

Na želj. stanici Brod 3 kompozicije sa po 40 vagona bez lokomotiva.

Od istoka prema želj. stanici Brod prilazila je jedna kompozicija od oko 40 vagona pokrivenih.

Po drumu Brod — Đakovo nije primećen pokret neprijatelja.

Od Vinkovaca prema Vukovaru pokreti automobila i kola.

U Vinkovcima oko 20 automobila i 15 kola.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije od po 30—40 vagona, jedna od njih sa lokomotivom prema istoku.

Po drumu Bos. Samac — Vinkovci pokret vojske nije primećen.

U Brčkom oko 20 automobila i 30 kola.

Po drumu od Brčkog do Jarmine u pokretu 60 kola.

Po drumu Tovarnik — Sotin — Vukovar oko 20 automobila i kola u pokretu.

U vremenu od 11,40 do 16,00 sa visine od 1500—25 m.

Po drumu Gradačac do Srnice oko 10 automobila u oba pravca.

Po drumu Srnice — Spionica oko 8 kola i pojedinačni pokreti automobila.

Po drumu D. Hrgovi ka Srnici pokret oko 6 automobila i 10 kola.

2 kilometra severno od D. Bijele[2] rovovi neprijateljski, ali vojska nije primećena.

U Vučkovcima[3] do 25 kola i pojedini automobili.

Protivavionska artiljerija: u Našicama 3 baterije, Vinkovci 1 baterija. Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

Vreme: Oblačno (8—10 balova), vidljivost unapred sa visine od 1500 m. — 2000 m. 6 — 8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
ПИЛягрпЬП
с и

PREDSTAV VAZDUH. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARDIJ. MAJOR (HOMENKO)
Homenko

[2] i [3] Kod Brčkog

BE. 80

IZVESTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 30. MARTA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJI SLAVONSKI BROD — NOVSKA — BANJALUKA I O NAPADU NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE KOD BABINOG POTOKA[1]

30. III. 1945. g.

OPERACIJA BR. 334

Zadatak: Taktičko izviđanje **Slavonski Brod — Novska — Banjaluka.**

Broj aviona: 2 Spitfajera V Vreme letenja: 4 sata 20 minuta
Poleteli: 06.00 čas. sa Visa
Sleteli: 08.10 „ na Vis

Piloti: vođa poručnik **Pajić** Nedeljko
br. 2 zastavnik **Radulović** Radovan

Na putu **Banjaluka — Bos, Gradiška** osmotren, mitraljiran i zapaljen jedan neprijateljski autobus pun vojnika.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Uništen jedan autobus i pobijen veći broj vojnika.

OPERACIJA BR. 335

Zadatak: Bombardovanje **Babinog Potoka.**[2]

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati 40 minuta
Poleteli: 10.50 čas. sa Visa
Sleteli: 12.30 „ na Vis

Piloti: vođa potporučnik **Delić** Milan
br. 2 „ **Rugi** Luigi
br. 3 zastavnik **Radulović** Radovan
br. 4 „ **Lošić** Mehmedalija

6 bombi palo u neposrednoj blizini cilja. Potporučniku **Luigi**-u nisu se otkačile bombe. Svi pokušaji na moru da odbaci bombe bili su bez uspeha. Potporučnik **Luigi** pošao je na sletanje sa bombom, koja je prilikom dodira aviona zemlje otkačila, eksplodirala, zapalila avion i ubila pilota.[3]

Naši gubici: 1 pilot i jedan avion.

Nepr. gubici: Nepoznati.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/71—4, к. 1450.

[2] Vazduhoplovna podrška jedinicama 19. NO divizije.

[3] Sledećeg dana Eskadrila nije dejstvovala zbog sahrane poginulog pilota Rugia Luigia (Rugi je bio Italijan koji je dobrovoljno pristupio NOVJ da bi se borio protiv fašizma).

BR. 81

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 30. MARTA 1945. O NAPADU NA NEMAČKO-USTASKE SNAGE KOD BIHAĆA[1]

30/3/1945.

Operacija br. 73 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljirati nekoliko utvrđenih tačaka, topovskih pozicija i sela severno od grada Bihaća za koje se po podatcima zna da kriju ili garnizoniraju neprijateljske koncentracije trupa.[2]

Broj aviona: 10 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 10 čas. 50 min.

Poleteli: 09.35 čas. — Ispaljeno: 80 rak. po 30 kg.

Sleteli: 10.40 čas. — 3900 met.

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 kap. Jež
br. 4 por. Frankl
br. 5 kap. Zdrajevski
br. 6 zast. Antončić
br. 7 por. Majcen
br. 8 vod. Pavičić
br. 9 por. Pepel
br. 10 vod. Završnik

2 aviona napala utvrđene tačke na brdu 485 m. sa 10 raketa i mitraljeskom vatrom u prostor cilja. Jedan avion dobio mitraljeski pogodak u propeler. 2 aviona sa vođom kap. Cenićem napali raskršće puteva južno od Cazina pošto su primetili oko 300 neprijateljskih vojnika baš na raskršću i okolnim kućama. Napali vojnike i kuće sa 16 raketa i mitraljeskom vatrom, pogodili 2 kuće, koje su ostale u plamenu, i naneli po izjavama vođe teške gubitke u ljudstvu. Sreli umeren, tačan 20 mm i mi-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/83—4, к. 1450.

[2] To su bile nemačke snage koje su se povlačile iz Bihaća, odnosno dolazile u pomoć razbijenim nemačkim jedinicama. U vezi s napadom koji je na njih izvršila 2. lovačka eskadrila JA, Štab 4. korpusa NOV javlja 3. aprila 1945. godine Štabu 4. jugoslovenske armije sledeće: »30. III iz Karlovca u pravcu Like 53 kamiona sa. oko 1000 ustaša navodno iz Ličke ustaške pukovnije. Ta kolona bombardirana je od aviona kod Turna s rezultatima 4 uništena kamiona, 53 poginulih ustaša i 3 kamiona ranjenih ustaša koji su otpremljeni u Karlovac« (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—30/3, к. 119/4).

traljeski flak sa Ostrošca. 2 aviona ispalila 16 raketa i mitraljirali utvrđenu tačku 383 m., osmotrili 10—12 neprijateljskih vojnika ležeći u zaklonu ali tačni podatci neosmotreni. 2 aviona napala selo Jezero sa najmanje 10 raketa u području cilja, 5—6 kuća uništeno. Naišli na tačan, umeren 20 mm. i mitraljeski flak sa Ostrošca. Zadnja 2 aviona napala jednu utvrđenu tačku gde su primetili jarke, 16 raketa u cilju, ali rezultat neosmotren, pronašli 2 neprijateljska tenka i bunker. 1 od aviona pogođen od neprijateljske protivavionske mitraljeske vatre u staklo pilotske kabine. Vremenske prilike dobre.

Naši gubitci: 2 aviona pogođena od neprijateljske protivavionske vatre i lagano oštećena.

Nepr. gubitci: 5—6 kuća uništeno, 2 kuće u plamenu, naneseni gubitci neprijateljskoj koncentraciji trupa od oko 300 vojnika.

Operacija br. 74 (sa Zemunika)

Zadatak: Pronaći 2 neprijateljska tenka osmotrena u prijašnjem napadu i tući raketama, odnosno bunkere kod Strnika kao alternativan cilj.

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 2 časa 10 min.

Poleteli: 13.15 čas. — Ispaljeno: 16 rak. po 30 kg.

Sleteli: 14.20 čas. — 100 mitr. met.

Piloti: vođa zast. Antončić
br. 2 zast. Todorović

Nisu pronašli 2 neprijateljska tenka, zato napali bunker kod Strnika, 4 direktna pogotka u bunker i više bliskih promašaja. 400 metara istočno od bunkera primetili oko 30 neprijateljskih vojnika, koje su mitraljirali sa neosmotrenim rezultatom. Naišli na lagani mitraljeski flak. Vreme lepo.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 1 bunker pogođen od 4 rakete.

BR. 82

IZVESTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 30. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVIĆU

Operativni izveštaj broj 55 od 30 marta 1945 Štaba X GV SAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 19,30 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad — Sarajevo 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 30 marta 1945 vršila je zadatak [Vrhovnog] komandanta Jugoslovenske armije i komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 20 uspešnih borbenih letova a avioni JAK-1 izvršili su 22 uspešnih borbenih letova, svega 42* leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neprijatelja neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Sarajevo, Brčko, Županja, Vinkovci, Brod, Našice.

Uništeno 18 automobila, 3 kola, 1 protivavionski top, naša avijacija bacila je dve bombe na most preko r. Save kod Brčkog, i razrušene od bombardovanja 4 kuće, **ubijeno** i **ranjeno** oko 50 neprijateljskih vojnika i oficira.

Jedan avion tipa 11-2 nije se vratio u svoju bazu. Isti je od protivavionske artiljerije kod Sarajeva srušen pred položajima. Pilot gvardij. mladšij lajtnant iz Borovik,[2] sudbina nije poznata.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 12,45 do 13,20 sa visine od 1000—600 m.
U Osijeku oko 10 kola.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br.. 1—4, K. 22.

[2] Redakcija nije uspela da sazna ime i prezime poginulog sovjetskog pilota; »iz Borovik« nejasno, verovatno se misli na zavičajno mesto nastradalog pilota.

Po drumu Osijek — Petrijevci pokret oko 30 kola.

Na želj. stanici Našice 2 željezničke kompozicije sa po 30 vagona bez lokomotive.

Na želj. stanici Brod 2 kompozicije od 25—30 vagona sa lokomotivama, od kojih jedna prema zapadu a druga prema istoku.

Po drumu Brod — Đakovo pokret neprijatelja nije primećen.

Po drumu Đakovo — Vinkovci do 20 kola u pokretu.

Na želj. stanici Vinkovci 3 kompozicije od 30—35 vagona, bez lokomotiva.

Po drumu Vinkovci — Županja pokret neprijatelja nije primećen.

U mestu Brčko 20 automobila, u sredini grada požar.

Po drumu Brčko •— Bijeljina neprijateljska vojska nije primećena.

Na severnoj ivici Bijeljine razmešteno do 10 automobila.

U Sarajevu 40 automobila.

Po drumu Mokro — Sarajevo neprijatelj nije primećen.

Protivavionska baterija otvarala vatru iz Broda sa 3 baterije, Osijeka do 1 baterije i Sarajeva do 2 baterije.

Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

Vreme: Oblačno (5—6 balova), na visini od 1800—2000 met. vidljivost unapred do 6 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Pretstav. Vazduh. grupe **Vitruk**
kod Genštaba Jug. armije
gard. major (Homenko)
A. Homenko

BR. 83

IZVEŠTAJ ŠTABA 421. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 31. MARTA 1945. ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O BORBENOJ DELATNOSTI PUKA U TOKU MARTA[1]

STAB
421. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00145
31. mart 1945. god.
Položaj

Izveštaj o delatnosti puka
u martu mesecu t. g.

ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE J. A.

I

OPIS OPERACIJA ZEMALJSKIH DELOVA NASE VOJSKE I NJIHOVA SARADNJA SA NAŠOM AVIJACIJOM.

1. — ZEMALJSKA I VAZDUŠNA SITUACIJA

Neprijatelj je u početku meseca marta t. g. skoncentrisao značajne snage žive sile i tehnike u rejonu Donjeg Miholjca i Valpova i 10 marta t.g. prešao u napad te osvojio naseljena mesta: u rejonu Donjeg Miholjca: Mač, Inačera i Mač[2] a u rejonu Valpova: Babin Grob, Sudraž, Petlovac i Torjanci i obrazovao mostobrane na levoj obali reke Drave u rejonu Donjeg Miholjca i Valpova.[3] Neprijateljska avijacija pokazala je malu i slabu aktivnost.

2. — ZADACI NAZEMSKOG KOMANDOVANJA

Treća armija J.A., 57. armija Krasne armije i Prva bugarska armija u sadejstvu sa avijacijom u kojoj je bio i 421. vazduhoplovni puk J. A. imale su zadatak:

Zadržati neprijateljsko nastupanje na levoj obali reke Drave i uništiti njegove delove na toj obali, odnosno uništiti ne-

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/77—3, к. 1466—1.
[2] U Mađarskoj (rejon Sikloša)
[3] Dravu su forsirale jedinice nemačkog 91. armijskog korpusa (297 pešadijska, 104. lovačka i 11. poljska divizija). Vidi o tome i operativni izveštaj Štaba 3. jugoslovenske armije od 11. marta 1945. u Arhivu VII, reg. br. 24/1, к. 21 A.

prijateljske mostobrane na levoj obali reke Drave u rejonu Donjeg Miholjca i Valpova.

3 — UZAJAMNO DEJSTVO ZEMALJSKIH DELOVA SA AVIJACIJOM I MEĐU VIDOVIMA AVIJACIJE

Uzajamno dejstvo sa zemaljskim delovima ostvarivalo se preko dobijanja zadataka od divizije a naše posade su učestvovale u izvršenju u sastavu parova i četvorki zajedno sa ruskim posadama 165. gv. ŠASK puka.[4] U ovim sastavima 421. vazd. puk je učestvovao sa 50% — 33%. Pored toga nazemni delovi davali su ciljeve posadama radiom kad su ove bile u vazduhu nad rejonom dejstva.

Rad lovačke avijacije bio je odličan. Bio je upravo obrazac zaštite rada jurišne avijacije. U jednom slučaju pilot ovoga puka Setinc leteo je u grupi koja se pod dejstvom neprijateljske artiljerije nešto raširila. U tom momentu odozdo s leva izvršio je na njega napad jedan neprijateljski lovac F. V. 190. Strelac aviona nije ga primetio niti otvorio vatru ni onda kad je se nalazio na 200 metara udaljenosti. U tom kritičnom momentu ruski lovac izvršio je napad i otvorio vatru te oborio neprijateljskog lovca. *

4. — DEJSTVO NAŠE AVIJACIJE

U mesecu maju t.g. 421. vazd. puk učestvovao je u napadima iz vazduha i sadejstvovao radu 3. armije J. A., 57. armije Krasne armije i 1. bugarske armije u rejonu mostobrana severno Donjeg Miholjca i Valpova, na levoj obali reke Drave.

Dejstvujući u grupama od 2 do 4 11-2 puk je izvršio 47 uspešnih borbenih letova, pri čemu je lični sastav puka pokazao veliku volju za usvajanje potrebnih znanja, hrabrost i odvažnost.

5. — EPIZODE BORBENOG RADA

U jednoj četvorki koja je napadala neprijateljski mostobran severno Donjeg Miholjca bile su naše dve posade: Iličić i Nikolić. Pri dolasku na cilj dobili su vrlo jaku i preciznu vatru neprijateljske protivavionske artiljerije. Jedan plotun neprijateljske artiljerije dao je četiri eksplozije vrlo bliske avionu Iličića. Naš drugi pilot Bogdan Nikolić, st. vodnik, primetio je poziciju neprijateljske artiljerije i istog momenta pikirao na

[4] Sovjetski naziv za 421. vazduhoplovni jurišni puk (165. Гвардейский штурмовой авиационный Станиславский краснознамённый полк-165. gardijski jurišni vazduhoplovni puk Stanislavskog odlikovan Ordenom Crvene zastave).

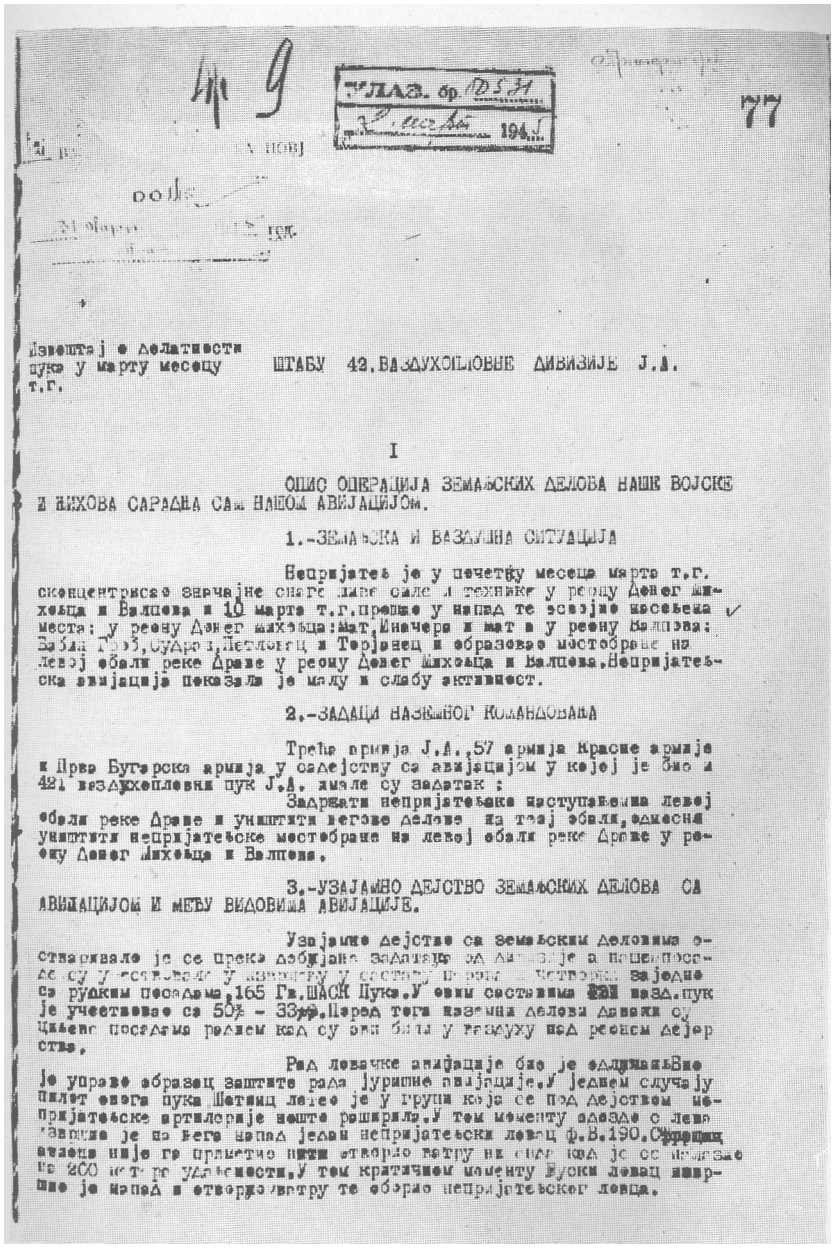

Извештај о дејствима
пука у марту месецу ШТАБУ 42.ВАЗДУХОПЛОВНЕ ДИВИЗИЈЕ Ј.А.
т.г.

I

ОПИС ОПЕРАЦИЈА ЗЕМАЉСКИХ ДЕЛОВА НАШЕ ВОЈСКЕ И ЊИХОВА САРАДЊА СА НАШОМ АВИЈАЦИЈОМ.

1.-ЗЕМАЉСКА И ВАЗДУШНА СИТУАЦИЈА

Непријатељ је у почетку месеца марта т.г. сконцентрисао знатне људске снаге и технику у рејону Денег Михаља и Валпова и 10 марта т.г.прешао у напад те заузео насељена места: у рејону Денег Михаља:Мат,Ивачера и Мат и у рејону Валпова: Бабин Гроб,Оудровец,Петлинац и Терјанец и образовао мостобране на левој обали реке Драве у рејону Денег Михаља и Валпова.Непријатељска авијација показала је малу и слабу активност.

2.-ЗАДАЦИ НАШЕЊОГ КОМАНДОВАЊА

Трећа армија Ј.А.,57 армија Црвене армије и Прва Бугарска армија у сарадњи са авијацијом у којој је био и 421 ваздухопловни пук Ј.А. имале су задатак :

Задржати непријатељске наступајуће снаге на левој обали реке Драве и уништити његове делове на тој обали,одмах уништити непријатељске мостобране на левој обали реке Драве у рејону Денег Михаља и Валпова.

3.-УЗАЈАМНО ДЕЈСТВО ЗЕМАЉСКИХ ДЕЛОВА СА АВИЈАЦИЈОМ И МЕЂУ ВИДОВИМА АВИЈАЦИЈЕ.

Узајамно дејство са земаљским деловима остваривало је се преко добијања задатака од Дивизије а непосредно су у остварењу узајамног дејства у саставу пука четворка заједно са руским посадама,165 Гв.ШАСК Пука.У овом саставу 421 ваздухопловни пук је учествовао са 50% - 33 авиона.Пред тога земаљски делови давали су циљеве посадама реалног кад су они били у ваздуху над својим дејством.

Рад ловачке авијације био је одређивањем је управо образац заштите рада јуришне авијације.У једном случају пилот овога пука Шетинц летео је у групи која се под дејством непријатељске артилерије нешто раширила.У том моменту одозда с лева извршио је на њега напад један непријатељски ловац ф.В.190.Стрелац авиона није га приметио нити отворио ватру на овај начин је он приближио на 200 метара удаљености.У том критичном моменту један ловац извршио је напад и отворио ватру те оборио непријатељског ловца.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 83

nju, ispalio svoje RS 82.[5] Blesak eksplozije jasno je pokazao punu tačnost pogodaka a sledećeg momenta je Nikolić već ponovo leteo u postroju. Neprijateljska baterija u tome letu nije više gađala.

Pilot ovoga puka vodnik Jović bio je pogođen od neprijateljske artiljerije i bio prinuđen da aterira na neprijateljskoj teritoriji. On i strelac krili su se po kukuruzima dok nisu naišli na naše trupe koje su ih preko neprijateljskih linija dovele do naših trupa a zatim su došli u svoj puk.

6. — EFIKASNOST DEJSTVA BORBENIH SREDSTAVA

U martu mesecu t.g. puk je izvršio 47 borbenih zadataka bacivši na neprijatelja 15025 kgr. bombi, ispalivši 7605 granata VJa, 13665 metaka ŠKAS, 616 metaka BS i 117 RS 82.

Po izveštajima naših i ruskih posada, rezultatima fotografisanja i izveštajima naših nazemnih delova i neprijateljskih zarobljenika uspeh dejstva naše avijacije bio je izvanredno uspešan a neprijatelju su naneti veliki gubici u živoj sili i materijalu.

Avion 11-2 pokazao je se ne samo kao vrlo efikasno borbeno sredstvo nego i kao vrlo izdržljiv i u vazduhu postojan i stabilan avion.

7. — DEJSTVA NEPRIJATELJSKE AVIJACIJE

U rejonu aerodroma na kojima je se puk nalazio nije bilo dejstva neprijateljske avijacije. U rejonu dejstva puka na frontu bila su tri slučaja pojave i napada neprijateljskih aviona u kojima nije bilo katastrofe mada je bilo povrede aviona.

8. — IZVODI IZ SNABDEVANJA

U mesecu martu puk je snabdevan od 907. BAO 9. RAB-a.[6] Krasne armije, uz učestvovanje 78. aerodromskog bataljona J. A., na aerodromima Zemun, Nadalj, Bački Brestovac i Sombor. 78. aerodromski bataljon nije postigao uspeh u snabdevanju ovoga puka niti je pružio pomoć puku pri prebaziranju na nove aerodrome. Uzrok ovome je u najvećoj meri nedostatak sredstava i nekompletnost sastava bataljona, zatim u zavisnosti od rada ruskog bataljona, nedovoljnoj obučenosti i snalaženju u praktičnom radu, a najzad u značajnoj meri i od nedostatka inicijative u radu. Na aerodromu Sombor puk je prvi put dobio pomoć u nabavci posteljine koju je nabavio i dostavio komesar bataljona.

[5] Raketno zrno (ракетный снаряд)

[6] To jest: 907. bataljona aerodromskog opsluživanja 9. rejonske avio-veze.

Ishrana puka bila je stalno u zakašnjenju a po kvalitetu bila je često puta ispod dozvoljenoga. Naročito se pokazao nedostatak u organizaciji ishrane puka u vreme prebazirovanja i prva tri dana po dolasku na novu tačku. U ovo vreme puk je skoro redovno ostajao sasvim bez hrane i bio prepušten samome sebi u tome pogledu.

9. — KRETANJE AVIONSKOG PARKA

1. III 1945. g. puk je imao 32 aviona 11-2, 1 UIL-2[7] i 1 PO 2. Od ovih, ispravnih 27 a neispravnih 5 11-2.

1. IV 1945. g. puk ima 27 aviona 11-2, 1 UIL-2 i 1 PO 2. Od ovih, ispravnih 21 11-2 i neispravnih 6 11-2. Neispravni br. 1872390 i 1874495 bez motora i elisa, 1872095 potreban nov motor, 1875898 na opravci u Zemunu, 1878999 motor ne daje dovoljnu snagu i 1878295 razbijen zadnji deo trupa od kabine strelca.

10. — OBUKA PUKA

Zadatke postavljene za mesec mart puk je ispunio u zadovoljavajućoj meri.

Paralelno sa vršenjem borbenih zadataka puk je sprovodio i teorisku obuku celokupnog ljudstva kad god je se za to pružila vremenska prilika, u cilju upotpunjavanja taktičkog i tehničkog znanja ljudstva. Sa pojedinim pilotom izvršeno je 72 teorijska časa, sa strelcima 72 a sa tehničkim osobljem 62 časa.

11. — RAD NA MATERIJALU

Tehnički sastav puka izvršio je sledeće radove:

Na motoru i avionu izvršeno je 163 opravki manjih i većih.

Na oružju je izvršeno 15 opravki i zamena delova.

Na specijalnoj opremi aviona izvršeno je 13 opravki i zamena delova.

12. — NEDOSTACI I TEŠKOĆE U RADU

Vrlo značajan i uticajan nedostatak je nemanje sredstava za obuku i nedostatak udžbenika.

Puk nema nikakvog oružja za vršenje službe osiguranja te ovo stvara poteškoće u obuci stražarske službe.

Potpuni nedostatak pomoćnih navigacionih sredstava kao što je: planšete, uglomeri, bar manja količina navigacionih računala i u izvesnoj meri nedostatak karata.

[7] Školski jurišni avion »11-2«.

Oprema za vezu između pilota i strelca potpuno nedostaje pa je posada pozajmljuje od Rusa, što oni vrlo nerado čine obzirom na osetljivost ove opreme.

Nedostaju radnički kombinezoni za tehničko osoblje, što mnogo utiče na spoljni izgled drugova. Ovde dolazi i potpuni nedostatak opasača, zbog čega se ima utisak nedostatka vojničkog izgleda.

Brila[8] apsolutno nema a one su u jurišnoj avijaciji apsolutna potreba i za pilota a za strelca koji leti sa otvorenom kabinom i da se ne govori. Potrebno je napomenuti da brile ne smeju biti od celuloida.

Nedostatak rukavica za letenje, koji prouzrokuje ranjavanje ruku kod osoblja koje leti.

Organizacija trupnih i intendantskih radionica i poslova ne odgovara ni najosnovnijim i najprečim potrebama puka pa je potrebno ovo pitanje rešiti tako da ove radionice budu sposobne za obavljanje najosnovnijih opravki odeće i obuće.

13. — ŠKOLSKI TRENAŽNI LETOVI

U mesecu martu puk je izvršio 53 školskih i trenažnih letova sa ukupnim trajanjem letenja od 5 časova i 31 minut.

Obuka i trenaža letenja vršena je uglavnom u uzletanju i sletanju kao i u zaokretima.

14. — OPŠTI IZVODI

Zadatke postavljene od višeg komandovanja puk je izvršio. Puk je usvojio u dovoljnoj meri znanja teorijska i praktična kako u letačkom, taktičkom i streljačkom tako i u tehničkom pogledu i poznavanju materijala, tako da je sposoban za samostalan rad i rešavanje svih zadataka koji mogu biti postavljeni.

15. — ZADACI ZA MESEC APRIL

Obzirom na pokazate nedostatke i nepotpunosti puk je sebi postavio za mesec april sledeće zadatke.

a) Obučiti pilote u preciznoj navigaciji i taktici dejstva jurišne navigacije.

b) Obučiti strelce u držanju u vazduhu i dejstvu sa oružjem, načinu osmatranja i uočavanja neprijateljskih lovaca.

v) Još više uvećati autoritet borcima bližeg rukovodećeg osoblja i obučiti ove u zahtevanju disciplinovanosti i pravilnog rada a naročito u stavljanju primedaba na neispravan rad svojih potčinjenih.

[8] Zaštitne naočare za letače

g) Poboljšati vršenje spoljnih izraza disciplinovanosti kod celokupnog osoblja puka a naročito kod mlađih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KOMESAR PUKA
poručnik
Vinko Sever

(M. P.)

KOMANDANT PUKA
k a p e t a n
pilot-lovac
Dušan M. Božović

NAČELNIK ŠTABA PUKA
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 1

P R E G L E D
kretanja materijalnog dela i ličnog sastava 421. vazd. jurišnog puka za mart 1945. god.

		Stanje 1. III		Upisano letača		Svega upisano		I s p i s a n o Borbenih		Svega ispis.		Na licu 1. IV	
Naziv jedinice	Tip aviona	Aviona	Letača	Iz škole	Iz trupe i bolnice	Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača
421 vazd. puk	11-2	32	17	8	.	T	8	5	I	5	.	27	25

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 3»

P R E G L E D

gubitaka neprijatelja od dejstva 421. vazd. jurišnog puka u mesecu martu 1945. godme

Naziv jedinice	Avioni na zemlji	Automobila	Topova	Kola	Vojnika i oficira	Konja	Učutkano baterija poljske artiljerije	Baterija PAArt.	Izazvano		Slagališta municijc
									Požara	Eksplozija	
421. vazd. puk JA		25	7	17	165	8	1	4	13	3	5

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 4r

P R E G L E D

rashoda bombi i municije po vrstama 421. vazduhoplovnog jurišnog' puka ,TA za mart 1945. godine

FAB-50		AO-25		AO-10		AT-2,5		RS-82		VJA	ŠKAS [55]	1 Od tog Ibroja u 1 vazd. i borbi
kom.	kg	kom. [	kg	kom.	kg	kom.	kg	koma	da			
90	1 4.500	320	: 8.000	600	6.000	770	1.925	117	! 7.605		13.665	616

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

" i [10] Redakcija je izostavila »prilog br. 2« koji se odnosi na ukupno' trajanje letenja puka i koje iznosi 57.08 sati. Iz sličnih razloga izostavljen je »prilog br. 9« u kojem se navodi da nije bilo vazdušnih borbi, a u »prilogu br. 10« da je odnos gubitaka 421. puka i neprijatelja u avionima 1:2 u korist 421. puka.

Prilog br. 5

P R E G L E D

napregnutosti borbenog rada 421. vazduhoplovnog jurišnog puka za mart 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Broj aviona koji su leteli	Broj izvršenih letova	Ukupno trajanje letova	Broj dana letenja	Srednji broj aviona letelih na 1 dan	Srednji broj letova na jedan dan	Napregnutost aviona za mesce	
								U broju letova	U časovima letenja
421. vazd. puk JA	11-2		47	51ć 37m	9		5,2		

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 6

P R E G L E D

borbenih letova 421. vazduhoplovnog jurišnog puka JA za mesec mart 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Broj letelih aviona	Broj letova	Vreme borbenog letenja	Iz ovih po borbenim zadacima					
					Po tehnici i živoj sili neprijatelja		Po artiljerijskim pozicijama neprijatelja		Za izviđanje	
					Letova	Časova letenja	Letova	Časova letenia	Letova	Časova letenja
421. v. puk JA	II-2		47	51č 37m	47	51č 37m				

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 7

P R E G L E D

neborbenih letova 421. vazduhoplovnog jurišnog puka JA za mesec mart 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Broj aviona koji su leteli	Broj letova	Ukupno trajanje leta	Od ovih po zadacima			
					Trenažnih letova		P r e l e t	
					Aviona	Časova letenja	Aviona	Časova letenja
421. vazd-puk JA	U11-2 11-2	1 2	17 36	1č 36m 3č 55m		5č 31m		

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan. D. Stojaković

Prilog br. 8

P R E G L E D

gubitaka materijala i ličnog sastava 421. vazduhoplovnog jurišnog puka JA za mesec mart 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Svega gubitaka		Od ovih		Svega borbenih letova na jedan gubitak	Ukupno tra-janje letova	Vreme letenja na jedan gubitak	
				Borbenih					
		Aviona	Letača	Obore-no u vazdahu	Obore-no od nep. PAArt.			Aviona	Letača
421. vazd. puk JA	11-2	1		.	1	47	51č37m	51č37m	

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. II[10]

P R E G L E D

aerodroma, njihove pogodnosti i baziranja na njima

			P o g o d n o s t			
Naziv jedinica	Naziv aerodroma	Broj dana baziranja	Pogodan	Ograničeno pogodan	Nepogodan	Primedba
	Zemun	10	Pogodan	.	.	
421. vazd. jurišni puk JA	Nadalj	5	Pogodan	.	.	
	Bački Brestovac	14	Pogodan	.	.	
	Sombor	2	Pogodan	-	.	

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Prilog br. 12

P R E G L E D

događaja 421. vazduhoplovnog jurišnog puka JA za mart 1945. god.

Naziv jedinica	**Tip aviona**	Događaji letenja					**Broj časova letenja**	Broj letova na jedan udes			
		Teški udes Katastrofe 100%	Teški udes 25% do 75%	Lakši udes do 25%	Prinudno sletanje	Svega udesa		Katastrofe 100%	Teški udes 25% do 75%	Lakši udes do 25%	Prinudno sletanje
421. vazd. puk.	11-2	1		—	•	1	51č 37m 47				

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

BR. 84

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 31. MARTA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVICU

Operativni izveštaj broj 56 od 31 marta 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutazova i Suvorova divizije, u 18,30 čas. (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 31 marta 1945 vršila je zadatak [Vrhovnog] komandanta Jugoslovenske armije i komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su 15 uspešnih borbenih letova.

Mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Vukovar, Vinkovci, Županja, Brčko, Bijeljina.

Uništeno 3 automobila, 3 kola sa ljudstvom i materijalom, ubijeno 15 neprijateljskih vojnika.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

Letovi bili su ograničeni zbog slabih meteoroloških prilika.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 7,30 do 8,25 čas. sa visine od 1500—200 m.

U Vukovaru nije primećen pokret ni prikupljanje neprijateljske vojske.

Po drumu Vukovar — Vinkovci pojedinačno kretanje automobila i kola, ukupno oko 10.

Na želj. stanici Vinkovci 8 želj. kompozicija od po 15—25 vagona, od kojih jedna sa lokomotivom prema zapadu.

Pored želj. stanice 5 automobila i 8 kola.

Po drumu Vinkovci — Županja nije primećena neprijateljska vojska.

Na r. Sava uz levi breg pored Županje jedna skela.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. **1—4, к. 22.**

U rejonu **Otok[2] pokret neprijatelja nije primećen.**

Na zapadnoj ivici Nijemci 4 automobila.

Na jugozapadnoj ivici Tovarnika oko dve poljske baterije.

U vremenu od 7,35 do 8,25 čas. sa visine od 1000—200 m.

Po drumovima Osijek — D. Miholjac — Našice — Đakovo **i Striživojna pokreti i prikupljanje neprijateljske vojske** nisu **primećeni.**

U vremenu od 14,10 do 15,40 sa visine od 1000—600 m.

Po drumovima Bijeljina — Sremska Rača, Bijeljina — Janja pokreti i prikupljanje vojske i tehnike neprijatelja nisu primećeni.

Po drumu Bijeljina — Brčko u oba pravca pokret oko 5 automobila.

Po drumu Brčko — Bos. Samac pojedinačno kretanje kola i automobila, ukupno oko 5.

U vremenu od 13,40 do 14,30 čas. sa visine od 1000—500 met.

U centru Osijeka 5 pokrivenih automobila.

Po drumu Osijek — D. Miholjac — Našice pokret pojedinačnih automobila i kola.

Na drumu Osijek — Našice kolona oko 35 pokrivenih automobila na mestu, sa čelom 15 kilometara severoistočno od Našica.

Po drumu Našice — Brod pokret nije primećen.

Na želj. stanici Brod dve kompozicije od po 30—35 vagona bez lokomotiva.

Prelaz preko r. Sava u Brčkom ispravan.

Po dru^nu Striživojna — Bos. Samac pokret nije primećen.

Na želj. stanici Đakovo 1 kompozicija od 25 pokrivenih vagona •— platformi, bez lokomotive.

Po drumu Vukovar — Sotin, Vukovar — Vinkovci pokret neprijatelja nije primećen.

Po drumu Vinkovci — Županja nema pokreta.

Južno od Županje preko r. Sava radi splav sa prevozom kola.

Po drumu Brčko — Bijeljina pokret nije primećen.

Po drumu Brčko — Srnice, Brčko — Ratkovica pokret nije primećen.

5 kilometara severno od Tovarnika zamaskirano 5 automobila i 1 tenk.

Protivavionska artiljerija otvarala je vatru iz: Osijeka 2 baterije, Vinkovci 4 baterije, Nijemci 2 baterije.

Protivnički avioni nisu se suprotstavljali.

[2] Kod Vinkovaca

Vreme: Oblačno (6—10 balova), sa visine od 1000—2000[1] m. vidljivost unapred 8—10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Pretstav. Vazduh. grupe Vitruk
kod Genštaba Jug.armije
gard. major (Homenko)
A. Homenko

BR. 85

IZVOD IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA 1. ESKADRILE 5. KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA MART 1945. GODINE[1]

Z a k l j u č a k

za mjesec mart 1945. godine[2]

U toku mjeseca bilo je utrošeno pogonskog goriva

Sati letenja	1.20h	Benzina utrošeno	262.5 lit..
Broj letova	3		
Sati rada motora	1.20	Ulja mineralnog	15.25 lit.

Avion Ju. 87. br. 0406 Motor Ju. br. ? od 1200 K. s. letio 50' minuta.
Avion Bücker. Jungman br. 7542
Hirt od 105 K. s. br. 985. letio je 30' minuta.

Mehaničar
st. vodnik
F.[3] **Žunić**

Komandant
p.poručnik[1]

(M. **P.)**

[1] Original (pisan mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/23—12, к. 462.

[2] U martu Eskadrila je rasformirana a ljudstvo upućeno u vazduhoplovne jedinice (vidi Arhiv VII, reg. br. 2/2—12, к. 462). Pri Stabu 5. korpusa JA ostali su tri pilota i jedan mehaničar. Početkom aprila spustio se kod Fojnice avion domobranskog vazduhoplovstva NDH (»FP-2«), koji je odmah upotrebljen za prevoz pošte i kurira. Kad je oslobođeno Sarajevo, na aerodromu Rajlovac je zatečen jedan ispravan avion »brege-19«, kojim je izviđano za potrebe jedinica 5. korpusa. Tako je, i pored rasformiranja Eskadrile, izvršeno u aprilu 10 avio-poletanja.

[3] Franjo

[4] Džemil Bukovac

BR. 86

IZVEŠTAJ ŠTABA 113. VAZDUHOPLOVNOG PUKA ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU PUKA U MARTU 1945. GODINE[1]

I Z V E Š T A J

o radu 113. vazduhoplovnog lovačkog puka za mesec mart 1945. g.

I. *Borbeni letovi*

U toku meseca marta izvršeni su sledeći borbeni letovi:

Izviđanje žive sile i tehnike neprijatelja

Na JAK-1 34 **leta** u trajanju od 37,15 časova.
Na JAK-9 3 leta u trajanju od 3,35 časova.

Svega: 37 letova u trajanju od 40,50 časova.

Zaštitna pratnja jurišnik aviona

Na JAK-1 20 letova u trajanju od 21,30 časova.
Na JAK-3 3 leta u trajanju od 2,40 „
Na JAK-9 11 letova u trajanju od 13,40 ,,

Svega: 34 leta u trajanju od 37,50 časova.

Sturmovanje[2] *žive sile i tehnike neprijatelja*

Na JAK-1 3 leta u trajanju od 3,40 časova.
Na JAK-9 1 let u trajanju od 1,05 „

Svega: 4 leta u trajanju od 4,45 časova.

Prekrivanje vojske i bojnog polja

Na JAK-1 5 letova u trajanju od 5,40 časova.

Svega: 5 letova u trajanju od 5,40 časova.

Ukupan broj borbenih letova: *80 u trajanju od 89,05 časova.*
U tim letovima utrošeno je municije i to:

Topovskih ŠVAK . . . . . 828 komada.
OKB 42

Svega: . . . . . 870 komada.

Ove borbene zadatke izvršilo je 16 pilota, od kojih 15 uspešno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 100/1—2, K. 1460.
[2] Napad (bombardovanje i mitraljiranje)

PREGLED IZVRŠENIH I NEIZVRŠENIH ZADATAKA

Potpuno izvršeni	Povratak po uzletaniu na polazni aerodrom	Prinudno spuštanje van areodroma	Neispravno sletanje na polazni aerodrom	Poginuo po izvršenom zadatku
73	3	2	1	1

Ovi su letovi vršeni u parama i pojedinačno kao pratnja vođe — ruskog pilota. Bio je jedan samostalan let — par naših pilota.

Prilikom napadaja na živu silu i tehniku neprijatelja napadnuto je sledeće:

20 kamiona
4 ešelona vozova i lokomotiva
8 konjskih zaprega
4 pontona
3 gumena čamca
2 protivavionske baterije i
1 skela.

Takođe je napadnuta u 11 naleta živa sila neprijatelja i samo u jednom naletu je ustanovljen broj ubijenih vojnika i oficira, koji iznosi 5. U ostalim naletima broj ubijenih je neustanovljen.

Prilikom napadaja na tehniku neprijatelja upaljena su 2 kamiona, dok su rezultati ostalih napadaja neustanovljeni.

Prilikom vršenja borbenih zadataka, naši piloti imali su uglavnom za zadatak prekrivanje — zaštita vođe, koji je vršio glavni zadatak, dok su napadi šturmovanjem od strane naših pilota vršeni samo ukoliko je to zbog taktičkih razloga bilo moguće.

Borbeni zadaci izdavani su direktno posadama—pilotima.

Borbeni letovi vršeni su u sledećim rejonima:

Od 1. do 15. marta 1945. god. sa aerod. Ruma

Vukovar — Dalj — Osijek — Đakovo — Vinkovci.
Vinkovci — Đakovo — Našice — Valpovo — Osijek.
Janja — Bijeljina — Brčko — Županja — Crna — Privlaka — — Lipovac.
Petrijevci — Donji Miholjac.
Mohovo — Sotin — Orolik — Nijemci.
Vukovar — Vinkovci — Bos. Samac — Županja — Brčko — Tovarnik.

Od 15. do 31. marta 1945. g. sa aerodroma Bački Brestovac
Valpovo — Donji Miholjac.
Tenjski Antunovac.
Osijek — Valpovo — Donji Miholjac — Našice.
Petlovac — Harkanj — Šikloš — Vilanj.

Vazdušnih borbi bilo je dve:

I.

10. III 1945. prilikom pratnje jurišnih aviona iznad Petrijevaca primećena su dva neprijateljska aviona tipa ME-109. Prilikom napadaja naših pilota na njih primili su borbu ali se uskoro koristeći oblake izgubili. Otišli su u pravcu Donjeg Miholjca. Susret je bio na visini od 1000 metara.

II.

21. III 1945. prilikom prekrivanja bojnog polja u rejonu Valpova pojavili su se tri FW-189. Primili su borbu koja je trajala 10 minuta, u kojoj im je uspelo da se izgube u pravcu jugozapada. Naš avion ispalio je 40 metaka topa SVAK. Boj je vođen na visini od 2000 metara.

Isto tako za vreme vraćanja sa borbenog zadataka 10. III 1945 godine primećen je jedan FW-189 severno od Osijeka koji je na velikoj udaljenosti preleteo u brišućem letu.

Protivavionska odbrana dejstvovala je protiv naših aviona kod Đakova, Vinkovaca, Donjeg Miholjca, u rejonu Jagodnjaka, Valpova, Bolmana, Slavonskog Broda, Bršadina, Petrijevaca, Otoka, Narda i Osijeka. Pogodaka od iste nije bilo,

II. Trenažni letovi

U mesecu martu 1945. godine izvršeni su sledeći letovi za trenažu pilota:

Na JAK-1	100	letova	u trajanju od	67,50 časova.
Na JAK-7	2	leta	u trajanju od	0,15 „
Na JAK-9	16	letova	u trajanju od	11,25 „

Svega: 118 letova u trajanju od 79,30 čas

Ovim letovima ispunjen je sledeći program trenaže:

Vežba br. 30 — Školski krugovi sa pravilnim pristajanjem. 3 leta, 0,15 časova.

Vežba br. 26a — Let dvojke, vežbe u borbenom poretku dvojke, 2 leta, 0,40 časova.

Vežba br. 26b — Let četvorke, vežbe u tehnici pilotiranja, 1 let, 0,20 časova.

Vežba br. 26g -— Let četvorke, vežbe u prestrojavanju u borbenom poretku pare (sa zaokretima), 2 leta, 0,40 čas.

Vežba br. 35 — Let dvojke po zadanoj maršruti sa vežbom u detaljnoj orijentaciji, 1 let, 0,40 časova.

Vežba br. 37 — Let u borbenom postroju sa gađanjem ciljeva na poligonu, 2 leta, 0,40 časova.

Vežba br. 40 — Let u pari sa vežbom u navigaciji, 1 let, 0,50 časova.

Ovaj je program završilo uspešno 6 pilota.

U okviru gornjeg programa izvršeno je 20 vežbi u pojedinačnoj borbi, deset letova u borbi dvojke a 81 let u grupnom letenju, od kojih je 12 letova za vežbu u prestrojavanju.

Izvršeno je 7 preleta.

I Z V E Š T A J

po *vazdušno-streljačkoj službi 113. lov. puka za mesec mart 1945. g.*

1) Borbeni rad i dejstvo mitraljesko-topovskog naoružanja aviona JAK-1, 3, 9.

U toku meseca izvršeno je 80 borbenih letova na razne ciljeve i to:

a) Izviđanja žive sile i tehnike neprijatelja . 37 letova.
b) Zaštitna pratnja jurišnih aviona . . . . 34 leta.
c) Šturmovanje žive sile i tehnike neprijatelja . . 4 leta.
d) Prekrivanje vojske i bojnog polja . . . 5 letova.

Svega: 80 letova.

Od ukupnog broja izvršenih borbenih 80 letova, do primene mitraljesko-topovskog naoružanja došlo je u 30 naleta — napada i to:

Redni broj	I z v r š e n i z a d a c i	Broj izvršenih letova
1.	Na neprijateljsku živu silu	11
2.	Na neprijateljska vozila —kamione	10
3.	Na železničke vozove i lokomotive	4
4.	Na baterije	2
5.	Na pontone	1
6.	Na skelu	1
7.	Na gumene čamce	1
	S V E G A : 30 letova	

Prilikom vršenja borbenih zadataka naši piloti imali su uglavnom zadatak prekrivanje — zaštita vođe ili pak kao zaštita pratnja jurišnih aviona. Šturmovanje od strane naših pilota vršeno je samo ukoliko su to taktički razlozi dozvoljavali. Svega 4 leta po zadatku bila su šturmovanje žive sile i tehnike neprijatelja.

Prilikom vršenja borbenih zadataka naši piloti imali su dve vazdušne borbe sa dva ME-109 iznad Petrijevaca i u rejonu Valpova sa tri FW-189.

Gubitaka nije bilo.

Isto tako iznad Petrijevaca primećen je jedan FW-189 na velikoj udaljenosti u brišućem letu.

Pri izvršenju zadataka utrošena je municija:

Red. broj	Vrsta municije	Na zemaljske ciljeve	Na vazdušne ciljeve	Svega
1.	ŠVAK	768	40	828
2.	OKB	42	_	42

Zastoja na oružjima uopšte nije bilo.

Pri napadu na zemaljske ciljeve neprijatelja ustanovljeno je da je pričinjena sledeća šteta:

1) Ubijeno je 5 neprijateljskih vojnika i oficira.
2) Zapaljeno je 2 kamiona.
3) Oštećeno 2 kamiona.

Stvarna pričinjena šteta na neprijateljske zemaljske ciljeve nije se mogla ustanoviti usled brzine manevra lovačkih aparata.

DEJSTVO NAŠE AVIJACIJE

Borbeni poredak pri zaštitnoj pratnji jurišnih aviona bio je sledeći:

S obzirom da neprijateljska avijacija ne učestvuje aktivno prilikom napada naših jurišnih aviona, naši lovački avioni leteli su u parama neposredno uz jurišne avione na udaljenju - 150—200 metara i na visini 200—300 metara.

Iznad takvog postroja lovačke pare i jurišnih aviona letela je para lovačkih aviona koja je imala za zadatak da u slučaju pojave neprijateljske avijacije udružena sa parom koja neposredno prati jurišne avione primi odbranu — borbu.

Ukoliko taktički razlozi dozvoljavaju, naši lovački avioni vršili su šturmovanje neprijateljskih ciljeva na zemlji, obrušavajući se sa 1000 do 100 metara pod uglom od 40 do 45, a pod uglom prema cilju od 10 do 15.

U povratku lovci kao i jurišni avioni zadržavali su isti postroj, dok je itinerer povratka zavisio od dobijenog zadatka.

BORBENE EPIZODE

10. III 1945. g. u rejonu Petrijevci u 11,20 časova vođa st. vodnik Stanković i pratilac Milovanović primetili su dva neprijateljska aviona ME-109. Prilikom napadaja naših pilota na njih primili su borbu ali su se uskoro koristeći oblake izgubili. Otišli su u pravcu Donjeg Miholjca. Susret je bio na visini od 1000 metara.

21. III 1945. godine u rejonu Valpova u 15,40 časova vođa pilot lajtnant Konojko (Rus) i pratilac st. vodnik Pešić Milorad naišli su na 3 neprijateljska aviona FW-189, stupili su u borbu koja je trajala 10 minuta, iz koje je neprijateljskim avionima uspelo da se izvuku u pravcu jugozapada. Naš pilot Pešić ispalio je 40 metaka topa ŠVAK. Boj je vođen na visini od 1000 do 2000 metara.

DEJSTVO AVIJACIJE PROTIVNIKA

Pri izvršenju borbenih zadataka nije bilo nikakvih smetnji od strane neprijateljske avijacije, osim u dva slučaja koja su napred izneta a koja se ne mogu smatrati za organizacionu[3] odbranu protivnika u cilju da se spreči dejstvo naše avijacije.

Piloti koji su učestvovali u borbenim zadacima dobro su i svesno izvršili primljene zadatke. Kao jedini nedostatak primećuje se da nemaju dovoljno borbenog iskustva.

STRELJAČKO-TAKTIĆKA NASTAVA SA PILOTIMA

1) Taktička nastava

a) Borbeni postroji lovačke avijacije pri prekrivanju polja boja 2 časa.

b) Borbeni postroji lovačke avijacije pri zaštitnoj pratnji jurišnih aviona 2 časa.

c) Dejstvo grupe pri napadu na živu snagu i tehniku neprijatelja 2 časa.

d) Vazdušni manevri pri gađanju na vazdušne ciljeve 4

2) *Vazdušno-streljačka nastava*

a) Opis i poznavanje aeroplanskog topa ŠVAK, OKB-16 i mitraljeza UBS 2 časa.

b) Određivanje distance brzine rakursa i pravila nišanjenja po nišanu PBP-a 2 „

[3] Trebalo bi da piše: organizovanu:

c) Zakon rasturanja i teorija verovatnoće pogotka 2 „
d) Opis aeroplanske municije i njeno delovanje 2 „
e) Praktičan rad na trenažeru . . . . . 4 „
f) Poznavanje aeroplanskog naoružanja protivnika 2 „

U ovom puku održavane su 2 konferencije — savetovanja sa ruskim nastavnicima koji su održali časove po gore pomenutim temama našim pilotima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
kapetan
Zvonko Kucelj

Zamenik komandanta
Vazd. kapetan,
Alek.[4] D. Vojvodić

(M. P.)

BR. 87

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O VAZDUŠNO-STRELJACKOJ SLUŽBI U MARTU 1945. GODINE[1]

IZVEŠTAJ PO VAZDUŠNO-STRELJAČKOJ SLUŽBI
11 VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE ZA MESEC MART 1945 GODINE

1. — BORBENI RAD I DEJSTVO UPOTREBE MITRALJESKO-TOPOVSKOG NAORUŽANJA AVIONA JAK-1, JAK-2 i JAK-9

U toku meseca marta 1945 godine izvršeno je 163 borbena leta, od toga:

a.) na izviđanje neprijatelja 88
b.) na mitraljiranje ciljeva na zemlji 8
s.) na zaštitu i praćenje jurišnih aviona 62
d.) na prikrivanje i zaštitu naše pešadije 5

Detaljni podaci o broju napada na pojedine ciljeve na zemlji po jedinicama izneto je u pregledu 1.

Pri izvršenju ovih zadataka u 5 slučajeva došlo je do susreta sa neprijateljskom lovačkom avijacijom. U ovim susreti-

[4] Aleksandar

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 6/7—3. K. 1450.

ma vođene su 3 vazdušne borbe od kojih je jedna trajala 3—5, druga 3 a treća 3—5 minuta.

U ovim vazdušnim borbama gubitaka nije bilo, ali je pilot Kaćanski lakše ranjen u desnu nogu a avion Jak-1 oštećen u desno krilo i desnu nogu stajnog trapa.

Odnos izvršenih borbenih letova prema gubitcima iznosi 163 : 0.

Utrošak municije pri izvršenju borbenih zadataka vidi se iz pregleda 2.

Pri izvršenju borbenih zadataka u mesecu martu na avionskom oružju nije bilo zastoja.

Pričinjena šteta pri napadu na zemaljske ciljeve vidi se po jedinicama iz pregleda 3.

DEJSTVO NAŠE AVIJACIJE

Pošto se je u vremenu od 8 marta pojavila, iako u malom broju, neprijateljska lovačka avijacija, način rada naše lovačke avijacije bio je sledeći:

a.) Pri izviđanju obično su upotrebljeni parovi, s tim što je vođa imao dužnost izviđanja a pratilac zaštitu. Pratilac je leteo 100—150 metara iznad i sa one strane odakle je mogao pružiti najbolju zaštitu svome vođi —izviđaču. Obično se nalazio između vođe i sunca sa nadvišavanjem.

b.) U pratnji za zaštitu jedne grupe jurišnih aviona upotrebljen je par a ponekad i 2 para, pošto je neprijateljska lovačka avijacija bila vrlo malo aktivna i to samo u odnosu na našu lovačku avijaciju. Raspored u pratnji bio je sledeći: otstojanje jurišnih aviona 150—200 metara sa nadvišavanjem 200—300 metara u stranu najverovatnijeg neprijateljskog napada.

Ovakav raspored održavao se kako na itinereru, tako i nad ciljem.

Polazak kao i povratak pratnje je bio istovremen sa polaskom i povratkom jurišnih aviona.

BORBENE EPIZODE

Pri izvršavanju zadataka u 3 maha vođena je vazdušna borba na visini od 800—2000 metara sa trajanjem od 3—5 minuta. O načinu borbe neprijatelja može se reći samo toliko da upotrebljava taktiku iznenadnog napada sa velike visine a zatim odlazak bez prihvatanja borbe u brišućem letu.

Na dan 10-III oko 12,50 časova vodnik Kaćanski vodio je vazdušnu borbu koja se je odigrala na visini 800—1200 metara i koja je trajala 3 minuta iznad mostobrana na r. Dravi. Neprijateljski lovac izvršio je iznenadni napad sa velike visine

obrušavanjem a zatim je u brišućem letu pobegao. Pilot Kaćanski, iako lakše ranjen u desnu nogu i sa oštećenim avionom, pokušao je proganjanje ali mu je neprijatelj velikom brzinom umakao.

Na dan 10-III oko 13,10 časova prilikom pratnje jurišnih aviona pilot Stanković primio je borbu sa 2 ME-109 i 1 FV-190 na visini od 1000 metara iznad sela Petrijevci. Neprijateljski lovci posle izvršenog napada sa velike visine opet su u brišućem letu pobegli u pravcu D. Miholjca. Naši piloti pošli su u poteru za njima ali su neprijateljski lovci uspeli dà pobegnu.

21-111 pilot Pešić pri izvršenju zadatka prikrivanja i zaštite pešadije u rejonu Valpovo primetio je 3 FV-189 na visini od 2000 metara. Uzevši visinu od 2000 metara i sa strane sunca pilot Pešić izvršio je napad na poslednji avion i otvorio vatru sa otstojanja 150 metara. Posle ovoga neprijateljski avion se u brišućem letu udaljio. Vođa i prvi pratilac neprijateljskih posada napravivši zaokret pokušali su da napadnu pilota Pešića od pozadi, ali pilot Pešić osetivši ih napravio je oštri zaokret i našao se pozadi i sa strane neprijatelja, koji su odmah u brišućem letu pobegli ne primivši dalju borbu.

DEJSTVO AVIJACIJE PROTIVNIKA

Dejstvo neprijateljske avijacije u toku meseca marta bilo je vrlo ograničeno.

Osim pojava i opisanih borbi u tač. »Borbene epizode«, neprijateljski lovci ME-109 i FV-190 u nekoliko mahova izvršili su mitraljiranje naših trupa na mostobranu reke Drave sa visine 150 metara.

Drugog dejstva neprijateljske avijacije nije bilo.

ZAKLJUČAK

Pošto je dejstvo neprijateljske avijacije bilo veoma ograničeno a i to bez prihvatanja borbe, ne može se dati ocena o nedostacima kako pilota tako i naoružanja naše lovačke avijacije.

2. — STRELJACKO-TAKTICKA NASTAVA SA PILOTIMA

I.

TAKTIČKA NASTAVA

111 vazd&hoplovni puk:

1.)	Vazdušne borbe	5 časova
2.)	Način vršenja izviđanja	6 „

112 vazduhoplovni puk:

1.)	Taktika napada	8 časova
2.)	Praćenje bombardera	6 „

113 vazduhoplovni puk:

1.)	Borbeni postroji lovačke avijacije pri prikrivanju polja boja	2 časa
2.)	Borbeni postroji lovačke avijacije pri zaštitnoj pratnji jurišnih aviona	2 „
3.)	Dejstvo grupe pri napadu na živu snagu i tehniku neprijatelja	2 „
4.)	Vazdušni manevri pri gađanju na vazdušne ciljeve	4 „

II.

VAZDUŠNO-STRELJACKA NASTAVA

111 vazduhoplovni puk:

1.)	Poznavanje avionskog naoružanja	8 časova
2.)	Nastava vazdušnog gađanja	2 časa

112 vazduhoplovni puk:

1.)	Nastava vazdušnog gađanja	8 časova
2.)	Opis nišanske sprave PBP Ia (pricelj)	4 časa

113 vazduhoplovni puk:

1.)	Nastava vazdušnog gađanja	6 časova
2.)	Upotreba i rukovanje oružjem	2 časa
3.)	Opis nišanske sprave PBP Ia (pricelj)	2 časa

III.

NASTAVA SA TEHNIČKIM OSOBLJEM PO NAORUŽANJU

111 vazduhoplovni puk:

1.)	Rukovanje i upotreba pištolja TT i gađanje sa istim	2 časa
2.)	Opis i poznavanje aeroplanskog topa ŠVAK, OKB-16 i mitraljeza UBS	6 časova
3.)	Zakon rasturanja i teorije verovatnoće pogotka	4 časa

112 vazduhoplovni puk:

1.)	Opis i upoznavanje aeroplanskog topa ŠVAK, OKB-16 i mitraljeza UBS	6 časova
2.)	Određivanje distance, brzine, rakursa i pravila nišanjenja po nišanu PBP Ia	2 časa

3. Opis aeroplanske municije i njeno delovanje 2 časa
4.) Poznavanje aeroplanskog naoružanja protivnika 2 „

113 vazđuhoplovni puk:

1.) Municija UBS, karakteristika i njena probojnost 2 časa
2.) Zakon rasturanja i teorija verovatnoće pogotka 4 „
3.) Opis i upoznavanje aeroplanskog topa ŠVAK i OKB-16 i mitraljeza UBS 4 „
4.) Praktični rad na trenažeru 2 „

Opšta ocena o uspehu koji je postignut u nastavi je dobar obzirom na uslove pod kojima se vrši nastava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
kapetan
Lj. C.[2]

(M. P.)

Zamenik komandanta
major
A. B.[3]

Načelnik štaba
kapetan

P R E G L E D

izvršenih napada na ciljeve na zemlji, izvršenih od strane jedinica 11. vazd. diviz.

Red. br.	I z v r š e n i z a d a c i	Broj izvršenih letova
1	Na neprijateljske artileriske položaje	5
2	Na pešadiju u rovovima	9
3	Na kamione i automobile	19
4	Na železničke vozove	8
5	Na seljačka kola	6
6	Na lokomotive	2
7	Na dresine	1
8	Na kola sa pešadijom	2
9	Na kamione sa artilerijom	1
10	Na čamce i dereglije	1
11	Na pešadiske kolone u maršu	9
12	Na skele	2

* Ljubiša Ćurgus
Arsenije Boljević

13	Na skladišta	1
14	Na mitraljeska gnijezda	1
15	Na protivavionsku artileriju	6
	Svega:	**73**

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
kapetan
Ljubiša Ćurgus

(M. P.)

Zamenik komandanta
major
Arsenije Boljević

Načelnik štaba
kapetan
I.[4] Sijerčić

P R E G L E D

utroška municije kod jedinica 11 vazduhoplovne divizije u toku meseca marta 1945. godine

Naziv jedinice	111 vazduh. puk	112 vazduh. puk	113 vazduh. puk	SVEGA	Primedba
SVAK	1050	.	1038	2088	
UBS	1220	.	135	1355	
OKB-16	14	.	40	54	

(M. P.)

Polit, komesar
kapetan
Ljubiša Curgus

Načelnik štaba
kapetan
I. Sijerčić

Zam. komandanta
major
Arsenije Boljević

[4] Ibrahim

I Z V E S T A J

o rezultatima borbenih i trans, letova i obuke

o navigae. 11. lov. div. za mesec mart 1945. god.

Meteorološki uslovi	Ukupan broj letova sa određenim itinererom	Karakter i broj									
		U borbenim letovima									
		Odred, putne brzine i vremena preleta kontr. repera	Letovi po kompasu sa izlaskom na malo uočljive repere	Određivanje vetra	Izlazak na cilj u određeno vreme	Obelež. detalj, orijentacije u ulozi pratioca	Promena vode	Vođenje ka radiost. po RPK	Odlazak od radiost. na odred. 1 tačku po RPK	1 Vođenje ka radiost. po radio-j smeraču (određivanje kursa)	Odlazak od radiost. na odred, tačku po radiosmeraču
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Dobri	119	15				99					
	59				5	10					
Loši											
Noću											
Svega	178	45			5	109					

izvršenih vežbi										
U školskim letovima										
Odred, putne brzine i vremena preleta kontr. repera	Letovi po kompasu sa izlaskom na malo uočljive repere	Određiv. vetra	Izlazak na cilj u odred, vreme	Obeležav. detaljne orijentacije u ulozi pratioca	Promena vođe	Vođenje ka radiost. po RPK	Odlazak od radiost. na određenu tačku po RPK	Vođenje ka radiost. po radio-smeraču (određivanje kursa)	Odlazak od radiost. na odred, tačku po radiosmeru	
13	• 14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
				45						111. vazd. puk
				3						113. vazd. puk
				48						11. vazd. diviz.

Polit. komesar
kapetan
Ljubiša Curgus

(M. P.)

Načelnik Štaba
kapetan
I. Sijerčić

Zamenik komandanta
major
Arsenije Boljević

B. 88

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI JEDINICA U MARTU 1945. GODINE[1]

OPERATIVNI IZVEŠTAJ
11. vazd. lovačke divizije za mesec mart 1945. god., B. Brestovac, k. 200.000

Prvi deo:

SITUACIJA NA ZEMLJI

a. — Trupe na zemlji:

Prvih dana meseca marta 1945. godine neprijatelj je preduzeo snažan napad opštim pravcem Donji Miholjac — Peć, angažujući u napadu 104. laku pešadijsku diviziju, 11 pešadijsku diviziju, 297. pešadijsku diviziju, 264. pešadijsku diviziju i jednu kozačku diviziju.

Jednovremeno iz rejona Sekešfehervara sa 2., 3. i 4. tenkovskim korpusom, te 25., 44. i 356. pešadijskom divizijom i 1. ten. divizijom »Adolf Hitler«, 1., 2. i 23. ten. divizijom iz sastava 6. armije i 6. tenk. armije preduzeo snažan napad u pravcu Cece.

Neprijatelju je bilo uspelo da potisne naše jedinice do linije j.i. od Sekešfehervara i linije s.feverno] od Donjeg Miholjca i severoistočno od Valpova, da pređe reku Dravu i obrazuje dva mostobrana na levoj obali reke Drave.

Trupe Trećeg ukrajinskog fronta, posle višednevnog iznuravanja neprijatelja u odbrambenim borbama, odbile su sve napade neprijatelja u kojima je učestvovalo 11 tenkovskih divizija u rejonu jugoistočno od Sekešfehervara i same prešle u ofanzivu odbacivši neprijatelja od austrijske granice.

Jedinice Jugoslovenske armije, uz sadejstvo bugarskih trupa i uz moćnu i masovnu podršku naše avijacije, koncem-marta prešle su u napad i likvidirale mostobrane kod Donjeg Miholjca i Valpova.

Na otseku fronta između reke Dunava i reke Save bila je u toku meseca samo aktivnost patrola i izviđačkih delova. Na ovom delu fronta neprijatelj je imao SS diviziju »Princ Eugen« i znatne ustaške snage, koje su s malom aktivnošću gađale naše

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 24/3, K. 1450.

položaje vatrom artilerije i minobacača na liniji: Mohovo Tovarnik.

U rejonu: Brčko — Bijeljina — Janja bile su skoncentrisane znatne snage, koje su se povukle iz Crne Gore.

b. —• Naša I. armija držala je front: s. Mohovo — s. Tovarnik — s. Ilinci (sve isključno) — s. Batrovci (zaključno) — k. 83 — r. Sava — r. Drina (uzvodno) — južna ivica s. Janja — s. Modran — s. Albanusa[2] — s. Jokići — s. Brest — s. Donja Brezovica — s. Dizdaruša — s. Brod — s. Jasenovac (sve zaključno) — s. Blaževac — s. Cerik — s. Ostrovica — s. Donja Paklenica i na jug 2 km. istočno od reke Bosne.

Naša III armija sa delovima bugarske armije držala je front od Barča na Dravi do s. Mohovo.

7. marta 1945. god. neprijatelj je počeo forsiranje r. Drave i uspeo je da obrazuje uži mostobran severno od Donjeg Miholjca, a 8. marta o.g. i drugi mostobran severoistočno od Valpova.

^Energičnim dejstvom naših i bugarskih trupa likvidirana su oba mostobrana, i to: prvi 20-111-1945. god., a drugi 22-111-1945. god.

c. — Vazduhoplovstva:

— Neprijateljsko vazduhoplovstvo tokom meseca marta bilo je vrlo slabe aktivnosti. Dejstvovalo je u grupama od 2—4 aviona FV-190, Me-109 i FV-189 sa aerodroma — kako se pretpostavlja iz okoline Zagreba i Nove Kanjiže.

Zadaci neprijateljskog vazduhoplovstva bili su: zaštita vojske i prelaza (skela) na mostobranima kod Donjeg Miholjca i Valpova.

Bombarderska avijacija nije se pojavila u toku meseca marta.

Izviđačka avijacija neprijatelja vršila je izviđanje pojedinim avionima Ju-88 pod zaštitom 2—4 FV-190. Izviđanje je vršila i sa patrolama od po 2 FV-190. Izviđanja su vršena u rejonu mostobrana Donji Miholjac i Valpovo, kao i u rejonu Tuzla i Sarajevo.

— Naša avijacija:

1. — Raspored naše divizije u mesecu martu ove godine bio je:

Štab divizije: do 27-III-o.g. u Rumi, a od 27-III- o.g. u s. Bački Brestovac. Jedan deo operativnog odeljenja nalazio se od 19-III- o.g. u Temerinu do 27-111, kada je došao u štab divizije u s. Bački Brestovac.

[2] Treba: s. Jabanuša.

111. vazd. lov. puk: do 27-HI nalazio se je u Novom Sadu, a od 28-111 u s. Kupusini kod Sombora.

112.vazd. lov. puk: do 10-III u Zemunu, od ll-III do 29-III u s. Nadalj, a od 30-111 u s. Klenak kod Sapca.

113. vazd. lov. puk: do 17-III u Rumi, a od 18-III u s. Bački Brestovac.

Prebazirovanje je vršeno: letačkog dela avionima puka, a ostali deo pomoću transportnih sredstava bataljona aerodromske službe (BAS). Zbog malobrojnosti i dotrajalosti voznog parka BAS-a kao i zbog toga što je vršeno prebacivanje i našeg i ruskog osoblja, vreme trajanja prebazirovanja bilo je 3—4 dana, ali bez štete po operacije.

2. — Dobijeni zadaci bili su:

a. — Izviđanje
b. — Izviđanje sa fotografisanjem
v. — Izviđanje sa napadom
g. — Praćenje i zaštita jurišne avijacije.

3. — Zadaci su svi izvršeni uspešno. U izvršenju zadataka učestvovali su naši i ruski piloti.

4. — I u toku ovog meseca, zadaci postavljeni našoj diviziji od višeg komandovanja, izdavani su od strane pukovnika Kudrjašova[3], komandanta ruske 236.I.A.L.K. Divizije.[4]

U izvršenju zadataka uzelo je znatnog učešća naše letačko osoblje, a naši štabovi radili su po ugledu na ruske štabove u pogledu komandovanja i izveštavanja.

Zadaci izviđanja dobiveni u toku marta meseca bili su:

a. — Otkriti početak eventualnog napada, pravac i grupisanje neprijatelja.

b. — Pravac, jačinu, sastav i grupisanje rezerve neprijatelja upućenih u rejone mostobrana Donji Miholjac i Valpovo.

v. — Izviđanje mostobrana, vatrenog sistema i fortifikacijskih radova u rejonima mostobrana i na liniji Mohovo — Tovarnik.

g. — Izviđanje plovnih jedinica, mostova i skela na rekama Dunav, Drava i Sava. Ustanoviti vrstu i karakter ovih sredstava.

d. — Baziranje neprijateljske avijacije u rejonu Broda.

đ. — Položaj naše vojske u rejonu mostobrana i kod Bijeljine.

[3] Vasilij Jakovljevič Kudrjašov (Василий Яковлевич Кудряшов).
[4] Pun naziv te sovjetske divizije glasi: 236. истребительная авиационая львовская краснознамённая дивизия (236. lovačka vazduhoplovna lovačka divizija odlikovana ordenom Crvene zastave). O dvojnom komandovanju vidi dok. br. 196.

e. — Izviđanje sa fotografisanjem i napadom ciljeva na zemlji.

Koliko i kakvih je letova izvršeno vidi se iz priloženih pregleda.

5. — Dejstvo avijacije ispoljilo se u moralnom i materijalnom pogledu. Dejstvom avijacije uništavana je živa sila i tehnika protivnika, a izviđanjem prikupljeni su korisni podaci o neprijatelju. Naročita je aktivnost avijacije bila u rejonima mostobrana i znatno je pridonela njihovom likvidiranju.

Drugi deo:

SADEJSTVO VAZDUHOPLOVSTVA SA TRUPAMA NA ZEMLJI I IZMEĐU VIDOVA VAZDUHOPLOVSTVA

a. — Sadejstvo sa trupama na zemlji: direktne veze, niti lične niti materijalne, sa trupama na zemlji nije bilo, jer su zadaci dobiveni od gvard. generala Vitruka.[5]

U rejonima mostobrana trupe su primenjivale platna za obeležavanje.

b. — Zadaci zaštite i praćenja jurišne avijacije uspešno su izvedeni. Organizacija bila je laka i vršeno je sve dogovorom između štabova lovačkih i jurišnih pukova, pošto se na jednom aerodromu nalazi po jedan lovački i jedan jurišni puk.

Zaštitu su vršile patrole od po 2—4 aviona, leteći iznad formacije jurišnih aviona, pošto je neprijateljska lovačka avijacija bila vrlo slaba i neaktivna.

Treći deo:

TAKTIKA DEJSTVA LOVAČKE AVIJACIJE

Izviđanje je vršeno patrolama od po 2—3 aviona Jak-1 i Jak-9.

Bojni poredak: Vođa ide napred, a pratioci 400 m. sa nadvišavanjem 200 m. Vođa vrši izviđanje i fotografisanje a pratioci zaštitu i dopunjuju izveštaj vođe.

Fotografisanja su vršena sa visine 2.500—800 m. Osobito važni podaci, koje je trebalo odmah napasti jurišnom avijacijom (tenkovi, motorizovana artilerija i si.), javljani su putem radio-veze u letu. Podrobni izveštaji javljani su telefonski posle silaska aviona.

[5] Andrej Nikiforovič Vitruk (Андрей Никифорович Витрук) general-major avijacije, komandant Grupe vazduhoplovnih divizija.

Teškoće pri izvršenju zadataka bile su:

a. — Složeni meteorološki uslovi u rejonu dejstva.

b. — Izviđanje kombinovano sa napadom.

v. — Mali rejon dejstva radio-stanica R.S.I.-3 i R.S.I.-4.

g. — Dotrajalost radio-stanica u avionima, što je otežavalo davanje izveštaja o izviđanju u toku leta.

d. — Velika komplikovanost borbene linije, koja se u detaljima stalno menjala.

U toku meseca marta, vršenje zadataka tražilo je od osoblja veliko naprezanje, jer su u više slučajeva vršeni pod jakom vatrom P.A.A. a pri niskoj oblačnosti i uopšte slaboj vidljivosti.

Letački sastav jedinica ove divizije, u cilju za najbolje izvršenje zadataka, pokazao je veliku hrabrost i muškost.

Kao karakteristični primeri navode se:

— 8-III-1945. god. u vremenu 08,50—09,25 2 Jak-1, vođa kapetan Mancizov i pratilac vodnik Brajević Andrija, pri izvršenju izviđanja železničke stanice Ivankovo sa visine 800 m. jorimetili su na stanici jedan ešelon od 40 otvorenih vagona natovarenih kamionima u pokretu na zapad.

Posada sa visine 800—20 m. napala je ešelon i vodnik Brajević pogodio je kotao lokomotive, koji je eksplodirao, primećeno je da je oštećeno do 5 kamiona. Posle silaska posada je donela veoma dobre podatke.

.— 10-111-1945. god. u vremenu od 12,50—13,00 2 Jak-1, vođa kapetan Feodorov i pratilac vodnik Kaćanski, pri vršenju izviđanja u rejonu Valpovo na visini 1.200—1.500 m. susreli su se sa 2 Me-109 i 1 FV-190. 2 Me-109 odozgo i pozadi neprimetno su napali na Feodorova i Kaćanskog. Naši avioni oštrim zaokretom okrenuli su se ka protivniku, primili borbu, odbili napade protivnika i dostavili po silasku veoma dobre podatke o izviđanju. U ovoj borbi pilot Kaćanski lakše je ranjen.

Četvrti deo:

EFIKASNOST DEJSTVA LOVAČKE AVIJACIJE

Vidi se iz priloženih pregleda od 1—6.

Peti deo:

DEJSTVO I TAKTIKA NEPRIJATELJSKOG VAZDUHOPLOVSTVA

Dejstvo neprijateljskog vazduhoplovstva u toku meseca marta bilo je vrlo slabo. Pojavili su se lovački avioni tipa Me-109 i FV-190 i Ju-88, koji su vršili izviđanje i zaštitu vojske i protivnika na mostobranu. Pojavljivali su se u patrolama jačine 3—4 aviona.

Nova taktika u toku meseca marta nije zapažena.

Neprijateljski lovci pri susretu sa našim sa visine od 4.000 m. i sa strane sunca ili iz magle i oblaka neprimetno od pozadi i odozgo napadaju samo jedanput i odmah posle izvršenog napada udaljuju se najvećom brzinom.

U otvoreni boj uopšte se ne upuštaju.

Šesti deo:

GUBITCI

Gubitaka u vazdušnim borbama nije bilo u toku meseca marta.

Dana 14-111 o.g. vodnik Janković Aleksandar pri povratku sa zadatka izgubio je orijentaciju, lutao je dok je imao benzina, a onda je poginuo kod s. Surduka pokušavajući prinudno da sleti.

Sedmi deo:

RUKOVOĐENJE

1. — Samostalnog rukovođenja vazdušnim operacijama nije bilo.

Jugoslovensko osoblje učestvuje u rukovođenju kao dublјor ruskog komandnog osoblja.

Osmi deo:

PREGLED SLUŽBE POZADINSKIH USTANOVA JEDINICA

1. — Osiguranje gorivom i mazivom bilo je uglavnom dobro, te obzirom na to što nije bilo potrebe za jačom aktivnošću avijacije, operacije nisu bile u zastoju.

2. — Municije je bilo dovoljno.

3. — Smeštaj i ishrana bili su dobri, a snabdevanje intendantskim i ekonomskim potrebama skoro nije ni bilo.

Aerodromi su bili ispravni i ceo mesec sposobni za poletanje i sletanje.

4. — Maskiranje aerodroma i objekata nije vršeno.

5. — Saobraćaj se uglavnom obavlja kamionima, kolima sa konjskom zapregom i peške.

Deveti deo:

ŠKOLSKO BORBENO SPREMANJE JEDINICA

Iz priloženih pregleda vidi se koliko je letova izvršeno, kao i podaci o ostalim granama nastave.

Zaključak: U odnosu na prošli mesec rad — sloboda i učešće u vazdušnim akcijama — bio je mnogo bolji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar, kapetan
Lj. C.

Komandant, major,
A. B.

Načelnik štaba
major
I.S.

P R E G L E D

izvršenih borbenih letova i časova upotrebljenih za izvršenje borbenih zadataka po tipovima aviona po jedinicama 11. vazduhoplovne divizije u martu 1945. g.

Naziv jedinice	111. vazd. puk	112. vazd. puk	113. vazd. puk	Svega	Primedba
Tipovi aviona koji su vršili borb. zadatak	Jak-1 Jak-9	Jak-1 Jak-9	Jak-1 Jak-3 Jak-9	Jak-1 Jak-3 J^k-9	
Broj dobivenih borb. zadataka	ч 77	11	80	168	
Broj časova za izvršenje borbenih zadataka	89 časova	13,10 časova	76,12 časova	178,22 časova	
Broj izvršenih borbenih zadataka	74; od toga: Jak-1:71 na Jak-9:3	11 ; od toga: na Jak-1:10 na Jak-9: 1	78; od toga: na Jak-1:65 na Jak-9:11 na Jak-3: 2	163; od toga: na Jak-1:146 na Jak-9: 15 na Jak-3: 2	
Broj neizvršenih borbenih zadataka i zbog čega	3 Nije se V uvukao stajni trap:1 zbog lošeg vremena:1 zbog neisprav-nog motora: 1		2 Nije se uvukao stajni trap:1	5 Nije se uvukao stajni trap:3 zbog lošeg vre-mena:! zbog neispravnog motora:1	

Polit, komesar
kapetan
Lj. C.

Načelnik Štaba
major
I.S.

Zamenik komandanta
major
A.B.

PREGLED

izvršene nastave po predmetima kod letačkog sastava 11. vazduhoplovne* divizije u mesecu martu 1945. g.

Vrsta teorne nastave	Taktika časova	Poznavanje aviona	Politički časovi	Navigacija	Nastava vazduhopl. gađanja	Veza
111. vazd. puk	16	8	9	33	10	-
112. vazd. puk		14	4	21	-	23
113. vazd. puk	20	14		24	16	7
Obrađene teme	Vazd. borbe, o izviđanju, zaštita i slobodan lov; koji poredak u raznim sluč. itd	Pilotska kabina, o motoru; o instalacijama, itd.	Samodisciplina, Komun. paitija Jugoslavije, kritika i samokritika, itd.	Priprema za let; kurs; orijentacija i navigacija po karti, itd.		Radiouredaji i rukovanje: o vezi uopšte, itd.

Polit, komesar kapetan **Lj.e.**

Načelnik Štaba major **I.S.**

Zamenik komandanta major **A.B.**

PREGLED

izvršenih zadataka i gubitaka ljudstva i materijala, oštećenja i spuštanja aviona van aerodroma kod jedinica U. vazd. divizije

Naziv jedinice	Izvršeno izviđanja i izviđanja s mitraljir.	Izvršeno praćenje i zaštita jurišnih aviona	Izvršeno mitraljiranje na neprijatelja	Izvršeno fotografisanje	Prikrivanje i zaštita pešadije	Zalutao po izvršenom zadatku	Pilot poginuo	Spustio se van aerodroma	Oštećeno aviona od nepr. PAA	Uništeno 100% aviona	Primedba
111. vazd. puk.	50	20	3	1	-	1	1	-	1	1	
112. vazd. puk.	1	10		-	-	-		-	-	1	
113. vazd. puk	25	42	2	4	5	-		1		-	
Svega	76	72	5	K	5	1	1	1	1	2	

Polit, komesar kapetan **Lj.C.**

Načelnik Štaba major **I.S.**

Zamenik komandanta major **A.B.**

P R E G L E D

uništenog neprijateljskog ljudstva i materijala po jedinicama 11. vazduhoplovne divizije u toku meseca marta 1945. g.

Jedinica	Uniš-teno kamiona	Zapa-ljeno kamiona	Ošte-ćeno kamiona	Ubijeno vojnika	Ošte-ćeno lokomo-tiva	Unište-no kola kamiona	Ošte-ćeno vagona	Unište-no loko-motiva	Izazvano požara
111. vazd. puk	4	6	2	26	2	3	4	1	1
11?. vazd. puk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
113. vazd. puk.	2	1	6	20	.	2	3	1	.
SVEGA	6	7	8	46	2	5	7	2	1

Polit, komesar kapetan **Lj.C.** Načelnik Štaba major **I.S.** Zamenik komandanta major **A.B.**

P R E G L E D

izvršenih napada na ciljeve na zemlji po jedinicama 11. vazduhoplovne divizije u mesecu martu 1945. g.

Naziv jdinice	Izvršenih napada na										
	art. polo-žaje	pešа-diju	kami-one i auto-mobile	vozove i loko-motive	kola sa konj-skom vučom	na drezi-ne	čamce dereg-glije	Ske-le	Skla-di-šta	mitra-ljeska gnez-da	PAA
111. vazd. puk	1	10	6	5	2	- I -		1	1	1	2
112. vazd. puk											
113. vazd. puk	4	8	13	5	6	i	1	1	.	.	. .
SVEGA	5	18	i 19	10	8	i	1	2	1	i	2

Polit, komesar kapetan Lj.C. Načelnik Štaba major I.S. Zamenik komandanta major A.B.

P R E G L E D

izvršenih neborbenih letova i utrošenih časova po tipovima aviona po jedinicama 11. vazduhoplovne divizije u toku meseca marta 1945. g.

Tip aviona	U-2		Jak-1		Jak-3		Jak-7		Jak-9		Svega	
letova časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova
111. vazd. puk	-	-	149	46,20	-	-	-	-	2	00,10	151	46,30
112. vazd. puk	1	02,15	131	49,41	-	-	2	00,39	-	-	134	52,35
113. vazd. puk	-	; *Щ*	100	67,50	-	-	2	00,15	16	11,25	118	79,30

Polit, komesar
kapetan,
Lj. C.

Načelnik štaba
major
I. S.

Zamenik komandanta
major
A. B.

BR. 89

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI JEDINICA U MARTU 1945. GODINE[1]

MESEČNI OPERATIVNI IZVEŠTAJ
Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija za mesec mart 1945. godine
(karta Novi Sad, 1:200.000)

I

Kratki podaci o situaciji na zemlji i u vazduhu

Tokom meseca marta dejstvovala je Grupa [vazduhoplovnih] divizija pred frontom *И*, I i III jugoslovenske armije. Pred

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/2—3, к. 1450.

frontom I i II jugoslovenske armije nije bilo naročite živosti, dok se pred frontom III armije kao i u pozadini neprijateljskog fronta na tom delu primetile pripreme većeg stila. Prateći pažljivo situaciju naši obaveštajni organi otkrili su da se neprijatelj prebacuje na levu obalu Drave kod D. Miholjca i Valpova. Neprijatelj je stvarno uspeo 6. marta da obrazuje i da uporno brani dva mostobrana i to sev. od D. Miholjca i sev. od Valpova, te da ih unekoliko i proširi, verovatno u nameri da kombinujući ove operacije sa prodorom kod Sekešfehervara odbaci ruske i naše trupe na liniju Dunava.

Odnosno situacije[2] u vazduhu na delu fronta pred jugoslovenskim armijama sigurno su osmotrena svega dva neprijateljska lovačka aviona FW-190 u rejonu mostobrana Valpova i D. Miholjca. Neprijateljski izviđački i bombarderski avioni nisu se u rejonu dejstva ove Grupe uopšte pojavljivali.

II

Borbeno dejstvo jedinica Grupe vazd. divizija u toku marta

Grupa vazd. divizija, tj. njena 11. vazd. lovačka i 42. vazd.. jurišna divizija dejstvovale su prema dobijenim zadacima od našeg Generalštaba, kao i štabova I, II i III jugoslovenske armije, a istovremeno po zadacima datim od samog komandanta grupe na osnovu podataka svog izviđanja.

Tako jé utvrđeno da je tokom meseca marta uništeno od neprijateljske žive sile i tehnike:

1) Artilerija i bacači kao i protivavionska artilerija u rejonu s. Moslavina, s. Viljevo, na juž. obali Drave sev. od D. Miholjca, kod s. Bistrinaca, Belišća, Valpova i Petrijevaca.

2) Neprijateljski tenkovi u rejonu D. Miholjac, Belišće, Valpovo, Petrijevci, Nijemci, Vrbanja i Bijeljina.

3) Most kod Brčkog i prelazi na Dravi sev. od Valpova i D. Miholjca.

4) Autotransport i živa sila neprijatelja u rejonu Viljevo, D. Miholjac, Rakitovica, Bistrinci, Valpovo, Petrijevci, Osijek,, Belo Brdo, Vukovar, Sotin, Ilača, Nijemci, Vrbanja, Drenovci, Brčko, Vršani i Bijeljina.

5) Železničke vozove na stanicama Osijek, Tenjski Antunovac, Vinkovci, Otok, Brčko i Županja.

6) Jednovremeno sa izviđanjem vršeno je mitraljiranje neprijateljskih trupa, kolona, transporata u rejonu Osijek, Vukovar, Vinkovci, Brod, Đakovo, Našice, D. Miholjac, Valpovo, kao i u rejonu Bijeljine.

- Nejasno, verovatno se mislilo reći: »U vezi sa situacijom« ili »XI odnosu na situaciju . ..«

Tokom meseca marta divizije ove Grupe dejstvovale su i pored teških meteoroloških uslova leteći redovno u odeljenjima po dva, četiri i šest aviona, dok su se za vođe uvek određivali sovjetski i naši iskusniji piloti.

III

Kratak pregled borbenih letova i časova letenja

U svemu bilo:	
Borbenih letova	354
Časova letenja	405
Od toga:	
11. vazd. lovačka divizija	168 borb. letova,
n u it it	178.22 časova letenja
42. vazd. jurišna divizija	186 bor. letova
ri ti li ti	226.38 časova letenja

IV

U prvim danima marta jedinice ove Grupe, prema dobijenim zadacima od štabova naših armija i našeg Generalštaba, uništavale su živu silu i tehniku neprijatelja, sprečavale prilaz rezervi, snabdevanje materijalom i municijom.

Od dana prelaza neprijatelja na sev. obalu Drave, tj. 6. 3. 45. g. jedinice ove Grupe intenzivno su letele tukući prelaze na r. Dravi i neprijatelja u rejonu mostobrana na južnoj, a naročito na sev. obali r. Drave, neprestano leteći, bilo pojedinim odeIjenjima od 4—6 aviona, bilo sa po nekoliko odeljenja na smenu, napadajući uz navedene ciljeve i prednje linije neprijatelja.

Napadi su vršeni na osnovu rezultata izviđanja, a u naročito važnim i hitnim slučajevima i prema radioizveštaju izviđača nad ciljem.

Posade su po sletanju davale izveštaje lično za sastav daljnih zadataka jedinicama u pripravnosti.

Ciljevi su napadani u 4—5 naleta, sa visine 800—100 m., poniranjem od 25—30 stepeni — bombama, topovima, mitraljiranjem i raketnim bombama.

Pošto neprijateljske avijacije nije takoreći ni bilo, naši lovci koji su pratili i štitili neprijateljske[3] avione napadali su pogodne ciljeve istovremeno sa jurišnim avionima, a posebno su lovcima u zadatak izviđanja davani i zadaci mitraljiranja važnih pokretnih i trenutnih ciljeva, kao žive sile, kolona u kretanju i t. si.

[3] Pogrešno; treba: jurišne, tj. avione 42. vazduhoplovne divizije.

Važni ciljevi uvek su fotografisani.

Zahvaljujući naporu letača naših divizija i neprekidnom borbenom radu od 6. do 26. marta trupe III armije likvidirale su mostobrane na Dravi kod D. Miholjca i Valpova, o čemu sveaoči naredba Štaba III jugoslovenske armije koja se u prepisu prilaže uz ovaj izveštaj.[4]

V

Veza sa trupama na zemlji

Radi održanja veze sa armijama sa kojima sadejstvuje ova Grupa bili su odaslati oficiri za vezu i to u I i III JA, koji su poslužili a služe još i sada kao veza između armija i vazduhoplovstva, u koju im je svrhu stavljena na raspoloženje radioveza, preko koje dostavljaju izveštaje i traženja dotičnih armija, 1 primaju izveštaje izviđanja od jedinica ove Grupe.

Kao neposredna veza sa trupama na zemlji služila su streljačka platna, rakete i obeležavanja artileriskom vatrom u slučajevima kada su jurišni avioni kao i lovci neposredno pomagali trupe na zemlji.

VI

Borbena priprema

Paralelno sa borbenim dejstvom vršena je i obuka letača iz taktike vazdušne borbe, šturmovanja, bombardovanja, pilotaže, navigacije, opisa letačkog materijala, opisa i rukovanja naoružanjem i kulturno-prosvetnog odgoja (vaspitanja).

Ta obuka prosečno pada na osoblje i to:

Na pilote	27 časova,
Na strelce	22 časa,
Na tehničko osoblje	80 časova

VII

Gubici

U toku meseca marta bilo je gubitaka i to:

kod 11. vazd. lov. divizije
2 aviona i 1 letač,

kod 42. vazd. juriš, divizije
4 aviona i 2 letača.

[4] Naredba se objavljuje kao dok. br. 91.

Gubici su uglavnom rezultat neiskustva naših pilota koji ratuju, a rasmotrivši uzroke za ovo bili bi:

1) Brojnost i jačina neprijateljske PAA nad ciljem.

2) Nepovoljni meteorološki uslovi koji su prinuđavali posade da se spuštaju na male visine i na taj način ne mogu izvesti pravilne manevre u zoni PAA.

3) Nedovoljna rutina i iskustvo, kao što je to gore navedeno.

Neborbeni gubici bili su tokom marta samo kod 42. vazd. divizije, 1 avion i 1 letač.[5]

VIII

Zaključak

1) Postavljeni zadaci jedinicama ove Grupe tokom marta izvršeni su.

2) Zahvaljujući izvanrednom naprezanju letača kao i sadejstvu sa našim trupama na zemlji, brzo su likvidirani mostobrani na r. Dravi kod Valpova i D. Miholjca, i neprijatelj proteran na južnu stranu r. Drave.

3) Vršeći date im zadatke letači ove Grupe stekli su vredna ratna iskustva te je izvestan broj dobio svoje vazduhoplovno vatreno krštenje i uvršten u red ratnih letača.

Prilog: 6 obrazaca i pohvalna naredba Štaba III JA o radu vazd. [uhoplovstva].

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar,
pukovnik,
Lj.[6] Momčilović
(Momčilović)

Komandant, pukovnik,
Božo Lazarević
(Lazarević)

Načelnik štaba, pukovnik,
Z.[7] Ulepič
(Ulepič)

Otkucano u 2 primerka:
br. 1 Stabu vazduhoplovstva JA i
br. 2 u arhivu GVD — predmet br. G. J.

[5] Misli se na gubitke za vreme letačke obuke.
[6] Ljubomir
[7] Zdenko

Obrazac br. 1
P o v e r l j i v o
Primerak br. 1

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava GVD za mesec mart 1945. godine

JEDINICA				11. vazduhoplovna divizija								42. vazd. diviz.		SVEGA
Tip aviona				Jak 1	Jak 3	Jak 7	Jak '9	U-2	Jak 9 šk.	Ut 1	Ut 2	11 2	Uil 2	
Broj na dan 1. 3. 45.	Aviona			97	3	3	16	2	3	1	1	94	3	223
	Letača			53								51	-	104
Primljeno	aviona	Iz aeropl. rad.						1						i
		Iz rezer. puka												
	letača	Promene unutar divizije										3		3
		Iz učevnog centra		27								29		56
		Iz bolnice												
Svega primljeno	Aviona							1				3		4
	Letača			27								29		56
Ispisano	PARM													
	Druge jedinice													
	Borbe-nih	Aviona		8			2					9		19
		Letača		1								2		3
	Nebor-benih	Aviona				1								1
		Letača												
Ispisano škola i bolnica (letača)														
Svega ispisano	Aviona			8		1	2					9		20
	Letača			1								2.		3
Ostatak na dan 31. 3.45. g.	Aviona			89	3	2	14	3	3	1	1	ee	3	207
	Letača			79								78		157

Načelnik štaba, pukovnik,
Z. Ulepič
(Ulepič)

(M. P.)

Komandant, pukovnik,
Božo Lazarević
(Lazarević)

Obrazac br. 2
Po v e r i j i v o
Primerak br. 1

P R E G L E D

borbenih letova u toku meseca marta 1945.

SADRŽAJ		11. lovačka divizija	42. jurišna divizija	
Tip aviona		Jak 1, Jak 3, Jak 9	11-2	
Letova		168	186	
Časova letenja		178,22	226.38	
P 0 A D A C 1 M A	Na gađanje artilerije	5	15	
	Na žel. vozove	11	9	
	Na živu silu i tehniku	49	126	
	Na skele i plovne prevoze	3	35	
	Na izviđanje	22	1	
	Na zaštitu i praćenje	78		

Načelnik štaba, pukovnik,
Z. **Ulepič**
(Ulepič)

(M. P.)

Komandant, pukovnik,
Božo Lazarević
(Lazarević)

Obrazac br. 3
P o v e r l j i v o
Primerak br. 1

P R E G L E D

neborbenih avionskih letova za mesec mart 1945.

SADRŽAJ			11. lovačka divizija	42. jurišna divizija	SVEGA	PRIMEDBA
	U-2	letova	1		1	
T I P 0 V 1		časova	2.15		2.15	
	Jak 1	letova	380		380	
		časova	163.51		163.51	
	Jak 3	letova				
		časova				
	Jak 7	letova	4		4	
		časova	0.54		0.54	
A V I O N A .	Jak 9	letova	18		18	
		časova	11.35		11.35	
	U 11-2	letova		144	144	
		časova		18.26	' 13.26	
	11-2	letova		36	36	
		časova		3.55	3.55	
	Svega	letova	403	180	583	
		časova	178.35	22.21	200.56	

Načelnik štaba, pukovnik,
Z. Ulepič
(Ulepič)

(M. P.)

Komandant, pukovnik,
Božo Lazarević
(Lazarević)

Obrazac br. 4
Poverij ivo
Primerak br. 1

PREGLED

gubitaka aviona i letača kod GVD u martu 1945. g.

Naimenovanje (sadržaj)		11. vazd. divizija	42. vazd. divizija	SVEGA	
Svega gubitaka	Aviona	2	4	6	
	Letača	1	2	3	
Svega letova		168	186	354	
Svega časova letenja		178.22	226.38	405.00	
Na jedan gubitak	Letova	84	46	75	
	Gasova letenja	86	50	68	

Načelnik štaba, pukovnik,
Z. Ulepič
(Ulepič)

(M. P.)

Komandant, pukovnik,
Božo Lazarević
(Lazarević)

Obrazac br. 5
P o v e r l j i v o
Primerak br. 1

P R E G L E D

uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala u martu 1945. godine

Naimenovanje	11. vazd. diviz. i 42. vazd. diviz.		SVEGA	Primedba
PA oruđa	.	4	4	
Topova	.	11	11	
Lokomotiva	4	.	4	
Kamiona	21	64	85	
Vagona	7	3	10	
Kola	5	63	68	
Pontona i čamaca	.	10	10	
Kuća	.	15	15	
Konja	.	10	10	
Vojnika i oficira	46	641	687	
Proizvedeno požara	1	35	36	

Načelnik štaba, pukovnik,
Z. **Ulepič**
(Ulepič)

(M. P.)

Komandant, pukovnik,
Božo **Lazarević**
(Lazarević)

Obrazac br. 6
P o v e r l j i v o
Primerak br. 1

P R E G L E D

utroška bombi i municije GVD u toku meseca marta 1945. g.

Naimenovanje	11. vazd. div.	42. vazd. div.	S V E G A
FAB 100	.	159	159
FAB 50	.	237	237
AO 50	.	2	2
AO 25	.	711	7.11
AO 10	.	92	92
AO 2.5	.	633	633
PTAB	.	1.210	1.210
ÜBT	.	653	653
RS 82	.	276	276
RS 132	.	2	2
VJ	.	27.819	27.819
SVAK	2.088	1.690	3.778
ŠKAS	' ć	43.709	43.709
UBS	1.355	.	1.355
OKV 16	54	.	54

Načelnik štaba, pukovnik,
Z. Ulepič
(Ulepič)

(M. P.)

Komandant, pukovnik,
Božo Lazarević
(Lazarević)

BR. 90

UPUTSTVO ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD MARTA 1945. O RADU VAZDUHOPLOVNIH OFICIRA ZA VEZU PRI ŠTABOVIMA ARMIJA[1]

U P U T
ZA VAZDUHOPLOVNE OFICIRE ZA VEZU PRI ŠTABOVIMA ARMIJA[2]

Radi što potpunije veze i uspešnog rada oficira za vezu kod pojedinih armija, kao i da bi se izbegle greške u njihovom radu, dostavlja se ovaj uput u kome su izložene dužnosti oficira za vezu kod armije.

Ovaj uput služiće oficiru za vezu kao direktiva i osnovno uputstvo za rad, dok će konkretne detalje imati da određuje sam na licu mesta, prema prilikama i situaciji.

U dužnost oficira za vezu spada:

1) Veza i saradnja sa štabom Grupe vazduhoplovnih divizija, odnosno sa Operativnim odeljenjem Štaba vazduhoplovstva, kao i održavanje veze između štaba armije kod koje je odaslan i ovih štabova.

2) Kontrola rada našeg i neprijateljskog vazduhoplovstva.

3) Obaveštajno-izviđačka služba.

4) Operativna služba.

5) Organizacija rada na novoosvojenim područjima u vazduhoplovnom pogledu.

6) Postupak sa vazduhoplovnim materijalom palim u naše ruke.

7) Organizacija unutarnjeg rada.

1) Veza i saradnja sa štabom Grupe vazduhoplovnih divizija

Veza između oficira za vezu dodeljenog jednoj armiji i štaba Grupe vazduhoplovnih divizija (Operativno odeljenje štaba vazduhoplovstva JA) ima biti svakodnevna, bilo putem telefona ili radija.

Radi postizanja sigurne i neprekidne veze oficir za vezu je dužan da organizuje svoju službu obaveštavanja o vezi tako,

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 7/12, K. 1458.

[2] ~J^JpUt^ napisan marta 1945, kada su pri štabovima 1. i 3. jugoslovenske armije postavljeni vazduhoplovni oficiri za vezu (vidi dok.

da u svakom momentu zna koja mu je veza između armije i vazduhoplovnog štaba najbrža i najsigurnija. Podatke o ovome tražiće od štaba armije kod koje je dodeljen.

Oficir za vezu se obraća vazduhoplovnim štabovima u svima slučajevima preko operativnog dežurnog vazduhoplovnog štaba, a u izuzetnim, važnim ili hitnim slučajevima lično komandantu ili načelniku štaba.

Povremeno, a prema potrebi i nahođenju oficira za vezu, održava vezu sa obaveštajnim otsecima vazduhoplovnih štabova.

Pored ovoga oficir za vezu dodeljen štabu armije dužan je da što bliže štabu armije kod koje radi pronađe i uredi pomoćno letilište za avione za vezu, i da sve potrebne podatke 0 ovako sposobnom letilištu dostavi i štabu Grupe vazduhoplovnih divizija i Štabu vazduhoplovstva JA.

Oficir za vezu dostavlja redovno svakog meseca (30-ga u mesecu) izveštaj sa sledećim podacima:

— opis neprijateljskih aerodroma sa svima dobrim i рđалат stranama;

— skicu takvog aerodroma razmere 1:25.000 sa najbližom okolinom u prečniku od 5 km.;

— podatke o neprijateljskim vazdušnim snagama na rejonu (pred frontom) dotične armije;

— podatke o neprijateljskoj PAO, kako na pravcima do neprijateljskih aerodroma tako i na samim aerodromima;

— način neprijateljskog komandovanja, organizaciju rada 1 taktiku neprijateljskog vazduhoplovstva;

— moral, raspoloženje i sastav ljudstva (po narodnostima) u neprijateljskim jedinicama;

— stalne meteorološke prilike u tom rejonu.

Pored ovoga, u slučaju važne ili hitne potrebe, oficir za vezu dostavlja takođe izveštaj najbržim putem.

Sva potrebna objašnjenja, uputstva i sredstva za vezu oficir za vezu je dužan da traži blagovremeno, uzimajući u obzir vreme koje treba da protekne od traženja do rešenja. Kasno tražena objašnjenja, uputstva ili sretstva za vezu, isto kao i naknadno traženje nečega, smatraće se kao neizvršenje zadatka.

Forma izveštaja, kako redovnog mesečnog tako i vanrednog, je u obliku službenog akta, a sadržaj treba da da napred izložene podatke, odnosno da konkretno obuhvati objašnjenje, uputstvo ili traženje.

2) Kontrola rada našeg i neprijateljskog vazduhoplovstva

Kontrola rada našeg vazduhoplovstva obuhvata sledeće:

— vođenje evidencije o letovima naše avijacije nad teritorijom dotične armije (gde, kada, kojim pravcem, koliko, koji tip aviona, postroj, visina i t.d.);

vođenje evidencije o načinu i uspehu izvršenja zadataka od naše avijacije (podaci se prikupljaju od trupa na zemlji i sadrže: gde, kada, koliko, koji tip aviona, iz koga pravca, kakav postroj, rezultat);

vođenje evidencije o letovima neprijateljske avijacije nad teritorijom dotične armije (gde, kada, kojim pravcem, koliko, koji tip aviona, postroj, visina i t.d.);

— vođenje evidencije o izvršenim napadima neprijateljske avijacije nad teritorijom dotične armije (gde, kada, koliko, koji tip aviona, iz koga pravca, kakav postroj, visina, bombardovanje ili mitraljiranje, rezultati, vrste bombe i municija, požari).

Uopšte kontrola rada našeg i neprijateljskog vazduhoplovstva mora biti organizovana tako od strane oficira za vezu, da podaci koje prikuplja budu dobijeni u najkraće mogućem roku, u potpunosti i tačni, kao i da odmah budu dostavljeni dalje vazduhoplovnim štabovima.

3) Obaveštajno-izviđačka služba

Obaveštajno-izviđačka služba obuhvata sledeće:

— prikupljanje podataka o neprijateljskim vazdušnim snagama: naziv i broj jedinica, sastav i jačina, broj, konstrukcija i tip aviona, eventualno njihove aerodinamične osobine, smeštaj letačkog i materijalnog dela na aerodromima, način komandovanja i organizacije rada, moral, raspoloženje i nacionalni sastav jedinica, izvežbanost, komandni kadar, škole, arsenali, način snabdevanja tehničkim materijalom, gorivom i drugo:

— prikupljanje podataka o neprijateljskoj PAO: pred frontom armije; na pravcima do neprijateljskih aerodroma; u bližoj neprijateljskoj pozadini; broj i naziv jedinica, jačina i sastav, tipovi i kalibar oruđa, aktivnost, uspešnost dejstva i drugo;

— prikupljanje podataka o neprijateljskim aerodromima, prema izloženom u tač. l);markantne orijentacione tačke u bližoj i daljoj okolini aerodroma kao i na pravcima do njih;

— podatke o neprijateljskim trupama na zemlji pred frontom dotične armije (ove podatke traži i dobija od štaba i jedinica dotične armije); prikupljanje ovih podataka treba da obuhvati: koje jedinice, koga roda vojske, koliko i gde i ostalo' o njima što je izloženo u tač. 1);

— saslušavanje svih zarobljenih, oborenih savezničkih, naših i neprijateljskih avijatičara u duhu ovoga uputa i prema oceni oficira za vezu;

—7 prisustvovanje saslušanjima neprijateljskih ratnih zarobljenika od strane obaveštajnih organa štaba dotične armije

i postavljanje pitanja zarobljenicima radi prikupljanja podataka u vazduhoplovnom pogledu.

Obaveštajne podatke treba sređivati i po hitnosti i važnosti, a grupisati po vremenu (čas, dan ili noć), po mestu i po vrsti.

4) Operativna služba

Najvažnija dužnost oficira za vezu, čije izvršenje ima da stavlja pre svih ostalih, je vršenje operativne službe koja obuhvata:

— dostavljanje vazduhoplovnim štabovima zadataka, traženja ili molbi od strane dotične armije; dostavljanje zadataka i drugog što se odnosi na dejstvo (sadejstvo) avijacije mora biti u odgovarajućem vazduhoplovnom štabu najkasnije na 3—4 časa pre izvršenja zadatka od strane vazduhoplovstva;

— svakodnevno uveče (oko 20 časova) a najkasnije na 3 časa pre početka dejstva vazduhoplovstva mora biti vazduhoplovnim štabovima dostavljena poslednja linija fronta;

— svaku izmenu linije fronta, koja dovodi u opasnost tučenje naših trupa od strane naše avijacije, dostavlja najbržim putem odmah odgovarajućem vazduhoplovnom štabu; u ovakvim slučajevima oficir za vezu može se i direktno obraćati štabovima vazduhoplovnih divizija koje će u tome vremenu dejstvovati;

— organizuje (ako ima tehničke mogućnosti) kontrolno-propusne tačke; zadatak je ovih tačaka da dostavljaju avionima, koji moraju da ih prelete pre odlaska na zadatak, izmenu zadatka ili izmenu linije fronta, a ponekad opasno ili brzo pogoršanje i promenu vremena; pored ovoga zadatak je kontrolno-propusnih tačaka da prilikom nadletanja aviona istima saopštavaju detaljne podatke o ciljevima kao i nove dobijene podatke, a po mogućnosti i pravce naleta; rad kontrolno-propusnih tačaka obavlja se prema podacima i naređenjima oficira za vezu:

— oficir za vezu je dužan da bude u stalnom ličnom dodiru sa štabom dotične armije radi prikupljanja potrebnih podataka kao i dobijanja zadataka, traženja ili molbi;

— u svakodnevnom večernjem izveštaju o liniji fronta, oficir za vezu izveštava i o rezultatu dejstva naše avijacije u toku toga dana, a prema tač. 2).

Tehnička sretstva za održavanje veze i obrazovanje kontrolno-propusnih tačaka dodeljivaće se oficirima za vezu kod armija prema mogućnosti koja postoji kod vazduhoplovnih štabova.

5) Organizacije rada na novoosvojenim područjima u vazd. pogledu

Posle zauzimanja novog područja od strane dotične armije oficir za vezu je dužan da:

— proveri podatke sa kojima raspolaže od ranije;

— prouči operativnu situaciju na dotičnom delu fronta i u vezi s njom preduzme potrebne mere za prikupljanje podataka o vazdušnim snagama neprijatelja (na koje i koliko udaljene aerodrome je otišla neprijateljska avijacija, akcioni radius iste. mogućnost smanjenja ili povećanja aktivnosti neprijateljskog vazduhoplovstva a obzirom na novu situaciju, detaljni opisi i skice novih aerodroma koje neprijatelj sada koristi i t.d.);

— organizacija prikupljanja stalnih meteoroloških podataka na novom području;

— izveštaje prikupljene od jedinica treba upoređivati, hitno proveravati i u slučaju potrebe dopuniti traženjem tačno određenih podataka, koji nedostaju u izveštaju;

— proučiti novoosvojeni rejon u pogledu orijentacije i mogućnosti uspostavljanja pomoćnih letilišta;

— obzirom na izveštaje primljene od potčinjenih komandi preduzeti neophodne mere i narediti šta je potrebno u pogledu zaplenjenog materijala, prema tač. 6);

— prikupiti, srediti i hitno dostaviti Operativnom odeljenju Štaba vazduhoplovstva JA svu zaplenjenu arhivu neprijateljskog vazduhoplovstva (sem u slučaju kada je naređeno da se zaplenjena arhiva dostavlja štabu Grupe divizija).

6) Postupak sa vazduhoplovnim materijalom palim u naše ruke

Čim neki vazđuhoplovni materijal ili gorivo za avione bude zaplenjeno, bilo na napuštenim aerodromima ili prilikom obaranja neprijateljskog aviona (a takođe i prilikom prinudnog sletanja naših i savezničkih aviona), oficir za vezu dužan je da preduzme sledeće:

— materijal nađen na aerodromima preko unapred određenih lica prikupiti i preneti na mesto gde će biti u potpunoj sigurnosti ako bude eventualnog neprijateljskog protivnapada; odrediti lice koje će materijal čuvati sve do otpreme u pozadinu; izvestiti Operativno odeljenje Štaba vazduhoplovstva sa traženjem naređenja gde da se uputi materijal; za prevozna sretstva i za ljudstvo koje će čuvati materijal obraćati se štabu dotične armije;

— građevinski materijal, zgrade i sve ostalo na aerodromima što se ne može iz bilo kojih razloga preneti, mora da se stražarski osigura od razvlačenja, uništavanja i si. od strane stanovništva ili naše vojske; ukoliko se zaplene ispravni avioni,

treba da preduzme sve mere da sve prebaci na najbliže naše aerodrome; neispravne avione stražarski čuva a u slučaju opasnosti od ponovnog neprijateljskog nastupanja demontira i odašilje na sigurnije mesto (u krajnjem slučaju skida najvažnije ispravne delove, a ostalo uništava — pali);

— prilikom obaranja neprijateljskih aviona ili prisilnog spuštanja naših i savezničkih na teritoriji dotične armije preduzima sa avoinima kao što je napred izloženo a sa osobljem prema tač. 3);

—t od Operativnog odeljenja Štaba vazduhoplovstva traži pogodna lica i ljudstvo za obrazovanje komandi aerodroma na novoosvojenom rejonu.

7) Organizacija unutarnjeg rada

Svaki oficir za vezu ima da organizuje što bolju i tačniju službu veze između njega i jedinica u sastavu dotične armije.

U ovom cilju treba da obaveže sa odgovarajućim dužnostima štabove (komande) dotične armije sve do osnovnih jedinica. Dužnosti treba da budu određene tačno i konkretno. Izveštaji koje će štabovi (komande) dostavljati oficiru za vezu treba da budu precizirani po tačkama. Kakvi izveštaji i koje dužnosti će biti određene pojedinim štabovima regulisaće oficir za vezu prema svojim potrebama.

Prema potrebi oficir za vezu održavaće kratke kurseve rukovodiocima jedinica dotične armije u pogledu obaveštajno-izviđačke službe za vazduhoplovstvo — a ovi će dalje to preneti na svoje ljudstvo. Ovi kursevi treba da obuhvate podatke o dostavljanju izveštaja, poznavanju tipova aviona naših i neprijateljskih, vazdušne odbrane, kamuflaže, označavanja linije fronta i drugo što bude bilo stvarno potrebno za tadanju situaciju.

Organizaciju veze treba sprovesti tako da jedinice imaju direktnu vezu sa oficirom za vezu u štabu armije, radi toga što prenošenje izveštaja od komande do komande donosi gubitak vremena i netačnost.

Štabovima i komandama u «astavu dotične armije treba naglasiti potrebu brzog, tačnog i potpunog dostavljanja izveštaja i traženih podataka, kako bi se izbeglo svako gubljenje vremena.

Prilikom daljega rada sa štabovima i komandama neprestano koristiti stečena iskustva a davanje zadataka, odnosno traženje podataka, vršiti obzirom na mogućnost i sretstva onih od kojih se to traži.

ZAKLJUČAK

Oficiri za vezu su dužni da u vršenju svoje službe ulože maksimum napora i rade sa što više inicijative, vodeći uvek ra-

čuna da kod vršenja pojedinih svojih dužnosti ne prelaze granice svoga rada i ne mešaju se u nadležnost ostalih — drugih.

Oni treba da imaju uvek na umu da od njihove savesnosti. sposobnosti i zalaganja u potpunosti zavisi uspeh sadejstva avijacije i trupa na zemlji i blagovremeno izvršavanje drugih zadataka od strane avijacije, a samim tim i konačna pobeda nad fašizmom.

K r a j

Da je uput za oficire
za vezu br. 7 izdat
od strane ovog štaba
tvrdi
Načelnik štaba, pukovnik
Z.[3] Ulepič
(Ulepič)

BR. 91

NAREDBA ŠTABA 3. JUGOSLOVENSKE ARMIJE KOJOM SE POHVALJUJE GRUPA VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA ZA USPEŠNO SADEJSTVO S KOPNENIM SNAGAMA NA MOSTOBRANU KOD VALPOVA OD 6. DO 22. MARTA 1945. GODINE[1]

1) KOMANDIRU GRUPE DIVIZIJA AVIJACIJE,
GENERAL-MAJORU V I T R U K U I
2) OPERATIVNOM STABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA. —

Za vreme izvođenja operacija na dravskom mostobranu, severno od Valpova, u vremenu od 6. do 22. III. 1945. god. uzela je vidnog učešća naša avijacija, koja je svojim uspešnim dej- * stvom veoma mnogo doprinela, da se spreči dalje neprijateljsko nadiranje i potpuno razbije neprijateljski mostobran, a desetkovani neprijatelj prebaci natrag preko Drave.

[3] Zdenko

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/1—9. k. 293 A. Naredba je bez datuma; verovatno je pisana oko 22. marta 1945, neposredno posle završetka borbi na mostobranu kod Valpova.

Vaši hrabri avijatičari izvršavali su svoje zadatke ne prezajući ni od kakve opasnosti, bez obzira na neprijateljsku protivavionsku odbranu, a nekoliko od njih su za vreme izvršenja zadatka i herojski poginuli.

Sadejstvo avijacije sa našim jedinicama bilo je vrlo efikasno; pored stvarnih rezultata demoralisalo je neprijateljsku odbranu, dok je, sa druge strane, našim borcima uzdizalo borbeni moral. Ovo je utoliko važnije, što je to bila prva prilika, da naši mladi borci i rukovodioci jurišaju na neprijatelja uz stalnu podršku iz vazduha.

U ime boraca i rukovodilaca III Jugoslovenske armije, izražavamo svoju zahvalnost i priznanje svima avijatičarima učesnicima u bitci za uništenje neprijateljskog mostobrana na Dravi, i vama lično, sa željom da i dalje produžite vaš slavni put u zajedničkoj koordinaciji sa ostalim rodovima vojske do konačnog uništenja mrskog neprijatelja, Hitlerove Nemačke i fašizma uopšte.

Slava palim avijatičarima!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
pukovnik,
Branko Petričević s.r.

(M. P.)

Komandant,
general-lajtnant.
Košta Nad s.r.

Načelnik štaba,
pukovnik,
Vukašin Subotić s.r,

BR. 92

TABELARNI PREGLEDI UPRAVE VAZDUHOPLOVNOG PRISTANIŠTA »BEOGRAD« O SNABDEVANJU JEDINICA 6. KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIJE VAZDUŠNIM PUTEM U MARTU I APRILU 1945. GODINE[1]

UPRAVA VAZD. PRISTANIŠTA »BEOGRAD«
TRANZITNI MAGACIN
ZEMUN

OTPREMNICA BR. 1007

Komandantu VI Korpusa

Danas 20-111 1945. god. otpremljeno je 50 koleta[2] transportnim avionom Dagl.[3] br. 8 sledećeg materijala

Redni broj	KOLIČINA		Vrsta omota	Signatura	ČEGA	OD KOGA	KOME	Primedba
I.	17	680	sand.	1-17	Mine	Glavno artiljerisko slagalište	IV Korpusu	
2.	33	825	sand.	1-33	Municija za pušku	Glavno artiljerisko slagalište	IV Korpusu	

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.) Magacioner,

UPRAVA VAZD. PRISTANIŠTA »BEOGRAD«
TRANZITNI MAGACIN
ZEMUN

OTPREMNICA BR. 1012

Komandantu aerodroma Daruvar

Danas 22. marta 1945. god. otpremljeno je 32 koleta[4] transportnim avionom br. 8

Redni broj	KOLIČINA		Vrsta omota	SIGNATURA	CEGA	OD KOGA	KOME	PRIMEDBA
	komada	kg.						
1.	20	1000	Vreće	1-20	Šećera	Glavne baze	VI. Korpus	
2.	10	500		1-10	Soli	» »		
3.	2	5[	Omot	1-2	Razno		Major Janez i drug Jović	

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Magacioner,

(M. P.)

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/1 do^7/'l—5, k. 1452.

[4] 7 komada (odnosno bala)

[3] Daglas

UPRAVA VAZD. PRISTANIŠTA »BEOGRAD«
TRANZITNI MAGACIN
ZEMUN

OTPREMNICA BR. 1015

Komandantu aerodroma Daruvar

Danas 23. marta 1945. god. otpremljeno je 30^... transportnim avionom Dagl. br. 8 sledećeg materijala

Redni broj	Količina komada	kg.	Vrsta omota	SIG-NA-TURA	ČEGA	OD KOGA	KOME	PRT-MED-BA
1.	18	900	Vreće	1-18	Šećera	Gl.[avna] baza	VI Korpusu	
2.	12	600	„	1-12	Soli	Gl. baza	VI Korpusu	
3.		1500						

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Magacioner,

(M. P.)

UPRAVA VAZD. PRISTANIŠTA »BEOGRAD«
TRANZITNI MAGACIN
ZEMUN

OTPREMNICA BR. 1024

Komandantu aerodroma Daruvar

Danas 24. marta 1945. god. otpremljeno je 30[6]... transportnim avionom Daglas br. 8 sledećeg materijala

Redni broj	Količina komada	kg.	Vrsta omota	Signa-tura	Č F. G A	OG KOGA	KOME	Pri-medba
1.	30	1500	vreće	1-30	Šećera 750 Soli 750	Glavna baza	VI Korpusu	

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Magacioner,

(M. P.)

[s], [6] 30 komada

UPRAVA VAZD. PRISTANIŠTA »BEOGRAD
TRANZITNI MAGACIN •
ZEMUN

OTPREMNICA BR. 1025

Komandi aerodroma Daruvar

Danas 24. marta 1945. god. otpremljena je 31 vr.feća] transportnim avionom Daglas br. 8 sledećeg materijala

Redni broj	Količina		Vrsta omota	Signatura	ČEGA	OD KOGA	KOME	Primedba
	komada	kg.						
1.	31	1010	vreće	1-31	Šećera 150 Soli 860	Gl.[avna] baza	VI Korpusu	

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Magacioner,

(M. P.)

UPRAVA VAZD. PRISTANIŠTA »BEOGRAD«
TRANZITNI MAGACIN
ZEMUN

OTPREMNICA BR. 1035

Komandantu aerodroma Daruvar

Danas 26-111 1945. god. otpremljeno je 36 koleta[7] transportnim avionom Daglas br. 8 sledećeg materijala

C « S 05 S	Količina		Vrsta omota	SIG-NAT.	ČEGA	OD KOGA	KOME	PRI-MED.
	komada!	kg.						
1.	17	850	Vreće	1-17	Soli	Glav. [ne] baze	VI korpusu	
2.	9	450	»	1 - 9	šećera	..	VI korpusu	
3.	10	200	Kut.	1-10	Cigarete	,,	VI korpusu	
		1500						

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Magaeioner,
Nedeljković

(M. P.)

UPRAVA VAZD. PRISTANIŠTA »BEOGRAD
TRANZITNI MAGACIN ZEMUN[8]

OTPREMNICA BR. 1073

Komandantu aerodroma Daruvar

Danas 5. aprila 1945. god. otpremljeno je 23 sanduka transportnim avionom jugoslovenski Daglas br. 1 sledeći materijal

Redni broj	KOLIČINA komada	kg.	Vrsta omota	SIGNATURA	ČEGA	OD KOGA	KOME	PRIMEDBA
I.	2 3				pisma pisma		St. tvor. vet. p. por. VI i X Korpusu	
2.	13	546	sand.	1-13	municija 79	Gl. [avno] art.filjerijsko] slagal.fište]	VI Korpusu	
3.	10	480	sand.	1-10	mine 82 m/m	Gl. art. slagal.	VI Korpusu	
4.	1	1	omot	1	vredn. mater.	Vojni sud vojne ob. [lasti] Vojvodine	Dr. Ivi Selaviću pred. vojn. suda VI Korp.	
5.		70			pošta			
6.		2 3	putnika					

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.) Magacioner,

[8] Snabdevanje je vršila Transportna eskadrila Štaba vazduhoplovstva JA sa zemunskog aerodroma na aerodrom Daruvar na oslobođenoj teritoriji. Eskadrila je snabdevala i sremski front, naročito lekovima i sanitetskim materijalom, i evakuisala ranjenike sa bojišta u bolnice Beograda i Zemuna.

BR. 93

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 1. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE KOD BIHAĆA[1]

MESEC APRIL 1945 godine

1. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 33S

Zadatak: Bombardovanje **Brekovice,**[2] severno od **Bihaća.**
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati
Poleteli: 09.55 čas sa Visa
Sleteli: 11.25 „ na Vis
Piloti: vođa komandant **Šoić** Hinko
br. 2 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 „ **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Kovačič** Mirko

Sve bombe pale u cilj. Svi piloti izvršili dva napada mitraljiranja. Jaka p.a. vatra 20 i 40 mm.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Nepoznati

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/72—4, к. 1450.

[2] U tom rejonu su se tada nalazili delovi nemačkih snaga koji su se povlačili iz Bihaća (vidi dok. br. 81).

BR. 94

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 1. APRILA 1945. O NAPADU NA VOJNA SKLADIŠTA KOD OGULINA I NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE U VRHOVINAMA[1]

MESEC APRIL 1945. g.

1/4/1945.

Operacija br. 75 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti magacine odnosno slagališta u Josip Dolu.[2]
Broj aviona: 4 Hurricana MKIV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 09.45 čas. 5 čas. 20 min.
Sleteli: 11.05 „ Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg. 400 mit. metaka.

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 ppor. Vemić
br. 3 por. Rebula
br. 4 por. Frank!

Iznad cilja u 10.15 časova napali gore navedene magacine koji su izgledali kao garaža za kamione odnosno kola na konjsku vuču, postigli 16 direktnih pogodaka i izjavljuje se da je cilj uništen. 2 aviona napala su blizu prvog cilja jednu zgradu, koja daje izgled jedne male fabrike, sa 8 direktnih pogodaka, što je prouzrokovalo stubove plamena i crnog dima. Nije bilo flaka.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 skladište, verovatno garaža za kamione, odnosno kola na konjsku vuču, uništeno. 1 zgrada, verovatno mala fabrika, oštećena.

Operacija br. 76 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama selo Vrhovine, koje po dobivenim podacima služi kao garnizon.[3]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/85—4, к. 1450.

[2] Odnosi se na selo Josipdol kod Ogulina.

[3] U Vrhovinama su se nalazili delovi nemačke 392. legionarske divizije i 11. ustaško-domobranske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 41/3, к. 74, reg. br. 4/3, к. 1103 i reg. br. 21—1/1, к. 575).

Broj aviona: 8 Hurricana MK IV
Poleteli: 14.15 čas.
Sleteli: 14.05 „

Ukupno vreme letenja: 6 čas. 40 min.
Ispaljeno: 61 raketa po 30 kg.
3600 mit. metaka

Piloti: vođa I grupe kap. Cenić
br. 2 ppor. Vemić
br. 3 por. Pepel
br. 4 vod. Pavičić
vođa 2 grupe kap. Jež
br. 2 vod. Krsnik
br. 3 vod. Prebeg
br. 4 zast. Klokočovnik

Na kuće u selu, željezničku stanicu i prugu su ispalile 2 sekcije[4] od po 4 aviona 61 raketu. Vođa i ostali piloti izjavljuju da je više kuća uništeno i oštećeno, željeznička stanica i pruga oštećena. Naišli na p.a. vatru sa jednog brda južno od Vrhovina, pa je jedna sekcija od 4 aviona napala ovu tačku sa mitraljezima, primjetili su neprijateljske vojnike kako trče u zaklon. Vreme lepo.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Više kuća, željeznička stanica i pruga porušeni odnosno oštećeni.

Nepr. utvrđena tačka sa p.a. mitraljezima napadnuta i naneti gubici.

[4] To jest: 7 odeljenja

BR. 95

IZVEŠTAJ ŠTABA 111. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 1. APRILA 1945. ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI PUKA U TOKU MARTA[1]

S T A B
111. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00123
1. IV 1945. g.
P o l o ž a j

Izveštaj prema naređenju
Štaba 42. vazd. divizije br.
0217/45. godina.

ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE

U prilogu dostavlja se mesečni izveštaj o radu 111. vazduhoplovnog puka, sastavljen prema naređenju Štaba 42. vazduhoplovne divizije sa br. 0217/1945. godine, u pogledu izvršenja borbenih zadataka i nastave, kako praktično tako i teorno.

1. — U toku meseca marta 1945. godine ovaj puk vršio je borbene zadatke i to izviđanje, mitraljiranje i zaštitu štormovika IL-2[2] pri njihovom vršenju bojevih zadataka u rejonima reke Dunava, Drave, Save i Drine.

Početkom meseca marta neprijatelj je forsirao reku Dravu kod Donjeg Miholjca i Valpova, stvorio mostobrane duboke od 6 do 10 km i široke 10 do 15 km. Preko mostobrana prebacivao je tenkove i artiljeriju.

Na sektoru mostobrana naša i bugarska vojska izvršila je protivnapad i 20. III o.g. oba mostobrana su likvidirana.

Prilikom vršenja bojevih zadataka nad mostobranom, naši piloti susreli su se sa protivničkom lovačkom avijacijom na dan 10. III o.g. i vođena je vazdušna borba koja je trajala 3 min. U toj borbi avion na kome je leteo vodnik Kaćanski je oštećen u desno krilo i desnu nogu stajnog trupa a sam pilot je lakše ranjen u desnu nogu. Napad sa strane protivnika na naše avione izveli su ME-109 i 1 FV-190.

Naši piloti prilikom vršenja zadataka nad mostobranima susretali su se u 2 maha sa protivničkom lovačkom avijacijom,

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 97/1—2, к. 1460.
[2] To su bili jurišni avioni 42. vazduhoplovne divizije JA.

ali ista nije napadala, već izbegavala borbu. U rejonima naših aerodroma[3] primećeno je u 2 maha preletanje neprijateljskih izviđačkih aviona tipa JU-88, na visini od 4000—5000 metara.

U rejonima mostobrana dejstvovala je neprijateljska lovačka avijacija dvojkama i četvorkama, pomešani FV-190 i ME-109, i leteći na visini 50 do 100 met. mitraljirali naše trupe na zemlji.

2. — U toku meseca marta puk je izvršio sledeće zadatke*

Izviđanje vojske i opreme neprijatelja, skela i mostova,

Izvršio zaštitu i praćenje štormovika pri vršenju njihovih zadataka.

Mitraljirao lokomotive i vozove, kamione i pešadiju, P.A. artiljeriju.

Dežurstvo aeroplana na zemlji u sastavu 2 aviona od početka dana do prvog sumraka, radi obezbeđenja aerodroma i uzimanju u zaštitu naših aviona koji su pošli na zadatke.

3. — Prilikom izvršenja borbenih zadataka naši avioni dejstvovali u dvojkama, trojkama i četvorkama nad frontom. Visina na kojoj su naši avioni dejstvovali oslanjala se na vremenske prilike i neprijateljsku P.A.O. pa su letovi bili na visini od 50 do 2000 metara.

EFEKTIVNOST DEJSTVA ORUŽJA

12. III 1945. godine vodnik Brajević sa mitraljezom UBS i SVAK probio je kotao lokomotive u rejonu Mikanovaca sa visine od 500—100 metara.

13. III 1945. godine vodnik Đuričić sa 2 naleta mitraljezom UBS i SVAK zapalio je 3 kamiona na stanici Vrbanja sa visine 600—200 metara.

NEISPUNJENJE LETAČKIH ZADATAKA

Pilot ovoga puka Dragišić dobio.je zadatak: let po itinereru kao vođa a pratilac kao kontrola je bio vodnik Brajević. Poleteli su normalno i uzeli pravac Petrovgrada i do istoga došli. Pilot Dragišić napravio je jedan krug i uzeo pogrešan pravacte je pratilac vodnik Brajević izašao ispred njega i dao mu pravac, na šta je Dragišić ponovo poleteo u pravcu Sombora. Brajević ga je pratio i kada su došli do Sombora nekoliko puta dao mu je znak da siđe jer je primetio da je Dragišić izgubio orijentaciju, na šta je Dragišić ponovo produžio i tako se to odigralo više puta. Vodnik Brajević se spustio u Somboru a

[3] O baziranju jedinica 11. vazduhoplovne divizije JA vidi dok. br. 88.

Dragišić produžio let i usled nestašice benzina spustio se kod Šapca, te tom prilikom polomio gondole za vodu i ulje i savio elisu.

SNABDEVANJE

Sa aerodroma N. Sad izvršeno je prebaziranje na aerodrom Kupusina.[4] Letačko osoblje — mlađe — transportovano je sa ostalim tehničkim osobljem vozom a stariji letači preleteli su avionima na novi aerodrom bez kvara.

Transportovanje osoblja vozom počelo je 26. III 1945, a završeno 29. III 1945. godine.

4. — UPRAVLJANJE BORBENIM RADOM

Svc^ borbena naređenja primljena su od komandanta 117. vazd. lovač. puka (ruskog).[5] Primljeni zadatci odmah su obrađeni sa komandirima eskadrila, šturmanom puka,[6] zam. načelnika i pilotima puka.

Sva primljena naređenja izdavana su komandirima eskadrila i pilotima usmeno, sa potrebnim objašnjenjima i primedbama. Odmah po uzletu posada, održavana je radio--veza koja je radila vrlo dobro.

5. — BORBENA DEJSTVA

U toku meseca, kada su to dozvolili meteorološki uslovi a po odobrenju komandanta divizije (ruske), vršeni su bojevi zadatci. Sa osobljem ovoga puka izvršeni su sledeći letovi:

Borbenih letova 72, sa 82.55 časova,	
od njih na izviđanje '	50 letova,
na mitraljiranje	4 „
na zaštitu IL-2	18 „

Prilikom izvršenja gore navedenih letova posade su uništile 1 lokomotivu, 4 kamiona, 40 ljudi, 1 bateriju PAO i oštetili 5 kamiona i 1 lokomotivu. Mitraljiranje izveo 21 avion.

Rashod municije:

OKB-16	20
SVAK	1060
UBS	1005

' [4] Kod Sombora

[5] Uz sovjetski 117. истребительный авиационный полк (117. vazduhoplovni lovački puk) dejstvovao je jugoslovenski 111. lovački puk. Posle završetka rata, 111. lovački puk je primio sav materijal kojim je raspolagao sovjetski 117. vazduhoplovni lovački puk.

[6] Izviđač puka (starešina) odgovoran za izviđačku službu u puku i rad izviđača.

6. — TRENAŽNO **BOJEVI ZADATCI**

Sa **celim letačkim sastavom ovoga puka vršeni su trenažni letovi. Izveden je ukupno** 151 **let sa** 46.30 **časova,**

Od njih:

po krugu	80	letova
po maršruti	26	»
u grupi	19	
na akrobacije	24	»
i neizvršenih	2	»

7. — TEORNA NASTAVA I PRAKTIČNI RADOVI

Sa ljudstvom ovoga puka, po planu za mart mesec 1945. godine, izvedena je nastava po rasporedu rada. Osoblje je podeljeno u 5 grupa i to: rukovodeći sastav, letački sastav, mehaničari i motoristi, oružari i spec, služba.

Zanimanje je provedeno pukom i eskadrilno.

Sa letačima ovoga puka izvedena je sledeća teorna nastava:

Politički čas: 9 časova

Samodisciplina,
Komunistička partija Jugoslavije,
Politička situacija u zemlji i na strani,
Kritika i samokritika.

Taktika: 16 časova

Vazdušne borbe,
Način vršenja izviđanja i

Rukovanje i upotreba pištolja TT i gađanje sa istim.

Upoznavanje aviona: 8 časova

Pilotska kabina,
Instrumenti u kabini i njihova upotreba,
Uvlačenje i izvlačenje stajnog trapa,
Opis aviona i motora.

Sturmanska služba: 33 časova.

Priprema za let,
Kursevi izračunavanja i upotreba,
Orijentacija i navigacija na karti.

Teorija poletanja i sletanja: 3 časa.

Tehnički sastav, mehaničari, motoristi i rukovodeći sastav:
Politički čas: 9 časova
Samodisciplina,
Komunistička partija Jugoslavije,

Politička situacija u zemlji i na strani,
Kritika drugova i samokritika,

Tehnička služba: 63 časa

Poletanje motora M-105,
Elisa VIŠ-105 SV i VIŠ-61 SV,
Upoznavanje aviona JAK-1 i JAK-9.

Tehnički sastav oružara 40 časova:

Puška SVAK, konstrukcija i zastoji,
Mitraljez UBS, konstrukcija, zastoji i rukovanje,
Slaganje redenika i nameštanje istog.

Specslužba:

Konstrukcija akumulatora,
Defekti i elektroinstalacija,
Pilotski pribori u kabini,
Princip i dejstvo prijemnika i predavača,
Kontrola pribora VMG.

Naš tehnički sastav izvršio je u toku meseca marta praktične radove po eskadrilama i to:

Zamena motora,
Zamena rezervoara reduktora,
Regulacija benzina,
Zamena i regulacija magneta,
Zamena stajnog trapa,
Sastavljanje i rastavljanje aviona.

U toku meseca marta t.g. aerodrom-pista je bila u vrlo dobrom stanju za letenje i to kako u Novom Sadu tako i u Somboru.

Prednje se dostavlja s molbom na nadležnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom, kapetan
Milan Zrilić

Komandant, kapetan
Ljub.[7] Popadić

Načelnik Štaba,
Đorđe P. Fratucan

[7] Ljubomir

BK. 96

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 1. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
General-majoru Hamoviću

Operativni izveštaj broj 57 od 1 aprila 1945 Štaba X GV SAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 17 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 1 aprila 1945 vršila je zadatak [Vrhovnog] komandanta Jugoslovenske armije i komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 6 uspešnih borbenih letova, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 19 uspešnih borbenih letova, svega 25 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Vučkovci — Prnjavor — Srnice — Gornje Gušće — Bijeljina — Brčko — Gradačac — Doboj — Modriča — Bos. Samac[3] i Osijek — Našice — Đakovo — Vinkovci — Vrbanja i po prednjoj liniji u rejonima Bobetino — Pukiš — Vražići — Musi. Maoča — D. Bijela — Gornji Hrgovi i Spionica.

UNISTENO: 1 radio-stanica, 2 automobila, 28 kola sa ljudstvom i materijalom, do 25 neprijateljskih vojnika i oficira. Izazvano 3 velika požara u zavodu 2 kilometra zapadno od Vučkovaca.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,25 do 6,35 čas. sa visine od 1500—600 m.

Po drumu Dalj — Osijek — Našice i Đakovo pokret neprijateljske vojske nije primećen.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br **1—4, к. 22.**

[2] To je bila podrška jedinicama 2. jugoslovenske armije (vidi Arhiv VII, reg. br. 20/3, к. 271).

Na zapadnoj želj. stanici Osijek 3 kompozicije sa 30—40 vagona, jedna od njih sa lokomotivom prema zapadu.

Zelj. stanica Našice: jedna kompozicija do 30 vagona bez lokomotive.

Na želj. stanici Striživojna 2 kompozicije sa 25—30 vagona bez lokomotive.

Na želj. stanici Vrbanja jedna želj. kompozicija do 30 vagona bez lokomotive.

Na želj. stanici Vinkovci tri kompozicije sa 30—40 vagona, jedna od njih sa lokomotivom pod parom na zapad.

Na istočnoj ivici grada Osijeka radi fabrika, naši avioni bacili su bombe na tu fabriku, koje su pale na cilj.

U *vremenu od 6,35 do 6,55 čas. sa visine od 1200—600 m.*

Zapadno od mesta Vučkovac po mekanom putu stoji oko 70—80 kola sa bojnom spremom, konji nisu pod zapregom nego su svezani uz kola.

Na križanju drumova od fabrike 2 kilometra jugozapadno od mesta Vučkovac 3 automobila i oko jedan vod pešadije.

Po drumu Kerep — Srnice do 5 kola.

U vremenu od 11,05 do 11,40 čas. sa visine od 800—600 met.

Po drumu Bijeljina — Brčko — Bos. Samac pokret nepr. nije primećen.

U mestu N. Selo razmešteno 9 automobila.

Po drumu Bos. Samac — Modrica — Doboj — Gračanica pokret neprijateljske vojske i tehnike nije primećen.

Jugozapadno 2 kilometra od mesta Vučkovac na fabrici izazvana 3—4 požara.

Po drumu Srnice — Brčko — Pukiš — Mrtvica i Bijeljina pokret neprijateljske vojske i tehnike nije primećen.

U vremenu od 13,40 do 14,10 čas. sa visine 800—25 met.

Po drumovima i mestima Bijeljina — Zabrđe — Mrtvica — Pukiš — Vražići — Musi. Maoča — D. Bijela — Gornji Hrgovi i Spionica pokret vojske i tehnike neprijatelja nije primećen.

Mesta Gornji Hrgovi i Cerik u plamenu.

Mesto Spionica: nalazi se naša vojska.

U mestu Srebrnik neprijateljske vojske nije primećeno.

Po drumu u rejonu Brčko neprijateljske vojske nije primećeno.

Protivavionska artiljerija dejstvovala: Vinkovci 2 baterije, Brčko 1 baterija.

Avioni neprijatelja nisu se suprotstavljali.

Vreme: Oblačno (2—3 balova), sa visine od 3000—3500 m. vidljivost unapred 5—8 kilometara.

SMRT FAŠTZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Pretstav. Vazduh. grupe **Vitruk**
kod Genštaba Jug. armije
gard. major (Homenko)
A. Homenko

BE. 97

NAREĐENJE ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 1. APRILA 1945. O OBRAZOVANJU OPERATIVNOG ŠTABA NA AERODROMU KLENAK KOD ŠAPCA[1]

PR EP IS Primerak br. 1

ŠTAB GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
Jugoslovenske Armije POVERLJIVO
Br. 027
1. aprila 1945..godine
Položaj

U predmet br. 3

Upućuje se drug kapetan Aćimović Miljko, načelnik operativno-obaveštajnog odeljenja Štaba grupe vazduhoplovnih divizija sa drugovima poručnicima Kolarovim[2] i Vučkovićem, da obrazuju operativnu grupu kod 422. i 112. vazduhoplovnog puka, radi boljeg održavanja veze i rukovođenja.[3]

Drug kapetan Aćimović ima za dužnost da stupi u vezu sa drugom potpukovnikom Lomovcevim[4] i da u potpunoj saglasnosti sa njim pristupi održavanju veze i rukovođenju našim letačkim sastavom — prema izdatim zadacima i uputstvima potpukovnika Lomovceva.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII. reg. br. 10 38—4, к. 1450.
[2] Vasa
® Pukovi su bazirali na aerodromu Klenak kod Šapca.
Sovjetski instruktor

Na osnovu ovoga naređujemo, da štabovi 422. i 112. vàzd. puka sve izveštaje podnose ovoj Operativnoj grupi, kao što su to dosad činili sa svojom divizijom.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, ppukovnik,
Lj.[6] Momčilović

Komandant pukovnik,
Božo Lazarević

Otkucano u 4 primerka:
br. 1 u arhivu predmet br. 3
br. 2 ppukovniku Lomovcevu,
br. 3 Štabu 422, vazd. puka i
br. 4 Štabu 112. vazd. puka.

TACNOST GORNJEG PREPISA OVERAVA:
Načelnik operat.-obavešt.
odeljenja, kapetan,
(M. P.) **Aćimović**[7]
(Aćimović)

[5] Tj. 422. vazđuhoplovni jurišni puk podnosio je izveštaje Štabu 42. vazduhoplovne divizije, a 112. lovački puk Štabu 11. vazduhoplovne divizije.

[6] Ljubomir

[7] Miljko

BR. 98

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 2. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMACKO-USTASKE SNAGE KOD BABINOG POTOKA[1]

IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 337

Zadatak: Bombardovanje **Babinog Potoka.**[2]

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati 40 minuta
Poleteli: 08.55 čas. sa Visa
Sleteli: 10.35 „ na Vis

Piloti: vođa poručnik **Delić** Milan
br. 2 zastavnik **Okanović** Husein
br. 3 kapetan **Pajić** Nedeljko
br. 4 poručnik **Fabjanović** Šime

4 bombe pogodile cilj. 4 bombe blisko promašile. Svi avioni mitraljirali cilj.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Nepoznati.

OPERACIJA BR. 338

Zadatak: Bombardovanje **Babinog Potoka.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 3 sata 40 minuta
Poleteli: 09.10 čas. sa Visa
Sleteli: 10.15 „ na Vis

Piloti: vođa major Ivanisevic Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 poručnik **Srdanović** Milan
br. 4 potporučnik **Vrabič** Ciril

Sve bombe pale u cilj.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Nepoznati.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/72—4, к. 1450.
[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 19. NO divizije u borbama protiv delova nemačkog 847. puka 392. legionarske divizije kod Cudinog klanca i Babinog Potoka (Plitvička jezera). Vidi Arhiv VII, reg. br. 1—10/3, к. 119/4.

BR. 99

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 2. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE U PERUSIČU, CRNOJ VLASTI I KOD ČUDINOG KLANCA[1]

2/4/1945.

Operacija br. 77 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima selo Perušić.[2]

Broj aviona: 8 Hurricana MK 14
Ukupno vreme letenja: 5 čas. * 20 min.
Poleteli: 10.25 čas.
Sleteli: 11.05 „
Ispaljeno: 64 rakete, 30 kg. 1000 mitr. met.
Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 ppor. Vemić
br. 3 por. Rebula
br. 4 vod. Antončić
br. 5 por. Majcen
br. 6 por. Frankl
br. 7 vod. Prebeg
br. 8 vod. Dvorski

Napad na pomenuto selo je bio izvršen između 10.45 i 10.50 časova, postignuto 62 direktnih pogodaka u cilj. Najveća zgrada u selu uništena, 2 kuće zapaljene iz kojih se digli stubovi crnog dima, više kuća porušeno odnosno oštećeno. Napali neprijateljske vojnike na bregu istočno od sela, rezultat nepotvrđen.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 velika zgrada uništena, 2 kuće zapaljene, više kuća porušeno i oštećeno.

Operacija br. 78 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti kuće u selu Crna Vlast.[3]

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Ukupno vreme letenja: 3 časa
Poleteli: 14.35 čas.
Sleteli: 15.20 „
Ispaljeno: 31 raketa, 30 kg . 1500 mitr. met.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/86—4, к. 1450.

[2] Perušić su branile jedinice 847. pešadijskog puka nemačke 392. legionarske divizije i delo\i U. ustaško-domobranske divizije; oslobodile su ga 4. aprila 1945. jedinice 13. NO divizije (o dislokaciji 392. legionarske divizije vidi njen istorijat u Arhivu VII reg. br. 41/3, к. 74).

[3] U Crnoj Vlasti se nalazio 342. izviđački bataljon nemačke 392 legionarske divizije. Druga lovačka eskadrila je podržavala jedinice 13.

P i l o t i : **vođa por. Pepel**
br. 2 vod. Krsnik
br. 3 zast. Klokočovnik
br. 4 vod. Pavičić

Nad ciljem u 14.50 časova. Napad izvršen sa 31 raketom koje su sve pale u područje cilja, 2—3 kuće uništene, više oštećeno. Nije bilo flaka.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 2—3 kuće uništene, više oštećeno.

Operacija br. 79 (sa Zemunika)

Zadatak: Pronaći 2 neprijateljska 105 mm topa i napasti raketama kod Čudnog Potoka.[4]
Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Ukupno vreme letenja: 4 časa
Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg.
3500 mitr. metaka
Poleteli: 17.05 čas.
Sleteli: 18.05 „
P i l o t i : vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 zast. Klokočovnik
br. 4 por. Frankl

Vođa i piloti nisu mogli osmotriti topove ali. su označeno područje pokrili sa 32 rakete, primetili u tom prostoru više jaraka i verovatno 2 bunkera, napali zatim ove utvrđene pozicije sa mitraljeskom vatrom i oko 20—30 vojnika, koji su bježali u zaklon, tako isto napali sa mitraljezima 1 kola na konjsku vuču. Rezultat neutvrđen. Nije bilo flaka.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neutvrđeno.

NO divizije koje su napadale na Crnu Vlast (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—10/3 i 1—11/3, k. 119—4).

[4] Treba: Cudin klanac (kod Babinog Potoka). Druga lovačka eskadrila je podržavala napade 5. brigade 19. NO divizije na Cudin klanac, koji je branio jedan ustaški bataljon (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—11/3, к. 119—4).

BR. 100

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 422. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 2. APRILA 1945. ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI PUKA U TOKU MARTA[1]

Strogo poverljivo
Primerak br. 1

ŠTAB
422. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00268
2. april 1945. g.
Položaj

STABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE J. A.
(operativni odsek)

O operativnom i ostalom radu 422. puka u mesecu martu 1945. godine podnosi se sledeći izveštaj.

I.

1. — U toku meseca marta situacija na zemlji imala je značajnih promena, a naročito na r. Dravi severno od D. Miholjca i Valpova, gde je neprijatelj jačim snagama pokušao izvršiti nasilni prelaz preko pomenute reke, spojiti ova dva mostobrana i sjediniti se sa glavnim svojim snagama, koje su nadirale od Sekešfehervara u pravcu istoka u cilju izbijanja na reku Dunav. Na obadva mesta neprijatelj je uspeo forsirati reku i zauzeti mostobrane na levoj obali, ali blagodareći upornosti odbrane naših i bugarskih grupa kao i ogromnoj pokretljivosti sovjetskih rezervi uspelo se lokalizirati neprijateljsko širenje, a zatim i potpuno likvidiranje oba mostobrana.

Situacija u Sremu nije imala nekih osobitih promena izuzev što je neprijatelj i tamo u cilju demonstracije pokušao sa nadiranjem" ali je brzo bio zaustavljen. Oko Bijeljine i Brčkog također se je za vreme akcija u Mađarskoj osetila demonstrativna agresivnost neprijatelja u nekoliko ispada, ali bez ikakvih rezultata.

Vazdušna situacija u toku celoga meseca nije se menjala, izuzev što je jednoga dana u rejonu mostobrana kod D. Miholjca jedna naša posada primetila 2 neprijateljska lovca, koja su se naglo izgubila sa bojišta, te je tako naš puk gospodario nebom

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/94—3, K. 1466—1.

i radio bez ikakvih smetnja od strane neprijatelja, a i pored toga su naše grupe uvek bile praćene lovcima, koji su vrlo dobro vršili zaštitu rada.

Zemaljska protivavionska odbrana najjače je dejstvovala sa rejona D. Miholjca, gde joj je jačina ocenjena do 2 teške baterije i 2 malokalibarske, dalje iz Vinkovaca takođe do 2 teške baterije, Valpova jedna teška baterija, Brčkog jedna teška i jedna laka baterija, Bijeljine jedna teška i jedna laka baterija, a sa ostaloga samo malokalibarska artiljerija u najviše, slučajeva po jedan vod dp jedne baterije.

2. — Puk je dejstvovao ispred fronta u Sremu na rejonu: Vukovar — Osijek — želj. st. Striživojna — Županja, kao i ispred fronta u Bosni na rejonu Bijeljina — Brčko, a najviše na mostobranima preko r. Drave u rejonu D. Miholjca i Valpova. U ovim rejonima tučeno je i napadano sledeće: neprijateljska živa sila, prevozna sredstva (automobili i kola), prikupljanja i pokreti rezervi, artiljerijski i minobacački položaji, mostovi, železničke stanice i vozovi, kao i čamci i pontoni sa kojima se neprijatelj prevozio.

3. — Zadaci su izvršavani u zajednici sa posadama 166. ruskog puka,[2] gde su naše posade, izuzev dve grupe koje su vodili naši piloti, bile kao pratioci. Našim posadama izdavani su zadaci kako od našeg štaba, tako i od ruskog, a napose još i od vođa grupa, koji su redovno prorađivali zadatke sa svojim pratiocima. Pre odlaska na zadatke naših posada svima je uvek izdavana linija fronta, skrenuta pažnja na najčešće greške u pogledu tehnike pilotiranja, postroja i prestrojenja kao i same taktike napadanja, i [na] osnove iz navigacije u slučaju gubljenja od grupe. Zadaci su izvršavani od svih naših posada relativno dobro.

4. — Posle izvršenih zadataka svakom pilotu ponaosob, a i na zajedničkoj kritici iznete su sve greške koje su se desile u toku toga dana a svaki je pilot nastojao da se iste više ne pojavljuju.

5. — Zbog dejstva ruskog štaba puka naš štab ni ovog meseca nije uzimao nekog naročitog učešća u postavljanju zadataka, osim što je kao i ranije određivao naše posade i istima davao instrukcije u pogledu rukovanja sa oružjem, instrumentima i priborom aviona, tehnici pilotiranja, navigaciji, taktici napada i napose svakom pojedinom izvršenju zadataka.

6. — Održavanje veze između aviona i zemlje i ovoga puta nije najbolje ostvarivano, jer se još naše ljudstvo nije na

[2] Taj sovjetski vazduhoplovni puk (116 штурмовой авиационный полк je zajednički radio i dejstvovao s jugoslovenskim 422. pukom (vidi dok. br. 196).

istu priviklo i sva mu je pažnja koncentrisana na izvršenje samoga zadatka, pravilno rukovanje i upotrebu naoružanja, a i zbog još nedovoljne uvežbanosti u letenju na tehniku pilotiranja. Isto tako i česti kvarovi zbog dotrajalosti radio-materijala 1 nemogućnosti zamene istog, dešava se često da je veza neostvariva.

II.

1. — Dejstvo naše avijacije u toku meseca marta sastojalo se u tučenju i uništavanju neprijateljske žive sile i tehničkih sredstava u neprijateljskoj bližoj pozadini, ali najviše u nanošenju jurišnog udara celokupnim naoružanjem na mestima prevoženja po živoj sili i plovnom parku, kako bi se onemogućilo prevoženje i podhranjivanje neprijateljskih trupa iz pozadine, koje su posedale mostobran i na taj način omogućile našim zemaljskim jedinicama podesno tučenje slabijih snaga na mostobranima.

Zadaci su vršeni u grupama od po 2, 3, 4, 5 i 6 aviona, što je uslovljavano karakterom ciljeva i meteorološkim prilikama.

Poletanje aviona vršeno je pojedinačno i po parovima iz postroja na zemlji sa malim intervalom od po pola minuta, a prikupljanje i postrojavanje u vazduhu nad aerodromom u jednome krugu, odakle je uziman kurs. Postroji u vazduhu bili su normalno desni stepen sa rastojanjem 50—100 m, a odstojanjem 15—20 m, a na visinama od 600—2000 m.

Preletanje linije fronta vršeno je sa istim postrojima na najpodesnijim pravcima u odnosu na cilj i protivavionsku odbranu. Ciljevi su napadani normalno iz borbenog poretka »krug;: a sa visine od 1500 m do brišućeg leta (25—30 m). Napadano je, s malim izuzetkom, iz levog zaokreta, bombe bacane iz poniranja pod uglom od 25—30°. Na ciljeve je napadano iz najmanje 2 kruga (zahoda) pa do 5 krugova sa prosečno 4—6 napada svim vrstama naoružanja. Vreme provođeno nad ciljevima bilo je prosečno od 10—20 minuta. Manevrisanje po pravcu i dubini (visini) vršeno je nad neprijateljskom teritorijom redovno radi izbegavanja dejstva njegove protivavionske odbrane.

Sakupljanje po izvršenim zadacima vršeno je redovno na zbornim tačkama, izuzev nekoliko slučajeva gde su se pojedine posade same vraćale po kursu radi slabe vidljivosti nad ciljem.

III.

Kao naročito bi se imao istaći rad pilota poručnika Amidžića Trifuna koji [je] jednoga dana, vraćajući se sa zadatka, došao u jačoj meri oštećen, ali ipak uspeo spustiti mašinu bez ikakvih posledica.

Niko od naših pilota nije pokazao naročito slabe rezultate, nego baš naprotiv trudio se svim silama da sve od sebe da.

IV.

U taktici bombardovanja od strane neprijatelja na rejonu ovoga puka nije bilo nikakvih zapažanja, jer bombarderska avijacija istog nije ni dolazila na našu teritoriju.

V.

U taktici izviđanja neprijateljske avijacije nije zapaženo ništa, jer ista nije primećena.

VI.

Lovačka avijacija nije ometala rad našega puka, pa se i u tom pogledu ne mogu dati nikakvi podaci.

VII.

Snabdevanje puka svim materijalom vršili su ruski bataljoni dobro.

VIII.

Izmene u stanju aviona u toku meseca marta bilo je i to' izgubljeno dejstvom neprijateljske protivavionske odbrane 5 aviona, a došlo u puk 3 aviona iz učevnog centra[3] u Zemunu.

IX.

Izmena u letačkom sastavu bilo je u toku meseca marta po sledećem: došlo iz učevnog centra u puk 10 pilota, a izgubljen jedan pilot i jedan strelac.

X

U vremenu kada puk nije išao na zadatke, u cilju usavršavanja pilota u tehnici pilotiranja, navigacionoj pripremi, poznavanju materijala, taktici jurišne avijacije, smanjivanju gubitaka, svemu letačkom osoblju držana je nastava.

Svi novodošli piloti prekontrolisani su na UIL-2 osim dvojice, koji su stigli koncem meseca.

Sa svim letačkim sastavom držani su časovi i iz kulturno-prosvetnog rada.

[3] Misli se na školski (trenažni) centar.

XI.

Radi što boljeg usavršavanja letačkog sastava preduzete su sledeće mere.

— Nastava je izvođena redovno kako sa novim tako i sa starim letačima, a naročito taktika jurišne avijacije, navigacija i tehnika pilotiranja.

— Posećivana su sva interesantnija predavanja kod letača ruskog puka.

XII.

Teškoće koje su ometale usavršavanje letača bile su sledeće:

— Veliki broj aviona sa izrađenim resursom motora, a novi motori ne dolaze radi zamene, te tako samo mali broj pilota može da leti, a ostali čekaju duže vreme na red.

— Oskudica u udžbenicima.

— Teškoća oko smeštaja ljudstva.

XIII.

Stručna nastava kod ljudstva ovoga puka izvođena je po sledećem:

Kod pilota: održano je ukupno 98 časova i to	
Navigacija i orijentacija	19 časova
Čitanje karata i planova	9 časova
Nastava gađanja i bombardovanja	14 časova
Taktika šturmove[4] avijacije	14 časova
Aerodinamika	14 časova
Pilotaža	10 časova
Proučavanje rejona dejstva	8 časova
Poznavanje naoružanja	4 časa
Kulturno-prosvetni i politički rad	6 časova
κod strelaca: održano je ukupno 74 časa i to:	
Čitanje karata i planova	8 časova
Teorija vazdušnog gađanja	6 časova
Poznavanje aviona	14 časova
Egzercir	14 časova
Poznavanje mitraljeza UBT	4 časa
Kulturno-prosvetni i politički rad	18 časova
Navigacija i orijentacija	10 časova

junsne

kod mehaničara i motorista: ukupno 46 časova i to

Poznavanje aviona i motora	36 časova
Kulturno-prosvetni i politički rad	10 časova

kod oružara: ukupno 36 časova i to:

Poznavanje naoružanja	26 časova
Kulturno-prosvetni i politički rad	10 časova

kod spec, službe: ukupno 36 časova i to:

Specijalni pribor	26 časova
Kulturno-prosvetni i politički rad	10 časova

XIV.

U puku je bilo u toku meseca marta učinjeno svega 75 bojnih letova sa ukupnim vremenom 95h 11', 22 trenažna leta radi provere tehnike pilotiranja kod novih pilota sa ukupnim trajanjem leta 2,08 časova, prelet 3 aviona sa aerodroma N. Sad na aerodrom Klenak sa ukupnim trajanjem leta 0,45 časova, jedan borbeni let bez izvršenja zadatka sa ukupnim trajanjem leta od 1,05 časova.

Sve letačko osoblje puka zalaže se i radi, koliko na usavršavanju toliko i na izvršavanju zadataka.

Tehničko ljudstvo puka pokazalo se u toku meseca vrlo dobro doraslo svome poslu.

U izveštaj se prilažu . . . pregleda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar, kapetan
P.[5] Ražnjatović

komandant puka, kap.
Krsto M. Lakićević

načelnik štaba, kapetan
Jefta Pantić

DOSTAVLJENO:

br. 1 — štabu 42. vazd. divizije
br. 2 — u predmetu broj. 14.

Izvršio: **Bratoljub Gruber.**

5 pero

P R E G L E D

brojnog stanja aviona i letačkog osoblja 422. vazduhoplovnog puka za mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Stanje 1. III 1945		Prirast				Svega došlo		Otišlo		Ostalo 1. IV 1945.	
				Aviona		Letača				Bojevih			
		Aviona	Letača	Iz fabrike	Iz drugih jedinica	Iz škola	Iz drugih jedinica	Aviona	Pilota	Aviona	Pilota	Pilota	Aviona
422. v. puk	11-2	32	17		3	10		3	10	5	1	26	30

P R E G L E D

bojevih i nebojevih letova 422. vazduhoplovnog jurišnog puka za mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Koliko je pilota letelo	Koliko je letova učinjeno	Ukupno trajanje leta	Količina radnih dana	Srednja količina dana s letenjem	Srednji broj ispravnih aviona	Srednji broj letova na dan	Prosečan let jednog aviona na mesec	
									U letovima	U časovima
422. v. puk	11-2	16	75	95,11	11	3,1%	14	6,8	5,4	6,8

P R E G L E D

utroška municije po kalibrima i vrstama 422. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	BOMBI				M U N I C I J E				
		FAB 100	FAB 50	AO 50	AO 25	RS 132	RS 82	VJA	ÚBT	ŠKAS
422. vazd. puk	11-2	88	93	2	223	2	116	12.940	395	25.830

P R E G L E D

bojevih letova 422. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Koliko je aviona letelo	Koliko je letova učinjeno	Ukupno trajanje leta	Koliko je bilo dana letenja	Srednji broj aviona koji su leteli	Srednji broj letova na dan	Prosečan let jednog aviona u mesecu	
								U letovima	U časovima
422. vazd. puk	11-2	26	75	95,11	11	14	6,8	5,4	6,8

PREGLED

gubitaka nanetih neprijatelju od 422. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Uništeno ili oštećeno								
		Automobila	Tenkova	Kola	Vojnika i oficira	Oruđa teške PAO	Oruđa lake PAO	Oruđa poljske artiljerije	Proizvedeno eksplozija	Proizvedeno požara
422. v. puk	11-2	2	-	41	218	5	7	1	1	10

PREGLED

bojevih letova 422. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Koliko je aviona letelo	Koliko je letova učinjeno	Ukupno trajanje bojevog leta	Po artiljerijskim i minobacačkim baterijama		Po prelazu preko reke		Na izviđanju	
					koliko letova	koliko trajao let	koliko letova	koliko trajao let	koliko letova	koliko trajao let
422. v. puk	11-2	26	75	95,11	203	71,38	41	18,16	20	5,17

PREGLED

neborbenih letova 422. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Koliko je aviona letelo	Koliko je bilo letova	Ukupno trajanje nebojevih letova	Po zadacima	
					Školskih aviona	
					Koliko letova	Koliko su trajali letovi
422. vazd. puk	I1-?	1	22	2,08	22	2,08

PREGLED

upotrebe i pogodnosti aerodroma na kojem je bio 422. vazduhoplovni jurišni puk u martu 1945. godine

Jedinica	Aerodrom	Koliko dana baziranja	Pogodan	Ograničeno pogodan	Nepogodan
422 vazd. puk	Novi Sad	29	29		-
422. vazd. puk	Klenak	2	2		-

BR. 10]

IZVEŠTAJ ŠTABA 423. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 2. APRILA 1945. ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI PUKA U TOKU MARTA[1]

[ŠTAB]
423. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 0131
2. IV 1945. god.
P o l o ž a j

ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE

U prilogu dostavljamo: Pregled borbenog dejstva ovog puka za mesec mart sa potrebnim formularima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

NAC. ŠTABA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA
kapetan, **Vlado R. Davidović**
(Davidović)

POVERLJIVO
Br. 2

P R E G L E D
BORBENOG DEJSTVA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA
za mesec **mart** 1945. godine

SITUACIJA:

Na frontu u Sremu ovoga meseca nije bilo nikakvih značajnijih promena.

Na frontu naše IH-će armije neprijatelj je uspeo da u toku meseca obrazuje dva mostobrana, i to: 6 o. m. na severnoj obali reke Drave, a 8 o. m. kod s. Petrijevaca sa namerom da izvrši bočni udar našim jedinicama i zađe u pozadinu naših trupa na ovom sektoru. U preduzetim energičnim protivmerama naših jedinica kao i neposrednom angažovanju naše avijacije dalje širenje mostobrana sprečeno je.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. **br. 1/106—3, к. 1466—1.**

Neprijatelj je 20-og o.m. kod Donjeg Miholjca, a dva dana docnije kod sela Petrijevaca prebačen na južnu obalu reke Drave. Tom prilikom protivniku su naneseni znatni gubici u ljudstvu i materijalu.

Za vreme likvidiranja mostobrana neprijateljska avijacija nije se pojavljivala.

BORBENO DEJSTVO PUKA:

Puk je u toku meseca sa grupama IL-2 dejstvovao na mostobranima na severnoj obali reke Drave u rejonima: **Valpovo** i **Donji Miholjac** i na južnoj obali reke Drave u istim rejonima, ispunjavajući sledeće zadatke:

1. — Uništavao je artiljeriju protivnika, kao i njegovu živu silu i tehnička sredstva.

2. — Dejstvovao je na prelazima reke Drave po neprijateljskim trupama, koje su se prebacivale. Takođe bombardovana je i mitraljirana železnička stanica Osijek.

3. — Dejstvovao je u rejonu: **Negoslavci — Vrbanja — Vinkovci** gde je bombardovanjem i mitraljiranjem uništavana neprijateljska živa sila i tehnička sredstva.

4. — Puk je u rejonu: **Donji Miholjac** i selo **Dalj** dejstvovao mitraljiranjem neprijateljske žive sile i bombardovanjem zgrade za stanovanje **(Donji Miholjac).**

5. — Bombardovanjem i mitraljiranjem uništavao je neprijateljsku živu silu u rejonu: **Donjeg Miholjca i Petrijevaca** (akciju naših sastava štitio je 111. lovački puk praćenjem).[2]

6. — Puk je izviđao kretanje neprijateljskih jedinica, kao i vremenske prilike u rejonima: **Tovarnik — Vinkovci — Osijek — Donji Miholjac — Našice.**

Svega su izvršena 64 borbena leta sa ukupnim trajanjem letova od 79 časova i 50 minuta.

Kao osnovno načelo primene jurišne avijacije štormovika, pri nanošenju udara neprijatelju u ovom mesecu najviše su upotrebljavani uzastopni naleti (tzv. lančanim redom) u četvorkama ili od po dve četvorke. Druga četvorka sledovala[3] je prvu na vidnom odstojanju.

Pri velikoj naoblačenosti i pri slaboj vidljivosti odlazila su po dva aviona sa ciljem »lova« u rejonu koji im je bio određen. Većinom postavljan im je konkretan cilj. Izlaženje na cilj i napad sa zaokretom (razvorot) vršeni su obzirom na koncentraciju protivavionske odbrane u rejonu cilja.

[2] Sto jedanaesti vazduhoplovni puk bazirao je na aerodromu kod Novog Sada, a krajem marta 1945. preleteo je na aerodrom Kupusinu kod Sombora (vidi dok. br. 95).

[3] To jest sledila, pratila.

Za postizanje iznenađenja a time i dobijanja što većeg uspeha u dejstvu korišćeno je sunčevo osvetljenje u svim slučajevima (napad sa strane sunca). Takođe korišćena je i oblačnost kao i reljef izabranog cilja. Napadi su većinom izvođeni u tri do pet naleta sa visine od 1200 m. brišućeg leta, pod uglom pikiranja od 20 do 30%.

Jedinice letećeg sastava nisu još u potpunosti izvežbane u manevrisanju pri napadu protiv PAA. To je donelo gubitak jednog našeg aviona kao i oštećenje slabije ili manje druga dva. Ovo se može opravdati time što su se avioni dugo vremena nalazili nad ciljem, kao i dejstvom jako koncentrisane protivavionske artiljerije. Mostobrani su u većini dana bili branjeni sa pet do šest baterija PAA.

Borbeni zadatak dostavljen je ruskom štabu puka (telefonski ili pismeno) iz njihove divizije a preko ruskog komandanta puka izdavani su borbeni zadaci našim posadama.

Redovno je bilo dovoljno vremena da se naš letački sastav pripremi i uputi za ispunjavanje zadatka.

Po razjašnjenju zadatka i oceni situacije od strane komandanta puka komandirima eskadrila i ostalom letačkom osoblju koje je određeno za ispunjavanje zadatka, prelazi se na samo izvršenje borbenog leta.

Vođe grupa u vazduhu imali su stalnu vezu sa suvozemnom vojskom i dobijali preko radija direktive o momentalnom položaju.

Sto se tiče sadejstva sa lovcima ono je ostvarivano odmah posle dobijanja zadatka. Stabu lovačkog puka davana su objašnjenja po sledećim pitanjima:

cilj, njegov karakter, metode napada, borbeni poredak štormovika, broj aviona, maršruta, manevar nad ciljem, ime vođe ili njegovog zamenika. Pri letenju lovci se priključuju grupi štormovika i štite je praćenjem do cilja i nad njim. Veza u vazduhu sa lovcima ostvarivana je putem radija.

Kontrolu izvršavanja zadataka vrši vođa grupe, koji podnosi izveštaj štabu o izvršenom zadatku.

Rukovodioci tehničkog osoblja vrše kontrolu nad svojim ljudstvom pri pripremanju aparata pre izvršenja borbenog poletanja.

VEZA I KOMANDOVANJE:

Radio-veza u toku ovog meseca funkcionisala je ispravno i u potpunosti i obezbeđivala rad komandovanju kako u vazduhu tako i na zemlji. Takođe dobro je funkcionisala radio-veza iz-

među aviona u vazduhu pri vršenju borbenih letova. Letački sastav upoznat je detaljno s rukovanjem radiostanicom u avionu.

Telefonska veza održavana je redovno i nije bilo slučajeva da ista bude prekinuta između ovoga puka i komandi sa kojima je u saobraćaju.

Podaci o izviđanju i vremenskim prilikama radio-izveštajima poslanim od vođa grupa sa aviona.

BAZIRANJE PUKA I POZADINSKA OBEZBEĐENJA:

U toku ovog meseca puk je bazirao: do 10-III 45. g. na aerodromu u Rumi. Od 10. do 26. ov. m. puk je bazirao na aerodromu u Gospođincima.[4] Za vreme boravka ovoga puka u Rumi i Gospođincima snabdevanje je vršio BAS[5] 911. Posle prebaziranja na aerodrom Bački Brestovac[6] snabdevanje za ovaj puk vrši BAS 79. Obzirom na česta prebaziranja puka u toku ovog meseca snabdevanje vršeno je uglavnom uredno.

Municija od strane BAS-a dostavljana je redovno.

Snabdevanje hranom kao i stambeni uslovi u toku meseca marta bili su dobri.

NASTAVA:

Puk je u mesecu martu pored operativnih zadataka održavao redovno i teornu nastavu.

Nastava i trenaža pilota:

U Gospođincima je vršena trenaža novodošlih pilota u ovaj puk, letelo se na školskom avionu UIL-2 i na IL-2 najpre sa ruskim nastavnicima a zatim samostalno. Po završenoj trenaži svi piloti osposobljeni su za izvršenje borbenih zadataka.

Na UIL-2 letelo je 13 pilota sa nastavnikom. Ukupno trajanje leta iznosilo je 3 časa i 13 minuta. Zatim su piloti prešli na samostalne letove na IL-2. Trajanje ovih letova iznosilo je 1 čas i 12 minuta.

[4] Kod Temerina

[5] bataljon aerodromske službe

[e] Na taj je aerodrom 423. vazduhoplovni puk preleteo 26. marta 1945. i tu ostao do 14. maja 1945. godine (vidi dok. br. 210).

U toku meseca marta plan nastave u puku bio je sledeći:

Redni broj	NAZIV PREDMETA	Ko ικočas ova		
		piloti	strelci	teh. osoblje
1.	Navigacija i organizacija sa čitanjem karata	18	16	-
2.	Taktika pilota i žtrelaca jurišne avijacije	16	13	-
3.	Izučavanje okoline aerodroma do 100 km.	18	–	-
4.	Pripreme za borbeni let	4	–	-
5.	Upoznavanje naoružanja aviona IL-2	–	5	-
6.	Teorija vazdušnog gađanja	10	6	-
7.	Upoznavanje piste aerodroma	6	6	-
8.	Praktičan rad i opravka na avionima	–	–	73
9.	Aerodinamika	–	–	6
10.	Politički časovi	Videti izveštaj politkoma puka		
11.	Egzercir		22	12
12.	Kritika zadatka i rada	9	4	13
13.	Čitanje vojnih pravila i stražarska služba		2	2
	SVEGA	83 časa	74 časa	106 časova

Nastavu sa pilotima i strelcima u pogledu upoznavanja navigacije, orijentacije i čitanja karata održavao je šturman puka.

Oseća se potreba da se produbi znanje u pogledu orijentacije i čitanja karata. Nastavu sa tehničkim osobljem izvodio je inženjer puka sa inženjerima eskadrila. Inženjeri po naoružanju izvodili su nastavu i rukovanje naoružanjem aviona 11-2.

PREDVIĐENI NASTAVNI PLAN IZ BORBENE NASTAVE
za mesec **april** 1945. god.

1. — Produžiti teornu nastavu o borbenom dejstvu jurišne avijacije.

2. — Proučavanje materijala aviona i naoružanja IL-2.

3. — Izučavanje rejona okoline aerodroma i usavršiti orijentaciju i navigaciju.

4. — Usavršavanje rukovanja sa radiostanicom i veze u vazduhu.

5. — Usavršavanje taktike napada na pokretne ciljeve.

6. Usavršavanje taktike napada na ZA[7] **i** MZA.[8]
7. — Usavršavanje manevrisanja i prestrojavanja grupe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZA KOMANDANTA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA
poručnik **Kavić** S. **Ivan** (Kavić)

NAC. ŠTABA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA
kapetan V. **R. Davidović** (Davidović)

Otkucano u 2 primerka:
br. 1 42. vazd. diviziji i
br. 2 u akta štaba.
O t k u c a o
A. D.

[7] ZA — zenitna artiljerija
[8] MZA — malokalibarska zenitna artiljerija

J

PREGLED

količine letova pojedinih pilota 423. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Prezime i ime	Koliko letova		Časovi letenja		rt	
	Borbe-nih	Nebor-benih	Bor-beni	Nebor-beni		Tip aviona
Malnarić Milan	7	1	8.35	0,15		11-2
Kavić Ivan	9	–	10,59	.		,,
Popov Luka	10	.	12,34	.		,,
Vujin Dušan	7	1	8,20	0,16		
Gojković Vaso	9	5	10,00	0,40		,,
Bćdenik Josip	.	9	.	1,03		UII-2 11-2
Marinović Ilija	3	5	8,53	1,03		Uli-2 Tl-2
Buligović Jovan	t.	10	0,58	1,44		UII-2 11-2
Nikolić Stojan	2	6	3,32	0,42		
Vulić Ilija	5	4	7,08	0,33		
Pavlović Teodor	4	3	5,00	0,30		
Milićević Čedomir	.	8	.	1,02		
Dudukoviće Milan		3	2,00	0,30		
Arnautović Junuz	1	5	2,00	0,48		
Sever Izidoi	.	5	.	0,35		11-2
Cerar Stanislav	.	5	.	0,36		
Zlatić Miloš	.	5	* -	0,31		
Milosevic Bogdan	.	5	.	0,40		
Radivojević Slavko	.	5	.	0,41		
Murko Karlo	.	8	.	1,15		
Krček Ivan	—	7	.	0,44		
Delić Fetah	.	5	.	0,34		

Načelnik štaba puka
kapetan
Vlad. Davidović

PREGLED

kretanja aviona i letačkog sastava 423. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Datum 1945. god.		Prišlo					Svega prišlo		Ubito (otišlo) Borb.		Svega otišlo		Ostalo	
				Aviona		Letača										
		Aviona	Letača	Iz fabrike	Iz dopunske jedinice	Kretanje u korpusu	Iz škole	Iz bolnice	Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača
423. v. puk	11-2	30	13	-	-	-	11	-	-	11	2	1	2	1	28	23
	UJ1-2	1													1	
															29	23

Načelnik štaba puka, kapetan
Vlad. Davidović

PREGLED

naprezanja borbenog i neborbenog rada (ukupno) 423. vazd. puka za mart [1945.]

Naziv jedinice	Tip aviona	Opšta količina aviona koji su leteli	Proizvedeno letova	Trajanje leta	Koliko se dana letelo	Srednja količina aviona koji su leteli na dan	Srednja količina ispravnih aviona na 1 dan	Srednja količina aviona na 1 dan	Naprezanje na jedan avion u toku meseca
423. vazd. puk	11-2	13	169	94,32	19	9	20	29	7,30

Načelnik štaba, kapetan
VI. Davidović

PREGLED

gubitaka protivnika od strane 423. vazd. jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Uništeno ili oštećeno

Naziv jedinic	Aviona na aerodromu	Kamiona	Vagona	Konja sa kolima	Fabrika	čamaca pontona	Bornih kola	Kuća	Požara	Protivničkih rojnika
423. V. puk	-	35	1	10	2	1	6	15	12	251
	Nepr. MZA 5	Nepr. ZA 3								

Načelnik štaba, kapetan
VI. **Davidović**

PREGLED

utroška bojeve municije po kalibrima i drugim vrstama za mesec mart 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	BOMBE							METCI		
		FAB 100	FAB 50	AO 25	AO 10	AO 2,5 '	PTAB 1,5	RS	VJA	ŠKAS	UBT
423. v. puk	11-2	50	84	168	32	20	1.750	80	7984	11360	188

Načelnik štaba, kapetan
VI. Davidović

PREGLED

naprezanja borbenog rada za 423. jurišni puk za mesec mart 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Koliko je aviona letelo	Proizvedeno letova	Trajanje leta	Količina aviona koji su leteli	Srednja količina aviona koji su leteli	Srednja količina letova na 1 dan	Količina letova za 1 avion na mesec	
								Dnevni	Noćni
423. vazd. puk	11-2	12	64	79,50	12	5	5	2	

Načelnik štaba, kapetan
VI. Davidović

PREGLED

borbenih letova 423. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Koliko je letelo aviona	Trajanje borbenih letova	Iz njih po zadacima								Izviđanje	
				Tučena neprijateljska živa sila		Železnička stanica		Sredstva za prelaz preko reke		Vatrena sredstva neprijatelja			
423. v. puk	11-2 1 1	12	79,50	29	38,15	9	9,45	20	24,30	5	5,30	1	1,50

Načelnik štaba, kapetan
VI. Davidović

PREGLED

neborbenih letova 423. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

1 Naziv jedinice	Tip aviona	Koliko je letelo aviona	Koliko letova	Trajanje neborbenih letova	Iz njih po zadacima		Preletanja
					Trena-žnih	Pro-bnih	
423. vazd. puk	11-2	1	105	14,42	99	5	1

Načelnik štaba, kapetan
VI. Davidović

PREGLED

gubitaka materijala i letačkog sastava 423. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec mart 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Srušene od neprijateljske ZA: Aviona	Srušene od neprijateljske ZA: Pilota	Nije se vratilo sa borbenog zadatka: Aviona	Nije se vratilo sa borbenog zadatka: Pilota	Katastrofe i kvarovi	Kvar	Katastrofa	Pilota: Borbenih	Pilota: Neborbenih	Svega aviona koji su leteli	Ukupno trajanje leta u časovima	Koliko događaja na jednog: Aviona	Koliko događaja na jednog: Pilota	Trajanje leta: Aviona	Trajanje leta: Pilota
423. v.p.	11-2	2	1	1	1 1 1	2	1 1	1	1		13	94,32			94,32	

Načelnik štaba
kapetan
VI. Davidović

PREGLED

aerodroma i njihova pogodnost i smeštaj na njima 423. vazduhoplovnog jurišnog puka u martu 1945. god.

Naziv jedinice	Naziv aerodroma	Količina dana baziranja	Pogodnost		
			Pogodan	Ograničeno pogodan	Nepogodan
423. vazd. puk	Ruma	10 dana	Pogodan		
»	Gospođinci	16 dana	Pogodan		
»	Bački Brestovac	5 dana	Pogodan		

Načelnik štaba,
kapetan
VI. Davidović

P R E G L E D

o događajima u letu 423. vazd. jurišnog puka u martu 1945. godine

	Događaj u letu						Koliko poleta dolazi na			
Tip aviona	Katastrofa	Lom	Prinudno spuštanje	Kvarovi	Svega slučajeva	Količina proizvedenih poleta	jednu katastrofu	kvar	lom	prinudno spuštanje
11-2	1	2	2	3	8	168	168	56	84	84

Načelnik štaba,
kapetan
VI. Davidović

BR. 102

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 2. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA PROSTORIJI BIJELJINA — BRČKO — GRAČANICA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVlCU

Operativni izveštaj broj 58 od 2 aprila 1945 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 17 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 2 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije i komandanta [sovjetske] XVII Vazduhoplovne armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su 18 uspešnih borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Bijeljina, Brčko, Bos. Samac, Gradačac, Brod, Doboj, Gračanica, Musi. Maoča, Ratkovići, Mrtvica, Bebetine,[2] Koraj, Tuz-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 1—4, K. 22.

[2] i [4] Treba: Babetino Brdo (selo).

la, Kladanj, Olovo, Maglaj,[3] Osijek, Vukovar, Vinkovci, Strižívojna, Brod.

Uništeno 1 lokomotiva i 6 vagona, 3 slagališta, 2 automobila, ubijeno oko 50 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se u svoju bazu.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,08 do 6,40 čas. sa visine od 1200—600 m.

Po drumu Bijeljina — Brčko pojedinačno kretanje kola, svega oko 8.

Na prelazu r. Sava severno od Brčkog dva automobila.

Po drumu Brčko — Srnice pokret oko 4 automobila i 3 kola.

Po drumu Srnice — Gradačac — Bos. Šamac i Brčko pokret pojedinih kola, oko 15.

Po drumu Srnice — Gračanica i Doboj pojedinačno kretanje automobila i kola.

Po seoskim putevima Musi. Maoča, Ratkovići, Brčko, Mrtvica, Bobetina,[4] Koraj i Bijeljina pokret i prikupljanje neprijateljske vojske nisu primećeni.

U vremenu od 9,25 do 10,40 čas. sa visine od 100—600 m.

Po drumu Bijeljina — Brčko — Županja pokret neprijatelja nije primećen.

Po drumu Županja — Bos. Šamac — Brod pokret 2 automobila i 5 kola.

Na želj. stanici Brod oko 100 vagona razmeštenih na stanici bez lokomotiva.

Želj. stanicu Brod bombardovalo je 20 aviona tipa 11-2, ne iz grupe **Vitruk.**[5]

Po drumu Brod — Doboj — Gračanica pokret vojske nije primećen.

Na želj. stanici® 3 kompozicije od po 25—30 vagona bez lokomotiva; iz stanice su dejstvovale na naše avione dve neprijateljske protivavionske baterije i dve baterije protivavionske artiljerije manjeg kalibra.

Po drumovima Gračanica — Srnice — Musi. Maoča — * Ratkovići — Brčko — Bijeljina pokret neprijateljske vojske i tehnike nije primećen.

[3] Dejstvo po rejonima prethodno pomenutih mesta bila je podrška jedinicama 2. jugoslovenske armije (vidi Arhiv VII, reg. br. 19/3, к. 271 i 22/3, к. 271).

[5] Misli se na sovjetske posade, što znači da su napad na železničku stanicu Brod izvršile jugoslovenske posade iz 42. vazduhoplovne divizije.

[6] Ne spominje se koja je to železnička stanica; verovatno Slavonski Brod.

U vremenu od 12,20 do 13,00 čas. sa visine od 500—100 m.

Po drumu Tuzla — Kladanj — Olovo pojedinačno kretanje kola sa civilnim licima, a na 4 mesta gori šuma. Civili bacili su u vis kape i pretpostavlja se da je to naša vojska.

Po drumu od Olova do Maglaja željeznica ne radi, svi mostovi su porušeni i nema nikakvog neprijateljskog pokreta.

Prelaz preko r. Bosne u s. Zavidovići radi i pored prelaza od juga prilazilo je oko 30 kola neprijatelja.

U s. Nevljanovići od severa i juga silna pešadijska paljba i s. Nevljanovići u plamenu.

U vremenu od 13,10 do 13,30 čas. sa visine od 1500—100 m.

Po drumu Bijeljina — Brčko pokret i prikupljanje neprijateljske vojske nije primećen.

U Rajevu Selu 4 automobila.

Po putevima Brčko — Srnice — D. Bijela — Musi. Maoča — Vražići — Ratkovići — Koraj — Bijeljina pokret 4 automobila i oko 10 kola.

Protivavionska artiljerija i mitraljezi otvarali su vatru:

Iz Doboja oko 4 baterije i iz Srnica oko 2 baterije.

Neprijateljski lovci nisu se suprotstavljali.

Vreme: Vedro, vidljivost unapred 5—10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Pretstav. Vazd. grupe **Vitruk**
kod **Genštaba jug. armije**
gard. major (Homenko)
A. Homenko

BR. 103

IZVOD IZ ZAPOVESTI ŠTABA 4. JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 2. APRILA 1945. O ZADACIMA 1. i 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA VREME OFANZIVE ZA OSLOBOĐENJE LIKE[1]

STAB IV ARMIJE
Op. br. 3
2 aprila 1945 god. u 9 sati
Položaj

Z A P O V J E S T
(Sekcije 1:100.000 Senj — Gospić — Ogulin — Karlovac — Zadar — Novigrad — Rab)

1. Podaci o neprijatelju: Poslije razbijanja neprijateljske grupacije u Krbavskoj dolini i na sektoru Lapac — Bihać, ispred fronta IV armije na sektoru Plitvička Jezera — Perušić — Gospić — Karlobag nalaze se neprijateljske snage iz sastava 392. legionarske i l i. ustaške divizije. Za intervenciju neprijatelj bi mogao upotrebiti dj elove posade u Otočcu, Ogulinu i Karlovcu, ali ovo će mu biti otežano obzirom na dejstvo jedinica 43. divizije i IV korpusa u njegovom zaleđu.

Nakon poraza u Krbavskoj dolini i pada Bihaća neprijatelj ima namjeru:

a) održati se u Gospiću i ove snage povezati sa snagama u dolini Une pravcem Plitvička Jezera — Slunj ;

b) obrazovati front na liniji: otok Pag — Karlobag — Gospić — Plitvička Jezera — Slunj — dolina Une sa namjerom da izbjegne opkoljavanje garnizona u Karlobagu, Ličkom Novom, GosDiću, Ličkom Osiku i Perušiću.

2. *Naše snage:* IX, XIX, XIII XX, XXVI divizija, tenkovska i artiljerijska brigada inžinjerska brigada.

Pravcem Drežnik — L. Jesenica — Dabar dejstvuje IV korpus.

3. *Naš zadatak:* Armija prelazi u napad sa zadatkom da u sadejstvu sa snagama IV korpusa dovrši oslobođenje Like i stvori uslove za dalje napredovanje u pravcu sjeverozapada.

Bliži zadatak Armije je uništenje neprijateljskih snaga na sektoru: Brušane — Gospić — Lički Novi i Perušić, oslobođenje Karlobaga i Paga.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5/1—1, K. 311.

Po izvršenju bližeg zadatka Armija će produžiti napade u pravcu sjevera u cilju likvidacije neprijateljskih uporišta na sektoru: Babin Potok — Gacka dolina.

Bliži zadatak Armije izvršiće se obuhvatnom operacijom sa opštim pravcima napada:

desna kolona: Ljubovo — Perušić — Vaganački Vršići u cilju proboja i otsecanja nepr. snaga od Otočca i

lijeva kolona: Ribnik — Gospić — Klanac — Vaganački Vršići opkoljavajući garnizon Gospića sa sjevera i sa zapada.

NAREĐUJEM

1. Avijacija

Sastav: Saveznička avijacija pridodata IV Armiji. Lovci bombarderi jugosl. lovačkih eskadrila[2] u sastavu RAF-a.

U pripremnoj fazi:

Izviđa komunikacije pred frontom Armije zaključno do linije Rijeka — Zagreb u cilju kontrole postojećih i prikupljanja novih podataka o živosti i vrsti saobraćaja na istima. Naročitu pažnju obratiti na komunikaciju Zagreb — Karlovac — Ogulin i L. Jesenica. Izviđa i fotografiše neprijateljske položaje na pravcima napada Armije za potrebe štaba i upotrebu bombarderske avijacije, a naročito na otsjeku Gospića i prostoru Široka Kula — Perušić.

Napada radi uništenja ili samo uznemirenja neprijateljska uporišta i garnizone na prostoru Gospić — Ogulin, te utvrđene položaje na otsjeku Gospića i Perušića. Radi prikrivanja naših namjera uznemirava neprijatelja na pravcu Vrhovina.

Štiti patroliranjem na frontu razvoj i raspored naših trupa.

U prvoj fazi:

Izviđa pred frontom Armije u cilju otkrivanja pokreta i prikupljanja neprijateljskih rezervi, artiljerije, a naročito dovlačenje motorizacije iz pravca Karlovac — Ogulin. Izviđa i osmatra neprijateljske prednje položaje i prikuplja podatke radi dejstva bombarderskih snaga.

Napada neprijateljska uporišta na prostoru Gospić — Perušić i razara fortifikacijski si-

[2] Reč je o 1. i 2. eskadrili JA (u sastavu 281. vinga britanskog Balkanskog vazduhoplovstva) koje su sadejstvovale jedinicama 4. jugoslovenske armije.

stem Gospića i Ličkog Osika. Potpomaže vatrom iz raketnih oružja proboj i zauzimanje neprijateljskih položaja na otsjeku Gospića, Ličkog Osika i Perušića.
Štiti raspored naših trupa na prostoriji Gračac — Korenica — Gospić.[3]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar, pukovnik
Boško Šiljegović

Komandant, general-major
Petar Drapšin

BR. 104

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 3. APRILA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJI DOBOJ — SLAVONSKI BROD I O BOMBARDOVANJU MOSTA KOD BOSANSKOG NOVOG[1]

13. IV. 1945.

OPERACIJA BR. 339

Zadatak: Izviđanje sa bombama **Doboj — Brod.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 7 sati 20 minuta
Poleteli: 05.55 čas. sa Visa
Sleteli: 07.45 „ na Vis

Piloti: vođa major Ivanišević Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 4 zastavnik **Okanović** Husein

Bombardovali teretni voz od oko 15 vagona kod **Kotorskog.-'**

[3] O sadejstvu 1. i 2. lovačke eskadrile JA i jedinica 4. armije vidi dok. br. 105, 107, 111, 117, 127, 130, 137, 141, 144, 145, 153, 154, 157, 159, 162, 163, 165—174, 176.
[4] Redakcija je izostavila tekst koji se odnosi na zadatke potčinjenih jedinica.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 8/72—4, к. 1450.
[2] Kod Doboja

OPERACIJA BR. 340

Zadatak: Bombardovanje mosta kod **Bosanske Gradiške.**
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 8 sati i 40 minuta
Poleteli: 08.50 čas. sa Visa
Sleteli: 11.00 „ na Vis

Piloti: vođa poručnik **Delić** Milan
br. 2 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 3 zastavnik **Kovačič** Mirko
br. 4 potporučnik **Vrabič** Ciril

Bombe bačene na cilj. Pogodak i rezultat nije se mogao osmotriti zbog jake p.a. vatre.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Nepoznati.

OPERACIJA BR. 341

Zadatak: Bombardovanje mosta kod **Bosanskog Novog.**
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati
Poleteli: 11.20 čas. sa Visa
Sleteli: 12.50 „ na Vis

Piloti: vođa major **Ivanišević** Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 4 zastavnik **Okanović** Husein

Br. 2 pukla je kod poletanja guma u momentu kad se odlepio od zemlje. Odbacivši bombe u more on se spustio bez stajnog trapa. Ostala trojica bombardirali su **Bos. Novi.** Sve bombe u cilju.
Naši gubici: 1 avion oštećen.
Nepr. gubici: Neosmotreni.

BR. 105

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 3. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE KOD VRHOVINA I RAMLJANA[1]

3/4/1945.

Operacija br. 80 (sa Zemunika)

Zadatak: pronaći i napasti oko 20 neprijateljskih tenkova, koji su javljeni u selu Vrhovine[2] odnosno u blizini.

Broj aviona: 4 Hurricana MKIV
Poleteli: 09.35 čas.
Sleteli: 10.35 čas.

Ukupno vreme letenja: 4 časa
Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg
: 900 mitr. metaka

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 por. Rebula
br. 3 vod. Završnik
br. 4 ppor. Vemić

Nisu mogli pronaći neprijateljskih tenkova ni u selu Vrhovine ni u blizini, ali su kod izviđanja bili napadnuti od teškog nepr. mitraljeskog flaka sa brda južno od Vrhovina, kao i iz samog sela, zato su 2 aviona napala sa 16 raketa i mitraljezima mitraljesko gnezdo u samom selu, pa ga po izjavama vođe por. Rebuie ućutkali i sigurno uništili, ostala 2 aviona su napali mitraljesko gnezdo na brdu sa nekoliko raketa. Sa ostalim raketama napali kuće u selu sa mnogo direktnih pogodaka, 5—6 kuća uništeno, više oštećeno. Avion vođe kap. Cenića pogođen od neprijateljskog teškog p.a. mitraljeza u levo krilo. Vreme lepo.

Naši gubici: 1 avion pogođen i oštećen u levo krilo od teškog p. a. mitraljeza.

Nepr. gubici: 5—6 kuća uništeno, više oštećeno.
1 gnezdo sa teškim p. a. mitraljezom ućutkano i uništeno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/87—4, к. 1450.

[2] Vidi dok. br. 94, prim. 3.

Operacija br. 81 (sa Zemunika)

Zadatak: Pronaći i napasti raketama i mitraljezima sledeće ciljeve u selu Ramljane:[3]
1) Na raskršću puteva bateriju od 105 mm topova.
2) Štabove smeštene u seoskim kućama južno od sela Šuman.
3) Tačku 846 i tačku 1053 sa 3 baterije 150 mm topova, bunkerima itd. Ovi ciljevi po podacima odlično kamuflirani.

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV
Poleteli: 16.10 čas.
Sleteli: 17.05 „
Ukupno vreme letenja: 6 čas. i 30 min.
Ispaljeno: 48 raketa po 30 kg
3300 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 vod. Pavičić
br. 3 vod. Krsnik
br. 4 por. Frankl
br. 5 zast. Klokočovnik
br. 6 vod. Prebeg

Sekcija od 2 aviona nije pronašla topovskih pozicija, ali ispalila nekoliko raketa u 2 kuće na raskršću. 1 avion ispalio 4 rakete i pored toga mitraljirao 1 kola na konjsku vuču, za koja se izjavljuje da su uništena. Druga sekcija od 2 aviona je ispalila 8 raketa na jedan sumnjiv, verovatno vrlo dobro kamufliran prostor među drvećem sa neosmotrenim rezultatom. Zatim napali 2 verovatna bunkera u blizini. Treća sekcija od 2 aviona uništila jedna kola na konjsku vuču i napala nepr. vojnike kod sela Čanak i nepr. p.a. gnezdo od mitraljeza sa neosmotrenim rezultatom.

Tri aviona pogođena od p.a. mitraljeza i lagano oštećena. Vreme lepo.

Naši gubici: 3 aviona oštećena od p.a. mitraljeske vatre.
Nepr. gubici: 2 kola na konjsku vuču uništena,
2 kuće oštećene,
naneseni gubici nepr. vojnicima i konjima,
verovatna šteta nepr. p.a. mitraljeskom gnezdu.

[3] Ramljane (južno od Vrhovina) branili su delovi nemačke 392. legionarske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 41/3, к. 74). Dejstvo 2. lovačke eskadrile po rejonu toga sela bila je vazduhoplovna podrška 6. brigadi 19. NO divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—10/3 i 1—11/3, k. 119—4).

BR. 106

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 3 APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA PRAVCU BIJELJINA — BRČKO — MODRICA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVICU

Operativni izveštaj broj 59 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 3. aprila 1945. godine u 18 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 3. aprila 1945. godine vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa IL-2 izvršili su 13 uspješnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 31 uspješnih borbenih letova, svega izvršeno 44 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika protivnika, te most preko r. Save u Brčkom, uništavanje je vršeno u rejonima: Brčko, Županja, Bos. Samac, Modriča, Gradačac, Srnice, Osijek, Donji Miholjac, Našice, Vinkovci, Vukovar i Tovarnik.

Uništeno 7 automobila, 1 traktor, 18 kola sa ljudstvom i materijalom, 2 protivavionska topa, ubijeno i ranjeno oko 70 neprijateljskih vojnika i oficira. Izazvana dva velika požara i jedna eksplozija. Dejstvo naše avijacije na most u Brčkom nije bilo osmotreno.

Neprijateljske avijacije nije bilo.

Svi avioni vratili su se na polazne baze.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 7,50 do 8,00 čas. sa visine od 600 do 10 m.

Po drumu Janja — Bijeljina opća kolona kola, konjice i pešadije i pojedinačno kretanje automobila naše vojske.

Po drumu Bijeljina — Vršani — Brezovo Polje u pokretu pojedinačna kola i pešadija naše vojske.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 1—4, K. 22.

Po drumu Brezovo Polje — Brčko pojedinačne grupe pešadije čija pripadnost nije ustanovljena.

U vremenu od 10,50 do 11,02 čas. sa visine od 300—25 m.

Po drumu od Bijeljine prema Brčkom pokret naše vojske.

Po drumovima Brčko — Županja — Bos. Samac — Modriča — Gradačac pojedinačno kretanje kola i oko 8 automobila, a prikupljanje vojske nije primećeno.

17 *vremenu od 14,30 do 14,55 čas. sa visine od 300*—25 m.

Po drumu od Bijeljine prema Brčkom pokret naše vojske.

Na zapadnoj ivici Brčkog naša vojska[2] vodi borbu sa neprijateljem.

Po drumovima Brčko — Županja — Bos. Samac — Modriča — Gradačac — Srnice pojedinačno kretanje i oko 6 automobila.

U vremenu od 16,05 do 16,40 čas. sa visine od 1000—600 m.

Po drumu Osijek — D. Miholjac — Našice — Vinkovci — Vukovar i Tovarnik pokret i prikupljanje neprijateljske vojske nije primećen.

Na želj. stanici Osijek i Vinkovci pojedinačne kompozicije bez lokomotiva.

Protivavionaska artiljerija i mitraljezi otvarali su vatru: sa zapadne ivice Brčkog oko 2 baterije i iz Vinkovaca oko 1 baterija.

Vreme: Pre podne vedro, vidljivost unapred 6—8 km. Posle podne oblačno 2—3 balova, na visini od 3000 m. vidlj.[ivost] unapred 8—10 km.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Pretstav. Vazd. grupe Vitruk
kod Genštaba Jug. armije
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

[2] Odnosi se na jedinice Južne operativne grupe JA (2. proletersku, 5. i 17. NO diviziju) koje su 2. aprila 1945. oslobodile Bijeljinu i produžile prema Brčkom (vidi Arhiv VII, reg. br. 23/3, к. 271).

BR. 107

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 4. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMAČKO-USTAŠKE SNAGE KOD ČUDINOG KLANCA, VRHOVINA I OTOČCA[1]

4/4/1945

Operacija br. 82 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima sledeće:

1) selo **Čudin Klanac**
2) selo **Vrhovine**
3) selo **Zalužnice.**[2]

Kao potpora, podrška operacijama 4 Armije.

Eroj aviona: 12 Hurricana MK IV
Poletili: 15.00 čas.
Sletili: 16.05 „

Ukupno vreme letenja: 10 časova
Ispaljeno: 96 raketa po 30 kg
: 3000 mitr. metaka

Piloti: vođa I sekcije kap. Cenić
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 vod. Završnik
br. 4 vod. Pavičić
vođa 2 sekcije por. Majcen
br. 2 vod. Dvorski
br. 3 ppor. Vemić
br. 4 zast. Antončić
vođa 3 sekcije zast. Vlahov
br. 2 por. Frankl
br. 3 kap. Zdrajevski
br. 4 zast. Klokočovnik

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. "9/88—4, к. 1450.

[2] Dejstvo 2. lovačke eskadrile JA po rejonima pomenutih sela bila je vazduhoplovna podrška jedinicama 19. NO divizije, koje su nastupale pravcem Čudin klanac—Vrhovine—Otočac.

Prva sekcija od 4 aviona poletela u 15.00 čas. iz baze i izvršila napad na Čudin Klanac[8] sa 32 rakete u prostoru cilja. Posle napada celo područje cilja obavijeno u dim i zato rezultat neosmotren. Susreli laganu p.a. mitraljesku vatru, 1 avion pogođen i lagano oštećen. Sletili u 15.45 časova.

Druga sekcija od 4 aviona poletela sa baze u 15.05 čas., napala Vrhovine u 15.25 čas. sa 20 raketa u cilju, što je prouzročilo eksploziju i dim, više kuća porušeno i oštećeno. Sletili u 16.00 časova.

Treća grupa od 4 aviona poletela sa baze u 15.15 čas. i napala selo Zalužnice, postigla 16 pogodaka u cilj, nekoliko kuća pogođeno.

Naši gubici: 1 avion oštećen.

Nepr. gubici: više kuća uništeno i oštećeno.

[3] To je bila vazduhoplovna podrška 5. brigadi 19. NO divizije u napadu na Čudin klanac, koji su branili delovi nemačkog 847. puka i jednog ustaškog bataljona (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—10/3 i 1—11/3, k. 119/4).

BR. 108

IZVEŠTAJ ŠTABA 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 4. APRILA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O ŠTURMANSKO-BOMBARDERSKOM DEJSTVU U TOKU MARTA[1]

POTVRĐUJEM
Načelnik Štaba 42 vazd. divizije
St. V. Stevanović
(Stevanović)
4 aprila 1945 godine

I Z V E Š T A J

o šturmanskom i bombarderskom radu 42 vazduhoplovne divizije za mesec mart 1945 godine

1.— Delovi divizije u mesecu martu 1945 godine vršili su borbeni rad i izvodili zanimanja sa rukovodećim i ostalim letačkim osobljem.

2. — Napadi su vršeni na živu silu i tehniku protivnika, te za rušenje mostova —- rečnih prelaza u grupama od 2, 4, 6, 8 i 12 aviona na mostobranima Valpovo — Donji Miholjac, kao i na desnoj obali reke Drave.

3. — U proteklom mesecu delovi divizije izvršili su 367 letova, od njih borbenih 184, prebaziranja 4, školskih trenažnih 179.

Pri tome je bačeno bombi u težini svega 45.499 kgr.

4. — Uporedo sa izvršenjem borbenih zadataka u jedinicama divizije izvođena je sledeća nastava:

Šturmanska nastava:

a) Proučavanje rejona borbenog dejstva;
b) Navigacija po kompasu;
v) Osobenosti navigacije u planinama i na maloj visini;
g) Vetar u navigaciji;
d) Proučavanje pravila o upotrebi jurišne avijacije.

Bombarderska nastava:

a) Bombardovanje iz brišućeg, ponirućeg i horizontalnog leta;

b) Određivanje ciljeva i vrste bombi, te upaljača po datim zadacima;

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 5/2—3, K. 1450.

v) Taktika napada i P.A. manevra.

Ovome je posvećena osobita pažnja i svaki novi pilot, koji stiže iz školskog centra, podrobno se upoznaje sa ovim.

Pored ovoga sa pilotima je održano nekoliko časova iz ostalih grana službe sa kojima je njihov rad skopčan kao i organizacijom našeg vazduhoplovstva, novim propisima i dr.

5. — U mesecu martu t. g. bila su dva slučaja gubitka orijentacije i to po jedan slučaj u 422 i 423 vazduhoplovnom puku, ali nedostaju podaci: ко, gde, kada, kako i ostali razlozi gubitka orijentacije. Napada na svoje trupe nije bilo.

6. — Od letačkog osoblja u šturmanskom pogledu za sada je spremno oko 10% i ovi se mogu upotrebiti za borbene zadatke u svojstvu vođa odeljenja, a ostali piloti se upotrebljavaju kao pratioci. Da bi se i ostali piloti usposobili za vođe odeljenja potrebno bi bilo pukovima dodeliti po jedan avion tipa U-2 na kojem bi se mogla vršiti trenaža u navigaciji i orijentaciji.

7. — Meteorološka služba radila je dobro, pravilno i na vreme davala prognozu.

8. — Osnovni metodi vođenja aviona u prošlom mesecu bili su navigacija po kompasu i orijentacija po karti.

9. — Kao osnovni metod bombardovanja upotrebljavalo se bombardovanje iz obrušavanja, a pri niskim oblacima bombardovanje iz horizontalnog leta.

10. — Kontrola bombardovanja vršena je foto-snimcima i rukovodećim osobljem.

11. — Nedostaje nastavnih knjiga i planšeta za karte.

4. IV 1945 godine (M.P.) Šturman 42 vazd. divizije,
Položaj kapetan ,
Stj.[2] I. Kovačević
(Kovačević)

Primerak br. 1 Štabu grupe div.
„ br. 1 u arhivu

" Stjepan

Formular St. 1

I Z V E Š T A J

o rezultatima borbenih i trenažnih letova u cilju obuke i navigacije 42. divizije-za mesec mart 1945. godine

I Meteorološki uslovi	Ukupan broj letova sa određenim itinererom		Određivanje putne brzine i vremena preleta kontrolnog repera	Letovi po kompasu sa izlaskom na malo uočljive repere	Određivanje vetra	Izlazak na cilj (tačku) u određeno vreme	Obeležavanje detaljne orijentacije u ulozi pratioca	Karakter i broj u borbenim letovima: Promena vođe	Vođenje ka radiostanici po RPK	Odlazak od radiostanice na određenu tačku po RPK	Vođenje ka radiostanici po radiosmeraču (određivanje kursa)	Oolazak od radiostanice na određenu tačku po radiosmeraču
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	421	11	–									
Dobri	422	74	74									
	423	64	64									
	421	36	–									
Loši	422	2	2									
	423	–	–									
Noću										1		
Svega		187 1 i	140	1			1			1 1		

Određivanje putne brzine i vreme preleta kontrolnog repera	Letovi po kompasu sa izlaskom na malo uočljive repere	Određivanje vetra	Izlazak na cilj (tačku) u određeno vreme	Obeležavanje detaljne orijentacije u ulozi pratioca	Promena vođe	Vođenje ka radiostanici po RPK	Odlazak od radiostanice na određenu tačku po RPK	Vođenie ka radiostanici po radiosmeraču (određivanje kursa)	Odlazak od radiostanice na određenu tačku po radiosmeraču	Primedba
izvršenih vežbi u školskim letovima										
13	14	15	16	17	18	19	20	21 ,	22	23
							I			

Primedba: 421. puk je u rubrici »3« naznačio: »Rađeno«, ali broj takvih nije posebno zapisivan.

b) 421. i 423. puk naznačili su u »Primedbi« da su školske vežbe izvođene jedino u tehnici piloti-ranja.

(M. P.)

4-IV-1945. god.
Položaj

Sturman
kap. **Stjepan I. Kovačević**

Formular St. 2

I Z V E S T A J

o rezultatima bojnih i školskih bombardovanja

za mesec mart 1945. g. 42. VaŽ.

Koji puk (divizija)	Broj borbenih letova na bombardovanje	Bojna bombardovanja									Školska bombardovanja								Piimedba (navesti naročite slučajeve kod bombardovanja)
		Opšti broj (aviona) letova za bombardovanje			Ukupna težina bačenih bombi	Ocena bombardovanja (aviona) letova			Potvrda rezultata bombardovanja (aviona) letova		Razlozi neizvršenja bombardovanja		Svega školskih bombardovanja	Od njih izvršeno					
		SVEGA	Od njih: Iz poniranja (obrušavanja)	Od njih: Noću		Ispunjeno	Neispunjeno	Rezultat neustanovljen	Fotosnimljen	Drugim načinom	Slaba tačnost	Drugi razlozi		Iz poniranja (obrušavanja)	Noću	Odlično	Dobro	Zadovoljavajuće	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
421	47	47	47	–	15050	47		–	3	44		1							
422	73	73	74	–	13450	72	1		–	72		–							
423	64	64	64		16990	60	–	4	1	64		1							
Svega	184	184	184	–	45490	179	1	4	4	180		2			–				I

•4-IV-1945. god.

Položaj

(M. P.)

Sturman (potpis) kap.

Stjepan I. Kovačević

BR. 109

IZVEŠTAJ ŠTABA 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 4. APRILA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O VAZDUŠNO-STRELJACKOJ SLUŽBI U MARTU 1945. GODINE[1]

Primerak br. 1

POTVRĐUJEM
Načelnik Štaba
major **St. V. Stevanović**
(Stevanović)
4 april 1945 god.

IZVEŠTAJ

po vazdušno-streljačkoj službi 42 vazduhoplovne divizije za mesec mart 1945 godine

1. — Borbeni rad i dejstvo upotrebe mitraljesko-topovskoga naoružanja aviona 11-2.

U toku meseca izvršeno je 186 borbenih letova na ražne ciljeve i to:

Redni broj	Izvršeni zadaci	Broj izvršenih letova
1	Na živu silu protivnika	78
2	Na baterije	32
3	Na tehnička sredstva protivnika	76
	Svega	186

Pri izvršenju zadataka bila su tri slučaja susreta sa neprijateljskim lovcima. Prilikom borbi bio je pogođen bez veće štete' jedan naš avion, dok je jedan napadajući FW-190 bio oboren od sovjetskog lovca, koji je vršio zaštitu.

Gubitci naše avijacije od dejstva PAA: tri aviona. Posada jednog aviona vratila se je sa neprijateljske teritorije.

Odnos izvršenih letova prema gubitcima 186 : 3.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 6/2—3, K. 1450.

Pri izvršenju zadataka utrošeno je municije:

Redni broj	Vrsta municije	Na zemaljske ciljeve	Na vazdušne ciljeve	SVEGA
1	PC-82[2]	313	-	313
2	VJA-[3]	28.493	-	28.493
3	ŠKAS[4]	50.855	-	50.855
4	UBT[5]	1.199	-	1.199

Broj zastoja na svakoj vrsti oružja i uzroci:

Redni broj	Uzroci	Broj zastoja				SVEGA
		PC-82	VJA	ŠKAS	UBT	
1	Greškom letača	- -	2	2	-	4
2	Greškom teh. sastava	-	2	-	-	2
3	Uzroci proizvodnje	20	15	6	-	41

Pri napadu na zemaljske ciljeve neprijatelja pričinjena je sledeća šteta:

Uništeno: vojnika i oficira 634, konja 8, bornih kola 6, automobila 75, lokomotiva 7, poljskih baterija 1, PAA baterija 4, topova 8, slagališta municije 5, kola sa zapregom 69, pontona 4, fabrika 2, kuća 14, čamaca 1, želj. vagona 1, izazvano požara 25, izazvano eksplozija 3.

Oštećeno: kamiona 6, kuća 5.

DEJSTVO NAŠE AVIJACIJE

Pri izvršenju zadataka upotrebljavana je u potpunosti taktika jurišne avijacije, s obzirom na ciljeve koji su se napadali.

Na borbene zadatke letelo se u grupama od 2—6 aviona 11-2 sa raznim vremenskim razmacima od 5—20 minuta. Grupe su bile redovito sastavljene iz aviona sa sovjetskim i našim posadama, vođa grupa sovjetski piloti, izuzetno naši.

Na itinereru ka cilju upotrebljavan je većinom postroj »desni stepen«.

Radi pojavljivanja neprijateljskih lovaca u rejonu vršenja zadataka dodeljivana je grupama, koje su odlazile na zadatak,

[2] Raketna zrna

[3], [4] i [5] Sovjetski nazivi za mitraljeska i topovska zrna na avionu »11-2«.

zaštita lovaca u jačini od 2 aviona na svaku grupu, koji su je pratili i štitili od polaska do povratka na aerodrom.

Prelet fronta vršen je redovno na visini od 1.000 do 1.400 metara. Pri prelazu linije fronta nije vršeno nikakvo prestrojavanje, nego je samo zauzimano veće rastojanje u postroju radi lakšeg i efikasnijeg manevrovanja pod dejstvom PAA.

Za izvršenje napada zauzimani su postroji koji su odgovarali cilju i to: napad u frontu ćelom grupom, koji se upotrebljavao pri napadu velikih površina, što je bio redi slučaj, a inače redovno u koloni po jedan, u zatvorenom krugu sa odstojanja od 300 do 400 metara. Napad je vršen u obrušavanju sa visine od 1.200 m do brišućeg leta, pod uglom od 30—35 stepeni, sa 3—5 naleta. Posle prvog naleta, u kome je vršeno gađanje do visine od oko 400 m, posle čega je na toj visini pri izvlačenju aviona redovno izvršeno bombardovanje cilja, vršeno je u sledećim naletima gađanja cilja do brišućeg leta.

Napadi su vršeni iz najpogodnijeg pravca s obzirom na cilj, blizinu svoje teritorije i pravac sunca. Na mostobranima kod D. Miholjca i Valpova naleti su vršeni u pravcu zapad-istok sa levim zaokretom posle izlaska iz obrušavanja radi što bržeg preleta na našu teritoriju, tj. na levu obalu Drave. Napadi bez gađanja, posle utroška municije, radi moralnog dejstva na neprijatelja, nisu vršeni s obzirom na jako dejstvo PAA na tim sektorima.

Naša avijacija imala je znatnog uspeha u napadima na neprijateljsku PAA i mitraljeze na sektorima D. Miholjac, Nard i Valpovo.

Napadi na PAA i mitraljeska gnezda vršeni su energičnim manevrisanjem aviona radi onemogućavanja uzimanja elemenata od strane artilerije i mitraljeza.

Posle izvršenih napada i levog zaokreta odlazilo se u niskom letu do zbornog mesta i odatle u postroju desnog stepena na visini od 200—400 [metara] i do aerodroma.

BORBENE EPIZODE

Osobitih borbenih epizoda nije bilo. Jedinice divizije u toku ovoga meseca sarađivale su sa našim, sovjetskim i bugarskim trupama pri uništavanju nemačkih mostobrana na levoj obali reke Drave severno od D. Miholjca i Valpova. Dejstvo naše avijacije u ovoj saradnji bilo je odlično i pružilo je našim trupama veliku pomoć.

DEJSTVO NEPRIJATELJSKE AVIJACIJE

Aktivnost neprijateljske lovačke avijacije bila je slaba. U svemu je bilo tri susreta sa neprijateljskim lovcima. Borbu sa

tila na izvršenje zadataka naše jurišne grupe. Prilikom borbe oboren je jedan avion Foke-Vulf (FV-190) od strane jednog sovjetskog pilota.

2. — STRELJACKO-TAKTICKA NASTAVA

Sa pilotima:

I. — Taktička nastava:

a) organizacija i upotreba jurišne avijacije	**20 časova**
b) dejstvo jurišne avijacije i masovni udari na prednje linije neprijatelja	**7 časova**
v) organizacija odbrane protivnika	**4 časa**
g) dejstvo jurišne avijacije na železnice i mostove	**4 časa**
d) dejstvo na razne ciljeve protivnika	**11 časova**

II. — Vazdušno-streljačka nastava:

a) teorija vazdušnog gađanja	**10 časova**
b) reglaža naoružanja na avionu 11-2	**3 časa**
v) upoznavanje osnovnih tipova aviona protivnika, osobine i karakteristike i vežbe sa siluetama	**4 časa**
g) opis municije i dejstvo zrna na razne ciljeve	**2 časa**
d) vrsta eksploziva i njihovo dejstvo	**2 časa**

III. •— Streljačko naoružanje i municija:

a) opis i upotreba pilotskog naoružanja na avionima 11-2	**8 časova**
b) proveravanje oružja pred poletom	**6 časova**

Sa strelcima:

a) taktika borbe i sektori osmatranja strelaca za vreme vršenja zadataka	**22 časa**
b) upoznavanje osnovnih tipova aviona protivnika, osobine i karakteristike, i vežbe sa siluetama	**9 časova**
v) priprema strelaca pre polaska na zadatak	**13 časova**
g) opis naoružanja i municije	**13 časova**

ZAKLJUČAK

Dejstvo vazdušno-streljačkog naoružanja aviona 11-2 bilo je odlično. Zastoji koji su se pojavljivali, a koji su uvedeni u rubriku »Uzroci proizvodnje« mogu se u velikoj meri pripisati istrošenosti materijala.

Izvežbanost i sposobnost **naših pilota u primeni vazdušno--streljačkog naoružanja svojih aviona prilikom vršenja zadataka je na potrebnoj visini. Strelci u tome pogledu zaostaju za pilotima, što je i objašnjivo s obzirom na kratak rok njihove obuke. Radi toga je potrebno da se na dalje usavršavanje strelaca u primeni vazdušno-streljačkog naoružanja obrati u pukovima načorita pažnja. U ovome pogledu već se preduzimaju potrebne mere i prilikom obilaska pukova daju se šefovima VSS[6] potrebna uputstva.**

Nabavka potrebnog nastavnog materijala, koji još nedostaje, tražiće se posebno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

4 aprila 1945 godine (M. P.) Šef vazdušno-streljačke službe
kapetan,
Kratohvil[7]
(Kratohvil)

OTKUCANO U 2 PRIMERKA:
primerak br. 1 u arhivu
„ *br. 2 Grupi* **diviz.**
B. M.

[6] Vazdušnostreljačka služba
[7] Franjo

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 4. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I U REJONU BRCKOG[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA

JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVIĆU

Operativni izveštaj broj 60 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 4 aprila 1945 u 18 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 4 aprila 1945 godine vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 6 uspešnih borbenih letova, avioni tipa JAK-1 izvršili su 8 uspešnih borbenih letova, svega .14 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

S. Brezovo Polje, Brčko,[2] Gunja, Vrbanja, Otok, Vinkovci, Vukovar, Osijek.

Uništeno: 4 automobila, 6 kola sa ljudstvom i materijalom, 2 lokomotive i 9 vagona na želj. stanici Vrbanja. Na istoj stanici izazvana među kompozicijama dva veća požara. Ubijeno i ranjeno oko 25 neprijateljskih vojnika i oficira.

Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

Naši avioni vratili su se svi u svoje baze.

Letenje je bilo ograničeno radi kiše i nepogodnog vremena.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,45 do 7,20 čas. sa visine od 150—25 m.

Po drumu od Bijeljine prema mestu Vršani pokret naše vojske.

U mestu s. Brezovo Polje borba.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] Dejstvo po rejonima navedenih mesta bila je vazduhoplovna podrška jedinicama Južne operativne grupe JA u borbama za oslobođenje istoòne Bosne (vidi Arhiv VII, reg. br. 23/3, i 26/3, k. 271).

Od mesta Brezovo Polje do Brčkog pokret neprijateljske vojske.

Od želj. stanice Gunja prema severu jedna kompozicija sa 3 lokomotive (oko 50—60 vagona pokrivenih).

U vremenu od 8,20 do 8,35 čas. sa visine od 100—50 m.

Sa juga prema želj. stanici Vrbanja u pokretu jedna kompozicija od oko 50—60 pokrivenih vagona sa tri lokomotive, na vagonima je prekrivena protivavionska artiljerija, do 2 baterije.

TJ vremenu od 12,54 do 13,14 čas. sa visine od 300—50 m.

Po drumu Brčko, Gunja, Drenovci, Vrbanja i Otok pokret nekoliko kola i neprijateljskih vojnika pojedinačno.

Na želj. stanici Vrbanja jedna kompozicija sa lokomotivom prema severu.

Vreme: Oblačno (10 balova), vidljivost unapred 1—2 kilometra sa visine od 200—300 met. Na ćelom rejonu pada kiša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
ПЧЛягапЬП

PRETSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BE. Ill

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 5. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE U BABINOM POTOKU I NA OSTRVU PAGU[1]

5/4/1945.

Operacija br. 83 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama selo Babin Potok.[2]

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV — **Ukupno vreme letenja 3 čas. 45 min.**

Poletili: 09.05 čas. — **Ispaljeno: 40 raketa po 40 kg.**

Sletili: 09.50 „ — **: 200 mitr. zrna**

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Krsnik
br. 3 ppor. Vemić
br. 4 vod. Prebeg
br. 5 zast. Antončić
br. 6 zast. Vlahov

Napad je bio izvršen u 09.28 časova, postignuto 40 raketa u području cilja, više kuća uništeno i oštećeno i avion sa pilotom ppor. Vemićem je bio primjećen od ostalih pilota, kako je vršeći napad udario u obližnje brdo, avion se zapalio trenutno sa velikom eksplozijom i iščezao u plamenima. Nije bio primjećen flak.

Naši gubici: 1 avion izgubljen, i pilot ppor. Vemić poginuo.

Nepr. gubici: Više kuća uništeno i oštećeno.

Operacija br. 84 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti jednu jaku nepr. poziciju blizu grada Paga,[3] gdje je po podacima: 5—8 miniranih kuća, 2 mitraljeza, 1 bacač, 3 bunkera, žičane pregrade sa oko 20 vojnika.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/89—4, к. 1450.

[2] To je bila vazduhopibvna podrška 5. brigadi 19. NO divizije u borbama protiv delova 11. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 1/10—3, k. 119/4).

[3] Ostrvo Pag su 5. aprila 1945. oslobodile jedinice 3. brigade 9. NO divizije. Pored 2. lovačke eskadrile JA, desant su podržavale i snage britanskog Balkanskog vazduhoplovstva, jačine jedne eskadrile. U izveštaju Pomorske komande Sjevernog Jadrana od 9. aprila 1945. o bor-

Broj aviona: 3 Hurricana MK IV **Ukupno vreme letenja: 1 čas 45 min.**

Poletili: 15.40 čas. **Ispaljeno: 23 rakete po 30 kg.**

Sletili: 16.15 „ **: 200 mitr. metaka**

P i l o t i: vođa por. Pepel
br. 2 ppor. Ratkovčić
br. 3 vod. Pavičić

Avioni napali gore napomenuti cilj u 15.55 časova sa 23 rakete u području cilja. Radi dima i prašine koja se digla posle napada rezultat nije mogao biti primjećen. Nije bilo flaka.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Neutvrđeno.

bama za Pag, kaže se, između ostalog, o dejstvima avijacije sledeće: »a) Avijacija: 4. IV u 07.00 sati 5 Spitfire-a kružilo iznad položaja oko Paga. Jedan avion bacio zapaljivu bombu na Gradac, ostali mitraljirali. Vremenske prilike vrlo slabe, izvid slab. Maglovito i stalna kiša.

14,00 sati. 5 Spitfire-a bombardovalo položaje oko grada Paga i predeo između grada i groblja. Vremenske prilike dobre, sunce, vedro. Jedan aparat oštećen od neprijateljske vatre prisilno se spustio iznad Košljuna. Pilot sasvim lako ogreben i spasen.

5. IV 14.00 [sati] bombardovanje neprijateljskih položaja između grada i groblja. Mitraljiranje položaja.

15.45. 5 Spitfire-a ponovno baca rakete na položaje oko grada i na bunkere.« — Vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 158.

BR. 112

IZVEŠTAJ ŠTABA TRENAŽNOG PILOTSKOG (JURIŠNOG) KURSA OD 5. APRILA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O ZAVRŠENOJ NASTAVI I POSTIGNUTIM REZULTATIMA[1]

TRENAŽNI PILOTSKI KURS
Pov. broj 52
5. aprila 1945.
Aerodrom

Izveštaj o završenoj nastavi.

ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA

Pošto je završena nastava kod pilota trenažnog pilotskog kursa jurišne avijacije pod . . .-' 1945. godine, to se dostavlja sledeći izveštaj:

I STANJE KOD I KURSA:

a) stupilo na kurs 26
b) završilo kurs. 23
v) nije završilo kurs. 3

Objašnjenje pod:

b) 421. vazd. puk	**422. vazd. puk**	**423. vazd. puk**
i. Lazarević Božo	**1. Lakićević Krsto**	**1. Malnarić Milan**
2. **Božović Dušan**	2. **Amidžić Trifun**	2. **Kavić Ivan**
3. Utornik Jovan	**3. Gvozdenović Đorđe**	**3. Popov Luka**
4. Rendulić Drago	**4. Radanov Evgenije**	**4. Vujin Dušan**
5. Piperin Dušan	**5. Smolić Stevan**	**5. Petričić Ilija**
6. **Hadžiomerović Salih**	6. **Ilić Radomir**	6. **Simić Nikola**
7. Koroša Ivan	**7. Oršić Ljudevit**	**7. Arnautović Junuz**
8. **Gregov Jeronim**	8. **Perić Svetislav**	

[1] Kopija originala (pisana na mašini, ćirilicom) u Arhivu Vii, reg. br. 45/3; к. 1455.

[2] Nedostaje potpun datum: nastava je završena početkom aprila 1945. godine.

II STANJE II KURSA:

a) stupilo na kurs 31
b) završilo kurs 28
v) nije završilo kurs 3

Objašnjenje pod:

b) 421. vazd. puk	422. vazd. puk	423. vazd. puk
1. Iličić Božo	1. Vilić Milutin	1. Pavlović Teodor
2. Nikolić Jevrem	2. Popović Slobodan	2. Buligović Jovan
3. Udovički Milorad	3. Miljuš Dušan	3. Gojković Vasa
4. Nikolić Bogdan	4. Ratković Đuro	4. Marinović Ilija
5. Dunjko Rudolf	5. Lukač Dušan	5. Duduković Milan
6. Nešić Božidar	6. Aćimović Milan	6. Milićević Cedomir
7. Živković Petar	7. Petrović Vlastimir	Vulić Ilija
8. Cvejić Stanimir	8. Glogovčan Milan	8. Bedenik Josip
9. Bugarski Stevan	9. Stanojević Dimitrije	9. Nikolić Stojan
	10. Belić Milivoje	

III STANJE KOD III KURSA:

a) stupilo na kurs 130
b) završilo kurs 75
v) ostalo da dovrši 14
g) određeno za nastavnike 5
d) poginulo 2
đ) upućeno u štab vazduhoplovstva 27
e) upućen u zatvor divizije 1
ž) otpalo zbog nesposobnosti 4
z) nije se javilo na kurs 2

Objašnjenje pod:

b) 421. vazd. puk	422. vazd. puk	423. vazd. puk
1. Jović Nikola	1. Godec Franc	1. Sever Izidor
2. Pivko Franc	2. Košutnik Viktor	2. Seruga Alojz
3. Šetinc Vladimir	3. Jakopič Anton	3. Murko Karlo
4. Ceklić Rodoljub	4. Mihevc Matija	4. Zlatić Miloš
5. Jagatić Franjo	5. Voršić Ivan	5. Krček Ivan
	6. Mihailović	6. Radivojević Slavko

6. Ivanović Lazar
7. Sirola Eugen
8. Kamenšek Josip
9. Ostojić Gojko
10. Ilić Zaharije
11. Kozarski Svetolik
12. Zigić Borđe
13. Glišović Milan
14. Dimitrijević Đorđe
15. Rapaić Dušan
16. Bogdanov Sava
17. Ferlež Leopold
18. Stefanović Branko

Sima
7. Stojšić Ranko
8. Princip Jovo
9. Ajdić Gustav
10. Bekić Alija
11. Štrbac Miloš
12. Lisec Marko
13. Cucić Boško
14. Mohar Josip
15. Georgievski Vasil
16. Stefanović Miroslav
17. Simić Čedomir
18. Miloj ević Dušan
19. Milutinov Sava
20. Ćurlin Željко
21. Košić Rade
22. Zupančić Oto
23. Petrović Đorđe
24. Radenković Miodrag

7. Cerar Stanislav
8. Delić Fetah
9. Milošević Bogdan
10. Jugović Ivan
11. Rožman Franjo
12. Tričković Miodrag
13. Marj anović Milan
14. Nedeljković Radomir
15. Pavlović Evgen
16. Vasić Milan
17. Vasil j ević Predrag
18. Migić Reginald
19. Kuna Branko
20. Stefančić Bruno
21. Crepajski Veselin
22. Vasić Živorad
23. Stanković Ljubiša
24. Zdražin Dragan
25. Mugoša Vuko
26. Ilić Miodrag
27. Simić Dušan

42. vazduhoplovna divizija

1. Kovačević Blažo
2. Andrej ev Nikifor
3. Popović Milan
4. Akrit Mihajlo
5. Bjelica Jevrem
6. Veble Ivan

v) 421. vazd. puk
1. Ahmetović Milan

422. vazd. puk
1. Cičilović Slobodan

423. vazd. puk
1. Kovačić Ivica
2. Dimić Petar

2. **Bakmaz Marko**
3. **Vitić Milan**
4. **Majcen Žarko**
5. **Kaćanski Milan**
6. **Kovačić Ladislav**

2. **Letić Branislav**
3. **Čabrić Borislav**
4. **Nović Josip**

42. vazduhoplovna divizija

1. **Grbić Mihajlo**
2. **Ilić Predrag**

g)
1. **Mirković Dušan**
2. **Kašman Stanko**
3. **Klisarić Dragoslav**
4. **Ulčar Viktor**
5. **Vukićević Vlastimir**

đ)
1. **Mitić Aleksandar**
2. **Milošević Stevan**

Ф
1. **Radovanović Selimir**
2. **Lazić** Zivko
3. **Pahor Emil**
4. **Erčević Radosav**
5. **Milankov Miša**
6. **Belić Ilija**
7. **Stanković Desimir**
8. **Dajir Ratomir**
9. **Dalić Slavko**
10. **Vučić Dragoljub**
11. **Tantegl Alojz**
12. **Kartalija Stevan**
13. **Damjanović Živko**
14. **Arnautović Pavle**
15. **Jovanović Dragoljub**
16. **Jelenić Ivan**
17. **Dikić Sava**
18. **Damjanović Zlatibor**
19. **Stoilković Miodrag**
20. **Jovanović Milivoje**
21. **Stanić Milan**
22. **Petrović Vladeta**
23. **Volarević Nikola**
24. **Pavišić Krsta**
25. **Subert Eugen**
26. **Đurđević Borislav Končar**
27. **Jevtović Srboljub**

z)
1. **Todorovski Leonida**
2. **Marie Ljubomir**

IV TEORNA NASTAVA:

Teornih časova kod ova tri kursa održano je	**641**
Kulturno-prosvetnih časova održano je	**132**

V PRAKTIČNA NASTAVA:

Časova letenja kod ova tri kursa bilo je	**1495,17**
Broj letova	**9252**

VI NAPOMENA:

S obzirom na situaciju kakva je bila u toku izvođenja nastave po kursevima, nastava nije izvedena u potpunosti, a naročito iz navigacije.

Uzroci nepotpune obuke uopšte bili su kratkoća vremena, forsirano izvođenje nastave, nedostatak naših nastavnika i nedostatak vazduhoplovnih karata i predmeta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar, kapetan — **Komandant, major K.[3] M. Lekić**

BR. 113

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 5. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I KOD BRCKOGj

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVlCU

Operativni izveštaj broj 61 Štaba X GV ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 5 aprila 1945 g. u 18 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 5 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 24 uspešna borbena leta i avioni tipa JAK-1 izvršili su 33 uspešna borbena leta, svega 57 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

[3] Košta

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, K. 22.

Vukovar — Osijek — Vinkovci — Striživojna — Županja —Vrbanja — Gunja — Brčko[2] — Gradačac — Srnice — Doboj — Maglaj — Zenica i Sarajevo.

Uništeno: 1 tenk, 10 automobila, 20 kola sa ljudstvom i materijalom, 3 topa protivavionske artiljerije, 7 želj. vagona na stanici Vrbanja i Vinkovci. Izazvano 2 velika požara u železničkoj kompoziciji. Uništen je i 1 motocikl. Ubijeno oko 85 neprijateljskih vojnika i oficira.

Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

Naši avioni vratili su se u svoje baze.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,30 do 7,00 čas. sa visine od 1000—300 m.

Na železničkoj stanici Osijek do 30 razmeštenih pokrivenih vagona i jedna lokomotiva manevrisala na stanici.

Po drumu D. Miholjac — Osijek, D. Miholjac — Našice, Našice — Đakovo pokret neprijateljske vojske nije primećen.

U D. Miholjcu razmešteno do 10 automobila i oko 15 kola.

U Đakovu razmešteno do 4 automobila.

Po drumu Vukovar — Vinkovci pokret oko 10 automobila.

Na želj. stanici Vinkovci oko 100 razmeštenih vagona, i 4 odvojene — razmeštene lokomotive.

Sa želj. stanice Vinkovci prema zapadu kretala jedna kompozicija od oko 40 pokrivenih vagona-platformi, na kojima su natovareni automobili.

Prema želj. stanici Našice od zapada dolazila jedna kompozicija od oko 50 pokrivenih vagona-platformi praznih.

Od želj. stanice Striživojna prema želj. stanici Brod kretala jedna kompozicija od oko 50 pokrivenih vagona. Vidili su se na platformama natovareni automobili.

Na želj. stanici Striživojna oko 40 razmeštenih vagona i 3 lokomotive.

U vremenu od 7,45 do 8,30 čas. sa visine od 1200—25 m.

Na želj. stanici Vinkovci 3 želj. kompozicije sa po 30—50 vagona, jedna od njih sa lokomotivom prema zapadu, a jedna lokomotiva odvojena.

Od želj. stanice Jošića prema zapadu kretala jedna kompozicija od 50 vagona.

Od želj. stanice Mikanovci prema zapadu kretala jedna kompozicija od 50 vagona pokrivenih.

Po drumu Cerna — Rokovci 30 kola u pokretu.

- Neposredna podrška jedinicama Južne operativne grupe JA u borbama za Brčko (vidi Arhiv VII, reg. br. 26/3, к. 271).

U mestu Cerna na mestu 15 pokrivenih kola.

Po drumu Rokovci — Vinkovci u pokretu 5 automobila.

Po drumu Cerna — Babina Greda pokret do 20 kola

Po drumu Brčko — Bos. Samac — Modriča — Doboj — Gračanica — Maglaj rijetki pokreti kola i do 8 automobila.

Na želj. stanici Gunja jedna kompozicija od 30 pokrivenih vagona bez lokomotive.

U vremenu od 10,20 do 10,50 čas. sa visine od 1100—400 m.

Po drumu N. Brezovo Polje — Brčko — Gunja nije primećen pokret neprijateljske vojske.

U šumi severno od mesta Gunje pešadija, količina iste nije ustanovljena.

U mestu Tovarnik vodi se borba.

Po drumu Ilača — Nijemci u pokretu 2 automobila.

Po drumu Tovarnik — Sotin pokret neprijateljske vojske nije primećen.

U vremenu od 11,55 do 13,00 sa visine od 2000—600 m.

Na želj. stanici Sarajevo oko 6 kompozicija sa 35—40 vagona bezj-okomotiva.

Po drumu Sarajevo — Zenica pokret i skupljanje vojske nije primećen. Svi su mostovi razrušeni.

Od želj. stanice Mračaj na sever u pokretu jedna kompozicija sa oko 30 vagona.

Na želj. stanici Mračaj 2 želj. kompozicije od 15—20 vagona bez lokomotiva.

Po drumu Zenica — Mračaj pokret i prikupljanje vojske nije primećeno.

Po drumu Mračaj — Zepče u pokretu 2 automobila.

Na želj. stanici Zepče 2 želj. kompozicije od 15—30 vagona bez lokomotiva.

Po drumu Zepče **— Maglaj — Doboj — Gračanica pojedinačno kretanje kola, ukupno oko 50.**

U vremenu od 14,38 do 15,20 čas. sa visine od 1100—25 m.

Na želj. stanici Vinkovci 2 kompozicije od po 30—40 vagona bez lokomotiva.

Po drumu Brčko — Županja pokret oko 20 kola.

Na istočnoj ivici Vrbanje pešadijski rovovi posednuti sa oko jedne čete pešadije.

4 km. zapadno od Brezovog Polja zamaskirana 3 tenka.

Na želj. stanici Gunja oko 20 kola i oko jedan vod pešadije.

Protivavionska artiljerija otvarala je vatru iz:

Vinkovci 2 baterije, Striživojna 1 baterija, Doboj 1 baterija.

Vreme: Vedro, vidljivost unapred 6—8 kilometara, a u rejonu Sarajeva oblačno (5—6 balova), na visini 2000—2500 m. vidljivost unapred 6 kilomet.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

VITRUK
ППЛЙГРПЬП
"

PRETSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 114

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 6. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I NA PROSTORIJI ZENICA — DOBOJ — MODRICA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GENERAL-MAJORU HAMOVIĆU

Operativni izveštaj broj 62 Štaba X GV. SAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 6 aprila 1945. god. u 18 sati (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 6 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 34 uspešna borbena leta i avioni tipa; JAK-1 izvršili su 42 uspešna borbena leta, svega 76 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

: Vinkovci — Tovarnik — Nijemci — Vrbanja — Gunja — Županja — Modriča — Gradačac — Gračanica — Doboj — Maglaj — Zepče i Zenica.

[1] Original (pisart na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 1/4, K. 22.

Uništeno: 25 automobila, 8 željezničkih vagona, 15 kola sa ljudstvom i materijalom, 1 protivavionska baterija i 2 baterije poljske artiljerije. Izazvano 8 velikih požara, izazvane 4 velike eksplozije i razrušeno 6 kuća na mestu Gračanica.

Ubijeno oko 150 neprijateljskih vojnika i oficira.

Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

Jedan avion tipa 11-2 nije se vratio u svoju bazu sa pilotom (jugoslovenskim) Lučik[2] Mihailovićem, srušen od protivavionske artiljerije pred Dobojem.

2. Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,25 do 7,00 čas. sa visine od 1000—100 met.

Na želj. stanici Vinkovci 6 kompozicija, od njih 2 sa lokomotivama prema istoku, na zapadnoj ivici Vinkovaca na mestu oko 40 kola.

Po drumu Doboj —• Maglaj pokret u oba pravca oko 50 automobila.

Na želj. stanici Doboj 2 kompozicije, jedna od njih sa lokomotivom prema severu.

Na jugozapadnoj ivici mesta Tovarnik 2 baterije poljske artiljerije.

U mestu Lovaš oko jedna četa neprijateljske vojske.

Na severnoj ivici sela Nijemci 1 tenk, 4 blindirana automobila i 4 pokrivena automobila.

U vremenu od 7,00 do 9,00 čas. sa visine od 2000—500 m.

Po drumu Kiseljak — Zenica — Zepče pokret pojedinačno oko 10 automobila i kola.

Na želj. stanici — Zenica — Zepče 4 željezničke kompozicije bez lokomotiva.

Po drumu od Zepča do Doboja pokret do 70 automobila pojedinačno — u rastojanju od 150—200 m.

U vremenu od 9,26 **do** *9,40 čas. sa visine od 1500—50 m.*

Na želj. stanici Doboj jedna železnička kompozicija sa 20 vagona sa lokomotivom prema jugu.

Po drumu Doboj — Derventa pokret do 20 kola.

Na željezničkoj stanici Vrbanja jedna kompozicija od 25 pokrivenih vagona bez lokomotive.

Na istočnoj ivici Vrbanje naša vojska davala signal sa raketama.

[2] Pogrešne; treba: ljočik (pilot). Tog dana pilot-vodnik Sima Mihailović sa strelcem Miodragorn Damjanovićem napao je avionom »11-2« železničku kompoziciju kod Doboja, ali se nije vratio sa zadatka (vidi dok. br. 179).

U vremenu od 12,45 do 13,00 čas. sa visine od 1000—25 m.

Na želj. stanici Doboj jedna kompozicija sa 25 vagona sa lokomotivom prema severu.

Po drumu Doboj — želj. stanica Kotorska pokret do 50 automobila i do 25 kola.

Po drumu Kiseljak — Zenica pokret oko 80 automobila i kola, verovatno naša vojska.

Protivavionska artiljerija otvarala vatru iz:

Doboja sa 4 baterije, Vinkovci 1 baterija, Nijemci 1 baterija.

Vreme: Oblačno (10 balova) na visini 1500—2500, vidljivost unapred 3—8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
NIUBRMB
иИаагепко

PREDSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
KC>D GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 115

IZVEŠTAJ ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA OD 6. APRILA 1945. ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O IZVIĐANJU U TOKU MARTA[1]

Izlaz br. 0045
6. IV 1945.

Primerak br. 1
Strogo poverljivo

IZVEŠTAJ O IZVIĐANJU
Gupe vazduhoplovnih divizija za mesec mart 1945. godine

Situacija na zemlji

Početkom marta 1945. godine neprijatelj je uspeo provesti koncentraciju svojih snaga u rejonu: D. Miholjac i Valpovo i preduzeo je snažnu ofanzivu u pravcu Pećі.[2] Neprijatelj je uspeo forsirati r. Dravu u rejonu sev. D. Miholjac i Valpovo i uspostaviti dva mostobrana na levoj obali r. Drave. Narednih

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—3, K. 1454.

[2] U Mađarskoj

dana neprijatelju je pošlo za rukom da pomenute mostobrane unekoliko proširi, imajući za cilj proširenjem tih mostobrana spojiti se sa svojim snagama koje su poduzele ofanzivu jugoist. od pravca Sekešfehervar. Ovo napredovanje neprijatelja svršilo se neuspehom: 26. marta 1945. g. oba mostobrana na levoj obali r. Drave bili su likvidirani, a neprijatelj bio je odbačen na desnu obalu r. Drave. U rejonu između r. Dunava i Save neprijatelj nije pokazivao nikakve aktivnosti.

Karakter dejstva neprijateljskih vazdušnih snaga

Neprijateljsko vazduhoplovstvo u grupama 2—4 FV-190, Me-109 i FV-189 na visini 2500—2000 m. zaštićavalo je dejstvo svoje vojske u rejonu mostobrana na r. Dravi kod D. Miholjca i Valpova.

Neprijateljski lovci FV-190 i Me-109, a naročito FV-190, kod susreta sa našim lovcima žurili su da bez prethodnog nišanjenja bace bombe (FV-190) i u brišućem letu da što pre umaknu u pravcu svojih baza.

Značajno je napomenuti da su neprijateljski lovci kod susreta sa našim lovcima na velikim visinama (4000 m.) iznenadno napadali naše lovce i jurišne avione (sa strane sunca, iz oblaka, odozdo i odostrag) te nakon prvog naleta odmah spuštali se do brišućeg leta i odlazili u pravcu svojih baza; otvorene borbe sa lovcima uopšte nisu primali.

Svega u martu mesecu 1945. g. jedinice Grupe vazduhoplovnih divizija vodile su četiri vazdušne borbe (u pratnji ruskih drugova), oboren je jedan neprijateljski avion FV-190 (od strane ruskog pilota, kapetana Mancizova).

14. 3. 45. g. za vreme vazdušnih borbi u rejonu s. Drava Sabolč bio je povređen (oštećen) i neprijateljski Me-109, dok je 1 ruski avion 11-2 (potporučnik Sidelnikov) bio oboren.

18. 3. 45. g. u rejonu D. Miholjac na visini 1000 m. 2 FV-190 pokušali su da napadnu jednu grupu naše i ruske jurišne avijacije odozdo-odostrag, ali čim su primetili naše lovce koji su zaštićavali štormovika, prekinuli (obustavili) su odmah napad. 2 Jak-1 (ruski piloti) koji su se nalazili iznad FV-190 napali su njih odozgo—straga u rastojanju 200—50 m. i oborili 1 neprijateljski avion, koji je pao 2 km. jugoist. Maslovina.[3]

U toku meseca marta 1945. g. u našim redovima imali smo sledeće gubitke: pilot Jakopić i strelac Perišić na avionu 11-2, kao četvrti pratilac u petorki, oboren je u rejonu D. Miholjac 9. marta t.g.; 14. marta 1945. g. nakon izvršenog borbenog zadatka iznad Brčkog pilot Janković Aleksandar na avionu Jak-1

[3] Pogrešno; treba: Moslavina, kod Donjeg Miholjca.

preleteo svoj aerodrom u Rumi i pao kod Slankamena (izgleda da nije bio priseban jer je bio prethodno ranjen od neprijateljske PAA); 21. marta 1945. g. komandant 423. vazd. puka major Malnarić sa strelcom Abrahamom na avionu 11-2 pogođen od neprijateljske PAA u rejonu Narda i oboren.

Bombarderska avijacija

U toku meseca marta 1945. g. nismo dobili nikakvih podataka o dejstvu neprijateljske bombarderske avijacije.

Izviđačka avijacija

Neprijateljska izviđačka avijacija u toku meseca marta nije pokazivala veće aktivnosti. Neprijatelj je provodio izviđanje lovcima (u parovima) u rejonu mostobrana na levoj obali r. Drave. Izviđačka avijacija za daljna izviđanja u toku meseca marta uopšte nije primećena.

Vazdušno izviđanje

U toku meseca marta 1945. g. jedinice Grupe vazduhoplovnih divizija vršile su izviđanje neprijateljskih snaga u rejonima Osijek — Valpovo — D. Miholjac — Našice — Đakovo — Vinkovci — SI. Brod — Brčko — Modriča — Doboj — Gračanica — Gradačac — Bijeljina i naročito u rejonu mostobrana na levoj obali r. Drave kod D. Miholjca i Valpova; daljne izviđanje vođeno je privremeno dodeljenim avionima B-3 42. AD sa zadatkom:

1) Proventi koncentraciju neprijateljske vojske u rejonu mostobrana kod D. Miholjca i Valpova.

2) Ustanoviti dolazak rezervi u rejon mostobrana.

3) Ustanoviti neprijateljska utvrđenja, njegovu vatrenu snagu i sretstva njegove inžinjerije u rejonu Valpovo — D. Miholjac kao i na prilazima ka tom rejonu.

4) Način forsiranja r. Drave, te sretstva protivnika za prebacivanje žive sile i tehnike preko r. Save i Dunava.

5) Ustanoviti neprijateljske vazd. baze u rejonu SI. Broda i Zagreba.

6) Praćenje železničkih i autotransporata u rejonima: desna obala r. Drave i Sarajevo — Banja Luka.

7) Ustanoviti vremenske prilike u rejonu operacija.

Svega u cilju izviđanja jedinice Grupe vazd. divizija u zajednici sa Grupom ruskih vazd. divizija izvršile su 356 letova,

od kojih 18 letova izviđanja sa fotografisanjem žive snage i objekata neprijatelja.

Taktika vođenja vazdušnog izviđanja

Vazdušno izviđanje vršilo se u grupama 2—3 lovca ili 11-2 sledećim redom: vođa para pod zaštitom svog pratioca vršio je vizuelno osmatranje i fotografisanje, pratilac pratio ga je 400 m. iza njega i 200 m. poviše njega te je osmatrao iste ciljeve (dub-Ijirajući).

Izviđalo se fotografisanjem i vizuelnim osmatranjem sa visine 2500—800 m. kao i u brišućem letu. Naročito važne podatke, koji su tražili hitni napad, predavali su preko radija sa aviona.

Naročitu pažnju u vazd. izviđanju u toku marta poklonilo se je: osmatranju pokreta neprijateljske vojske i tehnike u rejonu mostobrana kod Valpova i D. Miholjca za vreme dok je neprijatelj forsirao r. Dravu.

Izviđanje su naročito kočile radiostanice starog tipa, koje su imale vrlo ograničeni radijus dejstva.

Vazdušno izviđanje u toku marta zahtevalo je od posada — izviđača naročito naprezanje iz razloga što se je linija fronta često menjala a direktna veza sa suvozemnim trupama nije bila uvek ispravna te je bilo vrlo teško opredeliti kako pravce kretanja, tako i samu pripadnost pojedinih trupa.

Dejstvo neprijateljske PAA

Neprijateljska PAA u toku meseca marta 1945. g. bila je samo mestimično aktivna većim delom u pozadini neprijateljskih trupa zaštićujući važne čvorove, komunikacije i transporte s jedne strane, a s druge strane prikrivajući pregrupisavanje neprijateljskih snaga.

Ustanovljena su sledeća mesta dejstva neprijateljske PAA:

1) **zap. iv. s. Klokočevci (put D. Miholjac — Našice) 2 baterije lake PAA;**
2) **ž. st. Vinkovci 2 baterije teške i 2 baterije lake PAA;**
3) **PVO[4] SI. Broda 3 baterije teške i 1 baterija lake PAA;**
4) **ž. st. Vrpolje 1 baterija srednje PAA;**
5) **Brčko 1 baterija lake PAA;**
6) **PVO Osijeka 2 baterije teške i 1 baterija lake PAA;**
7) **s. Nijemci (18 km. zap. od Sida) 2 baterije lake PAA;**
8) **ž. st. Đakovo 1 baterija lake PAA.**

[4] protivvazdušna odbrana

Koristeći u vođenju vazd. izviđanja stečeno ratno iskustvo naše mlado letačko osoblje dalo je sve od sebe da postigne najbolje rezultate u fotografisanju i vizuelnom osmatranju neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba Grupe vazd. diviz. pukovnik,
Z.[5] Ulepič
(Ulepič)

(M. P.)

Sef obaveštajnog otseka Grupe vazd. diviz. kapetan,
Glebov[8]
(Glebov)

Otkucano u 2 primerka:
br. 1 Štabu vazd. JA i
br. 2 u arhivu GVD.
G.J.

[5] Zdenko
[6] Aleksandar

BR. 116

SEDMODNEVNI IZVEŠTAJ ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA OD 6. APRILA 1945. GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU VAZDUHOPLOVNIH ODELJENJA[1]

ŠTAB VAZDUHOPLOVSTVA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Pov. br. 328
Dana 6. IV 1945

GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE

U vezi naređenja toga Generalštaba pov. br. 60 od 2 aprila 1945 godine, dostavlja se nedeljni izveštaj o radu pojedinih odeljenja Štaba vazduhoplovstva.

I. — OPERATIVNO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) U toku nedelje sređivani su podaci o pojedinim aerodromima na našoj teritoriji. Za iste su popunjavani svi tehnički podaci i rađene skice i pregledi istih. Ovo se radi u cilju stvaranja elaborata podataka o svim aerodromima u našoj zemlji.

2.) Sređivani su dobiveni podaci o nedostajućem ljudstvu u štabovima, školama, ustanovama, komandama i vazduhoplovnim jedinicama. Na osnovu ovih Generalštabu je sa pov. br 320 od 3 aprila 1945 godine dostavljen izveštaj o nedostajućem broju ljudstva do formacijskog sastava.

3.) Izrađeno je naređenje za referente kod glavnih štabova Hrvatske i Slovenije, s kojim je objašnjeno, na koji će način vršiti prikupljanje podataka o našim i neprijateljskim aerodromima.

4.) Prikupljan je fotografski materijal i rađena je kartoteka i plan za organizaciju fotografske službe.

5.) Izrađena je šifra za potčinjene jedinice u pogledu naziva jedinica, mesta dislokacija i tipova aviona.

6.) Raspisana su naređenja Generalštaba svima jedinicama, štabovima i komandama i ustanovama kao: Org. pov. br. 81, Istorijskog odeljenja od 26. III. t.g., Odeljenja za ishranu Ministarstva narodne odbrane br. 944 i druga razna službena akta.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br-14/1, K. 1450.

в. — Sta je u toku rada:

1.) U toku je produženje rada na elaboratima za aerodrome.

2.) Nadalje se vrši prikupljanje podataka o radu neprijateljskog vazduhoplovstva, kao i svih ostalih podataka o radu neprijatelja ukoliko je to potrebno u vezi rada naših letačkih jedinica.

3.) Završava se Uredba o odeći vazduhoplovstva Jugoslovenske armije.

4.) U toku je rad na Uredbi o vazduhoplovstvu.

II. — NASTAVNO ODELJENJE

A. — Sta je urađeno:

1.) Redakcija Pravilnika o vazduhoplovnoj pilotskoj školi.

2.) Redakcija Nastavnog plana i programa za vazduhoplovne pilotske škole.

3.) Predlog Pravilnika o dužnostima i pravima rukovodećeg izviđačkog osoblja.

4.) Štampane instrukcije za pilota 11-2.

5.) Redakcija za štampu: instrukcija za pilota S-47 i S-47 A; potsetnik za pilota 11-2 i uputstvo za bombardovanje 11-2.

6.) Prijem i klasifikacija prve partije podmlatka za školovanje u SSSR (725 boraca i omladinaca).

7.) Redakcija izveštaja i pregleda o školama i kursevima.

8.) Revizija trebovanja opremnog materijala za škole iz SSSR.

9.) Formiranje Uređivačkog odbora vazduhoplovnog stručnog časopisa.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Prevodi: Noćno bombardovanje — 1944; Navigaciona služba avijacije daljnog dejstva — 1943; Pravilnik za službu održavanja S-47 i S-47 A; Pravilnik za službu letenja u VVS-KA[2] i podaci za vazduhoplovni rečnik rusko-srpski.

2.) Priprema članaka za vazduhoplovni stručni časopis.

3.) Priprema pravilnika i nastavnog plana za školu specijalista — rok 1 maja.

4.) Prikupljanje nastavnika i nastavnih sredstava za školu vazduhoplovnih specijalista — rok 1 maja.

[2] Военно-воздушные силы Красной армии (Ratno vazduhoplovstvo Crvene armije).

5.) Prikupljanje nastavnika i materijala za osnivanje jedriličarskog centra u Vršcu — rok 1 jula.

6.) Organizacija evidencije letačkog osoblja.

7.) Redakcija pregleda razvitka radio-lokacione (radar) opreme savezničkih vazduhoplova.

8.) Prijem druge partije omladinaca za školovanje u SSSR — nisu još svi stigli.

9.) Rad na proširenju štamparije: zamoljen Generalštab da naredi povratak štamparske mašine od USAOS[3] i traženi krediti za nabavku cinkografske opreme — čeka odobrenje.

10.) Uređivanje stručne knjižnice.

III. — METEOROLOŠKO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) Završena obuka i polaganje ispita 55 meteoroloških osmatrača, ovi su raspoređeni i većim delom upućeni na meteorološke stanice. Upućivanje ostalih u toku.

2.) Postavljene su nove meteorološke stanice u Kosovskoj Mitrovici i Zadru, te počele normalan rad.

3.) Organizovano redovno prikupljanje meteoroloških podataka od 1 i 19 časova od svih meteoroloških stanica.

4.) Zavedeno je izdavanje prognoze vremena za sve federativne jedinice.[4]

5.) Izvršene su pripreme i odaslani instrumenti za postavljanje novih meteoroloških stanica u Somboru, Banji Koviljači, Tuzli, Budvi i Baru.

6.) Odaslani su instrumenti za popunu postojećih meteoroloških stanica na oslobođenoj teritoriji Slovenije i Hrvatske, kao i u Crnoj Gori i Makedoniji.

7.) Izvršena je opravka 7 važnijih meteoroloških instrumenata i ovi stavljeni u upotrebu.

8.) Izrađivano je uredno po 9 raznih vremenskih karata dnevno, izdavana prognoza vremena i sve informacije za potrebe službe letenja, kako na frontu tako i u pozadini.

9.) Pripremljeni su i dati u štampu najvažniji obrasci i dijagrami za meteorološku službu.

10.) Izvršen je prevod 40 strana stručne literature sa ruskog jezika.

11.) Održavano je svakog dana po jedan čas stručno predavanje za sve stručno osoblje odeljenja.

[3] Ujedinjeni savez antifašističke omladine Srbije

[4] i [5] Treba: federalne jedinice (Demokratske Federativne Jugoslavije).

в. — Sta je u toku rada:

Ima da se izvrši određivanje šefova meteoroloških službi za sve federativne jedinice,[5] pošto stignu predloži iz istih.

IV. — ODELJENJE ZA VEZU

A. — Sta je urađeno:

1.) Nabavljen je električarski alat i dodeljen operativnim jedinicama. Uspeh nabavke po količini 40%, po vrstama alata 90%. Iako postoje u trgovinama još dovoljne količine alata, od otseka za gvožđe i metale Ministarstva trgovine i industrije dobiven je znatno manji deo od traženog.

2.) Nabavljeni su elektromotori za pogon generatora radiostanice FUG-3 u trgovinama 80% po količini.

3.) Završena su 4 komada radiostanice FUG-3. Jedan komad ekspedovan je 42 samostalnoj četi za vezu, a 3 komada su u ekspediciji.

4.) Jedan komad radiostanice SCR-284-A je u ekspediciji za aerodrom Mostar.

5.) Tražene su anodne baterije od Generalštaba, ali nisu dobivene, koje su potrebne za kompletiranje radiostanica u radionici Štaba vazduhoplovstva.

6.) Traženi su akumulatori, koji su potrebni u većim količinama, ali se nije moglo ništa da nabavi u trgovinama.

7.) Preveden je sa ruskog jezika Opis i uput za rad sa radiostanicom RSI-4A i RSI-3.

8.) Telegrafska veza: pošto od oblasne uprave PTT nismo mogli dobiti novu liniju za vezu Štaba vazduhoplovstva Zemun sa 42 vazduhoplovnom divizijom Novi Sad, kombinovali smo pomoću načelnika za vezu vazduhoplovne grupe Vitruk liniju i to: Novi Sad — Novi Vrbas br. 2068, Novi Vrbas — Sombor broj. 204a i Sombor — Prigr.jevica] Sv. Ivan broj 258. Ova linija je tek 5 aprila 1945 godine uspostavljena i to iz razloga što je od strane bugarske vojne sile bila bez pitanja upotrebljena.

9.) Telefonska veza: iz operativnih razloga trebalo je uspostaviti telefonsku vezu sa aerodromom Klenak. Koristeći liniju Štaba vazduhoplovstva sa Rumom br. 5094 i Ruma -— Mitrovica br. 5098 i liniju Generalštaba Mitrovica — Šabac —• Beograd broj 3071 koju smo po odobrenju šefa TT otseka Generalštaba 'presekli u Šapcu i uveli u vazduhoplovnu centralu. U međuvremenu nam je Crvena armija oduzela tu liniju. Danas 5 aprila t.g. uspostavila se za to nova linija Zemun — Ruma, broj 5094, Ruma — Klenak broj 9448, koju smo liniju dobili od Crvene armije.

10.) Iz razloga pod br. 9) trebalo je liniju Zemun — Novi Sad produžiti do Sombora i Prigr. Sv. Ivan. Od komande za veze Ministarstva narodne odbrane nismo dobili liniju, te smo na terenu kombinovali od željezničkih i telegrafskih trasa novu vezu Novi Sad — Sombor — Prig. Sv. Ivan. Nova grupa RABA Crvene armije oduzela nam je liniiu, te je bila potrebna intervencija na terenu, da nam tu liniju vrate. Pomoću delegata Crvene armije kod [Štaba] vazduhoplovstva — odeljenja za vezu, uspelo nam je da liniju dobijemo nazad. Na terenu Novi Sad — Sombor liniju uzimaju bez ičijeg odobrenja kako Crvena armija, tako i bugarska vojska.

11.) Uspostavljena je veza 11 i 42 vazduhoplovne divizije tek posle 7 dana (4. IV. 1945) iz razloga što je tek tada stigao odobreni kabel (30 km).

U radio-radionici izvršeni su sledeći radovi:

— završena montaža na ram 2 komada radiostanica FUG-3 (avionske),
— opravljeno 3 komada davača FUG-3,
— opravijena primopredajna radiostanica bugarskog porekla,
— opravka radiostanice RSB,
— opravka 2 koncertna prijemnika,
— opravka 2 komada radiostanice SCR-284A,
— opravka 6 komada prijemnika FUG-3,
— opravka primača radiostanice RAF,
— opravka 2 komada generatora za radiostanicu SCR-284A,
— izvršena su 42 punjenja akumulatora,
— opravljena 4 komada olovnih akumulatora,
— opravljeno 16 komada raznih električnih instrumenata,
— opravljeno 5 komada raznih časovnika,
— opravka 2 komada benzinskih elektrogenskih grupa,
— opravka 3 komada pretvarača za SARAM radiostanicu,
— uređena su 4 komada raznih transformatora.

B. — Sta je u toku rada:

U radu je montaža radiostanice za operativnu mrežu.
Prilog 1 — šema TT veze.

V. — ODELJENJE ZA VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

A. — Sta je urađeno:

1.) Davana su obaveštenja za prenos putnika i robe vazdušnim putem.

2) Izdavane su dozvole za prenos putnika i robe transportnim avionima.

3.) Vršena je organizacija transporata vazdušnim putem po redu hitnosti.

4.) Prikupljani su meteorološki i ostali podaci potrebni za vršenje službe letenja u pojedinim pravcima.

5.) Vršena je službena prepiska sa upravnicima vazduhoplovnih pristaništa na našim aerodromima.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Rad oko uspostavljanja vazduhoplovnih pristaništa na aerodromima Skoplje i Mostar.

2.) Izrada i štampanje obrazaca za prenose putnika i robe vazdušnim putem, a prema međunarodnim propisima.

VI. — SANITETSKO ODELJENJE

A. — Sta je urađeno:

1.) Preduzete su potrebne mere i izdato je uputstvo svima jedinicama za suzbijanje zaraznih bolesti (crevnih) s obzirom na nastupanje proletnjih dana i pojavom povrća.

2.) Traženi su od jedinica podaci o stanju kupatila i dezinfekcionih aparata, kako bi se sprovela potrebna organizacija.

3.) Trebovan je potreban sanitetski materijal i lekovi za potrebe jedinica.

4.) Organizovana je higijenska služba u Stabu vazduhoplovstva.

5.) Otvoreno je oporavilište za letače na Bežanijskoj kosi, koje je počelo rad 1. IV 1945 godine.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Izrada potrebnih pravila i uputa za rad lekarskih letačkih komisija.

2.) Preduzimaju se potrebne mere za što bolju organizaciju sanitetske službe, a naročito na polju suzbijanja zaraza i veneričnih bolesti.

3.) U toku je opravka raznih instrumenata za psihometrisko ispitivanje kandidata.

VII. — AERODROMSKO ODELJENJE

A. — Sta je urađeno:

1.) Izvršena je instalacija osvetljenja, opravka jednog lifta, vodovodna i klozetska instalacija i staklarski radovi na zgradi Štaba vazduhoplovstva.

2.) Elaborat za novi aerodrom Beograd II sa katastarskim planovima, situacijom i popisom vlasnika zemljišta.

3.) Elaborat za opravku drenaže i betonskih staza u režiji na aerodromu Zemun. Pripremljen je sav materijal, osim šljunka, organizovana radna snaga i tehnička sredstva.

4.) Organizovana je izrada drvenarije za privremenu pristanišnu zgradu na aerodromu Zemun.

5.) Sklopljen je ugovor za farbarske i ostale naknadne radove za opravku zgrade Štaba.

6.) Izrađen je predračun za demontažu, prenos i montažu drvenog hangara na aerodromu Zemun.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Farbarski, zidarski, bravarski, stolarski, molerski i radovi na postavljanju instalacija reflektora za spoljne osvetijenje zgrade Štaba.

2.) Opravka benzinskih cisterni u Zemunu i Vrdniku.

3.) Opravka drugog lifta u zgradi Štaba vazduhoplovstva.

4.) Podizanje privremene pristanišne zgrade.

5.) Pripremanje materijala za opravku aeroplanske radionice.

6.) Rušenje osiguranja i bivšeg prijemnog odeljenja u zgradi Štaba.

7.) Čeka se na prevozna sredstva za prevoz šljunka za opravku drenaže na aerodromu Zemun.

8.) Prevađa se Uput za maskiranje aerodroma VVS-KA-

VIII. — MATERIJALNO ODELJENJE

A. — Sta je urađeno:

1.) Trebovane su potrebne rezerve aeroplanskog i automobilskog pogonskog materijala iz SSSR.

2.) Traženo je da se hitno izvrši nabavka tehničkog materijala potrebnog za dovršenje školskih aeroplana od strane naše baze u Bari-u.

3.) Izvršena je predaja od oko 2000 komada bombi od 250 i 500 kgr. vazduhoplovstvu Crvene armije.

4.) Primljen je jedan deo ličnog naoružanja za potrebe vazduhoplovnih divizija, ali koji nikako ne može pokriti stvarne potrebe koje su veoma hitne. I pored više urgencija kod komande artilerije M.N.O. da nam se nedostajući 1000 pušaka i 200 pištolja dodeli, nismo još primili taj materijal.

IX. — INTENDANTURA

A. — Sta je urađeno:

1.) Izvršen je prijem 500 komada šinjela, 500 bluza, 500 paritalona, 500 kapa i 10.988 košulja.

2.) Od toga je izvršena predaja 9 vazduhoplovnoj bazi 497 kompletnih garnitura odela i 4.000 komada košulja.

3.) U centralnoj radionici izrađeno je 124 bluze i 124 pantalona, te 30 pari veša.

4.) Izdato je 56 naloga za izdatak raznog materijala od spreme podređenim jedinicama.

5.) Izvršena je organizacija i formiranje začetka centralne radionice za izradu odeće, u kojoj je zaposleno 25 radnika, a nabavljeno za tu radionicu 20 šivaćih mašina.

6.) Izrađen je privremeni uput o snabdevanju odećnom spremom i garnizonim potrebama, a isto tako i uput o organima i organizaciji službe snabdevanja intendantskim potrebama službe u vazduhoplovstvu. Oba uputa predata su radi odobrenja Organizacijskom odeljenju Generalštaba.

7.) Vršeno je prikupljanje raznog nameštaja kao i njegova opravka.

8.) Nabavljena je manja količina kancelarijskog materijala i pisaćih mašina.

9.) Primljeno je ukupno 16,000.000 dinara, od toga 11,000.000 za materijalno-tehničke potrebe, a 5,000.000 za profijantske potrebe.

10.) Isplaćeno je 9,234.583 dinara po računima za nabavljeni razni tehnički materijal, životne namirnice i plate radnika i nameštenika.

11.) Vršeni su poslovi snabdevanja osnovnih jedinica i preduzimanje mera radi sređivanja evidencije materijala i uređenja službe u Ekonomatu Štaba vazduhoplovstva.

B. — Sta je u toku rada:

Prikupljaju se podaci o stanju spreme i drugog materijala kod jedinica vazduhoplovstva.

X. — TEHNIČKO ODELJENJE

Radovi u Tehničkom odeljenju izloženi su u priloženom pregledu broj 2.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za polit, komesara,
potpukovnik,
(službeno otsutan)

načelnik štaba,
pukovnik,
Miod.[6] N. Lozić

[6] Miodrag

BR. 117

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 7. APRILA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU POMORSKOG SAOBRAĆAJA U SEVERNOM JADRANU I O NAPADU NA NEMACKO-USTAŠKE SNAGE KOD JABLANCA[1]

7/4/1945.

Operacija br. 85 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje protiv nepr. brodovlja preko Severnog Jadrana.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV — **Ukupno vreme letenja:** 5 časova

Ispaljeno: 0 raketa

Poleteli: 05.15 čas. : 0 mitr. metaka

Sleteli: 06.30 „

Piloti: vođa por. Pepel
br. 2 ppor. Ratkovčić
br. 3 vod. Prebeg
br. 4 vod. Pavičić

Leteli preko Podgorskog Kanala, preko otoka Krka i Cresa ali nije bilo opaženo nikakvo brodovlje na datoj ruti. Vreme lepo.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 0

Operacija br. 85 (sa Zemunika)

Zadatak: Istog dana oružano izviđanje preko otoka Raba.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV — **Ukupno vreme letenja:** 3 sata 4 min.

Poleteli: 11.30 čas. — **Ispaljeno:** 32 rakete po 30 kg.

Sleteli: 12.25 „ : 0 mitr. metaka

Piloti: vođa sekcije br. 1 kap. Cenić
br. 2 zast. Todorović
vođa sékcije br. 2 por. Majcen
br. 2 zast. Klokočovnik

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 3/90—4, к. 1450.

Petog aprila 1945. dva odeljenja su poletela na bombardovanje nemačkih snaga kod Kiseljaka, ali su se morala da vrate zbog jake oblačnosti (ti se letovi vode kao »operacija br. 342. i 343«); 6. aprila nije se dejstvovalo zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

Sekcija br. 1 od 2 aviona letela na 2000 stopa preko istočne obale Raba, zatim okrenuli na zapad, naišli na lagani, umereni, tačan 20 mm flak i p.a. mitraljesku vatru. Ispalili 2 rakete u jednu kuću, koja se veruje da je oštećena. Na zapadnoj obali u sredini otoka ispalili 14 raketa na 3—4 male zgrade, vrlo dobro kamuflirane, sa više pogodaka u cilj.

Druga sekcija od 2 aviona je letela na 6000 stopa na istoj ruti, naišla na severnom delu otoka na p.a. vatru pa je sa 16 raketa pokrila ovo područje, sa neosmotrenim rezultatom. Vreme dobro.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: jedna kuća oštećena, 3—4 zgradice oštećene.

Operacija br. 87 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje protiv neprijateljskog brodovlja od Jablanca prema severu.

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV
Ukupno vreme letenja: 3 sata
Ispaljeno: 0 raketa
: 0 mitr. metaka
Poletili: 16.35 čas.
Sletili: 18.05 „
Piloti: vođa zast. Vlahov
br. 2 vod. Dvorski

Počelo osmatranje od Jablanca do Sv. Jurja, okrenuli na otok Prvić i Krk, u krškoj luci primjetili 2 manje olupine, zatim letili do blizine Sušaka i opet natrag ali ništa nije primjećeno na datoj ruti. Sreli lagan, umeren, netačan 20 mm flak iz Aleksandrova. 8/10 oblaka na 3—4000 stopa.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 0

Operacija br. 88 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama i mitraljezima na sledeće ciljeve:

1) **1 bateriju od 105 mm topova,**
2) **1 bateriju od 105 mm topova,**
3) **u blizini ovih baterija kod Stiničkog Dolca[2] 4 kuće, koje formiraju kvadrat od 220—225 metara, za koji se pretpostavlja da su slagališta municije.**

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV
Ukupno vreme letenja: 7 sati
Ispaljeno: 47 raketa po 30 kg.
" : 1000 mitr. metaka
Poleteli: 16.50 čas.
Sleteli: 18.00 „

[2] Kod Jablanca (Senj)

P i l o t i : vođa por. Marinović
br. 2 zast. Antončić
br. 3 kap. Zdrajevski
br. 4 vod. Završnik
br. 5 por. Rebula
br. 6 vod. Prebeg.

Napali pomenute ciljeve sa 47 raketa u području cilja, ali sa neosmotrenim rezultatom. Oblaci 10/10 na 3—4000 stopa.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreno.

BR. 118

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 7. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU I U REJONU BRCKOG[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru Hamoviću

Operativni izveštaj broj 63 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 7 aprila 1945 god. u 18,30 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 7 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa IL-2 izvršili su 21 uspešni borbeni let, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 10 uspešnih borbenih letova, svega 31 let.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Županja, Bošnjaci,[2] Rajevo Selo,[3] Gunja, zapadna ivica Jurihe i zapadna ivica Drenovci i želj. stanica Drenovci.[4]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.
[2] Kod Županje
[3] i [4] Kod Brčkog. Podrške jedinicama Južne operativne grupe JA koje su tog dana oslobodile Brčko, Visoko i Gračanicu (vidi Arhiv VII, reg. br. 28/3, к. 271).

Uništeno: 15 automobila, 10 kola sa ljudstvom i materijalom, 4 topa protivavionske artiljerije i 2 topa poljske artiljerije, izazvana 3 veća požara i 3 veće eksplozije.

Ubijeno oko 100 neprijateljskih vojnika i oficira.

Avioni su se vratili u svoju bazu.

Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

Letenje je bilo ograničeno radi nepovoljnih vremenskih prilika.

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 10,20 do 11,10 čas. sa visine od 600—200 m.

Na želj. stanici Vinkovci 2 želj. kompozicije sa po 40 vagona, jedna od njih sa lokomotivom prema zapadu, druga bez lokomotive.

Po drumu Cerna — Bos. Samac u pokretu oko 30 kola.

2 kilometra istočno od Broda verovatno skladište benzina.

Na želj. stanici Brod dosta želj. kompozicija, broj nije ustanovljen.

Na jugoistočnoj ivici Brčkog rovovi sa pešadijom.

Sa istoka prema Osijeku u pokretu 10 automobila.

Po drumu Valpovo — D. Miholjac — Našice — Đakovo pokret neprijateljske vojske nije primećen.

U Našicama razmešteno oko 10 automobila.

Prema želj. stanici Našice od severozapada u pokretu jedna kompozicija od 30 vagona.

Od istoka prema želj. stanici Striživojna u pokretu 2 baterije poljske artiljerije (sa konjskom vučom).

U vremenu od 12,00 do 12,30 čas. sa visine od 400—200 m.

Po drumu Županja — Rajevo Selo pokret neprijatelja nije primećen.

U Rajevom Selu oko jedan vod pešadije.

Po drumu Rajevo Selo — Gunja pokret neprijatelja nije primećen.

U Gunji oko jedan vod pešadije.

Protivavionska artiljerija otvarala je vatru iz:

Vinkovci 2 baterije, Striživojna 1 baterija i Brod 3 baterije.

Vreme: Oblačno (10 balova), na visini 600—200 m. vidljivost unapred 4—6 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
ППНгр.Г.1™ ШО

PRETSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 119

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 8. APRILA 1945. STABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI JEDINICA U TOKU MARTA[1]

Primerak br.: 1

STROGO POVERLJIVO

ŠTAB
42 VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE
Broj 00405
8 april 1945. god.
Položaj

STABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA

U prilogu dostavlja se mesečni operativni izveštaj ove divizije za mesec mart 1945 godine.
Prilog: 11 listova.[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik operat. odeljenja
poručnik,
Mil.[3] Damjanović
(Damjanović)

Komandant pukovnik,,
Jev.[4] Bjelica
(Bjelica)

(M. P.)

OTKUCANO U 2 PRIMERKA

primerak br. 1. u akta
„ *br. 2. Štabu* **grupe vazd. diviz.**
B. M.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/119—3, K. 1466—1.

[2] Redakcija je objavila prvih 6 priloga koji se direktno odnose na> borbena dejstva Divizije.

[3] Milan

[4] Jevrem

STROGO POVERLJIVO

MESECNI OPERATIVNI IZVESTAJ

42 Vazduhoplovne divizije za mesec mart 1945 godine
(Karta Novi Sad 1 : 200.000)

PRVI DEO

Kratak pregled situacija na zemlji

Situacija na zemlji pred frontom I Jugoslovenske armije tokom meseca marta 1945 godine ostala je bez ikakvih većih promena. Linija fronta tokom celog meseca ostala je bez izmene. Rad zemaljskih trupa se u glavnom svodio na izviđanje prednjih linija neprijatelja i manjih upada u cilju nasilnog izviđanja, kao i artiljerijskih dvoboja.

Pred frontom II Jugoslovenske armije u mesecu martu 1945 godine isto se nisu dešavale nikakve veće terenske promene. Linija fronta ostala je od 1 do 31 marta bez izmene.

Pred frontom III Jugoslovenske armije tokom meseca marta dešavale su se veće terenske promene i uporni bojevi. 6 marta neprijatelj uspeva da uspostavi dva mostobrana na levoj obali reke Drave i to kod D. Miholjca prvi mostobran i drugi kod Valpova. Već početkom meseca marta vazdušnim izviđanjem je bilo ustanovljeno veći pokreti neprijateljskih trupa ka severu. Sve železničke stanice u početku meseca bile su pune sa železničkim vozovima, a na putevima se primećivala življa aktivnost automobilskog i kolskog saobraćaja. Svi su ovi transporti u glavnom kretali na sever. Na samim mestima prelaza kod Valpova i D. Miholjca primećivane su pre početka prelaza samo mali broj skela za prevoz, na osnovu čega se nije moglo doći do zaključka o namerama neprijatelja. Na osnovi ovoga je usledio iznenadni prelaz neprijatelja preko reke Drave i uspostavljanje mostobrana.

Uspostavljanje ova dva mostobrana imala su za cilj, a prema dobijenim izveštajima iz Štaba III Ukrajinskog fronta, da koordinirano sa preduzetim neprijateljskim operacijama južno i severno od jezera Balatona potisnu ruske, bugarske i naše trupe na reku Dunav. Neprijatelj je imao nameru da sa preduzetim svojim operacijama likvidira sa gornjim navedenim trupama i uspostavi odbranbenu liniju na prirodno jaku prepreku — reku Dunav.

Na osnovi gornjega se i dolazi do zaključka da su bojevi na dva uspostavljena mostobrana bili uporni do krajnjih granica.

19 marta je potpuno likvidiran neprijateljski uspostavljeni mostobran preko reke Drave kod D. Miholjca.

21 marta je potpuno likvidiran neprijateljski mostobran na levoj obali r. Drave kod Valpova i tako je uspostavljena odbranbena linija na r. Dravi.

DRUGI DEO

Borbeno dejstvo naše avijacije u mesecu martu

a) Dislokacija naših jedinica tokom meseca marta bila je:

421 Vazduhoplovni puk od 1 do 10 marta bio je smešten na aerodromu Zemun; od 10 do 15 marta na aerodromu Nadalj; od 15 do 30 marta na aerodromu Bački Brestovac; od 30 marta do danas na aerodromu Sombor (Kupusina).

422 Vazduhoplovni puk od 1 do 30 marta bio je smešten na aerodromu Novi Sad; a od 30 marta do danas smešten je na aerodromu Klenak.[5]

423 Vazduhoplovni puk od 1 do 10 marta bio je smešten na aerodromu Ruma; od 10 do 26 marta na aerodromu Gospođinci;[8] od 26 marta do danas na aerodromu Bački Brestovac.

b) U mesecu martu avijacija je dobijala zadatke od Generalštaba Jugoslovenske armije, Štaba I Jugoslovenske armije i Štaba III Jugoslovenske armije. Generalštab Jugoslovenske armije i Štab I Jugoslovenske armije su svoje zahteve za rad avijacije dostavljali komandantu 10 Gardiske vazduhoplovne sovjetske divizije generalu Vitruku, a Štab III Jugoslovenske armije je svoje zahteve dostavljao našoj Diviziji, a mi smo saopštavali ove zahteve generalu Vitruku.

v) Zadaci su svi pravilno shvaćeni i svršeni. Nije bilo neopravdanih slučajeva da se i jedan pilot vratio sa neizvršenog borbenog zadatka. Ako se i desio koji slučaj, kao na primer na dan 20 marta, da su se tri naše posade (dve iz 423 i jedna iz 421. Vazduhoplovnog puka) vratile sa neizvršenog borbenog zadatka, vraćanje je bilo iz tehničkih razloga. U ovom konkretnom slučaju pala je bila sumnja da je vraćanje bilo iz straha od dejstva PA artiljerije na uspostavljenim mostobranima, tim pre što se tog dana ni jedna ruska posada nije vratila sa neizvršenog borbenog zadatka. Ovaj je slučaj bio detaljno ispitan na licu mesta od strane načelnika štaba ove divizije i starijeg pomoćnika načelnika operativnog odeljenja, a i na konferenciji letača oba puka.

Redovito su našim mlađim posadama aviona bili dodeljivani zadaci kao pratioci u grupi, dok su iskusniji piloti bili i vođe grupa.

[5] Kod Šapca
[6] Kod Temerina

Posle svih izvršenih borbenih zadataka koncem dana komandanti pukova okupljali su svoje letače i održavali kritike izvršenih borbenih zadataka. Na ovim kritikama su se iznosili svi slučajevi koji su se dešavali tog dana pri izvršenju borbenih zadataka. Ovim kritikama prisustvovali su i novodošli letači i tako su se na brz način i na licu mesta upoznavali sa upotrebom jurišne avijacije.

g) Avijacija u mesecu martu dejstvovala je u rejonu: s Petrijevci — Valpovo — D. Miholjac i na dva uspostavljena mostobrana kod D. Miholjca i Valpova, t. j. pred frontom III Jugoslovenske armije.

Pred frontom I Jugoslovenske armije avijacija je dejstvovala u rejonu: Sotin — Mohovo — Tovarnik — Nijemci — Županja — Brčko.

Glavni ciljevi vazduhoplovstva od 1 do 10 marta bili su bombardovanje neprijateljskih položaja, pozadine i transporta na putevima i železničkim stanicama pred frontom I Jugoslovenske armije. Od 1 do 22 marta avijacija je uništavala živu silu i tehniku neprijatelja na uspostavljenim mostobranima kod Valpova i D. Miholjca. Od 22 do 31 marta bili su bombardovani ciljevi pred frontom I Jugoslovenske armije u gore navedenom rejonu i pred frontom II Jugoslovenske armije u rejonu: Sarajevo — Mokro — Brčko.

d) Izviđanje neprijatelja je vršeno u rejonu: Bolman — Petrovo Selo — Zido, tj. na uspostavljenom mostobranu na reci Dravi kod Valpova; rejonu: s. Gordiša — Drava Sabolč — Cehi, tvj^na uspostavljenom mostobranu kod D. Miholjca; pred frontom I Jugoslovenske armije u rejonu: Mohovo — Tovarnik — Nijemci — Županja — Brčko i rejonu Bijeljina — Janja — Mokro ⟝ Sarajevo.

đ) Dejstvo naše avijacije bilo je usretsređeno na uništavanje prevoznih sretstava preko reke Drave kod Valpova i D. Miholjca, na kojim je mestima neprijatelj prevozio trupe, materijal i naoružanje za svoje jedinice na drugoj strani reke Drave. Na ovim mestima skele su radile redovito noću, a danju su ih maskirali uz obale reke.

e) Naša avijacija je dejstvovala i na neprijateljske železničke stanice i pruge koje je koristio za dovoz svojih snaga i materijala. Najviše su bombardovane žel. st. D. Miholjac, Sv. Đurađ, Valpovo, Petrijevci, Osijek, Vinkovci, Striživojna, Županja i Gunja (kod Brčkog). Na ovim tačkama naročito je bio živ saobraćaj početkom meseca marta.

z) Neprijateljska **borna kola bila su uvek ciljevi naše avijacije cim su se ista negde pojavila na frontu. Ona su sistematski bila uništavana od jurišne avijacije. Neprijateljska borna**

kola bila su uništavana u rejonima: s. Nard — Nardska Skela (tri km. sev. od s. Narda) — s. Bolman — s. N. Bezdan; D Miholjac — Sv. Đurađ.

Na ostalim frontovima u rejonu dejstva naše avijacije nisu se pojavljivali neprijateljski tenkovi.

z) Neprijateljski autotransporti i druga prevozna sretstva na putevima bila su uništavana u rejonima i pravcima: Našice — D. Miholjac — Drava Sabolč — Cehi; D. Miholjac — Sv. Đurađ — Črnkovci; Osijek — Petrijevci — Valpovo — Nardska Skela — Bolman — Bar.[7] Petrovo Selo; Našice — Bizovac — Valpovo; Vinkovci — Vukovar; Đakovo — Našice — Osijek; Đakovo — Široko Polje •— Osijek.

i) Neprijateljska artilerija bila je uništavana u rejonima: Valpovo — D. Miholjac — Sv. Đurađ; Gordiša — Drava Sabolč — Čehi — Palkonja; Bistrinci — Valpovo — Nard; Gakovac —- Bolman — Novi Bezdan.

Neprijateljska PA artilerija je uništavana u rejonu Nard — Nardska Skela (3 km. sev. od Narda) — Nardska šuma (sev. od Narda). Na ovom rejonu bila je skoncentrisana PA artilerija manjeg kalibra (erlikon) do jačine od 5 do 7 baterija — srazmerno na malom prostoru. Neprijateljska PA artilerija većeg kalibra uništavana je u rejonu: D. Miholjac — Sv. Đurađ i rejonu: Valpovo — Petrijevci.

TREĆI DEO

Kratak pregled rada avijacije u taktičkom pogledu

Rad jurišne avijacije tokom meseca marta sastojao se je u jurišnom udaru bombama, raketnim sretstvima, topovima i mitraljezima po prevoznim sretstvima, tenkovima i živoj sili neprijatelja. Napadi su vršeni na rečna prevozna sretstva kod D. Miholjca i Valpova, tako da se neprijatelju onemogućavalo ili ograničavalo snabdevanje svojih trupa na uspostavljenim mostobranima. Jurišnim avionima vršeni su napadi na samoj liniji fronta neprijatelja ili u neposrednoj blizini istoga. Ovim načinom dejstva neprijatelj je uništavan ili dezorganiziran u samom borbenom rasporedu i onemogućavano mu je da svoj prvi borbeni red podhranjuje iz pozadine.

Zadaci su vršeni u grupama od 2, 4, 6 aviona 11-2, što je uslovljavano karakterom cilja, izvežbanošću osoblja u tehnici pilotiranja i meteorološkim uslovima.

Poletanje aviona vršeno je pojedinačno, a rede po parovima. Prikupljanje i postrojavanje u vazduhu vršeno je nad aerodromom odakle je uziman kurs ka cilju. Postroji u vazduhu

[7] Baranjsko

bili su redovito desni stepen sa rastojanjem 50—100 m, a otstojanjem 15—20 m.

Preletanje linije fronta vršeno je u istom postroju sa kojim se došlo do fronta, a na najpodesnijim pravcima u odnosu na cilj i PA odbranu.

Ciljevi su redovito napadani iz borbenog postroja »krug«, a sa visine od 1.500 do brišućeg leta (25 do 30 m). Napadano je, sa malim izuzetkom, iz levog zaokreta, a bombe bacane iz poniranja pod uglom od 20—30 stepeni. Na ciljeve je napadano najmanje iz dva kruga (zahoda) pa do 5 krugova. Vreme provedeno nad ciljem bilo je od 10—20 minuta,

Manevrisanje u zoni PA artiljerije je vršeno po pravcu i visini da bi se izbeglo dejstvo iste.

Po izvršenim borbenim zadacima posade su se skupljale redovito na utvrđenim zbornim tačkama. Bilo je slučajeva gde su se pojedine posade i same vraćale na svoj aerodrom po izvršenom borbenom zadatku. Razlog ovome je bio redovito gubljenje orijentacije usled niskog leta pri bombardovanju.

ČETVRTI DEO

Uzajamno dejstvo avijacije i trupa rta zemlji

Za uzajamno dejstvo avijacije i zemaljskog komandovanja služili su delegirani oficiri pri štabovima armija. Kod oficira za vezu pri Štabu I Jugoslovenske armije bila je i jedna radio-stanica manjeg dometa. Ova radio-stanica služila je za određivanje detaljnih ciljeva na zemlji. Ove ciljeve, kao i eventualne promene istih i davanje novih ciljeva, saopštavao je delegiran oficir svakoj posadi koja je preletela preko ove radio-stanice. Mesto gde se ova stanica nalazila zvalo se je »Kontrolna propusna tačka«. Ovu tačku su bile dužne preleteti sve posade koje su imale zadatak na ovom delu fronta.

PETI DEO

Rad neprijateljske avijacije

U mesecu martu neprijateljska bombarderska avijacija se uopšte nije pojavila na frontu niti nad aerodromima naših jedinica, te o njenom radu u taktičkom pogledu nismo u mogućnosti da damo ikakve podatke.

ŠESTI DEO

Gubitci

9 marta 1945 godine na avionu 11-2 pilot 422 Vazduhoplovnog puka st. vodnik Jakopič Anton sa strelcem Perišićem Iva-

nom, kao četvrti pratilac u petorki, nije se vratio sa borbenog zadatka iz rejona kod D. Miholjca. Sve do sada o sudbini istog nije izvesno.

Analiza gubitaka

Pilot Jakopič kao četvrti pratilac u petorki izvršio je napad na neprijateljska prevozna sretstva preko r. Drave kod D. Miholjca. Napad je vršen u brišućem letu i posle izvršenog napada Jakopič se nije više pojavio. Dejstvo neprijateljske PA artilerije bilo je vrlo jako, te se pretpostavlja da je bio oboren od PA artilerije.

Komandant 423 Vazduhoplovnog puka major Malnarić I. Milan, kao vođa četvorke, izvršio je napad na neprijateljsku živu silu i tenkove tri kilometra severno od s. Narda (Nardska šuma) gde je bilo oko sedam tenkova, 20 automobila i do pet baterija PA artilerije manjeg kalibra (erlikon 20 mm.). Prilikom drugog napada iz brišućeg leta pojavila se jedna eksplozija i jedna dimna traka dužine do 200 m. Po izjavi lovaca koji su vršili zaštitu jurišne avijacije, avion majora Malnarića više se nije pojavio.

SEDMI DEO

Rukovođenje

Rukovođenje izvršenja borbenih zadataka vodili su ruski komandanti.

Naši štabovi i komandanti učestvovali su kao »dubijori« vežbajući se u rukovođenju pri izvršenju borbenih zadataka. Našim iskusnijim posadama dodeljivani su i samostalniji zadaci kao vođa odeljenja, dok su mlade posade redovito učestvovale u zadacima kao pratioci.

OSMI DEO

Pregled službe pozadinskih ustanova i jedinica

U toku meseca marta snabdevanje pukova sa hranom vršili su ruski BAO[8] uz pripomoć naših bataljona. Snabdevanje je bilo zbog čestog prebaziranja dosta neuredno, a bataljoni nisu zalagali dovoljno pažnje i brige oko snabdevanja.

Snabdevanje municijom vršeno je dobro.

Zbog slabe organizacije službe naših bataljona često puta su pukovi ostajali bez hrane i prepušteni sami sebi.

[8] bataljoni aerodromskog opsluživanja

DEVETI DEO

Školsko borbeno spremanje jedinica

Za postizavanje borbene gotovosti kod jedinica putem nastave u mesecu martu održani su časovi i nastava po svim jedinicama kako kod letačkog tako i kod neletačkog osoblja po raznim grupama i specijalnostima:

a) Po pukovima:

Redni broj	Naziv predmeta	Koliko časova		
		piloti	strelci	teh. osoblje
1	Navigacija i orijentacija	34	34	
2	Čitanje karata	18	18	- .
3	Nastava za gađanje i bombardovanje	42	42.	-
4	Taktika jur. avijacije	43	30	-
5	Pilotaža	19	-	–
6	Aerodinamika	20	5	-
7	Proučavanje rejona dejstva	24	14	-
8	Poznavanje naoružanja	15	19	-
9	Praktičan rad na avionima	-	-	214
10	Kritika zadataka i rada	28	28	20
11	Egzercir	-	20	32
12	Kulturno-prosvetni časovi	10	10	10
	SVEGA:	253	22C	276

b) U jedinicama van pukova:

1. — Kod 42 Samostalne čete za vezu: održano je 298 časova na nastavi i praktičnim radovima.

2. — Kod Meteorološkog biroa održano je 372 časa teoretske i praktične nastave.

DESETI DEO

Zaključak

Rad letačkih jedinica u mesecu martu se znatno poboljšao u taktičkom i tehničkom pogledu u odnosu na mesec februar. Piloti su se znatno koristili povećanim radom i većim brojem izlazaka na borbene zadatke, tako da su dobili u taktičkom pogledu i tehnici pikiranja znatnog iskustva. U taktici i tehnici izvršenja borbenih zadataka osposobio se veliki broj naših pilota. Za izviđačke zadatke još uvek pukovi raspolažu sa malim brojem sigurnih pilota. Ovo iz razloga što mali broj pilota raspolaže sa sigurnim znanjem iz navigacije i orijentacije, kao i iz predmeta čitanja karata. Predmete navigacije i orijentacije i čitanje karata moraće naše posade po pukovima još više da izučavaju u toku meseca aprila.

Za izučavanje vazduhoplovnih predmeta letači po pukovima i štabovima raspolažu sa malim brojem prevedenih knjiga i uputa. Svi prevedeni uputi su u glavnom rađeni u Štabu 42 Vazduhoplovne divizije. Ostali prevodi po pukovima vršeni su po ličnoj inicijativi.

Operativna administracija obavlja se dosta dobro mada još uvek nije na visini sa svojom sigurnošću i tačnošću.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba major,
(Stevanović)[9]

(M. P.)

Komandant pukovnik,
Jev. Bjelica
(Bjelica)

Načelnik operat. obaveš. odeljenja
poručnik.
Mil. Damjanović
(Damjanović)

OTKUCANO U 2 PRIMERKA:
primerak br. 1 Štabu vazd. grupe,
br. 2 u arhivu.
B.M.

[9] Stevan

Br. 1
P o v e r l j i v o
Primerak br. 2

P R E G L E D

borbenih avionskih letova 42. vazduhoplovne divizije za mesec mart 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Koliko aviona za letenje	Opšta količina avionskih letova	Ukupno časova	IZ NJIH PO ZADACIMA											
					Napad na artiljeriju		Napad na želez. vozove		Napad na živu silu i tehn. nepr.		Na izviđanje		Na zaštitu svojih av. let.		Napad na skele	
					letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova
421. vaz. puk	11-2	32	47	51,37					47	51,37						
422. vaz. puk	11-2	26	75	95,11	10	10,41			50	65					15	19,30
423. vaz. puk	11-2	12	64	79,50	5	5,30	9	9,45	29	38,15	1	1,50			20	24,30
Svega		70	186	226,38	15	16,11	9	9,45	125	154,52	1	1,50			35	44

Načelnik operativnog odeljenja
poručnik
Mil. Damjanović

Komandant, pukovnik
Jev. Bjelica

Br. 2
P o v e r l j i v o
Primerak br. 2

P R E G L E D

nebojevih avionskih letova 42. vazduhoplovne divizije u mesecu martu 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Količina aviona koji su leteli	Količina avionskih polelanja	Količina neborbenih časova	I? njih po zadacima			
					Treniranje	Preleti	Ispit motora	Operativna veza
421. vazd. puk	UI1-2 11-2	1 2	17 36	1,36 3,55	53			
422. vazd. puk	UI1-2	1	22	2,08	22			
423. vazd. puk	UI1-2	1	105	14,42	99	1	5	
Svega		5	180	22,21	174	1	5	

Načelnik operativnog odeljenja
Mil. Damjanović
(Damjanović)

Komandant, pukovnik
Jev. Bjelica
(Bjelica)

Br. 3
P o v e r l j i v o
Primerak br. 2

P R E G L E D

gubitaka aviona i letača 42. vazduhoplovne divizije u mesecu martu 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Svega gubitaka		Iz njih						Letača		Svega avionskih poleta	Svega vremena u časovima	Avionskih letova na jedan gubitak		Vreme letenja na jedan gubitak	
				Bojevih			Nebojevih										
		aviona	letača	U vazdušnim borbama	Od PAA	Nije se vratilo sa zadatka	Katastrofa u vezi s borb. zadatkom	Katastrofe	Udesi	Bojevih	Nebojevih			aviona	letača	časova	letača
421. vazd. puk	11-2	1			1							100	57,08	100		57,08	
422. vazd. puk	11-2	1	1			1				1		97	97,19	97		97,19	
423. vazd. puk	11-2	2	1		1		1			1		169	94,32	84,15	169	47,16	
Svega		4	2		2	1	1			2		366	248,59	91,5	183		

Načelnik operativnog odeljenja
poručnik
Mil. Damjanović

Komandant, pukovnik
Jev. Bjelica

Br. 4
P o v e r l j i v o
Primerak br. 2

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava 42. vazduhoplovne divizije u mesecu martu 1945. godine

Naziv jedinice	Tip aviona	Broj na dan 1. ìli 1945		Primljeno					Svega prim-ljeno		Ispisano		Svega ispisano		Ostatak na dan 1. IV 45.	
				aviona			letača				bojevih					
		aviona	letača	iz zavoda	iz rez. puka	promene unutar div.	iz škole	iz bolnice	aviona	letača	aviona	letača	aviona	letača	aviona	letača
Štab 42. vazd. divizije			4													4
421. vazd. puk	11-2 UIl-2	32 1	17				8			8	5		5		27 1	25
422. vazd. puk	11-2 UIl-2	32 1	17			3	10		3	10	5	1	5	1	30 1	26
423. vazd. puk	11-2 UIl-2	30 1	13				11			11	2	1	2	1	28 1	23
Svega	11-2 UIl-2	94 3	51			3	29		3	29	12	2	12	2	85 3	78

JSlačelnik operativnog odeljenja
poručnik
Mil. Damjanović

Komandant, pukovnik
Jev. Bjelica

Br. 5
Poverljivo
Primerak br. 2

PREGLED

uništenog materijala protivnika đejstvom naše avijacije 42. vazduhoplovne divizije za mesec mart 1945. g.

Jedinica	PA oruđe	Pontoni i čamci	Kuće	Topovi	Konji	Automobili	Kola	Živi ciljevi	Izbilo požara	Vagoni
421. vazd. puk	-	-	-	5	4	22	15	107	16	2
422. vazd. puk	3	9	4	-	o	27	42	190	8	-
423. vazd. puk	1	1	11	6	4	15	6	344	11	I
Svega	4	10	15	11	10	64	63	641	35	3

Načelnik operativnog odeljenja
poručnik
Mil. Damjanović

Komandant, pukovnik
Jev. Bjelica

Br. 6
Poverij ivo
Primerak br. 2

PREGLED

rashoda bombi i municije po raznim kalibrima 42. vazduhoplovne divizije za mart 1945. godine

Jedinica	Bombe									Municija			
	FAB-100	o 1 S.	AO-50	AO-25	o T Q	AO —2,5	PTAB	UBT	RS —82	RS-132	V^	V^ K/l	ŠKAS
421. vazd. puk	10	62	-	292	60	620	20	75	93	-	5985		10540
422. vazd. puk	88	83	2	233	-	_	Ц	345	„2		12940		24840
423. vazd. puk	61	92	-	186	32	13	1181	233	71	-	8894	1690	8329
Svega	159	237	2	711	92	633	1201	653	272	2	27819	1690	43709

Načelnik operativnog odeljenja
poručnik
Mil. Damjanović

Komandant, pukovnik
Jev. Bjelica

BK. 120

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 8. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE

GENERAL-MAJORU HAMOVICU

Operativni izveštaj br. 64 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 8 aprila 1945. god. u 18,00 čas. (po jug. vremenu), karta-sek. Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 8 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhov. komandanta JA.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 40 uspešnih borbenih letova, a avioni tipa Jak-1 izvršili su 45 borbenih letova, svega 85 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika protivnika u rejonima: Osijek, D. Miholjac, Vukovar, Vinkovci, Striživojna, Našice, Brod, Derventa, Tovarnik, Županja, Rajevo Selo, Drenovci, Gunja, Bos. Šamac, Modriča i Doboj.

Uništeno 22 automobila, 4 lokomotive, 18 vagona, zapaljena je jedna železnička kompozicija, 7 kola sa ljudstvom i materijalom, ućutkana vatra dve protivavionske baterije, izazvano 6 velikih požara i jedna eksplozija.

Ubijeno oko 120 neprijateljskih vojnika i oficira.

Dva aviona tipa Jak-1 nisu se vratili na svoje baze i njima su upravljali piloti Jugoslovenske armije kapetan Vojvodić[2] i stariji vodnik Milovanović.[8]

Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

2. Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši su piloti ustanovili:

U vremenu od 6,55 do 7,30 čas. na visini od 1.200 do 100 metara.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, к. 22.

[2] Aleksandar; avion pri udaru u zemlju izgoreo, a pilot teže povreden (vidi dok. br. 179).

[3] Dobrivoje; pilot prinudno sleteo na neprijateljsku teritoriju; avion ostao na neprijateljskoj strani dok je pilot uspeo da se prebaci na front 3. armije (vidi dok. br. 179).

Po drumu Osijek, Donji Miholjac, Našice prikupljanje i pokret neprijateljske vojske nije primećen.

1 km. zapadno od Našica 2 tenka na mjestu.

Od Našica prema zapadu oko 40 kola u pokretu.

Na želj. stanici Našice 2 kompozicije od 30—40 vagona bez lokomotiva.

U rejonu ž. st. Brod oko 20 automobila i oko 30 kola.

Na ž. st. Našice 4 kompozicije po 25—30 vagona sa lokomotivama prema istoku i prema zapadu.

Po drumu Brod — Bos. Samac — Županja prikupljanje i pokret neprijateljske vojske nije primećen.

Po drumu Županja — Rajevo Selo — Gunja pokret oko 3 kola.

Most' preko rijeke Save severno od Brčkog razrušen.

Od juga prema Derventi ulazilo oko 150 automobila i 3 tenka.

Na ž. st. Derventa dve kompozicije od kojih jedna sa lokomotivom prema istoku.

U vremenu od 9,25 do 10,05 čas. na visini od 800—25 m.

U Rajevo Selo oko 5 automobila i oko 5 kola na mestu.

Severoistočno 3 km. od Rajeva Sela jedna baterija poljske artiljerije na borbenom položaju.

Most preko reke Save severno od Brčkog porušen.

Po drumu Rajevo Selo — Županja pokreti i prikupljanje neprijateljske vojske nije primećeno.

U Gunji — Jurići[4] — Drenovci — Posavski Podgajci pokret i prikupljanje neprijateljske vojske i tehnike nije primećeno.

Po drumovima Našice — Đakovo -— Vinkovci — Vukovar — Osijek pokret u oba pravca oko 35 automobila i oko 50 kola.

U vremenu od 10,35 do 11,10 čas. na visini od 800—25 m.

Po drumu Vinkovci — Bos. Samac — Brod pokret pojedinačnih kola i automobila, ukupno oko 15.

Na ž. st. Vinkovci jedna kompozicija od 30 vagona sa lokomotivom prema istoku, a na stanici razmešteno oko 60 vagona.

Most preko r. Save južno od Broda razrušen.

Od juga prema Derventi 20 automobila i oko 15 kola u pokretu.

Protivavionska artiljerija i mitraljezi otvarali vatru iz: Brod oko 3 baterije, Derventa oko 4 baterije.

[4] Treba: Durici.

Vreme: oblačno (6—10 balova), na visini 1.000—1.500 m. vidljivost unapred 5—8 km.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
T» Л „„KN
Uuoareniiu

PREDSTAVNIK VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 121

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 9. APRILA 1945. O PRATNJI BRITANSKIH TRANSPORTNIH AVIONA DO AERODROMA KOD GLINE[1]

9. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 345

Zadatak: Pratnja transportnih aviona do Gline.[2]

Broj aviona: 4 Spitfajera V **Vreme letenja: 11 sati**
Poleteli: 08.30 čas. sa Visa
Sleteli: 11.15 „ na Vis
Piloti: vođa major Ivaniševič Duro
br. 2 zastavnik Kovačič Mirko
br. 3 kapetan Pajić Nedeljko
br. 4 potporučnik Radulović Radovan

Misija uspešno završena.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/74—4, к. 1450.

Eskađrila nije dejstvovala 7. i 8. aprila 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

[2] Eskađrila je povremeno pratila savezničke transportne avione koji su prenosili ratni materijal za JA, najčešće do Gline, Topuskog i Cemernice, gde su bili izgrađeni pomoćni aerodromi pod neposrednom komandom štaba 4. korpusa JA (vidi Arhiv VII, f. 28, к. 428 B i f. 20, к. 435 A).

BR. 122

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 9. APRILA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU POMORSKOG SAOBRAĆAJA U SEVERNOM JADRANU I O NAPADU NA NEMACKU AUTO-KOLONU KOD BIHAĆA[1]

9/4/1945

Operacija br. 89 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje protiv neprijateljskog brodovlja preko Severnog Jadrana.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 06.15 čas
Sleteli: 07.25 čas.

Ukupno vreme letenja: 4 čas. 40 min.
Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg
0 mitr. met.

Piloti: vođa por. Marinovic
br. 2 zast. Antončić
br. 3 por. Rebula
br. 4 vod. Dvorski

Opazili jedan brodić od 100—200 tona izvan luke Senj, ali ga nisu napali jer je bilo izričito kazano da se ne napada južno od Senja.

2—3 milje južno od Selca pronašli 2 »F« broda puna trupa koji su plovili u pravcu severa. Ispalili 32 rakete, ali ni jedan direktan pogodak, već svi bliski promašaji. Brodovi su osuli jaku i tačnu 20 i 40 mm i protivavionsku mitraljesku vatru na avione. Dva aviona su bila pogođena i lako oštećena. Bez oblaka, vidljivost 30 milja.

Naši gubici: 2 aviona pogođena i lagano oštećena.

Nepr. gubici: 0

Operacija br. 90 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti neprijateljsko brodovlje koje je bilo javljeno u operaciji br. 89.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 09.10 čas.
Sleteli: 10.20 čas.

Ukupno vreme letenja: 4 čas. 40 min.
Ispaljeno: 0 rak.
0 mitr. met.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/92—4, к. 1450.

Eskađrila nije dejstvovala 8. aprila 1945. zbog loših vremenskih prilika. N

Piloti: vođa por. Marinović
br. 2 zast. Antončić
br. 3 por. Rebula
br. 4 vod. Dvorski

Javljeno brodovlje nije se moglo pronaći, uprkos da se dva puta preletelo označenu rutu sve do Kraljevice i Bakra. Nije bio primećen flak ali je jedan avion bio pogođen i oštećen.

Naši gubici: 1 avion oštećen.

Nepr. gubici: 0

Operacija br. 91 (sa Zemunika)

Zadatak: Istog dana posle podne napasti raketama jedan mali brod od 50 tona u luci Crikvenica.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV **Ukupno vreme letenja: 5 sati**
Poleteli: 12.35 čas.
Sleteli: 13.50 čas. **Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg 0 mitr. met.**

Piloti: vođa kap. Jež
br. 2 por. Frankl
br. 3 ppor. Ratkovčić
br. 4 zast. Klokočovnik

Nisu više pronašli pomenuti brodić, osmotrili nekoliko čamaca na vesla. Ispalili 32 rakete na dve platforme koje verovatno služe za iskrcavanje odnosno ukrcavanje materijala na obalu; tačan rezultat nije mogao biti opažen. Naišli na laganu, slabu i netačnu p.a. avionsku mitraljesku vatru. 1 avion pogođen, vreme vrlo dobro.

Naši gubici: 1 avion oštećen u propeler.

Nepr. gubici: Oštećene dve platforme za krcanje materijala.

Operacija br. 92 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti vozila u području grada Bihaća.
Broj aviona: 4 Hurricana MKIV **Ukupno vreme letenja: 4 čas. 20 min.**
Poleteli: 18.05 čas.
Sleteli: 19.10 čas. **Ispaljeno: 30 rak. po 30 kg 500 mitr. met.**

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 zast. Todorović
br. 3 por. Pepel
br. 4 vod. Krsnik

Iznad cilja u 18.40 čas. Pronašli oko 15 kamiona i ispalili u taj prostor 30 raketa ali rezultat nije mogao biti osmotren, pošto su se nalazili u šumici dobro sakriveni. Za vreme napada otkrili daljnja vozila i javili poziciju. Nije bilo flaka, vreme lepo.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: neosmotreno.

BR. 123

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 9. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru Harnoviću

Operativni izveštaj broj 65 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 9 aprila 1945 god. u 18 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa Vitruk u toku 9 aprila 1945 vršila je zadatak [Vrhovnog] komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su 13 uspešnih borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Tovarnik — Osijek — Vukovar — D. Miholjac — Vinkovci — Strižívojna — Brod — Županja i Gunja.

Onesposobljene 2 lokomotive i 3 vagona za dalju upotrebu.

Avioni su se svi vratili u svoje baze.

Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. **1—4, к. 22.**

2. Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

TJ vremenu od 6,40 do 7,20 čas. sa visine od 700—100 m.

Na želj. stanici Vinkovci 4 kompozicije od po 25—40 vagona, od kojih 2 sa lokomotivom prema zapadu.

Po drumu Našice — Osijek u oba pravca pokret oko 15 automobila.

Po drumu Osijek — Vukovar — Vinkovci — Cerna — Županja — Đakovo — Našice — D. Miholjac pokret u oba pravca pojedinačnih kola i automobila.

Po drumu Županja — Gunja nema pokreta.

17 vremenu od 7,30 do 8,40 čas. sa visine od 1000—200 m.

Po drumu Šidski Banovci — Ilača 2 baterije u pokretu sa konjskom vučom (poljske artiljerije).

Na želj. stanici Doboj 4 kompozicije po 25—30 vagona, od kojih dve sa lokomotivama.

Po drumu Tovarnik — Osijek — Vukovar — Valpovo — D. Miholjac prikupljanje i pokret neprijateljske vojske nije primećen.

Protivavionska artiljerija i mitraljezi:

Otvorili vatru iz Vinkovaca oko 3 baterije i iz Doboja oko 3 bater.

Vreme: Vedro, vidljivost unapred 6—10 kilometara. Na jugu u rejonu Sarajeva planine pokrivene maglom,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PREDSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 124

NAREDBA ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 9. APRILA 1945. O PREUZIMANJU AVIONA I OSTALOG VAZDUHOPLOVNOG MATERIJALA OD SOVJETSKE VAZDUHOPLOVNE GRUPE »VITRUK«[1]

NAREDBA pov. br. 19
Štaba vazduhoplovstva Jugoslovenske armije za 9.april 1945. god.

Pošto će se pod 20. aprilom od Sovjetskog vazduhoplovstva potpuno preuzeti sve letačke i neletačke jedinice i ustanove grupe »Vitruk«,[2] to se

NAREĐUJE:

I

1. Da se odmah otpočne sa postepenim preuzimanjem kako letačkog tako i sveg ostalog materijala od ruskih jedinica i ustanova. Sve jedinice i ustanove Vazduhoplovne grupe divizija i 9. Oblasne vazduhoplovne baze primiče na rukovanje i čuvanje celokupni materijal od odgovarajućih jedinica Sovjetskog vazduhoplovstva. Primo-predaja materijala izvršiće se po materijalnim dokumentima.

2. Za primo-predaju sačiniće se spiskovi materijala u triplikatu, od kojih će po jedan primerak ostati u jedinici koja prima materijal, a dva primerka se imaju dostaviti 9. Oblasnoj vazduhoplovnoj bazi, koja će jedan od ovih dostaviti Štabu vazduhoplovstva Jugoslovenske armije.

3. Spiskovi se imaju sačiniti po materijalnim grupama, potpisaće ih lica koja vrše primo-predaju materijala, a overiće ih komandant i politkomesar dotične jedinice.

Materijal se ima uvesti u spiskove po kategorijama, tako da se dobije jasna slika o kvalitativnom stanju istog.

4. Primo-predaja će se izvršiti komisiski. Komisiju za primo-predaju materijala odrediće svojom naredbom komandant i politkomesar dotične jedinice.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 7/7—9, к. 1466—1.

[2] Tako je ta Grupa vazduhoplovnih divizija nazvana po komandantu sovjetske 10. jurišne vazduhoplovne divizije Andreju Nikiforoviču Vitruku.

II

U pogledu tehničkih uslova. prilikom primo-predaje postupiti po sledećem:

5. Primo-predaja aviona ima se izvršiti prema propisu Sovjetskog vazduhoplovstva. Pilot i mehaničar sovjetski predaće avion odgovarajućem pilotu i mehaničaru našem. Na dan predaje podvući u avionskoj (motorskoj) ispravi crtu sa iznetim stanjem časova leta (rada) i brojem revizija. Navesti koji materijal nedostaje, a koji je neispravan.

Pored pilota i mehaničara svaku ispravu potpisaće i inžinjeri puka sovjetski i naši.

6. Prilikom primo-predaje aviona sastaviti na posebnom listu u dva primerka primo-predajni protokol (iskoristiti sovjetske formulare), koji će potpisati oni koji predaju odnosno primaju aparat; a overiti inžinjeri puka sovjetski i naš. Ovom prilikom proceniti i navesti u koju od pet kategorija spada avion (motor), prema svome sadanjem stanju.

7. Na osnovu primo-predajnih protokola u svakom puku šačiniti spisak za sve avione (motore), u kome naznačiti kojoj kategoriji avion (motor) pripada. Ove spiskove sačiniti u četiri primerka, od kojih će se po jedan dostaviti za Oblasnu vazduhoplovnu bazu [i za] materijalno i tehničko odeljenje ovog štaba.

8. Kao što se postupilo prilikom primo-predaje aviona, tako isto će se postupiti i prilikom prijema sveg ostalog materijala i alata, koji se u puku nalazi, a ovde nije spomenut.

9. Načelnici svih PARM-ova[3] izvršiće primo-predaju materijala komisiskim putem; komisija će biti određena od strane načelnika PARB-ova;[4] odnosno od strane štaba Grupe divizija za PARM 3. Izveštaje o primo-predaji PARM-ova takođe dostaviti u triplikatu; po jedan za Oblasnu vazduhoplovnu bazu [i za] materijalno i tehničko odeljenje ovog štaba.

10. Primo-predaja voznog parka izvršiće se prema propisima Sovjetskog vazduhoplovstva. Predaju mašina izvršiće šofer šoferu. Primo-predaja će se izvršiti po istom postupku kao i za avione; s tim što će svaku šofersku knjižicu potpisati pored šofera i njegov pretpostavljeni, ruski i naš.

11. Za vozila sačiniti spiskove u kojima će ona biti podeljena u tri kategorije, obzirom na njihovo sadašnje stanje. Po jedan primerak ovih spiskova dostaviti Oblasnoj vazduhoplovnoj bazi i materijalnom i tehničkom odeljenju ovog štaba.

[3] pokretnih pukovskih avio-radionica
[4] baza pokretnih avio-radionica

III

U pogledu daljeg održavanja materijala postupiće se po sledećem:

12. Sav dalji rad oko pripreme, održavanja i snabdevanja produžiće se da vrši u svemu onako kako je to rađeno u Sovjetskom vazduhoplovstvu. Obzirom da je naše tehničko i ostalo stručno osoblje do sada tesno sarađivalo sa odgovarajućim osobljem Sovjetskog vazduhoplovstva, ono je imalo prilike da se detaljno upozna kako sa materijalom koga prima, tako i sa njegovim rukovanjem i održavanjem. Obzirom na ovo, sve osoblje treba da nastoji i da se svim silama založi da produži istim tempom rada kao i do sada, ako ne još i bolje. Ne sme se dozvoliti da se ma u čemu oseti nedostatak po definitivnom preuzimanju tehničke službe u naše ruke.

IV

U pogledu prijema materijala po intendantsko-ekonomskoj grani postupati:

13. Sav materijal po ekonomskoj grani, kuhinjski pribor, posuđe, obmundirovnu[5] i logorsku spremu, živežne namirnice i stoku primiče odgovarajući organi u bataljonu, odnosno intendantska slagališta Oblasne vazduhoplovne baze. Primo-predaja ima se izvršiti komisiski. Komisiju će odrediti komandant i politkomesar pod čijom se upravom nalazi dotična jedinica ili ustanova. Na osnovi komisiskih izveštaja celokupni primljeni materijal treba zavesti u materijalne knjige; a duplikate ovih izveštaja dostaviti 9. Oblasnoj vazduhoplovnoj bazi; koja će ukupni izveštaj dostaviti intendanturi ovog štaba.

Za celokupni nepotrošni materijal navesti u kakvom je stanju primljen, tj. da li je nov, upotrebljiv, polovan, istrošen ili za rashod.

14. Dalje snabdevanje vršiće se samostalno prema do sada izdatim uputstvima i naređenjima od strane ovog štaba.

V

15. Štab grupe divizija preduzeće sve potrebne [mere] da se primo-predaja izvrši do 20 o.m. i u redu. Ukoliko je potrebno još do 20. o.m. prekontrolisaće da li se primo-predaja vrši prema datim uputstvima, i ukoliko kakve smetnje postoje, na licu mesta će odmah preduzeti mere da se iste otklone.

16. Skreće se pažnja svima rukovodiocima štabova, jedinica i ustanova na značaj i ozbiljnost pretstojećeg definitivnog preuzimanja jedinica grupe »Vitruk«; te se isti pozivaju da ulože sve svoje znanje, volju i trud kako bi se ovo u redu izvršilo; i kako bi nesmetano mogli da produžimo započeti rad u

[5] odećnu

cijlu i našeg doprinosa na konačnom uništenju i izbacivanju neprijatelja iz naše zemlje.

Svi rukovodioci treba da nastoje da naše letačke jedinice i posle 20. o.m. produže neumanjenom žestinom i sa povećanim elanom da tuku neprijatelja i potpomažu dalje akcije naših suvozemnih snaga. Da bi se ovo moglo postići, rukovodioci štabova Grupe divizija i divizija treba da se do krajnje mere založe, kako bi se svi zadaci što bolje mogli izvršiti.

Nastojaće da im veza sa potčinjenim jedinicama bude neprekidna, kako bi i najmanji detalj o radu istih mogli znati i kako bi prema potrebi momentalno mogli ispravljati eventualne nedostatke u komandovanju od strane potčinjenih štabova. Ne treba smatrati da su viši štabovi učinili svoje samim tim što su izdali potrebna naređenja; već treba nastojati, pa po potrebi i pomoći niže sastave da se ova naređenja pravilno sprovedu.

17. Mada je naše osoblje mnogo štošta već naučilo od osoblja Sovjetskog vazduhoplovstva, sa kojim je do sada sarađivalo i kroz čije je kurseve prošlo, ipak se na ovome ne treba zadržati. Svaki slobodan momenat treba koristiti za dalje usavršavanje. U ovom cilju nastojati da se na sastancima i konferencijama iznose nedostatci u radu, kao i novostečena iskustva pojedinaca u daljem vođenju borbe, poznavanju svoga materijala, načinu održavanja veze kako sa svojim jedinicama tako i sa suvozemnim jedinicama za čiji se račun radi.

Naročito treba naglasiti letačima jurišnih pukova da je potrebno da do tančina znaju da prate teren po karti; da u svakom momentu vode računa o mestu gde se delovi naših suvozemnih snaga nalaze, te kako se ne bi mogle desiti greške da eventualno dejstvuju na naše delove.

U vezi ovoga svi rukovodioci treba da nastoje da se znanstveni nivo naših letača što više povisi.

Imati na umu da se sa početkom samostalnog rada naše Grupe divizija i Oblasne vazduhoplovne baze stvara jezgro za budući razvoj našeg vazduhoplovstva, te i zbog ove činjenice treba sve učiniti da naše novo vazduhoplovstvo bude na dostojnoj visini među ostalim rodovima vojske naše mlade Jugoslovenske armije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
potpukovnik
Simović[8] s.r.

(M. P.)

Komandant,
general-major
Pire[7] s.r.

Da je prepis veran originalu

tvrdi:
načelnik štaba pukovnik

[6] Milan
[7] Franjo

BR. 125

PLAN SADEJSTVA KOPNENE VOJSKE I AVIJACIJE ŠTABA 1. JUGOSLOVENSKE ARMIJE I ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 9. APRILA 1945. ZA PREDSTOJEĆU OPERACIJU PROBOJA SREMSKOG FRONTA[1]

Strogo poverljivo

ŠTAB
I ARMIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE

KOPIJA

Operativno odeljenje
Str. pov. br. 126
9 april 1945 god.

ŠTABU

Dostavlja Vam se plan sadejstva avijacije sa pešadijom, tenkovima i artilerijom u toku operacija.[2]

PLAN SADEJSTVA

avijacije sa trupama na zemlji, artilerijom i tenkovima

1. — Za vreme artileriske pripreme avijacija masovnim i ešeloniranim napadima dejstvuje na prednju ivicu nemačke odbrane u rejonima i mestima: Opatovac, Mohovo, Lovaš, Tovarnik i Ilinci. Pešadija, artilerija i tenkovi obeležavaju svoja mesta nalaženja serijom zelenih raketli od 3 — 5 komada u pravcu neprijatelja.

2. — U prodoru sve jedinice obeležavaju svoja mesta nalaženja serijom zelenih raketli u pravcu neprijatelja.

3. — Na kupolama tenkova od 10 — 20 aprila 1945 godine imaju se nacrtati ravnostrani trougli bele boje sa stranama od po 30 santimetara.

Ovi se znaci potvrđuju još i serijom zelenih raketli.

4. — Avioni na liniji fronta održavaju vezu sa radio-stanicom za upravljanje avionima, na kojoj se nalazi vazduhoplovni oficir koji određuje nove ciljeve za naše avione.

5. — Tenkovi koji se nalaze po dubini neprijateljske odbrane, sem sa gore određenim signalima, mogu održavati vezu sa avionima i preko radija.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 39/1, к. 251.

[2] Vidi Direktivu Generalštaba JA od 9. aprila 1945. u dok. br. 126.

Ova uputstva ima da prouči celokupno ljudstvo I Armije. Svi oficiri moraju da znaju napamet sve signale (znake), sem pozivnih znakova preko radija za tenkove i avijaciju.

Politički komesar,
pukovnik,
služb. otsutan

Zamenik komandanta I Armije,
načelnik štaba general-major,
Milutin Morača

(M. P.)

DOSTAVLJENO:

— Štabu XV Korpusa
— Štabu I, V, VI, XI, XXI i XXII Divizije
— Štabu Konjičke brigade
— Štabu Inžinjerijske brigade
— Štabu Tenkovske brigade.

BR. 126

IZVOD IZ DIREKTIVE GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 9. APRILA 1945. O PRELASKU U OPŠTU OFANZIVU ZA OSLOBOĐENJE ZEMLJE[1]

MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
GENERALŠTAB
JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Operativno odeljenje
Op. str. pov. br. 8/1945 g.
9 aprila 1945

ŠTABU II ARMIJE[2]

Neprijatelj je u zadnje vreme znatno oslabio svoje snage na Sremskom frontu, u Slavoniji i dolini Bosne i uopšte sve se više uočava njegovo povlačenje ka Zagrebu.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. **7—1, к. 21.**

[2] "Redakcija nije uspela pronaći primerak Direktive upućen Štabu Vazduhopiovstva JA (odnosno Vazduhoplovnoj grupi »Vitruk«), pa izvod daje iz primerka upućenog Štabu 2. armije JA.

Izbijanjem Crvene armije u rejon Graca i Beča, bugarskih trupa i Crvene armije u Prekomurje i Međumurje i time otsecanjem otstupnice ka severu nemačkim snagama koje su kod nas, neprijatelj će težiti još višem slabljenju frontova istočno od Zagreba, čime su stvoreni vrlo povoljni uslovi za uspešnu ofanzivu svih naših snaga.

Naša III armija je posle uspešnog likvidiranja nedavnih nemačkih mostobrana sredila ponovo sve svoje jedinice i izvršila sve pripreme za desant Drave i upad u pozadinu Sremskog fronta.

I armija je ovlađivanjem Bosutskim šumama, likvidiranjem Bijeljine, Brezovog Polja, Brčkog u stvari već probila desno krilo utvrđene sremske zone i postavila se u vrlo povoljan položaj za bočni i leđni napad na neprijateljske snage koje se još drže u Sremu.

II armija je likvidiranjem Gradačca i Gračanice osigurala i levi bok I armije, što ju je sada dovelo i u povoljne okolnosti za konačnu likvidaciju svih uporišta u dolini Bosne.

Sarajevska grupa vrlo uspešno goni Nemce niz dolinu Bosne i njene jedinice već se približuju Busovači i Zenici.

Naša IV armija je posle vrlo uspešno završenih operacija u I fazi morala da zastane i obrati pažnju na svoj desni bok i komunikaciske pravce, gde su Nemci počeli da se koncentrišu u dolini Une i oko Slunja i Karlovca. Ovo pak usporava njeno nadiranje vrlo važnom vojno-političkom cilju Istri i Slovenačkom Primorju, gde mi nikako ne smijemo zakasniti.

Obzirom na već oslabljene nemačke snage, povoljne opšte operativne uslove, a posebno u Sremu i da bi čim pre slomili ceo sremski front, izmanevrisali tu utvrđenu zonu, opkolili i likvidirali te snage i preneli operacije na manevarski teren Slavonije i dalje ka Zagrebu, da bi čim pre oslobodili dolinu Bosne, Banja Luku i bacili se ka Uni i dalje ka Sisku i Karlovcu, što će osigurati i naš brzi upad u Istru, sve naše snage preći će u odlučnu ofanzivu sa opštim ciljem izbijanja pred sami Varaždin, Zagreb i upada u Istru i Hrvatsko-Slovenačko Primorje.

U vezi ovoga,

N A R E Đ U J E M :

I. Početak napada.

II armija i Sarajevska grupa otpočinje odlučni i odsudni napad 10 ov. mj. noću prema niže navedenom opštem operativnom planu, a I i HI armija 11 ov. m. noću.

II. Opšti plan.

Odmah pristupiti likvidaciji Sremskog fronta sa I i III armijom i VI korpusom.

Odmah likvidirati sa Sarajevskom grupom i II armijom sva uporišta u dolini Bosne do Bos. Broda i Dervente zaključno.

IV armija da najpre likvidira neprijatelja na svom desnom boku i očisti prostor do linije Novi — Karlovac i da preda taj sektor IV korpusu, a potom preko Ogulina preduzme napad prema Istri.

Po likvidaciji Sremskog fronta brzo preduzeti energično gonjenje ka zapadu opštim pravcima i to:

III armija pravcem: Našice — Virovitica — Varaždin. Zona širenja levo do linije: Striživojna, Pakrac, Čazma (sve isključno), a desno do r. Drave ili bugarskih jedinica.

I armija pravcem: Brod — Nova Gradiška, Ivanić Grad — Zagreb.

Zona širenja desno do leve granice III armije a levo do r. Save.

Kada otpočne gonjenje neprijatelja X korpus će se staviti pod komandu III armije.

Do likvidacije Zenice cela Sarajevska grupa učestvuje u operacijama niz dolinu Bosne sem 37 divizije.

37 divizija se stavlja pod komandu Generalštaba i vraća odmah na prostor Višegrad — Vlasenica — Bajina Bašta.

Odmah po padu Zenice II korpus, bez 37 divizije, i V korpus, bez jedne divizije, pod komandom sadašnjeg operativnog štaba likvidiraju Bania Luku i odmah se bacaju na neprijatelja u donjem toku Une i čiste sva uporišta do Dubice, a potom dalje ka liniji Sisak — Karlovac. U dolinu Une izbiti najdalje do kraja ovog meseca.

Jedna divizija V korpusa ostaje u Bosni za podršku delovima Narodne odbrane, no i dalje pod komandom V korpusa.

Po likvidaciji uporišta u dolini Bosne, III korpus se stavlja pod komandu Generalštaba i vraća se ceo u istočnu Bosnu sa zadatkom konačnog likvidiranja tamošnjih banda, a II armija se razmešta na prostoru Žepče — Brod radi odmora i izvođenja obuke i nastave.

Kada otpočne gonjenje I armija će vratiti u Srbiju 2 i 22 diviziju pod komandu Generalštaba, a dobiće u svoj sastav 47 diviziju.

III. Početni planovi.
[3]

đ) Avijacija.

Navedene operacije potpomagaće grupa pukova u Šapcu i grupa pukova u Bačkoj.[4]

III armija zadatke za avijaciju dostavljače preko avij. oficira grupe »Vitruk« koji je sada kod III armije, a I armija preko oficira koji je kod štaba Istočnog sektora a za južnu grupu preko naše radio veze sa Šapcem.

Na slučaj ma kakvih nesporazuma hitno tražite sve preko Generalštaba.

U toku 11 ov. mj. po danu a naročito pred mrak nužno je da avijacija što žešće napadne sve važnije punktove na mestima proboja, pa čak i obične rovove. Stoga avijaciji postaviti na vreme zadaću.

Obe armije da traže od avijacije i dalju izviđačku službu ka Slavoniji.

ž) Veza.

Od 9 aprila te na dalje obe armije održavaće sa nama radio vezu svakih dva sata. Ovo važi i za noć. Svakih dva sata da se održava veza i između I i III armije.

Na slučaj potrebe slanja hitnih pismenih izveštaja ili drugog koga javite da vam je potreban koji avion za vezu i naznačite mesto aerodroma, biće vam avion poslan.

OPŠTE ODREDBE:

Skreće se pažnja na ogromnu političku i vojnu važnost preduzete operacije, te da se na vreme sve potrebno predoči svim borcima i rukovodiocima.

Ovaj napad mora uspeti, zato sve starešine imaju da se u potpunosti založe da se sve mere sada još blagovremeno preduzmu da se u napadu zagarantuje i obezbedi

[3] Redakcija je tačkicama označila izostavljeni tekst koji se neposredno odnosi na zadatke armija i upotrebu artiljerije, zatim koji se odnosi na upotrebu tenkova, i, na kraju, na snabdevanje i evakuaciju. Direktiva će u celini biti objavljena u jednoj od narednih knjiga II toma.

[4] U Klenku (kod Šapca) nalazili su se 112. lovački i 422. jurišni vazduhoplovni puk: u Bačkoj — na aerodromu Kupusini (kod Sombora) — 111. lovački i 421. jurišni puk, a na aerodromu Bački Brestovac 113. lovački i 423. jurišni puk (vidi dok. br. 49).

puna energija zamaha, brzina izvođenja, smelost i nužna odlučnost, a time i puni uspjeh.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZASTUPA
VRHOVNOG KOMANDANTA
general-lajtnant,
A.[5] Ranković

M. P.)

DOSTAVLJENO:
Štabu I, III, II i IV armije,
Sarajevskoj operativnoj grupi,
Avijacionoj grupi **Vitruk,**
Komandantu pozadine M.N.O.,
Političkoj upravi M.N.O.

BR. 127

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 10. APRILA 1945. O NAPADU NA USTAŠKE SNAGE KOD LIČKOG PETROVOG SELA[1]

10/4/1945

Operacija br. 93 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti kamione u blizini **Ličkog Petrovog Sela.**
Broj aviona: 4 Hurricana MKIV — Ukupno vreme letenja: 5 sati 20 min.
Poleteli: 06.05 čas.
Sleteli: 07.25 čas. — Ispaljeno: 31 rak. po 30 kg. 1000 mitr. met.

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 vod. Krsnik
br. 3 por. Pepel
br. 4 zast. Todorovič

Pronašli jedan 5-tonski kamion pun ustaša, napali sa 10 raketa, potpuno uništili i zapalili kamion, 40—50 ustaša ubijeno. Zatim primetili oko 10 kamiona na koje su ispalili 15 raketa, više kamiona verovatno uništeno. Jaka, tačna protivavionska vatra iz kamiona. Zatim primetili daljnja 2—3 kamiona i oko 20—30 kola na konjsku vuču, na koje su ispalili 6 raketa, naj-

[5] Aleksandar

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/93—4, K. 1450.

manje troja kola na konjsku vuču uništena. Ostala opažanja javljena štabu puka i daljnji 20 mm flak. 8/10 oblaka na 8000 stopa.

Naši gubici: 2 aviona oštećena od protivavionske vatre.

Nepr. gubici: jedan 5-tonski kamion pun ustaša (40—50) potpuno uništen i zapaljen, 3 kola na konjsku vuču uništena. Verovatno uništeno više kamiona.

Operacija br. 94 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti kamione u okolini **Ličkog Petrovog Sela** po podatcima **iz** prijašnjeg zadatka.

Broj aviona: 3 Hurricana MK IV
Poleteli: 09.00 časova
Sleteli: 10.00 časova

Ukupno vreme letenja: 3 sata
Ispaljeno: 23 rak. po 30 kg.
0 mitr. met.

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 vod. Prebeg
br. 3 vod. Dvorski

U blizini područja cilja naišli odmah na jaku i tačnu protivavionsku vatru pa je jedan avion napao ovu tačku sa 8 raketa i ućutkao flak. Drugi avion napao drugu tačku odakle je dolazio flak sa 8 raketa i vatra je posle napada prestala. Zatim je bilo napadnuto 6 konja koji su vukli 1 top sa 3 rakete pa uništili top sa 6 konja. Ispalili preostale 4 rakete na dva kamuflirana kamiona, rezultat neosmotren. Osmotrili daljnje topove vučene po konjima ali nisu mogli napasti jer su istrošili sve rakete. Jedan avion pogođen u desno krilo od 20 mm zrna. Oblaci 6/10 na 6000 stopa.

Naši gubici: jedan avion oštećen.

Nepr. gubici: uništene, odnosno ućutkane 2 p.a. topovske pozicije, uništen jedan top sa 6 konja.

Operacija br. 95 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje mina preko Severnog Jadrana.

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV
Poleteli: 12.35 čas.
Sleteli: 14.10 čas.

Ukupno vreme letenja: 3 časa 10 min.
Ispaljeno: 0 rak.
0 mitr. met.

Piloti: vođa kap. Jež
br. 2 por. Frankl

Na datoj ruti primetili i javili više minskih polja od 20 do 25 mina i više plovećih mina. Nije bilo flaka.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 0

BR. 128

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 10. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Operativni izveštaj broj 66 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 10 aprila 1945 god. u 18 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 10 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 32 uspešnih borbenih letova i avioni tipa JAK-1 izvršili su 35 borbenih letova, svega 67 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neprijatelja neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Brod — Modriča — Žepče — Gunja i želj. stanica Gunja.[2]

Uništeno: 10 automobila, 1 lokomotiva i 4 vagona, 13 kola sa ljudstvom i materijalom, na želj. stanici Brod izazvano 13 velikih požara i 5 eksplozija u kompoziciji vagona, uništeno 10 topova protivavionske artiljerije. Dve bombe pale na most preko **r.** Save kod Broda.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] To je bila poslednja avio-podrška Grupe vazduhoplovnih divizija jedinicama 2. jugoslovenske armije u borbama za oslobođenje istočne Bosne, jer se, u vezi **s** Direktivom Generalštaba JA od 9. aprila 1945. Grupa počela pripremati za predstojeće operacije na sremskom frontu (vidi dok. br. 126).

Ubijeno oko 100 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili sur

U vremenu od 8,10 do 8,40 čas. sa visine od 800—300 m.:

Po drumu i mestima Vukovar, Osijek i Donji Miholjac vojska i tehnika neprijatelja nije primećena, t.j. nije primećeno prikupljanje.

U vremenu od 9,20 do 10,25 čas. sa visine od 1200 m. doneposredno iznad zemlje.

Na želj. stanici Brod 6 želj. kompozicija, od kojih 3 sa lokomotivama prema istoku, ostale bez lokomotiva.

Most na r. Savi kod Brčkog razrušen.

Na želj. stanici Gornja Mogila jedna kompozicija do 30 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Na željezničkoj pruzi između Dervente i Žepča oko 8 želj. kompozicija sa 4 lokomotive, od kojih 2 prema jugu, a dve prema severu.

U vremenu od 15,45 do 16,30 čas. sa visine od 1200—25 met.

Na drumu Rajevo Selo — Gunja pokret oko 6 kola i 1 automobil.

U mestu Gunja oko 1 vod pešadije.

Neprijateljski avioni nisu se pojavljivali.

Protivavionska • artiljerija dejstvovala iz Broda — oko 6 baterija.

Vreme: Oblačno (5—7 balova), na visini od 2000 m. vidljivost unapred 5—6 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PRETSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 129

ZAPOVEST STABA 3. JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 10. APRILA 1945. STABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI U PROBOJU LINIJE FRONTA VALPOVO — OSIJEK[1]

ŠTAB
III JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Str. pov. O. br. 195
Dana 10. IV. 1945. god.
u 23.50 č.

ZAPOVIJEST
(sekcije Našice i Osijek 1:100.000)

Neprijatelj je u zadnje vrijeme znatno oslabio svoje snage na sremskom frontu, u Slavoniji i dolini Bosne i uopšte sve se više uočava njegovo povlačenje ka Zagrebu.

Izbijanjem Crvene armije u rejon Graca i u sam Beč, bugarskih trupa i Crvene armije u Prekomurje i Međumurje i time otsjecanjem otstupnice ka sjeveru njemačkim snagama, neprijatelj će težiti još više slabljenju frontova istočno od Zagreba, čime su stvoreni vrlo povoljni uslovi za uspješnu ofanzivu svih snaga Jugoslovenske armije.

Pri takvom razvoju situacije Vrhovni komandant naredio je opštu ofanzivu svih snaga Jugoslovenske armije, sa ciljem razbijanja sremskog i slavonskog neprijateljskog fronta, prodiranja ka Zagrebu i dalje u Sloveniju i Istru, pri čem:

— II armija sa II, III i V korpusom napada neprijateljsku grupaciju u donjem toku rijeke Bosne u cilju uništenja i izbijanja do Broda, po tom se jedan dio ovih snaga prebacuje u dolinu Vrbasa i Une, sa ciljem razbijanja tamošnjih neprijateljskih uporišta.

— IV armija produžava ofanzivno dejstvo preko Ogulina ka Istri.

— I armija pojačana sa jednom tenkovskom brigadom: sa sjevernom grupom divizija vrši proboj sremskog fronta u pravcu Vukovara i Vinkovaca sa kombinovanim desantom iz Bačke u prostoru Sotina; sa južnom grupom divizija iz prostora Otok — Županja (ka kojoj liniji već prodire) produžava dalje prodiranje ka liniji Vinkovci — Stari Mikanovci u cilju obuhvata i

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/8-3, к. 292.

likvidacije Vinkovaca sa južne i jugozapadne strane, da bi se na toj liniji spojila sa desnim krilom naše Armije.

— Naša Armija ima zadatak da sa glavninom snaga forsira Dravu, a sa manjom snagom Dunav, razbije neprijateljsku odbranu u rejonu Valpovo — Osijek, potom produži dalje nadiranje ka jugoistoku u cilju obuhvatanja Osijeka sa južne strane i brzog prodiranja ka liniji Vinkovci — Stari Mikanovci, na kojoj se povezati sa levim krilom I armije, a na prostoru između Osijeka i Vukovara sa desnim krilom I armije. Pri tome obezbeđivati se od Đakova i Našica.

— U okviru tog zadatka snage VI korpusa imaju zadatak da prodru na prostoriju između Našica i Valpova u cilju obezbeđenja glavnine Armije od Našica i Đakova (aktivnim d.ejstvom), te povezivanja sa njom radi daljeg koordiniranja.

Po izvršenju tog zadatka, naša Armija sa svim snagama okreće front i preduzima brzo prodiranje ka zapadu opštim pravcem D. Miholjac — Virovitica — Varaždin, uz podršku tenkova koji će nam biti pridodati, šireći se u levo do linije Striživojna — Pakrac — Čazma (isključno), a u desno do Drave. Levo od nas prodiraće I armija opštim pravcem Brod — Nova Gradiška.

Zapadno od nas jednovremeno, forsiranje Drave na svom sektoru vrše jedinice I bugarske armije.

Prema poslednjim podatcima, neprijateljske njemačke snage u stalnom su izvlačenju sa našeg i susjednih sektora, a smjenjuju ih demoralisane ustaško-domobranske jedinice.

U cilju izvršenja postavljenog zadatka,

N A R E Đ U J E M O :

1.) Grupa vazduhoplovnih divizija

(u jačini aparata predviđenog od strane Generalštaba)

Z a d a t a k :

U toku dana 11. o.m., a naročito pred mrak, da napada i tuče Đakovo i Našice, kao i komunikacije koje od Osijeka vode ka tim mjestima i da intenzivno izviđa prostoriju na južnoj obali Drave naspram našeg sektora.

Od ranog jutra 12. o.m. izviđa prostoriju Osijek — Valpovo — D. Miholjac — Našice — Osijek —- Đakovo — Vukovar, sprečavajući svojim dejstvom neprijateljske pokrete ka našim mostobranima, obraćajući naročitu pažnju: na otsjek D. Miholjac — Osijek i na komunikacije koje izvode iz tih mjesta: s. Bizovac, s. Ladimirevci, Marjančaci, Valpovačka Gorica, Vinogradci i Marijanci, tuče od ranog jutra do podne 12. o.m.

Sa jednim dijelom aviona neposredno potpomaže rad jedinica na zemlji. Naročito motri na neprijateljsku artiljeriju, koju ima na svaki način ućutkati. Naše jedinice u prvo vrijeme neće prebacivati nikakva motorna vozila, zbog čega će avijacija u toku prvog dana tući sva motorna vozila, čim ih ma gdje primeti na južnoj strani Drave.

Znaci za održavanje veze između trupa na zemlji i aviona: bela platna koja će postavljati pješadija pri pojavi aviona na prednjoj liniji svog rasporeda.[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik:	Načelnik Štaba, pukovnik:	Komandant, general-lajtnant:
B.[4] Petričević s.r.	V.[5] Subotić s.r.	Košta Nađ s.r.

(M. P.)

Da je prepis vjeran originalu tvrdi
načelnik Operativnog odeljenja,
potpukovnik:
(Mil.[6] Bradač)
Mil. Bradač

(M. P.)

[2] O vazduhoplovnoj podršci jedinicama 3. jugoslovenske armije vidi dok. br. 135 i 138.

[3] Redakcija je izostavila dalji tekst, jer se neposredno odnosi na zadatke potčinjenih jedinica Armije. Integralni tekst zapovesti biće objavljen u jednoj od narednih knjiga XI toma.

[4] Branko

[5] Vukašin

[6] Milan

BR. 130

OBAVEŠTENJE NAČELNIKA ŠTABA 3. JUGOSLOVENSKE ARMIJE STABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA O ZADACIMA AVIJACIJE NA FRONTU 3. ARMIJE U TOKU 11. I 12. APRILA 1945. GODINE[1]

Str. poverljivo. Početak operacije **11.** IV. 45. u 23 časa.

P L A N
ofanzive Prve, Druge, Treće i Četvrte JA
tokom meseca aprila 1945. g.

Pošto je neprijatelj poduzeo plansko izvlačenje svojih snaga sa naše teritorije, to u cilju da se to spreči, Vrhovni komandant naredio je opštu ofanzivu naših trupa u pravcu Zagreb, Istra, Slovenija.

Druga armija (II, III i V korpus) dobila je u zadatak razbiti neprijateljsku grupaciju u donjem toku reke Bosne i u sektoru r. Vrbasa i Une sa daljim nastupanjem prema Brodu.

Četvrta armija dobila je za zadatak uništavanje neprijatelja i nastupanje u pravcu Ogulina i Istre.

Prva armija (pojačana sa jednom tenkovskom brigadom) dobila je zadatak:

— Na severnom pravcu nastupanje u pravcu Vukovar — Vinkovci i forsiranje reke Drave kod Sotina i Dalja.

— Na južnom pravcu nastupanje na liniji Otok — Županja.

Treća armija dobila je za zadatak sa svojom glavninom forsirati reku Dravu u rejonu Valpova i u rejonu Jabuke r-, Dunav. Razbiti neprijatelja u rejonu Valpovo — Osijek, stvoriti mostobran i nastupati na liniji Vinkovci — Stari Mikanovci (opkolivši Osijek sa juga), uhvativši vezu sa levim krilom jedinica I armije, dok u rejonu Osijek — Vukovar sa desnim krilom I armije.

Šesti korpus dobio je zadatak nastupati u pravcu Našice — Đakovo.

U toku daljnjih operacija ofanziva će se razvijati u pravcu D. Miholjac — Virovitica — Varaždin, sa proširenjem levog krila do rejona Striživojna — Pakrac — Čazma, naslonivši desno krilo na reku Dravu.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/48—4, к. 1450. Na dokumentu nema datuma, ali se po sadržini može zaključiti da je pisan najkasnije 10. aprila 1945.

Istovremeno bugarske trupe forsiraće reku Dravu na svom sektoru.

Zadaci avijacije za 11. i 12. april 1945. g. na frontu III armije.

11. IV voditi izviđanje u rejonu Osijek — Valpovo — Đakovo — Našice i svih komunikacija u tom rejonu. Pred mrak tući neprijateljsku živu silu i tehniku u Đakovu i Našicama.

12. IV do zore izvideti južnu obalu reke Drave u rejonu Osijek — Valpovo — D. Miholjac •— Našice i Osijek — Đakovo — Vukovar, pružiti podršku nastupanju naših trupa u borbama za mostobrane na reci Dravi.

Naročito osmatrati rejon D. Miholjac — Osijek i komunikacije selo Bizovac — s. Ladimirevci — s. Marjančaci — s. Valpovačka Gorica — Vinogradci — Marinci i tući u tom rejonu neprijatelja od zore pa do 12.00 časova.

Jedan deo snaga odvojiti za saradnju sa suvozemnim trupama i za uništavanje u prvom redu neprijateljske artiljerije.

U toku 12. o. v. naše trupe neće vršiti prebacivanje motorizovanih jedinica na južnu obalu r. Drave, stoga 12. o. v. tući svu motorizaciju koja bude osmotrena na južnoj obali r. Drave.

Naše trupe označavaće liniju fronta belim čaršavima.

Na ostalim otsecima fronta (I i II armije) naše trupe obeležavaće zauzete položaje serijom zelenih raketa ispaljenih u pravcu protivnika, a tenkovi imaće kupole isfarbane belom bojom.

Subotić s.r.[2]

Tačnost prepisa overava:

NAČELNIK
Operativno-obavešt. odeljenja
kapetan **Aćimović**
(Aćimović)

(M. P.)

[2] Vukašin Subotić je bio načelnik Štaba 3. jugoslovenske armije.

BR. 131

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 11. APRILA 1945. O IZVIĐANJU POMORSKOG SAOBRAĆAJA U VELEBITSKOM KANALU I O NAPADU NA NEMAČKE SNAGE NA OSTRVU RABU[1]

11/4/1945 g.

Operacija br. 96 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje protiv neprijateljskog brodovlja severno od **Novog.**

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 06.00 čas.
Sleteli: 07.20 čas.

Ukupno vreme letenja: 3 časa 20 min.
Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg. 1230 mitr. met.

Piloti: vođa zast. Vlahov
br. 2 por. Rebula
br. 3 vod. Završnik
br. 4 vod. Prebeg

U luci **Crikvenica** primetili jedan parobrod sa dva dimnjaka, 3—5000 tona, plavkaste boje, bez naročitih drugih znakova. Izvršili napad preko **Crikvenice** u pravcu NE—SW. Vođa zast. Vlahov postigao 4—6 direktnih pogodaka, brod obavijen oblakom crnog dima. Broj 2 por. Rebula ispalio salvu od 8 raketa, čije dejstvo je bilo velika eksplozija. Br. 3 i 4 ispalili još dve salve po 8 raketa u dim sa daljnjim pogodcima. Posle napada opažen stub belog dima oko 70 metara visok. Susreli tačnu p.a. mitraljesku vatru sa broda i opkoljene **Crikvenice.** Posle napada izvršili izviđanje otoka **Krka** ali nisu opaženi [rezultati].

Naši dubitci: 0

Nepr. gubitci: jedan brod sa dva dimnjaka, 3—5000 tona, uništen i potopljen.

Operacija br. 97 (sa Zemunika)

Zadatak: Izviđanje brodovlja **Rab — Krk — Crikvenica.**

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 12.35 čas.
Sleteli: 14.00 čas.

Ukupno vreme letenja: 5 **čas.** 40 min.
Ispaljeno: **0 rak.** 0 mitr. met.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/94/4, K. 1450.

Piloti: vođa por. Marinović
br. 2 vod. Dvorski
br. 3 zast. Antončić
br. 4 vod. Završnik

Osmotrena 3 čamca na vesla u luci **Rab.** 2 čamca u luci **Aleksandrovo,** nekoliko manjih čamaca u **Crikvenici.** Nije bilo flaka.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 98 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama topovske položaje na rtu **Stojana** na otoku **Rabu.**[2]

Broj aviona: 3 Hurricana MKIV — Ukupno vreme letenja: 3 časa 15 min.
Poleteli: 17.30 čas.
Sleteli: 18.35 čas. — Ispaljeno: 23 rak. po 30 kg 2000 mitr. met.

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 kap. Jež
br. 3 por. Frankl

Osmotrili 3 topovska položaja, na koje su ispalili 23 rak., sve pale u područje cilja, koji se obavio crnim dimom i prašinom te rezultat nije mogao biti osmotren. Lagana, slaba, netačna p.a. vatra.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: Neosmotreno.

Operacija br. 99 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti topovske položaje blizu grada **Raba.**

Broj aviona: 3 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 2 časa 30 min.
Poleteli: 17.30 čas.
Sleteli: 18.20 čas. — Ispaljeno: 24 rak. po 30 kg 0 mitr. met.

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 ppor Ratkovčić
br. 3 zast. Klokočovnik

[3] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 9. NO divizije koje su 12. aprila 1945. izvršile desant na ostrvo Rab. U izveštaiu Pomorske komande Sjevernog Jadrana od 12. aprila 1945. o borbama za oslobođenje Raba, između ostalog, o dejstvima avijacije piše: »Avijacija tukla položaje na Rabu 11. aprila pre i posle podne. Radi vrlo brzog razvijanja borbe na 12. aprila avijacija nije intervenisala« (vidi Zbornik, tom VIII, knj. 3, dok br. 165).

Napali cilj sa 24 rakete, koje su sve pale u područje cilja, ali topovski položaji nisu mogli biti primećeni. Lagan, netačan flak iz cilja i p.a. mitraljeska vatra iz grada **Raba.**
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: Neosmotreno.

Operacija br. 100 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje podmornica oko otoka **Sansego.**[3]
Broj aviona: 4 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 17.15 čas. 7 **čas.** 20 min.
Sleteli: 19.05 čas. Ispalili: 0 rak.
0 mitr. met.
Piloti: vođa por. Marinović
br. 2 vod. Završnik
br. 3 por. Rebula
br. 4 vod. Dvorski

Izviđali naznačenu zonu (prostor) ali ništa [nije] osmotreno, primetili jedan bolnički brod oko 18.00 čas., ploveći u sev. pravcu, pozicija javljena. Tri mala brodića između otoka **Vira** i **Trsta.** Bez flaka. Vreme dosta slabo, oblaci 10/10 na 700 stopa oko **Albone.**[4] Južnije viši oblaci.
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

[3] Italijanski naziv za ost.rvo Susak
[4] Odnosi se na Labin.

BR. 132

NAREĐENJE SOVJETSKOG VAZDUHOPLOVNOG INSTRUKTORA OD 11. APRILA 1945. ŠTABOVIMA 422. JURIŠNOG I 112. LOVAČKOG VAZDUHOPLOVNOG PUKA JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA BORBENA DEJSTVA NA DAN 12. APRILA[1]

Strogo poverljivo
primerak br. 1

NAREĐENJE
j u ž n o j a v i o g r u p i[2]

11. 4. 45. br. 1 s. Klenak

Štabovima 422. i 112. vazd. puka i 910. BAS-a[3]
Potpukovnik Lomovcev[4] je naredio:[5]

1) 12. 4. 45. g. dovesti u borbenu gotovost do 06.40 časova sav sposobni borbeni i materijalni sastav.

2) Prvi udar jurišnim avionima, po ciljevima naneti 12 4. 45. u vremenu od 07.30 do 07.40 č.

3) Prvi udar lovcima, po ciljevima, naneti 12. 4. 45. u vremenu od 07.45 do 07.55 č.

4) Naprezanje borbenog rada biće 12. 4. 45. po 4 uzleta na 1 ispravan avion.

5) Stab 910. BAS-a obezbediće rad 422. i 112. vazd. puka za 12. 4. 45. gorivom, mazivom i municijom, računajući po 4 uzleta na 1 ispravan avion.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sef operativne grupe,
kapetan,
M.[6] Aćimović s.r.

TAČNOST PREPISA OVERAVA:
načelnik operat.-obavešt.
odeljenja, kapetan,
(M. P.) **Aćimović**
(Aćimović)

[1] Kopija originala (pisana na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/46—4, к. 1450.

[2] O operativnoj avio-grupi vidi dok. br. 97.

[3] bataljona aerodromske službe

[4] Sovjetski instruktor pri štabovima 422. jurišnog i 112. lovačkog puka na aerodromu Klenak kod Šapca. —

[5] Naređenje je u vezi sa opštim zadacima koje je dobio Štab Grupe vazduhoplovnih divizija za 12. april 1945, tj. na dan proboja sremskog fronta (vidi dok. br. 134).

[6] Miljko

BR. 133

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 11. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru Hamoviću

Operativni izveštaj broj 67 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 11 aprila 1945 god. u 20 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1.Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 11 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 32 uspešna borbena leta a avioni tipa JAK-1 izvršili su 24 uspešna borbena leta, svega 56 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neprijatelja neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Vukovar — Osijek — Valpovo — D. Miholjac — Vinkovci — Brod i Županja.

Uništeno: 14 automobila, 12 kola sa ljudstvom i materijalom, 2 lokomotive, 5 vagona i 1 protivavionski top.

Izazvano: 4 velike eksplozije i 17 požara.

Ubijeno oko 160 neprijateljskih vojnika i oficira.

2. Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,35 do 7,45 čas. sa visine od 1000—300 m.

Na jugoistočnoj ivici grada Vukovar oko 10 automobila na mestu.

Po drumu Vukovar — Vinkovci — Dalj, Vukovar — Vinkovci — Tovarnik, Vinkovci — Otok, Otok — Tovarnik pojedinačno kretanje u oba pravca — kola.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, K. 22.

Na žel, stanici Vinkovci oko 50 razmeštenih vagona i 2 lokomotive.

Na žel. stanici Otok jedna željeznička kompozicija od oko 20 vagona bez lokomotive.

Severozapadno jedan kilometar od Lovaša jedna baterija poljske artiljerije.

U vremenu od 8,30 do 9,10 čas. sa visine od 2000—1000 m.

Na žel. stanici Brod 4 kompozicije po 25—30 vagona bez lokomotiva, odvojeno od njih 3 lokomotive.

Na žel. stanici Derventa jedna kompozicija od 30—35 vagona bez lokomotiva.

Na žel. stanici Doboj 2 žel. kompozicije po 35—40 vagona bez lokomotiva.

U vremenu od 10,00 do 11,35 čas. sa visine od 1000—600 m.

Po drumu Osijek — Valpovo — D. Miholjac pokret kola u oba pravca.

Od Đakova prema Našicama oko 80 kola u pokretu.

U mestu Đakovo oko 120 kola i 15 automobila.

U Vinkovcima 15 automobila.

Na žel. stanici Vinkovci 5 žel. kompozicija sa 25—30 vagona bez lokomotiva.

Po drumu Vinkovci —; Vukovar pokret i skupljanje neprijateljske vojske nije primećen.

Na južnoj ivici Županje oko 100 neprijateljskih vojnika.

U vremenu od 13,30 do 13,40 sa visine od 1000—700 m.

Po drumu Osijek — Valpovo — D. Miholjac pokreti i skupljanje vojske nije primećeno.

Po drumu Našice —• D. Miholjac u pokretu oko 20 automobila i 15 kola.

Na žel. stanici Našice jedna železnička kompozicija od 25—30 vagona bez lokomotive.

Po drumu Našice — Đakovo pokret i skupljanje vojske nije primećeno.

Na žel. stanici Vinkovci 3 žel. kompozicije sa 30—35 vagona bez lokomotive.

Po drumu Vinkovci — Vukovar pokreti i skupljanje vojske nije primećeno.

Protivavionska artiljerija otvarala je vatru iz 1 baterije, iz mesta Županje.

Neprijateljski avioni nisu se pojavljivali.

Svi naši avioni vratili su se na polazne baze.

Vreme: Oblačno (3—4 balova), sa visine od 3500—4000 m. vidljivost unapred 4—6 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
ПнгЬГРПЪ-П
IIuaarenKo

PRETSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 134

STAB GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE DOSTAVLJA ŠTABOVIMA PUKOVA RASPORED CILJEVA KOJE TREBA TUCl 12. APRILA 1945. NA DAN PROBOJA SREMSKOG FRONTA[1]

Strogo poverljivo
Primerak br. 1

RASPORED CILJEVA PO PUKOVIMA ZA 12. 4. 45.
za 1. i 2. udar

11. vazd. divizija

111. vazd. puk — l.udar po ciljevima br. 13, 16, 17,[2]
2. udar po putevima u rejonu: D. Miholjac — Našice, Bizovac — Našice, Osijek — Našice.

112. vazd. puk — 1. udar po ciljevima br. 3, 8, 7,[3]
2. udar po ciljevima br. 8 i 10."

113. vazd. puk — 1. udar po ciljevima br. 1, 2, 5,[4]
2. udar po ciljevima br. 9 i 12.[5]

[1] Kopija originala (pisana na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/74—4, к. 1450. U dokumentu su nazivi ciljeva šifrovani brojevima (vidi Arhiv VII, reg. br. 21—1, к. 257). Dokumenat je pisan verovatno 11. aprila 1945.

[2] Osijek (br. 13), Donji Miholjac (16), Našice (17).
[3] Tovarnik (3), Nijemci (8), Ilača—Sidski Banovci (7).
[1] Nijemci (8), Orolik (10).
[5] Mohovo (1), Lovaš (2), Sotin (5).
« Vukovar (9), Negoslavci (12).

42. vazd. divizija

421. vazd. puk — 1. udar po ciljevima br. 14 i 15,[7]
2. udar po cilju br. 17[8]

422. vazd. puk — 1. udar po ciljevima br. 6 i 7,[9]
2. udar po ciljevima br. 8 i IO.[10]

423. vazd. puk — 1. udar po ciljevima br. 1, 2, 3 i 4,[11]
2.udar po ciljevima br. 5, 6 i 7.[12]

Napomena: Vreme udara naredиće se naknadno.
Znaci raspoznavanja I linije:
— »mi smo naše trupe« na sektoru I armije označavaće se snopom zelenih raketli u pravcu neprijatelja, a na sektoru III armije belim platnima (čaršavima),
— naši tenkovi imaće belu boju na kupolama.

Šef operativne grupe,[13]
kapetan,
M. Aćimović

TAČNOST PREPISA OVERAVA:
načelnik operat.-obavešt odeljenja, kapetan
Aćimović
(M. P.) (Aćimović)

[7] Ladimirevci, Bizovac, Satnica (14), Marijanci, Vinogradci, Gornar Bocanjevcd (15).
[8] Našice (17).
[9] Čakovci (6), Ilača—Sidski Banovci (7).
[10] Nijemci (8), Orolik (10).
[11] Mohovo (1), Lovaš (2), Tovarnik (3), Ilinci .(4).
[12] Sotin (5), Čakovci (6), Ilača—Sidski Banovci (7).
[13] Odnosi se na Vazduhoplovnu operativnu grupu koju su sačinjavali 112. lovački puk 11. vazduhoplovne divizije i 422. jurišni puk 42. vazdunoplovne divizije. Obrazovana je naredbom Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija od 1. aprila 1945. na aerodromu Klenak, kod Šapca (vidi dok br. 97).

BR. 135

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 12. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA PRI PROBOJU SREMSKOG FRONTA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 68 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 12 aprila 1945 god. u 20 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 12 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 125 uspešnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 125 uspešnih borbenih letova, svega 250 uspešnih borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Sotin — Vukovar — Valpovo — D. Miholjac — Tovarnik — Vinkovci — Striživojna —- Našice — Otok i Županja.[2]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije u proboju sremskog fronta (vidi o tome i dok. br. 151).

Štab Grupe vazduhoplovnih divizija je u toku 12. aprila 1945. dobio niz radio-depeša od štabova armija, u kojima su postavljani zahtevi avijaciji za dejstvo na određenim delovima fronta. Tako, na primer, u 09.25 od Štaba 1. armije primljena je sledeća depeša: »Što pre naneti udar po mestima Orolik, Negoslavci, Vukovar. Kao glavne ciljeve računati prva dva mesta. Nad pojedinim ciljem raditi najmanje 20 minuta. Obratiti pažnju, jer naši tenkovi kreću napred.« U 09.55 od istog Štaba primljena je depeša sledeće sadržine: »Naneti masovni udar na Ilaču, Šidske Banovce, Tovarnik i Sotin gde ima neprijateljske artiljerije«. U 14.00 od Štaba 2. armije primljena je depeša: »Pored javljenih ciljeva 12. 4. 45. treba tući komunikaciju desnom obalom Bosne, od Maglaja do ušća Paklenice (Đukanova meh.). Noćas od 20.00 desnom obalom Bosne od Maglaja za Doboj prolazi oko 300 neprijateljskih motornih vozila i jaka kolona pešadije sa artiljerijom«. A u 14.00 od Štaba 1. armije primljena je depeša: »Avijacija treba danas da tuče Bošnjake, Županju i komunikaciju Županja—Cerna—Vinkovci« (Arhiv VII, reg. br. 92/3, 93/3, 94/3 i 95/3, k. 1460).

Uništeno: 67 automobila, 75 kola sa ljudstvom i materijalom, 2 lokomotive, 24 vagona, 4 topa poljske artiljerije, 10 topova protivavionske artiljerije.

Izazvano: 57 požara u neprijateljskim želj. kompozicijama i kolonama automobila, i 5 velikih eksplozija.

Jedan naš avion nije se vratio u svoju bazu (JAK-1), pilot je bio jugoslovenski — Milovanović.[3]

2. Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 5,25 do 7,15 čas. sa visine od 1000 met. do neposredno iznad zemlje:

Na jugoistočnoj ivici mesta Mohovo jedna baterija poljske artiljerije.

U mestu Valpovu požari.

U Vinkovcima oko jedan vod pešadije.

Na želj. stanici Striživojna jedna železnička kompozicija sa oko 40 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Na želj. stanici Mikanovci jedna železnička kompozicija sa oko 30 vagona sa lokomotivom prema istoku.

U mestu Miholjac oko 30 neprijateljskih vojnika.

Prema Bizovcu sa zapada dolazilo oko 7 automobila.

U *vremenu od 9,45 do 11,40 čas. sa visine od 1200 m. do neposredno iznad zemlje:*

Po drumu od Sotina prema Vukovaru u pokretu 8 topova poljske artiljerije.

Na želj. stanici Vinkovci 4 želj, kompozicije po 30—40 vagona bez lokomotiva, od njih su odvojene dve lokomotive.

Po drumu Vinkovci — Vukovar u oba pravca u pokretu oko 10 kola i 7 automobila.

Na želj. stanici Našice jedna železnička kompozicija sa oko 20 vagona bez lokomotive.

U vremenu od 10,25 do 10,30 čas. sa visine od 600—100 m.

Po drumovima Sotin — Vukovar — Osijek — Vinkovci — Valpovo — Đakovo pojedinačno kretanje kola i automobila prema zapadu.

Od Orolika prema Vinkovcima u pokretu 5 automobila.

Na želj. stanici Mikanovci jedna železnička kompozicija sa oko 25 vagona i platformi, na kojima su automobili, artiljerija, prevozna sredstva i neprijateljska živa sila.

U vremenu od 12,55 do 14,10 čas. sa visine od 1000 m. do neposredno iznad zemlje:

Po drumu Orolik — Vinkovci neustanovljen broj kola sa ljudstvom i materijalom.

[3] Vidi o tome dok. br. 120 i 179.

U Osijeku 10 automobila i 15 kola na mestu.

Po drumu Vukovar prema Vinkovcima u pokretu jedna grupa neprijateljskih vojnika.

Po drumu D. Miholjac — Našice pokret i skupljanje vojske nije primećeno.

U Koški 5 automobila i oko jedan vod pešadije na mestu.

Na železničkoj stanici Vinkovci pet železničkih kompozicija po 20—25 vagona, jedna od njih sa lokomotivom prema zapadu.

Protivavionska artiljerija dejstvovala je iz ovih mesta:

Iz Vinkovaca 2 baterije, Vrbanje 1 baterija i Jankovaca jedna baterija.

Neprijateljski avioni nisu se suprotstavljali.

Vreme: Vedro, vidljivost unapred 8—10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PRETSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 136

NAREĐENJE ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 12. APRILA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA ZA ORGANIZACIJU NASTAVE IZ NAVIGACIJE I GAĐANJA[1]

NASTAVNO ODELJENJE
ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA J.A.
12 aprila 1945

Uputstvo po šturmanskoj
službi, u vezi izveš-
taja br. 0051 i 0052/45

ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE

U vezi dostavljenih izveštaja br. 0051 i 0052 od 7 aprila tek. god. potrebno je da šturmani divizija — ukoliko to prilike dozvoljavaju — organizuju nastavu u divizijama iz oblasti navigacije i nastave za gađanje, kako bi se izbegli slučajevi gubitka orijentacije i povećala borbena sposobnost strelaca, a time i celih jedinica. U ovome cilju dostaviće se od strane Nastavnog odeljenja ovog Štaba nekoliko predmeta »Navigacije«, predavanja sa navigacionog kursa.

U budućim izveštajima da šturmani divizija tačno izveste koje im knjige i učila nedostaju, kako bi se preduzele mere za nabavku istih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ЩГ

Polit, komesar,
M. S.[2]
(p.pukovnik Simović)

Komandant,
Pire[3]
(general-major Pire)

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6/12—3, K. 1450.

[2] Milan Simović

[3] Franjo

BR. 137

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 13. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMACKI KONVOJ KOD BAKRA I O NALAŽENJU MINA U SEVERNOM JADRANU[1]

13/4/1945 g.

Operacija br. 101 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje protiv neprijateljskog brodovlja preko severnog Jadrana.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 05.55 čas.
Sleteli: 07.10 čas.

Ukupno vreme letenja: 5 sati
Ispaljeno: 32 rak. po 30 kg. 2000 metaka

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 zast. Vlahov
br. 3 zast. Antončić
br. 4 vod. Prebeg

Blizu ulaza u **Bakarski zaliv** primetili neprijateljski konvoj sastojeći se iz jedne motorne torpiljarke tipa »E« (30—33 met. dugačka) i tri broda tipa »F« (50—70 met. dugačka). Vođa kap. Cenić napao torpiljarku »E« krcatu vojnicima, 8 direktnih pogodaka. Posle napada osmotrene eksplozije i vatra i brod je viđen kako je potonuo. Br. 2 napao jedan »F« brod ali nije pogodio, ali broj 3 i 4 izjavljuju verovatne pogotke. Brod se zaustavio posle napada. Ostala dva broda produžili vožnju u sev. pravcu. Svi brodovi puni trupa. Sa svih brodova otvorena jaka i tačna p.a. vatra, počev od 88 mm, 40 i 20 mm, i mitraljeska vatra. 2 aviona teško oštećena u repne površine, komande, propeler i hladnjak ali su se ipak vratili u bazu. Vreme vrlo lepo.

Naši gubitci: 2 aviona teško oštećena.

Nepr. gubitci: 1 motorna torpiljarka tipa »E« puna trupa uništena i potopljena. 1 »F« brod (320 tona) oštećen.

Operacija br. 102 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti brodovlje iz operacije br. 101.

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV
Poleteli: 08.45 čas.
Sleteli: 10.15 čas.

Ukupno vreme letenja: 3 sata
16 rak. po 30 kg. 1000 mitr. met.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/96—4, к. 1450.

Eskađrila nije dejstvovala 12. aprila 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

P i l o t i : vođa kap. Cenić
br. 2 vod. Krsnik

Osmotrili da je motorna torpiljarka definitivno potopljena, mrlje ulja i preživeli vojnici u moru. Brod »F« tipa pronađen na jednom malom zalivu na otoku **Krku** nasukan i u plamenu. Ispalili 16 raketa u brod, nakon čega se brod okrenuo i potonuo. Ostala 2 »F« broda primećena u luci **Rijeka** i jedan veliki bolnički brod.

Jaka i tačna teška i laka protivavionska vatra: 88, 40, 20 mm topovi i p.a. mitraljezi. 2 aviona jako oštećena u krila.
Naši gubitci: 2 aviona teško oštećena.
Nepr. gubitci: 1 »F« brod definitivno uništen i potopljen.

Operacija br. 103 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje mina u severnom Jadranu.
Broj aviona: 2 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 12.50 čas. 2 časa 50 min.
Sleteli: 14.15 čas. Ispaljeno: 0 rak.
0 met.
P i l o t i : vođa por. Marinović
br. 2 zast. Todorović

Minska polja odnosno plutajuće mine i one ispod vode osmotrene i javljena njihova pozicija. Vreme lepo, vidljivost dobra, bez flaka.
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 104 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje mina uz obalu od **Lukovog** do **Novog.**
Broj aviona: 2 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 15.50 čas. 3 čas.
Sleteli: 17.20 čas. Ispaljeno: 0 rak.
0 mitr. metaka
P i l o t i : vođa kap. Jež
br. 2 por. Frankl

Nikakvih mina nije bilo primećeno uz obalu na datoj ruti, ostala opažanja javljena. Lagani i netačan flak iz **Novog.**
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

BB. 138

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 13. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 69 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 13 aprila 1945 god. u 19 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 13 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 43 uspešna borbena leta a avioni tipa JAK-1 izvršili su 35 uspešnih borbenih letova, svega 78 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Osijek — Đakovo — Našice — Vinkovci — Striživojna — Brod — Otok — Cerna i Županja.[2]

Uništeno: 34 automobila, 4 lokomotive i **16** vagona, 33 kola sa ljudstvom i materijalom, 2 topa protivavionske artiljerije.

Izazvano: 9 velikih požara i 3 velike **eksplozije** u neprijateljskim kolonama automobila i kompozicijama vagona.

Ubijeno: 215 neprijateljskih vojnika i oficira.

Jedan avion tipa 11-2 nije se vratio u svoju bazu. Pilot je bio jugoslovenski — Pekić.[3] Za njegovu sudbinu još se nezna.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 1450.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije u gonjenju nemačko-ustaških snaga posle proboja sremskog fronta.

[3] Iz izveštaja Štaba 42. jurišne vazduhoplovne divizije i Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija može se zaključiti da pilot Pekić nije doživeo udes, jer se u »gubicima« uopšte ne pominje (vidi dok. br. 179 i 187).

2. Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 6,25 do 17,40 čas. sa visine od 200 [m] do neposredno iznad zemlje:

Po drumu Vinkovci — Striživojna — Brod u pokretu neprijateljska pešadija, automobili i kola prema zapadu. Broj nije ustanovljen.

Po drumu u rejonu Osijek — Našice — Đakovo — Brod — Županja — Vinkovci pokret pojedinih automobila i kola u svima pravcima.

Protivavionska artiljerija: dejstvovala iz Vinkovaca 1 baterija, Striživojne 2 baterije, Broda do 3 baterije.

Neprijateljski avioni nisu se pojavljivali.

Vreme: Oblačno (10 balova), na visini od 200—300 m. vidljivost unapred 2—4 kilometra. Mestimično kiša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PRETSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 139

IZVEŠTAJ ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA OD 13. APRILA 1945. GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU ŠTAPSKIH ODELJENJA[1]

ŠTAB VAZDUHOPLOVSTVA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Pov. br. 357
Dana 13. IV. 1945

GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE

U vezi naređenja toga Generalštaba pov. br. 60 od 2 aprila 1945 godine, dostavlja se nedeljni izveštaj o radu pojedinih odeljenja Štaba vazduhoplovstva.

I. — OPERATIVNO ODELJENJE

A. — Sta je urađeno:

1.) Izrada i raspisivanje naredbe o preuzimanju letačkih i pomoćnih jedinica od sovjetskog vazduhoplovstva.

2.) Izrada i raspis dopune naređenja Vrhovnog štaba NOV i POJ str. pov. br. 12 od 17. I. 1945 godine svima jedinicama, komandama i ustanovama radi pravilnijeg podnošenja izveštaja po navedenom naređenju.

3.) Obilazak operativnih vazduhoplovnih jedinica radi organizacije službe izviđanja (obaveštajne službe) i foto službe.

4.) Uspostava radio veze i šifre između vazd. grupe divizija i aerodroma Klenak, kao i između vazd. grupe divizija i Štaba vazduhoplovstva.

5.) Dopunjavanje podataka o aerodromima na teritoriji Jugoslavije i susednih zemalja.

6.) Sređivanje fotografskog materijala i podela istog jedinicama. Izrada fotografija za legitimacije osoblja Štaba vazduhoplovstva. Izrada fotografija za propagandne svrhe.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Razrada organizacije obaveštajne i foto službe.

2.) Izrada projekta za obrazovanje šifrantskog kursa za potrebe vazduhoplovstva Jugoslovenske armije.

3.) Rad na elaboratu aerodroma.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 15/1, к. 1450.

IX. — NASTAVNO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) Izrađen je i otštampan prevod s ruskog jezika: Pravilnik za službu održavanja C-47 i C-47 A.[2]

2.) Pripremljeno je 9 članaka za vazduhoplovni stručni časopis.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Priprema pravilnika za školu specijalista.

2.) Prikupljanje nastavnih sretstava za školu specijalista.

3.) Prikupljanje materijala za jedriličarski centar Vršac.

4.) Sređivanje podataka omladinaca za školovanje u SSSR.

5.) Izrada projekta za obuku posada za saradnju sa mornaricom.

6.) Izrada projekta pravilnika Uredbe o zvanjima.

HI. — METEOROLOŠKO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) Postavljene su nove meteorološke stanice u Baru, Budvi, Banji Koviljači i Somboru i počele normalan rad.

2) Popunjene su skoro sve ostale meteorološke stanice na oslobođenoj teritoriji stručnim ljudstvom, koje je završilo meteorološki kurs u martu ove godine.

3.) Upućeno je ljudstvo i materijal za postavljanje novih meteoroloških stanica u Sarajevu i Kninu.

4.) Učinjene su sve pripreme da se od 15 aprila ove godine otvori novi kurs za oko 65 meteoroloških osmatrača, za formiranje novih i popunu starih meteoroloških stanica.

5.) Izrađena je šifra za šifrovanje meteoroloških podataka i prognoze vremena za potrebe operativnih jedinica Jugoslovenske armije.

6.) Izrađivano je svakodnevno po 10 sinoptičkih karata (o stanju vremena) i na osnovu ovih izdavana je prognoza vremena za sve federativne[3] jedinice i za rejon Beograda.

7.) Izdavane su uredno sve informacije za službu letenja.

8.) Izvođena je stručna nastava po 1 čas dnevno za sve stručno osoblje Meteorološkog odeljenja, u cilju usavršavanja ovog osoblja.

9.) Prevedeno je 30 strana stručne literature ruskog jezika, radi usavršavanja naše meteorološke službe.

[2] Reč je o transportnim avionima američke proizvodnje.
[3] Treba: federalne.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Treba da se otštampaju obrasci i dijagrami. Ali isti nisu otštampani zbog nedostatka hartije u privatnoj prodaji. Čeka se odobrenje Generalštaba za izdatak hartije iz zaliha Propagandnog odeljenja Generalštaba.

IV. — ODELJENJE ZA VEZU

A. — Sta je urađeno:

1.) Poslato je komandi aerodroma Sarajevo:

— 1 kompletna radio-stanica FUG-3 i radiotelegrafisti obučeni u rukovanju ovom radio-stanicom;

— dat je na opravku Industriji motora u Rakovici kamion pokretne radio-stanice RAF iz 11. vazd. divizije;

— dato je u izradu firmi »Teleoptik« u Zemunu nedostajući delovi benzinskog motora za radio-stanicu RSB, koja je predviđena za operativni štab grupe divizija.

2.) Rađeno je na organizaciji ispitnih telefonskih stanica na trasi Zemun — Mitrovica. Postavljene su stanice u Novoj Pazovi, Putincima i Rumi sa po tri druga, s tim da se pored starih linijaša nauče novoprimljeni, a 14. ov. meseca imaju se vratiti nazad u komandu dvojica i to jedan od starih i jedan novi linijaš.

3.) Rađeno je na projektovanju linijskih pojačivača, pošto telefonska trasa Zemun — Novi Sad — Sombor — Pr.[4] Sveti. Ivan prelazi 200 km i linija je raznovrsna, te se vrlo slabo čuje.

4.) Traženo je od pošta (Zemun i Novi Sad) da linije dovedu u ispravno stanje. Telegrafska služba sa grupom divizija (operativnim štabom) prekidana je često zbog kvara na liniji i zbog smetnje telegrafske linije broj 7 (Beogradski telegraf), koja našoj liniji broj 9 vrlo često smeta i onemogućuje rad sa dalekopisačima.

5.) Izvršena je opravka prijemnika FUG-3.

6.) Izvršena je opravka tri komada predajnika FUG-3.

7.) Izvršena je opravka jednog koncertnog primača.

3.) Izvršena je opravka jednog primača za radio-stanicu RAF.

9.) Izvršena je opravka 2 radio-stanice—davača i primača SARAM.

10.) Izvršeno je baždarenje davača od radio-stanice FUG-3, 2 komada.

11.) Izvršena je adaptacija jedne elektrogene grupe.

[4] Prigrevica

12.) Izvršen je pregled i opravka 7 komada avionskih generatora.

13.) Izvršen je pregled i opravka jedne benzinske grupe za radio-stanicu.

14.) Izvršena je izrada jednog transformatora od 50 VATI.

.15.) Izvršena je opravka i pregled ispravljača 110 VOLTI, 6 VATA, 1 komad.

16.) Izvršena je opravka 2 komada časovnika.

17.) Izvršena je opravka 7 komada raznih električnih instrumenata.

18.) Izvršeno je punjenje 20 komada raznih akumulatora.

B. — Šta je u toku rada:

1) Vrši se nabavka radio-materijala i alata po kreditu od dinara 1,000.000 u trgovinama u Beogradu. Materijal je namenjen operativnim jedinicama.

2.) Od 9. ov. meseca vrši se nabavka materijala TT i jake struje po vanrednom kreditu od 1,000.000 dinara sa dosta dobrim uspehom.

3.) Dato je u rad kod firme »Signal« A. D. 25 komada transformatora 110/220 VOLTI cirka 80 VATI i 3 komada telegrafskih suvih ispravljača.

V. — ODELJENJE ZA VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

A. — Šta je urađeno:

1.) Davana su obaveštenja za prenos putnika i robe vazdušnim putem.

2.) Izdavane su dozvole za prenos putnika i robe transportnim avionima.

3.) Vršena je organizacija transporta vazdušnim putem po redu hitnosti.

4.) Prikupljeni su meteorološki i ostali podaci potrebni za vršenje službe letenja u pojedinim pravcima.

5.) Traženi su od Sovjetske vojne misije u Beogradu transportni avioni za saobraćaj na pojedinim vazdušnim linijama.

6.) Vršena je službena prepiska sa upravnicima vazduhoplovnih pristaništa na našim aerodromima.

7.) Uspostavljena su vazduhoplovna pristaništa na aerodromima Skoplje i Mostar.

B. — Šta je u toku rada:

1.) Rad oko uspostavljanja vazduhoplovnih pristaništa na aerodromu Sarajevo kod Rajlovca.

VI. — SANITETSKO ODELJENJE

A. — Sta je urađeno:

1.) Sve jedinice ovoga Štaba snabdevene su potrebnim sanitetskim i apotekarskim materijalom.

2.) Preduzete su mere i dostavljen je test — serum kako bi se kod celokupnog ljudstva svih jedinica izvršilo određivanje krvnih grupa.

3.) Izdato je potrebno naređenje o evidenciji i prijavi zaraznih bolesti.

4.) Preduzete su mere da lekari jedinica prikupljaju potreban naučni medicinski rad.[5]

B. — Sta je u toku rada:

1.) Produžen je rad na izradi raznih uputa, pravila i propisa za rad lekarsko-letačke komisije.

2.) Data je u štampu izrada medicinskih knjižica, kojima će biti snabdeveni svi letači jedinica.

3.) U toku su mere da se preduzme vakcinacija ljudstva protivu trbušnog tifusa.

4.) U toku su sve mere za što bolju organizaciju sanitetske službe.

VII. — AERODROMSKO ODELJENJE

A. — Sta je urađeno:

1.) Završeni su radovi na popravci zgrade Štaba vazduhoplovstva; završeni su molerski radovi, izrada linkrusta i električarski radovi.

2.) Završeno je rušenje zgrade prislonjene na štabnu zgradu u Akademskoj ulici.

3.) Primljene su ponude za opravku aeroplanske radionice na aerodromu Zemun, iste procenjene i doneta odluka da se rad ustupi preduzeću »Labor«.

4.) Primljena je i usvojena ponuda za opravku pumpnog uređaja benzinskih cisterni u Vrdniku.

5.) Određene su granice aerodroma Niš.

B. — Sta je u toku rada:

1.) U zgradi Štaba vazduhoplovstva nastavljaju se zidarski, bravarski, stolarski i tapetarski radovi.

2.) Nastavlja se rad na podizanju pristanišne zgrade na aerodromu Zemun.

[5] Verovatno bi trebalo da piše: materijal.

3.) Revizija elaborata za opravku kanalizacije i betonske staze na aerodromu Zemun.

4.) Popravka zgrade za prijem raznih škola na aerodromu Pančevo, Kraljevo i Zadar.

5.) U planu je regulacioni generalni plan aerodroma Niš.

6.) Pregledavaju se cisterne na teritoriji Makedonije, zatim u Nišu i Prokuplju, Vrbasu i Crvenki.

7.) Nastavlja se prevod Uputa za maskiranje aerodroma sa ruskog jezika.

VIII. — MATERIJALNO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) Izdata su uputstva za primo-predaju materijala u vazduhoplovnoj grupi divizija i 9. oblasnoj vazd. bazi.

2.) Stokirano je 29 vagona čelika, koji su uzeti iz fabrike Vukojičić.

3.) Završen je popis i klasifikacija motora koji su kao ratni plen nađeni na oslobođenoj teritoriji. Transport motora na određeno mesto za stokiranje nije se mogao izvršiti radi pomanjkanja transportnih sredstava i pogonskog materijala.

B. — Šta je u toku rada:

1.) Vrši se klasifikacija materijala koji je uzet iz fabrike Vukojičić.

IX. — INTENDANTURA

A. — Šta je urađeno:

1.) Raspisana je naredba o racionalnom iskorišćenju i upotrebi dotrajale suvišne spreme i obuće, kao i o predaji iste.

2.) Razrađeno je naređenje Ministarstva narodne odbrane — Odeljenje odeće i obuće o kontroli i evidenciji spreme.

3.) Izdato je u rad 50 garnitura odela i 50 garnitura rublja.

4.) Izdato je naređenje da se zimska odela kod jedinica u pozadini stave u naftalin.

5.) Izdato je naređenje da se nova odela primljena od saveznika izdaju samo operativnim jedinicama.

6.) Izdat je nalog za preseljenje magacina spreme iz zgrade Mornarice u fabriku tekstila Savić i Dingarac.

Izdat je nalog za izradu 48 pari oficirskog odela u vlastitoj radionici.

8-) Vršena je nabavka materijala po garnizonoj grani.

9.) Dostavljeno je trebovanje Ministarstvu narodne odbrane za odeću i obuću.

10.) Uređena je centralna perionica za sve osoblje u Stabu vazduhoplovstva.

11.) Izdato je naređenje za utrošak električne struje koja ide na račun Štaba vazduhoplovstva — neženjenim 6, ženjenim 10 kilovata.

12.) Vršene su razne isplate računa kao i kontrola raznih računa od područnih blagajni.

13.) Izvršen je obilazak imanja (salaša) u Indiji, gde je izvršena podela preostalih prihoda kao i poljoprivrednih sprava sa zajedničkih imanja Knebl — Ditrih.

14.) Prevezeno je na imanje u Indiju dva vagona krompira za seme.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Izrada 48 pari oficirskog odela.

X. — TEHNIČKO ODELJENJE

Radovi u Tehničkom odeljenju izloženi su u priloženom pregledu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
potpukovnik

Načelnik štaba
pukovnik
Miod.[6] N. Lozić

[6] Miodrag

BR. 140

IZVEŠTAJ ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA OD 13. APRILA 1945 GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE O STANJU AVIONA I OSTALOG VAZDUHOPLOVNOG MATERIJALA[1]

ŠTAB VAZDUHOPLOVSTVA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Str. pov. br. 328
Dana 13. IV. 1945.

GENERALSTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE

U vezi konačne predaje materijala dveju vazduhoplovnih divizija i ostalih jedinica (grupe Vitruk)[2] od strane sovjetskog vazduhoplovstva od važnosti je ukazati Generalštabu J.A. na sledeće:

I. Brojno stanje aviona u divizijama:

Prema podacima od 10. IV. 45. g. brojno stanje aviona u divizijama je sledeće:

1) 42.jurišna divizija:

a) Po formaciji treba da ima 120 aviona.
b) Ima u sastavu danas 76 „
c) Od ovoga broja ispravnih 37 „
d) Od ovoga broja neispravnih 39 „
e) Procenat prema formaciskom stanju:
— ispravnih 31%
— neispravnih 32%
— ukupno 63%

2) 11. lovačka divizija:

a) Po formaciji treba da ima 120 aviona.
b) Ima u sastavu danas 80 „
c) Od ovoga broja ispravnih 36 „
d) Od ovoga broja neispravnih 44 „
e) Procenat prema formaciskom stanju:
— ispravnih 30%
— neispravnih 36%
— ukupno 66%

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/1, к. 1450.
[2] Vidi dok. br. 124.

II. Mere koje su preduzete od strane Štaba vazduhoplovstva:

1) U terenskim radionicama vrše se sitnije opravke aviona i postavljanje motora na iste, ukoliko se motori dobiju iz sovjetskih slagališta. Ovo teče bez zastoja. Sada se vrši na većem broju aviona pod I/l montaža motora.

2) Za lovačke avione (pod 1/2) organizovana je, pored terenske opravke, i radionička opravka u našoj radionici na aerodromu u Zemunu. Kroz istu imaju proći 48 aviona radi opravki i sistematskog prepokrivanja (izmena platna). Rad će se završiti do 25. ov. mes. Dosada je završeno i vraćeno u jedinice 9 aviona.

3) Kod domaćih preduzeća »Rogožarski« i »Ikarus« organizovana opravka elisa koja je u toku. Teškoće je bilo oko osposobljavanja mašina i peći za ovu svrhu (što je već prebrođeno) i oko nabavke potrošnog materijala (vazelina i laka), što je delimično rešeno. Očekuje se još lak iz sovjetskog slagališta.

4) Organizovana je i teče normalno opravka hladnjaka za ulje i vodu kod preduzeća »Zmaj«.

5) Organizovana je i teče normalno opravka motorskih svećica kod preduzeća »Jasenica« u Smeđ. Palanci.

6) Organizovana je izrada stajnih trapova za lovački avion kod preduzeća »Rogožarski« i radovi se privode kraju. Teškoća je što materijala za ovo nema. Uspeli smo da nabavimo u Mađarskoj svega za 10 pari nogu stajnoga trapa. U rezervnim stajnim trapovima je velika nestašica.

7) U toku je izrada alata i organizacija opravke motora u fabrici Industrija motora u Rakovici. Ova opravka motora može da se sprovodi samo ako se dobiju od sovjetskih ustanova:

— potrebni rezervni delovi,

-— potreban potrošni materijal za opravku.

Bez ovoga opravka će biti *uopšte nemoguća.* I specijalni alat za opravke trebalo je da bude isporučen od sovjetskog vazduhoplovstva, ali na sva naša traženja to nismo dobili te smo pristupili izradi toga alata. To će stajati više i biće završeno tek kroz mesec i po dana prema saopštenju uprave preduzeća Industrija motora. Kada budu predati motori na opravku sa rez. delovima i potrošnim materijalom prvi opravljeni motori moći će da izlaze nakon mesec dana sa mesečnim kapacitetom od 30 motora. Zato su potrebni rez. motori.

III. Šta treba preduzeti:

1) Izdejstvovati da se divizije popune avionima do brojnoga stanja po formaciji.

2) Izdejstvovati da se na svima avionima koji su u jedinicama postave motori, na onima sa kojih su poskidani.

3) Izdejstvovati da nam se preda *rez. motora* u iznosu 50°/o od brojnoga stanja, t.j.:

•— 60 motora tipa AM-38
— 60 „ „ M-105PF.

Ovo treba smatrati kao *neophodno i hitno* jer će kod kapaciteta opravke od 30 motora mesečno redovno biti u fabrici bar 60 motora, a opravljeni motori će početi stizati u jedinice tek nakon 2 meseca *od momenta kada se stave na raspoloženje rez. delovi i potrošni materijal.*

4) Izdejstvovati da nam se preda što pre sav materijal koji je trebovan:

a) Još u decembru mesecu 1944. g. sa trebovanjem koje je preko Vrhovnog štaba adresirano na maršala avijacije Novikova. Ovo pretstavlja redovne potrebe za prva tri meseca 1945. g.

b) Str. pov. br. 164 od 8. III. 45. g. poslan na istu adresu kao pod a) i koji pretstavlja redovne potrebe za drugo tromesečje 1945. g.

U ovim spiskovima su pored ostalog:

— Rezervni delovi za avione (elise, stajni trapovi itd.)
— Rezervni delovi za motore
•— Potrošni materijal
— Ubojni materijal
— Rezervni motori itd.

Bez ovog materijala, koji se ne može nabaviti niti izraditi u našoj zemlji, nema govora o održavanju letačkog materijala. Brojno stanje jedinica će se takvom brzinom smanjivati da će se vrlo brzo doći u *stanje nemogućnosti dejstva.*

5) Izdejstvovati zamenu topova i mitraljeza na većem broju aviona. Najveći broj cevi izbacio je preko 20.000 metaka (propis: 5.000 — 7.000).

6) Izdejstvovati popunu voznog parka pošto je stanje sledeće:

— U sastavu danas ima od formaciskog broja 60%
— Ispravno od formaciskog broja 20%
— Neispravno od formaciskog broja 40%

7) Izdejstvovati rezervne delove za automobile da bi se neispravni mogli dovesti u ispravnost. I ovi delovi kao i delovi pod 5) traženi su navedenim trebovanjem pod 4).

8) Od ovog ukupnog broja ima jedan deo automobila trofejnih a jedan deo koji je dobiven od S.A.D. koji se, prema postojećem ugovoru, nama ne mogu predati, a za trofejna vozi-

la i ostali materijal (kao na pr. razne radio-stanice) je general Vitruk dobio *naređenje da ih preda 17-oj vazd. armiji*[3] *a ne nama.*

Bez ovog voznog parka i spomenutih radio-stanica biće saobraćaj i veza za najmanje 50% smanjeni. Zato treba hitno izdejstvovati naređenje da nam se *sav trofejni materijal* kao i *materijal američkog porekla* preda zajedno sa ostalim. Bez ovoga će pravilno funkcionisanje i borbena sposobnost ovih dveju divizija biti jako smanjena, delom i nemoguća.

9) Izdejstvovati da se pored isporuke ovih napred navedenih potreba, koje pretstavljaju potrebe za momenat, obezbedi dalje *stalno snabdevanje* a po tromesečnim trebovanjima koja će se dostavljati redovno, kao što su i do sada dostavljana a po kojima nije još materijal dobiven (tačka 4).

10) Potrebno je još naročito istaći sledeće:

Prvo trebovanje (tač. 4) predato je u decembru našoj vojnoj misiji koja je pošla za SSSR. Osim trebovanja ovog materijala misiji je bio predat i elaborat čitavog materijalnog programa razvoja našeg vazduhoplovstva.

Po *svemu ovome do danas nije ništa učinjeno.*

Drugo trebovanje predato je našoj misiji kada je pošla u SSSR u martu mesecu. Do danas nemamo rezultata po našem traženju.

Skloni smo da verujemo da je jedan od važnih razloga tome što u sastavu misije nije bilo lica iz redova vazduhoplovstva koja bi mogla biti pravilni tumač naših traženja i naših potreba.

Od strane Štaba vazduhoplovstva isticana je ova potreba i usmeno i pismeno ali nije bila usvojena.

Smatramo da bi bilo celishodno i apsolutno potrebno da se od strane Štaba vazduhoplovstva pošalje jedno stručno lice na duži boravak u SSSR koje bi imalo za zadatak da se već izložene potrebe zadovolje tako i da se stara da se dalje normalno snabdevanje sprovodi.

Treba imati na umu sledeće:

1) Vazduhoplovstvo se po prirodi svojoj brzo troši.

2) Materijal koji primamo već je u znatnoj meri istrošen-

3) Za bojnu sposobnost aviona treba imati sve elemente, jer ako samo jedan nedostaje avion je nesposoban za dejstvo.

4) Naša zemlja je opustošena i ako bi se inače moglo računati na snabdevanje u pojedinim vrstama materijala u zemlji danas je to *isključeno.*

[3] Odnosi se na sovjetsku vazduhoplovnu armiju u sastavu 3. ukrajinskog fronta.

5) Sav materijal treba da dobijemo iz inostranstva, poglavito iz SSSR.

Postoji bojazan, ako se sve ovo ne obezbedi, da se naše jedinice istope jednom neverovatnom brzinom samo iz *tehničkih (materijalnih) razloga.* Kad se ovome doda da je za naše letačko osoblje ovaj materijal relativno nov, to će se ovome trošenju iz tehničkih razloga dodati i procenat iz razloga čisto letačke službe. Najbolji dokaz za ovo je današnje brojno stanje jedinica koje treba da primimo a koje je napred izneto.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za polit, komesara p.pukovnik **M. Simović** (M. P.) Komandant general-major **Pire**

BR. 141

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 14. APRILA 1945. O TRAGANJU ZA POMORSKIM MINAMA KOD KRKA I O NAPADU NA NEMAČKE PLOVNE OBJEKTE KOD MALOG LOŠINJA[1]

14/4/1945

Operacija br. 105 (sa Zemunika)

Zadatak: Traganje za minama zapadno od otoka **Krka** i **Plavnika.**

Broj aviona: 2 Hurricana MKIV
Poleteli: 14.50 čas.
Sleteli: 16.35 čas.
Ukupno vreme letenja: 3 časa 30 min.
Ispaljeno: 0 raketa, 0 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Marinović, br. 2 zas. Todorović

Sva opažanja o pronađenim minama odnosno minskim poljima javljena na odgovorno mesto.
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/98—4, K. 1450.

Operacija br. 106 (sa Zemunika)

Zadatak: Napad na eksplozivne motorne čamce u zalivu **Čigale** na **Lošinj Malom.**

Broi aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 18.40 čas.
Sleteli: 19.30 čas.

Ukupno vreme letenja. 3 časa 20 min.
Ispaljeno: 32 rakete od 30 kg.
0 mitr. metaka

Piloti: vođa zast. Vlahov
br. 2 kap. Jež
br. 3 por. Rebula
br. 4 vod. Završnik

U 19.05 časova napali označenu tačku na svakoj strani molića, oblika T. Nisu primetili nikakvih brodića, ali videli 4 eksplozije i crni dim južno od mola, komadi bačeni u vazduh. Lagana, netačna protivavionska vatra iz jedne kuće sa južne strane zaliva. Nikakvo brodovlje [nije] primećeno sa zapadne strane **Lošinja** i **Silbe.**

Vreme i vidljivost dobri.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: neosmotreno, primećene 4 eksplozije, nanesena verovatna šteta.

BR. 142

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 14 APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Harnoviću**

Operativni izveštaj broj 70 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 14 aprila 1945 god. u 18 sati (po jug. vremenu), karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 14 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.[2]

Avioni tipa 11-2 izvršili su 25 uspešnih borbenih letova, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 15 uspešnih borbenih letova, svega 40 uspešnih borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Striživojna — Đakovo — Našice — Brod.[3]

Uništeno: 32 automobila, 13 vagona, oko 50 kola sa ljudstvom i materijalom, 1 protivavionski top.

Ubijeno: 200 neprijateljskih vojnika i oficira.

Nije se vratio u svoju bazu avion tipa 11-2, sa pilotom-kapetanom Lakićević,[4] njegova sudbina nije poznata.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] Tog je dana Grupa vazduhoplovnih divizija pohvaljena u »Pohvalnoj naredbi Vrhovnog komandanta jedinicama Jugoslovenske armije« u kojoj, pored ostalog, piše: »Za izvojevanje ovih pobeda naročito su se istakle pešadijske, artiljerijske, tenkovske, inžinjerijske i konjičke jedinice pod komandom generallajtnanta Peka Dapčevića, generallajtnanta Koste Nada i generalmajora Milutina Morače. Izvanrednu pomoć trupama na zemlji pružila je naša avijacija svojim odličnim sadejstvom u toku celog trajanja operacija. Izražavam svoju zahvalnost svim borcima i rukovodiocima jedinica koje su izvojevale ove sjajne pobede. Neka je slava palim junacima za oslobođenje naše otadžbine« (Arhiv VII, reg. br. 9—1/3, к. 292).

[3] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije u gonjenju nemačkih i ustaško-domobranskih snaga.

[4] Iz mesečnih operativnih izveštaja štabova Grupe vazduhoplovnih divizija i 42. jurišne vazduhoplovne divizije može se zaključiti da pilot-kapetan Krsta Lakićević nije doživeo udes (vidi dok. br. 179 i 187).

2. Izviđanje

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili sur

U vremenu od 7,10 čas. do 7,50 čas. sa visine od 800—50 m.

Po drumu Mikanovci — Striživojna u pokretu oko 30 kola i 10 automobila prema zapadu.

Između želj. stanice Mikanovci prema želj. stanici Striživojna jedna železnička kompozicija do 25 vagona, od te kompozicije prema želj. stanici Striživojna železnička pruga 200 do 300 metara razrušena.

Po drumu Đakovo — Striživojna u pokretu oko 25 kola.

U vremenu od 10,30 do 11,30 čas. sa visine od 1200—600 m.

Po drumu Našice — SI. Požega oko 15 kola i 15 pokrivenih automobila u pokretu.

Na želj. stanici Brod 3 želj. kompozicije, jedna od njih sa lokomotivom prema zapadu.

Na želj. stanici Bos. Brod oko 20 želj. kompozicija, lokomotive nisu primećene.

Po svima drumovima od Striživojne prema Brodu mnogo automobila i pešadije neprijatelja u pokretu, ali brojno stanje nije se moglo ustanoviti.

Protivavionska artiljerija: dejstvovala iz Striživojne sa 3 baterije, Đakova 2 baterije i Broda oko 3 baterije.

Neprijateljski avioni nisu se pojavljivali.

Vreme: Oblačno (6—8 balova), na visini do 2000 m. vidljivost unapred 5—8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk

PRETSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 143

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 15. APRILA 1945. O IZVIĐANJU POMORSKOG SAOBRAĆAJA U SEVERNOM JADRANU[1]

15/4/1945

Operacija br. 107 (sa Zemunika)

Zadatak: Izviđanje protivu neprij. brodovlja preko severnih jadranskih otoka.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 06.10 časova
Sleteli: 07.30 časova

Ukupno vreme letenja: 5 sati 20 min.
Ispaljeno: 0 raketa
0 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Pepel
br. 2 ppor. Ratkovčić
br. 3 por. Frankl
br. 4 vod. Pavičić

Izvršili izviđanje na sledećoj ruti: **Novi — Crikvenica — Sušak — Arsa kanal[2] — rt Promontore[3] — Cres — Malinska — Omišalj — Lošinj Mali.** Ništa primećeno. Oblaci 5/10 na 3000 stopa, vidljivost 15 milja.
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 108 (sa Zemunika)

Zadatak: Traganje za eksplozivnim motornim čamcima u prostoru: **Oliba — Skarda — Premuda — Asinelo.**[4]

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV
Poleteli: 08.10 čas.
Sleteli: 09.35 čas.

Ukupno vreme letenja: 2 časa 50 min.
Ispaljeno: 0 raketa
0 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Pepel
br. 2 por. Frankl

Ništa naročito primećeno.
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/98—4, K. 1450.
[2] Raški zaliv
[3] Rt Kamenjak na južnom delu Istre, kod Pule
[4] Ostrvo Ilovik

Operacija br. 109 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje za neprijateljskim podmornicama i eksploz. motornim čamcima u području **Lošinja.**

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 3 časa 10 min.
Poleteli: 09.25 čas.
Sleteli: 11.00 čas. — Ispaljeno: 0 raketa, 0 mitr. metaka

Piloti: vođa ppor. Ratkovčić
br. 2 vod. Krsnik

Preleteli označeno područje, ali ništa primetili, manja važna opažanja javili.

Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

BR. 144

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 15. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA SREMSKOM FRONTU[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 71 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 15 aprila 1945 g. u 19 sati po jug. vremenu, karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1) Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 15 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 50 uspešnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 41 uspešan let. Svega izvršeno 91 let.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, K. 22.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika protivnika u rejonima: Našice, Čačinci, Slav. Požega, Đakovo, Striživojna, Brod.[2]

Uništeno: 56 automobila, 70 kola, 2 lokomotive, 8 vagona, 21 top polj. artil., 6 protivavion. topova, izazvano 6 velikih požara i 1 eksplozija među neprijat. kolonama automobila i kompozicijama.

Ubijeno: 200 neprijateljskih vojnika i oficira.

Nisu se vratili na svoju bazu 2 aviona 11-2 sa pilotima Gajgolić i Cerar[3] iz rejona Našice, njihova sudbina nije poznata.

2) Izviđanje

Izviđačkim borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 5,55 do 7,00 časova sa visine od 500 do 100 metara.

Po drumovima D. Miholjac — Našice nije primećen pokret niti prikupljanje neprijateljske vojske.

Na južnoj ivici Đakova četiri automobila na mestu.

Po drumu od Đakova prema Striživojni pokret automobila, kola i motocikla u oba pravca, ukupno oko 80.

U Andrijevcima oko 30 kola na mostu.

Na želj. stanici Garčin jedna kompozicija od 20 vagona sa lokomotivom prema istoku.

Na želj. stanici Brod četiri kompozicije od po 20 do 25 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Na otseku železničke pruge Brod — Kapela pokret prema zapadu 3 kompozicije od po 30—40 vagona sa platformama i na istima natovareni automobili i samohodni topovi.

Želj. stanica Bos. Brod pretrpana sa kompozicijama.

U *vremenu od 9,50 do 11,10 časova sa visine od 600 do 20 metara.*

Po drumu Našice — Čačinci pokret oko 100 automobila, kola i oko osam topova.

Po drumu Našice — Slav. Požega pojedinačno kretanje automobila i kola.

Protivavionska artiljerija i mitraljezi otvarali vatru: iz Broda oko 4 baterije, iz Našica oko dve baterije.

Neprijateljskih lovaca nije bilo.

[2] Odnosi se na vazduhoplovnu podršku jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije u gonjenju nemačkog 91. armijskog korpusa.

[3] Pogrešno; treba: Gojković Vasa, koji je sa strelcem Miloradom Trifuncem oboren od nemačke PAA (vidi dok. br. 179). Iz navedenog dokumenta kao i iz izveštaja Štaba 42. jurišne vazduhoplovne divizije (dok. br. 187) pilot Stanislav Cerar nije doživeo udes.

Vreme: Oblačno (10 balova), na visini 1000 metara vidljivost unapred 5—8 km, mestimično kiše.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
ПиНягрпкп

PREDSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENERALŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 145

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 16. APRILA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJI BAKOVAC — KARLOVAC[1]

16. IV. 1945 g.

OPERACIJA BR. 346

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Bakovac — Karlovac.**
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati
Poleteli: 13.40 čas. sa Prkosa[2]
Sleteli: 15.10 „ na Prkos
Piloti: vođa kapetan **Pajić** Nedeljko
br. 2 poručnik **Fabjanović** Šime
br. 3 potporučnik **Radulović** Radovan
br. 4 zastavnik **Okanović** Husein

15 km južno od Karlovca osmotrena i bombardovana kolona od 20 kamiona. 4 bombe pale su usred kolone i 3 kamiona su eksplodirala. 4 bombe su blisko promašile. Posle bombardovanja kolona mitraljirana i 7 kamiona ostavljeno na cesti uništeno. Srednja 20 mm p.a. vatra.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 10 kamiona uništeno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/74—4, к. 1450.
Od 9. do 15. aprila 1945. Eskadrila nije dejstvovala zbog priprema za prelet sa aerodroma na Visu na aerodrom Prkos. Prebaziranje je izvršeno da bi se letelište približilo liniji fronta koji se naglo pomerao *ka* Istri i Trstu (vidi bojnu relaciju 1. lovačke eskadrile dok. br. 197).
[2] Kod Zemunika

OPERACIJA BR. 347

Zadatak: Izviđanje sa bombama St. Peter — Postojna — Cerknica — Čabar.

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 7 sati
Poleteli: 14.00 čas. iz Prkosa
Sleteli: 15.45 čas. u Prkos

Piloti: vođa poručnik **Srdanović** Milan
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Živorad
br. 4 zastavnik **Kovačič** Mirko

Ništa nije osmotreno. Bombe bačene u more.

BR. 146

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 16. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMACKE POLOŽAJE KOD SLUNJA I O PRONAĐENOM MINSKOM POLJU KOD OSTRVA KRKA[1]

16/4/1945

Operacija br. 110 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti jedan neprijateljski utvrđeni položaj (kota 432 m) neposredno pored ceste **Slunj — Cetingrad.-**

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja: 5 čas. 20 min.
Poleteli: 10.25 čas.
Sleteli: 11.45 čas. Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg
800 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Marinović
br. 2 zast. Todorović
br. 3 zast. Antončić
br. 4 vod. Dvorski

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/99—4, k. 1450.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 8. NO divizije 4. korpusa JA u borbama protiv nemačke 104. divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—14/3 i 1—15/3, k. 119/4).

Nad ciljem u 11.00 časova. Pronašli na vrhu kote 432 m jednu kamenu pregradu ovalnog oblika sa vidnim prekidima, ali nikakvih topova i koctanja[3] [nismo] primetili. Napali pomenutu tačku sa 4 salve po 8 raketa u centar, za vreme napada upotrebili i mitraljesku vatru, rezultat neutvrđen. Malo južnije primetili 15 kamiona na mestu, okrenutih u južnom pravcu sa strane puta. Posle napada susrećena lagana i netačna protivavionska vatra dolazeća ili sa područja SW od cilja ili od strane kamiona.

Vreme lepo, sumaglica na 7000 stopa, ispod vidljivost dobra. Oblaci na 9000 stopa.

Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 111 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje mina oko otoka **Raba i Krka.**

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja:: 3 časa 40 min.
Poleteli: 14.00 čas.
Sleteli: 15.50 čas. — Ispaljeno: 0 raketa, 0 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Marinović
br. 2 zast. Todorović

Pronađeno i javljeno jedno minsko polje. Nije bilo flaka, vreme dobro.

Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

[3] Verovatno: kretanja

BR. 147

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 16. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JEDINICAMA 1. I 3. ARMIJE NA OSNOVNIM PRAVCIMA NASTUPANJA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Harnoviću**

Operativni izveštaj broj 72 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 16 aprila 1945 g. u 19 sati po jug. vremenu, karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 16 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 10 uspešnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 43 uspešna borbena leta, svega 53 leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Čačinci — Podr. Slatina — Virovitica — Slav. Požega — Brod i Andrijevci.[2]

Uništeno: 23 automobila, 40 kola sa ljudstvom i materijalom, 3 lokomotive i 10 vagona, 2 topa poljske artiljerije. **Izazvan** 1 požar u kompoziciji vagona.

Ubijeno: 55 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. *Izviđanje:*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 5,35 do 7,15 čas. sa visine od 1000—40 m.

Po svima drumovima u rejonu Našice, Podr. Slatina, Slav. * Požega, Đakovo i Brod kretanje pojedinačnih kola prema zapadu.

Na želj. stanici Brod 6 želj. kompozicija po 25 vagona, od njih jedna sa lokomotivom prema istoku, i odvojeno 3 lokomotive.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[a] To je bila podrška jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije u nastupanju Zagrebu i Varaždinu.

Od želj. stanice Bos. Brod u pokretu jedna želj. kompozicija do 30 vagona.

Na želj. stanici Derventa 3 želj. kompozicije po 30 vagona, od njih jedna sa lokomotivom.

U vremenu od 8,50 do 10,00 čas. sa visine od 600—-200 m.

Po drumu Gradište — SI. Požega u pokretu oko 80 kola i 15 automobila i oko 1 bataljon pešadije sa čelom kolone prema Jakšiću.

Po drumu Cačinci — Podr. Slatina pojedinačno kretanje kola.

Po drumu Suho Polje — Virovitica mnogo neprijateljske pešadije, artiljerije i kola u pokretu.

U mestu Virovitica skupljanje vojske nije primećeno.

U vremenu od 13,55 do 15,00 čas. sa visine od 1000—200 m.

Po drumu Moslavina — Podr. Slatina u oba pravca pokret pojedinačnih kola, svega oko 40.

Po drumu Podr. Slatina — Virovitica pojedinačno kretanje oko 60 kola.

U mestu Virovitica skupljanje i pokret neprijatelja nije primećen.

Po drumu Andrijevci — Brod u pokretu 60 automobila.

Po ostalim drumovima u tome rejonu pokret pojedinačnih kola.

Protivavionska artiljerija dejstvovala iz: Virovitice oko 3 baterije, Bukovice[3] 4 baterije i Broda 2 baterije.

Neprijateljski avioni nisu se pojavljivali.

Vreme: Vedro, vidljivost napred 10—15 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dndarpnko
jJuaarenKO

PREDSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)

A. Homenko

[3] Kod Podravske Slatine

BR. 148

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 17. APRILA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA NEPRIJATELJSKIM KOMUNIKACIJAMA I PRATNJI BRITANSKIH TRANSPORTNIH AVIONA DO IDRIJE[1]

17. IV. 1945 g.

OPERACIJA BR. 348

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Ostrožac — Petrinja — Novska.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 7 sati 40 minuta
Poleteli: 09.45 čas. iz Prkosa
Sleteli: 11.40 „ u Prkos

Piloti: vođa komandant **Šoić** Hinko
br. 2 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 kapetan **Pajić** Nedeljko
br. 4 potporučnik **Radulović** Radovan

Kod **Bos. Novog** bombardovana 4 kamiona. Šest bombi blisko promašilo. 2 pogodile cilj. Kod **Dubice** mitraljirano 6 konjskih kola. Troja kola uništena. Kod **Novske** mitraljirano 5 kamiona. Jedan uništen, 4 oštećena. P.a. vatra 20 i 40 mm iz **Novske** i **Kostajnice.**

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 1 kamion i 3 konjska kola uništeno, 4 kamiona oštećeno.

OPERACIJA BR. 349

Zadatak: Pratnja **4 Halifaxa**[2] do **Idrije.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 12 sati 40 minuta
Poleteli: 10.45 čas. iz **Prkosa**
Sleteli: 13.55 „ u Prkos

Piloti: vođa major **Ivanišević** Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 „ **Vrabič** Ciril

Misija uspešno završena.

[1] Original (pisan, na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/74—4, K. 1450.

[2] Verovatno pratnja britanskih transportnih aviona s vojnom opremom za jedinice JA u Sloveniji.

OPERACIJA BR. 350

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Okučani — Banova Jaruga — Dugo Selo.**

Broj aviona: 3 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati 15 minuta
Poleteli: 13.10 čas iz Prkosa
Sleteli: 15.15 „ u Prkos

Piloti: vođa poručnik **Srdanović** Milan
br. 2 zastavnik **Okanović** Husein
br. 3 „ **Kovačič** Mirko

Zapadno od **Okučana** bombardovali železničke vagone (oko 20). 2 bombe pogodile, 4 blisko promašile. Posle bombardovanja izvršeno mitraljiranje vagona. Na povratku osmotrena kod **Popovače** jedna limuzina i zapaljena. Jaka 20 mm p.a. vatra.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 1 limuzina upaljena, ostali gubici nepoznati.

BK. 149

IZVEŠTAJ ŠTABA TRENAŽNOG LOVAČKOG KURSA OD 17. APRILA 1945. STABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PROTEKLOM RADU KURSA[1]

STAB
TRENAŽNOG LOVAČKOG KURSA
VAZDUHOPLOVSTVA JA
Pov. br. 211
17. aprila 1945.
Položaj

Dostavlja izveštaj u vezi
naređenja br. 072/45.

ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JA

U vezi naređenja toga štaba br. 072 od 13. aprila[2] t.g. dostavlja se sledeći izveštaj:

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17/1, к. 1454.
[2] Vidi dok. br. 183.

Od 16. XII 1944. do zaključno 10. aprila 1945. godine izvršeno je neborbenih letova po tipovima aviona:

Na avionu »U-2«	4603
Na avionu »UT-2«	**222**
Na avionu »Jak-7«	2224
Na avionu »Jak-1«	2227

Od 10. XII 1944. do zaključno 10. aprila 1945. godine utrošeno je časova letenja po tipovima aviona:

Na avionu »U-2«	577,39
Na avionu »UT-2«	23,15
Na avionu »Jak-7«	512,05
Na avionu »Jak-1«	744,18

Od 10. decembra 1944. do zaključno 10. aprila ove godine izgubljeno je tri pilota slušaoca kursa:

Vodnik pilot lovac **Mogin D.** Sava na avionu »Jak-1«, 24. januara 1945. godine u 16,30 časova, imao je zadatak u zoni akrobacije. Iz nepoznatih razloga otišao je na deo fronta Sotin — Vukovar gde je oboren (PAA). Pilot iskočio sa padobranom i zarobljen od neprijatelja. Avion se na zemlji zapalio.

Zastavnik, diplomirani pilot učenik kursa **Novaček S.** Josip sa pratiocem diplomiranim pilotom **Martinčićem L.** Lovrom, na avionu »U-2« 13. marta 1945. godine u 15,50 časova, imao zadatak zonu akrobacije. Po završenim akrobacijama, na visini oko 350 metara, pilot je hteo praviti prevrtanje preko krila. Evolucija mu nije uspela, avion se suviše zaneo u leđni položaj. Pilot je pokušao izravnati avion, ali mu nije uspelo; avion je prešao u položaj pikiranja i sa povećanom brzinom udario u zemlju. Oko 300 metara u blizini aerodroma u Rumi. Avion uništen. Posada poginula.

Stariji vodnik pilot lovac M. B. na dan 25. decembra 1944. godine u 16,40 časova, na avionu »Jak-1« na aerodromu Zemun, imao zadatak školski krug. Pri silaženju polomio se levi točak, rezultat: slomljena desna noga, oštećen hladnjak za ulje i vodu, oštećena elisa i vrh desnog krila.

Krivica do pilota, jer je došao na sletanje na jedan točak i sa velikom brzinom. Pilot nepovređen. Avion predat na opravku.

Poručnik pilot lovac Z. S., na dan 16. februara 1945. godine u 11,30 časova na avionu »Jak-1«, imao zadatak školski krug. Posle četvrtog poletanja motor je prestao da radi, uzrok nestanak benzina i sleteo sa uvučenim stajnim trapom, udaljen 1 km od aerodroma Zemun. Rezultat: polomljen stajni trap, hladnjak za ulje i vodu i elisa. Pilot nepovređen. Avion predat na opravku.

Vodnik pilot lovac G. E., na dan 16. februara 1945. godine u 14,40 časova, na avionu »Jak-1«, na aerodromu Zemun, imao zadatak u zoni akrobacije. Pri sletanju došao na jedan točak, sa traverzom (pobegao sa pravca). Rezultat: polomio levi točak, oštećen hladnjak za ulje i vodu, kraj[3] levog krila i elisa. Krivica do pilota. Pilot ogreben malo po licu. Avion predat na opravku.

Vodnik pilot lovac J. A., na dan 17. februara 1945. godine u 14,45 časova, na avionu »Jak-1« na aerodromu Zemun, imao zadatak školski krug. Pri sletanju imao traverzu. Rezultat: oštetio stajni trap i elisu. Krivica do pilota. Pilot dobio male ogrebotine. Avion predat na opravku.

Vodnik pilot lovac G. E., na dan 17. februara 1945. godine u 16,50 časova, na avionu »Jak-1« na aerodromu Zemun, imao zadatak školski krug. U sletanju bio dugačak i na kraju letilišta zapao u rupe. Rezultat: polomljena leva noga, hladnjak za vodu i ulje, ivica levog krila i elisa.

Krivica do pilota. Pilot nepovređen. Avion predat na opravku.

Mlađi vodnik diplomirani pilot I. M., na dan 17. februara 1945. godine u 16,50 časova, na aerodromu Zemun na avionu »Jak-1« imao zadatak školski krug. Pri sletanju upao u rupe. Rezultat: izlomio obe noge stajnog trapa, oštetio hladnjak za ulje i vodu, ivicu levog krila i elisu.

Krivica do pilota. Pilot nepovređen. Avion predat na opravku.

Vodnik pilot lovac M. D., na dan 20. februara 1945. godine u 11,40 časova na aerodromu Zemun, na avionu »Jak-1«, imao zadatak u zonu akrobacije. U sletanju ostavio otvoren vazdušni pritisak, nije imao dovoljno pritiska, pa sa nepotpuno izvučenim stajnim trapom sleteo. Rezultat: polomio stajni trap, oštetio elisu i hladnjak za vodu i ulje.

Krivica do pilota. Pilot nepovređen. Avion predat na opravku.

Vodnik diplomirani pilot K. I., na dan 6. marta 1945. godine u 11,20 časova, na avionu »Jak-1«, na aerodromu Ruma, imao zadatak školski krug. Pri sletanju bio je kratak, nije dodao na vreme gas pa je udario levom nogom u ivicu kanala na ivici letilišta. Rezultat: slomio levu nogu, hladnjak za vodu i ulje.

Krivica do pilota. Pilot nepovređen. Avion predat na opravku.

Vodnik diplomirani pilot O. M., na dan 6. marta 1945. godine u 13,30 časova, na avionu »Jak-1« na aerodromu Ruma, imao zadatak školski krug. Pri sletanju imao veću brzinu, visoko izravnao, ostao bez brzine i prevukao, avion kliznuo na krilo.

[3] To jest rub, ivica krila.

Rezultat: izlomio levo krilo, noge stajnog trapa, hladnjak za ulje i vodu i elisu. Krivica do pilota. Pilot nepovređen. Avion predat na opravku.

Borac diplomirani pilot K. B., na dan 1. aprila 1945. godine u 13,40 časova, na avionu »Jak-1«, imao zadatak zonu kod Čuruga. Izgubio se u vazduhu i nije znao doći na aerodrom Gospođinci. Spustio se kod mesta Mola. Oštetio: stajni trap, drljaču, rep, krila, hladnjak za vodu i ulje, elisu i rezervoar za ulje.

Krivica do pilota. Pilot nepovređen. Avion za rashodovanje.

Borac diplomirani pilot M. N., na dan 4. aprila 1945. godine u 16,30 časova, na avionu »Jak-1«, na aerodromu Gospođinci, imao zadatak zonu — akrobacije. Po silasku na aerodrom, prilikom rulanja ka startu u zaokretu nakrenuo se avion na desnu stranu, rezultat: oštetio desno krilo, polomio upornice stajnog trapa, pomoćni cilindar, utvrđivač upornice i vazdušne cevi stajnog trapa.

Krivica do pilota. Pilot nepovređen. Avion predat na opravku.

U svemu uništeno 2 aviona »Jak-1« i 1 avion »U-2«.

Delimično oštećeno 10 aviona »Jak-1«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Jug Drago

Komandant major
pilot-lovac
K. M. Lekić

BR. 150

lZVESTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 17. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JEDINICAMA 1. I 3. ARMIJE NA PRAVCIMA PODRAVSKA SLATINA — VIROVITICA I SLAVONSKI BROD — NOVA GRADIŠKA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
General-majoru **Harnoviću**

Operativni izveštaj broj 73 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 17. aprila 1945. g. u 19 časova po jug. vremenu, karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 17 aprila 1945. vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jug. armije.

Avioni 11-2 izvršili su 13 uspešnih borbenih letova, a avioni tipa Jak-1 izvršili su 14 borbenih letova, svega izvršeno 27 letova.

Bombardovani i mitraljirani[2] neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika protivnika u rejonima: Moslavina, Podr. Slatina, Suho Polje, Slav. Požega, Andrijevci, Brod, Derventa, Batrina i Nova Gradiška.[3]

Uništeno: 9 automobila, 2 lokomotive, 6 vagona, 14 kola sa ljudstvom i materijalom, jedan protivavionski top, izazvana jedna eksplozija i jedan požar u kolonama neprijateljskih automobila.

Ubijeno 25 neprijateljskih vojnika.

Sa bojnih letova nisu se vratili dva aviona tipa 11-2 sa pilotima Gladaj i Arnautović;[4] njihova sudbina nije poznata.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, k. 22.
[2] Treba: bombardovanjem i mitraljiranjem.
[3] Vazduhoplovna podrška jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije u nastupanju ka Zagrebu i Varaždinu.
[4] Pogrešno; treba: vodnik Grabar Josip, pilot-lovac iz 112. lovačkog puka, koji je nestao štiteći jurišne avione pri bombardovanju saobraćaja kod Doboja (vidi dok. br. 176). Iz izveštaja štabova 11. i 42. vazduhoplovne divizije pilot Pavle Arnautović nije doživeo tog dana udes.

2. *Izviđanje*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili sur

U vremenu od 5,40 do 6,50 čas. sa vis. od 1.000 do neposredno iznad zemlje.

Po drumu Moslavina — Podr. Slatina — Virovitica pokreti i prikupljanja neprijateljske vojske nije primećeno.

Po drumu od Striživojne prema Brodu pokret oko 150 kola i oko 40 automobila sa čelom kod Broda.

Na želj. stanici Brod 6 kompozicija od po 25 do 40 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Na želj. stanici Pleternica jedna kompozicija od 10 vagona sa lokomotivom prema jugu.

Na želj. stanici Derventa 1 kompozicija od 15 vagona sa lokomotivom prema severu.

U vremenu od 8,45 do 8,55 čas. sa vis. od 1200 do 200 metara.

U Andrijevcima oko 20 kola na mestu.

U Garčinu oko 6 automobila, a u Bukoviju[3] oko 10 automobila na mestu.

Po drumu Bukovlje — Brod pokret oko 10 automobila.

U vremenu od 11,20 do 12.00 čas. sa visine od 1000 do 50 m.

Po drumu Andrijevci — Brod pokret pojedinačnih kola.

Na želj. stanici Brod nema kompozicija.

Zapadna ivica Broda u plamenu.

Po drumu Brod — Ruščica pokret oko 20 natovarenih kola.

Po drumu Brod — Batrina — Nova Gradiška pokreti prikupljanja neprijateljske vojske nije primećeno.

Po drumu Moslavina — Podr. Slatina — Virovitica, Podr. Slatina — Našice — SI. Požega pokret pojedinačnih kola.

U vremenu od 15,00 do 16.00 čas. sa visine od 1.000 do 200 m.

Po drumu od Broda prema Novoj Gradiški pokret oko 70 automobila i oko 50 kola.

Po drumu Našice — SI. Požega — Moslavina — Podr. Slatina — Virovitica pokreti prikupljanja neprijateljske [vojske] nije primećeno.

Protivavionska artiljerija otvarala je vatru iz: Andrijevci oko dve baterije, Garčin oko jedna baterija, Brod dve baterije, Derventa tri baterije, Čačinci dve baterije.

[5] Kod Slavonskog Broda

Protivnički lovci nisu se pojavljivali.
Vreme: Jasno, vidljivost unapred 8 do 12 km.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PREDSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GEN. ŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 151

OBAVEŠTENJE POMOĆNIKA NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 17. APRILA 1945. KOMANDANTU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA O REZULTATIMA DEJSTVA AVIJACIJE PRI PROBOJU SREMSKOG FRONTA[1]

MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
GENERALŠTAB
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Operativno odeljenje
Pov. op. br. 122
17-IV-1945. god.
Beograd

KOMANDANTU AVIA GRUPE
GENERAL-MAJORU AVIJACIJE VITRUKU

Komandant II Armije general-lajtnant Koča Popović depešom od 11. IV. 1945. dostavio je:

»Naša avijacija 10.IV. 1945. uništila je na železničkoj stanici Doboj železničku kompoziciju od 35 vagona sa ljudstvom i materijalom«.

Komandant I Armije general-lajtnant Peko Dapčević telefonom 10. IV. 1945. javio je:

»U vremenu prelaza naše vojske preko r. Save, severno od Brčkog, naša avijacija je u rejonu Gunja i na želj. stanici Gunja radila veoma dobro tako da je dezorganizovala protivničku odbranu i olakšala prelaz preko r. Save našoj vojsci«.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—2, K. 21 A.

Načelnik štaba I Armije general-major Milutin Morača telefonom 12. IV. 1945. javio je:

»12. IV. 1945. god. u vremenu proboja Sremskog fronta oko 100 naših aviona paralizovalo je protivničku odbranu na sektoru Mohovo — Lovaš — Tovarnik — Ilinci i Lipovac«.

III Armija depešom od 15. IV. 1945. dostavila je:

»Naša avijacija rano ujutru uspešno bombardovala Našice i uništila jednu neprijateljsku pešadijsku kolonu«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik načel. Genštaba
general-major:
(M. P.) **Rade Hamović**

BR. 152

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 18. APRILA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJAMA GEROVO — RAKEK I KOCEVJE — LJUBLJANA I O NAPADU NA NEMAČKE POLOŽAJE KOD GENERALSKOG STOLA[1]

18. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 351

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Gerovo — Rakek** i **Kočevje — Ljubljana.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 8 sati
Poleteli: 10.00 čas. iz Prkosa
Sleteli: 12.00 „ u Prkos

Piloti: vođa poručnik **Srdanović** Milan
br. 2 potporučnik **Vrabič** Ciril
br. 3 „ **Radulović** Radovan
br. 4 poručnik **Fabjanović** Šime

Dva aviona bombardovali blizu **Cabra** 4 kamiona i 2 konjska kola i sve uništili. Druga dva aviona bombardovali na istome

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/75—4, K. 1450.

putu nešto južnije 10 konjskih kola. 2 bombe u cilj i 2 prebacile. Svi avioni izvršili mitraljiranje.
Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 4 kamiona i 7 konjskih kola uništeno.

OPERACIJA BR. 352

Zadatak: Bombardovanje topovskih pozicija kod **Generalskog Stola.**[2]

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 11 sati
Poleteli: 10.30 čas. iz Prkosa
Sleteli: 13.15 „ u Prkos

Piloti: vođa komandant **Šoić** Hinko
br. 2 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 major **Ivanišević** Đuro
br. 4 zastavnik **Semolić** Marjan

Jedan avion bombardirao u **Generalskom Stolu** 1 10-tonski kamion, koji je eksplodirao. Tri aviona bombardovali topovske pozicije kod **Generalskog Stola.** Sve bombe blisko promašile. Oko 1 km južno od **Jastrebarskog**[3] osmotren jedan neprijateljski auto. Svi avioni napali mitraljezima i topovima 2 do 3 puta, uništili kola i ubili 10 neprijateljskih vojnika.
Naši gubici: 0

Nepr. gubici: 2 automobila uništena i 10 vojnika ubijeno.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 34. NO divizije u borbama za Generalski Stol (vidi Arhiv VII, reg. br. 2/48—3, к. 119/4).
[3] Na komunikaciji Karlovac—Zagreb

BR. 153

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 18. APRILA 1945. O OTKRIVANJU MINA KOD OSTRVA CRESA I LOŠINJA I O NAPADU NA NEMAČKE POLOŽAJE I PLOVNE OBJEKTE U SEVERNOM JADRANU[1]

18/4/1945

Operacija br. 112 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje mina oko otoka **Cresa.**

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 2 časa 50 min.
Poleteli: 12.10 čas.
Sleteli: 13.35 čas. — Ispaljeno: 0 raketa : 0 mitr. metaka

Piloti: vođa zast. Todorović
br. 2 zast. Antončić

Pronađena i javljena svega 1 plutajuća mina na pretraženom području. Slab netačan flak sa otoka **Cresa.** Vreme lepo, vidljivost dobra.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 113 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti utvrđeni položaj **Amruševo-** gde se pretpostavlja da se nalazi ustaški štab smešten u zgradama.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja: 7 časova
Poleteli: 12.15 čas.
Sleteli: 14.00 čas. — Ispaljeno: 24 rakete po 30 kg
500 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Marinović
br. 2 vod. Završnik
br. 3 por. Rebula
br. 4 vod. Prebeg

Leteli pravo do cilja u pratnji 4 Spitfajera. Sva četiri Hurricana izvršili napad iz niskog leta, postigli 3 salve po 8 raketa u zgrade, zgrade ostale u plamenima i dimu. Nije bilo flaka. Kada su se približili cilju, primetili su piloti kako napadaju kuće u severnom delu sela još nekoji drugi avioni. Na putu

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/100—4, K. 1450.

[2] Kod Klinča Sela, na komunikaciji Zagreb--Karlovac

kući pronašli kolonu kamiona i kola na **konjsku vuču** severno od Generalskog Stola ali nisu napali, sa kolone otvorena lagana protivavionska vatra na avione. Vreme prilično dobro, sumaglica.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 5—6 zgrada uništeno (po podacima smešten ustaški štab).

Operacija br. 114 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama 3 vagona krcata municijom na južnoj strani brda SE od Abazzije[3] i jednu osamljenu kuću crvenkaste boje blizu ceste i železničke pruge, gde se po podacima nalazi 50 Nemaca.

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 15.50 čas.
Sleteli: 17.20 čas.
Ukupno vreme letenja: 6 sati
Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg
: 0 metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 por. Frankl
br. 3 zast. Klokočovnik
br. 4 vod. Pavičić

Vođa grupe i br. 2 napali crvenu kuću sa bliskim promašajima (2—3 m), br. 3 i 4 podbacili oko 7 metara, za vreme napada opazili kako trče nepr. vojnici iz kuće. Posle napada su pronašli 3 vagona ali su primetili da su bili već prethodno uništeni. Daljna opažanja javljena. Bez p.a. gađanja.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 1 kuća lagano oštećena, naneseni gubici nepr. vojnicima (grupi od oko 50).

Operacija br. 115 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama selo **Gerovo (Bela Krajina).**[4]

Broj aviona: 6 Hurricana MK IV
Poleteli: 08.15 čas.
Sleteli: 09.45 čas.
Ukupno vreme letenja: **9** sati
Ispaljeno: 48 raketa po 30 kg
: 300 mitr. metaka

[3] To jest Opatije.

[4] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 20. NO divizije 4. jugoslovenske armije u nastupanju ka Rijeci, na pravcu Crni Lug—Gerovo—Prezid (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—16/3, к. 119/4).

P i l o t i : **vođa por. Majcen**
br. 2 **zast.** Klokočovnik
br. 3 vod. Krsnik
br. 4 kap. Jež
br. 5 ppor. Ratkovčić
br. 6 por. Frankl

Napali cilj u 09.15 časova, ispalili 24 rakete u selo, što je prouzrokovalo mnogo dima i 3 eksplozije sa vatrom iz 3 kuće. 6 raketa je bilo ispaljeno na jednu trospratnu kuću, mnogo sivog dima iz kuće. Postigli zatim još 4 direktna podotka u još jednu kuću, koja je bila ostavljena u dimu. Jedna depeša koja je stigla idućeg dana 20/4 iz partizanskih zemaljskih izvora javlja da je bio jedan 5-tonski kamion pun nepr. vojnika tom prilikom potpuno uništen i svi vojnici na kamionu ubijeni. Ostale rakete su imale isto dobar rezultat za partizanske operacije pošto je bilo pobijeno mnogo nepr. vojnika. Nije bilo p.a. vatre, vreme dobro, bez oblaka nad ciljem.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 4 kuće uništene, oko 7 kuća oštećeno, jedan 5--tonski kamion pun nepr. vojnika uništen, vojnici pobijeni. Daljni gubici naneti nepr. trupama.

Operacija br. 116 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje mina severno i istočno od **Lošinja Malog** i oko **Trstenika.**[5]

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV
Poleteli: 12.25 časova
Sleteli: 14.00 „
Ukupno vreme letenja: 3 sata 10 minuta
Ispaljeno: 0 raketa
: 0 mitr. metaka

P i l o t i : vođa ppor. Ratkovčić
br. 2 por. Frankl

Na datim i pretraženim prostorijama pronađena svega jedna lutajuća mina. Oblaci 9/10 na visini 7000 stopa. Vidljivost 20 milja.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 117 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje nepr. brodovlja u **Severnom** Jad**ranu.**

[5] Odnosi se na otok Trstenik (između otoka Cresa i Raba).

Broj aviona: 3 Hurricana MK IV
Poleteli: 05.55 čas.
Sleteli: 07.20 „

Ukupno vreme letenja: 4 sata 15 min.
Ispaljeno: 24 rakete po 30 kg
500 mitr. metaka

Piloti: vođa ppor. Vlahov
br. 2 zast. Završnik
br. 3 zast. Prebeg

Leteli na ruti: **Planinski kanal — Rijeka — Cres — Arsa kanal.** U kanalu **Arsa** pronašli 4 jedrilice duge oko 20 met., jedna bele boje, jedna tamno plave sa 2 jarbola. U 06.30 čas. ispalili na njih 24 rakete i izjavljeno je da su sve 4 jedrilice potopljene, nije primećena posada. Bez p.a. gađanja.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 4 jedrilice (20 m dugačke) potopljene.

Operacija br. 118 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti topovske položaje blizu **Sušaka:** kota 229 i 139 m. (poviše i ispod **Trsata).**[6]

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 15.20 čas.
Sleteli 16.40 „

Ukupno vreme letenja: 5 sati 20 min
Ispaljeno: 32 rakete po 30 kg
: 0 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 zast. Klokočovnik
br. 3 kap. Jež
br. 4 vod. Pavičić

Postignuto 16 direktnih pogodaka u topovski položaj na koti 139, koji je uništen. Rakete koje su bile ispaljene na kotu 229 su nekoliko podbacile.

Oprezne vatre zapadno od **Bakra.** Lagana vatra, gađanje netačno. Bez oblaka i maglica.

Naši gubici: 0

Nepr. **gubici: Uništen** jedan **topovski** položaj.

[8] Vazduhoplovna podrška jedinicama 4. jugoslovenske armije. Tog su dana jedinice armije (19. i 43. divizija) izbile pred Rijekom na liniju Bakar — Učevac — Kamenjak — Plašak (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—15/3, к. 119/4).

Operacija br. 119 (sa Zemunika)

Zadatak: **Izviđanje** protiv nepr. brodovlja od Levrere[7] **i** Cresa.
Broj **aviona:** 2 Hurricana MK IV Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 18.00 čas. 3 **sata** 20 **min.**
Sleteli: 19.40 „ Ispaljeno: 0 raketa
: 0 mitr. metaka

Piloti: vođa kap. Jež
br. 2 por. Frankl

Nikakvo brodovlje nije bilo primjećeno na zapadnom itinereru. Potopljeno brodovlje osmotreno i javljeno. Teška, srednja i lagana p.a. vatra iz **Rijeke,** gađanje tačno. Sumaglica, vidljivost 4 milje.[8]
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 0

[7] Odnosi se na ostrvo Zečju (zapadno od ostrva Cresa).
[8] Eskađrila nije dejstvovala 17. aprila 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

BR. 154

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 18. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JEDINICAMA 1. I 3. ARMIJE NA PRAVCIMA PODRAVSKA SLATINA — VIROVITICA I SLAVONSKI BROD — NOVA GRADIŠKA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 74 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 18 aprila 1945 g. u 18 sati po jug. vremenu, karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 18 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 5 uspešnih borbenih letova a avioni tipa JAK-1 izvršili su 17 uspešnih borbenih letova, svega 22 leta.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Moslavina, Podr. Slatina, Čačinci, Suhopolje, Virovitica, Garčin, Brod, Batrina, SI. Požega i Nova Gradiška.[2]

Uništeno: 20 automobila, 7 kola sa ljudstvom i materijalom, i oko 50 neprijateljskih vojnika i oficira.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

TJ vremenu od 5,30 do 6,30 čas. sa visine od 1200—50 m.

Po drumu Bukovlje — Brod u pokretu 20 automobila.

Po drumu Brod — Andrijevci velika kolona automobila i kola. Broj nije ustanovljen.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] Vazduhoplovna podrška jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije na pravcima nastupanja ka Zagrebu i Varaždinu u gonjenju nemačkog 34. armijskog korpusa koji se povlačio na ćelom frontu.

Na želj. stanici Oriovac jedna železnička kompozicija sa oko 50 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Na želj. stanici Batrina jedna želj. kompozicija od 30 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Po drumu Batrina — Godinjak u pokretu oko 40 kola.

Po drumu Godinjak — Nova Gradiška kolona automobila i kola, oko 100.

Na želj. stanici N. Gradiška 3 želj. kompozicije po 25—30 vagona, sa lokomotivom prema zapadu.

Po drumu N. Gradiška — SI. Požega skupljanje i pokreti neprijatelja nisu primećeni.

Po drumu Moslavina — Čađavica prikupljanje i pokreti neprijatelja nisu primećeni.

Po drumu Čađavica — Vranješevac oko 50 kola, ispred kolone oko 30 konja.

Po drumu Podr. Slatina — Suhopolje u pokretu 40 kola.

Na želj. stanici Suhopolje jedna želj. kompozicija sa 15 vagona prema zapadu.

Po drumu Suhopolje — Virovitica u pokretu oko 40 kola.

U vremenu od 11,40 do 12,30 čas. sa visine od 1000—300 m.

Po drumu Garčin — Brod — Batrina u pokretu oko 70 kola i automobila pojedinačno.

U Brodu oko 60 kola i automobila na mestu.

Na želj. stanici Brod 2 kompozicije po 30—40 vagona, od njih su odvojene 2 lokomotive.

Na jugoistočnoj ivici Broda gori fabrika.

• Po drumu Batrina — N. Gradiška u pokretu u oba pravca pojedinačno oko 20 automobila.

Na želj. stanici St. Petr. Selo jedna želj. kompozicija sa 60 vagona i lokomotivom prema zapadu.

U mestu N. Gradiška oko 25 automobila i 50 kola na mestu.

U vremenu od 11,40 do 12,40 čas. sa visine od 900—200 m.

Po drumu Moslavina — Podr. Slatina u pokretu oko 40 kola i 5 automobila.

Od Moslavine prema jugu u pokretu oko 60 kola i 10 automobila.

Po drumu Podr. Slatina — Mikleuš u pokretu u oba pravca 25 kola pojedinačno.

Sa zapada prema Čačincima u pokretu 20 kola.

Protivavionska artiljerija dejstvovala je iz: Bukovlja 1 baterija, Broda 4 baterije, Oriovca 1 baterija, Batrine 2 baterije, N. Gradiške 1 baterija.

Neprijateljski avioni nisu se pojavljivali.

Vreme: Oblačno (8—10 balova), sa visine od 1500—2000 m. vidljivost unapred 5—10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
ПпЛягРпкп

PREDSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GEN. ŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 155

IZVOD IZ ZAPOVESTI ŠTABA 3. ARMIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 18. APRILA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA O ZADACIMA AVIJACIJE U TOKU NASTUPANJA KA BJELOVARU I VARAŽDINU[1]

Štabu grupe vazduhoplovnih divizija

ŠTAB
III JUGOSLOVENSKE ARMIJE
br. 208
dana 18. IV. 45
u 24.00 časa

ZAPOVJEST

Na glavnom pravcu našeg nastupanja neprijatelj pokušava zadržati prodiranje naših jedinica, ali mu to nije uspelo. Spojivši se direktno sa divizijama 6 korpusa celokupna snaga naše armije produžiće energično prodiranje ka Varaždinu i Bjelovaru, levo povezujući se sa jedinicama I armije koje vode uspešnu bitku u području Pleternice i nastupaju ka Batrini i Gradiški u cilju zaokruživanja Broda i daljeg prodiranja ka zapadu. U isto vreme divizije 10 korpusa drže slobodnu teritoriju Daruvarsku kotlinu i istočni deo Bjelovarske kotline, što će povoljno uticati na daljni razvoj naših ofanzivnih operacija.

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/49—4, к. 1450.

U cilju izvršenja-produženja osnovnog zadatka,

NAREĐUJEMO:

[2]

AVIJACIJA:

Opšti zadatci: Izviđa i tuče neprijateljske kolone i ciljeve ispred fronta armije. Posebni zadatci — prema razvoju situacije, zašto će se štabovi divizija obraćati ovome štabu.

Održavanje veze između avijacije i jedinica belim platnima, koja postavljati brzo na prednjoj liniji pešadiskog rasporeda čim se naši avioni pojave.

NAPOMENA:

— Imajući u vidu dosadanji vrlo povoljan razvoj operacija treba energično produžiti taktiku brzih prodora i obuhvatanja glavnih neprijateljskih otpornih tačaka, te ne dozvoliti neprijatelju frontalnu odbranu i ne dati mu mogućnost za sređivanje

— Pitanje veze u ovoj situaciji je od naročitog značaja i zbog toga mu posvetiti najveću pažnju.

— Štab 6 korpusa i štabovi 16, 36 i 51 divizije obavezno će prije svake promene komandnog mesta izvestiti ovaj štab gde se premeštaju.

— Susedne jedinice između sebe uspostaviće što svestraniju vezu. To se odnosi na sve jedinice počev od najmanjih •— desetina pa do divizije zaključno.

— Štab armije u Burđenovcu.

— Komanda pozadine armije u Našicama.

— 40 divizija i odredi 6 korpusa održavaće vezu sa jedinicama 1 armije.

Prijem ove zapovesti potvrditi radiogramom, sa naznačenjem časa prijema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar pukovnik (M. P.Ì B. Petričević s.r.

Komandant general-lajtnant Košta Nađ s.r.

Načelnik štaba
pukovnik Subotić s.r.

Tačnost prepisa overava
NAČELNIK
Operat.-obavešt. odelenja
kapetan Aćimović[3]
(Aćimović)

[2] Tačke se nalaze u dokumentu koji se objavljuje i označavaju zadatke ostalih jedinica iz sastava 3. armije.

[3] Miljко

BR. 156

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 19. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE POLOŽAJE U ČABRU I SUŠAKU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA KOMUNIKACIJI VOJNIĆ — KARLOVAC[1]

19. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 353

Zadatak: Bombardovanje **Cabra.**[2]

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 5 sati 20 minuta
Poleteli: 08.30 čas. iz Prkosa
Sleteli: 09.50 „ u Prkos

Piloti: vođa poručnik **Delić** Milan
br. 2 zastavnik Okanović Husein
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Kovačič** Mirko

Sve bombe bačene na cilj. Osmotren crni dim nakon eksplozije.

Naši gubici: 0

Nepr. gubici: Neosmotreno.

OPERACIJA BR. 354

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Generalski Stol — Karlovac.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 7 sati
Poleteli: 08.55 čas. sa Prkosa
Sleteli: 10.40 „ u Prkos

Piloti: vođa kapetan Pajić Nedeljko
br. 2 potporučnik **Radulović** Radovan
br. 3 poručnik **Srdanović** Milan
br. 4 potporučnik **Vrabič** Ciril

Dva aviona bombardovali jedan kamion između **Trebinje**[3] i **Krnjaka.** 2 bombe u cilj i 2 promašile. Kamion uništen. Druga dva aviona bombardovali konjska kola 15 km severno od **Karlovca.** 2 bombe blisko promašile, 2 daleko promašile. Mitraljira-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/75—4, к. 1450.

[2] Vazduhoplovna podrška jedinicama 20. NO divizije na pravcu Gerovo—Čabar. Divizija S3 nalazila u ulozi zaštite desnog armijskog boka (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—16/3, к. 119—4).

[3] Kod Karlovca u Kordunu

na i uništena 3 konjska kola na putu između **Bakovca** i **Karlovca.** 20 i 40 mm p.a. vatra iz **Karlovca.**
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 1 kamion i 3 konjska kola uništena.

OPERACIJA BR. 355

Zadatak: Bombardovanje topovskih pozicija na koti 258 (oko 3 km severno od **Rijeke).**[4]
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 4 sata 40 minuta
Poleteli: 15.10 čas. iz Prkosa
Sleteli: 16.20 „ u Prkos
Piloti: vođa komandant **Šoić** Hinko
br. 2 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 major **Ivanišević** Đuro
br. 4 zastavnik **Semolić** Marjan

Sve bombe pale na označeno mesto. Rezultat neosmotren zbog jake 20 i 40 mm p.a. vatre.
Naši gubici: 0.
Nepr. gubici: Neosmotreno.

[4] Vazduhoplovna podrška jedinicama 4. jugoslovenske armije (vidi Arhiv Vii, reg. br. 1—16, к. 118—4).

BE. 157

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 19. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JEDINICAMA 1. ARMIJE NA PRAVCU SLAVONSKI BROD — NOVA GRADIŠKA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Harnoviću**

Operativni izveštaj broj 75 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 19 aprila 1945 god. u 19 sati po jug. vremenu, karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. — Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 19 aprila 1945 g. vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 4, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 16 uspešnih borbenih letova, svega 20 letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Brod, Bos. Brod, Batrina i Nova Gradiška.[2]

Uništeno 5 automobila, 6 kola sa ljudstvom i materijalom i **ubijeno** 5 neprijateljskih vojnika.

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. — *Izviđanje:*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 12,25 do 13,30 čas. sa visine od 1000—600 m.

U Brodu pojedinačno kretanje automobila i kola.

Na želj. stanici Brod 5 želj. kompozicija po 30—40 vagona, bez lokomotiva, jedna lokomotiva od njih je odvojena.

Na ulicama Broda neprijatelj postavlja barikade a na aerodromu voda.

Na želj. stanici Batrina oko 300—350 vagona i 4 lokomotive odvojeno od njih.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, k. 22.

[2] Vazduhoplovna podrška jedinicama 1. armije na pravcu nastupanja ka Zagrebu koje su vodile žestoke borbe za Pleternicu.

U mestu Batrina 40 automobila na mestu i do čete pešadije.

Na želj. stanici St. Godinjak 2 želj. kompozicije po 30—40 vagona, jedna od njih sa lokomotivom-prema zapadu.

Po drumu Batrina — N. Gradiška pojedinačno kretanje automobila i kola.

Mesto Pleternica gori.

Protivavionska artiljerija dejstvovala je iz Broda, oko 4 bat.

Neprijateljski avioni nisu se pojavljivali.

Vreme: Oblačno (8—10 balova), sa visine od 1200 m. vidljivost unapred do 5 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

Pretstav. Vazd. grupe **Vitruk**
kod Generalštaba Jug. armije
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 158

IZVESTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 20. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMACKE POLOŽAJE NA LOŠINJU, NA AERODROM LUČKO KOD ZAGREBA I ŽELEZNIČKI SAOBRAĆAJ KOD TUROPOLJA[1]

20. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 356

Zadatak: Bombardiranje topovskih pozicija na brdu 37 (otok **Lošinj).**[2]

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 4 sata i 40 minuta
Poleteli: 06.30 čas. iz Prkosa
Sleteli: 07.40 „ na Prkos

Piloti: vođa poručnik **Delić** Milan
br. 2 zastavnik **Okanović** Husein
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Kovačič** Mirko

Sve bombe blisko promašile cilj.

OPERACIJA BR. 357

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Generalski Stol — Karlovac — Dugo Selo — Sisak — Kostajnica.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 7 sati 40 minuta
Poleteli: 11.15 čas. iz Prkosa
Sleteli: 13.10 „ u Prkos

Piloti: vođa major **Ivanisevic** Đuro
br. 2 potporučnik **Vrabič** Ciril
br. 3 ,, **Radulović** Radovan
br. 4 poručnik **Fabjanović** Šime

Na ćelom putu ništa osmotreno. Dva aviona bombardovali aerodrom **»Ričko«**[3] kod **Zagreba,** a druga dvojica željezničku prugu kod **Turopolja.**

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/76—4, к. 1450.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 9. NO divizije i Kvarnerskog odreda mornaričke pešadije koje su se iskrcale na Lošinj i Cres 20. aprila 1945. i istog dana ih zauzele. Tom prilikom uništene su snage dva nemačka mornarička artiljerijska diviziona jačine oko 1.200 ljudi. O vazduhoplovnoj podršci kaže se u izveštaju Pomorske komande Sjevernog Jadrana od 24. aprila 1945. sledeće: »Radi istovremenog nastupanja IV armije na području Gorski kotar — Sušak — Rijeka avijacija je bila previše zauzeta i nije mogla da potpuno izvrši zadatke postavljene po štabu IX divizije« (tom VIII, knj. 3, dok. br. 170).

[3] Pogrešno; treba: Lučko.

BR. 159

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. OBLASNE VAZDUHOPLOVNE BAZE OD 20 APRILA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O IZGRADNJI LAŽNOG AERODROMA KOD DOROSLOVA[1]

Strogo poverljivo br. 1

ŠTAB 9 OBLASNE VAZDUHOPLOVNE BAZE
NOVJ

Broj 001617 — **Strogo poverljivo**
20. IV. 1945 god. — Obaveštajno

ŠTABU GRUPE DIVIZIJA

Na istočnoj strani mesta Doroslovo[2] podignut je, saradnjom naših i ruskih odeljenja za kamuflažu, dano-noćni (okruglo-sutočni) lažni aerodrom.

Rad oko podizanja toga lažnog aerodroma započeo je 1. aprila a završen je 19. aprila uz upotrebu nemačke radne snage.

Na aerodromu se nalaze 20 lažnih stajališta aeroplana (stajanke), lažna baterija i komandno mesto, pravi i lažni mitraljezi, lažna skloništa i putevi. Postoji 15 lažnih aeroplana, lažno benzinsko i bombno skladište, kao i lažne specijalne auto-mašine i dr.

Pošto su radovi na ovom lažnom aerodromu okončani, ukazuje se potreba za njegovo vazdušno foto-snimanje.

Prednje se dostavlja naslovu na nadležnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major (Šeremet)	Nač. za kamuflažu, poručnik (Lučić)	Komandant, pukovnik (Uzelac)
Šeremet[3]	**Konst.**[4] **M. Lučić**	**Uzelac**[5]

Uzeo podatke šef »Ob« — kap. **Glebov**

Otkucano u 2 primerka.
Br. 1 adresatu.
Br. 2 u predmet br. 94.

23. IV 45

Sefu Ob. od. kap. Glebovu

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 5/1—3, к. 1456.
[2] Kod Bačkog Brestovca
[3] Mehmed
[4] Konstantin
[5] Teodor

Строго поверљиво бр. 1 18

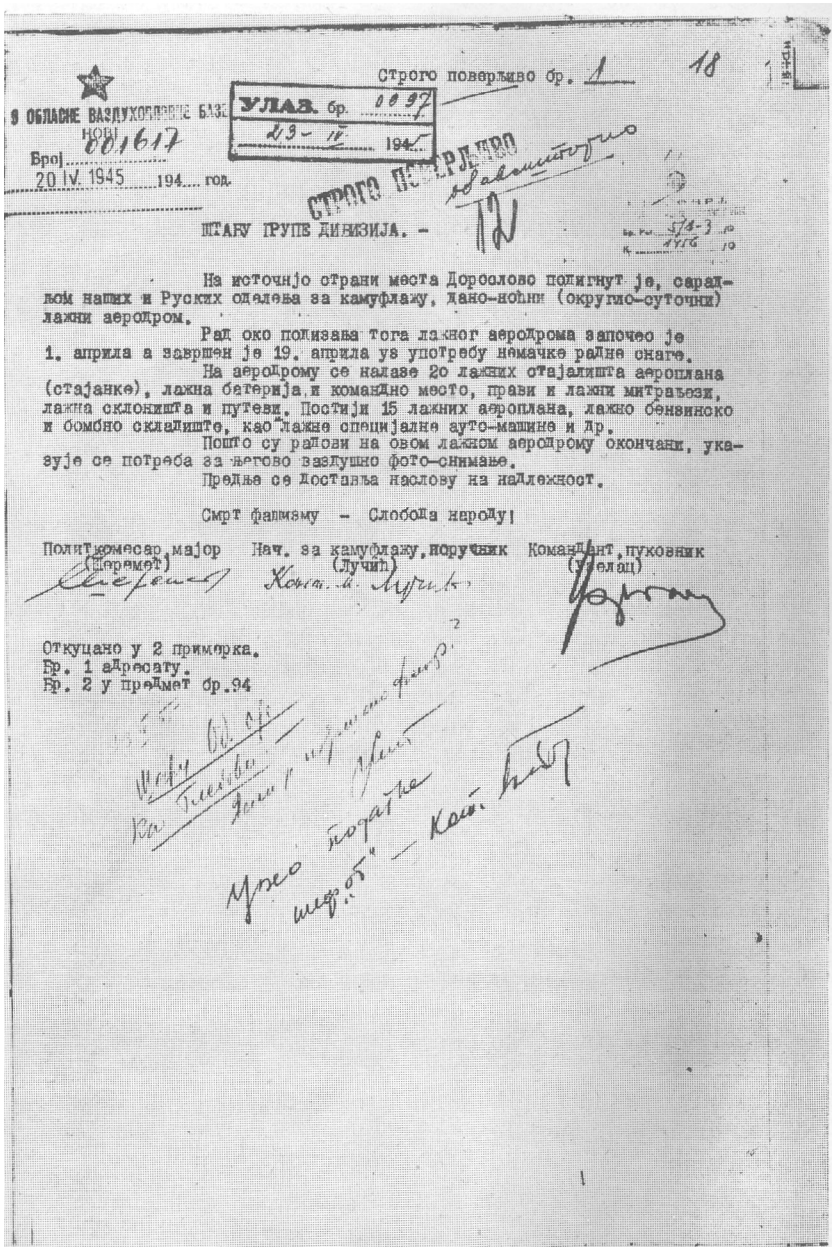

9 ОБЛАСНЕ ВАЗДУХОПЛОВНЕ БАЗЕ
НОВИ
Број 001617
20 IV. 1945 194... год.

УЛАЗ. бр. 0097
23 - IV 1945

СТРОГО ПОВЕРЉИВО
одавмиторно
12

ШТАБУ ГРУПЕ ДИВИЗИЈА. -

На источнјо страни места Дорослово подигнут је, сарадљом наших и Руских одељења за камуфлажу, дано-ноћни (округло-суточни) лажни аеродром.

Рад око подизања тога лажног аеродрома започео је 1. априла а завршен је 19. априла уз употребу немачке радне снаге.

На аеродрому се налазе 20 лажних стајалишта аероплана (стајанке), лажна батерија, и командно место, прави и лажни митраљези, лажна склоништа и путеви. Постији 15 лажних аероплана, лажно бензинско и бомбно складиште, као лажне специјалне ауто-машине и др.

Пошто су радови на овом лажном аеродрому окончани, указује се потреба за његово ваздушно фото-снимање.

Предње се доставља наслову на надлежност.

Смрт фашизму - Слобода народу!

Политкомесар, мајор (Шеремет) — Нач. за камуфлажу, поручник (Лучић) — Командант, пуковник (Узелац)

Откуцано у 2 примерка.
Бр. 1 адресату.
Бр. 2 у предмет бр.94

Фотокопија документа br. 159

BR. 160

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 20. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JEDINICAMA 1. ARMIJE NA PRAVCU SLAVONSKI BROD — NOVA GRADIŠKA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 76 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 20 aprila 1945 god. u 19 sati po jugos. vremenu, karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 20 aprila 1945 godine vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa 11-2 izvršili su 4, a avioni tipa JAK-1 izvršili su 13, svega 17 uspešnih borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Brod, Bos. Brod, Batrina i N. Gradiška.[2]

Uništeno 20 automobila, 5 vagona, izazvana 4 požara i 2 eksplozije i ubijeno oko 40 neprijateljskih vojnika i oficira

Svi avioni vratili su se u svoje baze.

2. Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 9,40 do 11 čas. sa visine od 1000—200 m.

U Brodu požari. Na zapadnoj ivici toga grada oko 15 automobila.

Po drumu Batrina — N. Gradiška u pokretu oko 60 automobila.

U mestu N. Gradiška 30 automobila i 50 kola, na mestu.

Po drumu prema zapadu od N. Gradiške u pokretu pojedinačni automobili i kola.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] Vazduhoplovna podrška jedinicama 1. jugoslovenske armije na pravcu nastupanja ka Zagrebu. Tog dana je 1. proleterska divizija, posle teških borbi, oslobodila Pleternicu.

Po drumu od Batrine prema Pleternici u pokretu pojedini automobili i kola.

U vremenu od 10,30 do 11,40 čas. sa visine od 1000—300 m.
Po drumu Podr. Slatina — Suhopolje — Virovitica skupljanje i pokreti neprijatelja nisu primećeni.

U vremenu od 14,50 do 16,50 čas. sa visine od 800—300 m.
Po drumu Sibinj -— Batrina u pokretu pojedinačni automobili i kola.

Na želj. stanici Oriovac jedna želj. kompozicija do 50 vagona sa lokomotivom prema zapadu.

Po drumu Batrina — N. Gradiška pokret pojedinih kola i automobila.

Protivavionska artiljerija dejstvovala iz: Batrine 1 baterija, N. Gradiške 2 baterije i Bos. Gradiške 2 baterije.

Neprijateljski avioni nisu se pojavljivali.

Vreme: Oblačno (3—9 balova), sa visine od 1200—1500 m. vidljivost unapred 2—5 kilometara, magla.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
niirlarontn

PREDSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENERALŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (HOMENKO)
A. Homenko

BR. 161

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 21. APRILA 1945. O IZVIĐANJU I OMETANJU SAOBRAĆAJA NA NEPRIJATELJSKIM KOMUNIKACIJAMA I BOMBARDOVANJU MOSTA U ILIRSKOJ BISTRICI[1]

21. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 358

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Kutina — Okučani — Klašnice.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 7 sati 20 minuta
Poleteli: 11.00 čas. iz Prkosa
Sleteli: 12.50 „ u Prkos

Piloti: vođa komandant **Šoić** Hinko
br. 2 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 3 poručnik **Srdanović** Milan
br. 4 kapetan **Pajić** Nedeljko

U **Rajiću** osmotrena velika kolona kamiona i tenkova koja se kretala prema **Zagrebu.** Tri aviona bombardovali ovu kolonu. Sve bombe pale na i između kolone. Jedan avion bombardovao železničku stanicu u **Rajiću,** i blisko promašio. Jaka p.a. vatra 20 i 40 mm.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreno.

OPERACIJA BR. 359

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Rijeka — Lipa — Rijeka.**
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 5 sati
Poleteli: 13.10 čas. iz Prkosa
Sleteli: 14.25 „ u Prkos

Piloti: vođa poručnik **Delić** Milan
br. 2 „ **Fabjanović** Šime
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Semolić** Marjan

Na putu ništa [nije] osmotreno. Bombardiran most u **Bistrici.**[2] Sve bombe promašile zbog slabe vidljivosti. Oblačnost-10/10 na visini 850 m.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/76—4, к. 1450.
[2] Odnosi se na Ilirsku Bistricu.

BR. 162

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 21. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE PLOVNE OBJEKTE KOD PULE[1]

21/4/1945

Operacija br. 120 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje protiv neprijateljskog brodovlja u području **Pulj — Brioni — rt Salvatore.**[2]

Broj aviona: 3 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 08.05 čas. — 6 čas. 40 min.
Sleteli: 09.45 čas. — Ispaljeno: 23 rak. po 30 kg. 0 met.

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 por. Frankl
br. 3 zast. Klokočovnik
br. 4 zast. Krsnik

U jednoj uvali na označenom području napali u 08.55 čas. 4 čamca duga 7—10 met. Postigli 6 direktnih pogodaka na čamce, od kojih je jedan potpuno a ostali oštećeni. Ostali brodovi nisu bili napadnuti što su 2 aviona bila jako oštećena od p.a. vatre. Jako lagana p.a. vatra, gađanje tačno. Vreme dobro, bez oblaka, sumaglica, vidljivost 5 milja.

Naši gubitci: 2 aviona teško oštećena od neprijateljske p.a. vatre.

Nepr. gubitci: 1 čamac potopljen, 3 oštećena (dužina oko 7—10 m.)

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/104—4, k. 1450.

Eskađrila nije dejstvovala 19. i 20. aprila 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.

[2] Verovatno rt Salvore kod Pirana.

BR. 163

IZVEŠTAJ STABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 21. APRILA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JEDINICAMA 1.1 3. ARMIJE NA OSNOVNIM PRAVCIMA NASTUPANJA[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUG. ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 77 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 21 aprila 1945 u 18 sati po jugos. vremenu, karta-sekcija Novi Sad 1:200.000

1. Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 21 aprila 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa JAK-1 izvršili su svega 30 uspešnih borbenih letova.

Mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Suhopolje — Virovitica — N. Gradiška i Oriovac.[2]

Uništeno: 30 automobila i 15 kola sa ljudstvom i materijalom.

Ubijeno: 70 neprijateljskih vojnika i oficira.

2. *Izviđanje:*

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 5,15 do 6,10 čas. sa visine od 1000—200 то.

Po drumu Moslavina — Podr. Slatina u pokretu 20 automobila, od njih 10 sa prikačenim topovima.

Od Podr. Slatine prema zapadu u pokretu 1 kompozicija sa 20 vagona.

Od Suhopolja prema zapadu u pokretu jedna kompozicija.

Od istoka prema Virovitici u pokretu oko 100 automobila, 50 kola natovarenih sa sijenom, te oko 4000 komada goveda.

Po drumu od Oriovca prema N. Gradiški kolona od 1000 nepr. vojnika.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 1. i 3. armije na pravcima nastupanja ka Zagrebu i Varaždinu. Tog su dana jedinice 1. armije (42. i 48. divizija) vodile borbe za Slavonsku Požegu.

U vremenu od 10,55 do 12,10 čas. sa visine od 1000—100 m.

U Batrini 10 automobila na mestu.

Od Kobaša prema severu 20 automobila i 15 kola u pokretu.

Od Vrbove prema N. Gradiški 10 automobila i 15 kola u pokretu.

U Godinjku 20 automobila na mestu.

U Rešetarima 20 automobila na mestu.

Od N. Gradiške prema zapadu 50 kola, 40 automobila i 12 topova sa konjskom vučom u pokretu.

Po drumu Podr. Slatina — Virovitica pokret nepr. nisu primećeni.

U vremenu od 14,15 do 15,30 čas. sa visine od 1000—400 m.

Po drumovima i u mestima (u rejonima) Oriovac — N. Gradiška i na sever Suhopolje — Pitomaca retko kretanje pojedinih kola i automobila prema zapadu.

Protivavionska artiljerija: Batrina 4 baterije, N. Gradiška 4 baterije, Virovitica 1 baterija, Ratkovica 1 baterija i Virovitica 2 baterije.

Vreme: Do 12 časova vedro, vidljivost unapred 10 kilometara, mala sumaglica. Posle podne: Oblačno (6 balova), vidljivost unapred sa visine od 3000 metara 5—6 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Dudarenko

PRETSTAV. VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUG. ARMIJE
GARD. MAJOR (TATARINCEV)
Tatarincev

BR. 164

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 22. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE PLOVNE OBJEKTE KOD ROVINJA[1]

22/4/45

Operacija br. 121 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje protiv neprijateljskog brodovlja: **rt Promontore-' — Rijeka i rt Promontore — Umago.**

Broj aviona:	4 Hurricana MKIV	Ukupno vreme letenja:	
Poleteli:	05.45 čas.		7 sati 20 min.
Sleteli:	07.35 čas.	Ispaljeno:	32 rak. po 30 kg. 2000 mitr. met.

Piloti: vođa kap. Cenić
br. 2 zast. Krsnik
br. 3 zast. Vlahov
br. 4 zast. Antončić

Nikakvo brodovlje [nije] primećeno između rta **Promontore** i **Umago** osim malih ribarskih čamaca između **Parenza**[3] i **Rovinja,** ali su na ulazu u jednu uvalu između naznačenih mesta opazili jedan motorni čamac. Kod prilaska aviona počeli su skakati iz njega neprijateljski vojnici, zato su dva aviona ispalili 16 raketa od kojih je 8 bilo direktni pogodci, motorni čamac potopljen. Ostala 2 aviona su ispalila 16 raketa na 3—4 ribarska čamca bez utvrđenog rezultata. U području **Pulja, Cresa** i **Abacije** nikakvo brodovlje. Bez flaka. Oblačnost 10/10 dole do 1000 stopa i niže, more jako uzburkano, vidljivost od 5— milja.

Nepr. gubitci: 1 motorni čamac od 7 m. dužine potopljen.

Naši gubitci: 0

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VIT, reg. br. 9/104—4, k. 1450.
[2] Odnosi se na rt Kamenjak na jugu Istre (kod Pule).
[3] To jest Poreča.

BR. 165

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 23. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE POLOŽAJE KOD RIJEKE[1]

23. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 360

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Rijeka — Trst — Sv, Peter — Rijeka.**

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati 40 minuta
Poleteli: 10.45 čas. iz Prkosa
Sleteli: 12.25 „ u Prkos
Piloti: vođa poručnik **Delić** Milan
br. 2 potporučnik **Radulović** Radovan
br. 3 poručnik **Fabjanović** Sime
br. 4 potporučnik **Vrabič** Ciril

Ništa nije bilo osmotreno. Bombe odbačene u more.

OPERACIJA BR. 361

Zadatak: Bombardovanje sela **Luban** i **Sarsani**[2] kod **Rijeke.**[3]

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 satil
Poleteli: 12.00 čas. iz Prkosa
Sleteli: 13.30 „ u Prkos
Piloti: vođa major **Ivanišević** Đuro
br. 2 zastavnik **Okanović** Husein
0 br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 zastavnik **Kovačič** Mirko

Dva aviona bombardovali **Luban.** Sve bombe pale na cilj.. Osmotren crni dim posle eksplozije. Druga dva aviona bombardovali **Sarsane.** Sve bombe u cilju. Rezultat neosmotren. Posle-bombardovanja svi avioni mitraljirali selo **Skvažići.**
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreno.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. tor. 8/77—4, к. 1450.
Eskađrila nije dejstvovala 22. aprila 1945. zbog nepovoljnih vremenskih prilika.
[2] Na geografskoj karti 1:100 000 piše: Saršoni.
[3] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 19. NO divizije-(vidi Arhiv VII, reg. br. 1—18/3, к. 119—4).

BR. 166

IZVEŠTAJ KOMANDE 2, LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 23. APRILA 1945. O TRAŽENJU MINA U ISTARSKOM OBALSKOM PODRUČJU I O NAPADU NA NEMAČKE ARTILJERIJSKE POLOŽAJE KOD RIJEKE[1]

23/4/1945 g.

Operacija br. 122 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje mina na području: **Veli Rat** — 25 milja W — **rt Promontore — Fianona.**[2]

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV
Poleteli: 11.20 čas.
Sleteli: 13.15 čas.
Ukupno vreme letenja: 3 časa 50 min-
Ispaljeno: 0 rak.
0 met.

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 por. Pepel

Pozicije osmotrenih mina javljene na nadležno mesto.

Bez oblaka. Vreme obi. 10/10.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 123 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti 2 neprijateljska topovska položaja kod **Rijeke.**[3]

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 17.30 čas.
Sleteli: 19.05 čas.
Ukupno vreme letenja: 6 čas. 20 min-
Ispaljeno: 250 mitr. met.
32 rak. po 30 kg

Piloti: vođa zast. Vlahov
br. 2 zast. Pavičić
br. 3 zast. Todorović
br. 4 zast. Dvorski

Napali u 18.00 čas. jednu obalsku bateriju oko 3 milie severozapadno od **Rijeke,** dobro kamufliranu među drvima. Sve

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/104—4, к. 1450.

[2] Odnosi se na Plomin, kod Labina.

[3] Vazduhoplovna podrška jedinicama 4. jugoslovenske armije u borbama za Rijeku. Tog su dana jedinice 19. NO divizije vodile borbe na prilazima Rijeke(vidi Arhiv VII, reg. br. 1—18/3, к. 119—4).

rakete u području cilja. Druga baterija nije mogla biti uopšte osmotrena. Slaba p.a. vatra, gađanje netačno. Obi. 5/10 na 4000 stopa, vidljivost dobra.
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: Verovatno uništena i onesposobljena jedna obalska baterija.

BR. 167

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 24. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMAČKE POLOŽAJE KOD RIJEKE I NA ŽELEZNIČKU STANICU U SKOFLJICI[1]

24. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 362

Zadatak: Bombardovanje sela **Luban** i **Sarsani** kod **Rijeke.**[2]
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 5 sati 20 minuta
Poleteli: 11.45 iz Prkosa
Sleteli: 13.05 „ u Prkos
Piloti: vođa poručnik **Srdanović** Milan
br. 2 potporučnik **Vrabič** Ciril
br. 3 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 4 poručnik **Fabjanović** Šime

Dva aviona bombardovali Luban. Sve bombe pale u selo. Rezultat neosmotren. Druga dva aviona bombardovali selo **Sarsani.** Sve bombe pale u selo. Osmotren crni dim i vatra iz sela. Svi avioni mitraljirali kote 514 — 495 •— 499.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreno.

OPERACIJA BR. 363

Zadatak: Izviđanje sa bombama puta **Novo Mesto — Ljubljana.**
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati 50 minuta
Poleteli: 13.25 čas. iz Prkosa
Sleteli: 15.30 „ u Prkos

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/77—4, к. 1450.
[2] Severno od Rijeke, u rejonu Kastva, branile su se snage nemačke 237. divizije.

Piloti: vođa major **Ivanišević** Đuro
br. 2 zastavnik **Kovačič** Mirko
br. 3 potporučnik **Radulović** Radovan
br. 4 zastavnik **Okanović** Husein

Jedan avion vratio se usled kvara na hladnjaku. Ostali trojica pošli na izviđanje, ali nisu ništa osmotrili. Bombardovali železničku stanicu u **Skofljici,** gde je bio osmotren teretni voz od oko 15 vagona. Sve bombe pogodile stanicu. Rezultat neosmotren. Oblačnost 10/10.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreno.

BR. 168

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 24. APRILA 1945. O IZVIĐANJU ISTARSKOG POLUOSTRVA I OBALSKOG PODRUČJA CRIKVENICA — KRALJEVICA[1]

24/4/1945 g.

Operacija br. 124 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje oko istarskog poluotoka od **Rijeke** do **rta Umago.**

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 06.00 čas.
Sleteli: 07.50 čas.
Ukupno vreme letenja: 7 čas. 10 min.
Ispaljeno: 16 rak. po 30 kg. 0 mitr. met.

Piloti: vođa kap. Marinović
br. 2 zast. Pavičić
br. 3 zast. Todorović
br. 4 zast. Dvorski

Iznad **Paga** se je formacija podelila u 2 sekcije po 2 aviona. Jedna je izvršila izviđanje od **Rijeke** do rta **Promontore** i osmotrila 1 veliki bolnički brod (Freiburg) severoistočno od **rta Promontore,** brod nije bio napadnut ali su avioni naišli na tešku p.a. vatru sa obale. Sleteli u bazu u 07.45 čas. Druga sekcija od 2 aviona je pronašla u luci **Parenzo (Poreč)** 2 broda, verovat-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/105—4, k. 1450.

no već uništena po podacima koje se je kasnije dobilo. 2 sigurna direktna pogotka a više verovatnih u jedan parobrod od oko 80 met. Kod napada susreli mitraljesku tešku i laganu p.a. vatru, gađanje dosta tačno. Ostala opažanja dostavljena.

Vreme dobro, vidljivost dobra, lagani oblaci preko obale.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: Daljnja šteta nanesena jednom verovatno već uništenom ili oštećenom brodu.

Operacija br. 125 (sa Zemunika)

Zadatak: Traženje mina: **Crikvenica — Kraljevica,** 1/2 milje od obale.

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 13.30 čas. — 2 časa 50 min.
Sleteli: 14.55 čas. — Ispaljeno: 0 rak.
0 mitr. met.

Piloti: vođa por. Pepel
br. 2 zast. Pavičić

Pozicija osmotrenih mina javljena na nadležno mesto.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 126 (sa Zemunika)

Zadatak: Izviđanje brodova od **rta Promontore — Rijeka.**

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 18.05 čas. — 2 sata 40 min.
Sleteli: 19.25 čas. — Ispaljeno: 0
0

Piloti: vođa ppor. Ratkovčić
br. 2 zast. Krsnik

Nikakvo kretanje [nije] primećeno.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 127 (sa Zemunika)

Zadatak: Izviđanje brodova **rt Promontore — Rovinj** — Poreč **rt Umago.**

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV — Ukupno vreme letenja:
Poleteli: 18.05 čas. — 3 časa 10 min.
Sleteli: 19.40 čas. — Ispaljeno: 0 rak.
0 metaka

Piloti: vođa por. Pepel
br. 2 zast. Klokočovnik

Osmotren bolnički brod »Friburg« u blizini **Pulja.**[2] Bez flaka.

Vreme dobro.

Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

BR. 169

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 25. APRILA 1945. O NAPADU NA NEMACKE POLOŽAJE KOD RIJEKE I KLANE[1]

25. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 364

Zadatak: Bombardovanje sela Sarsani[2] kod Rijeke.[3]
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 5 sati 20 minuta
Poleteli: 16.30 čas. iz Prkosa
Sleteli: 17.50 „ u Prkos
Piloti: vođa poručnik Srdanović Milan
br. 2 „ Fabjanović Šime
br. 3 potporučnik Lošić Mehmedalija
br. 4 „ Radulović Radovan

6 bombi pogodile selo, 2 blisko promašile. Osmotren crni dim i vatra u selu. Posle bombardovanja svi avioni mitraljirali kote 495 i 499.

Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreno.

[2] Odnosi se na Pulu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/78—4, к. 1450.

[2] Pogrešno; treba: Saršoni.

[3] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 4. jugoslovenske armije u riječkoj operaciji u borbama protiv opkoljenih snaga nemačkog 97. armijskog korpusa severno od Rijeke i kod Klane (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—18/3, к. 119—4).

OPERACIJA BR. 365

Zadatak: Bombardovanje sela Sv. Rok.[4]

Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati 40 minuta
Poleteli: 16.35 čas. iz Prkosa
Sleteli: 18.15 „ u Prkos

Piloti: vođa major **Ivanišević** Buro
br. 2 zastavnik **Kovačič** Mirko
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 „ **Vrabič** Ciril

6 bombi palo u selo, dve blisko promašile. Osmotren crni dim. Posle bombardovanja svi avioni mitraljirali put od **Klane** do **Istre.** Uništena jedna konjska kola.

Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 1 konjska kola.

[4] Kod Klane

BR. 170

IZVESTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 25. APRILA 1945. O OBEZBEĐENJU DESANTA JEDINICA JUGOSLOVENSKE ARMIJE NA ISTARSKU OBALU[1]

25/4/1945 g.

Operacija br. 128 — 134 (sa Zemunika)

Zadatak: Pratnja odnosno konvoiranje motornih torpiljarki (2) i brodova za iskrcavanje (2).

Broj aviona: 14 Hurricana MKIV Ukupno vreme letenja-
Poleteli: 08.50 čas. 25 čas.
Sleteli: 18.20 čas. Ispaljeno: 0 rak.
0 metaka

Operacije u toku 25/4/45 obuhvatile su pratnju odnosno konvoiranje sopstvenog konvoja u svrhu iskrcavanja naših trupa na istarski poluotok.[2] U njemu je učestvovalo 14 aviona, smena se vršila u vazduhu prema utvrđenom planu i dogovoru ugovorenim signalima. Zadaci su bili izvršeni uspešno i tačno, sva opažanja javljena na nadležno mesto, naročito u pogledu mina. Kasnije je bila primljena depeša sa zahvalom za uspešnu saradnju.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/106—4, к. 1450.

[2] Desant na Istru izvršile su jedinice 9. NO divizije i Kvarnerskog odreda mornaričke pešadije iskrcavanjem trupa kod Bršeča, Mošćenice i Plomina (vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 174 i dok br. 176).

BR. 171

IZVEŠTAJ KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 26. APRILA 1945. O BOMBARDOVANJU NEMACKIH POLOŽAJA KOD RIJEKE I KLANE[1]

26. IV. 1945. g.

OPERACIJA BR. 366

Zadatak: Bombardovanje sela **Sv. Matej** kod **Rijeke.**
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati
Poleteli: 10.45 čas. iz Prkosa
Sleteli: 12.15 „ u Prkos
Piloti: vođa major **Ivanisevic** Đuro
br. 2 zastavnik **Semolić** Marjan
br. 3 potporučnik **Gavrilović** Zivorad
br. 4 „ **Vrabič** Ciril

4 bombe pogodile selo, dve blisko promašile, dve daleko promašile. Osmotren dim i vatra. Posle bombardovanja svi avioni mitraljirali put od **Sarsani**[2] do **Luban.**[3] Naređenje za ovo primili preko R/T.[4]
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreno.

OPERACIJA BR. 367

Zadatak: Bombardovanje sela **Studena.**[5]
Broj aviona: 4 Spitfajera V Vreme letenja: 6 sati 40 minuta

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/78—4, к. 1450.
[2] Pogrešno; treba: Saršoni.
[3] O podršci avijacije jedinicama 19. NO divizije kaže se u izveštaju Štaba 4. jugoslovenske armije od 26. aprila 1945: »Naša avijacija je uspešno napala neprijateljske artiljerijske položaje kod Kastva i Voloskog, kao i artiljerijske položaje severno od Rijeke. Bombardovano je i mitraljirano 80 železničkih vagona južno od Ville del Nevoso na komunikaciji severno od Kozale, uspešno je napadnuto 5 kamiona i više vojničkih kola; između Rijeke i Kastva uništen jedan tenk« (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—18/3, к. 119—4). Istog dana u drugom izveštaju piše: »Naša avijacija uspešno je bombardovala i mitraljirala položaje oko Rijeke; između Sv. Petra i Poljana uništila 2 kamiona i 6 vojničkih kola... Naša avijacija je ponovo napala neprijateljske utvrđene položaje Sv. Matej, Sv. Katarina, Sv. Rok, Luban, Klana, V. Stajnice, Studenu. Kod Klane uništena 2 tenka« (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—20/3, к. 119—4).
[4] Tj. preko radio-stanice.
[5] Kod Klane

Poleteli: 13.15 čas. iz Prkosa
Sleteli: 14.55 „ u Prkos

Piloti: vođa potporučnik **Radulović** Radovan
br. 2 poručnik **Fabjanović** Sime
br. 3 potporučnik **Lošić** Mehmedalija
br. 4 zastavnik **Okanović** Husein

Dva direktna pogotka u zgradu usred sela, koja je eksplodirala i upalila se. Posle bombardovanja svi avioni mitraljirali selo. Selo ostavljeno u dimu i plamenu.
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: Neosmotreno.[6]

[6] Ovo je bio poslednji zadatak koji je 1. lovačka eskadrila Jugoslovenske armije izvršila u sastavu britanskog 281. vinga Balkanskog vazduhoplovstva. To se vidi iz Operativnog dnevnika Eskadrile, čiji završetak glasi:

»27. IV. 1945. g. Operacija nije bilo. 281. Wing.
28. IV. 1945. g. nije ovih dana izdavao za-
29. IV. 1945. g. datke za operacije jugosl. es-
30. IV. 1945. kadrilama, nego su operacije vršile jedino britanske eskadrile.

Operativni oficir,
major.
Lad. M. Zobundžija

Komandant
poručnik, pilot-lovac
Hinko Soič«

BR. 172

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 26. APRILA 1945. O IZVIĐANJU JUŽNE ISTARSKE OBALE I O NAPADU NA NEMACKE SNAGE U RIJECI[1]

26/4/1945 g.

Operacija br. 135 (sa Zemunika)

Zadatak: Oružano izviđanje: **kanal Arsa — rt Promontore — rt Umago.**

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 05.55 čas.
Sleteli: 07.40 čas.

Ukupno vreme letenja: 7 čas.
Ispaljeno: 0 rak.
0 met.

Piloti: vođa kap. Marinovic
br. 2 zast. Todorović
br. 3 por. Rebula
br. 4 zast. Dvorski

Kod ulaza u luku **Pulj** osmotren jedan bolnički brod (Friburg) a u samoj luci 2 »F« broda. Osluškivan jak šum radara od **Brioni** pa do **Premude.** Bez flaka, vreme lepo.
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 136 (sa Zemunika)

Zadatak: Napasti raketama zgrade i barake u blizini **Rijeke.**[2]

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 16.05 čas.
Sleteli: 17.35 čas.

Ukupno vreme letenja: 6 časova
Ispaljeno: 25 raketa po 30 kg.
200 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 zas. Pavičić
br. 3 p.por. Ratkovčić
br. 4 por. Pepel

U 16.50 časova ispalili 25 raketa u područje cilja, rezultat nije mogao biti osmotren, ali je bio primećen jedan stub belog

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. b. 9/106—4, k. 1450.
[2] Vidi dok. br. 171, prim. 3.

dima visok oko 70 metara posle napada još na 20 milja daljine. Zgrade malo severnije od cilja vrlo dobro kamuflirane — nisu napadnute jer su kasno primećene. Kasniji izveštaj javlja da je napad bio vrlo uspešan i koristan.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: Neutvrđeno.

Operacija br. 137 (sa Zemunika)

Zadatak: Izviđanje brodova: **Rijeka — rt Promontore — Poreč — Piran.**

Broj aviona: 4 Hurricana MKIV
Poleteli: 18.45 čas.
Sleteli: 20.20 čas.

Ukupno vreme letenja: 6 časova 20 min.
Ispaljeno: 16 raketa
0 mitr. metaka

Piloti: vođa ppor. Ratkovčić
br. 2 zast. Klokočovnik
br. 3 por. Frankl
br. 4 zast. Krsnik

Osmotren bolnički brod u **Pulju.** Ispalili 16 raketa na jednu drvenu ili željeznu platformu na **rtu Merleri.**[3] Bez flaka... Oblaci 8—10/10 na 5000 stopa.

Naši gubitci: 0

Nepr. gubitci: 0

[3] Rt Mrlera na južnom delu Istre «

BR. 173

IZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 27. APRILA 1945. O IZVIĐANJU PRAVCA RIJEKA — KLANA[1]

27/4/1945

Operacija br. 138 (sa Zemunika)

Zadatak: Patrolno izviđanje područja severno od **Rijeke** prema **Klani.**

-Broj aviona: 2 Hurricana MKIV
Poleteli: 06.10 čas.
Sleteli: 08.05 čas.

Ukupno vreme letenja: 3 časa 50 min.
Ispaljeno: 0 raketa
0 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Majcen
br. 2 vod. Pavičić

Izviđanje prosto bez naročitih događaja, nije bio primljen cilj preko radija. Lagana i teška protivavionska vatra, gađanje netačno. Oblaci 10/10 na 4—6000 stopa.
Naši gubitci: 0
Nepr. gubitci: 0

Operacija br. 139 (sa Zemunika)

Zadatak: Patrolno izviđanje područja severno od **Rijeke** prema **Klani.**

Broj aviona: 2 Hurricana MK IV
Poleteli: 06.45 čas.
Sleteli: 08.15 čas.

Ukupno vreme letenja: 3 časa
Ispaljeno: 8 raketa po 30 kg.
100 mitr. metaka

Piloti: vođa por. Pepel
br. 2 por. Frankl

Nije se mogao uspostaviti kontakt sa stanicom na zemlji. Ispalili u 07.15 čas. 8 raketa, sa neosmotrenim rezultatom, na **1** greben južno od **Studene.**
Naši gubitci: 0
[Ne]Pr- gubitci: Neosmotreno.

[1] Original (pisari na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. bi 9/108—4, к. 1450.

BR. 174

1ZVEŠTAJ KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 28. APRILA 1945. O IZVIĐANJU NEPRIJATELJSKOG OBALSKOG POMORSKOG SAOBRAĆAJA OKO POLUOSTRVA ISTRE[1]

28/4/1945

Operacija br. 140 (sa Zemunika)[2]

Zadatak: Oružano izviđanje protivu neprijateljskog brodovlja: **Rijeka — rt Promontore — rt Umago.**

Broj aviona: 4 Hurricana MK IV
Poleteli: 05.30 čas.
Sleteli: 07.20 čas.

Ukupno vreme letenja: 7 časova 10 min.
Ispaljeno: 16 raketa po 30 kg. 700 mitr. metaka

Piloti: vođa ppor. Vlahov
br. 2 zast. Prebeg
br. 3 por. Rebula
br. 4 zast. Antončić

U luci **Parenzo (Poreč)** ispalili 16 raketa u jedan brod, koji je već bio uništen, 6 direktnih pogodaka. Jaka lagana protivavionska vatra, gađanje netačno iz grada [sa] otočića **Sv. Nikola.**[3] Osmotren bolnički brod u **Pulju** pod parom i 1 »F« brod u luci. Oblaci 10/10 na 1000—2000 stopa preko istočne obale i otoka. 10/10 oblaci na 4000 stopa preko zapadne obale **Istre.**
Naši gubici: 0
Nepr. gubici: 0

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br 9/109—4, к. 1450.
[2] To je poslednji Operativni izveštaj Eskadrile o borbenim zadacima.
[3] Ostrvo je kod Poreča.

BR. 175

IZVEŠTAJ ŠTABA 422. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 29. APRILA 1945. ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU PUKA U TOKU APRILA'

ŠTAB
422. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00355
29. april 1945. g.
P o l o ž a j

ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE J. A.
(operativno odeljenje)

0 radu 422. vazduhoplovnog puka u mesecu aprilu 1945. godine podnosi se sledeći izveštaj :

Mesec april protekao je u neprekidnom ofanzivnom dejstvu naših trupa na zemlji i to: u vremenu od 1. do 12. aprila na Bosanskom frontu (II armija) a posle ovoga datuma i na ostalim frontovima (I i III armija). Na svima frontovima ofanziva je potpuno uspela i naše trupe ovladale su velikom teritorijom kako u Bosni tako i u Sremu i Slavoniji.

Neprijatelj je samo u početku davao jači otpor, a kada je probijena linija odbrane isti se povlačio bez ikakvog organizovanog otpora, te je umešnost naših zemaljskih trupa u izborima pravaca za gonjenje došla do punog izražaja.

Situacija u vazduhu nije imala u toku celoga meseca aprila nikakvih promena, jer se neprijateljska avijacija u rejonima dejstva puka uopšte nije pojavljivala.

Naš puk je dejstvovao sa aerodroma iz s. Klenka,[2] pomažući po potrebi front ispred II ili I armije.

Zadaci koje je puk dobijao u toku meseca aprila bili su uglavnom tučenje neprijateljske žive sile na položajima ispred fronta naše II ili I armije u cilju njihovog lakšeg nadiranja, zatim tučenje neprijateljskih evakuacija vozova i autokolona u dolini r. Bosne i na pruzi i putu Vinkovci — Brod, kao i tučenje neprijateljskih položaja u Sremu radi omogućavanja proboja fronta našim jedinicama. Efekat rada bio je dobar i nekoliko puta je Štab II armije odao priznanje našem radu. Rad je

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br 1/140—3, к. 1466—1.
Redakcija je izostavila obrazac br. 5, u kojem se iznose vlastiti gubici (jedan pilot).
[2] Na tome su aerodromu bazirali 422. jurišni i 112. lovački puk.

uticao vrlo povoljno na trupe na zemlji, a naročito kad bi avioni preletali preko naših trupa, iste su sa oduševljenjem u pokretu i neumornom gonjenju neprijatelja neprekidno davale znake i mahale raznim predmetima.

II.

Puk je dobijao zadatke od Štaba naše i sovjetske operativne grupe[3] u Klenku a ovi su davani na osnovu traženja štabova I i II armije, sa kojima je bila stalna radio veza, i na osnovu sopstvenog izviđanja.

Napadano je bombama: zgrade u kojima su bili neprijateljski štabovi, železničke stanice, artiljerijski položaji, mostovi i živi ciljevi ukoliko su primećeni u većim grupama. Reaktivnim sredstvima, topovima i mitraljezima napadano je i tučeno pretežno živi ciljevi bilo u kolonama, grupicama ili čak i u borbenim zaklonima, automobili, kola, železnički vozovi, prvenstveno lokomotive, razna slagališta i drugo. Naročito se postigao uspeh u paljenju železničkih kompozicija i automobila.

Svi ovi ciljevi su napadani u rejonima: Sarajevo — Doboj — Derventa — Brod — Brčko — Bijeljina —- Tovarnik — Vinkovci — Đakovo.

Uglavnom puk je imao u toku meseca aprila 3 perioda i to:

Period do 12. aprila, potpomaganje operacija II armije u Bosni kao i rad u dubokoj pozadini[4] u cilju ometanja neprijateljskog snabdevanja i evakuacije dolinom r. Bosne od Sarajeva sve do Broda.

Period od 12. do 15. aprila, u kome je puk sa svim raspoloživim sredstvima tukao neprijateljski front ispred naše I armije u Sremu u cilju omogućavanja proboja fronta, kao i tučenje dublje neprijateljske pozadine u rejonima Vinkovaca i Đakova u cilju ometanja neprijateljskog urednog saobraćaja.

Posle 15. aprila, nakon što je front bio duboko pomeren, puk je ostao bez pogonskog materijala i municije te usled toga dalje nije ni učestvovao u operacijama.

Kad je materijal dobiven, puk je bio van domašaja neprijateljske teritorije.

III.

U toku meseca aprila puk je učinio borbenih letova 85 sa 95,36 časova letenja, neborbenih letova 21 sa 2,52 časova letenja.

[3] Odnosi se na Operativnu vazduhoplovnu grupu koju su sačinjavali 422. i 112. puk (vidi dok. br, 97).

[4] Odnosi se na pozadinu neprijatelja.

IV.

Meteorološki uslovi u toku meseca uglavnom sa malim izuzetkom bili su povoljni i omogućavali rad puka. Na dan 6. aprila oko 17 časova u rejonu Doboja naglo su se pojavili sa zapada niski oblaci, te je pilot Mihajlović Sima verovatno zbog gubljenja orijentacije i nestao. Na dan 13. aprila oko 13 časova isto tako u rejonu Vinkovaca pojavili su se isto tako niski oblaci te je pilot Vilić seo[5] u Novom Sadu, a pilot Bekić Alija severno od Bijeljine, oba neoštećena.

V.

a. — Postroji u vazduhu su upotrebljeni redovno: desni stepen, u koji je grupa ulazila nad samim aerodromom za vreme kruga za prikupljanje. Ovaj isti postroj je upotrebljavan i za povratak.

b. — Prilaz cilju vršen je isto u desnom stepenu sa povećanim rastojanjima i odstojanjima da bi se lakše prestrojilo u napadni postroj.

v. — Napadi na ciljeve izvođeni su normalno iz levog zaokreta sa visine od 1200 pa do 25 metara, pri čemu su bombe bacane pod uglom poniranja od 25—35°, a tučenje ciljeva iz oruđa nišanjenjem sa male visine.

g. — Zaštita od eventualne neprijateljske lovačke avijacije, koja se nije pojavljivala, izvođena je našim lovcima a i samim rasporedom napadnih grupa »krugom« iz koga se najlakše može braniti.

Zaštita od zemaljske PAO neprijatelja izvođena je na taj način što bi se iz svake grupe izdvojio najpotrebniji broj aviona, 1 do 2, koji su imali zadatak napadati i ućutkati zemaljsku PAO.

d. — Ovakav način rada pokazao se je za sada najbolji te prema tome ne bi bilo nikakvih naročitih predloga.

VI.

Veza unutar i sa Štabom Operativne grupe bila je dobra. Veza između puka i divizija bila je višestruka, tj. žičana telefonska i telegrafska i radio veza. Ova veza je uglavnom funkcionisala dobro izuzev telefona, koji se zbog velike udaljenosti i opterećenosti linije slabo mogao koristiti.

Veza u vazduhu nije najbolje funkcionisala iz više razloga i to: naši piloti, kao još nedovoljno istrenirani na ovom tipu aviona gde su i suviše preopterećeni, ne mogu da se naviknu na stalno održavanje veze, nedostatak šlemofona sa ispravnim

[5] sleteo

gajtanima za uključivanje i čestih kvarova na samim radio-stanicama, koje su već dosta dotrajale i trebalo bi ih zamenjivati.

Veza između formacija u vazduhu i trupa na zemlji bila je uspostavljena prilikom rada u pravcu Vinkovaca na dan 13. aprila, a inače Štab je imao radio vezu sa Štabovima armija.

VII.

Ovaj puk nije sadejstvovao ni sa jednim drugim vidom avijacije osim što je 112. lovački puk vršio zaštitu naših grupa u nekoliko slučajeva. Zaštita je vršena vrlo dobro a isto tako i osmotreno dejstvo naših grupa.

VIII.

a. — Trenažnih letova ovaj puk nije imao osim što su vršeni letovi po krugu kao provera tehnike pilotiranja nekoliko novodošlih pilota iz učevnog[8] centra.

b. — Teorna stručna nastava kod ljudstva ovoga puka izvođena je po sledećem:

Kod pilota: održano je ukupno 77 časova i to:

Navigacija i orijentacija	12	
Čitanje karata i planova	6	
Nastava gađanja i bombardovanja	9	
Taktika šturmove[7] avijacije	10	
Aerodinamika	4	
Pilotaža	**10**	
Proučavanje rejona dejstva	8	
Poznavanje naoružanja	4	
Opis kabine	4	
Služba veze	4	
Kulturno-prosvetni rad	6	
Ukupno:	77	časova

Kod strelaca: održano je ukupno 62 časa i to:

Orijentacija i navigacija	8	
Čitanje karata i planova	6	
Vazdušno-streljačka služba	**10**	
Egzercir	**18**	
Opis naoružanja	4	
Kulturno-prosvetni rad	**16**	
Ukupno:	62	časa

[6] školskog
[7] jurišne

Kod mehaničara i motorista: održano je ukupno 46 časova i to:

Poznavanje aviona i motora	36	
Kulturno-prosvetni rad	**10**	
Ukupno:	**46**	**časova**

Kod oružara: održano je ukupno 36 časova i to:

Poznavanje naoružanja	26	
Kulturno-prosvetni rad	10	
Ukupno:	**36**	**časova**

Kod spec, službe: održano je ukupno 36 časova i to:

Specijalni pribor	26	
Kulturno-prosvetni i pol. rad	10	
Ukupno:	**36**	**časova**

IX.

Kao naročite borbene primere iznosimo rad grupe koju je na dan 8. aprila vodio drug poručnik Amiđić Trifun sa pratiocima drugovima poručnikom Radanov Evgenijem, pporučnikom Oršić Ljudevitom, vodnikom Aćimović Milanom i ml. vodnikom Petrović Vlastimirom, te tom prilikom napao i uništio jedan želj. voz na stanici Lupljanica kod Derventе. Ovo je i fotografisao, te se iz foto-snimaka vrlo dobro vidi.

XI.

U toku meseca aprila ovaj puk je imao sledeće gubitke: Na dan 6. aprila 1945. godine drug vodnik Mihajlović Sima i strelac Damjanović Miodrag sa avionom IL-2 nisu se vratili sa zadatka. Zadatak je bio: Tući želj. voz u st. Kotorsko severno od Doboja i automobile na putu Doboj — Rudanka. Nestao je u okolini Gračanice pri povratku sa zadatka oko 17,15 časova.

XII.

Svi postavljeni zadaci izvršeni su u potpunosti.

Pri izvršenju zadataka postignuti su dobri rezultati. Prilikom izvršenja zadataka potpomagano je I i II armiji, prilikom ofanziva u rejonu Sarajevo — Doboj — Derventa — Brod — Brčko — Bijeljina — Vinkovci — Đakovo.

Kod letača stečena su ratna iskustva i rutina letenja, a izvestan broj mlađih pilota stekao je vatrena krštenja.

Kod letača stečeno je iskustvo za sigurno i samostalno obavljanje svih poslova oko održavanja i spremanja aviona za borbene zadatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, kapetan
služb. odsutan

Komandant, kapetan
Krsta M. **Lakićević**

Načelnik Štaba
J.[8] Pantić

Obrazac br. 1
P o v e r l j l v o
Primerak br. 1

P R E G L E D
aviona i letačkog sastava 422. vazduhoplovnog puka za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje 1. IV 1945.		Primljeno				Svega primljeno	Ispisano		Ostalo na dan 1. V. 1945	
				aviona	letača				bojevih			
		Aviona	Letača	iz aeroplanske radionice	iz rezerve	iz učevnog centra	iz drugih jedinica	letača	aviona	letača	pilota	aviona
4?.2. v. p.	11-2	33	30	.	- h l -			7	1*	1	36	31

Načelnik štaba puka
kapetan
Jef. Pantić

Obrazac br. 2
P o v e r l j ivo
Primerak br. 1

P R E G L E D
borbenih letova 422. vazduhoplovnog puka za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona leselo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima							
					Napad na artiljeriju		Napad na železničke vozove		Napad na živu silu i tehniku neprijatelja		Po prelazima	
					letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova
422. v. puk	11-2	J 17	85	97,36	12	13,10	20 j	20,40	50	59,36	3	4,10

Načelnik štaba puka
kapetan
Jef. Pantić

[8] Jefta

Obrazac br. 3
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

neborbenih letova 422. vazduhoplovnog puka za april 1945. god.

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima			
					Treniranje		Veza	
					Letova	Časova	Letova	Časova i
422. vazd. puk	11-2	21	21	2,52	21	2,52	.	-

Načelnik štaba puka
kapetan
Jef. Pantić

Obrazac br. 4
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala
od 422. vazduhoplovnog puka za april 1945. god.

Jedinica	PAA topova	Topova	Lokomotiva	Vagona	Kamiona	Automobila	Kola	Kuća	Voinika	Požara J
422. v. p.	3	-	2	41	25	5	32	9	251	5

Načelnik štaba puka
kapetan
Jef. Pantić

Obrazac br. 6
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

utrošenih bombi i, municije kod 422. vazduhoplovnog puka
za april 1945. godine

Jedinica	Bombi								Municiie				
	FAB-250	FAB-190	AO-35	AO-25	AO-IO	AO-8	AO-6,5	AO-2,5	RS-132	RS-82	VJA	UBT	ŠKAS
422. vazd. Puk	1	33	117	547	33	160	331	980	26	166	16125	!. 1225	26500

Načelnik štaba puka
kapetan
Jef. Pantić

BR. 176

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 1. MAJA 1945. STABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE[1]

ŠTAB
11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE NOVJ
Broj 0471 — Serija »I«
l-V-1945. god. — *Strogo poverljivo*
Skoplje — Primerak br.

OPERATIVNI IZVESTAJ 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE ZA MESEC APRIL 1945. GODINE — MAĐARMEČKE — KARTA 200.000

I.

KRATKI PODACI O SITUACIJI NA ZEMLJI I VAZDUHTJ

A. — Situacija na zemlji:

Neprijatelj je pred frontom I, II i III armije imao 91. i 68. pešadiski korpus, koji su u svome sastavu imali sledeće jedinice: 11., 117., 104. laku pešadisku diviziju, 264., 22., 181. pešadisku diviziju, 7. alpinsku diviziju »SS« i 1. kozačku diviziju »Nemačka«.

Naše trupe su početkom meseca aprila 1945. godine držale sledeću liniju: od Barča r. Dravom nizvodno do ušća — r. Dunav nizvodno do s. Mohovo — s. Tovarnik — s. Ilinci (sve isključno) — s. Batrovci (zaključno) — »ur« Vinična (zaključno) — r. Sava nizvodno do ušća r. Drine — r. Drinom uzvodno s. Šepak Srpski — Donja Pilića — s. Brezovica — s. Lipik (isključno) — s. Donja Bukovica —• s. Dizdaruša — s. Brod — s. Jasenovac (sve zaključno) — s. Blaževac — s. Cerik -— s. Gornja Ostrovica — s. Donja Paklenica i na jug 2 km. istočno od r. Bosne.

Borbe su početkom meseca aprila imale karakter povremenih artiljeriskjh i minobacačkih dvoboja.

12. aprila naša I, II i III armija preduzele su ofanzivu i sa podrškom masovnih udara vazduhoplovstva zauzele: s. Tovarnik, Osijek, Vukovar, Vinkovce, Donji Miholjac, Brod, Slav. Požegu, Derventu i na kraju meseca aprila dostigle sledeću li-

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br.[1] 246/1—3, к. 1460.

niju: s. Novi Marof — s. Stari Gradac — s. Turnašica — s. Bakovice[2] — istočna strana Velike Pisanice — s. Veliki Grđevac (sve isključno) — s. Pavlovac (zaključno) — s. Hercegovac — s. Zdenčac — Garešnica (sve isključno) — Marino Selo — Poljana[3] — s. Subotski[4] Grud (sve isključno) — Novska (isključno) — r. Savom uzvodno do ušća r. Une — r. Unom uzvodno (isključno) — B. Kostajnica i Bos. Novi — s. Cvetkovac (zaključno) — s. Segestin (isključno) — s. Mečenčani (zaključno) — s. Medan — s. Gornja Bačuga — s. Slana — s. Tabориште — s. Slatina (sve isključno).

B. — Vazduhoplovstvo:

Neprijateljsko vazduhoplovstvo bilo je vrlo slabe aktivnosti u toku meseca aprila.

Neprijateljska lovačka avijacija pojavila se je u rejonu Slav. Požege u grupama od 2—4 aviona Me-109 i to svega jednom na dan 23. aprila o. g.

Neprijateljska bombarderska i izviđačka avijacija nije se pojavljivala u toku meseca aprila.

Neprijateljsko vazduhoplovstvo dislocirano je u rejonu Zagreba.

Raspored jedinica 11. vazduhoplovne divizije u toku meseca aprila bio je sledeći:

Stab 11. vazduhoplovne divizije — Bački Brestovac.
11. samostalna četa za vezu — Bački Brestovac.
111. vazduhoplovni puk — s. Kupusina.[5]
112. vazduhoplovni puk — s. Klenak kod Sapca.
113. vazduhoplovni puk — s. Bački Brestovac.

U toku meseca aprila nije bilo premeštanja jedinica 11. vazduhoplovne divizije.

II.

BORBENI RAD DIVIZIJE UOPŠTE

U toku meseca aprila zadaci su davani od strane pukovnika Kudrjašova, komandanta ruske 236. I. A. L. K. divizije.[6]

Zadaci su dobijani od štaba I, II i III armije.

* Treba: s. Bačkovica.
Odnosi se na selo Pakračku Poljanu.
I Treba: Subocki.
6 Kod Sombora
Pun naziv na ruskom glasi: 236. истребительная авиационная лъвовская краснознаменная дивизия (236. lavovska vazduhoplovna lovacKa divizija odlikovana Ordenom Crvene zastave).

Svi podaci u vezi sa dobijenim zadacima od armija prvo su prekontrolisani vazdušnim izviđanjem i tek na osnovu ovih podataka izvedeni su zadaci.

Dobiveni zadaci bili su:

A. — Izviđanje
B. — Izviđanje sa fotografisanjem
V. — Izviđanje sa napadom
G. — Praćenje i zaštita jurišne avijacije.

Izviđanje je vršeno na pravcima: Vukovar — Virovitica, s. Tovarnik — Brod, Bijeljina — Derventa.

Podaci koji su dobiveni vazdušnim izviđanjem bili su:

A. — Jačina neprijatelja i pravci otstupanja.

B. — Linije odbrane, koje su otstupajućem neprijatelju služile kao položaji, na kojima su neprijateljske zaštitnice davale otpor i to na r. Bosut, r. Karašica i r. Orljava; sistemi inženjerskih radova, vatrena gnezda, kao i jačina neprijateljskih zaštitnica.

V. — Grupisanje, jačina i sastav neprijateljskih rezervi (a naročito tenkovske rezerve i motorizovane artiljerije), i blagovremeno otkrivanje pravca upućivanja neprijateljskih rezervi.

G. — Blagovremeno iznalaženje i javljanje položaja dostignutih od naših nastupajućih trupa.

D. — Vremenske prilike u rejonima borbenog rada našeg vazduhoplovstva.

Mitraljiranje je vršeno u napred navedenim rejonima na pogodne ciljeve pronađene izviđanjem.

Ciljevi su bili uglavnom: kamioni, automobili, lokomotive, artiljerija, P. A. artiljerija i mitraljezi i neprijateljska pešadija.

12. aprila počela je velika ofanziva I, II i III armije.

Sve tri'armije koncentrično dejstvujući na frontu u Sremu, kao i u dolini r. Bosne izvršile su proboj fronta i prešle u nastupanje. Ovo nastupanje trajalo je do kraja meseca aprila.

Prilikom ove ofanzive vazduhoplovstvo je nanosilo masovne udare u rejonima: Osijeka, Valpova i Donjeg Miholjca, na kojem je sektoru III armija vršila nasilan prelaz preko r. Drave i obrazovala mostobrane.

Drugi udari, vršeni pred frontom I i II armije, bili su u rejonima: Vukovar, Ilača, Orolik, Negoslavci, Sotin, Lovaš, Čakovci, Tovarnik, Nijemci, Vinkovci, Đakovo i u dolini r. Bosne.

112. vazduhoplovni puk učestvovao je u borbenom radu od početka ofanzive, t.j. od 12. aprila do 14. aprila zaključno, kada je ostao bez benzina, tako da ovaj puk nije vršio borbeni rad do kraja meseca aprila.

111. i 113. vazduhoplovni puk učestvovali su u borbenom radu od početka ofanzive pa do 24. aprila zaključno, kada je nestalo benzina, tako da i ova dva puka nisu vršila borbeni rad do kraja meseca.

III.

KRATAK PREGLED BORBENIH I NEBORBENIH LETOVA

Borbenih letova	277
Časova letenja	285 č. i 48 min.
Neborbenih letova	380

IV.

METEOROLOŠKI USLOVI ZA RAD TOKOM MESECA APRILA

Meteorološki uslovi bili su uglavnom dobri u toku meseca aprila, sem što je u dolini r. Bosne u izvesnim danima bila niska oblačnost i ometala pravilno tučenje ciljeva. 6 aprila, prilikom mitraljiranja kamiona kod Doboja, pilot vodnik Grabar Josip, usled niske oblačnosti (vrhovi brda bili su u oblacima), obrušivši se na cilj upao je u oblake i pretpostavlja se da je udario u brdo, jer ostali pratioci nisu ga primetili pošto su isti leteli nad oblacima.

V.

KRITIKA DEJSTVA AVIJACIJE

O taktici dejstva prilikom mitraljiranja ciljeva važno je napomenuti, da s obzirom na sunčane dane najčešće se upotrebljavao desni, odnosno levi stepen imajući u vidu položaj cilja u odnosu na sunce.

Stepen je ešeloniran sa 200 m. otstojanja, rastojanja i nadvišivanja.

Prilaz cilju vršen je, po pronalasku cilja, tako da je vođa dovodio formaciju (obično 2—4 aviona) između cilja i sunca i kada je doveo grupu na liniju: cilj — grupa — sunce (a grupa je u obratnom stepenu od strane na kojoj je cilj) vođa prelazi u napad, a za njim ostali pratioci. Vođa, po izvršenom napadu, obavezno uvek prelazi u levi zaokret tako, da pratioci mogu sa dovoljno sigurnosti da pronađu vođu i pri slabijoj vidljivosti. Ovaj način iziskuje dosta veliku uvežbanost s kojom mladi piloti još dovoljno ne raspolažu, ali je postignuti uspeh, s obzirom na početnu uvežbanost, zadovoljavajući. Ovaj način napada, po gore navedenom šablonu, se najčešće praktikuje u pukovima.

Prilikom prilaza pojedinim tačkama, koje su branjene jakom P. A. O. a istu tačku treba osmotriti-izvideti, praktikuje se da pratilac produži da leti krivolinijski na visini od 1.500—2.000 m., t.j. ostaje na onoj visini na kojoj je došao sa vođom, i privlači vatru P.A.O., dok se vođa sa strane sunca obruši, preleće niski cilj i po izvršenom osmatranju protivavionskim manevrima udaljava se od cilja, sastaje se sa pratiocem i produžava let prema dobivenom itinereru.

VI.

VEZA

U toku meseca aprila postojala je telefonska veza između:
Štaba 11. vazd. divizije i 111., 113 vazduhoplovnog puka.
Štaba 11. vazd. divizije i štaba Grupe. vazd. divizija.
Štaba 11. vazd. divizije i štaba 236. I. A. L. K. divizije.
Štaba 11. vazd. divizije i 11. samost. čete za vezu.
Štaba 11. vazd. diviz. i 79. aerodrom, bataljona.

Veza sa 112. vazduhoplovnim pukom, koji je bio u Klenku kod Sapca, nije bila i zbog toga je od strane štaba Grupe vazduhoplovnih divizija formirana operativna grupa u Klenku za rad sa 112. i 422. vazduhoplovnim pukom, a iz ovoga štaba bio je kapetan Kolarov od 1—25. aprila u ovoj operativnoj grupi i održavao vezu i prikupljao podatke o radu 112. vazduhoplovnog puka.

i

VII.

SADEJSTVO SA DRUGIM VIDOVIMA AVIJACIJE

Sadejstvo sa drugim vidovima avijacije bilo je sa jurišnom avijacijom i ogledalo se je u praćenju i zaštiti jurišnih aviona.

Ovi zadaci uspešno su izvedeni. Organizacija bila je laka i vršena je dogovorom između štabova lovačkih i jurišnih pukova, pošto se na jednom aerodromu nalazi po jedan lovački i jedan jurišni puk. Pratnju i zaštitu su vršile patrole od po 2—4 aviona.

VIII.

BORBENA OBUKA

A. — Trenažnih letova bilo je 380
B. — Časova letenja bilo je . . . . . 141 č. i 57 min.

V. — O broju časova iskorišćenih na obuku pojedinih grana nemamo podataka, jer pukovi nisu dostavili svoje mesečne izveštaje zbog pokreta, koji je počeo 1. maja o. g.

IX.

BORBENI PRIMERI

Svi zadaci postavljeni pred letače ove divizije izvršeni su uspešno. Nije bilo nekog naročitog isticanja, koje bi trebalo naglasiti ili uzeti za primer.

X.

GUBICI

Gubitaka u vazdušnim borbama nije bilo u toku meseca aprila.

Vodnik pilot Grabar Josip, 6. aprila na avionu JAK-1, poleteo je na zadatak praćenja i zaštite jurišnih aviona u rejonu Doboja i mitraljiranja na severnoj ivici Doboja. Po dolasku na cilj, pilot Grabar obrušio se na isti, ali prilikom penjanja ušao je u oblake i izgubio se od grupe.

Ovo su poslednji podaci o pilotu Grabaju Josipu, iz 112. lov. vazduhoplovnog puka.

Pilot lovac kapetan Vojvodić Aleksandar, na avionu Jak-1 na dan 8. aprila, po završenom borbenom zadatku iznad s. Calma na visini 800 m. zapalio se je (levi blok motora). Usled toga stala mu je elisa i kapetan Vojvodić morao se je naglo spustiti, pri čemu je udario u zemlju tako, da se je avion od udara zapalio i potpuno izgorio. Pilot je teže povređen.

Pilot vodnik Milovanović Dobrivoje iz 113. lovačkog puka, na avionu Jak-1, pri izvršenju zadatka mitraljiranja neprijateljske žive sile i tehnike protivnika u rejonu Osijek — Bizovac — Budimci — Đakovo morao se je usled kvara motora da spusti na tada neprijateljskoj teritoriji južno od Osijeka za 12 km na dan 12. aprila o. g.

Pilot Milovanović uspeo je da se prebaci peške na teritorij koji je držala tada III j.[7] armija, ali je avion ostao na neprijateljskoj teritoriji.

XI.

PRIZNANJE I POHVALE

Priznanja i pohvala nije bilo.

[7] jugoslovenska

XII.

ZAKLJUČAK

Zadaci su uglavnom izvršavani uspešno. Broj neizvršenih letova u odnosu na broj izvršenih letova u puku je 4%. Uzrok neizvršenja zadataka bio je najčešće kvar motora, neizvlačenje odnosno uvlačenje stajnog trapa.

Efekat rada se može uzeti kao merilo učestvovanja u ofanzivi I, II i III armije, jer je masovnim udarima i prikupljanjem podataka o neprijatelju vazduhoplovstvo pružilo ogromnu podršku zemaljskim trupama. Ovo potpomaganje nije moglo da se održi do kraja meseca usi ed toga, što je vazduhoplovstvo ostalo bez benzina. Tako je II armija ostala bez potpore avijacije počev od 15. aprila, a I i III armija od 22. aprila o. g., kada su 111. i 113. vazd. puk ostali bez benzina.

Može se naročito istaći, da su letači stekli bogato ratno iskustvo, naročito u pogledu manevrisanja i izbegavanja P. A. O. neprijatelja, koja je bila vrlo aktivna u aprilu. Vazdušnih borbi nije bilo, jer se neprijateljski lovci nisu ni pojavljivali u časovima rada naših lovaca.

Neletačko osoblje je u potpunosti usposobljeno i raspolaže sa dovoljno znanja i rutine za obavljanje vazduhoplovne službe na zemlji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Otkucano u 2 primerka.

Načelnik štaba
major
I.[8] Sijerčić
(I. Sijerčić)

(M. P.)

Načelnik operativno-obaveštajnog otseka
kapetan (Kolarov) Kolarov[1,]

[8] Ibrahim
[9] Vasa

«

Obrazac br. 1
POVERLJIVO
Primerak br. .

P R E G L E D
aviona i letačkog sastava kod jedinica 11. vazduhoplovne divizije
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan		Primljeno Aviona ! Letača							Svega primljeno		Ispisano		Ostalo na dan 30-IV		Primedba
		Aviona	Letača	Iz aeropl. radionice	Iz rezerve		Iz učevnog centra	Iz drugih jedinica	Iz bolnice		Aviona		Aviona	Letača	Aviona	Letača	
1	2	3	4	5	6		8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
111. lov. vazd. puk	JAK-1 JAK-9	27 4	29	-	—	*	14	-	-	-	2	-	-		29 4	43	
112. lov. vazd. puk	JAK-1 JAK-3 JAK-9	31 1 6	16				22						2	1	29 1 6	37	
113. lov. vazd. puk	JAK-1 JAK-3 JAK-9	-7 ? 4	22	2		—	18		-	-	— 2 .		2	-	15 4 4	40	
SVEGA:		92	67	2	.	2	54	-	-	-1 - 1	4	-	4	1	92	120	

Polit, komesar kapetan,

Načelnik Štaba major,
I. S.

Zamenik komandanta major,

Obrazac br. 2
POVERLJIVO

P R E G L E D
borbenih letova kod jedinica 11. vazduhoplovne divizije
u mesecu aprilu 1945.

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima									
					Napad na živu silu i tehn. nepr.		Na fotografisanje		Na patroliranje		Na izviđanje		Na zaštitu	
					letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova
111. vazd. puk	Jak-1 Jak-9	—	110 18	122,04 20,00	55	61,22					57	64,30	16	16,07
42. vazd. puk	Jak-1 Jak-9	89 29	59 9	56.30 9,49	34	30,03					9	9,54	25	26,22
113. vazd. puk	Jak-1 Jak-9	10	59 22	54,00 23,25	42	40,15					14	15,00	25	22,15
Svega	Jak-1 Jak-9		228 49	232,34 53,14	131	131,40					80	89,24	66	64,44

Polit, komesar kapetan,

Načelnik štaba major,
I. S.

Zamenik komandanta maj^jr,

Obrazac br. 3
POVERLJIVO

P R E G L E D
neborbenih letova kod jedinica 11. vazduhoplovne divizije u mesecu maju 1945.

JEDINICA	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima			
					Treniranje		Preleti	
					letova	i časova	letova	časova
111. vazduh. puk	Jak-1 Jak-7 Jak-9	149 10 4	149 10 4	47,25 1.35 0,55	15S	48,25	4	1,30
112. vazduh. puk	Jak-1 Jak-9	76 1	76 1	25,46 0,15	73	24,41	4	1,20
113. vazduh. 1 puk	U-2 Jak-1 Jak-3 Jak-7 Jak-9	10 96 2 4 28	10 96 2 4 28	5,20 41,58 0,30 0,40 18,33	134	62,46	6	3,15
Svega		380	380	141,57	366	135,52	14	6,05

Polit, komesar kapetan,

Načelnik štaba major,

Zamenik komandanta major,

I. S.

BR. 177

IzVeŠTAJ ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA STABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O ŠTURMANSKOM I BOMBARDERSKOM RADU U APRILU 1945. GODINE[1]

Primerak br.

I Z V E S T A J

o šturmanskom i bombarderskom radu Grupe vazduhoplovnih divizija za mesec april 1945 godine

1) — Vazduhoplovne divizije ove grupe vršile su u mesecu aprilu t. g. borbeni rad i izvodile zanimanje sa rukovodećim i ostalim letačkim osobljem i to:

2) — Kod 42 vazduhoplovne jurišne divizije. Napadi su vršeni na živu silu i tehnička sredstva neprijatelja u grupama od 2 do 6 aviona na odsecima:

a) Osijek—Našice — Valpovo,
b) Koška — Vrbanja — Račinovci — Gunja,
c) Podvinje — Oriovac — Kapela — Batrina,
d) Bijeljina — Brčko —Dolina reke Bosne,
e) Tovarnik — Županja — Rajevo Selo,
f) Vukovar — Vrpolje — Đakovo — Andrijevci — Brod.

U proteklom mesecu pukovi ove divizije izvršili su 410 letova, od njih borbenih 231, a školsko-trenažnih 179.

Bačeno je bombi u ukupnoj težini 71.163 kg.

Uporedo sa izvršenjem borbenih zadataka u jedinicama divizija izvođena je sledeća nastava:

Sturmanska nastava. — Izučavanje rejona borbenog dejstva. Izučavanje rejona aerodroma na kome se jedinice nalaze. Navigacija po kompasu i časovniku. Navigacija i orijentacija pri niskom letu.

Bombarderska nastava. — Bombardovanje iz horizontalnog leta. Bombardovanje iz poniranja i obrušavanja.

Gubitak orijentacije. — U proteklom mesecu desilo se 4 slučaja.

Bombardovanja sopstvenih trupa nije bilo.

U šturmanskom pogledu ovo letačko osoblje je spremno **za** izvršenje borbenih zadataka u svojstvu pratioca, dok za

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VIT, reg. br. 8/2—3, к. 1450.

vođe grupe ili odeljenja po raznom terenu i po složenijim meteorološkim uslovima može se za sada upotrebiti do 15 pilota.

Meteorološka služba. — Radi zajedno sa ruskom i daje podatke samo za opšte i mesno vreme, ali za podatke od mesta aerodroma pa prema frontu i dalje služba nije organizovana.

Osnovni metod bombardovanja. — Bio je iz obrušavajućeg leta. Kontrola bombardovanja vršena je fotosnimcima i osmatranjem vođe odeljenja.

3) — Kod 11 vazduhoplovne divizije. U toku meseca aprila t.g. divizija je vršila borbene zadatke i to: izviđanja, mitraljiranja, fotografisanja, zaštitu jurišnih aviona i zaštitu sopstvenih trupa. Ovaj borbeni rad se vršio u rejonu reke Save i Drave. Kod Virovitice, Tuzle i Bijeljine.

Fotografisanja su vršena u rejonu Tovarnik — Donji Miholjac — Valpovo i Petrijevci.

Zaštita jurišnih aviona vršena je na prostoru Vrbanje i Gunje.

U toku proteklog meseca pukovi ove divizije izvršili su 193 borbena leta i 172 trenažno-bojeva leta.

Šturmanska nastava. — Vršena teorna i praktična nastava i rešavani su navigacioni zadatci na karti.

Gubitak orijentacije. — U proteklom mesecu desio se jedan slučaj. Slučaj se odigrao na sledeći način. Borac pilot-lovac Brajević Miodrag dobio je zadatak da kao pratilac u patroli od 4 aviona izvrši napad na ciljeve na zemlji u rejonu Brod — Batrina. Prilikom izvršenja poslednjeg napada napravio je zaokret na suprotnu stranu od ostalih pilota u patroli i iste je izgubio. Posle toga nije mogao da se orijentiše i da nađe svoj aerodrom, već je usled nedostatka benzina spustio se kod Vajske, gde je avion 100% uništio, a sam se lakše povredio.

Prema usmenim i pismenim izveštajima šturmana pukova jedinicama nedostaju nastavne knjige i to: Navigacija, Čitanje karata i planova, Topografski znaci. Zatim, hartija ili sveske, olovke crne i u boji, paus papir, lenjiri sa centimetarskom podelom, transporteri i gume za brisanje.

Osim toga oseća se velika oskudica u kartama i sekcijama razmera 1:500.000 i 1:200.000. Letačko osoblje naročito insistira da bude snabdeveno ruskim kartama, koje su mnogo podesnije za navigaciju i orijentaciju. Nedostaju nosači karata.

Isto tako za potrebe šturmanske nastave neizostavno su potrebni školski avioni-dvosedi, barem po jedan na puk.

O svima gore pomenutim nedostatcima materijala ovaj štab je izvestio i posebnim aktom posle konferencije sa šturma-

nima pukova i divizija, koja je bila održana krajem prošlog meseca.

Ovo je naročito važno ako se ima u vidu da će nastupiti dan kada svi naši piloti imaće da vrše samostalne zadatke — bez ruskih pilota. Po izveštajima šturmana daleko nije [kad ćej celokupan broj naših pilota [biti] usposobljen za samostalan rad. Ovo je i razumljivo jer naše letačko osoblje većinom je sastavljeno od vrlo mladih ljudi, koji raspolažu odličnim duhom i moralom, ali nedovoljnom praksom. Sve ovo se potencira prekidom u letačkoj službi od skoro 4 godine.

U prednji izveštaj nisu ušli podaci o šturmanskom radu za 112 puk, pošto divizija nije primila izveštaj od istog i prema tomeM nije dostavila ovome štabu. Do ovoga je došlo verovatno usled prebaziranja toga puka.[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

NAČELNIK ZA NASTAVU
major,
Mih.[3] Fevr

(M. p.;

NAČELNIK ŠTABA
general-major,
Z.[4] Ulepič

Izrađeno u 2 primerka:
br. 1 štabu vazd. J.A.
br. 2 u predmet br. —

[2] Taj lovački puk U. vazduhoplovne divizije preleteo je 4. maja 1945. sa aerodroma Klenak kod Sapca na aerodrom Mađarmečke, kod Peci, u Mađarskoj (vidi dok. br. 203).
[8] Mihailo
[4] Zdenko

BR. 178

IZVESTAJ ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU IZVIĐACKO-OBAVEŠTAJNE SLUŽBE U APRILU 1945. GODINE[1]

I Z V E S T A J
o izviđačko-obaveštajnoj službi Grupe vazd. divizija za mesec april 1945. godine

I.

IZVESTAJ O IZVIĐANJU

Kratak opis situacije na. zemlji

U prvim danima meseca [aprila] t. g. neprijatelj je pred frontovima III, II i I Jugoslovenske armije započeo brze fortifikaciske radove usavršavajući svoj odbranbeni sistem po dubini. U vremenu od 1. do 12. aprila protivnik je uspeo naročito utvrditi pojedine uzvišice i naseljena mesta duž cele linije fronta kao i u neposrednoj pozadini.

U rejonu Brčko — Vučkovci — Srnice neprijatelj je vršio na pojedinim otsecima nasilna izviđanja jačinom do 1 bataljona pešadije uz podršku artilerije i bacača.

12. aprila 1945. god. trupe III, II i I Jugoslovenske armije uz sadejstvo sa samostalnim korpusima u centralnoj Bosni i Slavoniji i uz podršku artilerije, brigade tenkova i avijacije prešle su u opšti napad imajući za pravac Zagreb i Brod. Snage IV Jugoslovenske armije uz sadejstvo hrvatskih i slovenskih samostalnih korpusa dejstvovale su izvan rejona rada Grupe vazd. divizija, uz obalu Jadranskog mora, imajući za cilj Istru i Trst. Grupacija i raspored naših snaga 12. 4. 45. g. bio je uglavnom isti kao i krajem meseca marta.

Snažnim frontalnim napadom naše I armije u rejonu Mohovo — Tovarnik — Ilinci sa udarom kod Brčkoga i sjajnim obuhvatnim manevrom III Armije, koja je forsirala r. Dravu i Dunav u rejonu sev. od Valpova i istočno od Osijeka uz pomoć delova I Bugarske armije sev. od Sv. Đurđa i našeg 6. korpusa na sektoru jugozap. od Našica, naše su jedinice slomile neprijateljski odbranbeni sistem, ozbiljno ugrozile levi bok neprijateljskih snaga na našem frontu i prisilile neprijatelja na ubrzano

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/1—3, к. 1454.

i u neredu povlačenje prema zapadu te u neprekidnim žestokim borbama, goneći i uništavajući neprijateljsku živu silu i tehniku, odbacile ga sve do ispred linije: r. Drava — Pitomača — V. Pisanica — Pavlovac — Garešnica — Novska — r. Sava.

U borbama koje su imale za cilj uništavanje neprijateljskih grupacija u dolinama reka Bosne, Vrbasa i Une, jedinice II Jugoslovenske armije uz saradnju samostalnih korpusa, uništivši grupaciju snaga protivnika u rejonu Sarajeva, potpuno su očistile dolinu reka Bosne i Vrbasa i oslobodivši Banja Luku te približivši se Kostajnici izbile na r. Savu i spojile su se sa **snagama I** i **III** Jugoslovenske armije u neprekidnom frontu od r. Une i Save na jugu do r. Drave na severu.

Odsudnu ulogu u ovim operacijama odigralo je vazduhoplovstvo koje je u prvim danima operacija, kada je trebalo slomiti neprijateljski odbranbeni sistem i dezorganizovati povezanost i rad njegovih jedinica, dejstvovalo neprekidno u punom sastavu dveju vazduhoplovnih divizija duž cele linije fronta i u pozadini protivnika.

Karakter dejstva neprijatelj, vazd. snaga

Neprijateljsko vazduhoplovstvo je bilo u toku meseca aprila 1945. godine vrlo malo aktivno. Prvog dana ofanzive naših trupa primećena su u rejonu Vukovara dva neprijateljska aviona tipa FV-190, koji su imali za cilj izviđanje naših trupa. Kod nailaska naših formacija oba aviona nestali su u pravcu neprijateljskog teritorija.

20. i 21. aprila neprijateljski avioni tipa Me-109 i »Henšel« u grupama od 2—4 napali su naše suvozemne trupe u rejonu Pakraca. Napadi su izvršeni u zoru i trajali su po pola sata svaki. Manevrovanje i gađanje bilo je neprecizno i na brzu ruku. Po svemu se videlo da neprijateljski avioni žure da izvrše zadatak i da odu što pre u strahu pred našom avijacijom. Osim navedena dva napada 20. i 21. aprila i izviđanja 12. aprila, neprijateljsko vazduhoplovstvo nije dejstvovalo u rejonu rada Grupe vazd. divizija. Za sve napade neprijatelj je koristio aerodrome u okolini Zagreba. Vazdušnih borbi i susreta sa neprijateljskom avijacijom u vazduhu nije bilo, stoga se i ne raspolaže sa podacima o neprijateljskoj vazdušnoj taktici u toku meseca aprila.

Vazdušno izviđanje

Prve dve trećine meseca aprila 1945. g. jedinice Grupe vazd. divizija vršile su intenzivno izviđanje neprijateljskih tru-

pa, položaja i pozadine. Intenzivnost izviđanja bila je pojačana ofanzivom naših trupa i neprekidnim radom naše jurišne avijacije počev sa 12. 4. 45. g. U zadnjoj trećini meseca aprila kapacitet rada naše avijacije znatno je opao u prvom redu zbog nedostatka goriva, a zatim zbog nepovoljnih atmosferskih prilika.

Zadaci za izviđanje primam su od pojedinih armija, sa kojima je GVD sarađivala u operativnom pogledu, od Generalštaba JA preko Štaba sovjetske avijacije kao i po vlastitim podacima pribavljenim prethodnim vazdušnim izviđanjima.

Osim neposrednog izviđanja linije fronta, izviđanje je vođeno na sledećim pravcima neprijateljske pozadine: Vinkovci — Đakovo — Virovitica; Vinkovci — Brod — N. Gradiška — Kutina; Brčko — Gračanica. — Derventa — Maglaj, sa zadatkom osmatranja:

1) Mesta grupisanja i pregrupisavanja neprijateljskih snaga i njegovih namera.

2) Vatrenih položaja protivnika.

3) Komunikacija — puteva i železnica koje je neprijatelj koristio za operacije i snabdevanje.

4) Pravaca neprijateljskog povlačenja.

5) Sektora privremenih utvrđenja protivnika, njegovog vatrenog sistema i rada inženjerskih jedinica.

6) Stanja i stepena upotrebe motorizacije protivnika.

7) Vremenskih prilika u rejonu dejstva GVD.

Vazdušno izviđanje u toku meseca aprila 1945. g. bilo je vrlo uspešno jer je dozvolilo uvek blagovremeno otkriti namere neprijatelja i protivmere koje je poduzimao, te je tim samim, kao i pribavljanjem tačnih podataka o protivniku, omogućilo našim suvozemnim trupama na vreme sprečiti i u začeću likvidirati svaki neprijateljski pokušaj protivudara, te je umnogome pomoglo uspešnom gonjenju i sistematskom uništavanju povlačeće žive sile i tehnike protivnika.

U cilju izviđanja jedinice GVD u toku meseca aprila 1945. god. izvršile su svega 272 izviđačka leta, od toga na štormovicima[2] 6 letova i na lovcima 266 letova; dok na fotokontrolu izvršeno je 30 letova; na fotografisanje izvršeno je 12 letova.

Vazdušno izviđanje uglavnom palo je u zadatak lovcima, koji su izviđali pretežno po lepom vremenu i vrlo retko pod mestimično lošim atmosferskim prilikama. Za vreme kiša i niske oblačnosti lovci uopšte nisu upućivani na izviđanje.

Razlog što je jurišna avijacija upotrebljavana samo u retkim slučajevima u cilju izviđanja je taj, što štormovici vrše

[2] Odnosi se na jurišne avione »11-2«.

samostalna izviđanja jedino pri niskim oblacima i kod slabe vidljivosti, te je zbog toga neophodno da su posade aviona dobro obučene u orijentaciji, navigaciji i čitanju karata. Međutim dobar deo naših posada još ne raspolaže sa dovoljno znanja iz gornjih predmeta te nisu dobro usposobljene za vršenje samostalnih izviđanja pod teškim atmosferskim prilikama. To svedoče i lutanja naših posada, čak i kada lete u grupi na vršenje bombardovanja. Zbog napred iznetog izdata su specijalna naređenja potčinjenim jurišnim jedinicama, da se u nastavnom planu popune sa najviše časova baš ovi predmeti, kako bi se u istima posade potpuno osposobile i usavršile u vazdušnom izviđanju i pod lošim atmosferskim prilikama.

Taktika vođenja vazdušnog izviđanja

Vazdušno izviđanje u toku meseca aprila uglavnom vršeno je lovačkim avionima. Izviđalo se je u grupama od 2—3 aviona sledećim redom: vođa odeljenja (zvena) ili patrole (para) vodio je izviđanje i pratio je operacije neprijateljske vojske pod zaštitom svojih pratilaca. Pratioci pratili su vođu leteći iznad njega na otstojanju 3—400 m. i poviše njega za 150—200 m. te su ga štitili od eventualnog napada neprijateljskih lovaca, ujedno i dubljirajući izviđanje vođe i upotpunjujući podatke koje je on osmotrio.

Izviđanje je vršeno fotografisanjem i vizuelno sa visine 1500 [m] do brišućeg leta. Najvažniji podaci koji su tražili neodložan napad, predavani su sa aviona u letu putem radija.

Osobita važnost u vazdušnom izviđanju u toku meseca aprila poklanjana je pokretima neprijateljskih trupa i motorizaciji na pravcima povlačenja, a u ciìju prikupljanja podataka za što uspešnije i efikasnije napade, i iskorišćavanje uspešnih taktičkih operacija u neprekidnom gonjenju protivnika na najpovoljnijim pravcima.

Tokom skoro celog meseca aprila vazdušno izviđanje tražilo je od posada naročitog naprezanja i veštinu iz razloga, što se je linija fronta često i iznenadno menjala, što su naše trupe operisale iz različitih pravaca, te do momenta njihovog spajanja i stvaranja jedinstvene linije fronta bilo je osobito teško identifikovati naše trupe, koje su na nekim mestima snažnim prodorom duboko ušle u neprijateljski odbranbeni sistem, naročito na otseku III Armije. Kod ovoga znatnu pomoć pružile su same trupe, dajući skoro uvek tačno i na vreme avijaciji ugovorene znake i jasno obeležavajući svoje prednje delove i oslobođena mesta.

Osim toga nedovoljna i neusavršena veza sa suvozemnom vojskom umnogome je otežavala rad. I pored toga može se napomenuti da su naše posade za relativno kratko vreme požrtvovanim zalaganjem i borbom stekle ratno iskustvo i koristeći znanje stečeno u radu sa sovjetskim avijatičarima izvršavale zadatke uvek savesno i tačno, ne prezajući pred jakom neprijateljskom PVO[3] i često puta u vrlo teškim atmosferskim uslovima.

Dejstvo neprijateljske PAA

Do početka naše ofanzive osmotrena je uglavnom neprijateljska protivavionska artiljerija malog i srednjeg kalibra u mestima duž linije fronta i u pozadini; po 1 do 2 baterije manjeg kalibra ustanovljene su u mestima: s. Nijemci, s. Gunja, s. Vrbanja, Rajevo Selo, Našice, Županja. PAA srednjeg kalibra dejstvovala je jačine do 3 baterije iz Doboja i do 6 baterija iz SI. Broda i jugoist. od s. Bošnjaci (neutvrđene jačine). Osim toga u periodu najjače aktivnosti našeg vazduhoplovstva od 12. do 19. 4. 45. g. neprijateljska PAA srednjeg kalibra osmotrena je u rejonu s. Podvinje —- Brod do 3 baterije, PAA manjeg kalibra jačine po 2 do 4 baterije osetno je dejstvovala iz s. Mikanovci, s. Marijanci, s. Bocanjevci, s. Sotin, Đakovo, s. Striživojna, s. Piškorevci, s. Andrijevci, s. Vranovci i Bičkoselo; do 10 baterija PAA manjeg kalibra osmotreno je u Osijeku i Vinkovcima i PAA jačine do 3 baterije manjeg kalibra u selima Nijemci, Vrpolje i Garčin.

Iz iznetog vidi se da je dejstvo neprijateljske PAA u rejonu borbenog rada našgg vazduhoplovstva bilo prilično jako. No blagodareći veštom manevrovanju nad ciljevima, našim posadama pošlo je za rukom da izvrše sve borbene zadatke sa minimalnim gubicima (gubitaka i prinudnih spuštanja).[4]

O položaju i jačini PAA jedinice su izveštavale GVD odmah po sletanju posada koje su vršile izviđanje i borbene zadatke tako, da se prilikom izdavanja novih naređenja za borbene letove moglo uzeti u obzir obilaženje svih mesta sa jačom PVO. Na osnovi ovih izveštaja određivani su itinereri leta te se prema potrebi menjala i visina leta i bombardovanja, a u cilju da se gubici svedu na minimum.

[3] protivvazdušnom odbranom

[4] U aprilu su 11. i 42. vazduhoplovna divizija imale sledeće gubitke: 3 pilota i 2 strelca poginula i 2 pilota ranjena na borbenom zadatku; 16 aviona (3 »Jak-1«, 12 »11-2«, i 1 »UI1-2«) uništenih ili oštećenih (vidi dok. br. 179 i 187).

и.

IZVEŠTAJ O OBAVEŠTAJNOJ SLUŽBI

Pregled neprijateljskih aerodroma i vazd. jedinica u rejonu rada naših jedinica

Neprijatelj je koristio u toku meseca aerodrome u okolini Zagreba. Po nepotvrđenim podacima na tim aerodromima nalazi se nekoliko eskadrila hrvatskog vazduhoplovstva[5] sastavljenih od borbenih aviona: lovci Fijat i Me-109, bombarderi Dornie i Kaproni i aviona za vezu FL-3 i Sajmoni. Ukupan broj nije poznat jer avioni stalno menjaju baze i preletaju s jednog aerodroma na drugi. Od nemačkog vazduhoplovstva opažen je samo mali broj aparata Me-109, FV-190 i Henšeli, koji baziraju na istim aerodromima kao i hrvatski avioni, s tim da koriste još neke aerodrome u sev. zap. pravcu od Zagreba čije tačno mesto nije ustanovljeno. Tačni podaci o broju i nazivu neprijateljskih vazduhoplovnih jedinica nisu dobijeni, stoga se ovde i ne navode. Uglavnom sve hrvatske vazd. jedinice i škole[6] skoncentrisane su na aerodromima u okolini Zagreba i u samom Zagrebu, a nemačke vazd. jedinice sa teritorije Hrvatske prebačene su na aerodrome u rejonu Graca, Klagenfurta i Vajcelsdorfa, dok je na pomenutim hrvatskim aerodromima ostavljeno svega nekoliko nepotpunih eskadrila, među njima i eskadrila za vezu Borongaju kod Zagreba.

*Pregled postignutih rezultata dejstva **i** nanetih šteta — našeg i nepr. vazd.*

.

Naše vazduhoplovstvo u toku meseca aprila 1945. g. uništilo je: 9 PAA topova, 6 poljskih topova, 10 lokomotiva, 158 vagona, 169 kamiona, 25 automobila, 179 kola, 85 kuća posednutih od neprijatelja, 886 neprijateljskih vojnika i oficira, 23 konja, izazvano 115 požara. Osim toga ranjen je veći broj neprijateljskih vojnika i oficira i oštećena je veća količina tehnike protivnika. Neprijateljsko vazduhoplovstvo u toku meseca aprila nije nane!o našim jedinicama nikakvih šteta ni gubitaka.

Pregled staza i pogodnih mesta za prinudno sletanje naših aviona u sektoru bor. rada

U toku meseca aprila, za vreme borbenog rada, uzeta su u obzir za eventualna prinudna spuštanja sledeća letilišta i staze:

[5] i [6] Reč je o vazduhoplovstvu Nezavisne Države Hrvatske.

1) Letilište juž. od s. Tovarnik, veličine 1000X700 m.

2) Aerodrom Borovo, sev.zap. od Vukovara, veličine 1050X700 m.

3) Letilište na zap. iv. Osijeka.

4) Letilište Bakić, 4.5 km. sev. od Pod. Slatine, veličine 900X300 m.

5) Letilište Medinci, 4.5 km. sev.ist. od Pod. Slatine, veličine 1300X100X400 m.

6) Letilište SI. Brod, 1.5 km. zap. od ž. st. SI. Brod, veličine 1200X650X900X550 m.

7) Letilište Voćin, 2.5 km. ist. od Voćina, veličine 950X150 m.

8) Letilišta kod Bos. Gradiške: Rovine, 6. km. jugoist. od Bos. Gradiške, i drugi 14.5 km. jugoist. od Bos. Gradiške.

9) Aerodromi kod Banja Luke: letilište iza sev. ist. iv. grada i aerodrom kod mesta Zalužani, 7 km sev. od Banja Luke.

10) Letilište Daruvar.

11) Letilište Virovitica, veličine 850X750 m.

12) Letilište Sanski Most, veličine 1000X100 m.

13) Letilište Prijedor — Urije, 1 km sev.ist. od grada.

14) Letilište Medeno Polje, 7 km. sev.zap. od Bos. Petrovca, veličine 1000X100.

Linija fronta 1. i 30. aprila 1945. g.

Linija fronta na dan 1. aprila 1945. g. protezala se — r. Dravom i Dunavom, potom u Srernu: isk. Mohovo — isk. Lovaš — 1 km. ist. od Tovarnika — 1 km. ist. od Ilinaca •— Batrovci — Morović i ravno do r. Save, rekama Savom i Drinom, isk. Bijeljina — 1—2 km. zap. od druma Bijeljina — Brčko — isk. Brčko — isk. G. Rahić — Jasenovac — Zepče — G. Vukšić — Vitanović — Blaževac — Cerik — D. Orahovica — preko r. Spreče — k. 917 i kod D. Paklenice na r. Bosnu.

Linija fronta na dan 30. 4. 45. g.: r. Drava — isk. N. Marof — kroz St. Gradac — k. 124 — isk. Turnašica — Vukosavljevica — Brzaja —• isk. Bačkovica — Čađavac — isk. V. Pisanica — G. Kovačica — isk. V. Grđevac — Pavlovac — isk. Ladislav — isk. Trnava — isk. Hercegovac — k. 136 — Tomašica — Kajgana — Hrastovac — Poljana — isk. Jamarica — k. 164 — N. Grabovac — isk. Kozarica — Pujić — k. 321 — k. 292 — Golеši--Milisavci — k. 346 — Ratkovac — Okučani — Klenik — k. 92 — k. 91 — Mlaka — r. Sava — Orahovo — Međeđa — Grbavci — Draksenić — Klekovci — Bos. Dubica — k. 216 — Pobrđani — Čitluk — Strigovo — Kriva Rijeka — Grabašnica — Marini — isk. D. Puharska — isk. Prijedor — Hambarine — Katajevo

Volar **Radomirovac** — isk. Dolovljani — **isk.** Bos. Novi — Cvetović Vrpolje — Glavičani — isk. Segestin — Rogulje **Mečenčani** — Severovac — St. Selo — Letovanci — Petkovac Cuntić — Gora — G. Taborište i dalje na zapad.

Pregled neprijateljskih suvozemnih trupa i motorizacije na sektoru naših jedinica

Na sektoru fronta naših jedinica i na teritoriji Jugoslavije u rejonu operacija samostalnih korpusa i partizanskih jedinica glavnih štabova Slovenije i Hrvatske nalazile su se u toku meseca aprila sledeće neprijateljske jedinice: zap. od Osijeka 5. policiski puk, ist. od Osijeka 21. pešadiska divizija SS, juž. od D. Miholjca 11. pešadiska divizija, juž. od Moslavine 2. policiski puk, juž. od Podr. Slatine 117. pešadiska divizija, u rejonu Virovitice 264. pešad. divizija i 11. luftvafe divizija, u rejonu Pitomače 1. divizija 1. kozačkog korpusa, u rejonu Đurđevca 181. pešad. divizija, juž. od Zagreba 22. i 392. pešad. divizija, u rejonu Koprivnice SS pešad. divizija (neidentifikovana), jugoist. od Varaždina 2. divizija 1. kozačkog korpusa, između Zagreba i Varaždina 7. grenadirska divizija SS i 104. pešad. divizija, juž. od Varaždina 68. korpus, juž. od Dubrave 91. korpus, juž. od Novigrada 264. pešad. divizija, od Varaždina prema Mariboru 180. pešad. divizija, zap. od Maribora 188. rezer. pešad. divizija. Kompletnih motorizovanih, mehanizovanih i tenkovskih jedinica, po podacima sa kojima se raspolaže, ne postoji, već samo nešto tenkova dodeljenih pojedinim jedinicama. Isto tako svakoj jedinici, prema njenom brojnom stanju, dodeljene su autokolone (kamioni) za snabdevanje hranom i municijom. Hrvatske jedinice nalazile su se većim delom u bližoj i dubljoj pozadini, čuvajući komunikacije, važnije tačke na pravcima povlačenja nemačkih jedinica.

Podaci o neprijateljskoj obavešt. službi na našem sektoru

U toku meseca aprila nije se nigde naišlo u rejonu naših baza na rad neprijateljske obaveštajne službe. Svugde gde su u toku meseca bazirale naše jedinice, svi sumnjivi elementi bili su pokupljeni i smešteni u logore. Odnos ostalog stanovništva prema vojsci bio je zadovoljavajući.

Pregled rada obaveštajnih organa u potčinjenim jedinicama

U toku meseca aprila 1945. g. provedena je organizacija rada u potčinjenim jedinicama. Izrađene su instrukcije i uputi za rad i održana su savetovanja obaveštajnih organa divizija

sa obaveštajnim oficirom Grupe vazd. divizija. Rad obaveštajnih organa, zbog kratkoće vremena od trenutka osnivanja GVD, nije još zadovoljavajući. Isto tako prilično se oseća nedostatak stručnog znanja i iskustva, kao i samog osoblja za popunu mesta obaveštajnih oficira u potčinjenim jedinicama. Za kodirani operativni rad sa divizijama, obaveštajni otsek GVD sastavio je šifrirane tablice i karte, koje su dostavljene na uvid Štabu vazduhoplovstva JA.

Prikupljanje podataka vrše obaveštajni oficiri svim postojećim načinima, no kako organizacija ovog rada zahteva duže vreme, kao i stručnost i iskustvo svakog pojedinog organa, to zasada ovaj rad većim delom zavisi od inicijative, sposobnosti i snalaženja pojedinih organa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef obaveštajnog otseka, kapetan, **Glebov**[7] (Glebov)	(M. P.)	Načelnik štaba, general-major, **Z. Ulepič** (Ulepič)

Otkucano u 2 primerka:
br. 1 Štabu vazduhoplovstva JA i
br. 2 u arhivu GVD — u predmet br. G.J.

[7] Aleksandar

BR. 179

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA STABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA APRIL 1945. GODINE[1]

MESEČNI OPERATIVNI IZVEŠTAJ
Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija za mesec april 1945. god.
(karta Kapošvar i Banja Luka, 1:200.000)

I. — *Kratki podaci o situaciji na zemlji i u vazduhu*

a) *Situacija na zemlji:*

Neprijatelj je pred frontom naše III i I armije, a delom i pred frontom II armije imao uglavnom 91. i 68. pešad. korpus, koji su u svom sastavu imali sledeće jedinice: 11., 117. i 104. laku pešad. diviziju, 264., 22. i 181. pešad. diviziju, 7. alpisku diviziju, 1 SS diviziju i 1 kozački korpus, zatim izvesne manje domobranske, ustaške i četničke jedinice.

Naše trupe su početkom meseca aprila 1945. g. držale sledeću liniju fronta: od Barča levom obalom r. Drave do ušća u Dunav, nizvodno levom obalom Dunava do s. Mohovo — s. Ilinci — s. Batrovci — s. Lipovac (isk.) — Morović — na jug na r. Savu — Savom — Drinom — Bijeljina (isk.) — 2—3 km. zap. od puta Bijeljina — Brčko (isk.) — G. Rahić — Jasenovac — Zepče — G. Vukšić — Vitanović — Blaževac — Cerik — D. Orahovica — preko r. Spreče — k. 917 — D. Paklenica i dalje na zapad.

Tokom prvih deset dana meseca aprila nije na delu fronta gde je dejstvovala Grupa vazd. divizija bilo naročite aktivnosti.

12. aprila 1945. g. naša I, II i III armija preduzele su ofanzivu sa podrškom vazduhoplovstva ove Grupe i tokom napredovanja doprle su 30. aprila do linije: r. Drava — N. Marof — St. Gradac — Turnašica — Bačkovica — V. Pisanica — V. Grđevac — Pavlovac — Hercegovac — Tomašica — Kajgana — Hrastovac — Poljana — Jamarica — N. Grabovac — Kozarica — k. 321 — k. 292 — Goleši-Milisavci — k. 364 — Ratkovac — Okučani — k. 92 —Mlaka — r. Sava — Savom uzvodno do ušća Une — rekom Unom uzvodno (isk.) — Bos. Kostajnica — Bos. Novi zaključno sa s. Cvetović — s. Šegestin (isk.) — s. Mečenčani — s. Mađari — s. G. Bačuga — s. Slana — s. Taborište — s. Slatina i dalje na zapad.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 3/2—3, к. 1450.

b) *Situacija u vazduhu:*

Neprijateljsko vazduhoplovstvo nije se takorekuć tokom meseca aprila 1945. god. ni pojavljivalo, osim dva slučaja i to: 12. aprila t.g. primećena su u rejonu Vukovara 2 FV-190, a 23. aprila primećena su 4 aviona Me-109 kod SI. Požege. Ovi avioni nisu vršili nikakvo dejstvo, te se pretpostavlja da su verovatno vršili izviđanje.

Neprijateljska bombarderska i izviđačka avijacija nije se pojavljivala.

Jedinice Grupe vazd. divizija nalazile su se i to:

— Stab Grupe vazd. divizija u Prigrevici Sv. Ivan;
— Stab 11. vazd. divizije u Bačkom Brestovcu;
— 111. vazd. lovač. puk na aerodromu Sombor (Kupusina);
— 112. vazd. lovač. puk na aerodromu Klenak;
— 113. vazd. lovač. puk u Bačkom Brestovcu;
— Stab 42. vazd. divizije u Prigrevici Sv. Ivan;
— 421. vazd. jurиš, puk na aerodromu Sombor (Kupusina);
— 422. vazd. jurиš, puk na aerodromu Klenak;
— 423.. vazd. jurиš, puk na aerodromu u Bačkom Brestovcu.

Sa tih tačaka divizije ove Grupe radile su tokom meseca aprila i promena u dislokaciji do 30. aprila 1945. godine nije bilo.

II. — *Borbeni rad Grupe vazd. divizija uopšte*

Jurišna i lovačka divizija ove Grupe dejstvovale su tokom meseca aprila prema postavljenim zadacima od III, I i II armije.

Jurišna divizija je pomogla opštu ofanzivu pred frontom navedenih armija tukući neprijateljsku živu silu, rezerve, artileriju, PAA artileriju, komunikacije i saobraćajna sretstva u rejonima Osijek, Valpovo, D. Miholjac, Vukovar, Vinkovci, Brčko, Brod, Đakovo, SI. Požega, uopšte uzevši u zahvatu nastupajućih pravaca naših armija a naročito na slavonskom frontu pri prelazu III armije preko r. Drave i dobrim delom na sremskom frontu pred I armijom.

Lovačka divizija sarađivala je sa jurišnom avijacijom i trupama na zemlji vršeći u označenim rejonima izviđanje, izviđanje sa mitraljiranjem, kao i praćenje i zaštitu jurišne avijacije. Uz izviđanje po potrebi vršeno i fotografisanje.

Borbeni rad jedinica Grupe vazd. divizija može se u toku meseca aprila podeliti u četiri uočljiva perioda:

Od 1. do 5. aprila, kada nije bilo vazdušnog dejstva.

Od 5. do 12. aprila naše divizije vršile su zadatke pred frontom navedenih armija dejstvujući na neprijateljsku živu silu i tehniku, no taj rad ima uglavnom umereni karakter obzirom na stepen rada i angažovanja naših vazd. jedinica.

Od 12. do 21. aprila rad naših vazd. divizija bio je ispunjen maksimalnim naprezanjem osoblja i materijala u cilju pomaganja naših armija za vreme opšte ofanzive na slavonsko-sremskom i istočnobosanskom frontu.

Od 21. do 30. aprila nije bilo borbenog rada zbog nedo-.statka goriva.

III. — *Kratak pregled borbenih i neborbenih letova*

U toku meseca aprila 1945. godine bilo je:

— borbenih letova 508 (jur. div. 231; lov. div. 277),
— časova letenja 546,44 (jur. div. 260,56; lov. div. 285,48),
— neborbenih letova 560 (jur. div. 180; lov. div. 380),
— časova letenja 179,51 (jur. div. 27.54; lov. div. 141.57).

IV. — *Meteorološki uslovi*

Meteo-uslovi bili su dobri i to baš u danima rada, dočim je loše vreme slučajno palo baš u dane kada se nije radilo. U dolini r. Bosne bila izvesnih dana niska oblačnost koja je ometala rad u toku dva dana, te je tako 6. aprila prilikom mitraljiranja neprijateljskih kamiona kod Doboja pilot-lovac iz 112. vazd. lov. puka Grabar Josip ušao u niske oblake i verovatno udario u brdo.

V. — *Taktika dejstva avijacije*

U usavršavanju taktike borbe i borbenog rada kod Grupe vazd. divizija nema novih momenata.

Jurišnici su gotovo redovno upotrebljavali postroj »stepen desno« u kome se prilazilo cilju, a napad se vršio iz levog zaokreta poniranjem pod uglom 25—30".

Lovci su takođe obzirom na sunčane dane koristili »stepen desno«, kao i »stepen levo« imajući u vidu položaj sunca u odnosu na cilj.

Prilaz cilju vršio se tako da vođa dovede odeljenje u liniju cilj — formacija -— sunce, potom se vrši napad, prvi vođa a zatim pratioci. Po izvršenom napadu vođa pravi redovno zaokret u levo da ga pratioci mogu naći.

Prilikom prilaza jako obranjenim tačkama, koje treba izvideti, praktikuje se tako, da pratilac produži let na istoj visini na kojoj je došao i time privlači vatru neprijateljske PAO, dok se voda sa strane sunca obrušava i izvrši izviđanje, posle čega se manevrujući radi izbegavanja vatre udaljava od cilja i sastaje sa pratiocem koji ga je dotle smanjivši brzinu čekao, vršeći ujedno zaštitu iz vazduha.

VI. — *Veža*

a) *Veza unutar Grupe vazd. divizija:*

Između Štaba Grupe vazd. divizija i štabova divizija bila je telefonska, kurirom kao i lična, i funkcionisala je odlično.

Sa Operativnom grupom u Klenku[2] bila je radiotelegrafska veza kao i telefonska preko ruske linije.

Veza između štabova divizija i pukova bila je telefonska kao i lična sa pukovima koji su se nalazili u istome mestu gde i štabovi divizija.

Štabovi divizija nisu imali telefonsku vezu niti radiotelegrafsku sa 112. lov. i 422. juriš, pukom u Klenku, pošto je Operativna grupa u Klenku imala direktnu radiotelegrafsku vezu sa Štabom Grupe vazd. divizija.

b) *Veza sa trupama na zemlji:*

Pri Stabu III armije nalazi se stalno oficir za vezu iz Štaba ove Grupe, koji održava radiovezu između ta dva štaba. Osim ove veze u izvesne dane korišćen je avion za vezu.

Kod Štaba I armije nalazi se oficir za vezu iz Štaba ove Grupe, koji održava vezu preko ruskog oficira za vezu.

Sa samim trupama na zemlji u prednjim linijama naši avioni održavali su vezu pomoću ugovorenih znakova raketama davanim od jedinica iz prednjih linija.

v) *Veza između aviona u vazduhu:*

Avioni u vazduhu održavali su radiotelefonsku vezu, kao i davanjem ugovorenih znakova mahanjem krila i tsl. a u naročito važnim slučajevima prilikom hitnog davanja rezultata izviđanja korišćen je radiotelefon između aviona u vazduhu i stanice na zemlji na aerodromu.

[2] Operativna vazduhoplovna grupa, koju su sačinjavali 112. lovački i 422. jurišni vazduhoplovni puk, dejstvovala je sa aerodroma, Klenak, kod Šapca, zatim je 4. maja 1945. preletela na aerodrom Madarmečke, u Mađarskoj, i odatle sadejstvovala jedinicama 3 jugoslovenske armije (vidi dok. br. 203 i 210).

VII. — *Sadejstvo između vidova avijacije*

Lovačka avijacija sadejstvovala je sa jurišnom avijacijom, što se je sastojalo u tome, da su lovci vršili praćenje i zaštitu jurišnih aviona u patrolama od 2—4 lovca. Saradnja je bila **laka,** jer se redovno na aerodromima nalaze po jedan lovački i jedan jurišni puk, te je pre svakog izlaska na **zadatak** omogućena **lična** veza i dogovor.

VIII. — *Borbena obuka*

Osim trenažnih letova pokazanih u tač. 3 vršena je obuka i nastava sa osobljem iz vazduhoplovnih predmeta, tehničkih predmeta, opštih vojnih predmeta, iz oblasti kulturno-prosvetnog i političkog vaspitanja, zatim praktični radovi u cilju obuke kada nije bilo borbenog rada.

Obuka je iz izvesnih predmeta vršena odvojeno za pilote, za strelce i za tehničko osoblje, a iz opštih predmeta vršena ji zajednička obuka.

IX. — *Borbeni primeri*

Svi postavljeni zadaci lovačkoj diviziji izvršeni su. Naročitih isticanja nema što bi trebalo posebno naglasiti.

Kod jurišne divizije tokom aprila 1945. g. istakle su se sledeće posade:

— pilot poručnik Amidžić Trifun, kao vođa odeljenja, sa pratiocima poruč. Radanovim, pporuč. Oršićem, vodnicima Aćimovićem i Petrovićem, svi iz 422. vazd. juriš, puka, napali su i potpuno uništili 1 voz sa materijalom i neprijateljskim vojnicima na ž. st. Lupljanica kod Dervente. Dokumentovano fotografijom;

— pilot Popov Luka iz 423. vazd. juriš, puka pri vršenju zadataka dobio je od neprijateljske lake PAA oko 40 pogodaka, te se sa oštećenim kormilom za pravac i oštećenim mehanizmom za izvlačenje stajnog trapa ispravno spustio u blizini aerodroma i minimalno oštetio avion.

X. — *Gubici*

6. aprila 1945. g. pilot 422. vazd. puka vodnik Mihailović Sima sa strelcem Damjanovićem Miodragom na avionu 11-2 nije se vratio sa borbenog zadatka. Imao je zadatak napad na voz kod Doboja. Po izvršenom zadatku nestao je u rejonu Gračanice oko 17.15 časova. Sudbina im je neizvesna.

15. aprila 1945. g. u 10.42 časa oboren je od neprijateljske PAA direktnim pogotkom u motor pilot 423. vazd. juriš, puka pporučnik Gojković Vasa sa strelcem Trifuncem Miloradom na avionu 11-2. Pao kod s. Vrpolja.

6. aprila 1945. g. pilot-lovac 112. vazd. lov. puka vodnik Grabar Josip na avionu Jak-1 imao je zadatak mitraljiranje u rejonu Doboja. Pilot izvršio obrušavanje i napad na cilj, potom ušao u oblake i nestao. Sudbina mu je neizvesna.

8. aprila 1945. g. pilot-lovac iz 113. vazd. lov. puka kapetan Vojvodić Aleksandar na avionu Jak-1: po završenom borbenom zadatku nad Čazmom upalio mu se motor, te je prinudno sleteo. Avion je izgoreo a pilot teže povređen.

12. aprila 1945. g. pilot-lovac 113. vazd. jur. puka vodnik Milovanović Dobrivoje na avionu Jak-1, pri izvršenju borbenog zadatka — mitraljiranja u rejonu Osijek — Đakovo, usled kvara prinudno sleteo 12 km. juž. od Osijeka na neprijateljsku teritoriju. Pilot se peške prebacio preko fronta u prednje linije III armije, avion ostao na licu mesta verovatno uništen od neprijatelja.

XI. — *Zaključak*

1) Gotovo svi postavljeni zadaci jedinicama ove Grupe divizija izvršeni su.

Nije izvršeno 4,3% zadataka usled delom tehničkih uzroka kao kvar motora, neizvlačenje stajnog trapa i si., a i zbog grešaka pilota u navigaciji i orijentaciji.

2) Efekat borbenog rada je stvaran i sastoji se u tome, što su divizije ove Grupe dejstvujući snažno, naročito u vremenu od 12. do 21. aprila t.g. za vreme opšte ofanzive naše III, I i II armije na slavonsko-sremskom i istočnobosanskom frontu, pomogle našim trupama na zemlji i omogućile brzo proterivanje neprijatelja sa linije fronta od početka aprila na daljinu od oko 180 km., kako se vidi iz pokazatih linija fronta prvog i poslednjeg dana u mesecu u tač. I ovog izveštaja.

3) Naše posade stekle su vredno ratno iskustvo i potpuno se osposobile za borbeni rad. Tehničko osoblje osposobljeno je za samostalan rad a komandni elemenat dobio potrebno znanje, sposobnost i rutinu za samostalno komandovanje.

Načelnik operat.-obavešt. odeljenja, kapetan,
Aćimović
(Aćimović)

(M. P.)

Načelnik štaba, general-major,
Z. Ulepič
(Ulepič)

Otkucano u 2 primerka:

br. 1 Stabu vazduhoplovstva JA i

br. *2* u arhivu GVD — u predmet br.

G.J.

Obrazac br. 1
POVERLJIVO
Primerak br

P R E G L E D
aviona i letačkog sastava Grupe vazduhoplovnih divizija
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan		Primljeno							Svega primljeno		Ispisano		Ostalo na dan		Primedba
		Aviona	Letača	Aviona			Letača				Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača	
				S Iz aeropl. radionica	Iz rezerve		Iz učevnog centra	Iz drugih jedinica	Iz bolnice								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
11. vazduh. divizija	Jak-1	75											2		73		
	Jak-3	3		2							2				5		
	Jak-9	14	67	4	-		54	-	-	—	4	54	4	1	14	120	
42. vazduh. divizija	11-2	90											13	.	77	.	
	UI1-2	?											1		1		
	PO-2	1	84		-	–	34	1	–	-		35	1	2	–	117	
Svega		185	151	6	-	.	88	1	.	.	6	89	21	3	170	237	

Načelnik operat.-obaveš. odeljenja, kapetan
Aćimović (Aćimović)

Načelnik štaba general-major,
Z. Ulepič (Ulepič)

(M. P.)

Obrazac br. 2
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
borbenih letova Grupe vazduhoplovnih divizija
za mesec april 1945. igodine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima															
					Napad na artiljeriju		Napad na železničke vozove		Napad na živu silu i tehniku neprijatelja		Po prelazima				Na izvi-djanje		Na zaš-titu			
					let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.	let. i čas.		let.	čas.	let.	čas.	let,.	čas.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14 ; 15		16	17	18	19	20	21
11. vazd. divizija	.	.	277	285,48	.	.	.	.	131	131,40	.	.	.	.	80	89,24	66	64,44	.	.
42. vazd. divizija		.	231	260,56	23	26,22	30	31,55	175	198,29	3	4,10								
S V E G A	.		5C8	546,44	23	26,22	30	31,55	306	330,09	3	4,10		.	80	89,24	66	64,44	.	.

(M. P.) **Z. Ulepič**

Obrazac br. 3
POVERLJIVO
Primerak br

P R E G L E D
neborbenih letova kod Grupe vazduhoplovnih divizija
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviora let.	Koliko let.	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima								Primedba
					Treniranje		Veza		Preleti		Grupno letenje		
					let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.	let.	časova	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
11. vazduh. divizija	U-2 Jak-1 Jak-3 Jak-7 Jak-9	48	380	141,57	366	135,52	.	.	14	6,05	.	.	
42. vazduh. divizija	11-2	39	180	27,54	162	23,15	.	-	4	1,20	14	3,19	
Svega		87	560	169,51	528	159,07	.	.	18	7,25	14	3,19	

Načelnik operat.-obaveš. odeljenja, kapetan
Aćimović

Načelnik štaba, general-major,
Z. Ulepič

(M. P.)

Obrazac br. 4
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala Grupe vazd. divizija u mesecu aprilu 1945. godine

Jedinica	PAA topova	-Topova	Lokomotiva	Vagona	Kamiona	Automobila	Kola	Kuća	Vojnika	Konja	Požara	Primedba
1	2	3	4	5	6	*1*	8	9	10	11	12	13
11. vazduhoplovna divizija	4		6	68	96	.	62	.	185	23		
42. vazduhoplovna divizija	5	i	4	90	73	25	117	85	701	.	115	
SVEGA:	9	6	10	158	169	25	179	85	886	23	115	

Načelnik oper.-obav. odeljenja, kapetan (Aćimović)
Aćimović

(M. P.)

Načelnik štaba, general-major (Ulepič)
Z. Ulepič

Obrazac br. 5
POVERLJIVO
Primerak br

P R E G L E D
Gubitaka aviona i letača kod Grupe vazduhoplovnih divizija u mecesu aprilu 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Svega gubitaka: Aviona	Svega gubitaka: Letača	Od ovoga gubitka: Na borbenim letovima: Oboreno u vazd. borb.	Na borbenim letovima: Oboreno od PAA	Na borbenim letovima: Nije se vratilo sa zadatka	Na neborbenim letovima: Katastrofa	Na neborbenim letovima: Udesi	Na neborbenim letovima:	Na neborbenim letovima:	Svega letova u mesecu	Časova letenja u mesecma	Letova: Na 1 gubitak aviona	Letova: Na 1 gubitak letača	Časova letenlja: Na 1 gubitak aviona	Časova letenlja: Na 1 gubitak letača	Primedba
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
11. vazd. divizija	Jak-1	3	1		.	1	2	.	.	.	.	149	143,44	10,9	68	105,01	66,19	
42. vazd. divizija	UIL-2 IL-2	1 12	2	.	6	2	1	2	1 6		.	411	288,50	31,6	205	22,13	144,25	
S V E G A	Jak-1 UI1-2 11-2	1?	1 2	. .		1 ?	2 1	?	1 fi			550	432.34	35	187	27,20	143,11	

Načelnik oper.-obav. odeljenja,
kapetan (Aćimović)
Aćimović

(M. P.)

Načelnik štaba,
general-major (Ulepič)
Z. Ulepič

Obrazac br. 6
POVERLJIVO
Primerak br

P R E G L E D
utrošenih bombi i municije kod Grupe vazd. divizija
u mesecu aprilu 1945. eodine

JEDINICA	BOMBE												MUNICIJA							
	FAB 100	FAB 50	AO 50	AO 25	AO 10	AO 2.5	AO 6.5	PTAB	FAB 250	AO 8			UBS	RS 82	RS 132	VJ	ŠVAK	ŠKAS	OKV 16	ÜBT
I ;	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
11. vazd. divizija	.			2	.		.	.	.		.	.	10071	.	.	.	8193	.	644	.
42. vazd. divizija	61	115	5	1699	121	2250	428		1	117	184			410	26	41700	.	66250		2517
S V E 'G A:	61	115	5	1701	121	2250	428	-	1	117	184		10071	410	26	41700	8193	66250	644	2517

Načelnik oper.-obav. odeljenja,
kapetan (Aćimović)
Aćimović

(M. P.)

Načelnik štaba,
general-major (Ulepič)
Z. Ulepič

BR. 180

OPERATIVNI IZVESTAJ ŠTABA 113. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 2. MAJA 1945. STABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI PUKA U TOKU APRILA[1]

ŠT AE
113. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00217
2. V. 1945. godine
P o l o ž a j

ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE

Prema naređenju pov. br. 327 od 23. IV 1945. godine a u vezi naređenja Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije br. 0103/45 dostavlja se za mesec april 1945. godine sledeći mesečni

OPERATIVNI IZVEŠTAJ

I.

Posle likvidacije neprijateljskih snaga kod Blatnog Jezera od strane trupa Trećeg ukrajinskog fronta i likvidacije neprijateljskog mostobrana na levoj obali Drave, te njegovog prebacivanja na desnu obalu reke od strane trupa naše Treće armije u toku meseca marta t.g., neprijatelj je u mesecu aprilu prešao u stav odbrane.

Na dan 11. aprila u 23.00 časova otpočela je opšta ofanziva Jugoslovenske armije. Po planu te ofanzive, a u cilju proboja sremskog fronta i razbijanja neprijateljskih grupacija u prostoru između Save i Drave, naša Treća armija forsirala je Dravu na širokom frontu i zauzela-Belišće, Bistrince, Valpovo, zatim Osijek i ostala mesta prema Našicama, Našice itd.

Naša Prva armija izvršila je proboj sremskog fronta, zauzela Vukovar, Vinkovce, Cernu, zatim ostala mesta u pravcu Đakova itd.

Ovaj puk dobio je zadatak da za čitavo vreme potpomaže akciju naših trupa na zemlji i time doprinese opštem uspehu naše ofanzive u pravcu Zagreba. Taj zadatak puk je izvršio. Svi

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 103/1—2, к. 1460.

dobiveni zadaci izvršeni su na vreme i tačno po primljenim naređenjima.

Radi izvršenja svog zadatka, ovaj se puk u toku meseca marta 1945. godine prebazirao sa aerodroma u Rumi na aerodrom u Bačkom Brestovcu po naredbi i planu o prebaziravanju komandanta 267. sovjetskog lovačkog puka od 15-111 1945. godine.[2]

U mesecu aprilu 1945. godine a naročito u vremenu od 12. do 16. aprila ovaj puk je dobio sledeće zadatke:

1) Zadatke izviđanja.

2) Zadatke sprovođenja i zaštite aviona našeg 423 jurišnog puka".[3]

3) Zadatke napada na živu silu i tehniku neprijatelja.

II.

Svi ovi zadaci dobiveni su od 236. sovjetske vazduhoplovne divizije.[4]

Najviše je izvršeno zadataka napada na živu silu i tehniku neprijatelja: vojnike, lokomotive, vagone, kola, konje, zgrade i druge ciljeve, zatim zadataka izviđanja i najzad zaštite i pratnje jurišnih aviona.

Zadaci napada na živu silu i tehniku neprijatelja izvršeni su u rejonima: Ilača, Nijemci, Apševci, Đakovo, Vinkovci, Županja, Otok, Negoslavci, Sotin, Vukovar, Striživojna, Cerna, Orolik, Našice, Podravska Slatina, Suhopolje, Virovitica i Nova Gradiška.

Zadaci izviđanja izvršeni su u rejonima:

Sotin, Vukovar, Vinkovci, Osijek, Bizovci, Budimci, Đakovo, Brod, Bos. Samac, Donji Miholjac, Našice, Striživojna, Slavonska Požega, Pleternica, Lužani, Bos. Kobaš, Derventa, Batrina, Babina Greda, Podravska Slatina, Pitomača i Moslavina.

Zadaci zaštite i pratnje jurišnih aviona izvršeni su u rejonima:

Nijemci, Orolik, Gradište, Županja, Brčko, Orašje, Rajevo Selo, Gunja, Bošnjaci, Striživojna, Andrijaševci i Brod.

Najuočljiviji period borbenog rada u toku meseca aprila bio je u vremenu od 12. do 16. istog meseca, to jest u vremenu

[2] Vidi dok. br. 88.

[3] Taj vazduhoplovni puk je bazirao takode na aerodromu Bački Brestovac od 26. marta do 14. maja 1945 (vidi dok. br. 210).

[4] Uz nju je dejstvovala jugoslovenska U. vazduhoplovna lovačka divizija.

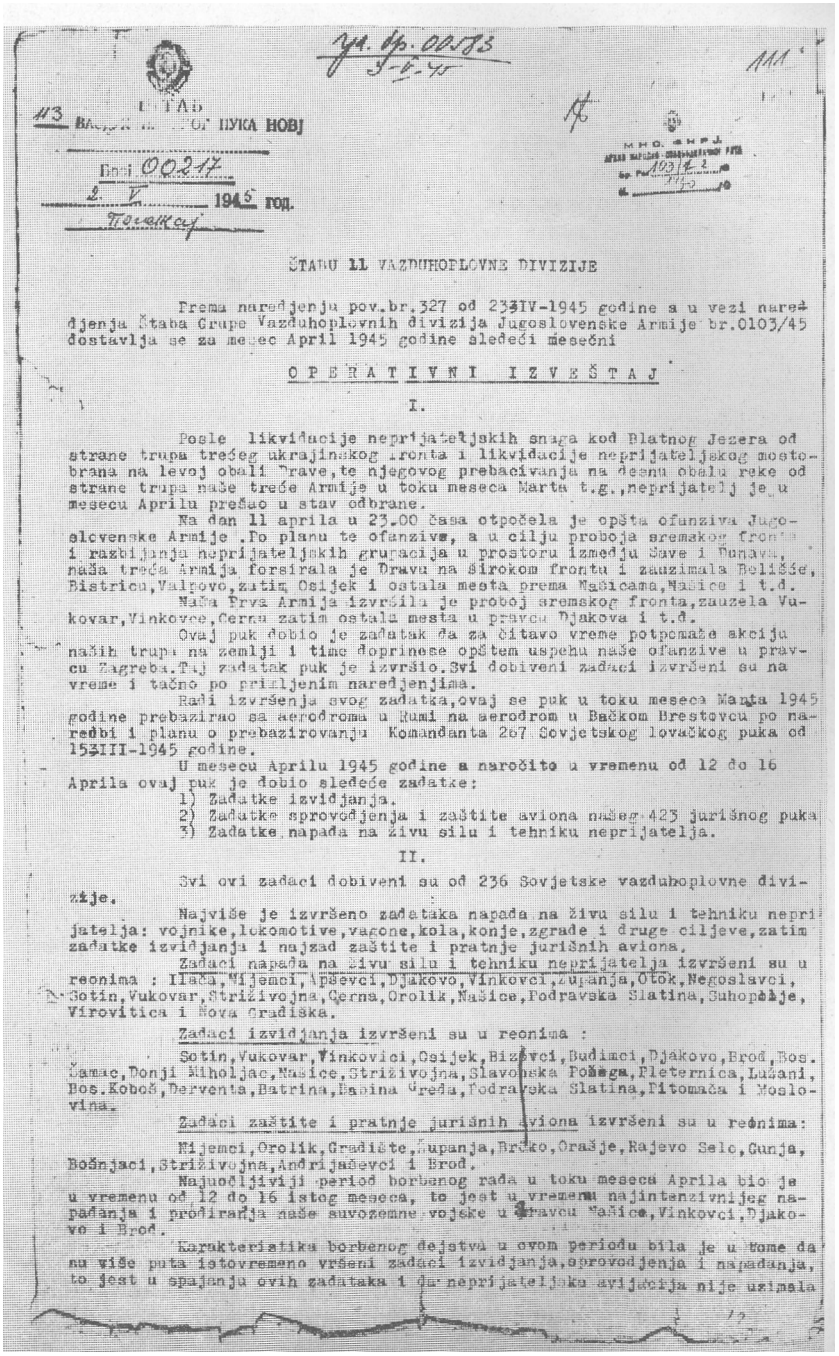

ŠTABU 11 VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE

Prema naredjenju pov.br.327 od 23.IV-1945 godine a u vezi naredjenja Štaba Grupe Vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske Armije br.0103/45 dostavlja se za mesec April 1945 godine sledeći mesečni

O P E R A T I V N I I Z V E Š T A J

I.

Posle likvidacije neprijateljskih snaga kod Blatnog Jezera od strane trupa trećeg ukrajinskog fronta i likvidacije neprijateljskog mostobrana na levoj obali Drave,te njegovog prebacivanja na desnu obalu reke od strane trupa naše treće Armije u toku meseca Marta t.g.,neprijatelj je u mesecu Aprilu prešao u stav odbrane.

Na dan 11 aprila u 23.00 časa otpočela je opšta ofanziva Jugoslovenske Armije .Po planu te ofanzive, a u cilju proboja sremskog fronta i razbijanja neprijateljskih grupacija u prostoru između Save i Dunava, naša treća Armija forsirala je Dravu na širokom frontu i zauzimala Beliše, Bistrica,Valpovo,zatim Osijek i ostala mesta prema Našicama,Našice i t.d.

Naša Prva Armija izvršila je proboj sremskog fronta,zauzela Vukovar,Vinkovce,Černu zatim ostala mesta u pravcu Djakova i t.d.

Ovaj puk dobio je zadatak da za čitavo vreme potpomaže akciju naših trupa na zemlji i time doprinese opštem uspehu naše ofanzive u pravcu Zagreba.Taj zadatak puk je izvršio.Svi dobiveni zadaci izvršeni su na vreme i tačno po pristiglim naredjenjima.

Radi izvršenja svog zadatka,ovaj se puk u toku meseca Marta 1945 godine prebazirao sa aerodroma u Rumi na aerodrom u Bačkom Brestovcu po naredbi i planu o prebazirovanju Komandanta 267 Sovjetskog lovačkog puka od 15.III-1945 godine.

U mesecu Aprilu 1945 godine a naročito u vremenu od 12 do 16 Aprila ovaj puk je dobio sledeće zadatke:

1) Zadatke izviđanja.
2) Zadatke sprovođenja i zaštite aviona našeg 423 jurišnog puka
3) Zadatke napada na živu silu i tehniku neprijatelja.

II.

Svi ovi zadaci dobiveni su od 236 Sovjetske vazduhoplovne divizije.

Najviše je izvršeno zadataka napada na živu silu i tehniku neprijatelja: vojnike,lokomotive,vagone,kola,konje,zgrade i druge ciljeve,zatim zadatke izviđanja i najzad zaštite i pratnje jurišnih aviona.

Zadaci napada na živu silu i tehniku neprijatelja izvršeni su u reonima : Ilača,Nijemci,Apševci,Djakovo,Vinkovci,Županja,Otok,Negoslavci, Gotin,Vukovar,Striživojna,Černa,Orolik,Našice,Podravska Slatina,Suhopolje, Virovitica i Nova Gradiška.

Zadaci izviđanja izvršeni su u reonima :

Sotin,Vukovar,Vinkovici,Osijek,Bizovci,Budimci,Djakovo,Brod,Bos. Šamac,Donji Miholjac,Našice,Striživojna,Slavonska Požega,Pleternica,Lužani, Bos.Koboš,Derventa,Batrina,Babina Greda,Podravska Slatina,Pitomača i Moslovina.

Zadaci zaštite i pratnje jurišnih aviona izvršeni su u reonima:

Nijemci,Orolik,Gradište,Županja,Brčko,Orašje,Rajevo Selo,Gunja, Bošnjaci,Striživojna,Andrijaševci i Brod.

Najuočljiviji period borbenog rada u toku meseca Aprila bio je u vremenu od 12 do 16 istog meseca, to jest u vremenu najintenzivnijeg napadanja i prodiranja naše suvozemne vojske u pravcu Našice,Vinkovci,Djakovo i Brod.

Karakteristika borbenog dejstva u ovom periodu bila je u tome da su više puta istovremeno vršeni zadaci izviđanja,sprovodjenja i napadanja, to jest u spajanju ovih zadataka i da neprijateljska avijacija nije uzimala

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 180

najintenzivnijeg napadanja i prodiranja naše suvozemne vojske u pravcu Našice, Vinkovci, Đakovo i Brod.

Karakteristika borbenog dejstva u ovom periodu bila je u tome da su više puta istovremeno vršeni zadaci izviđanja; sprovođenja i napadanja, to jest u spajanju ovih zadataka, i da neprijateljska avijacija nije uzimala nikakvog udela u ometanju naše avijacije i napadanju na naše vazduhoplovne snage u rejonima dejstva ovog puka. Na dan 13. aprila posada naših aviona opazila je u rejonu Piškorevci 2 ME-109 na visini 1500 metara u pravcu Đakovo — Slavonski Brod.

III.

U toku meseca aprila t.g. bilo je borbenih letova 80,
časova let. 82.15;
neborbenih letova 136,
časova letenja 59.30.

IV.

Meteorološki uslovi bili su uglavnom povoljni. Bio je samo jedan slučaj da na dan 19. IV t.g. jedan par nije izvršio zadatak, nego se vratio zbog lošeg vremena, ali je međutim istog dana a pod nešto povoljnijim vremenskim uslovima zadatak ponovljen i uspešno izvršen.

V.

Za izvršenje borbenih zadataka najčešće su upotrebljavani parovi obzirom na odsustvo neprijateljskih lovaca i aviona uopšte, a za izviđanje i sprovođenje jurišnih aviona parovi i četvorke.

Prilazi i napadi na cilj vršeni su u pravcu neprijatelja a streljanje kolona vozila u pravcu kretanja istih. Obrušavanje je vršeno do 200 metara visine. Pratnja jurišnih aviona vršena je po pravilima i izdatim naređenjima — uputstvima.

Sve postavljene zadatke puk je uspešno izvršio. Kao opaska u ovom borbenom dejstvu mogla bi se navesti potreba veće teorne i praktične navigazione pripreme mlađeg letačkog ličnog sastava puka i potreba bolje prakse koja se stiče tek po izvršenju većeg broja borbenih zadataka, naročito zadataka izviđanja. U više mahova pojedini letači nisu dovoljno iskoristili naoružanje aviona te su ispalili na ciljeve manje metaka nego što je to zahtevano od strane komande puka. No ovo se stanje u toku dalje akcije stalno poboljšavalo.

VI.

U toku meseca aprila 1945. godine unutarnja veza puka, veza sa višim komandama i štabovima, kao i ostale veze funkcionisale su potpuno ispravno. Veza sa trupama na zemlji vršena je svetlosnom signalizacijom trupa i znacima raspoznavanja svojih aviona. Veza komandnog mesta puka sa avionima na zadatku vršena je putem radija uglavnom uspešno, u dometu stanice RSI-4, a isto tako i unutarnja veza odeljenja u letu. Razlog prekida veze ili slabe veze bio je u nefunkcionisanju materijala, ili nepravilnom rukovanju sa istim od strane pojedinih letača, koji još nisu bili dovoljno uvežbani u rukovanju za vreme leta.

VII.

Sadejstvo je vršeno jedino sa avionima 423. jurišnog puka, po naređenjima i uputstvima dobivenim za svaki zadatak.

VIII.

Borbena obuka vršena je:

Trenažnih letova bilo je 136. Trajanje leta 59.30 časova.

1) Grupno letenje četvorke: 12 letova u trajanju 9.40 časova.

2) Grupno letenje dvojke sa prestrojavanjem, pojedinačni vazdušni boj i nadletanje cilja u obrušavanju: 34 leta u trajanju 18.10 časova.

3) Grupno letenje dvojke po maršruti: 30 letova, 21.45 časova.

4) U zoni aerodroma: 12 letova sa trajanjem od 4,05 časova.

5) Školskih krugova: 48 letova u trajanju od 5.50 časova.

Teorna nastava vršena je po rasporedu rada koji je važio do aprila 1945. godine, a od 20. IV 1945. godine po rasporedu koji je dostavljen 11. vazduhoplovnoj diviziji pod br. 0176 od 27. IV t.g. a koji je sastavljen prema naredbi br. 00302/45. Od ovoga se rasporeda odstupalo u slučajevima kada je bilo trenažno letenje ili je koji od ruskih nastavnika bio sprečen da održi svoj čas, pa je to nadoknadio idućom prilikom.

IX.

1. 8. IV 1945. g. pilot Milovanović leteći na zadatak zaštite 5 aviona IL-2 u rejonu južno od Županje po putevima, u paru

sa kapetanom Vojvodičem, spustio se kod Calme ispravno sa izvučenim stajnim trapom na tamo njemu nepoznati teren. Ovim je pilot Milovanović pokazao primernu prisebnost, srčanost i druželjublje jer je u nameri da pritekne u pomoć svome vođi (čiji avion je počeo da gori) doneo i izvršio tu odluku uz riziko svoga života i loma aeroplana.

2. 12. IV 1945. g. pilot Pešić na zadatku mitraljiranja vojske protivnika u rejonu Sotin, pokazao je veliku prisutnost duha, izvršio potpuno i besprekorno svoj zadatak i pored toga što mu je pukla dovodna cev za pokazivanje količine benzina, te je istu za vreme leta morao držati zubima, pored toga je sletanje izvršio potpuno pravilno.

3. 13. IV 1-945. godine Jirasek i Forkapić istakli su su preciznim izviđanjem u rejonima: Osijek — D. Miholjac — Našice —- Striživojna — Vinkovci — Vukovar, koje je donelo korisnih podataka o neprijatelju, kao i šturmovanjem na železničke transporte.

4. 14. IV 1945. godine pilot Jaklić pošao je na zadatak, u pratnji i zaštiti jurišnih aviona u rejonu Mikanovci, sam bez pratioca, koji se zbog neispravnosti aviona morao vratiti. Ovim je pokazao svoju odlučnost i hrabrost uzevši u obzir okolnost da su se tih dana bili pojavili neprijateljski lovci na frontu.

(Nastavak na kraju izveštaja, posle rubrike XII).

X.

Na dan 14. IV t.g. pohvaljen je pismeno naredbom komandanta ovog puka broj 32 vođa odeljenja prve eskadrile vodnik drug Jaklić Bogomil zato što je izvršio borbeni zadatak sam, bez pratioca, koji ga je napustio i izgubio se, uprkos pojave neprijateljskih lovaca u rejonu borbenog dejstva uoči toga dana.

Pohvala se u prilogu prilaže.

XI.

. U toku meseca aprila 1945. godine 113. vazduhoplovni lovački puk imao je sledeće gubitke:

1. Kapetan Vojvodić Aleksandar, zamenik komandanta ovog puka, sa avionom JAK-1 odleteo je na zadatak da prati i štiti 5 aviona 423. jurišnog puka južno od Županje po putevima, na dan 8. aprila 1945. godine. Oko 13 časova^ istoga dana, zbog kvara na motoru, prinudno se spustio kod Calme. Avion je izgoreo a pilot, teško povređen po licu i glavi, sa polomijenom desnom nogom, nalazi se u bolnici u Beogradu.

2. Vodnik Milovanović Dobrivoje, vođa odeljenja I eskadrile ovoga puka, sa avionom JAK-1 odleteo je na zadatak napada i streljanja neprijateljske vojske u rejonu Osijek, Bizovac, Budimci, Đakovo, na dan 12. aprila t.g., u sastavu četvorke. Zbog kvara na motoru prinudno se spustio 1 1/2 km južno od sela Belo Brdo oko 13 časova istoga dana. Pilot je lakše povređen, vratio se u jedinicu a avion ostao na teritoriji koju je tada držao neprijatelj, verovatno uništen.

XII.

Postavljeni zadaci ovome puku u toku meseca aprila izvršeni su:

Zadaci su izvršeni i u navedena dva slučaja gubitaka, jer su gubici nastali u povratku sa zadataka. Potpomagano je napredovanje naše Prve i Treće armije. U toku borbenog rada u ovome mesecu, obzirom na našu veliku ofanzivu u kojoj je naše vazduhoplovstvo uzelo vrlo vidnog udela, letački i neletački sastav ovoga puka stekao je dragocena ratna iskustva. Ovome mnogo doprinosi i fakat da je puk dejstvovao u zajednici sa 267. vazduhoplovnim lovačkim i 167. jurišnim sovjetskim pukom i iskusnim letačkim i komandnim ličnim sastavom ovih pukova. Nedovoljna rutina naših mlađih letača nadoknađena je velikom voljom i požrtvovanošću u vršenju vojničke dužnosti, što je karakteristika naše nove Jugoslovenske armije, sazdane na dragocenoj ratnoj tradiciji oslobodilačke borbe partizanskih odreda i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

U toku meseca aprila 8 pilota uspešno je završilo program i pripušteno borbenim zadacima. Neletački i komandni lični sastav puka je u toku ovoga meseca, a naročito u vremenu od 12. do 16. aprila t.g. takođe stekao bolje iskustvo, znanje i rutinu za besprekorno otpravljanje vazduhoplovne službe.

Kontakt sa ličnim sastavom 267. vazduhoplovnog lovačkog sovjetskog puka održavan je neprekidno. U punom smislu prisni i drugarski odnosi između rukovodećih lica i ostalog sastava oba puka potpuno su ostvareni, te se opomene na ove odnose, date naređenjem 11. vazduhoplovne divizije br. 0034/45, na ovaj puk ne odnose.

U toku meseca aprila 1945. godine izrađena su i propisana u ovom puku, potpuno po ruskom uzoru, sva uputstva (instrukcije) kojima je u organizaciji svojoj puk potpuno izjednačen sa ruskim pukom.

Ta uputstva (instrukcije) su sledeća:

1. Uputstvo dežurnom operativnom.
2. Propis o organizaciji komandnog mesta.
3. Uputstvo o dejstvu dežurnih aviona.
4. Uputstvo o dejstvu ličnog sastava pri nazemnoj opasnosti.
5. Uputstvo pukovskom lekaru ili referentu saniteta.
6. Uputstvo referentu za vezu.
7. Uputstvo sanitetsko-hemijskom instruktoru.
8. Uputstvo o vođenju istorije puka.
9. Pregled izveštaja sa rokom za 11. vazd. diviziju.
10. Uputstvo dežurnom osmatraču na komandnom mostu.
11. Šema veze.
12. Uputstvo za meteorološka osmatranja pilota.
13. Uputstvo komandiru aerodromske straže.
14. Spisak pozivnih brojeva letača.
15. Spisak pozivnih telefonskih znakova.
16. Plan odbrane aerodroma od nazemnog i vazdušnog napada.
17. Plan odbrane aerodroma od hemijskog napada.
18. Uputstvo za davanje dnevnih borbenih izveštaja.
19. Uputstvo o davanju izveštaja o izvršenom zadatku izviđanja.
20. Šema zemaljske odbrane.

Po dobivenim formularima od više komande puk vodi sledeće knjige:

1. Operativni dnevnik.
2. Dnevnik borbenih letova i postignutih rezultata.
3. Dnevnik najavljenih letova naših aviona.
4. Dnevnik preleta neprijateljskih aviona.
5. Dnevnik upotrebljivosti letilišta.
6. Knjiga avionskih udesa.
7. Dnevnik zanimanja letačkog osoblja.
8. Kontrolni dispečerski dnevnik borbenih letova.
9. Kontrolni dispečerski dnevnik neborbenih letova.
10. Knjiga izdatih zadataka i depeša nižim komandama.
11. Knjiga primljenih zadataka i depeša od viših komandi.
12. Ručni dnevnik letenja.
13. Pukovska knjiga letenja pilota.
14. Knjiga provere tehnike pilotiranja.
15. Knjiga forme 4.
16. Knjiga izvršenih ratnih zadataka.
17. Istorija puka.
18. Grafikoni i planovi letenja.

Postoji potreba za štampanim ruskim stručnim knjigama,, a naročito onim u kojima je data taktika lovačke avijacije i njeno delovanje uopšte. Geografska karta 1:200.000, na kojoj, prema naređenju Štaba 11. vazd. divizije br. 00539/45, treba nanositi liniju fronta i ostale podatke, takođe nemamo.

Od novopridošlih pilota u mesecu aprilu nije nijedan išao na ratne zadatke. Ovo uglavnom s razloga što im je nedostajala trenaža, koja zbog pomanjkanja benzina nije mogla biti s njima sprovedena. Sa tim se pilotima vršila trenaža u granicama koje su uslovljavale dotacije količina benzina od strane viših ruskih štabova. Isto tako prilikom određivanja i izbora pilota za pojedine ratne zadatke, štab ovoga puka nije imao dovoljno slobodne ruke, kako bi došli i mladi piloti u obzir, jer je delikatnost zadataka u većini slučajeva tražila strože odabiranje parova i četvorki.

Dalje, zbog pomicanja linije fronta na slavonsko-podravskom ratištu i, u vezi s tim, udaljenosti fronta od naše baze — nisu se od 19. IV dalje vršili borbeni zadaci. Ciljevi su sada udaljeni prosečno 160 km i više,, te je potreba prebazirovanja očigledna.

(Nastavak IX rubrike)

IX.

5. 15. IV 1945. godine istakla se četvorka: Lipovšćak, Forkapić, Arapović i Stefanović. Uspešno su izvršili zadatak: efikasno mitraljiranje ešelona i kolona u rejonu Slavonski Brod. Pored neobično jake P.A.O. kao i susreta sa 2 Me-109 G, ova posada je primerno izvršila svoju dužnost.

6. 15. IV 1945. godine piloti Markićević i Jirasek istakli su se uspešno izvršenjem ratnih zadataka zaštite 6 aviona IL-2 u rejonu Striživojna, Andrijaševci, Brod, pokazavši primernu sposobnost taktičkog manevrovanja. Pilot Jirasek je toga dana izvršio 2 ratna zadatka na relativno udaljenom itinereru.

7. 16. IV 1945. godine četvorka Zarevski, Đurđević, Stefanović i Košćak istakla se uspešnim šturmovanjem na neprijateljske kolone i kamione u rejonu Suhopolje, Virovitica i po drumovima, kojom su prilikom uništili i onesposobili 8 automobila. Svi ovi slučajevi istaknuti su kao veoma uspešni i zbog činjenice da su vršeni od naših pilota samostalno, bez pratnje ruskih pilota, te su kao takvi dobili priznanje i od strane komandanta ruskog 267. lovačkog puka.

Izveštaju se prilažu 5 pregleda i 1 prepis puk. naredbe br. 32.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Đuričković
(Đuričković)[6]

(M. P.)

Komandant,
major, pilot lovac,
Lipovšćak
(Lipovšćak)[8]

Načelnik štaba,
kapetan, Kucelj
(Kucelj)[7]

P R E G L E D

vazdušnostreljačkog rada letačkog sastava 113. lovačkog puka u mesecu aprilu 1945. godine

Broj izvršenih vazdušnih borbi	Učestvovalo aviona po tipovima	Broj oborenih aviona u vazdušnoj borbi		Koliko je bilo zanimanja (časova)		Koliko je izvršeno vazdušnih gađanja			Bi oj održanih konferencija i savetovanja
		Naših po tipovima	neprijateljskih po tipovima	teorija vazdušnog gađanja	vežbe u nišanjenju	na zemaljske ciljeve	na zemaljske i vazdušne ciljeve	na vučnu metu	
2	2 Me-109[9] j 3 FW-189 !			320	48	16			

Načelnik štaba
kapetan
Z. Kucelj

[5] Naredbom se pohvaljuje pilot-lovac Bogomil Jaklić zbog hrabrog držanja u borbi i inicijative u izvršenju zadatka (vidi Arhiv VII, reg. br. 103/1—2, к. 1460).

[6] Drago

[7] Zvonko

[8] Miljenko

[8] Reč je o nemačkim lovcima sa kojima su se susreli lovci 113. puka.

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava 113. vazduhoplovnog lovačkog puka
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan 30. IV 1945.		Primljeno letača iz učevnog centra	Ostalo na dan 30. IV 1945.	
		aviona	letača		aviona	letača
11 i. vazd. lov. puk	Jak-1	22			22	
	Jak-3	2			2	
	Jak-9	5			5	43
	Jak-7	1	43	23	1	
Svega		1 30	43	23	30	43 1

Načelnik štaba
kapetan
Z. Kucelj

P R E G L E D

borbenih letova 113. vazduhoplovnog lovačkog puka
za april 1945. godine

Jedinica	i Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	J Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima													
					Napad na artiljeriju		Napad na železničke vozove		Napad na živu silu i tehniku neprij.		Napad na automobile		Napad na zgrade		Na izviđanje		Na zaštitu 11-2	
					let	čas	let	čas	let	čas	let	čas	let	čas	le.	čas	let	čas
113. v. p.	Jak 1	55io	55	57,15	1	1,05	9	9,10	10	9,55	5	5,10	1	0,55	9	8,45	19	20,20
	Jak 9	25	25	25,00	1	0,55	4	4,05	3	3,05	2	1,40	2	2,25	7	6,55	7	7,50
Svega		80	80	82,15	2	2,00	13	13,15	13	13 1	7	6,501	3	3,20	16	15,40	26	28,10

Načelnik štaba
kapetan
Z. Kucelj

[10] i [11] Pogrešno napisano; umesto broja aviona ispisan je broj; soleta.

P R E G L E D

uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala
od 113. vazduhoplovnog lovačkog puka u aprilu 1945. godine

Jedinica	PAA topova	Topova	Loko-motiva	Vagona	Auto-mobila	Kola	Zgrada	Vojnika	Aviona
113. vazd. lov. puk	2 ;		8	38	35	42'	2	14	-
Svega	?		8	38	35	42	2	14	-

Načelnik štaba
kapetan
Z. Kucelj

P R E G L E D
neborbenih letova kod 113. vazduhoplovnog lovačkog puka
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se avior-a letelo	Koliko letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima			
					Treniranje		Preleti	
					letova	časova	letova	časova
113. vazd. lov. puk	Jak-1 Jak-3 Jak-9 Jak-7	47 1 12 I	109 2 21 4	45,50 0,30 12,30 0,40	101 2 21 4	41,55 0,30 12,30 0,40	8	3,55
Svega		61"	136	59,30	128	54,35	8	3,55

Načelnik štaba,
kapetan
Z. Kucelj

BR. 181

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 421. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 3. MAJA 1945. ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA APRIL 1945. GODINE[1]

ŠTAB
421. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00228 — **Poverljivo**
3. maj 1945. g. — Primerak br. 1
P o l o ž a j

ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE J.A.

U prilogu pod jedan dostavlja se **mesečni operativni izveštaj** za mesec april 1945. godine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar puka
poručnik:
Vinko Sever
(Sever)

Komandant puka major
pilot lovac:
Dušan M. Božović
(Božović)

Načelnik Štaba puka
k a p e t a n
Ivan D. Stojaković
(Stojaković)

OTKUCANO U DVA PRIMERKA:
br. 1 Štabu 42 vazd. divizije i
br. 2 u predmet broj 9.

Poverljivo
Primerak br. 1

UTVRĐUJEMO.

Komandant puka, major
pilot-lovac,
Dušan M. Božović
(Božović)

(M. P.)

Politkomesar puka,
poručnik,
Vinko Sever
(Sever)

MESECNI OPERATIVNI IZVEŠTAJ

421. vazduhoplovnog jurišnog puka za mesec april 1945. godine

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/148—3, K. 1466—1.

I.

PODATCI O SITUACIJI NA ZEMLJI I U VAZDUHU:

Neprijatelj je svojim tenkovskim i pešadijskim snagama Fon Vajksa, uz saradnju ustaša i belogardejaca, izradio jaka fortifikacijska utvrđenja na desnoj obali r. Drave od Legrada do njenog ušća u Dunav, Dunavom do Mohova i između Dunava i Save na liniji s. Mohovo — s. Lovaš — Tovarnik — s. Ilinci — s. Batrovci — Vinična na Savi i Savom do Srem. Rače; sa namerom: ne dozvoliti snagama Jugoslovenske armije prolaz kroz ove jako utvrđene linije. Istovremeno je neprijatelj izvlačeći svoje snage sa juga vodio teške borbe sa trupama naše Armije u rejonu Sarajeva.

Neprijateljsko vazduhoplovstvo nije primećeno.

Naša I, II i III armija, 6. korpus i Tenkovska brigada u tesnoj saradnji sa Grupom divizija generala Lazarevića[2] imale su zadatak: istovremenim napadom probiti neprijateljske utvrđene linije-i razvijajući nastupanje osloboditi što veći deo naše teritorije sa težnjom uništiti neprijateljske snage u našoj zemlji.

Noću 11/12. aprila 1945, godine III armija J.A. prešla je r. Dravu u rejonu Donjeg Miholjca — Valpova — Belog Brda i Dalja i zauzela mostobrane. Uz pomoć avijacije nastavila je Armija dalje napredovanje 12. aprila 1945. godine uz pomoć naše jurišne i lovačke avijacije.

Puk je 5, 6. i 10. aprila imao zadatak sadejstvovati borbama I armije za ovlađivanje polaznim položajima za napad, dejstvujući bombarderski i jurišno na neprijateljska saobraćajna sredstva, tehniku i živu silu u rejonu s. Vrbanja — s. Drenovci — s. Račinovci i s. Gunja; a 8. i 11. u pripremama II armije za prelaz preko reke Drave, dejstvujući na neprijateljske linije i sredstva saobraćaja, živu silu (rezerve) i tehniku, napadajući jurišno i bombarderski u rejonu Našice — s. Koška i Osijek.

12, 13, 15. i 18. aprila puk je imao zadatak sadejstvovati nastupanju naših trupa između r. Save i r. Drave dejstvujući jurišno i bombarderski na neprijateljska saobraćajna sredstva, tehniku i živu silu u rejonu Donjeg Miholjca i Valpova i zapadno od ovih u rejonu Našice i zapadno u rejonu Slavonski Brod do r. Orljave.

Rad puka bio je efikasan i dejstvom i podizanjem morala kod naših zemaljskih trupa.

Puk se u ćelom mesecu nalazio na aerodromu »Sombor«.[3]

[2] Božo Lazarević je bio komandant Grupe vazduhoplovnih divizija.

[3] Odnosi se na aerodrom Kupusinu kod Sombora.

II.

BORBENI RAD PUKA UOPŠTE:

Zadatke je puk dobijao od Štaba divizije preko telefona na komandno mesto puka, a dejstvovao je prema podatcima koje je istim načinom dobijao od Divizije i prema onima koje je u toku daljeg rada sam prikupio.

Zadatke je puk izvršavao napadajući:

Neprijateljsku živu silu, tehniku i saobraćajna sredstva. Širi rejon dejstva bili su Osijek, Valpovo, Donji Miholjac, Vrbanja, Našice i SI. Brod.

Značajno je zapaziti da je puk dejstvovao do 18. ovog meseca, posle čega su operacije izašle van domašaja rejona dejstva aviona. Do toga vremena puk je uspešno potpomagao zauzimanje polaznih položaja za napad i vrlo brzo nastupanje naših suvozemnih delova.

III.

PREGLED LETOVA:

Uspešnih borbenih letova puk je u mesecu aprilu izvršio 50 sa vremenom letenja od 61 čas i 50 minuta.

Neborbenih letova u mesecu aprilu puk je izvršio 20 sa vremenom letenja od 5 časova i 27 minuta.

IV.

METEOROLOŠKI USLOVI ZA RAD:

Meteorološke prilike u mesecu aprilu bile su vrlo promenljive. U dane najbržeg nastupanja nazemnih delova, u vreme kad je sadejstvo avijacije ovima bilo najpotrebnije meteorološke prilike bile su vrlo nepovoljne za letenje i znatno su uticale na broj izvršenih letova. Neki od borbenih zadataka izvršeni su pod vrlo teškim meteorološkim uslovima niske oblačnosti i male vidljivosti. Ipak zahvaljujući obimnoj i brižljivoj obuci i pretproletnoj pripremi, gubitaka i lutanja, kao posledica meteoroloških prilika, nije bilo.

V.

TAKTIKA DEJSTVA:

[a]) Grupe su letele u stepenima levom ili desnom u parovima, četvorkama i petorkama.

b) Prilaz cilju vršen je obzirom na topografske uslove za napad, a sa težnjom da se avioni po izvršenom napadu za sledeći napad pripremaju što bliže teritoriji sopstvenih trupa i da napad bude što iznenadniji.

v) U cilju iznenađivanja primenjivan je manevar preleta preko cilja i naglog povratka sa iznenadnim pikiranjem. Vršeno je uvek po 3 do 4 a u važnijim slučajevima i do 7 napada, sa do 4 juriša u svakom napadu, čime je kod neprijatelja stvaran utisak većeg broja aviona nego što ih je u stvari bilo. Pojava naših aviona redovno je primoravala protivnika da se zakloni i maskira, čime je rad naše .pešadije olakšan, moral izdignut, a moral protivnika umanjivan. Posle prvog napada jednovremenim pikiranjem pod uglom od 30° grupa se obično postrojavala u krug i pojedinačnim pikiranjem dejstvovala na neprijatelja. Pri tome su grupe svoju vatru prenosile u pravcu neprijateljske pozadine po meri nastupanja naših prednjih delova.

Podatci prve grupe iskorišćavani su za dejstva sledećih grupa, što je olakšavalo rad ovih i uvećavalo efikasnost njihovog dejstva.

Način napada predstavljen je sledećom skicom:

g) Zaštita lovaca bila je ostvarena u većini letova mada je ona najviše svođena na dejstvo lovaca na neprijateljsku artiljeriju pošto neprijateljskih lovaca nije bilo.

d) Zaključak: puk je stekao nova iskustva u praktici ratnog dejstva na ciljeve na zemlji. Pokazalo se da je tehnika mlađih pilota (mlađih u pogledu letenja na IL-2) još uvek na nedovoljnoj visini za izvršenje borbenih zadataka u potpunosti, te bi bilo potrebno više vežbanja u tome pravcu.

VI.

VEZE :

a) Veza sa Divizijom bila je obezbeđena telefonom i radiom. Veza je funkcionisala dobro.

Veza sa potčinjenima bila je lična i pismenim naređenjima. Veza sa avionima u vazduhu bila je radiom, pri čemu se pokazalo da naši piloti mogu sa uspehom koristiti ovu vezu ako je materijal ispravan. Veza između pilota i strelaca gotovo redovno je bila slaba usled neispravnosti šlemafona.

b) Veza sa trupama na zemlji izrazila se kroz označavanje prednje linije od strane nazemnih trupa raketama i platnima. Trupe III armije su u ovome imale takav uspeh da su naši i ruski letači zamolili da se tim trupama izjavi blagodarnost za tako brižljivo i marljivo označavanje prednjih linija.

VII.

SADEJSTVO SA DRUGIM VIDOVIMA AVIJACIJE:

Sadejstvo sa lovačkom avijacijom vršeno je po sporazumu preko telefona. Lovačka avijacija radila je vrlo dobro i u svakom posebnom slučaju saradnje ispunila u potpunosti svoj zadatak zalažući se bez rezerve u izvršenju istog. Podatci lovačke avijacije u izviđanju dali su korist za rad ovoga puka.

VIII.

BORBENA OBUKA:

a) Trenažna letenja: izvršeno je 20 trenažnih letova sa trajanjem letenja od 5 časova i 47 minuta. Svi zadatci vršeni su sa zadatkom kruga oko aerodroma, a u cilju provere tehnike poletanja, pilotiranja u vazduhu i sletanja.

b) Sa pilotima izvršeno je 171 teornih časova po granama obuke u sledećem:

Pravilo upotrebe jurišne avijacije	45 časova
Poznavanje motora i aviona	25 časova
Poznavanje borbenih sredstava	19 časova
Navigacija — orijentacija i čitanje karata	31 čas
Strojeva obuka i fizička nastava	21 čas
Veze	5 časova
Ispiti	4 časa
Proučavanje naređenja	5 časova

Časova je bilo više nego što je po planu predviđeno zbog većeg broja radnih dana teoriske obuke nego što je za mesec april predviđeno, kao i zbog toga što je za vreme borbenih zadataka sa pilotima koji nisu leteli izvođena teorijska nastava.

Van ovoga rada izvršeno je: Samostalna priprema 21 čas i kulturno-prosvetni rad 17 časova.

v) Sa vazdušnim strelcima izvršeno je 225 čas. i to:

Vazdušno-streljačka obuka	83 casa
Poznavanje naoružanja	34 časa
Nastava gađanja i gađanje	28 časova
Strojeva obuka i fizička nastava	31 čas
Meteorologija	8 časova
Radio veze	6 časova
Istorija vazduhoplovstva	6 časova
Navigacija — orijentacija i čitanje karata	8 časova
Kulturno-prosvetni rad	13 časova
Proučavanje naređenja	8 časova

Časova je bilo više nego što je planom za mesec predviđeno zbog većeg broja dana teorne obuke nego što je za mesec predviđeno, kao i zbog toga što su za vreme borbenih dana održavani časovi sa drugovima koji nisu leteli.

g) Sa tehničarima je održano časova 165 i to:

Poznavanje aeroplana motora	40 časova
Strojeva obuka	25 časova
Tehnička smotra	10 časova
Ispiti	4 časa
Specijalna oprema	16 časova
Praktičan rad na materijalu	70 časova

d) Osim navedenog predviđeno je:

Konferencije eskadrila, u srednjem po 5 konferencija na eskadrilu.

Održana su dva sportska dana.

Održano je pet sastanaka usmenih novina u trajanju po 2 časa na kojima je prisustvovalo celokupno ljudstvo puka.

IX.

BORBENI PRIMERI:

Sve ljudstvo puka koje je učestvovalo u izvršenju borbenih zadataka, kako letačko tako i tehničko, davalo je u ovome radu sve od sebe zalažući se za što bolje izvršenje. Isticanja pojedinaca nije bilo.

X.

G U B I T C I :

Borbenih gubitaka u mesecu nije bilo.

XI.

Z A K L J U Č A K :

Puk je u potpunosti izvršio sve postavljene mu zadatke.

Jedan avion vratio se sa zadatka a uzrok je bio kvar na materijalu.

Svojim borbenim dejstvom na neprijatelja puk je u značajnoj meri pomogao borbu naših nazemnih delova i uticao na podizanje morala kod trupa na zemlji.

Srednji utrošak municije na jedan let aviona iznosi:

Bombi 325 kgr.

SKAS 382 metka.

VJA 216 metaka.

Letački sastav puka je stekao veliko borbeno iskustvo, a pet novopridošlih letača učestvovali su u krštenju vazdušnog dejstva.

Tehnički sastav puka je već rutiniran i u svome radu ne daje lošije rezultate od 165. gv. ŠASKP-a.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

NAČELNIK ŠTABA PUKA,
(M. P.) kapetan,
Ivan D. Stojaković
(Stojaković)

OTKUCANO U 2 PRIMERKA:
Br. 1 Stabu 42. vazd. divizije,
br. 2 u arhivu puka — predmet br. 9.

Reč je o sovjetskom 165. гвардейский штурмовой авиационный Станиславский краснознамённый полк (165. gardijskom jurišnom vazduhoplovnom puku Stanislavskog, odlikovanom Ordenom Crvene zastave).

Obrazac br. 1
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
aviona i letačkog sastava 421. vazduhoplovnog puka JA
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan 1. IV		Primljeno			Svega primljeno		Ispisano		Ostalo na dan 1. V	
				Letača					Borbenih			
		Aviona	Letača	Iz učevnog centra	Iz drugih jedinica	Iz bolnice	Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača
421. vazduh. puk	Il-2 UI1-2 Po-2	27 1 1	25	10	-	-	-	10	5	-	22 1 1	35
Svega I		29	25	10	-	-	-	10	5	-	24	35

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Obrazac br. 2
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
borbenih letova 421. vazduhoplovnog jurišnog puka JA
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovog po zadacima					
					Napad na artiljeriju		Napad na železničke vozove		Napad na živu silu i tehniku neprijatelja	
					Letova	Časova	Letova	Časova	Letova	Časova
421. v. p.	11-2	17	50	61,50	11	13,12		5,50	34	42,48
Svega	1	17	50	61,50	11	13,12	5	5,50	34	42,48

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Obrazac br. 3
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
neborbenih letova 421. vazduhoplovnog puka JA
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko letova	Koliko časova letenja	Od ovog po zadacima			
					Treniranje		Preleti	
					Aviona (letova)	Časova letenja	Aviona (letova)	Časova letenja
421. vazd. puk	11-2 j	6	20	5,47	16	5,47		
S V e g a	j	6	20	5,47	16	5,47		

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Obrazac br. 4
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala od dejstva
421. vazd. jur. puka za mesec april 1945. god.

Jedinica	PAA topova	Topova	Lokomotiva	Vagona	Kamiona	Automobila	Kola	Vojnika	Učutkano bater. PAA poljskih	Izazvano požara i eksplozija
42.1. v. p.		1	1	5	-	20	40	170	9	56
Svega		1	1	5	-	20	40	170	9	56

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Obrazac br. 5
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

gubitaka aviona i letača 421. vazduhoplovnog jurišnog puka
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Svega gubitaka		Od ovoga gubitaka		Svega u mesecu letova	Časova letenja	Letova		Časova letenja	
		Aviona	Letača	Na neborbenim letovima: Katastrofe	Udesi			Na 1 gubitak aviona	Na 1 gubitak letača	Na 1 gubitak aviona	Na 1 gubitak letača
421. v. puk	11-2	5		■	4	70	67,37	14		13,31	
Svega		5		i	4	70	67,37	14		13,31	

Primedba: Katastrofa i 1 udes u učevnom centru u Nadalju.

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

Obrazac br. 6
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

utrošenih bombi i municije kod 421. vazduhoplovnog jurišnog puka JA
za mesec april 1945. godine

Jedinica	FAB-50		AO-25		AO-10		ÜBT	RS-82	VJA	ŠKAS	Od toga broja u vazduhu borbi
	kom.	kg.	kom	kg.	kom.	kg.					
421. vazd. puk			628		-	IB	682	130	10825	19150	

Načelnik štaba puka
kapetan
Ivan D. Stojaković

BR. 182

IZVEŠTAJ ŠTABA 423. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 3. **MAJA 1945 ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI PUKA U TOKU APRILA**[1]

ŠTAB
423. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00202
3. maj 1945. g.
P o l o ž a j

ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE

U prilogu dostavljamo: 1. — Pregled borbenog dejstva puka za mesec april, šturmanski izveštaj kao i izveštaj šefa za VSS,[2] sa priloženim formularima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

NAC. ŠTABA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA
kapetan **Vlad. R. Davidović**
(Davidović)

Poverljivo
Br. 1

PREGLED BORBENOG DEJSTVA 423. VAZD. JURIŠNOG PUKA
za mesec **april** 1945. godine

I. — KRATKI PODACI O SITUACIJI NA ZEMLJI I U VAZDUHU

Naglim napredovanjem Crvene armije na zapad u pravcu Beča i Graca, a na jugu u pravcu Maribora, nemačke armije u Jugoslaviji našle su se u teškom položaju: mogućnosti da im važne komunikacije budu presečene a one opkoljene.

Koristeći ovu situaciju naše trupe izvršile su pripreme a zatim prešle u ofanzivu (12-IV) na čitavom sremskom frontu. Još pre ofanzive naše trupe izvršile su nekoliko nasilnih prelaza preko Save (Bosanski Samac) i Drave (Valpovo) i u upornim borbama pošlo im je za rukom da obrazuju mostobrane sa ko-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1 159-3, k. 1466-1.

[2] vazdušnostreljačku službu

jih se posle prešlo u ofanzivne operacije, u koordinaciji sa dejstvom onih naših jedinica koje su bile između Drave i Save. Tako su trupe naše I i IH-će armije uspele da posle žestokih borbi probiju neprijateljske jako utvrđene položaje — čitav brižljivo izgrađivan odbrambeni sistem i slome otpor neprijatelja na čitavom frontu.

Posle likvidiranja neprijateljske odbrane jedinice naše I i Ill-će armije napreduju sve više na zapad, nastavljajući uspešno gonjenje razbijenog neprijatelja, ne dajući mu ni trenutka vremena da se pribere i organizuje otpor.

Znatnog udela u operacijama suvozemne vojske ima naše vazduhoplovstvo.

Za čitavo vreme dejstva ovoga puka u ovom mesecu svega su primećena dva neprijateljska lovca (Foke-Vulf) iznad Vukovara.

II. — BORBENI RAD PUKA

Borbeni zadatci dostavljani su ruskom štabu puka — telefonom — iz njihove divizije a ruski komandant puka izdavao je borbene zadatke našim posadama.

Puk je u toku ovog meseca sa grupama IL-2, potpomažući rad naših suvozemnih jedinica, dejstvovao u sledećim rejonima:

U rejonu sela Nijemci i Đeletovci mitraljirana je neprijateljska živa sila i tehnička sredstva (6-1V).

U rejonu Županje dejstvovao je po neprijateljskoj koloni (7-1V).

Dejstvovao je u rejonu sela Rajevo Selo — Županja, gde je bombardovana i mitraljirana neprijat. kolona (8-1V).

Napadnut je neprijateljski transport i živa sila u rejonu sela Gunje (10-IV).

Puk je dejstvovao na neprijat. komunikacijama u rejonu Županje, Đakova i Valpova (11-IV).

U rejonu Vinkovaca, Vukovara, Tovarnika bombardovana je neprijateljska živa sila i tehnička sredstva (12-IV).

Puk je dejstvovao u rejonima Đakova, Vrpolja i Našica (15-IV).

Bombardovana je komunikacija Slavonski Brod — Vinkovci (16-IV).

Puk je dejstvovao na nepr. živoj sili i tehničkim sredstvima, Andrijevci — Slavonski Brod (17-IV).

Kao što se vidi, borbeni rad puka uglavnom je bio usmeren na uništavanje neprijateljske žive sile i njegovih tehničkih sredstava. Najvećim delom naš borbeni sastav dejstvovao je po nepr. komunikacijama, a napadana su i naseljena mesta, ako je u njima bilo neprijatelja.

IH. _ KRATAK PREGLED BORBENIH I NEBORBENIH LETOVA

U toku ovog meseca izvršeno je svega 96 borbenih letova (uspešnih) sa ukupnim trajanjem od 101 časa i 30 minuta. Takođe izvršeno je 139 neborbenih letova sa trajanjem 19 čas. 15 minuta.

IV. — METEOROLOŠKI USLOVI ZA RAD TOKOM MESECA

Povoljnost meteoroloških uslova dozvoljavala je izvršenje svih borbenih zadataka ovoga puka u toku meseca aprila. Radi rđavog vremena nije bilo ni lutanja ni gubitaka.

V. — TAKTIKA DEJSTVA

Kao putni postroj upotrebljavan je desni stepen. Kao najviše primenjivani vid napada vršeni su napadi iz levog kruga sa uzastopnim naletima (takozvani lančani red) u četvorkama i po dve četvorke. Napadi su izvršavani u dva do četiri naleta sa visine od 1100 m do brišućeg leta. Visinu napada određivala je, pored vremenskih uslova, koncentracija i jačina nepr. PAO u dotičnom rejonu. Obzirom da su u ovom mesecu leteli novodošavši piloti, neizvežbani još u držanju grupe, zaštita sastava nije bila na dovoljnoj visini. Vođe grupa pri letovima na borbene zadatke bili su naši piloti, dok je po jedan od Rusa leteo kao kontrolor, na vidnom otstojanju.

U najviše slučajeva, borbeni zadatak je postavljao konkretan cilj. Dešavalo se da se pri dejstvu na kolone i želj. kompozicije u pokretu, za uspešno izvršenje zadatka, zahteva najpre izviđanje, a odmah zatim se pronađeni cilj napada.

vi. — VEZA

Telefonska veza održavana je redovno. Nije bilo slučajeva da ista bude prekinuta između ovoga puka i komandi sa kojima je u saobraćaju. Poneke teškoće pri traženju veze mogle bi se prebaciti na još nepotpunu samostalnost u radu u tom pogledu. Radio-veza u toku ovog meseca funkcionisala je ispravno a time obezbeđivala rad komandovanju, kako u vazduhu međusobno, tako i sa zemaljskom radio-stanicom. Tu i tamo bilo je smetnje u vazduhu pri radu, ali tu je više krivica do materijala (šljemofona i grlenih miktrofona) koji je dotrajao nego do slabog poznavanja rukovanja materijalom.

VII. ~~ SADEJSTVO SA DRUGIM VIDOVIMA AVIJACIJE

Zaštitu izvršenja borbenih zadataka našeg sastava vršio je 113. vazd. lovački puk praćenjem.[3]

[3] Taj puk je bazirao u aprilu 1945. na aerodromu Bački Brestovac, na kojem se nalazio i 423. jurišni vazduhoplovni puk.

Vili. — BORBENA OBUKA

a) Trenažni letovi: svega izvršeno 139 trenažnih letova sa trajanjem od 19 časova i 15 minuta, i to radi provere tehnike pilotiranja 125 letova sa trajanjem od 15 časova i 50 minuta, a za vežbe grupnog letenja izvršeno je 14 letova sa trajanjem 3 časa i 29 min.

b) Pregled teorne nastave:

NAZIV PREDMETA	Koliko časova		
	piloti	strelci	teh. osob.
Navigacija i orijentacija sa čitanjem karata	30	20	.
Taktika pilota i strelaca jurišne avijacije	20	17	-
Izučavanje okoline aerodroma	8	.	.
Pripreme za borbeni let	55	47	.
Upoznavanje naoružanja	2	4	.
Aerodinamika	8	2	15
Kritika zadataka	14	7	19
Poznavanje radio-uređaja	2	.	.
Rad na aerodromu (rad i opravka na avionu)	.	.	157
Egzercir	25	40	28
Poznavanje motora	.	.	5
Teorija i praksa vazdušnog gađanja	.	23	.
SVEGA	164	160	224

IX. — BORBENI PRIMERI

Kao primer prisebnog i požrtvovanog rada pri borbenim zadatcima ističe se posada sa pilotom Popovim Lukom i strelcem Ocelićem Adamom. On je uspeo da avion, na kome je bilo oko 40 pogodaka neprijateljske PAO lakog kalibra, vrati do aerodroma. Pošto je kormilo za pravac bilo oštećeno kao i kočnice i mehanizam za izvlačenje stajnog trapa, spustio se blizu aerodroma, minimalno oštetivši avion pri spuštanju.

Takođe kao primer hrabrosti i požrtvovanja mogla bi da posluži posada sa pilotom Vujinom Dušanom i strelcem Dimitrijevićem Ljubinkom: kada je video da je njegov drug Gojković oboren od nepr. PAO, on se spustio do brišućeg leta i mitraljirao neprijateljske baterije koje su na njega dejstvovale. Za to vreme strelac Dimitrijević osmatrao je mesto pada i pri povratku sa zadatka izneo svoja opažanja, koja su se kasnije pokazala tačna.

X. — GUBITCI

Prilikom dejstva ovog puka u rejonu sela Vrpolja, 15 IV u 10 čas. i 42. min. oboren je od nepr. PAO direktnim pogotkom u motor — pilot Gojković Vasa sa strelcem Trifuncem Miloradom. Avion je u plamenu pao 2 km zapadno od s. Vrpolja.

Ostali slučaji udesa aviona, prinudnog spuštanja i lutanja, biće dostavljeni tom štabu u vezi akta br. 00300 o udesima aviona i vraćanju sa borbenih zadataka.

XI. — ZAKLJUČAK

Svi zadatci koje je komandovanje postavilo ovom puku uspešno su izvršeni. Desila su se svega dva slučaja neizvršenja zadatka (pilot Kavić — zbog prekidanja motora i Arnautović Junuz — zalutao).

Dejstvo ovoga puka potpomagalo je ofanzivu naše I i III-će armije. Zatim, kidane su neprijat. komunikacije u pozadini fronta, bombardovanjem i mitraljiranjem uništavana je nepr. živa sila i teh. sredstva.

Puk je u ovom mesecu zabeležio najveći broj borbenih zadataka od svoga formiranja. Letački sastav naoružao se novim iskustvima koja je stekao pri ispunjavanju borbenih zadataka. U toku meseca 17 novih pilota dobilo je vatreno krštenje i uvršćeno u red ratnih pilota. Takođe, i neletački deo ovoga puka raspolaže potrebnim znanjem i rutinom u radu, te je sposoban za izvršavanje svih zadataka koje mu diktuje dužnost besprekornog otpravljanja zemaljske vazd. službe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLIT. KOM.		KOMANDANT
kapetan (Frid)	(M. P.)	kapetan (Kovačević)
Frid Zlatko		**Blažo Kovačević**

NAC. ŠTABA
kapetan **Vladimir Davidović**

Otkucano u 2 primerka:
primerak br. 1 42 vazd. diviziji
—„— br. 2 u arhivu štaba
A.D.

Obrazac br. 1
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava 423. vazduhoplovnog puka
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan 1. IV. 1945.		Primljeno				Ispisano		Svega primljeno		Ostalo na dan 30.IV 1945.	
				aviona		letača							
		aviona	letača	iz aeroplanske radionice	iz rezerve	iz učevnog centra	iz drugih jedinica	aviona	letača	aviona	letača	aviona	letača
423. vazd. puk	11-1	30	23	-	-	16		e	1		16	24	39
	U11-2	1						i					
												24	39

Primedba:
1 avion 11-2 izgubljen u učevnom centru
1 avion Uli-2 izgubljen u učevnom centru
4 aviona 11-2 ispisana ovde u puku

Načelnik štaba puka
kapetan
VI. Davidović

Obrazac br. 2
POVERLJIVO

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava 423. vazd. jur. puka za april 1945.

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	[Od ovoga po zadacima]					
					Napad na artileriju i Napad na železničke vozove				Napad na živu silu i tehniku neprijatelja	
					letova	časova [1]	letova	časova	letova	časova
423. v. p.	11-2	744	96	101,30		- 1	5	5,25	91	96,05

Načelnik štaba puka
kapetan
Vlad. Davidović
(Davidović)

[4] Greška; iz obrasca br. 1 vidi se da je puk raspolagao sa svega 30 borbenih aviona.

Obrazac br. 3
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

neborbenih letova kod 423. vazduhoplovnog puka
za april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima					
					Tereniranje		Veza		Grupno letenje (vežba)	
					letova	časova	letova	časova	letova	časova
423. v. puk.	11—2 Uli—2	12 1	139	19,15	125	15,56	—	-	14	3,19

Načelnik štaba puka
kapetan
Vlad. Davidović

Obrazac br. 4
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala od 423. vazduhoplovnog jurišnog puka u mesecu aprilu 1945. godine

Jedinica	PAA topova	Topova	Lokomotiva	Vagona	Kamiona	Izazvano požara	Kola sa zapregom	Kuća	Vojnika	Skladišta	Oštećeno žel. pruge	Primedba
423. vazd. puk	2	-		44	48	33	45	76	280	2	2	

Načelnik štaba puka
kapetan
Vlad. Davidović

Obrazac br. 5
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
gubitaka aviona i letača kod 432. vazduhoplovnog jurišnog puka
u mesecu aprilu 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Svega gubitaka		Od ovoga gubitaka				Svega letova u mesecu	Časova letenja u mesecu	Letova		Časova letenja		Primedba
				na borbenim letovima		na neborben. letovima								
		aviona	letača	oboreno od PAA	prinudno se spustilo	katastrofa	udesi			na 1 gubitak aviona	na 1 gubitak letača	na 1 gubitak aviona	na 1 gubitak letača	
423. v. puk	11-2	6	1	1	2	1	2	235	120,45	33,6		17,15	120,45	Oboren: Gojković Vasa sa strelcem. Katastrofa: Kavić Ivan Udesi: Popov Luka, Cerar Stanislav i Arnautović Junuz su se prinudno spustili 2 udesa u učevnom centru u Nadalju
	U11-2	1					1				235			

Načelnik štaba puka,
kapetan
V. Davidović

Obrazac br. 6

P R E G L E D
utrošenih bombi i municije kod 423. vazd. puka u aprilu 1945.

Jedinica	Bombe									Municija			
	FAB 100	FAB 50	AO 50	AO 25	AO 10	AO 2,5	AO 6,5	PTAB	AO 8	ÜBT	RS	VJA	ŠKAS
423. v. j. p.	28	115	5	524	88	1270	97	.	24	610	114	14750	20870

Načelnik štaba puka
kapetan
Vlad. Davidović

BR. 183

IZVEŠTAJ ŠTABA TRENAŽNOG LOVAČKOG KURSA OD 4. **MAJA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA IUGOSLOVENSKE ARMIJE O PROTEKLOM RADU KURSA**[1]

ŠTAB
TRENAŽNOG LOVAČKOG KURSA
VAZDUHOPLOVSTVA JA
Pov.br. 284
4. maja 1945. g.
Položaj

Izveštaj o završenoj
nastavi lovačkog kursa

ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA

U vezi postojećih naređenja Štaba vazduhoplovstva JA uspostavljen je trenažni pilotski kurs za lovce.[2]

Kurs je otpočeo radom 10. decembra 1944. godine pod ru^kovodstvom i upravom rukovodilaca, instruktora i nastavnika ruskog Učevnog centra iz sastava 236. lovačke divizije, po programu predviđenom za obuku (trenažu) pilota Jugoslovenske armije.

Kroz kurs je prošlo 186 učenika pilota, od kojih je kurs završilo 134 učenika pilota i raspoređeno po vazduhoplovnim pukovima. Kurs nisu završili 52 druga iz raznih uzroka prema dole iznetom.

I STANJE KOD I KURSA:

a) stupilo na kurs . . 25
b) završilo kurs . . 22
c) nije završilo kurs 3

Objašnjenje pod:

b) 111. vazd. puk
1. **Popadić** T. Ljubomir
2. **Daković** V. Radovan
3. **Đuričić** L. Đorđe
4. **Janković** B. Aleksandar
5. **Petrović** D. Bogoljub
6. **Brajević** G. Andrija
7. **Dimitrevski** T. Dimitar

112. vazd. puk
1. **Boljević** T. Arsenije
2. **Poljanec** L. Sava
3. **Petrović** J. Svetozar
4. **Kovačević** M. Nenad
5. **Mihajlović** M. Boško
6. **Križaj** J. Josip
7. **Perdan** F. Franc
8. **Grabar** S. Josip

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 39/3, к. 1455.
[2] Vidi dok. br. 149.

113. vazd. puk

1. **Lipovšćak** I. Milenko
2. **Vojvodić** D. Aleksandar
3. **Arapović** F. Andrija
4. **Markićevic** M. Stojan
5. **Stanković** D. Teodor
6. **Mirković** S. Sava
7. **Ljubinković** L. Borđe

c) **Malnarić** I. Milan i **Lakićević** M. Krsta [upućeni su] u jurišnu avijaciju i **Banković** S. Dragutin iz zdravstvenih razloga brisan sa kursa.

II STANJE KOD II KURSA:

a) stupilo na kurs 40
b) završilo kurs 35
c nije završilo kurs 5

Objašnjenje pod:

b) 111. vazd. puk

1. **Marjanović** J. Milan
2. **Parasčak** V. Anta
3. **Aleksić** C. Bogoljub
4. **Kaćanski** S. Radivoje
5. **Munjin T.** Košta
6. **Garić** V. Stevan
7. **Kovačić** G. Dragutin
8. **Grabarević P.** Emil
9. **Gođevac** Č. Života
10. **Dragišić** P. Milenko
11. **Lazarević I.** Dragomir
12. **Brajević D.** Miodrag

112. vazd. puk

1. **Lekić** M. Košta
2. **Kostić** A. Rista
3. **Vračević** I. Vasilije
4. **Delić** J. Dimitrije
5. **Anđelić** S. Aleksandar
6. **Cakarević** M. Branislav
7. **Glavičić** R. Radoje
8. **Ninčić** S. Georgije
9. **Studić** S. Miroslav
10. **Kahriman** D. Tomislav
11. **Petrović** P. Đorđe

113. vazd. puk

1. **Zarevski** T. Spašen
2. **Đurđević** D. Milutin
3. **Milenković** A. Dušan
4. **Pešić** S. Milorad
5. **Milovanović** B. Dobrivoje
6. **Janković** Đ. Aleksandar
7. **Košćak M.** Boris
8. **Peševski** S. Trajko
9. **Ilić** M. Milosav
10. **Jaklić** F. Bogumil
U. **Lomota** J. Stjepan
12. **Stefanović** Z. Aleksandar

c) . . . pokazali slab uspeh u letenju na »U-2« i potrebna im je duža trenaža nego ostalima, i **Mogin** D. Sava koji je 24. januara tek. godine nestao sa školskog zadatka.

III STANJE KOD III KURSA:

a) stupilo na kurs 89
b) završilo kurs 61
c) nije završilo kurs . . . [28]

Objašnjenje pod:

1 111. vazd. puk

1. **Popović** S. Konstantin
2. **Marković** M. Petar
3. **Obuljen** N. Mihajlo
4. **Makvić** S. Josip
5. **Abramović D.** Vilim
6. **Baumgertner** A. Aleksandar
7. **Kendulić** N. Matija
8. **Popović** T. Milan
9. **Zelenjak** I. Andrija
10. **Sisovski** G. **Teodor**
11. **Kiseljak** I. Ivan
12. **Petrovski** S. Dobrivoje
13. **Kosanović** D. Đorđe
14. **Vukojević** R. Arsen
15. **Božić** A. Mirko
16. **Marić** M. Nikola
17. **Kljajić** K. Cviko
18. **Milanov** S. Boško
19. **Obradović** V. Milutin
20. **Simić D.** Slavko

112. vazd. puk

1. **Nešić** M. Jovan
2. **Duranović** B. Aleksandar
3. **Krivanek** V. Vladimir
4. **Seršen** A. Slavko
5. **Kliman** I. Janko
6. **Damjanović** N. Vladimir
7. **Hardi** L. Ivan
8. **Ivanovski** T. Vasko
9. **Antić** B. Ljubomir
10. **Mitovski T.** Dušan
11. **Knežev** D. Milorad
12. **Đelatović** M. Dimitrije
13. **Jeremić** M. Miodrag
14. **Vejnović P.** Vladimir
15. **Martinović** S. Dušan
16. **Kozarovski** G. Blagoje
17. **Miladinović** D. Miodrag
18. **Nikolić T.** Milan
19. **Tošin** S. Dejan
20. **Veselinović** S. Dušan
21. **Đokić P.** Borivoje
22. **Vodopivec** I. Vladimir

113. vazd. puk

1. **Devenica** H. Camil
2. **Forkapić** A. Stanko
3. **Jirasek** H. Josip
4. **Obajdin** M. Zvonimir
5. **Strineka** M. Petar
6. **Brunsmid** M. Ivo
7. **Stimac** V. Zvonko
8. **Obradović** J. Mileta
9. **Ivanović** Z. Života
10. **Gregorić** A. Antun
11. **Katanski** A. Petar
12. **Matić** A. Petar
13. **Dimitrijević** D. Stevan
14. **Zubčević** M. Ilijaš
15. **Timić P.** Sreten
16. **Mihajlović** V. Jovan
17. **Đurđević C.** Dimitrije
18. **Bojković** S. Blagoje
19. **Petrović** N. Danilo

Od 28 drugova koji nisu završili kurs:

a) poginulo	2
b) u jurišnu avijaciju	1
c) u 1. armiju	2
d) nesposoban za letačku službu . . .	1
e) u eskadrilu za vezu 11. vazd. div. .	1
f) u jedriličarski centar Vršac . . .	6
g) u štab 11. vazduhoplovne divizije .	2
h) u štab vazduhoplovstva	13

Pod a:

1. **Novaček** S. Josip
2. **Martinčić** L. Lovro

b) **Dimić** T. Petar

c) 1. **Rukavina** D. Krešimir
2. **Binički** Z. Hrvoje

d) **Škapin** A. Stanko

e) 1. **Draženović** V. Marijan

f) 1. **Prohaska** K. Dragan
2. **Hrameli** K. Frano
3. **Vučić** R. Milan
4. **Davidov** Lj. Petar
5. **Marković** M. Milorad
6. **Ajvaz** V. Vladimir

g) **1. Dujić** I. Ivo
2. Filipović V. Dušan

h) 1. **Ređebašić** A. Ismet
2. **Nad** A. Ignac
3. **Sirčo.** A. Adii
4. **Todorović** D. Milan
5. **Gluhak** M. Viktor
6. **Atanasovski** K. Dušan
7. **Adamović** Z. Nikola
8. **Trbović** M. Nikola
9. **Vučetić S. Sava**
10. **Belić S.** Miodrag
11. **Milosevic M.** Danilo
12. **Stojevski S.** Petar
13. **Janković Đ.** Božidar

IV STANJE KOD IV KURSA

a) stupilo na kurs	**32**
b) završilo kurs	**16**
c) ostalo da dovrši kurs	4
d) u jedriličarski centar Vršac	1
e) u štab Grupe divizija u eskadrilu za vezu	1
f) u štab 11. vazduhoplovne diviz	4
g) u štab vazduhoplovstva	**6**

Objašnjenje pod:

b) 111. vazd. puk

1. **Gabrijelčić** F. Dušan
2. **Matković** Lj. Borivoje
3. **Blagojević** Z. Ranko
4. **Stojanović** A. Stojadin
5. **Mišković** Đ. Borivoje
6. **Cermelj** J. Zeljko

112. vazd. puk

1. **Starimković** B. Petar
2. **Nikolić** R. Mihajlo
3. **Rokavec** I. Ivan

113. vazd. puk

1. **Jug** D. Drago
2. **Kešeljević J.** Đorđe
3. **Anđelković** V. Zivojin
4. **Obradović T.** Zivan
5. **Sekulić Lj.** Aleksandar
6. **Meze** I. Dušan
7. **Nemčanin** V. Smiljan

c) 1. **Akrit M. Mihajlo u** 113. **vazduhoplovni puk**
2. Nešić B. Dragomir „—„
3. **Sofronin** V. Miloš „—„
4. **Sekulić** S. Ilija u 112. vazduhoplovni puk

d) **Milinović** A. Marko

e) **Cvitanović** M. Ante

f) 1. **Dovezenski** J. Branko
2. **Svet** I. Milan
3. **Zdjelar** M. Pero
4. **Gorjan** J. Darko

g) 1. **Bašić** S. Dušan
2. **Tasić** J. Jovan
3. **Marković** Z. Dragić
4. **Dugalić** S. Dušan
5. **Jović** D. Radoslav
6. **Nikolić** M. Branislav

V TEORNA NASTAVA

U toku kursa upotrebljeno je časova iz pojedinih predmeta

— opis aviona časova	100
— opis naoružanja časova	93
— opis motora časova	97
— o izviđačkoj ulozi lovačke avijacije čas.	12
— nastava za gađanje časova	43
— opis i upotreba fotoaparata i mitraljeza	18
— radioveza i pribor časova	42
— navigacija časova	80
— opis i upotreba padobrana časova	18
— meteorologija časova	30
— teorija letenja časova	52
— o instrumentima časova	16
— o instalaciji aviona i motora časova	17
— vazduhoplovna pravila časova	12
— taktika vazdušne borbe časova	7
— poznavanje nemačkih aviona časova	2
— časova učenja	80
— o disciplini letenja časova	2
Svega	**721**

— političkih časova	**106**
— konferencija časova	68
— kulturnoprosvetni rad časova	83

VI PRAKTIČNA NASTAVA:

— praktične vežbe na avionu »Jak« 12
— egzercir časova 47

	Broj letova:	Broj časova letenja:
— na »U-2	4797	601,30
— na »UT-2«	234	19,30
— na »Jak-7«	2732	588,32
— na »Jak-9«	3055	827,27
Svega:	10818	2036,59

VII GUBICI U AVIONIMA:

— uništeno aviona »Jak-1« . . . . 3 kom.
— uništeno aviona »U-2« . . . . 1 kom.
— oštećeno lakše aviona »Jak-1« . . 14 kom.

VIII NAPOMENA:

Nastava je izvođena uporedo teorna i praktična, sa povećanom brzinom, iskorišćavajući što više vremena raspoloživog za obuku u letenju, ukoliko su to atmosferske i materijalne prilike dozvolile.

U dane kada letenja nije bilo izvođena je teorna nastava.

Pored stručne nastave održavani su politički časovi kao i kulturnoprosvetni rad, ukoliko je za to bilo vremena.

S obzirom na situaciju kakva je bila u toku izvođenja nastave po kursevima — nastava nije izvedena u potpunosti, a naročito iz navigacije.

Uzroci nepotpune obuke uopšte bili su: kratkoća vremena, forsirano izvođenje nastave, nedostatak naših nastavnika, nedostatak vazduhoplovnih karata i predmeta. Kod pojedinih mlađih učenika nedovoljna sprema i iskustvo u letenju, kao i vrlo mali broj časova letenja i duža pauza u letenju.

Za svo vreme trajanja kursa moral i disciplina bili su na visini, radi čega su povremeno, po potrebi, održavane konferencije na kojima su čitana postojeća naređenja i propisi o redu i disciplini, o ophođenju i ponašanju u službi i van službe, sa potrebnom poukom i komentarom.

Učenici su pokazali volju za usavršavanjem u vazduhoplovnoj i letačkoj službi.

Zdravstveno i fizičko stanje bilo je dobro.

Spisak svršenih pilota i spisak nesvršenih pilota, i spisak pilota koji produžuju trenažu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Jug Drago

Komandant, major
K.[3] M. Lekić

[3] Košta

BB. 184

IZVEŠTAJ ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA OD 4. MAJA 1945. GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU ŠTAPSKIH ODELJENJA[1]

ŠTAB VAZDUHOPLOVSTVA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Pov. br. 464
Dana 4 maja 1945

GENERALSTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE

U vezi naređenja toga Generalštaba pov. br. 60 od 2. aprila 1945 godine, dostavlja se nedeljni izveštaj 0 radu pojedinih odeljenja Štaba vazduhoplovstva.

I. — OPERATIVNO ODELJENJE

A. — Sta je urađeno:

1.) Prikupljanje podataka i dostavljanje izveštaja Generalštabu po naređenju str. pov. br. 83/45. Raspisivanje naređenja Generalštaba br. 954, 959, 930 i pov. br. 28/45.

2.) Završena je formacija jedinica vazduhoplovstva.

3.) Prikupljena brojna stanja i naoružanja od jedinica i na osnovi istih sastavljeno opšte brojno stanje i naoružanje za mesec april i dostavljeno Generalštabu, a prema naređenju str. pov. br. 12/45.

4.) Poslat je raspis svima jedinicama za prikupljanje podataka svih aerodroma, letilišta i pomoćnih letilišta.

5.) Izuzete su iz Vojno-geografskog instituta geografske sekcije, koje su sređene i podeljene operativnim vazduhoplovnim jedinicama na upotrebu kod izvršenja taktičkih zadataka.

6.) Prikupljanje potrošnog i nepotrošnog fotografskog materijala i podela istog potčinjenim jedinicama.

7.) Izrada fotografija za legitimacije osoblja Štaba i izrada tehničkih foto-reprodukcija i fotografija za naučne i propagandne svrhe.

B. —• Sta je u toku rada:

1.) Rad na operativnim izveštajima jedinica vazduhoplovstva (dijagrami i sređivanje podataka).

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII. reg. br. 18/1—1, K. 1450.

2.) Skice svih letilišta radi sastavljanja elaborata o evidenciji istih.

3.) Prikupljanje i sređivanje vazduhoplovnih obaveštajnih podataka.

4.) Izbor, obučavanje i raspored šifrantskog kadra za vazduhoplovne operativne jedinice i za stalne aerodrome.

II. — NASTAVNO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) Prevod instrukcija pilotu za aeroplane JAK.

2.) Izdat je prvi broj Glasa vazduhoplovstva i razdeljen.

3.) Upućivanje četvrte partije kursista u SSSR.

B. — Sta je u toku rada:

1.) Rad na uspostavi evidencije letačkog osoblja.

2.) Ispiti opšteg vojnog tečaja Vazduhoplovne podoficirske škole — Novi Sad.

III. — METEOROLOŠKO ODELJENJE

A. •—- Šta je urađeno:

1.) Održan je sastanak sa sefovima meteoroloških službi federalnih jedinica, i sa ovima detaljno pretresana sva pitanja sadašnjeg stanja i buduće organizacije meteorološke službe u celoj Jugoslaviji.

2.) Izrađen je projekat mreže stalnih meteoroloških stanica i određena su mesta meteoroloških centara za sve federativne[2] jedinice.

3.) Izrađen je novi plan dostavljanja meteoroloških emisija.

4.) Postavljena je stalna meteorološka stanica u Slavonskom Brodu.

5.) Izrađivano je svakodnevno po 10 sinoptičkih karata (o stanju vremena) i na osnovu ovih izdavana prognoza vremena za sve federativne[3] jedinice i za rejon Beograda.

6.) Izdavane su uredno sve informacije za službu letenja.

7.) Izvođena je nastava na meteorološkom kursu za osmatrače.

8.) Dostavljeni su potrebni meteorološki instrumenti i pribor meteorološkim službama Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Makedonije i Mornarice radi popune njihovih meteoroloških stanica.

9.) Prevedeno je 35 strana stručne literature sa ruskog jezika za meteorološku službu.

[2] i [3] Treba: federalne.

IV. — ODELJENJE ZA VAZDUSNI SAOBRAĆAJ

A. — Sta je urađeno:

1.) Davanje obaveštenja za prenos putnika i robe vazdušnim putem.

2.) Izdavanje dozvola za prenos putnika i robe transportnim avionima.

3.) Traženje od Sovjetske vojne misije u Beogradu transportnih aviona za saobraćaj na pojedinim vazdušnim linijama, a prema ukazanim potrebama.

4.) Organizacija transporata vazdušnim putem prema redu hitnosti.

5.) Prikupljanje meteoroloških i ostalih podataka potrebnih za vršenje letova u pojedinim pravcima.

6.) Službena prepiska sa upravnicima vazduhoplovnih pristaništa na našim aerodromima.

V. — SANITETSKO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) Na osnovu izdatog Pravilnika izdato je naređenje o obrazovanju vojno-lekarske komisije pri 9 oblasnoj vazd. bazi i data uputstva za rad. Isto tako obrazovana je i superreviziona komisija u ovome Štabu na osnovu Pravilnika o oceni sposobnosti za vojnu službu.

2.) Izdato je potrebno naređenje i uputstvo o radu i odnosu sanitetskog osoblja po jedinicama.

3.) Izvršena je epidemiološka anketa povodom oboljenja koli-dizenterija u bolničkom centru u Zemunu.

4.) Podnet je nadležnima mesečni epidemiološki izveštaj.

5.) Izvršene su pripreme i materijal za lekarsko-komisiski pregled pitomaca vazduhoplovne podoficirske škole.

B. — Šta je u toku rada:

1.) Produžen je rad na izradi pravila, propisa i uredaba za rad lekarsko-letačke komisije.

2.) Preduzete su mere za nabavku i osposobljenje materijalom psihometriske laboratorije ovog odeljenja, koja će učestvovati u pregledu pitomaca vazduhoplovne podoficirske škole.

3.) Preduzimaju se mere za suzbijanje crevnih zaraznih bolesti u jedinicama.

4.) Za uspešan rad u odeljenju nedostaje najpotrebniji kancelarijski materijal, kao hartija i pisaće mašine.

VI. — AERODROMSKO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) Završeni su parketarski radovi u zgradi Štaba vazduhoplovstva.

2.) Završeni su radovi na opravci 6 paviljona za stanovanje na aerodromu u Pančevu.

6.) Opravljen je elektromotor vodovodne pumpe u zgradi Štaba vazduhoplovstva.

B. — Šta je u toku rada:

1.) Nastavljaju se radovi na popravci zgrade Štaba vazduhoplovstva i to: farbarski — farbanje prozora i vrata.

2.) Nastavljaju se radovi na podizanju privremene pristanišne zgrade na aerodromu Zemun.

3.) Opravljaju se stambene zgrade na aerodromu u Pančevu, Kraljevu i Zemuniku.

4.) Nastavljaju se radovi na opravci aeroplanske radionice na aerodromu Zemun.

5.) Pripremni radovi za vodovodnu i električnu instalaciju na aerodromu u Zemuniku.

6.) Opravlja se elektromotor pumpe za vodu.

7.) Nastavljaju se radovi na kanalskim radovima za glavni drenažni kanal na aerodromu u Zemunu.

8.) Nastavljaju se radovi na popravci i izradi zgrade na aerodromu Zemun; kao: bivši oficirski dom, aneks kod hangara, izrada poljoprivrednih zgrada i dr.

9.) Prenosi se 25 vagona cementa sa aerodroma Novi Sad za Zemun.

VII. — MATERIJALNO ODELJENJE

A. — Šta je urađeno:

1.) Predato je Ministarstvu narodne odbrane 6 vagona (1078 komada) bombi od 50 kgr. koje su stigle iz Kragujevca.

2.) Upućeno je trebovanje u SSSR za avionski pogonski materijal za mesec juni za sve jedinice vazduhoplovstva.

3.) Regulisano je vođenje materijalnog knjigovodstva u jedinicama vazduhoplovstva putem privremenog uputa.

B. — Šta je u toku rada:

1.) Sprovodi se koncentracija celokupnog vazduhoplovnog materijala sa zemunskog područja u slagalište aerodroma Zemun.

2.) Zbog pomanjkanja transportnih sredstava nije se izvršio prenos motora iz artileriske baze u Beogradu u Industriju motora A. D. Rakovica.

VIII. — ODELJENJE ZA VEZU

A. — Šta je urađeno:

1.) Prikupljen je razni trofejni radio-materijal sa aerodroma u Skoplju, Zemuniku i Sarajevu.

2.) Dodeljena je Vazduhoplovnoj transportnoj grupi jedna kompletna primopredajna radiostanica VC-375-E.

3.) Primljene su tri kompletne radiostanice RSB-F iz komande veza Ministarstva narodne odbrane.

4.) U telegrafskoj stanici Štaba vazduhoplovstva postavljen je morze-telegraf.

5.) Uspostavljene su dve telefonske linije za Transportnu grupu i jedna linija za Američku misiju u vili »Jelovac«.

6.) Izvršena je opravka jedne telefonske centrale MK-II i dva induktorska aparata MK-V i tri automatska telefonska aparata.

7.) Izvršena je opravka jednog primača tipa US br. 12076.

8.) Izvršena je opravka 5 komada koncertnih primača.

9.) Izvršena je opravka i kompletiranje jednog davača BC-375-F.

10.) Izvršena je opravka jednog benzinskog agregata.

11.) Na području Zemun izvršene su 10 sitnijih opravki.

12.) Izvršena je opravka 8 komada električnih instrumenata.

13.) Izvršeno je punjenje 27 komada električnih akumulatora.

IX. — INTENDANTURA

A. — Šta je urađeno:

1.) Izdavanje potrošnog materijala za održavanje trupnih radionica jedinica 9 oblasne vazduhoplovne baze.

2.) Izdavanje kancelariskog i crtaćeg materijala za Štab 9 oblasne vazduhoplovne baze.

3.) Od Ministarstva narodne odbrane primljeno je 40 kompletnih garnitura odela i obuće.

4.) Dostavljeno je trebovanje hartije za štampariju kao i za kancelariski materijal za Štab i potčinjene jedinice.

5.) Izrada mesečnih pregleda o stanju imajuće i nedostajuće odeće i obuće kao i izrada mesečnog pregleda o radu trupnih radionica i Štaba vazduhoplovstva, a po naređenju Ministarstva narodne odbrane br. 2191/45.

6.) Izdavanje odećne spreme i potreba za komande aerodroma Kraljevo, Niš i Skoplje.

7.) Izrađeno je 14 kompletnih pari cipela, 5 kompletnih ženskih kostima i 7 kompletnih sportskih odela.

8.) Prebačeno je u Zemunik avionom radi poboljšanja hrane oko 1000 kgr. namirnica i to: suvog mesa, salame, masti, marmelade, pasulja, graška, paprike, luka, jaja i cigareta.

9.) Primljen je jedan deo ostalih namirnica iz Novog Sada predviđen za dvomesečnu potrebu Zemunskog garnizona.

X. — TEHNIČKO ODELJENJE

Rad Tehničkog odeljenja izložen je u priloženom pregledu.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
potpukovnik
M.[5] Simović

(M. P.)

Načelnik Štaba,
pukovnik
Miod.[6] N. Lozić

[4] Redakcija nije uspela pronaći pomenuti pregled.
[5] Milan
[6] Miodrag

BR. 185

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 5. MAJA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O IZVIĐAČKOJ AKTIVNOSTI JEDINICA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA PRAVCU KOPRIVNICA — VARAŽDIN[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Izviđanje broj 78 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 5. V. 1945 u **10.30** sati **po iu**goslovenskom vremenu, karta-sekcija Kapošvar 1:200.000

Avijaciona grupa **Vitruk** u toku dana 4 maja 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Izviđačkim letom naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 13,20 — 14,05 sa visine do 1500—50 metara.

U Koprivnici nekoliko kola i na dva mesta požar.

Na drumu Koprivnica — Varaždin nekoliko kola u pokretu.

Na železničkoj stanici Koprivnica 2 kompozicije vagona bez lokomotive, jedna kompozicija oko 30 platform-vagona, druga oko 15 vagona.

Na železničkoj stanici Varaždin 2 kompozicije bez lokomotiva, svaka kompozicija oko 25 vagona.

U rejonu Varaždina na avion dejstvovala protivavionska artilerija u jačini do 1 baterije.

Po drumu Koprivnica •— Križevci 6 kola u pokretu u pravcu jugozapada.

Na železničkoj stanici Sunja 2 kompozicije razbijene.

Na železničkoj stanici Sisak 4 kompozicije sa svega oka 100 vagona i 2 lokomotive same za sebe (bez kompozicije) koje su radile.

Na železničkoj liniji Sisak — Greda u pokretu kompozicija oko 25 vagona.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 1—4, k. 22.

U vremenu od 14,30 —15,40 sa visine od 600—50 metara.

Na drumu Koprivnica — Ludbreg u pokretu oko 30 kamiona i kola.

Na drumu Bjelovar — Sv. Ivan Žabno u pokretu oko 50 kola, 30 kamiona, 4 traktora i 3 autocisterne.

Na drumu Čazma — Ivanić Grad u pokretu nekoliko automobila i kola.

U Bjelovaru na naš avion dejstvovala jedna baterija protivavionske artilerije.

Neprijateljskih aviona nije bilo.

Vreme: Oblačno (4 balova), visina oblaka 1300 [m], vidljivost unapred 8 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Urjupin

PRETSTAVNIK VAZD. GRUPE VITRUK:
kod Generalštaba Jugoslovenske armije:
gard. major (Tatarincev)
Tatarincev

BR. 186

IZVESTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 5. MAJA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA JEDINICA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA LINIJI VARAŽDIN — KRIŽEVCI — SISAK[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 79 od 5. V. 1945 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije, u 20,30 (po jugoslovenskom vremenu), karta-sekcija Kapošvar 6, razmer 1:200.000

Avijaciona grupa **Vitruk** u toku 5 maja 1945 godine vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa JAK-1—19[2] sa 24 borbena leta i avioni tipa 11-2 — 13® sa 15 borbenih letova. Ukupno 32 aviona izvršili 39 borbenih letova.

Bombardovanjem i mitraljiranjem neposredno iznad zemlje uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja u rejonima:

Križevci — Sisak — Vrabac — Dugo Selo — Ivanić Grad. Izviđanjem i mitraljiranjem avionima tipa JAK-1 u rejonu Koprivnica — Varaždin — Sv. Ivan Zabno — Sunja — Sisak —- Ivanić Grad uništavana je živa sila i tehnika neprijatelja.[4]

Uništeno 17 automobila sa vojskom i materijalom, 15 kola i do 40 neprijateljskih vojnika i oficira.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk '
Uriupin

PREDSTAV. VAZDUH. GRUPE VITRUK
GARDIJSKI MAJOR (TATARINCEV)
Tatarincev

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.
[2] Skraćenica znači: 19 aviona »Jak-1«.
[3] To jest: 13 aviona »11-2«.
[4] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije.

BR. 187

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 6. MAJA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI U TOKU APRILA[1]

ŠTAB 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE NOVJ
Broj 00561
6 maj 1945 god.
Položaj

Primerak br. 2

ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA

U vezi naređenja br. 0103 od 21 aprila 1945 godine te grupe, u prilogu se dostavlja mesečni operativni izveštaj ove divizije za mesec april 1945 godine sa 5 priloga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar, major,
Cemalović Enver
(Cemalović)

(M. P.)

Komandant, pukovnik,
Jevrem Bjelica
(Bjelica)

Načelnik Štaba, major,
St.[2] Stevanović
(Stevanović)

Otkucano u 2 primerka:
Primerak br. 1 Štabu GVD.
Primerak br. 2 u predmet br. 9.
V. V.

MESECNI OPERATIVNI IZVEŠTAJ
42 vazduhoplovne divizije za mesec april 1945 godine
(Karta Novi Sad 1:200.000)

I — KRATAK PREGLED SITUACIJE

A — Situacija na zemlji

1. — Kod neprijatelja: a —- Početkom meseca aprila 1945 godine neprijatelj je uglavnom držao istu liniju fronta koju je

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/169—3, K. 1466—1.
[2] Stevan

imao krajem meseca marta, sa izvesnim izmenama u rejonu Bijeljine i Tuzle. Linija fronta se protezala rekom Dravom i Dunavom do Šarengrada a potom kroz Srem preko Tovarnika na reku Savu ist. od Brčkog, obuhvatala je Bijeljinu a zatim preko istočne Bosne na Gračanicu, istočnom obalom reke Bosne dolazio je do Sarajevske kotline, u kojoj je Sarajevo ostalo kao poslednja otporna tačka neprijatelja.

Neprijateljska snaga se sastojala uglavnom iz pešadijskih jedinica delimično motorizovanih i odgovarajućeg dela artiljerije, bez naročitih udarnih — ofanzivnih snaga, tenkovskih i motorizovanih jedinica, sastavljenih iz jedinica nemačke vojske kao i jedinica hrvatskih ustaša i domobrana.

b — Zadatak i akcija neprijateljskih snaga se sastojala: — Na Sremsko-Slavonskom frontu, posle neuspelog uspostavljanja mostobrana preko reke Drave sredinom meseca marta,[3] na održavanje postojeće linije fronta u cilju čuvanja komunikacije i otstupnica svojim snagama koje su se nalazile južno od reke Save.

— Zadatak neprijateljskih snaga južno od reke Save i u dolini reke Bosne i Une bio je borba za dobitak u vremenu, odugovlačenje operacija i postepeno povlačenje na sever u dolinu reke Save.

2. — Kod naših trupa: a — Snaga naše vojske se sastojala iz I i III armije koje su dejstvovale na Sremskom i Slavonskom frontu i II armije koja je dejstvovala dolinom reke Bosne a docnije Vrbasa i Une. Zatim od samostalnih korpusa koji su dejstvovali u Sarajevskoj kotlini. U pozadini neprijatelja u Slavoniji dejstvovali su 6 i 10 korpus, koji su docnije ušli u sastav III armije.

b — Zadatak naših trupa bio je uništenje i razbijanje neprijateljskih snaga u Sremu i Slavoniji kao i odsecanje i uništenje neprijateljskih snaga u dolini reke Bosne i Vrbasa a sve u okviru dejstva Jugoslovenske armije u pravcu Zagreba i oslobađanja preostalih teritorija Jugoslavije.

Radi izvršenja postavljenog zadatka — uništenja neprijateljskih snaga u Sremu i Slavoniji, u toku meseca aprila izvedena je vrlo uspešna iznenadna ofanziva u Sremu frontalnim napadom glavnih snaga I armije, uz kombinaciju napada na levi neprijateljski bok i pozadinu forsiranjem reke Drave snagama III armije i delova I bugarske armije kod D. Miholjca kao i napadom na desni nepr. bok forsiranjem reke Save delovima I armije.

Potpuno uspešno izvedenim operacijama frontalnog i obuhvatnog napada neprijatelj je odbačen za kratko vreme od 12

[3] Vidi dok. br. 119.

do 30 aprila na liniju Virovitica — Novska — Prijedor — Bos. Novi.

Radi uništenja neprijateljskih snaga u dolini reke Bosne i Vrbasa, II armija, u sadejstvu samostalnih korpusa, odbacila je grupaciju nepr. snaga u Sarajevskoj kotlini a potom dejstvujući glavnim pravcem Gračanica — Doboj — Derventa — Brod, sa težnjom presecanja nepr. otstupnice, primorala je neprijatelja da napusti celu dolinu reke Bosne. Napadom na donji tok reke Vrbasa primorala" je neprijatelja da napusti Banja Luku i da se povuče na liniju reke Une.

B — Situacija u vazduhu

1. — Kod neprijatelja: U toku meseca aprila neprijateljsko vazduhoplovstvo se uopšte nije pojavljivalo nad frontom naših jedinica te se ne mogu doneti nikakvi zaključci o radu nepr. vazduhoplovstva. Na dan početka ofanzive 12 aprila, u rejonu Vukovara primećena su 2 nepr. aviona tipa »Foke Vulf 190« verovatno u cilju izviđanja.

Postoji verovatnoća da u rejonu Zagreba bazira neznatna snaga nepr. vazduhoplovstva — do 20 aviona lovačkog tipa.[4] No prednji podatci su nesigurni i nepotvrđeni.

2. — Kod naših trupa: Svi pukovi 42 vazd. divizije tokom meseca aprila nalazili su se na aerodromima na kojima su se nalazili bazirani krajem meseca marta, i to: 421 v. puk na aerodromu Sombor (Kupusina), 422 v. puk na aerodromu Klenak[5] i 423 v. puk na aerodromu Bački Brestovac. Štab 42 vazd. divizije sa ostalima delovima se nalazio u selu Prigrevica Sv. Ivan.[6]

Na gore pomenutim tačkama su se jedinice nalazile i na dan 30 aprila 1945 godine.

Zadatak divizije. Tokom meseca aprila diviziji su postavljani sledeći zadatci: — Uništavanje nepr. žive sile i tehnike neposredno pred frontom naših jedinica u cilju pomaganja zemaljskih trupa u njihovom napredovanju.

— Napad na neprijateljske rezerve, prikupljanja i koncentracije nepr. snaga neposredno pozadi prvih borbenih linija.

— Tučenje neprijateljske artiljerije i PA artiljerije na frontu i u pozadini.

— Tučenje neprijateljskih komunikacija i saobraćaja na njima u pozadini neprijatelja.

— Tučenje želj. stanica, mostova i drugih objekata na komunikacij ama.

[4] U rejonu Zagreba nalazili su se aerodromi Velika Gorica, Borongaj i Lučko.
[5] Kod Šapca
[6] Kod Apatina

Sve postavljene zadatke divizija je izvršila svojim punim zalaganjem, maksimalnom upotrebom raspoloživih mašina i letača a od strane letačkog osoblja potpunim požrtvovanjem i zalaganjem. Svojim radom divizija je doprinela brzom probijanju nepr. fronta i dejstvujući neposredno ispred naših trupa krčila im je put i stalno ih pratila u njihovim pokretima. Nalazeći se neprestano iznad svojih trupa i tukući neprijatelja, moral naših trupa je bio podignut na najvećoj visini, što je bila važna i značajna činjenica za postignuće uspeha.

Dejstvujući protivu neprijateljskih komunikacija, saobraćaja na njima i trupa u pokretu u pozadini neprijatelja, stvorena je zabuna i pometnja kod neprijatelja i onemogućeni brzi pokreti a u dolini reke Bosne onemogućeno brzo i nesmetano izvlačenje nepr. snaga.

Premeštanje jedinica: Na dan 21 aprila usledilo je naređenje izdato od strane štaba ruske divizije[7] o prebaziranju lovačkog i štormovičkog[8] puka (112 i 422) sa aerodroma Klenak na novu tačku u St. Mikanovcima. Prema ovome naređenju na dan 22 aprila na novu tačku automobilima su prebačeni prednji delovi puka i 910 BAO® a na dan 24 aprila, vozom od Klenka preko Rume do Sida, prebačen je ostali deo bataljona kao i bombe i municija.

Usled izmene situacije na zemlji, udaljavanja fronta kao i usled neispravnosti letilišta u St. Mikanovcima, nije usledilo naređenje o prebacivanju letačkog i ostalog dela puka.

Teškoće pri prebaziranju : — Usled neispravnosti želj. komunikacija nije bilo moguće izvršiti prebaziranje na novu tačku željeznicom, već je želj. prebačen 910 BAO sa svojim ljudstvom i materijalom samo do Sida, odakle je trebao biti dalje prebačen sopstvenim prevoznim sredstvima koja su se pokazala kao nedovoljna za ovakve zadatke. Ljudstvo puka koje je ostalo, hranilo se u ruskim kuhinjama iz razloga što je bataIjon odveo sa sobom i kujnu. Mogao je da nastupi momenat da naše ljudstvo ostane bez hrane na slučaj da su ruske jedinice dobile naređenje da izvrše predaju materijala i odu u sastav svoje divizije. U ovom slučaju naš puk ne bi mogao izvršiti prelet svih mašina iz razloga što nema dovoljan broj obučenih pilota za sletanje na novo nepoznato letilište. Pokazalo se kao neophodno potrebno da svaki puk raspolaže sa jednom lakom terenskom mašinom i jednim putničkim automobilom sa kojim bi se moglo vršiti prethodno izviđanje i utvrđivanje stanja novog letilišta.

[7] Odnosi se na Štab 10. gardijske jurišne divizije.
[8] jurišnog
[9] bataljona aerodromskog opsluživanja

II. BORBENI RAD DIVIZIJE

a — Rad divizije zasnivao se na podatcima dobijenim od strane I, II i III armije, od Glavnog generalštaba kao i na osnovu vlastitog izviđanja. Pojedini zadatci i zahtevi radi dejstva vazduhoplovstva na tačno određene ciljeve i tačke otpora dobijani su direktno od I, II i III armije, što su obično bili prvi dnevni zadatci a dalji rad se odvijao na osnovu vlastitog izviđanja.

b — Rad divizije u toku meseca aprila mogao bi se podeliti na 4 uočljiva perioda rada, i to:

I period od 1—5 aprila. — U ovom periodu divizija nije izlazila na izvršenje borbenih zadataka iz razloga prebaziranja i smeštaja na nove aerodrome, što je bilo početo krajem meseca marta.

II period od 5—12 aprila. — Ovaj period se karakteriše umerenim radom i zalaganjem vazduhoplovstva pred frontom I armije u cilju uništavanja nepr. žive sile i tehnike, a pred frontom II armije krčenjem puta napredovanju naših snaga uništavajući naročito jaka gnezda otpora i ostalu živu silu i tehniku protivnika, kao i uništavajući neprijateljski saobraćaj i suhoputne i železničke transporte dolinom reke Bosne, ometajući izvlačenje Sarajevske grupacije nepr. snaga.

III period od 12—18 aprila. — Ovaj period je ispunjen maksimalnim naprezanjem svake ispravne mašine i letačkog osoblja u cilju pomaganja suvozemnih trupa za vreme Sremsko-Slavonske ofanzive tukući neprijateljsku živu silu i tehniku i omogućavajući brzo napredovanje naših trupa.

IV period od 18—30 aprila. — Ovo je period pauze u vazduhoplovnom radu a na koji je uticalo nekoliko činjenica, i to:

— Nedostatak goriva

— Suviše veliko i brzo udaljavanje linije fronta od naših aerodroma, i

— Povremene i vrlo rđave meteorološke prilike.

V — Obzirom na periode vazduhoplovnoga rada može se i rad naše divizije podeliti na nekoliko izrazitih razdoblja rada koji bi se odnosili na vrstu zadataka i ciljeve koji su napadani u pojedinim razdobljima.

Tako naprimer za vreme II perioda:

— Pred frontom I armije, gde je front duže vremena bio nepokretan, tučeni su u bližoj i daljoj neprijateljskoj pozadini uglavnom ciljevi koji su posredno uticali na razvoj događaja na frontu: ž. stanice, saobraćaj na želj. prugama, a zatim automobilske kolone i kola, ometajući na taj način snabdevanje nepr. fronta.

— Pred frontom II armije tučene su naprotiv nepr. živa sila i tehnika neposredno na liniji fronta i u najbližoj pozadini, krčeći put napredovanja naših snaga. Tučeni su nepr. streljački strojevi, pojedina gnezda otpora, nepr. artiljerija, prikupljanje nepr. snaga i pokreti neposredno pozadi fronta.

— U dolini reke Bosne našoj avijaciji su bili glavni ciljevi ž. stanice, saobraćaj na želj. komunikacijama, saobraćaj po putevima u cilju ometanja izvlačenja nepr. trupa a zatim u istom cilju tučeni su i mostovi na Drini kod Doboja i na Savi kod Broda.

Za vreme Sremsko-Slavonske ofanzive:

— Pred frontom II armije rad avijacije je ostao isti.

— Pred frontom I i III armije avijacija je tukla ciljeve koji su neposredno uticali na razvoj događaja pred frontom naših trupa. Tučeni su ciljevi počev od direktnog tučenja nepr. streljačkih rovova, pa zatim neprijateljske rezerve neposredno pozadi fronta, nepr. artiljerija i t.d. Naročito su tučena pojedina mesta otpora — naseljena mesta — koja su zasipana bombama za žive ciljeve raznoga kalibra i mitraljeskom i topovskom vatrom.

Do izvršenja proboja neprijateljskog fronta ovi ciljevi su tučeni u rejonu: Tovarnik — Mohovo — Sotin — Orolik — Komletinci — Nijemci, pred frontom I armije, i u rejonu: D. Miholjac — Valpovo — Osijek — Dalj, pred frontom III armije.

Po izvršenom proboju naša avijacija je stalno tukla neprijateljsku živu silu i tehniku koje su otstupale, olakšavajući nastupanje.

Za vreme izvršenja pojedinih zadataka takođe je napadana i nepr. protivavionska artiljerija.

Uz izvršenje svakoga zadatka vršeno je i izviđanje neprijatelja, na osnovu kojega se odvijao dalji rad i izvršavanje novih zadataka.

III. PREGLED BORBENIH I NEBORBENIH LETOVA

Borbenih letova	231
Časova letenja	260.56
Neborbenih letova	180
Časova letenja	27.54

IV. METEOROLOŠKI USLOVI

Može se reći da meteorološki uslovi tokom meseca aprila nisu ometali izvršenje borbenih zadataka. Nije se desio nijedan

slučaj lutanja usled rđavih atmosferskih prilika niti neizvršenje zadataka. Rđavi vremenski periodi padali su u vreme kada avijacija nije dejstvovala iz drugih razloga — nedostatak goriva i daljina fronta.

V. TAKTIKA DEJSTVA AVIJACIJE

U usavršavanju taktike borbenog rada nije nastupio nikakav novi momenat.

U primeni kao postroj ostao je desni stepen sa kojim se prilazilo cilju a napad na cilj vršen je obično iz levog zaokreta i sa poniranjem pod uglom od 25—35 stepeni a sa visine od 1000—1200 m.

Za zaštitu protivù neprijateljskih lovaca korišćeni su sopstveni lovački avioni[10] a za zaštitu protivu neprijateljske PAA korišćen je manevar kao najuspešnije sredstvo.

VI. VEZA

a — Unutar divizije: Organizovana je jednostruko — telefonom, a sa 422 v. pukom koji se nalazio u Klenku trostruko: telefonom, telegrafom i radio-vezom. Pored ovih veza korišćeni su i avioni za vezu.

Veza je uglavnom funkcionisala dobro, izuzev telefonske veze sa 422 v. pukom. Usled velike udaljenosti i velike opterećenosti linije, ova je veza bila skoro neupotrebljiva.

Sa Grupom vazd. divizija.[11] Veza je bila organizovana telefonski i kuririma. Funkcionisala je vrlo dobro.

b— Veza između aviona i trupa na zemlji nije funkcionisala iz razloga nedostataka odgovarajućih radio-stanica na zemlji i do sada neorganizovane saradnje.

Oficir za vezu pri štabovima zemaljskih jedinica nije upućivan.

VII. SADEJSTVO SA DRUGIM VIDOVIMA AVIJACIJE

Pukovi ove divizije su svoje zadatke redovno vršili uz sadejstvo i zaštitu lovačkih aviona pukova 11 lovačke divizije, kasnije zadatci su izvršavani i bez zaštite lovačkih aviona obzirom da se nepr. lovački avioni uopšte nisu pojavljivali nad našim frontom.

[10] Iz sastava 11. vazduhoplovne lovačke divizije

[11] Stab Grupe vazduhoplovnih divizija JA nalazio se u selu Prigrevici kod Apatina.

VIII. BORBENA OBUKA

a — Trenažna letenja: Izvršeno je 180 letova sa 27.54 časova letenja. Od toga: izvršeno je 162 leta sa 23.13 časova letenja u cilju provere tehnike poletanja, pilotiranja u vazduhu i sletanja.

Grupno letenje: 14 letova sa 3.19 časova letenja.

Preleteli: 4 leta sa 1.20 časova letenja.

b — Po pukovima:

Red. broj	Naziv predmeta	Piloti	Strelci	Teh. osob.
		Koliko časova		
1	Navigacija i orijentacija sa čitanjem karata	79	42	–
2	Nastava za gađanje i bombardovanje	9	114	–
3	Taktika jurišne avijacije	75	17	–
4	Pilotaža	10	–	–
5	Aerodinamika	12	2	15
6	Proučavanje rejona dejstva	8	–	–
7	Poznavanje naoružanja	25	42	52
8	Praktičan rad na avionu	–	–	127
9	Kritika zadataka i rada	14	15	19
10	Egzercir	46	89	53
11	Kulturno-prosvetnih časova	23	29	10
12	Poznavanje motora i aviona	29	–	81
13	Meteorologija	–	8	–
14	Služba veze	11	6	–
15	Istorija vazduhoplovstva	–	6	–
16	Ispiti	4	–	4
17	Proučavanje naređenja	5	8	–
18	Samostalna priprema	76	47	–
19	Tehnička smotra	–	–	10
20	Specijalna oprema	–	–	16
21	Izučavanje okoline aerodroma	8	–	–
	SVEGA	434	473	387

Održano je više časova nego što je bilo predviđeno po planu iz razloga što su korišćeni dani kada nije bilo letenja.

IX. BORBENI PRIMERI

Pri izvršavanju borbenih zadataka u mesecu aprilu naročito su se istakle sledeće posade:

1 — Iz 422 vazd. puka na dan 8 aprila drug poručnik Amidžić Trifun, kao vođa odeljenja, sa pratiocima drugovima por. Radanov Evgenijem, p.por. Oršić Ljudevitom, vodnikom Aćimovićem Milanom i ml. vodnikom Petrović Vlastimirom na-

pali su i potpuno uništili jedan želj. voz na ž. st. Lupljanica kod Dervente. Prednje je dokumentovano fotografskim snimcima.

2 — Iz 423 vazd. puka kao primer požrtvovanoga rada pri izvršenju borbenih zadataka ističe se pilot Popov Luka. On je uspeo da avion na kome je bilo oko 40 pogodaka od lake PAA vrati na aerodrom. Pošto je kormilo za pravac bilo oštećeno kao i kočnice i mehanizam za izvlačenje stajnog trapa, spustio se blizu aerodroma i minimalno oštetio avion pri spuštanju.

3 — Iz 423 vazd. puka kao primer hrabrosti i požrtvovanja navodi se i pilot Vujin Dušan koji kada je video da je njegov drug Gojković oboren od strane PAA, spustio se do brišućeg leta i mitraljirao nepr. bateriju koja je oborila p.poručnika Gojkovića.

X. PRIZNANJA I POHVALE

Komandant II armije general-lajtnant Koča Popović je svojom depešom od 6 aprila 1945 godine izjavio »da je rad naše avijacije u rejonu Gračanice na dan 6 aprila bio vrlo uspešan«.

XI. GUBITCI

1 — Na dan 6 aprila 1945 godine pilot 422 vazd. puka drug vodnik Mihajlović Sima i strelac Damjanović Miodrag na avionu 11-2 nisu se vratili sa borbenog zadatka. Zadatak su imali da napadnu voz i ž. st. Kotorsko sev. od Doboja kao i automobile na putu Doboj — Rudanka. Pri povratku sa uspešno izvršenog zadatka nestali su u rejonu Gračanice oko 17.15 časova. Sudbina istih je do sada neizvesna.

2 — Na dan 15 aprila 1945 godine u 10.42 časova oboren je od strane nepr. PAA direktnim pogotkom u motor pilot 423 vazd. puka p.poručnik Gojković Vasa sa strelcem Trifuncem Miloradom. Avion je u plamenu pao 2 km. zap. od sela Vrpolja. Posada je imala zadatak bombardovanja neprijateljske žive sile i tehnike u rejonu Striživojna — Vrpolje na avionu 11-2.

XII. ZAKLJUČAK

Svi postavljeni zadatci uglavnom su izvršavani tačno i na vreme, sa punom voljom i požrtvovanjem posada.

Od 221 uspešno izvršenih borbenih zadataka bilo je svega 10 neuspešnih borbenih zadataka, što iznosi svega 4.6%. Neizvršenje zadataka zasniva se uglavnom na tehničkim greškama i nedostatcima na avionu, kao i nedovoljnom poznavanju navigacije i orijentacije kod mlađih posada.

Dejstvom naše avijacije u velikom stepenu je pomognuta ofanziva svih snaga Jugoslovenske armije. Prvih dana preduzete ofanzive, avijacija je masovno dejstvovala na prednje utvrđene linije nepr. položaja i uspela da svojim efikasnim radom doprinese što bržem proboju neprijateljskog fronta kao i forsiranju triju velikih reka. Kada je probijen front i neprijatelj nateran na povlačenje, avijacija je svojim dejstvom stvarala pometnju i nered kod povlačećih neprijateljskih kolona.

Povećanim radom avijacije u toku meseca aprila naše su se posade u velikom broju koristile za sticanje vrednih ratnih iskustava i tehnike i taktike izvršenja borbenih zadataka. Stariji su piloti još bolje učvrstili svoje borbene sposobnosti a mlađim se pilotima dala prilika da se odmah na frontu upoznaju sa taktikom jurišne avijacije u borbi, te su i ovi mladi piloti uvršteni u red ratnih letača.

Tehnički sastav po pukovima vršio je predano i savesno svoje zadatke a često puta su se i takmičili u tačnosti i brzini rada. Tehničko osoblje steklo je bogatija iskustva, znanje i rutinu za samostalno obavljanje vazduhoplovne službe na zemlji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sef oper.-obav. odeljenja,
poručnik,
Mil.[12] **Damjanović**
(Damjanović)

(M. P.)

Načelnik štaba, major,
St. Stevanović
(Stevanović)

[12] Milan

Obrazac br. 1
POVERLJIVO

P R E G L E D
aviona i letačkog sastava 42. vazduhoplovne divizije
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan 1. IV 1945.		Primljeno letača			Svega primljeno		Ispisano		Ostalo na dan 1. V 1945.	
		aviona	letača	iz učevnog centra	iz drugih jedinica	iz bolnice	aviona	letača	aviona	letača	aviona	letača
421. vazd. puk	11-2 Uli -2 Po-2	27 1 1	25	10				10	5	-	22 1 1	35
422. vazd. puk.	11-2	33	30	7				7	2	1	31	36
423. vazd. puk	11-2 Uli — 2	30 1	23	16				16	6 1	1	24	38
Štab 42. vazd. divizije			6	1	1			2		-		8
Svega	11-2 Uli-2 Po-2	90 2 1	84	34	1			35	1 1 1	2	77 1 1	117

Obrazac br. 2
POVERLJIVO

P R E G L E D
borbenih letova jedinica 42. vazduhoplovne divizije
za mesec april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima							
					Napad na artiljeriju		Napad na železničke vozove		Napad na živu silu i tehniku neprijatelja		Po prelazima	
					letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova
421. vazd. puk	11-2	45	50	61,50	11	13,12	5	5,50	34	42,48		
422. vazd. puk	11-2	70	85	97,36	12	13,10	20	20,40	50	59,36	3	4,10
423. vazd. puk	11-2	78	96	101,30		-		5,25	51	96,05		
Svega	11-2	193[13]	231	260,56	23	26,22	30	31,55	135	198,29	3	4,10

i3 pogrešno napisano: divizija je raspolagala u aprilu 1945. sa svega 90 borbenih aviona, odnosno krajem meseca sa 77 aviona (vidi obrazac broj 1 u ovom dokumentu).

Obrazac br. 3
POVERLJIVO

P R E G L E D
neborbenih letova kod jedinica 42. vazduhoplovne divizije
u mesecu aprilu 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima					
					Treniranje				Preleti	
					letova	časova				
421. vazd. puk	Л-2	6	20	5,47	16	4,27			4	1,20
422. vazd. puk	11-2	21	21	2,52	21	2,52				
423. vazd. puk	11-2	12	139	19,15	125	15,16	14	3,59		
Svega	11-2	39	180	27,54	162	22,35	14	3,59	4	1,20

Obrazac br. 4
POVERLJIVO

P R E G L E D
uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala od strane
jedinica 42. vazduhoplovne divizije u aprilu 1945.

Jedinica	PAA topova	Topova	Lokomotiva	Vagona	Kamiona	Automobila	Kola	Kuće	Vojnika	Aviona		Primedba
421. vazd. puk		1	1	5		20	40		170		56	
422. vazd. puk	3		2	41	25	5	32	9	251		26	
423. vazd. puk	2		1	44	48		45	76	280		33	
Svega	5	1	4	90	73	25	117	85	701		115	

Obrazac br. 5
POVERLJIVO

P R E G L E D
gubitaka aviona i letača kod jedinica 42. vazduhoplovne divizije
u mesecu aprilu 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Svega gubitaka		Od ovoga gubitaka					Svega letova u mesecu	Časova letenja u mesecu	Letova		časova letenja	
				na borbenim letovima			na neborbenim letovima				Na 1 gubitak aviona	Na 1 gubitak letova	Na 1 gubitak aviona	Na 1 gubitak letova
		aviona	letača	obobreno od PAA	prinudno spuštanje	nije se vratilo	katastrofa	udesi						
421. v. p.	11-2	5					1	4	70	67,30	14		13,31	
422. v. p.	11-2	I	1			1			106	100,28	106	106	100,28	100,28
423. v. p.	11-2 Uli-2	6 1	1	1	2		I	2 1	235	120,45	33,6	235	17,15	120,45
Svega	11—2 UH—2	,2 1	2	1	2	1	2	7	I 411	I 288,50	31,6	205,5	22,13	144,25

BR. 188

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 6. MAJA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA JEDINICA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA LINIJI VARAŽDIN — ZAGREB — KARLOVAC[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 80 Štaba X GV. SAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 6. V. 1945 u 20,30 po jugoslovenskom vremenu, karta-sekcija Kapošvar 6 razmera **1:200.000**

Avijaciona grupa **Vitruk** u toku dana 6 maja 1945 vršila zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa JAK-1, JAK-9 i IL-2 izvršili su 70 uspešnih borbenih letova, uspešno pomagali nastupanje trupa jugoslovenske armije na zemlji, bombardovanjem i mitraljiranjem žive sile i tehnike neprijatelja zadali mu osetne gubitke.

U rejonu Dugo Selo — Zagreb, na drumu Karlovac — Jastrebarsko — Samobor, Ludbreg — Varaždin, Sv. Petar — Orehovec, Sisak, Lekenik i drum Jastrebarsko — Klin[2] ⟷ Zagreb uništeno je 35 kamiona, 38 kola sa ljudstvom i materijalom, 3 protivavionska topa i prouzrokovano nekoliko eksplozija i požara. Ubijeno i ranjeno oko 150 vojnika i oficira neprijatelja.

Uz dobro sadejstvo avijacije i naših trupa zauzeta je Koprivnica, važan komunikacioni čvor u pravcu Varaždina. Osim toga oslobođena su mesta: Peteranec, Herešin, Rovišće, Zabljak, Crkvena, Gudovac, Narta, Blatnica, Štefanje, Vagovina, Draganac, Bosiljevo, Pavličani, Pobjenik, Vrtlinska, Mustafina Klada, Kompator, Ludina, Popovača.

Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 5,20—6,24 sa visine 800—200 metara

Od Ivanić Grad na Lupoglav kolona od oko 20 kola u pokretu.

[1] Original (pisan na mašini latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, k. 22.

[2] Odnosi se na Klinča Selo.

Po drumu od Varaždina na Sv. Ivan Zelina kolona od 20 kamiona u pokretu. Ćelo kolone stiglo do Sv. Ivan Zelina.

U vremenu od 7.26—8,35 na visini 2900—50 metara

Na drumu od Karlovca za Jastrebarsko 2 autokolone, svaka ima do 30 automobila, čelo stiglo u Jastrebarsko.

U Sisku primećeni požari.

U vremenu od 7,36—9 sati na visini 1000—900 metara

Po drumu Cubinec na Cugovac[3] kolona oko 20 automobila, 25 kola i oko 1 četa pešadije u pokretu.

U vremenu od 10,30—12,03 na visini od 1000—50 metara

Na drumu Dugo Selo •— Zagreb kolona oko 20 kamiona, 10 kola u pokretu čelom Zagreb.

Po drumu od Siska ka Lekeniku kolona automobila i kola oko 50 vozila u pokretu.

U Cugovcu primećeni požari.

U vremenu od 14,18—15,25 u visini 1600—100 metara

Na drumu Štefanec — Varaždin kola po ćelom drumu u pokretu.

Od Varaždina na Petrinec[4] kolona od oko 30 automobila u pokretu.

Na železničkoj pruzi od stanice Donja Zdenčina — Jastrebarsko jedna kompozicija od oko 10 vagona u pokretu.

Na drumu Graberje na Lupoglav kolona od oko 40 automobila u pokretu.

Pri izvršenju ovih borbenih letova dejstvovala neprijateljska protivavionska artiljerija i to: na području Varaždina 2 baterije, Gradec 1 baterija, Sesvete 1 baterija, Karlovac 2 baterije, Lekenik 1 baterija, Dugo Selo 1 baterija, Zagreb sa istočne ivice grada 1 baterija, Ivanić Grad 1 baterija, Graberje 1 baterija.

Vreme: Oblačno (2,5 balova), visina [oblaka] 3000 metara, vidljivost unapred 10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Urjupin

PREDSTAVNIK VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GARD. MAJOR (TATARINCEV)
Tatarincev

[3] Kod Križevaca
[4] Treba: Petrijanec.

BR. 189

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 7. MAJA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA JEDINICA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA NA LINIJI VARAŽDIN — ZAGREB[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru Harno**viću**

Operativni izveštaj broj 81 Štaba X GV. ŠAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 7 maja 1945 u 20,40 po jugoslovenskom vremenu, karta-sekcija Kapošvar 6 razmera 1:200.000

Avijaciona grupa Vitruk u toku dana 7 maja 1945 vršila zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa JAK-1, JAK-9 i IL-2 izvršili su 50 borbenih uspešnih letova. Uspešno pomagali nastupanje trupa na zemlji bombardovanjem i mitraljiranjem žive sile i tehnike neprijatelja u rejonu: Varaždin, Vratno, Komin, Sesvete, Zagreb.[2] Istovremeno su izvršili i izviđanje ovog rejona.

Jednovremeno izvršili blokiranje aerodroma u Zagrebu.[3]

Uništeno je 23 kamiona i 27 kola sa ljudstvom i materijalom.

Prouzrokovano 6 požara i ubijeno i ranjeno oko 100 neprijateljskih vojnika.

Naše trupe na zemlji uz sadejstvo avijacije oslobodile su: Ivanić Grad, Križ, Kloštar Ivanić, Gradec, Vrbovec, Luku, Lupoglav i Dugo Selo i više drugih naseljenih mesta.

Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 4,40—6,45 sa visine 1400—800 metara

Na drumu Sesvete — Zagreb nekoliko kamiona na mestu i u pokretu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, к. 22.

[2] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 1. i 3. jugoslovenske armije na pravcima njihovog nastupanja za konačno oslobođenje zemlje.

[3] Reč je o aerodromu Borongaj.

Po drumu Sv. Ivan Zelina — Sesvete kolona kola po ćelom drumu.

U Dugom Selu primećena su dva požara.

U vremenu od *12,02* ***do*** *13,26 na visini 1000—4000 metara*

Na jugozapadnoj ivici aerodroma u Zagrebu 1 avion.

Na drugim aerodromima[4] nema aviona.

U vremenu 12,38—14,10 na visini 3000—100 metara

Na željezničkoj stanici Zagreb 14 kompozicija od 25—30 vagona bez lokomotiva.

Na jugozapadnoj ivici aerodroma Zagreb 1 avion dvomotorni i 2 lovca ME-109.

Na drumu Zagreb — Samobor kolona od 20 automobila u pokretu.

Most preko reke Save južnije od Zagreba ispravan.

Na drumu Zagreb — Odra kolona od 70 automobila na mestu.

U vremenu od 15,25—17,10 na visini 3000—100 metara

Na jugozapadnoj ivici aerodroma Zagreb 4 aviona. Prikupljanje vojske nije zapaženo.

Pri izvršenju ovih borbenih letova dejstvovala neprijateljska protivavionska artiljerija i to: Zagreb 4 baterije, Dubrava, Resnik 4 baterije.

Vreme: Vedro, vidljivost napred 10 kilometara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vitruk
Urjupin

PRETSTAVNIK VAZD. GRUPE VITRUK
KOD GENŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE
GARD. MAJOR (TATARINCEV)
Tatarincev

[4] Misli se na aerodrome Velika Gorica i Lučko kod Zagreba.

BR. 190

PREGLED BROJNOG STANJA LJUDSTVA 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 8. MAJA 1945. GODINE[1]

POPUNJAVA SE PO DUŽNOSTIMA — OBRAZAC BR. 2
poverljivo posle ispunjavanja.

B R O J N O S T A N J E
Oficira, podoficira i vojnika 42. vazduhoplov. divizije sa stanjem na dan 8. maja 1945. godine

Naziv jedinice	oficira	podoficira	redova	SVEGA	Građan. reda	Od ovih							Primedba
						Letača	Tehničkog sastava	oficira	podoficira	redova	grad. reda	SVEGA	
Štab divizije	20	17	20	57		4	7	12	14	20		57	
421 vazd. puk	31	65	196	292		81	188	16	3	4		292	
422 vazd. puk	38	61	210	309		85	203	12	4	5		309	
423 vazd puk	19	85	192	296		83	196	3	7	7		296	
42 Sam. četa za vezu	4	16	66	86				4	16	66		86	
42 P.A.[2] Radionica	2	10	48	60			59	1				60	

SEF ORGANIZ. ADMINISTRATIV. OTSEKA
(Birjuković)
A.[3] Birjuković (M. P.)

NAČELNIK ŠTABA, major,
(Stevanović)
St.[4] Stevanović

NAPOMENA: Štab divizije Upisano 3 oficira, 3 podoficira i 3 redova.
421 puk, Upisano 6 oficira.
Ispisano 8 redova.
422 puk, Upisano 3 letača (1 redov, 2 ofic.)
Ispisano 2 oficira.
423 puk, bez promene.
42 četa za vezu: Upisano 1 podoficir, 10 redova iz 11 Sam. čete za vezu.
42 P. A. rad. Ispisano 2 redova.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 72/11—11, к. 1456.
[2] Pokretna aeroplanska radionica
[3] Aleksandar
[4] Stevan

BR. 191

IZVESTAJ STABA 10. JURIŠNE VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 8. MAJA 1945. POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O DEJSTVIMA JEDINICA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA U REJONU ZABOK — KRAPINA — BRESTOVAC[1]

POMOĆNIKU NAČELNIKA GENERALŠTABA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
general-majoru **Hamoviću**

Operativni izveštaj broj 82 Štaba X GV. SAVK ordena Kutuzova i Suvorova divizije na dan 8 maja 1945 u 20,30 po jugoslovenskom vremenu, karta-sekcija Zagreb 1:200.000

Avijaciona grupa Vitruk u toku dana 8 maja 1945 vršila je zadatak Vrhovnog komandanta Jugoslovenske armije.

Avioni tipa JAK-1, JAK-9 i 11-2 izvršili su 31 uspešni borbeni let. Uspešno pomagali nastupanje trupa na zemlji bombardovanjem i mitraljiranjem žive sile i tehnike neprijatelja u rejonu Zabok, Krapina, Brestovac, Zabok.[2] U ovim borbenim letovima izvršili su avioni i izviđanje ovog rejona.

Uništeno je 14 kamiona i 13 kola sa ljudstvom i materijalom i prouzrokovano 3 požara i ubijeno 75 neprijateljskih vojnika.

Naše trupe uz sadejstvo avijacije oslobodile su Zagreb, glavni grad federalne Hrvatske, i preko 100 naseljenih mesta.

Izviđanje:

Izviđačkim i borbenim letovima naši piloti ustanovili su:

U vremenu od 7,48—•8,58 na visini 700—100 metara

Po drumu Sv. Ivan Zelina — Sesvete kolona od 15 kamiona i 15 kola u pokretu.

U vremenu od 8,00—11,30 na visini 1100—200 metara

Na jugozapadnoj ivici aerodroma Zagreb 3 aviona nepoznatog tipa.

Na drumu Zagreb — Samobor — Brežice kolona od 20 automobila i 100 kola u pokretu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, K. 22.

[2] „To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 1. jugoslovenske armije.

Na drumu Zagreb — Krušljevo Selo kolona od 130 kola u pokretu.

Po drumu Krušljevo Selo — Rakovec kolona od 20 automobila i 50 kola u pokretu.

Na drumu Stara Ves — Sv. Petar do 150 automobila nešto u pokretu a nešto u mestu.

U vremenu 10,25—11,47 na visini 1000—150 metara

Na drumu Zabok — Krapina kolona od 40 automobila u pokretu.

Na drumu Marija Bistrica — Dol. Brestovac kolona od 20 automobila i 60 kola u pokretu.

U vremenu od 11,05 do 12,20 na visini 1200—200 metara

Na drumu Zabok — Krapina kolona od 30 automobila na mestu. Od Dol. Brestovac — Zabok kolona od 70 automobila u pokretu.

U vremenu od 14,26—17,31 na visini 1300—150 metara

Na drumu Zabok — Krapina kolona od 75 automobila u pokretu.

U vremenu od 14,26—16,08 na visini 1200-—300 metara

Na drumu Zagreb — Rogatec kolona od 30 automobila i 60 kola u pokretu.

Pri izvršenju ovih borbenih letova dejstvovala neprijateljska protivavionska artilerija: u rejonu Zaboka 2 baterije, Đurmaneca 1 bat, Sv. Ivan Zelina 1 baterija.

Vreme: Oblačno (2—3 balova), na visini 2000 metara vidljivost 10 kilometara unapred.

Vitruk Pretstavnik vazd. grupe Vitruk
Urjupin kod Generalštaba jugoslovenske armije
Gardiski major (Tatarincev)
Tatarincev

BR. 192

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 111. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 9. MAJA 1945. ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE[1]

Strogo poverljivo

STAB
111. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00199
9. V. 1945. god.
P o l o ž a j

Dostavljamo mesečni izveštaj
prema naređenju te divizije
br. 0327/45. god.

STABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE

U prilogu se dostavlja operativni mesečni izveštaj sa prilozima 111. vazd. lovačkog puka, sastavljen prema naređenju te divizije br. 0327/45. g. u pogledu izvršenja borbenih zadataka kao i teorne nastave.

1. KRATKI PODACI

U toku meseca aprila o.g. ovaj puk je vršio borbene i trenažne letove i to: od borbenih letova vršeno je izviđanje, mitraljiranje, zaštita vođa na razne zadatke, fotografisanje, zaštita grada Osijeka, zaštita trupa na zemlji i zaštita štormovika IL-2 pri vršenju zadataka.

Rejon u kome su dejstvovali naši avioni kretao se između reke Save i Drave, od Virovitice južno do Save, južnije do Tuzle i Bijeljine.

Na dan 12. o.m. naša vojska je forsirala reku Dravu i Dunav prešavši u napad kod Valpova i Petrijevaca, te ćelom dužinom fronta u Sremu kod Tovarnika. Uz podršku naših aviona, naša vojska je znatno napredovala na svim delovima fronta, tako da je neprijatelj bio demoralisan, pošto je naša avijacija svaki neprijateljski jači otpor svojim napadima razbijala.

Prilikom vršenja zadataka naša avijacija nije susretala neprijateljsku avijaciju.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 104/1—2, K. 1460.

2. BORBENI RAD

Zadaci su primani telefonom iz divizije te izvršavani, kao i na osnovu sopstvenog izviđanja.

U toku izvršenja zadataka naši avioni su izviđali neprijateljske položaje, koncentraciju vojske i tehnike, kretanje neprijatelja po komunikacijama, fotografisali prednje delove fronta kod Tovarnika i u rejonu Donji Miholjac — Valpovo — Petrijevci. Zaštićavali grad Osijek i naše trupe na pojedinim delovima fronta. Napadali na neprijateljske transporte po prugama i po putevima. Zatim napadali na kamione, kola sa konjskom vučom, protivavionsku artiljeriju i zaštitu IL-2 pri vršenju njihovih zadataka u rejonu Vrbanja — Gunja.

Tokom ovog meseca naša avijacija je dejstvovala od 1. do 21. o.m., posle koga vremena nije dejstvovala, prvo iz razloga što nije bilo goriva i maziva, te sada pri samom završetku radi primopredaje puka.[2]

Prilikom izvršavanja zadataka naši avioni su dejstvovali u dvojkama, trojkama i četvorkama nad frontom. Visina sa koje su naši avioni dejstvovali kretala se je od 2.500 do 25 metara. Visina leta diktovana je od vremenskih prilika i neprijateljske protivavionske artiljerije.

3. KRATAK PREGLED

U toku meseca izvedeno je:
125 borbenih letova sa ukupno 140 časova i 20 minuta.
159 trenažnih letova sa ukupno 40 časova i 55 minuta.

4. METEOROLOŠKI USLOVI

Meteorološki uslovi u toku meseca bili su zadovoljavajući, sem dva slučaja, kada je bilo nepovoljno vreme te se zadaci nisu mogli izvršiti, pa se posade sa datog zadatka vratile.

5. TAKTIKA DEJSTVA AVIJACIJE

Prilikom vršenja napada naši avioni su leteli u grupama do cilja i, na znak vođe, napad je vršen pojedinačnim obrušavanjem na ciljeve.

Prilaz к cilju vršen je od strane sunca, a ako sunca nije bilo, onda su autokolone napadane s čela, da bi se put zakrčio i zatim otpočeo napad od pozadi. Na železničke transporte napadi su vršeni tri četvrtine sa strane, a pod uglom od 90 stepeni.

[2] Početkom maja jugoslovenske vazduhoplovne divizije definitivno su preuzele avione i ostali vazduhoplovni materijal od sovjetskih divizija (vidi dok. br. 124).

Zaštita IL-2 vršena je u dvojkama i trojkama, da su naši avioni uzimali uvek veću visinu od bombardera prelazeći s jedne strane na drugu, a rastojanje među lovcima bilo je 150 do 200 metara.

6. VEZA

Međusobna veza između letača u vazduhu i letača sa zemljom bila je vrlo dobra, dok je veza između aviona i trupa na zemlji bila slaba iz razloga što naše pešadijske i motorizovane jedinice nisu obeležavale svoje položaje. U slučajevima, kada su naše trupe obeležavale svoje položaje, naši avioni su odmah sa sigurnošću napadali neprijateljske trupe, što je dovelo do demoralizacije kod neprijatelja, koji je na tim mestima užurbano počeo da se povlači.

7. BORBENA OBUKA

U toku ovog meseca izvršeno je 159 trenažnih letova sa ukupno 40 časova i 55 minuta i to: po krugu 98, na akrobacije 21, u stroju 12 i na maršruti 7.

8. BORBENI PRIMER

U toku meseca pilot Brajević Andrija izvršio je fotografisanje Osijeka i okoline iako je bio ometan snažnom baražnom vatrom P.A.O., koja je dejstvovala lakim i teškim oruđem iz Osijeka ...

Pilot Đorđe Đuričić, kao vođa, uništio je u toku meseca: 20 neprijateljskih vojnika, 24 kamiona, 13 kola sa konj. vučom, razorio bombama 2 stanične zgrade, 8 vagona, 2 lokomotive, 3 topa i 10 konja.

9. PRIZNANJA I POHVALE

Naredbom ovoga puka br. 24 od 24. IV. 1945. pohvaljeni su sledeći piloti: vodnik Brajović Andrija, st. vodnik Đuričić Đorđe, potporučnik Daković Radovan i vodnik Kaćanski Radivoje za požrtvovan, samopregoran i junački rad na isterivanju neprijatelja iz naše zemlje. Pilot Brajović je takođe i usmeno pohvaljen od strane komandanta ruske divizije pukovnika Kudrjašova, za uspešno fotografisanje neprijateljskih položaja u rejonu Valpovo — Osijek.

10. GUBITCI

U toku o.m. gubitaka u ljudstvu nije bilo, dok je u materijalu bio jedan gubitak. Gubitak je nastao usled toga što se pilot Brajović Miodrag posle izvršenog borbenog leta, zalu-

tavši, spustio u okolini sela Vajske i tom prilikom avion 100--procentno razbio, dok je sam lakše povređen.

U. ZAKLJUČAK

Svi primljeni zadaci izvršeni su u potpunosti sem u dva slučaja usled lošeg vremena.

Efekat dejstva naše avijacije bio je ubrzano napredovanje naše vojske na svim otsecima fronta gde je ona dejstvovala.

Tokom borbenog rada u ovom mesecu naši piloti stekli su velika ratna iskustva kao i rutinu. Četrnaest mladih pilota primili su vatreno krštenje i time uvršteni u red ratnih pilota.

Neletačko osoblje samostalno je pripremalo avione za borbene zadatke i time se mnogo usavršilo pri posluživanju aviona koji vrše borbene i trenažne letove.

12. TEORNA NASTAVA I PRAKTIČNI RADOVI

Sa ljudstvom ovoga puka po rasporedu rada za mesec april 1945. god. izvedena je teorna nastava. Osoblje je podeljeno u 5 grupa i to: rukovodeći sastav, letački sastav, mehaničari i motoristi, oružari, specijalna služba.

Zanimanje je izvođeno sa celim pukom i po eskadrilama.

Sa letačkim sastavom ovoga puka izvedena je sledeća teorna nastava:

Političkih časova: 8

Teme:
»O narodnooslobodilačkoj borbi«.
»Razvitak radničke klase«.
»Ciljevi narodnooslobodilačke borbe«.
»O političkoj situaciji u svetu«.

Egzercir, gimnastika i odbojka: 48 časova.

Taktika: 10 časova.

Teme:
»Praktične osobine nemačke lov. avijacije«.
»Taktika lov. avijacije«.
»Taktičko izviđanje«.
»Taktika pikiranja lovaca«.

Specijalna služba: 21 čas.

Teme:
»Opis radio-stanice«.
»Pribor za disanje«.
»Električna instalacija na JAK-1 i JAK-9«.
»Instrumenti motora i navigacione grupe«.
»Kabina JAK-1 i JAK-9«.
»Praktični rad oko radio-stanice«.

Meteorologija: 4 časa.

Teme:
»Barometarski i termički gradijent i ruža vetrulja«.
»Visinomer, opis i rad, kakvih ima«.
»A.M.S. ciklon i anticiklon«.
»Oblaci, postanak i vrste«.

Šturmanska služba: 35 časova.

Teme:
»Razmera karte i ucrtavanje reljefa«.
»Navigaciono izučavanje terena«.
»Konvencionalni topografski znaci«.
»Varijacije i izogone«.
»Devijacije i ukupna korekcija«.
»Geografske širine i dužine«.
»Merenje udaljenosti«.
»Brzina i merenje brzine«.
»Postupak u praksi ako imamo jedan ili dva visinomera«.
»Konvergenca i polukonvergenca«.
»Ortodroma i oksodroma i o reperima«.
»Orijentacija leta«.
»Kursevi i pretvaranje kurseva«.
»Kompas i glavni delovi«.
»Kompenzacija kompasa«.
»Navigaciona orijentacija«.
»Navigaciona priprema za izučavanje kurseva«.
»Značaj zanosa i pomoćni reperi«.

O padobranima i upotrebi uopšte: 8 časova.

Opis motora i aviona: 11 časova.

Teme:
»Karakteristika JAK-1 i JAK-9«.
»Karburacija i karburator«.
»Konstrukcija i upotreba regulatora broja obrtaja R-7«.
»Vodena, uljana i vazdušna šema«.
»Magnet i njegov rad«.

Naoružanje: 15 časova.

Teme:
»Opis i konstrukcija U.B.S.«.
»Opis i konstrukcija ŠVAK«.
»Rasklapanje i sklapanje U.B.S.«.
»Rasklapanje i sklapanje ŠVAK«.
»Punjenje i pražnjenje U.B.S.«.
»Rasklapanje i sklapanje pištolja T.T.«.

Tehnički sastav (mehaničari, motoristi, rukovodeći sastav)

Političkih: 8 časova.

Teme: »O narodnooslobodilačkoj borbi«.
»Razvitak radničke klase«.
»Ciljevi narodnooslobodilačke borbe«.
»O političkoj situaciji u svetu«.

Egzercir i gimnastika: 48 časova.

Specijalna služba: 9 časova.

Teme: »Radio-stanica i rukovanje«.
»Električna instalacija«.
»Navigaciona priprema«.

Mehaničari i motoristi: 18 časova.

Teme: »Konstrukcija, reglaža i rad karburatora«.
»Konstrukcija i rad R-7«.
»Paljenje i rad magneta«.

PRAKTIČNI RADOVI NA MATERIJALU:

Mehaničari — motoristi:	127 časova
Oružari:	126 časova
Specijalna služba:	132 časa

Tehnički sastav je u toku meseca aprila izveo praktične^ radove po eskadrilama i to:

2 zamene bloka (levi i desni)
7 zamena motora
25 popravki i zamena nogu stajnog trapa
1 zamena krila.
5 zamena magneta i razne druge manje opravke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOM. PUKA	NAČELNIK ŠTABA	KOMANDANT
kapetan,	poručnik,	**major,**
Zrilić[3]	**Dor.**[4] **Fratucan**	**Ljub.**[5] Popadić

[3] Milan
[4] Đorđe
[5] Ljubomir

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava 111. vazduhoplovnog lovačkog puka u aprilu 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan 30.IV 1945.		Ispisano	
		aviona	letača	aviona	letača
111. vazd. lov. puk	Jak-1 Jak-9	23 3	42	1	.
1 Svega	Jak-1 i Jak-9	26	42	1	–

P R E G L E D

borbenih letova kod 111. vazduhoplovnog lovačkog puka za april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona tetelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima									
					Napad na artiljeriju		Napad na žel. vozove		Napad na živu silu i tehniku neprijatelja		Na izviđanje		Na zaštitu	
					let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.
111. v.p.	»Jak 1 J Jak 9	22	125	140,20	6	0,45	14	1,25	15	1,20	48	86,40	10	16,20
Svega		22	125	140,20	6	0,45	14	1,25	15	1,20	48	86,40	10	16,20

P R E G L E D

neborbenih letova kod 111. vazduhoplovnog lovačkog puka za april 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima			
					Treniranje		Preleti	
					letova	časova j letova j časova		
111. v.p.	Jak-1 Jak-9	8	159	40,55	155	38,55	4	2,20
Svega		8	159	40,55	155	38,55	4	2,20

P R E G L E D

uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala od 111. vazduhoplovnog lovačkog puka u aprilu 1945. g.

Jedinica	PAA topova	Topova	Lokomotiva	Vagona	Kamiona	Automobila	Kola	Kuća	Vojnika	Konja
111-v.p.	.	3	3	20	49	2	25	2	75	24
Svega	.	3	3	20	49	2	25	2	75	24

P R E G L E D

utrošenih bombi i municije kod 111. vazduhoplovnog lovačkog puka u mesecu aprilu 1945. godine

Jedinica	Bombe	Municija		
	AO-25	UBS	ŠVAK	OKB-16
111. v. p.	4	4846	2462	390
Svega	4	4846	2462	390

BR. 193

ZAPOVEST ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 11. MAJA 1945. ŠTABOVIMA 42 VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE I 9. OBLASNE VAZDUHOPLOVNE BAZE DA IZVRŠE PREBAZIRANJE NA AERODROM PLESO[1]

Serija »G«
Strogo poverljivo
Primerak br. 3

Z A P O V E S T
Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija br. ***8***
Karta Jugoslavije, razm. 1:500.000

15.00 čas. 11. 5. 45. g. Prigrevica Sv. Ivan[2] Operativna armija®

Sadržaj: premeštanje Štaba 42. vazd. divizije, 42. samostalne čete za vezu, 423. i 113. vazd. puka, 79. bataljona aerodromske službe i PARM-ova[4] na aerodrom kod Plesa (V. Gorica)[3]

Komandant Grupe vazduhoplovnih divizija je naredio:

I.

Prema ukazanoj potrebi, štabovi, operativne, tehničke i pozadinske jedinice sa aerodroma Kalinovac premestiće se na aerodrom Pleso (kod V. Gorice) i to:

— Stab 42. vazd. divizije,
— štabovi 423. i 113. vazd. puk,
— 42.samostalna četa za vezu,
— 42.pokretna aeroplanska radionica,
— 79. bataljon aerodromske službe,
— odgovarajući obični i spec. PARM-ovi koji su došli sa gornja dva puka i
— inženjerski bataljon sem 1 čete.

[1] Prepis originala (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/52—4, к. 1450.
[2] Kod Apatina
[3] Verovatno se misli na Operativni štab Grupe vazduhoplovnih divizija.
[4] To jest: pokretne pukovske avio-radionice.
[5] Kod Zagreba

II.

Za izvršenje ovog pokreta, prema dostavljenoj radiodepeši, Stab 42. vazduhoplovne divizije izvršiće sledeće:

1) Sve potrebne pripreme, proračune i naređenja za izvršenje svoga pokreta i pokreta 42. samostalne čete za vezu sa sadanje tačke na novi aerodrom učiniti i izvršiti do 04.00 č. 12. 5. 45. g.

2) Narediće da 423. i 113. vazd. puk učine to isto i da do istoga roka budu spremni za_pokret.

3) Narediće 42. pokretnoj aeroplanskoj radionici da se pripremi za pokret i da organizuje pokrete običnih i specijalnih jedinica koji obslužuju gornja dva puka. Rok izvršenja priprema kao i rok Štaba divizije.

4) Narediće Stabu 79. BAS-a[6] da organizuje prevoženje jedinica sa sadanje tačke na novi aerodrom, kao i da snabde pogonskim materijalom jedinice koje raspolažu sopstvenim prevoznim sredstvima. Takođe radiostanici da da odgovarajuću količinu goriva potrebnu za njen rad (punjenje akumulatora). Sve pripreme, snabdevanje i organizacija pokreta da budu izvršeni 12. 5. 45. g. do 04.00 časova.

5) 934. inženjerskom bataljonu naredili da u toku današnjeg dana uputi jednu četu u Mađarmečke,[7] gde da se stavi na raspoloženje Stabu 11. vazd. divizije, sa kojom će se dalje nastaviti pokret. Četa da bude pripremljena da za duže vreme bude samostalna i sposobna za život i rad. Stab i ostatak bataljona da bude spreman, kao i ostale gore navedene jedinice, za pokret 12. 5. 45. g. u 04.00 č.

III.

Zbog malog broja prevoznih sretstava, sa sadanje tačke na novi aerodrom izvršiće pokret prvo Štab 42. vazd. divizije, prednji ešeloni pukova i 42. samostalna četa za vezu.

Radi ovog obrazovati prednje ešelone pukova i izvršiti organizaciju pokreta.

Ostatak ljudstva koje se ne može prebaciti raspoloživim prevoznim sretstvima ostaće na sadanjoj tački do daljeg naređenja. Za snabdevanje ovoga ljudstva 79 BAS ostaviće odgovarajuću komandanturu sa hranom za (tri) dana.

[6] Bataljon aerodromske službe

[7] U Mađarskoj, kod Peči. Tu su od 4. do 24. maja 1945. bazirali 112. lovački i 422. jurišni vazduhoplovni puk sa Štabom U. vazduhoplovne divizije (vidi dok. br. 210).

Štab 42. divizije, prednji ešeloni 423. i 113. vazd. puka i 42. samostalna četa za vezu krenuće 12. 5. 45. g. u 04.00 časova a na novom aerodromu imaju biti istoga dana u 12.00 časova. Ostali delovi, koji istoga dana kreću sopstvenim prevoznim sretstvima, imaju biti na novom aerodromu 12. 5. 45. g. do 16.00 časova.

Način transportovanja delova koji zbog nedostatka prevoznih sretstava ostaju u Kalinovcu regulisaće se naknadno.

Kopija ove zapovesti dostavljena je Štabu 9. VOB.[8]

IV.

Način održavanja veze u toku pokreta i po izvršenom pokretu regulisaće načelnik službe veze Štaba GVD.

V.

Štab GVD nalazi se na dosadašnjem mestu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab:

Načelnik operat.-obavešt. odeljenja, kapetan,
M.[9] Aćimović

Načelnik štaba
general-major,
Z.[10] Ulepič

Dostavljeno:
pr. br. 1 Štabu 42. vazd. divizije,
pr. br. 2 9. VOB,
pr. br. 3 u Arhivu GVD predmet br.

TACNOST PREPISA OVERAVA:

Načelnik operat.-obavešt.
odeljenja, kapetan
Aćimović
(Aćimović)

(M. P.)

[8] Vazduhoplovne oblasne baze
[9] Miljko
[10] Zdenko

BR. 194

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 112. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 12. MAJA 1945. ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI PUKA U TOKU APRILA[1]

STAB
112. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 0175
12. V. 1945. god.
P o l o ž a j

Operativni izveštaj
za mesec april 1945. g.

ŠTABU 11. LOVAČKE DIVIZIJE

IZVEŠTAJ O BOJNOM DEJSTVU I BOJNOJ GOTOVOSI 112. LOVAČKOG PUKA ZA MESEC APRIL 1945. GODINE

I. *Kratki podatci o situaciji na zemlji i u vazduhu*

Puk je pred sam početak meseca aprila došao na aerodrom Klenak[2] u vezi sa početkom velikih ofanzivnih poduhvata naših armija na frontu u Bosni kod Bijeljine i Brčkog, kao i na frontu Sarajeva i doline reke Bosne. Kasnije je počela opća ofanziva na frontu u Sremu. Naše snage na zemlji su uz saradnju naše avijacije brzim i odlučnim napadom probile neprijateljske položaje i očistile cijeli teren Bosne u gore naznačenim rejonima a u Sremu probile front i napredovale u dubinu do 150 km. Neprijateljska avijacija nije se pojavljivala niti je bila osmotrena od strane naših letača. Puku su postavljani sledeći zadatci: Izviđanje neprijateljske teritorije, te samih trupa i pozadine i na liniji fronta, zatim praćenje jurišne avijacije, mitraljiranje železničkih stanica, železničkih transporta, auto kolona, komora i pješadije u pokretu. Postignuti su veoma dobri uspesi pri napadajima na neprijatelja, što je ustanovljeno izviđanjem napadnutih ciljeva a i samim brzim i uspješnim napredovanjem naših trupa.

Ovaj puk u toku mjeseca aprila nije premešten sa. aerodroma Klenak, a na zadnji dan proteklog meseca sve le-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 107/1—2, к. 1460.

[2] Kod Šapca. Tu je, od 112. lovačkog i 422. jurišnog puka, formirana Operativna vazduhoplovna grupa (vidi dok. br. 97).

tačko i neletačko ljudstvo nalazilo se je u Klenku, osim 26 mehaničara koji su bili poslani na novu točku radi dočekivanja aviona.[3]

II. BORBENI RAD PUKA UOPŠTE

Ovome puku su postavljani zadatci od operativne grupe štaba grupe divizija: izviđanje, mitraljiranje neprijatelja i praćenje jurišne avijacije. Puk je djelovao na osnovu podataka dobijenih od operativne grupe štaba grupe divizija i na osnovu svog vlastitog izviđanja.

Napadane su pješačke kolone u rejonu Bijeljina, Brčko, Doboj, Derventa. Kolone kola sa materijalom i municijom u rejonu Bijeljina, Brčko, Županja i Vinkovci, zatim železnički transporti natovareni raznim materijalom, kamionima i vojnicima u rejonu Maglaj, Doboj, Derventa, Brod, Vrbanja, Vinkovci. Striživojna, i pojedine železničke stanice, od kojih Doboj, Derventa i Brod, te autokolone u rejonu Doboj, Derventa, Brod, Vinkovci.

U pogledu borbenog rada ovoga puka u toku proteklog meseca aprila, bila su dva uočljiva perioda.

Prvi period je trajao od 1. 4. do uključivo 10. 4., za koje je vreme puk vršio zadatke u okviru operacija na frontovima južno od reke Save i to u rejonu Bijeljina, Brčko, Vučkovci, Gračanica, Sarajevo, Maglaj, Doboj, Derventa i Brod;[4] a drugi period je trajao od 12. 4. do uključivo 14. 4., za koje su vreme vršeni zadatci u vezi sa ofanzivom na Sremskom frontu, a na ciljeve Vukovar, Negoslavci, Tovarnik, Otok, Nijemci, Vinkovci, Županja, Cerna, Striživojna, Đakovo i Slav. Brod.

Dejstvo puka je prekinuto brzim odmicanjem naših trupa na zemlji, čime je stvorena velika udaljenost, što je najglavniji razlog za prekid borbenog dejstva našeg puka.

III. KRATAK PREGLED BORBENIH I NEBORBENIH LETOVA

Borbenih letova izvršeno je: 68.
Časova letenja: 67.10.
Neborbenih letova izvršeno je: 88.
Časova letenja: 108.

[3] Mehaničari su poslani na aerodrom Mađarmečke (kor Peči, u Mađarskoj) radi prihvata letačkog ešelona. Tu je 112. lovački puk bazirao od 4. do 17. maja 1945, a 422. jurišni puk od 4. do 24. maja 1945 (vidi dok. br. 210).

[4] To je bila vazduhoplovna podrška jedinicama 2. jugoslovenske armije.

IV. METEOROLOŠKI USLOVI ZA RAD U TOKU MESECA

Meteorološki uslovi za rad ovoga puka u toku meseca aprila nisu nepovoljno uticali na izvršenje borbenih zadataka.

V. TAKTIČKA DEJSTVA AVIJACIJE

A.) Upotrebljavani su postroji: dvojke, četvorke i šestorke.

B.) Prilaz cilju je vršen: određenim itinererom i to u grupi.

C.) Napadi na cilj su vršeni sa visine od oko 1200 do 1500 m, prema konfiguraciji tla i obzirom na dejstvo i jačinu protivavionske odbrane protivnika.

D.) Zaštita i prikrivanje jurišne avijacije vršena je na slijedeći način:

a) Kada su pratila dvojica, oni su leteli pozadi i poviše posij ednih bombardera.

b) Kada je pratila četvorka, dvojica su pratili kako je pod a. opisano, a druga dvojica su išli iznad prve i štitili sa veće visine. Takav način praćenja omogućio je manje izvežbanim pilotima da uzmu učešća u praćenju bombardera. Dok su bombarderi napadali ciljeve, lovci su u širem krugu oko cilja osiguravali rad bombardera i nastavili sa praćenjem u povratku sa zadatka.

VI. VEZA

A.) Veza sa divizijom je bila kurirska i telefonska.

B.) Veza sa zemaljskim trupama postojala je signalizacijom raketama. Osim toga je postojala veza puka sa operativnom grupom štaba grupe divizija telefonom i kurirom.

VII. SADEJSTVO SA DRUGIM VIDOVIMA AVIJACIJE

Naš lovački puk sarađivao ie sa pukom jurišnih aviona, koji se takođe nalazio na aerodromu Klenak. Saradnja se sastojala u praćenju jurišnih aviona prilikom izvršavanja borbenih zadataka u cilju zaštite od neprijateljske avijacije.

VIII. BORBENA OBUKA

A.) Trenažni letovi:

Zona:	letova	*1*	časova	0.15
Maršruta	»	**20**	*ìì*	8.40
Let po krugu	»	47	*ìì*	7.40
Grupno letenje	letova	14	časova	5.48
Vazd. boj	*ÌÌ*	14	*ìì*	4.33
Preleta	*n*	9	*ìì*	3.58
Proba aviona	*n*	2	*ìì*	0.28
Neizvr. borb. z.	*ìì*	1	*ìì*	0.15
	Ukupno:	108	letova	31.37 časova

B.) Teorna nastava sa letačima:

Navigacija 17 sati		
Streljačko-tehnička nastava	26	sati
Taktika	12	„
Tehnika pilotiranja	6	„
Nastava po tehn. gr.	8	„

Teorna nastava sa neletačima:

Spec, služba: za tehničko osoblje po spec, službi održano je 40 teornih sati, a praktičnih 170 sati.

Tehnička služba po naoružanju: iz razloga posluživanja bojnih letova i bojne gotovosti nastava se izvodila u puku sa tehničkim sastavom na samom aerodromu po eskadrilama. Vreme teorijske nastave zavisilo je od prirode poslova.

Eksploatacija: tehničko osoblje po eksploataciji imalo je 143 teornih časova i 241 praktičnih časova.

IX. BORBENI PRIMER

Najuspelije su izvršavali borbene zadatke: kapetan Poljanec Sava, ppor. Petrović Svetozar, st. vod. Perdan Franc, vodnik Križaj Josip, zast. Krivanek Vlado, borac Kahriman Tomislav, zast. Kovačević Nenad, Vračević Vasilije, por. Kostić Rista i Ninčić Georgije, pri čemu su gore navedeni piloti pokazali veliku spremnost, požrtvovanje i ratnički duh u uništavanju neprijateljskih ciljeva.

X. PRIZNANJE I POHVALA

Komandant puka kapetan pilot-lovac Sava Poljanec usmeno je pohvalio sledeće pilote: Petrovića Svetozara, Perdana Franca, Križaja Josipa, Krivaneka Vladu, Vračevića Vasilija, Kahrimana Tomislava i Kovačević Nenada, radi veoma uspješnog napada na ciljeve te veoma korisnog i točnog izviđanja i vođenja mlađih pilota na borbene zadatke.

XI. GUBITCI

St. vodnik pilot-lovac Grabar Josip, koji je dne 6. 4. 45.. imao za zadatak praćenje grupe IL-2 i napad na autokolonu na putu Doboj, Derventa, a letio je na JAK-1, eskadrilski broj 22, nije se vratio sa zadatka i do sada je njegova sudbina nepoznata. Imenovani je nestao u vremenu od 17 sati i 10 minuta do 17 sati i 20 minuta, a mjesto i vrsta udesa su još uvijek nepoznati.

XII. ZAKLJUČAK

Postavljeni zadatci izvršavani su u potpunosti: jedino jedan od postavljenih zadataka nije izvršen, pošto se je pilot vratio radi neispravnosti stajnog trapa.

Naš puk je uspješno pomagao I i II armiju uništavanjem neprijatelja na samom frontu i u pozadini te omogućio potpuni uspeh ofanzivnih operacija u Sremu.

Kod letačkog osoblja je devet pilota tokom proteklog meseca aprila imalo vatreno krštenje i uvršteni su u red borbenih letača, dok je kod starih letača postignuta veća sigurnost u izvršavanju borbenih zadataka.

Neletačko osoblje steklo je veliko iskustvo kod spremanja aviona za bojnu gotovost, pogotovo u pogledu preciznosti i brzine rada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POL. KOMESAR
kapetan,
otsutan

(M. P.)

KOMANDANT, KAPETAN
pilot-lovac:
Sava Poljanec

V. D. NAČELNIK:
Janko Divjakinja

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava 112. lovačkog puka za mesec april 1945. g.

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan 31. III 1945		Primljeno letača iz učevnog centra	Ispisano aviona	Ostalo na dan 30. IV 1945.	
		aviona	letača				
Vod komandnog osoblja	Jak-1	3	1	1		3	2
	Jak-3	1				1	
1. eskadrila	Jak-1	11	4	8	1	10	12
	Jak-9	2				2	
2. eskadrila	Jak-1	9	6	7	1	8	13
	Jak-9	2				2	
3. eskadrila	Jak-1	9	6	7	1	8	13
	Jak-9	2				2	
Svega		39	17	23	3	36	40

Operativni načelnik V. d. načelnik

Miroslav Kamenjašević **Janko Divjakinja**

P R E G L E D

borbenih letova 112. lovačkog puka za mesec april 1945. g.

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Napad na želj. voz.		Napad na živu silu i tehniku nep.		Na izviđanje		Na zašti tu	
					letova	časova	letova	časova	letova	časova	letova	časova
112. vp	Jak-1	59	59	57,01	2	1,30	29	26,53	5	5,00	23	23,38
	Jak-9	9	9	10,09			1	1,10	6	7,29	2	1,30
Svega		68	68	67,10	2	1,30	30	28,03	11	12,29	25	25,08

Operativni načelnik V. d. načelnik

Miroslav Kamenjašević **Janko Divjakinja**

BR. 195

PREGLED BROJNOG STANJA LJUDSTVA 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 15. MAJA 1945. GODINE[1]

Popunjava se po dužnosti

POVERLJIVO
Obr. br. 2

B R O J N O S T A N J E

Oficira, podoficira i vojnika 11. vazd. divizije sa stanjem na dan 15. maja 1945. god.

Naziv jedinice	Oficira	Podoficira	Redova	S V E G A	Građanskog reda	IZ OVIH						S V E G A	
						Letača	Tehničkog sast.	Oficira	Podoficira	Redova	Građansk. reda		
Štab 11. vaz. div.	21	25	42	88	-	4	15	15	22	32	-	88	
111. vazd. puk	26	73	163	262	1	46	195	6	5	9	1	262	
112. vazd. puk	26	54	173	253	-	41	191	10	7	4	-	253	
113. vazd. puk	29	71	155	255	-	45	184	10	5	10	-	254	
11. sam. četa za v.[2]	4	15	45	64	-	-	1	3	15	45	-	64	
11. p. aeropl. rad.[3]	3	12	47	62	-	-	61	-	-	1	-	62	
Ukupno	109	250	625	984	1	136	647	44	54	101	1	983	

Sef Organiz.-administ. otseka
p. poručnik
. . . (Kalačić)[4]

Načelnik štaba
major
I.[5] **Sijerčić** (Sijerčić)

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 106/11—II, к. 1456.
[2] Samostalna četa za vezu
[3] Pokretna aeroplanska radionica
[4] Lukša
[5] Ibrahim

BR. 196

BOJNA RELACIJA ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 17, MAJA 1945. ZA PERIOD OD 15. NOVEMBRA 1944. DO 15. MAJA 1945. GODINE[1]

ŠTAB GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Broj 00206
17. maj 1945. god.

BOJNA RELACIJA

Operativnog štaba Grupe vazduhoplovnih divizija za period od osnivanja prvog Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija 15. 11. 44. g. do 15. 5. 45. god.

Karta Zagreb — Beograd, razm. 1:500.000

UVOD

Radi boljeg i preglednijeg proučavanja bojne relacije Operativnog štaba Grupe vazduhoplovnih divizija, izlaganje će biti po grupama: »Osnivanje i školovanje« i »Važniji događaji i borbene operacije«, a izloženo hronološkim redom u jednoj i drugoj grupi.

I. — OSNIVANJE I ŠKOLOVANJE

Prijemna komisija

1) Prvi rad na osnivanju našeg novog vazduhoplovstva NOVJ počeo je obrazovanjem jedne Prijemne komisije, za ljudstvo koje će biti upućeno u vazduhoplovstvo.[2] Ta komisija otpočela je svoj rad u Novom Sadu 15. 11. 44. g. a u zajednici sa ruskim pretstavnicima iz sovjetske 10. gardiske štormovičke divizije i 236. lovačke divizije.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/2—4, le. 1450.

Odnosi se na stvaranje vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu. Inače, početke stvaranja Jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva treba tražiti u pojavi prvih partizanskih aviona na Kozari, maja 1942 (vidi knj. 1, dok. br. 1, 2 i 3) i u formiranju jugoslovenskih lovačkih eskadrila kod Benine, u Libiji (Afrika) aprila 1944 (vidi dok. br. 197 i 206).

Paralelno ovome radu, radilo se na prikupljanju letača u Pančevu, lekarskom pregledu letača u Zemunu, upućivanju rukovodilaca iz Zemuna (Stab vazduhoplovstva NOVJ) u novoformirane jedinice i štabove i obrazovanju učebnih[3] centara (lovačkog i jurišnog) u Zemunu.

Prvi Stab Grupe vazduhoplovnih divizija

2) Neposredno po obrazovanju Komisije za prijem ljudstva, obrazovan je prvi Stab Grupe vazduhoplovnih divizija 25. 11. 44. g. u Novom Sadu. Zadatak je bio: organizovati primljeno ljudstvo i određene rukovodioce u vazduhoplovne operativne i pozadinske jedinice, a na principu udvajanja — »dubliranja« — sa ruskim osobljem odgovarajućih jedinica. Istovremeno organizovati i sprovesti školovanje stručnog tehničkog kadra, a sa ruskim i (kasnije) našim nastavnim osobljem.

Školovanje

3) Primajući brojne kontingente ljudstva, gotovo jedino dobrovoljno prijavljene, naše vazduhoplovstvo je bilo u stanju da odmah stvori (krajem novembra 44. g.) kurseve za mehaničare, motoriste i oružare. Princip je bio dvojak: u lovačkoj diviziji centralizovano školovanje (jedan kurs za celu diviziju) i u jurišnoj diviziji decentralizovano školovanje (kursevi po pukovima). Pored ovih kurseva, zbog razlike u naoružanju, po jurišnim pukovima bili su stvoreni kursevi za vazdušne strelce. Za ostale specijaliste (za vezu, fotoslužbu, inžinjersko-minersku službu i zemaljsku službu) stvoreni su kursevi u odgovarajućim sovjetskim jedinicama.

Svi ovi kursevi, neki nešto ranije, neki nešto kasnije, završeni su uglavnom u mesecu januaru i početkom februara 1945. godine sa prosečno vrlo dobrim uspehom.

Obrazovanje odvojenih štabova 11. i 42. vazd. divizije

4) Početkom januara, radi bolje organizacije naših operativnih i pozadinskih vazduhoplovnih jedinica, a naročito radi što boljeg i bržeg osposobljavanja štabova, Stab vazduhoplovstva NOVJ je naredio 5. 1. 45. g. sa usmenim nared. da se formira Stab 11. i Štab 42. vazduhoplovne divizije. Istovremeno su određeni i broj-

školskih

ni i imenični nazivi naših operativnih i pozadinskih vazduhoplovnih jedinica i štabova.

Prema tome naređenju, Štab 42. divizije je ostao u Novom Sadu kao i Štab 9. oblasne vazduhoplovne baze, a novoformirani Štab 11. vazduhoplovne divizije otišao je u Rumu, gde je pod 7. 1. 45. g. počeo da funkcioniše, primivši pod svoju komandu lovačke pukove i odgovarajuće jedinice za vezu i tehničke.[4]

Operativno potčinjavanje 11. divizije i 9. baze 42. diviziji

5) Docnije, radi bolje organizacije jedinica i štabova, nastave i održavanja discipline, Štab vazduhoplovstva NOVJ sa str. pov. br. 23 od 17. 1. 45. g. naredio je da se sve jedinice i štabovi 11. vazduhoplovne divizije i 9. oblasne vazduhoplovne baze potčine u operativnom i disciplinskom pogledu Štabu 42. vazduhoplovne divizije.[5]

Ovo potčinjavanje je došlo i kao mera, da se operativno rukovođenje naših mladih, još nesamostalnih letačkih jedinica poveže, da steknu izvežbanost u rukovođenju i korisna iskustva pri tome.

Obrazovanje Operativnog štaba Grupe vazduhoplovnih divizija

6) Generalštab Jugoslovenske armije, za početak aprila ove godine, planirao je veliku i opštu ofanzivu protiv neprijatelja u Sremu, Slavoniji i Bosni. Predviđeno je i sadejstvo *našeg* vazduhoplovstva, koje je bilo (što se tiče letačkog i tehničkog osoblja, trupnih i viših štabova) već tada sposobno za izvršenje svih borbenih zadataka.

U vezi sa ovim Štab vazduhoplovstva JA je, zbog svoje udaljenosti, nedovoljnih veza, a radi što boljeg rada vazduhoplovstva, potpunog i uspešnog rukovođenja, formirao Operativni štab Grupe vazduhoplovnih divizija sa naredb. str. pov. br. 2 od 17. 3. 45.[6]

Formiran po ovom naređenju, radeći po opštem planu za pripremu ofanzive, Operativni štab Grupe vazduhoplovnih divizija je počeo da funkcioniše, premeštajući se odmah u Prigrevicu Sv. Ivan, da bi u središnjem položaju uspešno

[4] Vidi knj. 1, dok. br. 191.
[5] Vidi knj. 1, dok br. 199.
[6] Vidi dok. br. 46

rukovodio, kako pripremama, tako docnije i radom u ofanzivi.

II. — VAŽNIJI DOGAĐAJI I BORBENE OPERACIJE

Prvo učestvovanje naših letača u borbama

1) U drugoj polovini meseca januara 1945. godine obuka naših letača u učevnim centrima (lovačkom i jurišnom) bila je završena sa prvom partijom. Letači raspoređeni (po 5—6) po pukovima i prošli potrebnu trenažu u samom puku.

Borbenog rada je bilo na frontu u Sremu, i naše mlado vazduhoplovstvo je *prvi put učestvovalo u borbama*[7] — napadajući na živu silu i tehniku neprijatelja jurišnim avionima i štiteći ove lovačkim avionima.

Prvi borbeni zadaci su izvršeni 17. i 20. januara 45. Naši letači su učestvovali u odeljenjima koja su vodili ruski piloti, kao pratioci.

Operativno rukovođenje ovim borbenim zadacima još nije vršeno od naših komandanata pukova i štabova, jer ustvari po pukovima (u to doba) nismo imali više od po 5—6 letača. Dalje, bio je nepopunjen broj tehničkog sastava, a još manje trupnih štabova.

Pregled borbenog rada (broj časova, broj letova, gubici, utrošak i šta je uništeno) u ovom mesecu — januaru — *izložen je u prilogu l.*[s]

Nemačka protivofanziva u Sremu

2) U februaru 1945. godine neprijatelj je pred frontom I armije u Sremu preduzeo protivofanzivu.[9] Njegov udar je bio iznenadan i sa nadmoćnijim snagama, te je uspeo da potisne trupe naše I armije na liniju: Šarengrad — Šid — Morović.

Vreme je bilo vrlo nepovoljno i onemogućavalo je rad avijacije.

Pritisak neprijatelja se nastavljao, i u najkritičnijem periodu, kada je napao Sid, koristeći nastali period povoljnih vremenskih prilika, avijacija je snažno udarila po protivniku. Njenom dejstvu, po priznanju komandanta I armije, ima

[7] Odnosi se na jedinice iz sastava Grupe vazduhoplovnih divizija.
[8] Brojčani podaci dati su već u Operativnom izveštaju Štaba 42. vazduhoplovne divizije od 2. februara 1945 (knj. 1, dok. br. 230).
[9] Tu protivofanzivu su Nemci (34. armijski korpus) izvršili u januaru 1945. godine (vidi knj. 1, dok. br. 204 i 205).

se mnogo zahvaliti što je neprijatelj zaustavljen i front stabilizovan.

U ovom radu avijacije učestvovali su i naši letači, kako lovci tako i jurišni piloti, sa odličnim uspehom.

Ni ovoga puta naši letači nisu leteli u samostalnim formacijama, već pod voćstvom ruskih pilota. Isto tako nije bilo ni samostalnog rada trupnih i viših štabova, već su isti bili posmatrači u operativnom radu ruskih odgovarajućih štabova.

Ova operacija izvedena u periodu od 2. 45. do 2. 45.[10] *i u prilogu* 2 izložena je početna i završna linija fronta, na kojoj su označeni ciljevi i pravci izviđanja.

U ovom prilogu iznet je pregled borbenog rada u toku ove operacije.

Dejstvo avijacije u rejonu Bijeljine i Zvornika

3) Iza neprijateljske protivofanzive u Sremu nastala je aktivnost neprijatelja u rejonu Bijeljine, a zatim, zbog uspešnih napada trupa naše II armije, i aktivnost neprijatelja u rejonu Zvornika i pravcem na sever, levom obalom Drine.

U ovim operacijama aktivno je sadejstvovala s trupama na zemlji i avijacija.

Letači — vođe formacija su bili i sada sovjetski piloti, no broj naših letača koji su učestvovali bio je veći.

Rezultati rada avijacije (kako ruskih tako i naših letača) bili su odlični, a pomoć trupama na zemlji velika.

Štabovi nisu aktivno operativno radili, već su i nadalje bili samo posmatrači.

Ove operacije su izvođene u periodu od 45. g. do 45. g.[11] *i u prilogu 3* izlože-

[10] Ponovljene cifre su očigledno greška, jer je ostavljen prostor za naknadno unošenje tačnih termina. Verovatno treba: od 15. do 22. januara. Samo 17, 18. i 19. januara 11. lovačka i 42. jurišna vazduhoplovna divizija izvršile su 493 avio-poletanja, dejstvujući u grupama od 2 do 4 aviona u rejonima Sida, Tovarnika, Lovaša, Nijemaca, Čakovaca, Sotina i Orolika (vidi knj. 1, dok. br. 204).

[11] U originalu je ostavljen prostor verovatno da bi se naknadno uneli tačni termini. Vazduhoplovne divizije su u januaru i februaru 1945. godine pružale podršku jedinicama 2. jugoslovenske armije u borbama protiv nemačke 22. pešadijske divizije na komunikaciji Vlasenica — Zvornik — Bijeljina. U prilogu je data linija fronta, a rezultati dejstava (tabelarni pregled) u knj. 1, dok. br. 293 i 294.

na je početna i završna linija fronta. Isto tako iznet je i pregled borbenog rada.

Stvaranje neprijateljskog mostobrana kod Valpova i D. Miholica

4) Početkom marta 1945. godine neprijatelj je preduzeo ofanzivu severno od Blatnog Jezera u pravcu jugoistoka ka Dunavu i u vezi sa ovom ofanzivom izvršio je forsiranje r. Drave u rejonu Valpova i D. Miholjca.

Trupe naše III armije suprotstavile su se ovom neprijateljskom nadiranju i lokalizovale njegove uspehe kod Valpova i D. Miholjca.

Avijacija je aktivno sadejstvovala u ovim borbama i njenom radu može se pripisati dobar deo uspeha što su ova dva mostobrana u drugoj polovini meseca marta likvidirani.

I u ovom radu avijacije učestvovali su naši letači (lovci i jurišni piloti), no opet pod vođstvom ruskih pilota. Štabovi ni ovog puta nisu samostalno rukovodili borbenim radom, ali je u potpunosti vršeno »dubliranje« ruskog rada, te je pored trupnih štabova obrazovana i operativna grupa iz sastava 42. vazduhoplovne divizije i poslata u Bački Brestovac, za neposredno posmatranje rukovođenja vazduhoplovnim radom u toku ove operacije.

Naši letači radili su odlično i požrtvovano, a rad avijacije kao celine bio je uspešan.

Ove operacije su izvođene u periodu od 7. do 22. 3. 45. g. i u prilogu izložena je početna i završna linija fronta, kao i pregled borbenog rada u toku ove operacije.[12]

Pripreme za veliku i opštu ofanzivu u Sremu, Slavoniji i Bosni

5) Ovaj period priprema trajao je od kraja marta (25. 3. 45.) do 11. 4. 45. g.

U periodu priprema za sadejstvo avijacije u pretstojećoj našoj ofanzivi izvršeni su sledeći zadaci:

— premeštanie vazduhoplovstva na nove aerodrome, sa kojih će biti omogućena tesna veza i sadejstvo sa trupama na zemlji, a uz što manji gubitak vremena i goriva (od 25. 3. do 10. 4. 45. g.);

[12] Vidi prilog 4. Tabelarni pregledi rezultata borbenih dejstava Grupe vazduhoplovnih divizija na dravskim mostobranima ovde se ne objavljuju, jer su indentični onima u dok. br. 87, 88, 89, 108, 109, 115 i 119.

— fotografisanje pred postojećim frontovima I, II i III armije, kao i važnijih pravaca u Sremu i Slavoniji (od 25. 3. do 10. 4. 45. g.);

— teorne pripreme tehničkog i letačkog osoblja za izvršenje pretstojećih zadataka (u ćelom periodu od 25. 3. do 11. 4. 45. god.).

Obzirom da u ovom periodu priprema naše vazduhoplovstvo nije samostalno radilo, što se tiče rukovođenja i izdavanja naređenja, to ni za taj period trupni štabovi nisu izdavali operativna naređenja i zapovesti, već su se upravljali prema izdatim operativnim naređenjima ruskih trupnih štabova. Operativni štab Grupe vazduhoplovnih divizija izdavao je avizo i izvršna naređenja potčinjenim štabovima samo utoliko, da bi se isti upravljali prema radu odgovarajućih ruskih štabova i jedinica.

Izvršena fotografisanja i snimci (fotoceline) bili su upućivani I, II i III armiji na uviđaj i uzimanje potrebnih podataka, a zatim su vraćeni ruskom fotoodeljenju, koje ih je uputilo dalje u sovjetsku 17. vazduhoplovnu armiju, gde se i sada nalaze.

U prilogu 5 izložena je dislokacija jedinica pre premeštaja na nove aerodrome i tačke, dislokacija jedinica na novim aerodromima i tačkama, naređenja za prebaziranje, formiranje Operativne grupe u Klenku i pregled borbenog rada u periodu ove ofanzive, tj. za mesec april.[13]

Ofanziva u Sremu, Slavoniji i Bosni

6) Prema planu Generalštaba Jugoslovenske armije, izrađenom u zajednici sa Štabom aviogrupe generala Vitruka, vazduhoplovne operativne jedinice 11. i 42. vazduhoplovne divizije 11. 4. 45. g. dobile su plan rada i naređenje za početne udare na dan 12. 4. 45. g.

Operativno rukovođenje, kako ovim početnim udarom, tako i dalje u toku ofanzive, bilo. je izvođeno od strane sovjetskih štabova i rukovodilaca. Naši viši i krupni vazduhoplovni šta-

[13] Redakcija objavljuje kao prilog dislokaciju jedinica u martu 1945, dok su naređenja i pregledi objavljeni: naređenja Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija potčinjenim **štabovima za** prebaziranje kao dok. br. 70—72; naređenje Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija o formiranju vazduhoplovne operativne grupe u Klenku kao dok. br. 96; tabelarni pregledi borbenog dejstva avijacije u aprilu 1945. godine kao dok. br. 176 i 187.

bovi i Operativna grupa u Klenku ovoga puta nisu samo bili posmatrači, već su i sarađivali u ovome radu.

Letačko osoblje po pukovima 11. i 42. vazduhoplovne divizije, u početku ofanzive, već je bilo skoro sve po pukovima i većinom sposobno za vršenje borbenih zadataka, te je kao takvo učestvovalo, delimično i u samostalnim formacijama, u nanošenju prvoga udara 12. 4. 45. g.

Ciljevi postavljeni za prvi udar ove ofanzive potpuno su postignuti, neprijatelj razbijen i napredovanje naših trupa na zemlji produženo je skoro nesmetano i brzim tempom.[14]

Avijacija je potpuno uspešno i blagovremeno sadejstvovala sa trupama na zemlji i izvršavala sve postavljene zadatke. Samostalne formacije naših letača izvršavale su uspešno svoje zadatke, a takođe i letači u mešovitim formacijama.

Zbog nestašice u gorivu, a po uspešno izvedenom prvom periodu ofanzive, 42. vazd. divizija nije vršila borbeni rad od 19. 4. 45. g. a 11. vazd. divizija prestala je sa borbenim radom 22. 4. 45. g. iz istog razloga.

U prilogu 6 izložena je početna i završna linija fronta u ovom mesecu, kao i tok borbenog rada u ovoj operaciji.[15]

Eksploatacija uspeha ofanzive u Sremu i Slavoniji i premeštanje jednog lovačkog i jednog jurišnog puka

7) Razbijen velikom ofanzivom naše I, II i III armije, neprijatelj je otstupao opštim pravcem na zapad ka Zagrebu vodeći samo uporne zaštitničke borbe.

Da bi eksploatacija uspeha ofanzive bila potpuna (a pošto je došlo i potrebno gorivo) premešten je 112. i 422. vazduhoplovni puk (koji su obrazovali južnu grupu kod Klenka) na sever kod Mađarmečke. Ovo premeštanje je rezultiralo i zbog velike udaljenosti fronta od operativnih vazduhoplovnih jedinica.

Rad ova dva puka bio je upućen, u periodu od 4. do 8. 5. 45. g., na tučenje neprijateljske žive

[14] Vidi dok. br. 134.

[15] Redakcija nije uspela da pronađe shemu linije fronta, dok su u dokumentima br. 176 i 187 dati tabelarni pregledi borbene aktivnosti divizija.

sile i tehnike u otstupanju, na razbijanje njegovih kolona i mestimičnih zaštitničkih otpora.

Operativni rad naših štabova (11. vazd. divizije, 112. i 422. vazd. puka) i letača u ovom periodu bio *je skoro samostalan.* Svi borbeni zadaci i naređenja za iste bili su obavljeni i izdavani od strane našeg ljudstva, a odgovarajući sovjetski rukovodioci i letači bili su posmatrači i instruktori.

Uspeh ove akcije, ceneći po rezultatima, bio je odličan i doprineo je definitivnom likvidiranju neprijateljskog otpora na ovome frontu.

U prilogu 7 izložena je početna linija fronta u toku ove operacije, kao i tok borbenog rada u ovome periodu.[16]

Rad u Sarajevu

8) Zbog pojavljenih grupa četničkih bandi u rejonu Fojnica —• Kalinovik, a prema naređenju Štaba vazduhoplovstva JA, upućeno je 6 aviona 11-2 (jurišnih) iz sastava 421. vazd. puka na dan[17] za dejstvo sa aerodroma Rajlovac.

Radi bržeg likvidiranja ovoga, na dan 10.5. 45. g. upućeno je još 10 aviona iz istoga puka i komandant, za dejstvo sa istoga aerodroma, po istim ciljevima.

Rad ove grupe nije poznat Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija, jer je naređeno da se svi izveštaji dostavljaju neposredno Štabu vazduhoplovstva JA.[18]

Premeštaj jedinica u rejon Zagreba i u Skoplje

9) Kapitulacija nemačke oružane sile i prestanak aktivnih operativnih radnji, kao i pomeranje fronta na krajnji severozapad naše domovine, izazvalo je potrebu za pregrupisavanjem našeg vazduhoplovstva.

U vezi sa ovim, a prema postojećoj situaciji, izdata su potrebna naređenja operativnim i pozadinskim vazduhoplovnim jedinicama i štabovima za premeštaj u rejon Zagreba i u Skoplje.

[16] Redakcija nije mogla da pronađe shemu linije fronta, dok su u dokumentima br. 203 i 210 dati tabelarni pregledi rada 112. lovačkog i 422. jurišnog vazduhoplovnog puka.

[17] U originalu je na ovom mestu ostavljen prostor da se naknadno unese tačan datum. Inače, to je bilo 8. maja 1945 (vidi dok. br. 211).

[18] O radu te grupe vidi dok. br. 211 i 216.

U pregledu 8 izložena je naređena dislokacija i priložena su izdata naređenja.

Dejstvo neprijateija iz vazduha. Snage neprijateija

10) U ćelom borbenom radu naše avijacije, od 17. 1. 45. g. do danas, neprijatelj nije u vazduhu aktivno dejstvovao. Može se reći da ga uopšte nije ni bilo.

Napada iz vazduha na naše aerodrome nije bilo.

Vazdušnih, i to uspešnih borbi, bilo je samo u mesecima: oktobru 1944. g. i martu 1945. g. koje su vodili ruski piloti.

Inače, povremeno, neprijatelj se pojavljivao pojedinačnim avionima, najviše 2—3 u grupi, i to samo okrajcima fronta i odmah je iščezavao. Cilj njegovih naleta je bio u većini slučajeva taktičko izviđanje, a u operacijama na mostobranima kod Valpova i D. Miholjca i zaštita otstupanja (prolaza) svojih trupa — uostalom potpuno neefikasna.

Neprijateljskih vazduhoplovnih snaga, stalnih i određenih formacija na teritoriji DFJ — u ćelom periodu borbenog rada naše avijacije — nije bilo. Vazduhoplovne snage neprijatelja koje su se povremeno nalazile na aerodromima u rejonu Zagreba bile su trenutno pridate, sa verovatnim stalnim aerodromima i svojim jedinicama u Austriji.

Gubici neprijatelja bili su takođe mali i to: u mesecu oktobru 1944. 2 aviona, a u mesecu martu 1 avion FW-190, i sva tri su oborena od strane sovjetskih pilota lovaca, te o njima ne raspolažemo sa detaljnim podacima.

Stanje naše avijacije danas u tehničkom i materijalnom pogledu i u pogledu ljudstva

11) Stanje naše avijacije danas, po izvršenom prijemu od sovjetskih pretstavnika, može se uopštiti po sledećem:

— naoružanje (avioni) su primljeni u broju za oko 30% manje od predviđenog formaciskog stanja. Ovo je usledilo kao prirodna posledica borbenih akcija od oktobra 1944. g. do danas, koje su izvođene na teritoriji naše zemlje. Pored ovoga, još raspoloživih moto-resursi su mali, tako da se može smatrati da će se za 50% iscrpsti u toku jednog meseca borbenog rada;

— materijalna oprema (automobili i dr.) su primljeni za oko 40% manje od predviđenoj brojnog — formacijskog stanja, sa dodatkom još 40% na nepotpuno ispravne i dotrajale automašine. I ovo je stanje takođe prirodna posledica borbenih akcija;

— u pogledu popunjenosti ljudstvom stanje je skoro odlično, jer je popunjenost oko 95%, naročito u odnosu na borce, dok je stanje popunjenosti kod rukovodilaca nešto slabije. U nastavnom pogledu postignut je potpuni uspeh sa celokupnim ljudstvom, kako letačkim, tako i tehničkim.

Pohvale, osude

12) Operativni štab Grupe vazduhoplovnih divizija, prema redovno dobijenim naređenjima, radi na sačinjavanju predloga za unapređenja, odlikovanja i pohvale, kako u pogledu pojedinaca, tako i u pogledu celih jedinica.

Slučajeva koji bi bili za osudu, ili čak i kaznu, nije bilo u ćelom periodu rada našeg vazduhoplovstva.

III. — ZAKLJUČAK

U zaključku se može izneti, da je borbeni rad našeg vazduhoplovstva od samog početka bio pravilan i uspešan. Kako sadejstvo sa trupama na zemlji, tako i saradnja između jurišne i lovačke avijacije, bili su potpuni i blagovremeni.

Za ovakav uspeh se ima najviše zahvaliti pravilno postavljenoj osnovi za organizaciju i školovanje avijacije i ogromnom i nesebičnom zalaganju naših učitelja u školi i borbenom radu —- sovjetskim rukovodiocima i letačima, kao i tehničkom osoblju.

Bilo je pojedinačnih negativnih slučajeva, kako pri školovanju, tako i u toku borbenog rada — no oni su bili minimalni i moraju otpasti na račun prirode službe.

Slaba tačka u celokupnom borbenom radu, radi čega je dolazilo i do zakašnjavanja u sadejstvu — je veza između trupa na zemlji i avijacije.

Štabovi trupa na zemlji, pa čak i viši, nisu upoznati sa radom avijacije u potpunosti. Zakašnjavaju sa zahtevima i postavljaju nepra-

vilne zadatke. Npr.: traže da se tuku i oni ciljevi koje oni mogu tući sopstvenom vatrenom snagom (artilerijom, bacačima). Mada je jurišna avijacija predviđena da prvenstveno tuče ciljeve na poprištu, sa njom se mora celishodno postupati i čuvati je za važne ili rešavajuće periode.

Radi ovoga, naše je mišljenje da bi se ovome trebalo da pokloni dovoljno pažnje i da se ovo pitanje obradi i razjasni.

Inače, od strane trupa na zemlji, uloga avijacije, naročito jurišne, je pravilno shvaćena — a njen rad priznat.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
ppukovnik,
Lj.[19] Momčilović
(Momčilović)

Komandant, general-major,
Božo Lazarević
(Lazarević)

(M. P.)

Načelnik štaba,
general-major,
Z.[20] Ulepič
(Ulepič)

[19] Ljubomir
[20] Zdenko

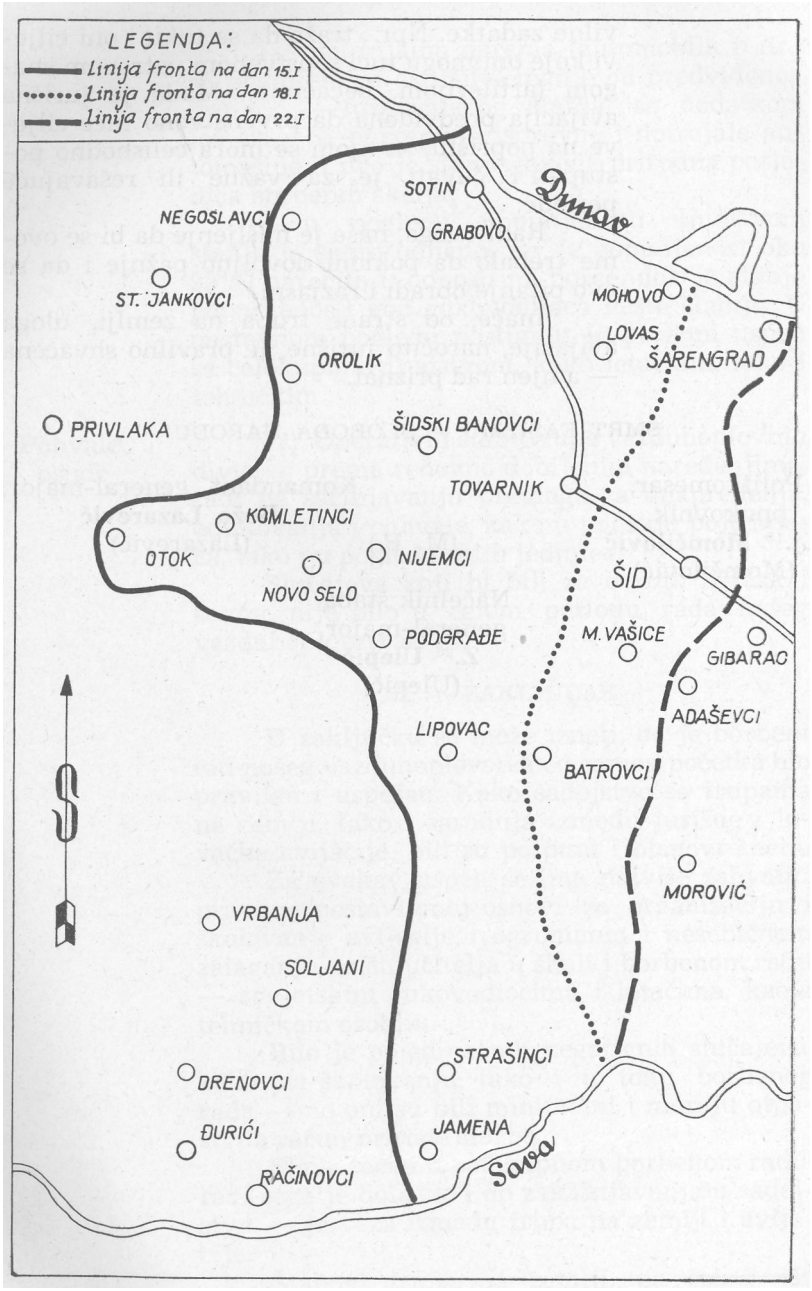

Skica linije fronta u Sremu (nemačka protivofanziva)

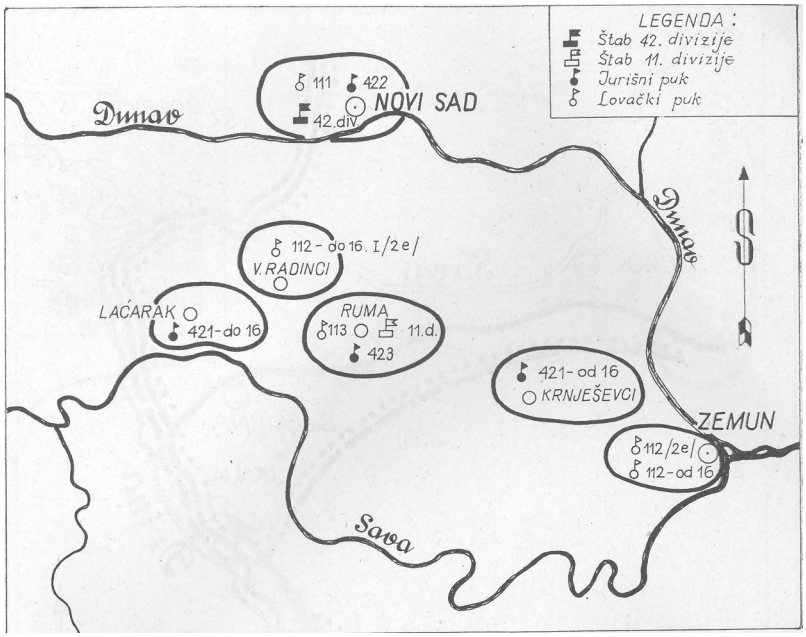

Dislokacija operativnih jedinica G.V.D. za januar 1945. godine

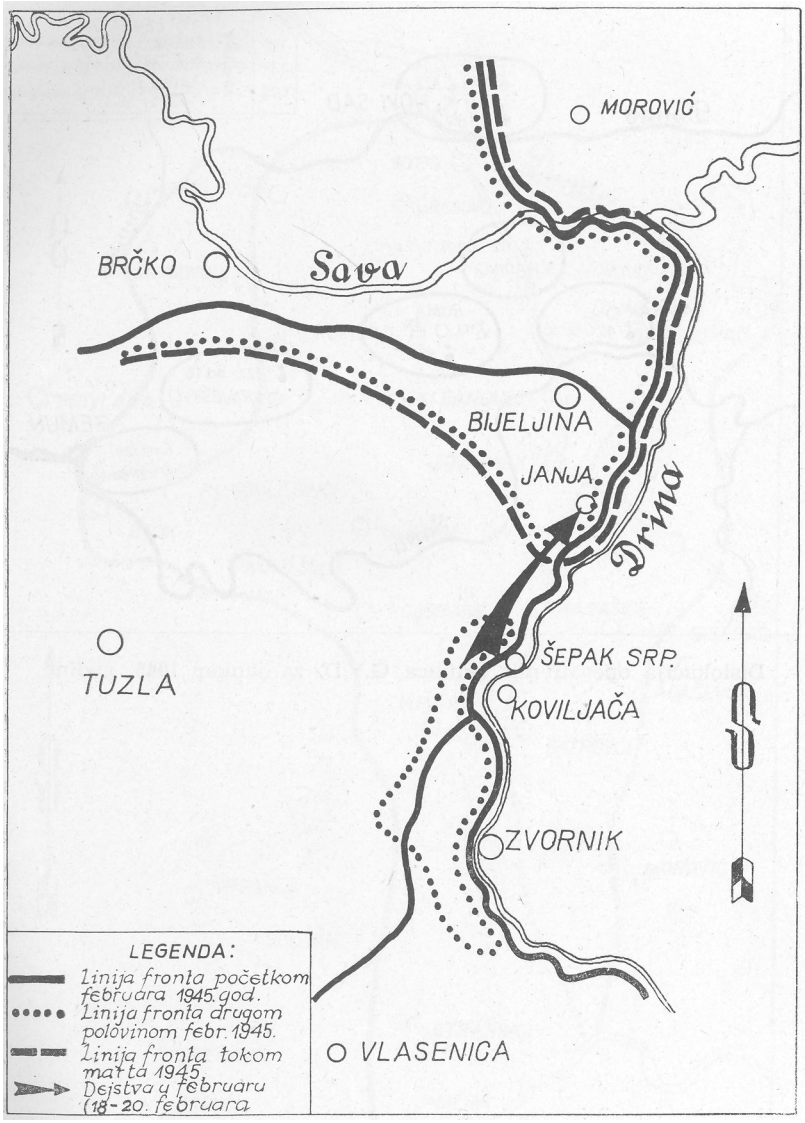

Operacija oko Bijeljine i Zvornika

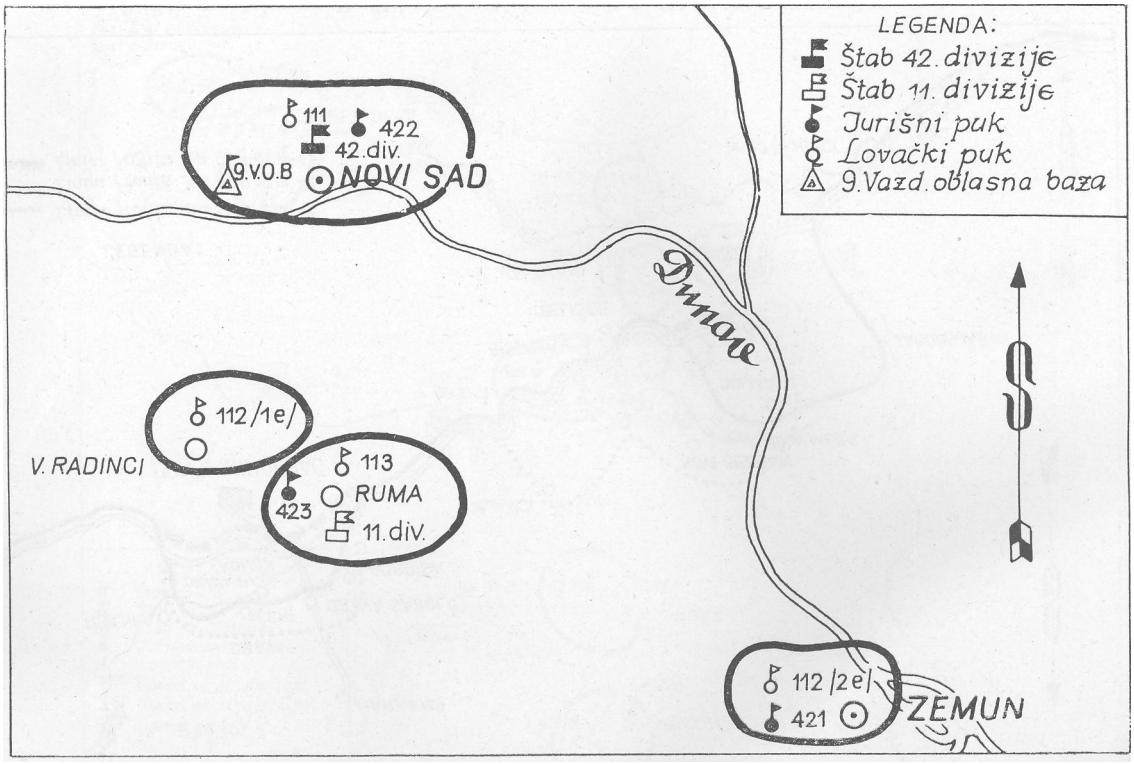

Dislokacija operativnih jedinica G.V.D. za februar 1945. godine

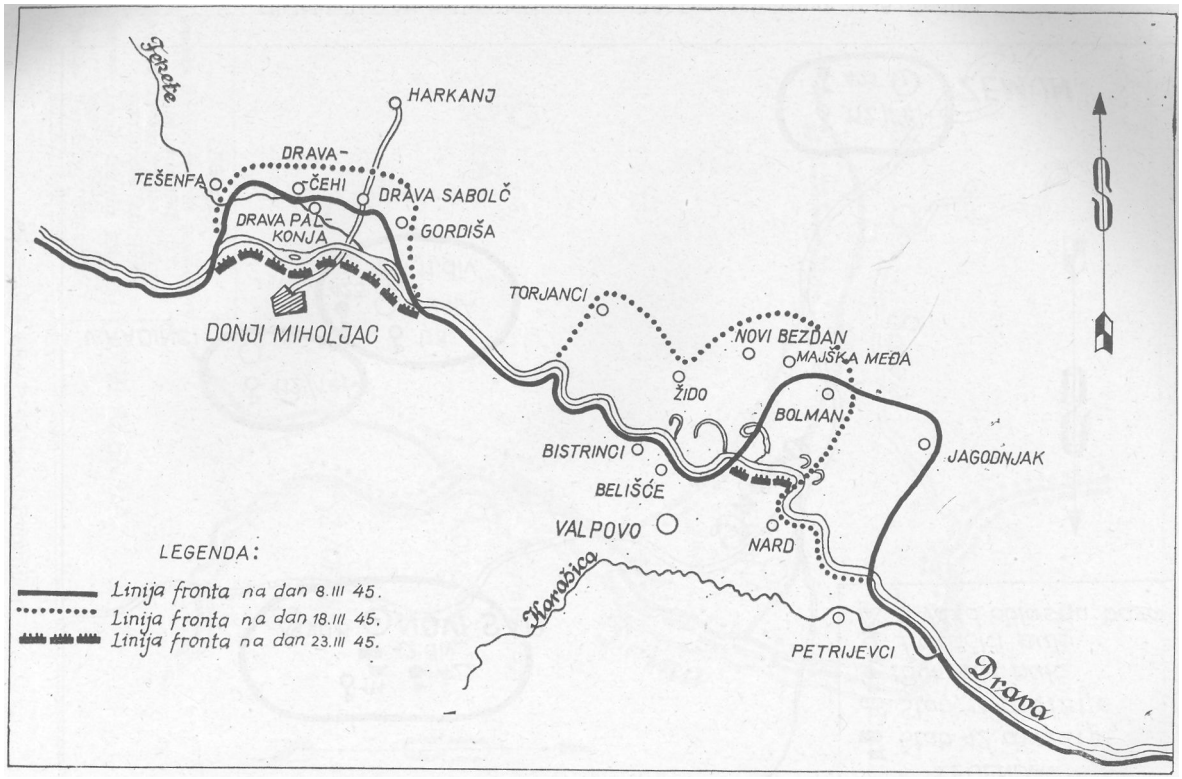

Skica mostobrana D. Miholjac i Valpovo od 6. III 1945—23. III 1945. god.

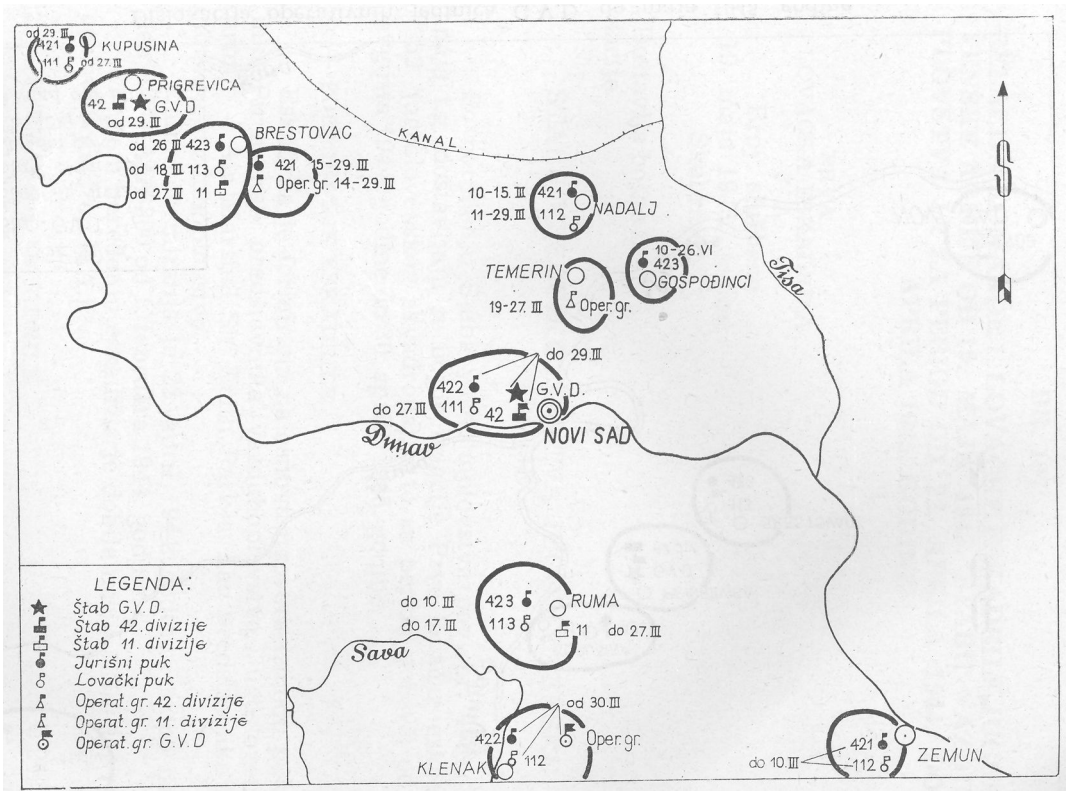

Dislokacija operativnih jedinica G.V.D. marta 1945. godine

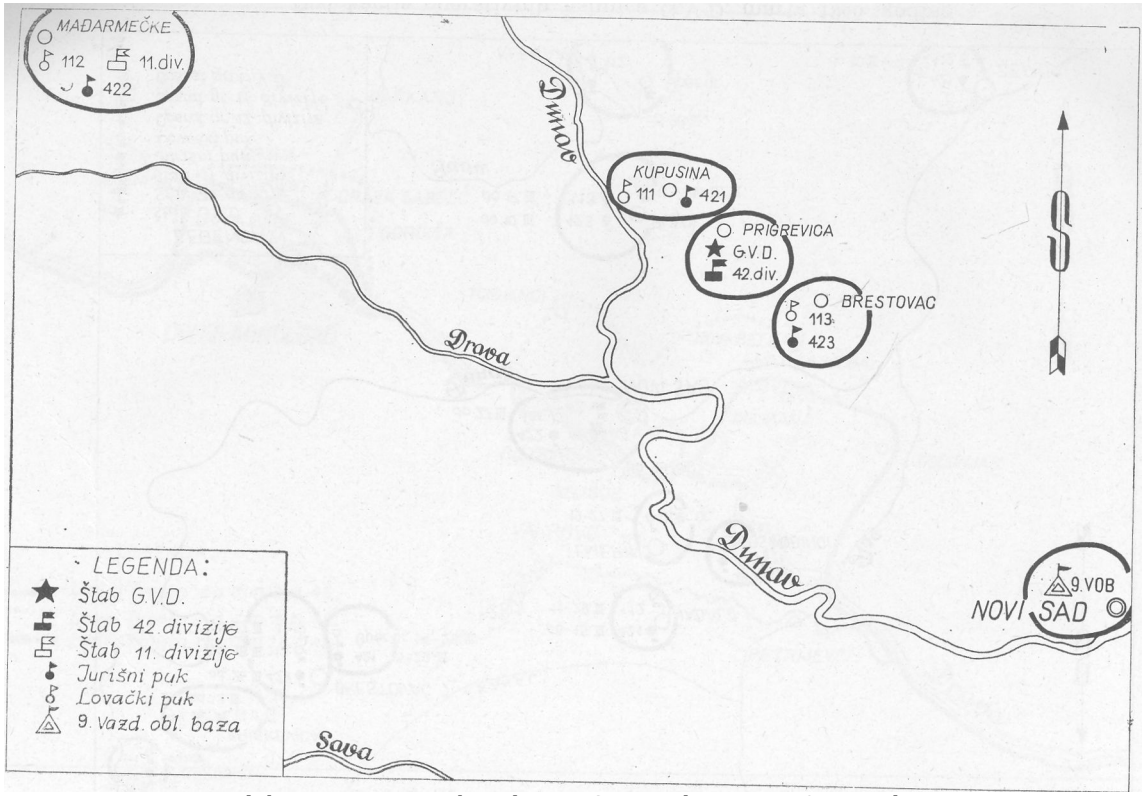

Dislokacija operativnih jedinica G.V.D. do maja 1945. godine

BR. 197

RELACIJA KOMANDE 1. LOVAČKE ESKADRILE JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 19. MAJA 1945. ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JA ZA PERIOD OD 22. APRILA 1944. DO 30. APRILA 1945. GODINE[1]

PRVA
LOVAČKA ESKADRILA
J. A.
Broj: **službeno**
19. maja 1945. godine
Škabrnje

Dostavlja bojne relacije

ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Po naređenju Štaba vazduhoplovstva pov. br. 456 od 3. maja t.g. dostavljaju se bojne relacije Prve lovačke eskadrile (352. jugoslovenskog skvadrona), i to za period počevši od 18. avgusta 1944. godine do 30. aprila 1945. godine.

1. — FORMIRANJE ESKADRILE.

Eskadrila je formirana na osnovu ugovora između pukovnika Pirea, kao predstavnika vazduhoplovstva Jugoslovenske armije, i Air Marshal Sir Keith Park-a, kao predstavnika britanskog vazduhoplovstva.

Datum formiranja je 22. april 1944. godine i to po naređenju MAAF[2] 6300 od 1. februara 1944. godine.

Po tom naređenju eskadrila je dobila naziv: »No. 352 (Yugoslav) Squadron R.A.F.«

2. — FORMACIJA ESKADRILE.

Eskadrila je formirana i opremljena po britanskim pravilima za lovačko-bombarderski skvadron. Pregled formacije se vidi iz priloga br. 1.

Po svojoj opremi, broju aviona, pilota, tehničkog i pomoćnog osoblja skvadron predstavlja znatno veću jedinicu nego je

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/1—10, к. 1466 A.

[2] Mediterranean Allied Air Force(Savezničko vazduhoplovstvo za Sredozemje).

to eskadrila u drugim vazduhoplovstvima (sovjetskom, bivšem jugosl. i t.d.).

3. — TRENAZA ESKADRILE.

Letačku, borbenu i tehničku obuku eskadrila je izvršila na aerodromu **Lete** blizu **Bengazi-a** u Severnoj Africi od 28. aprila do 15. jula 1944. godine.

25. juna iste godine eskadrila je naoružana sa 16 aviona tipa Spitfajer V.

4. — POČETAK OPERACIJA.

Eskadrila je započela operacije 18. avgusta 1944. godine sa aerodroma **Canne,** blizu **Termoli**-ja u Italiji.

Eskadrila je bila uključena u sastav »No. 281 Wing Balkan Air Force, R.A.F.«[3] i istom je bila podređena u operativnom i disciplinskom pogledu.

5. — AVIONI.

Eskadrila je naoružana sa 16 lovačko-bombarderskih aviona tipa Spitfajer V. Kao lovački avion ovaj tip je zastareo, ali kao lovac-bombarder, obzirom na odsustvo nepr. lovačke avijacije, on je zadovoljavao.

Avioni koje je eskadrila primila, radi duge upotrebe bili su već prilično dotrajali, te su održavani u ispravnom stanju i izbegnuti su nesretni slučajevi radi tehničkih grešaka jedino odličnim radom tehničkog osoblja eskadrile.

Budući da je naša eskadrila već od meseca novembra 1944. godine bila jedini R.A.F.-ov skvadron na evropskom ratištu opremljen ovim starijim tipom aviona, nekoliko puta smo tražili preoružanje na Spitfajer IX ili VIII ali bez uspeha.

6. — PILOTI.

Pri formiranju eskadrile većina je pilota bila van treninga, mnogi od njih nisu prije leteli moderne lovačke mašine, i po godinama su bili relativno stari (većina između 30 i 40 godina). Mora se zato smatrati za uspeh da je eskadrila brzo uspela da se izjednači u letačkom i tehničkom pogledu sa normalnim R-A.F. skvadronima, dočim ih je u savesnosti i upornosti pri izvršenju zadataka sigurno prevazilazila.

[3] Britansko Balkansko vazduhoplovstvo (Balkan Air Force — BAF) Kraljevskog vazduhoplovstva (Royal Air Force — RAF) stacionirano je na aerodromima u južnoj Italiji, odakle je dejstvovala nad Balkanom. Formirano je juna 1944, sa Štabom u Bariju (vidi: Hilary Sanders, Royal air Force 1939—1945, London, 1954).

U prva četiri meseca operacija naši gubici u pilotima su bili prilično veliki (6 pilota). Razlozi za ovo bili su sledeći:

— jaka nepr. p.a. odbrana
— pomanjkanje ratnog iskustva i
— velika borbenost pilota.

Usled toga, rukovodstvo je bilo prisiljeno da savetuje i naređuje pilotima opreznost i izbegavanje preteranih opasnosti pri izvršenju zadataka.

U drugoj polovini operacija (1945. godine) na operacijama nije izgubljen ni jedan pilot.

Radi nepopunjavanja gubitaka, broj pilota u eskadrili je pao na 14. U stvari, radi slabe kondicije i bolesti pojedinih pilota, broj raspoloživih pilota je obično bio još manji.

Britanski komandanti nisu obraćali pažnju na ovu činjenicu nego su naše pilote opterećivali više nego pilote ostalih britanskih skvadrona. Uz to sama vrsta zadataka i dugi letovi ***iz*** Italije (često preko 3 sata) su iziskivali veliki fizički napor pilota. Ove poteškoće su savladane savesnošću i požrtvovanjem svih pilota, ali su imali za posledicu da su sada neki piloti (naročito stariji) prezamoreni.

Spisak pilota sa podacima o broju izvršenih zadataka vidi prilog br. 2.

7. — ZONA DEJSTVA.

Eskadrila je operisala sa aerodroma **Canne** u Italiji od 18. avgusta 1944. g. do 14. januara 1945. g.

Od 25. avgusta 1944. g. do 30. januara 1945. g. eskadrila je na otoku **Vis** stalno držala detašman od 4 aviona koji su operisali po naređenjima komandanta »R.A.F. Station **Vis«.**[4]

Od 31. januara 1945. g. do 9. aprila 1945. g. eskadrila je •operisala sa aerodroma na otoku **Vis,** a od 16. aprila 1945. g. sa aerodroma **Škabrnje** kod **Zadra.**

Operacije su vršene u glavnom na zapadnoj polovini Jugoslavije (Jadranska obala, Bosna, Hercegovina, Lika, u poslednje vreme u Slavoniji, Hrvatskoj, Istri i Sloveniji). Nije izvršen ni jedan zadatak na ciljeve izvan jugoslovenske teritorije.

8. — RATNE OPERACIJE.

Od 18. avgusta 1944. godine do 30. aprila 1945. godine •eskadrila je izvršila:

367 operacija[5]
1310 izlazaka (letova).

[4] Aerodrom na Visu izgrađen je aprila 1944. uz pomoć savezničkih stručnjaka.

[5] Pod operacijom se podrazumeva zadatak borbene **avio**-grupe <para, trojke, četvorke, šestorke, osmorke, eskadrile).

Pregled operacija po mesecima vidi se iz priloga br. 3. Svaka operacija detaljno je opisana u priloženim relacijama.

9. — REZULTATI OPERACIJA PRVE ESKADRILE.

Tačne rezultate rada Prve eskadrile i gubitke nanesene neprijatelju nije moguće navesti, jer je osmatranje iz vazduha nesigurno a često i nemoguće, a izvestaji sa mesta napada o rezultatima akcija nikad nisu primljeni.

Ocenu operacija Prve eskadrile, pa i opštu ocenu efikasnosti lovačko-bombarderske avijacije, tačnije mogu dati jedinice Jugoslovenske armije sa kojima smo sadejstvovali (n. pr. VIII Korpus).

Rezultati napada na neprijateljske garnizone, kasarne, štabove, kao i šteta nanesena pri istima potpuno je nepoznata.

Približni rezultati napada na nepr. saobraćaj iznose po skromnoj proceni, uništeno ili teško oštećeno:

19 lokomotiva
130 žel. vagona
200 motornih vozila
100 konj. kola
10 jedrenjaka i malih brodova.

Susreta sa nepr. avijacijom je bilo svega dva. Dvadesetog marta 1945. g. oboren je jedan nepr. avion tipa »HenscheJ 126«, a 26. marta iste godine oterana su 3 lovca tipa F.W. 190, koji su pokušali napad na formaciju 12 transportnih aviona D C 3 koje su pratili 8 naših Spitfajera.[6]

Radi odsutnosti nepr. avijacije, nije bilo prilike da piloti steknu ratno iskustvo u pogledu vazdušne borbe.

10. — NEPRIJATELJSKO PROTIVDEJSTVO.

Ono se je sastojalo jedino iz sredstava p.a. artilerije. U našoj zemlji neprijatelj je raspolagao sa velikim brojem topova od 20 i 40 mm namenjenih za odbranu od malih formacija nisko letećih aviona. Ovako postavljena odbrana je bila dosta efikasna i predstavljala je ozbiljnu opasnost za napadače. Ipak, usled dejstva avijacije neprijatelj je bio primoran da pokrete vrši u glavnom noću, a po danu da se skloni u jako branjene pozicije, ili da se kamuflira.

[6] Transporteri 51. skvadrona BAF-a, uz zaštitu lovačke avijacije, evakuisali su 25. i 26. marta 1945. sa aerodroma Otok i Krasinec, kod Črnomelja, oko 2000 žena, dece, staraca i ranjenika u južnu Italiju (vidi dok. br. 67 i 73).

11. — NAČIN KOMANDOVANJA BRITANSKOG KOMANDNOG OSOBLJA.

Operativna komanda i izdavanje zadataka je bilo potpuno u rukama britanskih komandanata (komandant 281. Wing-a i komandant R.A.F. Station **Vis)** prema naređenjima i obaveštenjima koja su oni primali od B.A.F-a (balkanski vazduhoplovni korpus).

Oni su naređivali sve pojedinosti kao: cilj, broj aviona, vreme poletanja i način izvršenja zadatka, t.j. sa bombama ili samo mitraljiranjem. Komandantu Prve eskadrile nije bilo dozvoljeno da vrši operacije po vlastitoj inicijativi.

Saradnja i veza sa jedinicama Jugoslovenske armije također je bila potpuno u rukama B.A.F.-a. Vezu su održavali preko britanskih oficira za vezu pri štabovima naših jedinica.

Zadaci su izdavani usmeno. Rezultate operacija eskadrila je saopštavala britanskim komandantima neposredno nakon povratka sa zadatka usmeno, a sutradan pismeno.

12. — OCENA KOMANDOVANJA I UPOTREBA PRVE ESKADRILE OD STRANE B. A. F.-a.

Mišljenja smo da eskadrila, kao ni čitav B.A.F, nije u dovoljnoj meri upotrebljena za direktnu saradnju i za pomaganje operacija Jugoslovenske armije. Veza između B.A.F.-a i jedinica naše vojske nije bila dovoljno dobra.

Od samog početka, u nekoliko navrata štab eskadrile je pokušao da ovu vezu i saradnju poboljša, ali su ova nastojanja bila ometana, pa i direktno zabranjena od strane B.A.F.-a. Također su ova nastojanja nailazila na nedovoljno razumevanja i pomoći od strane Štaba vazduhoplovstva, kao i od strane jedinica Jugoslovenske armije (VIII i V Korpus). Radi toga je eskadrila samo u pojedinim momentima imala vezu sa našim jedinicama (n. pr. pri operacijama za oslobođenje **Mostara),** a često je po više meseci bila bez ikakve veze sa Štabom vazduhoplovstva J.A.

Izdavanje zadataka od strane R.A.F.-a je bilo dosta površno. Podaci o ciljevima su uvek bili vrlo oskudni. Često su, n.pr., dobivani zadaci da se bombarduje neko naše selo ili grad, bez da se tačno označi koje ciljeve u gradu treba napasti. Dosta često dobiveni zadaci su nam izgledali beskorisni i besmisleni.

13. — TAKTIČKA ISKUSTVA STEČENA U RADU.

a.— Mišljenja smo da je najkorisnija upotreba lovačko--bombarderske avijacije u tesnom sadejstvu sa trupama u toku borbi. Bitna stvar po tome je sigurna i brza veza, kao i izvežbanost trupa za tu saradnju odnosno sadejstvo.

Drugi korisni način upotrebe jesu napadi na neprijateljski saobraćaj "(žel. pruge i putevi). Karakter ovih operacija je više diverzantski i dejstvo mu je uznemiravajuće.

b Rad lovačko-bombarderske avijacije (na frontu ali ne u dubokoj pozadini) moguć je i u slučaju da neprijatelj ima vazdušnu nadmoćnost.

c — Gubici i opasnost od p.a. vatre pri bombardovanju iz obrušavanja su maleni. Mitraljiranje ciljeva na zemlji je opasnije.

d — Pri prvom napadu na cilj gubici su retki, pošto obično uspeva postići iznenađenje. Većina gubitaka je bilo kad su avioni po nekoliko puta uzastopce napadali i mitraljirali isti cilj.

e — Najbolja formacija za lovce-bombardere, naročito ako postoji mogućnost susreta sa neprijateljskim lovcima, jeste četvorka (ili više četvorki). Ovakva formacija nije glomazna i sposobna je za samoodbranu. Važno je da je vođa dobar pilot i borac.

Ako nema neprijateljskih lovaca korisno je upotrebljavati samostalne dvojke. Naročito je dobro da se prilikom borbi na zemlji sukcesivnim napadima dvojki kroz jedan duži period (2 do 3 sata) neprijatelj prisiljava da se skloni u zaklon.

f — Pošto neprijatelj izbegava kretanje tokom dana, najbolje je napade na komunikacije vršiti u ranu zoru i kasno uveče.

g — Napadi su najefikasniji i najviše ciljeva se nalazi u kritičnim fazama borbe, i kad je neprijatelj u bekstvu ili povlačenju, te je prisiljen da se kreće po danu i to često dezorganizovano.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir
major
Zobundžija[7]

komandant
poručnik

[7] Ladislav

Prilog br. 1

FORMACIJA LOVACKO-BOMBARDERSKOG SKVADRONA

Aviona jednoseda 16

Mehaničkih vozila:

Osobni Jeep	1
Poluteretni kamion	3
Teretni kamion od 3 tone	21
Kamion-oružarnica 3 tone	1
Kamion-kuhinja 3 tone	i
Kamion-sanitetski mat. 3 tone	1
Kola-kancelarija	1
Kola-magacin	2
Kola-svetionik dozivač	1
Kola-elektr. centrala 7 KW	1
Cisterna za vodu 1500 lit	2
Cisterna za benzin 4000 lit	4
Ambulantna kola	1
Požarna kola	1
Kola-platforma	1
Signalna kola razne vrste	5
Motorcikla	2
Bicikla	4
Svega	53

OSOBLJA:	oficira	podoficira	desetara i vojnika	SVEGA
Štab i adm. odelj.	6 +	4	41	51
Piloti	9	11	. .	20
»A« odeljenje	1 +	3	41	45
»B« odeljenje	1 +	3	41	45
Radionica	-	6	34	40
Saobraćajna sekcija		2	26	28
Signalna sekcija	2	3	20	25
Svega i ukupno	19	32	203	254

Napomena: su piloti, prema tome ima ukupno 23 pilota u skvadronu[8].

[8] i [10] Svaki krstić (+) označava jednog pilota. Formacijom je bilo predviđeno 20 pilota (oficira i podoficira) i po jedan u komandi eskadrile i komandama odeljenja — svega 23, odnosno 15 pilota na licu.

BROJNO STANJE 1. LOVAĆKE ESKADRILE J. A.
(352. (jugoslovenski) skvadron)[9]

Aviona jednoseda	16 Spitfire V
Mehaničkih vozila:	
Osobni Jeep	1
Poluteretni kamion	2
Teretni kamion 3 tone	26
Kamion-oružarnica	—
Kamion-kuhinja 3 tone	2
Kamion-sanitetski materijal	—
Kola-kancelarija (prikolica)	1
Kola-magacin (prikolica)	2
Kola svetionik-dozivač	—
Kola-elek. centr. (prikolica) 7 KW	1
Cisterna za vodu 1500 lit	3
Cisterna za benzin 2500 lit	1
Cisterna za benzin 4000 lit	3
Ambulantna kola	1
Požarna kola	1
Kola-platforma	1
Kola-grejač za avionske motore	1
Signalna kola:	
Tip AM 316 (radionica)	—
Tip ME 21 (za radiotelefon.)	2
Tip ME 23 (za radiotelegraf.)	1
Tip ME 52 (za kancelariju)	1
Motorbicikla	4
Bicikla	—
Svega	54

OSOBLJA:	oficira	podoficira	desetara i vojnika	SVEGA
Štab i adm. odeljenje	6+	6	18	30
Piloti	12	—	—	12
»A« odeljenje	3+	7	28	38
»B« „	2+	9	25	36
Radionica	7	19	32	58
Sig. sekcija	2	5	19	26
Saob. sekcija	1	7	28	36
Svega i ukupno	33	53	150	236

\+ po jedan pilot, tako da u skvadronu ima 15 pilota.[10]

[9] Odnosi se na stvarno brojno stanje 1. lovačke eskadrile od 19. maja 1945.

Prilog br. 2

PILOTI PRVE ESKADRILE

Redni broj	Cin	Ime	Dužnost	Broj zadataka	Primedba
		a — PILOTI SPOSOBNI ZA OPERACIJE			
1.	poručnik	ŠOIC Hinko	komandant"	73	
2.	major	IVANISEVIC B.	komandir[1]»	та	
3.	kapetan	PAJIC Nedeljko	komandir"	76	
4.	poručnik	SRDANOVIC Milan	zam. komandira"	78	
5.	poručnik	DELIC Milan	„ „»	48	
6.	poručnik	FABJANOVIC Sime	pilot	66	
7.	potporučnik	GAVRILOVIC 2.	, ,	8 6	
8.	potporučnik	LOŠIC Mehmedalija	,,	87	
9.	potporučnik	RADULOVIC Radovan	„	85	
10.	potporučnik	VRABIC Ciril	„	58	
U.	potporučnik	TOMSlC Đuro	„	58	
12.	zastavnik	OKANOVIC Husein	,,	80	
13.	zastavnik	SEMOLIC Marjan	„	79	
14.	zastavnik	KOVACIC Mirko	„	57	
		b — PILOTI NESPOSOBNI ZA OPERACIJE			
	major	KRAUS Branko	komandir	28	Prestao da leti, prekomandovan radi bolesti stomaka.
	potporučnik	VUJAKLIJA J.	pilot	0	Nesposoban da leti SPITFAJER, prekomandovan.
	kapetan	VUKCEVIC Lj.	pilot		Stigao u jedinicu u martu. Nije još završio obuku.
		c — POGINULI PILOTI			Poginuli:
1.	kapetan	MARKOVIC Aleksandar	komandir"	0	3. V. 44 Benina — školovanje
2.	zastavnik	ISLAMOVIC Salih	pilot"	0	
3.	vodnik	HALAMBEK Zvonko	pilot"	0	
4.	zastavnik	VUKOVIC Aleksandar	pilot"	3	31. VIII. 44 DRNIŠ, na zadatku
5.	major	KLUZ Franjo	pilot[20]		14. IX. 44 OMIŠ, na zadatku

[11] Tada uobičajeni nazivi komandira eskadrile.

is j is To jest komandir odeljenja.

i4 j is Migu se: zamenik komandira odeljenja.

[16] i [17] Komandir odeljenja Marković i pilot Islamović poginuli su prilikom izvođenja vežbi (avioni im se sudarili u letu).

[18] Poginuo na aerodromu Benina, kod Bengazija, prilikom prisilnog sletanja (avion se prevrnuo i zapalio).

[19] Poginuo u napadu na nemačku artiljeriju kod Drniša.

[20] Pomoćnik komandira eskadrile, narodni heroj Jugoslavije. Poginuo pri napadu na nemačku artiljeriju.

6.	kapetan ANKON Leopold pilot	8	25. IX. 44 VRGORAC, na zadatku
7.	major JOVANOVIC Ratko komandir»[1]	22	4. X. 44 TESLIC, na zadatku
8.	major POPOV Arkadije komandir"	23	16. X. 44 SLANO, na zadatku
9.	major PROTIĆ Mileta komandant[2]»	23	19. XII. 44 ZEPCE, na zadatku
10.	potporučnik RUGI Luigi pilot[21]	62	31. III. 45 VIS. usled eksplozije bombe pri sletanju.

[21] Komandir odeljenja. Na avionu teško oštećenom prilikom "napada na voz na pruzi kod Maglaja prisilno sleteo u šumu kod Teslica, gde je poginuo pri udaru aviona o zemlju.

[22] Komandir odeljenja. Poginuo u napadu na delove nemačke 369. legionarske divizije.

[23] Komandir eskadrile. Poginuo u napadu na nemačku mehanizovanu kolonu.

[24] Luiđi Rudi, poreklom Italijan, dobrovoljno je stupio u 1. lovačku eskadrilu. Prilikom sletanja otkačila se bomba sa aviona koju Rudi nije uspeo da odbaci za vreme leta.

Prilog br. 3
PREGLED OPERACIJA

Mesec	Broj operacija	Broj izlazaka	Primedba
Avgust	33	97	Operacije započele 18. VIII. 44
Septembar	70	208	
Oktobar	37	138	
Novembar	56	158	Slabo vreme tokom 19 dana
Decembar	30	99	Slabo vreme tokom 15 dana
Januar 45	15	39	Slabo vreme tokom 17 dana
Februar	53	189	Slabo vreme, selidba na VIS
Mart	41	155	
April	32	127	Selidba na aerodrom »*ŠKABR•NJE*« — ZADAR
Svega	367	1310	
		i 210	

Prema raznim vrstama zadataka, izvršene su sledeće operacije:

Bombardovanjera nepr. garnizona, kasarni, štabova i t.d. . . .	112
Napad na nepr. saobraćaj (žel. pruge i putevl) 1 to:	
bombardovanje i mitraljiranje	58
samo mitraljiranje	62
Lovačka pratnja Harikena, sa mitraljiranjem	71
Taktičko Izviđanje	14
Lovačka pratnja transportnih aviona	10
Izviđanje atmosferskih prilika	3»
Traženje i spasavanje nastradalih posada	10

Utrošak, municije i bombi:

Bombi od 115 kg	1208
Topovskih metaka od 20 mm	46000
Mitraljeskih metaka od 7,7 mm	202000

BR. 198

IZVEŠTAJ KOMANDE AERODROMA RAJLOVAC O AKTIVNOSTI MEŠOVITE ESKADRILE OD 6. DO 25. MAJA 1945.[1]

P R E G L E D

ratnih zadataka izvršenih za račun III Korpusa
od 6. do 25. maja 1945.2

1 • • / Avion, tipa	broj izvršenih zadataka	ukupan broj časova	ukupan utrošak benzina	ukupan utrošak ulja	ukupan utrošak bombi	ukupan utrošak municije
Caproni Ca-313	47	26 s. 40m.	10.200 lit.	350 lit.	njem. 250kg—15	k. kal. 12,7— 1200k.
Dornier Do-17, K-14	42	29 s. 22m.	15.300 lit.	650 lit.	njem. 50kg— 76 stan. 100kg—32	k. kal. 7,9—2500k.
Junkers Ju-87	34	33 s. 15m.	11.900 lit.	400 lit.	stan. 50kg—16 stan. 12kg—28 O. L. 12kg—60	
Messerschmit Me-109	5	3 s. 45m.	1.600 lit.	-	talij. 2kg—750	
F. P. 2	5	6 s. 20m.	600 lit.	-		
Ukupno:	133	99 s. 22m.	39.600 lit.	1.400 lit.		

Rajlovac, 25. maja 1945.

Komandant
ppukovnik K.[3] **Boras**

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 7/1—1, к. 1450.

[2] Te zadatke izvršila je Eskadrila mešovitog sastava koja je bila formirana početkom maja 1945. godine u Mostaru od zaplenjenih nemačkih i ustaških aviona na mostarskom aerodromu i od partizanskih posada kao i posada domobranskog vazduhoplovstva koje su prebegle na slobodnu teritoriju. Eskadrila nije imala formacijski naziv. Sadejstvovala je jedinicama 3. korpusa JA sa rajlovačkog aerodroma u uništavanju ustaških i četničkih ostataka u istočnoj Bosni (vidi o tome i dok. br. 217).

[3] Krešimir

BR. 199

TABELARNI PREGLED BORBENIH LETOVA I ČASOVA LETENJA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 4. OKTOBRA 1944. DO 25. MAJA 1945. GODINE[1]

P R E G L E D

borbenih letova i časova letenja za Grupu vazduhoplovnih divizija u vremenu od 4. oktobra 1944. do 25. maja 1945. god.[2]

Mesec	Jedinica	Koliko letova	Koliko časova letenja	Primedba
Oktobar	42. vazd. div.	620	707,13	
	11. vazd. div.	663	690	
Novembar	42. vazd. div.	505	390,16	
	U. vazd. div.	489	432	
Decembar	42. vazd. div.	672	603,23	
	11. vazd. div.	357	315	
Januar	42. vazd. div.	610	531,02	
	11. vazd. div.	297	245,04	
Februar	42. vazd. div.	639	712,03	
	11. vazd. div.	331	344,49	
Mart	42. vazd. div.	784	954,03	
	11. vazd. div.	609	677,22	
April	42. vazd. div.	493	529,17	
	11. vazd. div.	585	626,59	
Maj	42. vazd. div.	167	184,51	
	11. vazd. div.	128	147,39	
Svega		7954	8091,01	

Načelnik oper.-obav. odeljenja, major Kraus[3] (Kraus)

Načelnik štaba general-major (Ulepič)[4]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/58—10, k. 1453.

[2] Odnosi se na ukupan broj avio-poletanja jugoslovenskih i sovjetskih posada.

[3] Branko

[4] Zdenko

BR. 200

TABELARNI PREGLED NEPRIJATELJSKOG MATERIJALA KOJI SU JEDINICE GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE UNIŠTILE ILI ONESPOSOBILE OD 4. OKTOBRA 1944. DO 25. MAJA 1945. GODINE[1]

P R E G L E D

Uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala počev od 4. oktobra 1944. do 25. maja 1945, tj. do konca borbenog rada grupe vazduhoplovnih divizija[2]

MESEC	JEDINICA	Aviona	PA topova	Topova	PA mitraljeza	Bacača mina	Lokomotiva	Vagona	Tenkova	Oklopnih kola	Kamiona	Motornih dereglija	Dereglija	Čamaca	Hangara	Magacina	Mostova	Kola	Konja	Kuća	Proizvedeno požara	Proiz. eksplozija	Vojnika	Putničkih automobila	
OKTOBAR	42. v.d.		99	120			7	200			21Ò		9		5	39	1	79			52		900		
	11. v.d.	2	8	20			5	39			100		4			4		12			8		900		
NOVEMBAR	42. v.d.		18	50			3	89	7		61					31	1	31			51		400		
	11. v.d.			8			6	26			31					7		13			14		600		
DECEMBAR	42. v.d.		27	29			10	150	6		218	2				34	1	201			47		800		
	11. v.d.		6				9	25			23?							33			3		600		
JANUAR	42. v.d.		9	23		6		2	21		99					10		2.04			36		960		
	11. v.d.			2			1				154							51			9		1000		
FEBRUAR	42. v.d.		12	20			4	59	2		300		1			2	1	249			70	24	800		
	11. v.d.		3	3			4	19			203					1		57			11		619		
MART	42. v.d.		8	26			8	50	21	1	179			50		7	1	180			99	49	672		
	11. v.d.	1	66	7			5	24			156							46			30		1400		
APRIL	42. v.d.		5	1			4	90			73							117		85	115		701	25	
	11. v.d.		4	5			6	68			96							62	23				185		
MAJ	42. v.d.				10						73							174	18	16	102	4	1318		
Svega		3	265	314	10	6	72	841	57	!	2185	2	14	50	5	135	5	1509	41	101	647	77	11.855	25	

Načelnik oper.-obav. odeljenja, major
Kraus[3] (Kraus) (M. P.)

Načelnik štaba
general-major (Ulepič)[4]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/76—6, k. 1450 A.

[2] Uračunati su rezultati dejstava jugoslovenskih i sovjetskih posada.

[3] Branko_

[4] Zdenko

BR. 201

TABELARNI PREGLED UTROŠKA BOMBI I MUNICIJE GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 4. OKTOBRA 1944. DO 25. MAJA 1945. GODINE[1]

PRE GLED

utrošenih bombi i municije od 4. oktobar 1944. do 25. maja 1945. g.

Mesec	Jedinica[2]	AO 2,5	AO 3,5	AO 6,5	AO 8	AO 10	AO 25	AO 35
Oktobar	42. v. d. 11. v. d.	-	-	-	-	326	1528	-
Novembar	42. v. d. 11. v. d.	3315	162	-		164	567	-
Decembar	42. v. d. 11. v. d.	12353	38	-	-	1274	444	-
Januar	42. v. d. 11. v. d.	4620	-	-	-	370	1666	
Februpr	42. v. d. 11. v. d.	10200	-	-	-	1284	1900*	-
Mart	42. v. d. 11. v. d.	2274	-	-		929	3504	-
April	42. v. d. 11. v. d.	7370	-	1078	20	979	-	246
SVEGA		40032	200	1078	20	5236	9609	246
Maj	42. V. d.	2109		1038		184	708	40
	11. v. d.							

FAB 50	FAB 100	FAB 250	RS 82	RS 132	PTAB	VJ	Skas	UBS	SVAK	OKV 16	AO 50	ÜBT
1078	775	-	1401	-	-	97593	120233	24952	300	-		
169	643	13	668	-	-	701480	120295	14586	7324	266		
66	752	12	858	9	4922	119795	222910	31395	16960	235		
1008	793	4	1005	-	2026	109010	197055	26805	15325	209		
-	779	1906	1220	-	970	114230	218085	21445	1023	147		
1143	494	-	1501	-	9347	129340	259810	17970	12465	636		
440	142	6	951	83	362	65650	148895	36444	28040	1082		
3904	4378	1941	7604	92	17627	1337098	1287283	173597	81437	2575		
16	53		197			31415	47520				82	3974
						5055		7900	6260			

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/60—10, k. 1453.

[2] Uračunato za jugoslovenske i sovjetske posade.

BR. 202

NAREĐENJE ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE OD 28. MAJA 1945. ŠTABOVIMA 11. I 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE ZA PRELAZAK NA MIRNODOPSKU OBUKU[1]

Primerak br. 1
Strogo poverljivo

ŠTAB GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Broj 00242
28. maja 1945. god.

ŠTABU 42. i 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE

Završeno je borbeno dejstvo naše avijacije. — Sem još nekih manjih borbenih zadataka,[2] koje još vrše pojedine naše jedinice, naše vazduhoplovstvo može sada da se posveti potpuno temeljnoj teornoj obuci letačkog i tehničkog osoblja i trenaži, i dovršenju letačke obuke kod mlađih i nedovoljno obučenih pilota.

Za izvršenje ovoga naređujemo:

1) Da svi štabovi i operativne letačke jedinice počev od 1. 6. 45. otpočnu sa izvođenjem teorno-borbene obuke prema dostavljenom rasporedu časova i planu teorno-borbene obuke.

2) Da se iz ova dva osnovna naređenja, i na osnovi dostavljenog rasporeda zanimanja za tekući dan, sastavljaju za periode od po 7 dana rasporedi zanimanja za letačko osoblje i rasporedi zanimanja za tehničko osoblje i vazdušne strelce.

3) Način sastavljanja rasporeda zanimanja pokazan je na taj način, što vam dostavljamo 1 primerak rasporeda zanimanja za letačko osoblje, a za period od 1. do 5. 6. 45.

Isto tako treba razraditi (đo eskadrila): raspored časova i. plan za teorno-borbenu obuku i raspored časova tekućeg dana.

4) Za razradu svega ovoga izdati detaljna naređenja u koja uneti, na osnovu mesnih prilika, potrebne izmene i dopune.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 32/1—2, к. 1455.

[2] Sa aerodroma Rajlovac i Laćarak, od 10. do 25. maja 1945. grupa od' 15 aviona 421. vazduhoplovnog jurišnog puka dejstvovala je u sadejstvu s jedinicama 3. korpusa JA po ostacima četničkih i ustaških grupacija u istočnoj Bosni (vidi dok. br. 216).

5) Raspored časova za juni 45. i Plan teorno-borbene obuke predviđaju program koji se bezuslovno i potpuno mora izvršiti u toku meseca juna t.g.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
potpukovnik,
Lj.[3] **Momčilović**
(Momčilović)

Komandant, general-major,
(M. P.) **Božo Lazarević**
(Lazarević)

Načelnik štaba,
general-major,
Z. Ulepič
(Ulepič)

Otkucano u 3 primerka:
br. 1 u arhivu GVD — predmet br.
br. 2 Štabu 42. vazd. divizije i
br. 3 Štabu 11. vazd. divizije.
G.J.

[3] Ljubomir

BR. 203

IZVESTAJ ŠTABA 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 29. MAJA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI DIVIZIJE U PRVOJ POLOVINI MAJA[1]

Serija »G«
Strogo poverljivo
Primerak br.

ŠTAB
11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE NOVJ
Broj 00435.
29-V-1945. god.
Skoplje

OPERATIVNI IZVESTAJ 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE ZA MESEC MAJ 1945. GODINE — SKOPLJE — KARTA 200.000

I.

KRATKI PODACI O SITUACIJI NA ZEMLJI I U VAZDUHU

A. — Situacija na zemlji:

Neprijatelj je imao pred frontom I, II i III armije ostatke 91. i 68. pešadiskog korpusa a koji su u svome sastavu imali sledeće jedinice: 11., 117., 104. laku pešadisku diviziju, 264., 22., 181. pešadisku diviziju, 7. alpisku diviziju »SS« i 1. kozačku diviziju »Nemačka« i reorganizovane ostatke ustaških divizija.

Naše trupe su početkom meseca maja bile na liniji: s. Novi Marof — s. Stari Gradac — s. Turnašica •— s. Bačkovica — ist. strane s. Velika Pisanica — s. Veliki Grđevac (sve isključno) — s. Pavlovac (zaključno) — s. Hercegovac —- s. Zdenčac — Garešnica (sve isključno) — Marino Selo — s. Poljana[2] — s. Subocki Grud (sve zaključno) — Novska (isključno) — r. Savom uzvodno do ušća r. Une — r. Unom uzvodno (isključno Bos. Kostajnica i Bos. Novi) — s. Svetovac (zaključno) — s. Šegestin (isključno) — s. Mečekčoni[3] (zaključno) — s. Medari — s. Gornja Bačuga — s. Slana — s. Taborište — s. Slatina (sve isključno), koja se je svakog časa menjala usled snažne ofanzive naših trupa na ćelom frontu.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 238/1—3, к. 1460.
[2] Treba: s. Pakračka Poljana.
[3] Treba: Mečenčani.

Borbe u toku početka meseca maja imale su karakter gonjenja razbijenog neprijatelja, koji je najzad 10. maja prisiljen oružjem na bezuslovnu predaju.[4]

B. — Vazduhoplovstvo:

U toku meseca maja neprijateljsko vazduhoplovstvo uopšte nije dejstvovalo.

Ukoliko je uopšte bilo neprijateljskog vazduhoplovstva u početku meseca maja, ono bilo je dislocirano u rejonu Zagreba.

Raspored jedinica 11. vazduhoplovne divizije u toku meseca maja bio je sledeći:

Štab 11. vazduhoplovne divizije od 1. maja do 5. maja u Bačkom Brestovcu, od 5. maja do 15. maja u s. Mađarmečke, od 15. maja do 31. maja u Skoplju.

II. samostalna četa za vezu od 1. do 5. maja u Bačkom Brestovcu, od 5. do 15. maja u s. Mađarmečke, od 15. do 31. maja u Skoplju.

III. vazduhoplovni puk od 1. maja do 15. maja u s. Kupusina kod Sombora, od 25. do 31. maja u Skoplju.

112. vazduhoplovni puk od 1. do 4. maja u selu Klenku kod Šapca, od 4. do 17. maja u s. Mađarmečke, od 17. do 31. maja na aerodromu Lučko kod Zagreba.

113. vazduhoplovni puk od 1. do 9. maja u Bačkom Brestovcu i od 9. do 31. maja na aerodromu Vel. Gorica kod Zagreba.

II.

BORBENI RAD DIVIZIJE UOPŠTE

U toku meseca maja zadatak je izdavao lično komandant 11. vazduhoplovne divizije — major Boljević.

Zadaci su dobijeni od štaba I, II i III armije.

Svi podaci dobijeni u vezi sa zadacima prvo su provedeni vazdušnim izviđanjem pa tek na osnovu dobivenih podataka izdavani su zadaci.

Dobiveni zadaci su sledeći:

A. — Izviđanje.

B. — Izviđanje sa napadom na živu silu i tehniku protivnika.

V. — Praćenje i zaštita jurišnih aviona.

G. — Blokiranje aerodroma Zagreb.

[4] Neprijatelj je pružao otpor do 17. maja 1945. kada su i poslednje njegove jedinice kapitulirale.

D. — Napad na aerodrom Lučko kod Zagreba.

Đ. — Izviđanje sa fotografisanjem zemaljske odbrane grada Zagreba.

E. — Patroliranje južno i j.-z. od Zagreba.

Izviđanje je vršeno na pravcima: Koprivnica — Varaždin —Maribor; Križevci — Sv. Ivan Zelina — Zagreb — Dugo Selo — Čazma; zatim Popovača — Lupoglav — Dugo Selo — Varaždin i Bjelovar — Sesvete — Velika Gorica — Sisak i Zagreb — Celje — Dravograd i Zagreb — Celje — Maribor.

Podaci koji su dobijeni vazdušnim izviđanjem bili su:

a. — Jačina protivnika i pravci njegovog otstupanja.

b. — Linije njegove privremene odbrane na kojima su njegove zaštitnice davale otpor za izvesno vrlo kratko vreme. Ovih je bilo vrlo mnogo, jer je protivnikovo otstupanje bilo ubrzano tako da je nastupanje naših armija u stvari ličilo na gonjenje.

v. — Grupisanje i sastav neprijateljskih rezervi, naročito protivničke tehnike i artiljerije, kao i mesta gde su iste upućene.

g. — Blagovremeno iznalaženje i javljanje položaja do kojih su dostigli prednji delovi naših trupa.

d. — Vremenske prilike u rejonima gde je naše vazduhoplovstvo dejstvovalo.

Napad je vršen na najpogodnije ciljeve koji su otkriveni vazdušnim izviđanjem.

Ciljevi su bili u glavnom: kamioni, automobili, artilerija, otstupajuće kolone, pešadija i mitraljezi.

Celokupni borbeni rad završen je 10. maja po kapitulaciji protivničkih snaga.

Za celo vreme ove ofanzive od 1. do 10. maja, t.j. do kapitulacije protivnika vazduhoplovstvo je naneslo teške udare otstupajućem protivniku u rejonu Zagreba, z. od Bjelovara i u rejonu z. od Varaždina.

U ovom borbenom radu učestvovao je samo 112. vazduhoplovni puk a 10. maja samo u izviđanju i 113. vazduhoplovni puk, dok su 111. a do 10. maja i 113. vazduhoplovni puk bili neaktivni usled nedostatka benzina a potom zbog udaljenosti od fronta, jer je isti bio van rejona dejstva ovih pukova.

III.

KRATAK PREGLED BORBENIH I NEBORBENIH LETOVA

Borbenih letova	**128**
Časova letova	147,39
Neborbenih letova	

IV.

METEOROLOŠKI USLOVI ZA RAD U TOKU MESECA MAJA

Meteorološki uslovi u toku izvođenja operacija u vremenu od početka maja pa do kapitulacije protivnika bili su vrlo dobri na ćelom frontu tako, da usled atmosferskih prilika nije došlo do zastoja u izvođenju operacija.

V.

TAKTIKA DEJSTVA AVIJACIJE

U taktici dejstva u ovome mesecu primenjivane su metode iznete u izveštaju za mesec april o.g.

VI.

VEZA

U toku meseca maja pri izvođenju operacija do 10. maja. zaključno postojala je veza između:

Štaba 11. vazduhoplovne divizije i 112. vazduhoplovnog puka — telefonska.

Štaba 11. vazduhoplovne divizije i štaba Grupe divizija •— radio veza.

Štaba 11. vazduhoplovne divizije, I, II i III armije J.A. — radio veza.

Štaba 11. vazduhoplovne divizije i 11. samostalne čete za v'ezu — telefonska.

Štaba 11. vazduhoplovne divizije (sa) 910. aerodromskim bataljonom — telefonska.

Veza sa 111. i 113. vazduhoplovnim pukovima održavala se kuririma.

VII.

SADEJSTVO SA DRUGIM VIDOVIMA AVIJACIJE

Sadejstvo sa drugim vidovima avijacije bilo je sa jurišnim 422. pukom[3] i ogledalo se u praćenju i zaštiti jurišnih aviona.

Svi ovi zadaci uspešno su izvršeni. Organizacija ovoga rada bila je laka, jer se je vršila ličnim dogovorom između štabova lovačkih i jurišnih pukova, jer se na istom aerodromu nalazio štab lovačkog i štab jurišnog puka.

Pratnju su obično vršile patrole od po 2 aviona.

[5] Na aerodromu Mađarmečke, kod Peči, u Mađarskoj, bazirali su 112. lovački i 422. jurišni puk.

Vili.

BORBENA OBUKA

A. — Trenažnih letova bilo je 384

B. — Časova letenja bilo je 182,37

V. — O broju časova iskorištenih na obuku u pojedinim pukovima nemamo podatke, osim za 111. vazd. puk, koji je u -ovom mesecu održao sa svojim osobljem sledeće časove:

– ***Sa letačkim osobljem:***

1.	— Egzercir i odbojka	21	čas
2.	— Navigacija i orijentacija	36	casov;
3.	— Taktika lovačke avijacije	14	casov;
4.	— Meteorologija	9	casov;
5.	— Opis aviona i motora	12	casov;
6.	— Služba V.V.S	7	časov;
7.	— Fotografija	6	časov;
8.	— Tehnika pilotiranja	10	casov;
9.	— Specijalna služba	8	casov;
10.	— Naoružanje	8	casov;
11.	— Opis i rukovanje padobranom P.2--6 i P.2—3	2	casa

– ***Sa neletačkim osobljem:***

A. — ***Mehaničari i motoristi:***

1.	— Egzercir i gimnastika	48	časov;
2.	— Praktični rad na terenu	184	časa

B. — Spec, služba:

1.	— Egzercir i gimnastika	38	časova
2.	— Praktičan rad na terenu	114	časova

V. — ***Oružari:***

1. — Teorno: poznavanje -lun. ŠVAK, UBS i OKB-16,
Osnovi teorije gađanja,
Otklanjanje zastoja kod topa i mitraljeza,
Upoznavanje sa pištoljem T.I.
Svega . . . . 48 časova

2- — Praktični rad na terenu . . . . . 114 časova.

IX.

BORBENIPRIMERI

Svi zadaci postavljeni letačima ove divizije izvršeni su uspešno. Naročitog isticanja nije bilo, a koje bi trebalo izneti kao primer.

X.

GUBITCI

U toku meseca maja borbenih gubitaka kako u ljudstvu tako i u materijalu nije bilo.

XI.

PRIZNANJA I POHVALE

Po završenim operacijama — kapitulaciji protivnika — komandant 11. vazduhoplovne divizije naredbom br 10. od 9. maja o.g. zahvalio se je za neumoran rad i zalaganje u službi osoblju ove divizije.

U prilogu dostavlja se prepis gore navedene naredbe.

ZAKLJUČAK

Svi postavljeni zadaci izvršeni su uspešno — neizvršenih zadataka nije bilo.

Rad vazduhoplovstva u saradnji sa **I, II** i **III** armijom **J**.A. bio je uspešan, iako je nedostajao benzin kako bi u operacijama do kraja učestvovali svi pukovi ove divizije.

Što se tiče letačkog osoblja, koje je u glavnom s malim borbenim i letačkim iskustvom, učestvovanjem u operacijama steklo je veoma dobre, iskustvo, ali samo u radu bez učešća neprijateljske lovačke avijacije pošto se ista uopšte nije ni pojavljivala.

Neletačko-tehničko osoblje u potpunosti je usposobljeno za rad u svojim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar, kapetan
Ljubiša Ćurgus

Zamenik komandanta, major
Ars.® Boljević

(M. P.)

Načelnik štaba, major
(Sijerčić) I.[7] **Sijerčić**

[6] Arsenije
[7] Ibrahim

POVERLJIVO
Primerak br. —

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava kod jedinica 11. vazduhoplovne divizije
za mesec maj 1945 igodine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan		Primljeno							Svega primljeno		Ispisano		Ostalo na dan		Primedba
				aviona			letača										
		Aviona	Letača	Iz aeropl. radionice	Iz rezerve		Iz učevnog centra	Iz drugih jedinica	Iz bolnice		Aviona	Letača	Aviona	Letača	Aviona	Letača	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
111. vazd. puk	Jak-1 Jak-9	29 4	42	-			1								29 4	43	
112. vazd. puk	Jak-1 Jak-3 Jak-7 Jak-9	29 1 1 6	37	-	-	-	1						i	-	29 1 6	38	
113. vazd. puk	Jak-1 Jak-3 Jak-9	15 4 4	40	-	-		1			-	-	-	-		15 4 4	41	
SVEGA:		93	119	—				-	-	-	-	-	-	-	92	122	

Polit, komesar
kapetan,
Ljubiša Curgus

Načelnik štaba
major,
I. Sijerčić

Zamenik komandanta
major,
Arsen. Boljević

(M. P.)

POVERLJIVO

P R E G L E D
borbenih letova kod jedinica 11. vazduhoplovne divizije
u mesecu maju 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	od ovoga po zadacima									
					napad na živu silu i tehniku protivnika		na fotografisanje		na patroliranje		na izviđanje		na zaštitu	
					let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.
111. V. puk	-													
112. v. puk	Jak-1 Jak-9	89" 29 , i	-89~ 29	95.59 40,00	36	41,50	2	2,20	10	12,30	20	23,30	50	55,49
113. v. puk	Jak-1	10	10	11,40							10	11,40	.	-
Svega:	Jak-1 Jak-9	99 29	99 29	107,39 40,00	36	41,50	2	2,20	10	12,30	30	35,10	50	55,49

Polit, komesar kapetan,
Ljubiša **Curgus**

Načelnik Štaba major,
I. Sijerčić

Zamenik komandanta major,
Arsen. Boljević

POVERLJIVO

P R E G L E D
neborbenih letova kod jedinica 11. vazduhoplovne divizije
za mesec maj 1945.

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko letova	Koliko časova letenja	Od toga po zadacima					
					Treniranje		Veza		Preleti	
					letova	časova	let.	čas.	letova	časova
111. vazd. puk	Jak-1	176	176	75,22	125	31,27			51	43,55
	Jak-7	41	41	7,47	39	5,37			2	2,10
	Jak-9	15	15	8,55	7	1,50	.	.	8	7,05
	J.Bit	8	8	7,35	3	0,15			5	7,20
	Lajtning	4	4	2,50	1	0,30			3	2,20
112. vazd. puk	Jak-1	39	39	27,02	20	11,10			19	15,52
	Jak-7	3	3	1,00	3	1,00		-		
	Jak-9	4	4	3,23	2	1,43			2	1,40
	U-2	16	16	23,41					16	23,41
113. vazd. puk	Jak-1	24	24	15,50	24	15,50				
	Jak-7	2	2	0,10	2	0,10				
	Jak-9	7	7	2,12	7	2,12	.	.		
	U-2	5	5	4,20					5	4,20
	UT-2	4	4	2,30					4	2,30
Svega		348[9]	348	182,37	23[q]	71,44		.	115	110,53

Polit, komesar kapetan,
Ljubiša **Curgus**

Načelnik štaba major,
I. Sijerčić

Zamenik komandanta major,
Arsen. Boljević

[8] i [9] Pogrešno upisano; umesto broja aviona upisan broj letova.

NAREDBA BR. 10
Štaba 11. vazduhoplovne lovačke divizije

9. 5. 1945. godine Mađarmečke Operativna armija

Sadržaj: Pohvala osoblja koje se naročito istaklo u borbenom radu

112.vazduhoplovni [lovački] puk i 422. [vazduhoplovni] jurišni puk imali su čast i sreću da u toku 4, 5, 6, 7. i 8. maja — sadejstvujući našim slavnim i nepobedivim Armijama I, II, III i Xyio — nanesu ogromne žrtve u ljudstvu i materijalu poslednjim ostacima fašističkih porobljivača i domaćih izdajnika i da našim Armijama obezbede punu slobodu pokreta i akcije.

Da bi udari po neprijatelju bili što efikasniji i da bi pomoć našim junačkim Armijama bila što veća, sav naš letački i tehnički sastav 112. lovačkog i 422. jurišnog puka dao je sve od sebe.

Radilo se pod teškim okolnostima smeštaja i ishrane — što je nastupilo kao posledica potrebe za brzim prebaziranjem sa udaljenih tačaka B.[11] Brestovca i Klenka — ali ovo nije nimalo umanjilo volju celokupnog našeg vazduhoplovnog osoblja da se što više doprinese brzoj pobedi naših herojskih Armija.

Osoblje naših štabova — 11. vazduhoplovne lovačke divizije — 112. lovačkog i 422. jurišnog puka takođe je u potpunosti ispunilo svoj zadatak radeći neumorno od svitanja do kasno uveče i u toku noći da bi se dobiveni podaci o neprijatelju što efikasnije iskoristili i viši štabovi o svemu blagovremeno obavestili.

Osoblje 11. i 42. samostalne čete za vezu uspelo je da poslednjih dana obezbedi stalnu radio vezu sa svim Armijama i višim štabovima, što je olakšalo komandovanje.

Smatramo za svoju dužnost da ovakav rad i ovakvo zalaganje u službi za pobedu nad našim neprijateljima pohvalimo i da istaknemo osoblje koje se naročito odlikovalo u radu i zalaganju.

Na osnovu izloženog

P O H V A L J U J E M O

celokupno osoblje: Operativne grupe 11. vazduhoplovne lovačke divizije, 112. lovačkog puka, 422. jurišnog puka, te delove 11. i

[10] Figurativno rečeno; 112. lovački i 422. jurišni vazduhoplovni puk sadejstvovali su u maju 1945. jedinicama 3. jugoslovenske armije, a povremeno i 1. jugoslovenske armije.

[11] Bačkog

42. samostalne čete za vezu i delove BAS-a koji su učestvovali u ovom radu.

Naročito ističemo sledeće osoblje koje se vidno istaklo u radu i to:

•— iz Operativne grupe štaba 11. lovačke divizije: majore Akrita Mihajla i Sijerčić Ibrahima. kapetane Kolarova Vasu i Lukačevića Zvonimira, poručnika Vrhovac Dušana, potporučnika Logomerac Tihomira, vodnika Gašparević Kuzmana te borce Vehar Antona, Radovića Vuka, Ilića Vasilija i političkog delegata Burin Antona.

— iz 112. vazduhoplovnog lovačkog puka: kapetana Poljanec Savu, inžinjera puka Blagojević Đorđa i šturmana puka potporučnika Gabrovšek Nestora, te pilote: Krivanek Vlada, Vračević Vasilija, Križaj Josipa, Kovačević Nenada, Belić Dimitrija, Kahriman Tomislava, Kostić Ristu, Ninčić Đorđa, Vodopivec Vladu, Damjanović Vladu, Glavičić Radoja, Nikolić Mihaila, Djeletović Dimitrija, Petrović Svetu, Mihailović Boška, Seršen Slavka, Gošin Dejana, Čakarević Branislava, Studić Miroslava, Antić Ljubomira, Perdan Franca, Petrović Đorđa i Knežev Milorada, te iz tehničkog sastava: Pavlović Ljubomira, Repselj Adolfa, Koturović Milorada, Klicić Ivana, Čirić Ivana, Janković Branka, Ilić Dragoljuba, Gazivoda Vida, Kuprešanin Nikolu, Pešić Predraga, Petelinek Rudolfa, Pirjavec Rajka, Stojanović Dragomira, Alagić Rašida, Kadura Vladimira, Kocjan Vladislava, Lončar Janka, Zarić Vojislava, Pavlović Milana, Bogunović Branka, Maksimović Branka, Božić Luku, Batović Stanka, Borjanović Milana, Sajović Dragutina, Luburić Miodraga, Kostić Gradimira, Sorinkić Dimitrija, Turnačić Riza, Srčić Josipa, Zivotić Radisava, Panajotović Dragoljuba, Slepčević Đuru, Pantić Stanislava, Grabovac Berislava i Stojanović Dragoljuba.

— iz 422. vazduhoplovnog jurišnog puka — kapetane Lakićević Krstu, Pantić Jeftu, Ražnjatović Petra, Košutnik Viktora te pilote Aničić Trifuna, Gvozdenović Đorđa, Radanov Evgenija, Smolić Stevana, Ilić Radomira, Popović Slobodana, Ratković Đuru, Godec Franju, Miluš Dušana, Ajdić Gustava, Cucić Boška, Mihevc Matiju, Lukač Dušana, Petrović Vlastimira, Petrović Đorđa, Princip Jovu, Stanojević Dimitrija, Bekić Aliju, Mohar Josipa, Georgijevski Vasilija i Aćimovića, te strelce Mihailović Janka, Knežević Branka, Zečević Bogdana, Dimitrijević Milorada, Kondić Branka, Bojanić Branka, Mladenović Mladena, Popović Milana, Miladinović Dušana i Tabaković Viktora; iz tehničkog sastava Vogler Josipa, Rendulić Miju, **Samouković** Mladena, Udovičić Lazara, Zderić Strahinju, Rozman Matu, Petrović Izidora, Vasić Dragomira, Rajković Milivoja, Prvulo-

vić Vojina, Mladenović Budimira, Marić Dušana, Zuljević Stevana, Lončar Milana, Obrenović Miluša, Radosavljević Blagoja, Pisk Viktora, Perić Dragoljuba, Milutinović Miroslava, Bogojev Nikolu, Salajić Antona, Marković Radoša, Beljavec Josipa, Migoti Zdravka, Mladenović Spasoja, Miljević Dragana, Papo Lucijana, Grković Vladimira i Ivković Ljubišu.

Prednju naredbu pročitati pred strojem i uvesti u vojne knjižice na strani 6.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar divizije
kapetan
Ljubiša Ćurgus s. r.

Komandant divizije
major
Arsenije Boljević s. r.

Da je prepis veran svome originalu tvrdi i overava

Načelnik štaba major
I. Sijerčić
(Sijerčić)

BR. 204

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE OD 29. MAJA 1945. STABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU VAZDUSNOSTRELJAČKE SLUŽBE U TOKU PRVE POLOVINE MAJA[1]

STAB
11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE NOVJ
Broj 00434
29-V-1945 god.
Skoplje

IZVEŠTAJ PO VAZDUSNO-STRELJACKOJ SLUŽBI 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE ZA MESEC MAJ 1945 GODINE

1. — BORBENI RAD I DEJSTVO UPOTREBE MITRALJESKO-TOPOVSKOG NAORUŽANJA AVIONA JAK-1, JAK-3 I JAK-9

U toku meseca maja 1945 godine izvršeno je 128 borbenih letova, od toga:

a. — na izviđanje neprijatelja 30
b. — na napade na živu silu i tehniku neprijatelja 36
v. — na praćenje i zaštitu jurišnih aviona 50
g. —- na fotografisanje 2
d. — na patroliranje (blokiranje aerodroma Zagreb) 10

Detaljni podaci o izvršenim napadima na neprijateljsku živu silu i tehniku po jedinicama izneti su u pregledu l.[2]

Pri izvršenju ovih zadataka nije u opšte došlo do susreta sa protivnikovom lovačkom pa ni drugom avijacijom.

Odnos izvršenih borbenih letova prema gubitcima iznosi **128 : 0.**

Utrošak municije pri izvršenju ovih zadataka vidi se iz pregleda 2.[3]

Većih zastoja na avionskom oružju pri izvršenju ovih zadataka nije bilo.

Pričinjena šteta protivniku pri izvršenju napada na ciljeve na zemlji vidi se iz pregleda 3.[4]

DEJSTVO NAŠE AVIJACIJE

U toku mjeseca maja rad naše avijacije bio je upravljen na izvršenje iznetih zadataka pod tačkom 1. iz razloga što se protivnička avijacija u opšte nije pojavljivala ni u kakvom obliku.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VTI, reg. br. 234/1—3 jj. 1460.

[2], [3], i [4] Vidi Arhiv VII, reg. br. 234/3, κ. 1460, kao i dok. br. 210 u ovoj knjizi.

a. — U izviđanju, u napadu na protivnikovu živu silu i tehniku upotrebljene su većinom dvojke, pošto se protivnikova avijacija u opšte nije pojavljivala. Vođa kao i pratilac obraćali su glavnu brigu izvršenju zadataka, dok je pratilac ipak vršio kontrolu neba radi zaštite vođe.

b. — Fotografisanje i praćenje jurišnih aviona vršeno je takođe u glavnom dvojkama iz istih razloga kao pod tačkom a. U praćenju ostojanja lovaca od jurišnih aviona bilo je 200 sa nadvišavanjem 800 metara.

v. — U ovome mesecu pojavio se novi zadatak: blokiranje aerodroma Zagreb. I ovaj zadatak vršen je sa dvojkama iz istih razloga kao i u ranijim tačkama. Služba ovog patroliranja bila je u izvesnom vremenskom periodu permanentna.

BORBENE EPIZODE

U toku meseca maja neprijateljska avijacija ni u kakvom obliku nije bila u opšte aktivna, te prema tome u ovoj tačci ne može se ništa reći.

DEJSTVO AVIJACIJE PROTIVNIKA

I u ovoj tačci ne može se ništa reći, pošto je protivnikova avijacija bila potpuno neaktivna u toku vremena do njegove kapitulacije i prekida neprijateljstva.

ZAKLJUČAK

Pošto je protivnička avijacija svih vidova u toku mjeseca maja, a u periodu do kapitulacije bila potpuno neaktivna te prema tome nije došlo do vazdušnih borbi, to se o upotrebi avionskog naoružanja u vazdušnoj borbi ne može dati nikakav zaključak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
kapetan,
Ljubiša Curgus

(M. P.)

Zamenik komandanta
major,
Ars.[5] Boljević

Načelnik štaba
major,
I® Sijerčić

[5] Arsenije
[6] Ibrahim

BR. 205

IZVEŠTAJ ŠTABA 112. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 30. MAJA 1945. ŠTABU 42. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O AKTIVNOSTI PUKA U PRVOJ POLOVINI MAJA[1]

ŠTAB
112. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 0202
30. V 1945. god.

Operativni izveštaj
za mesec maj 1945. god.

ŠTABU GRUPE DIVIZIJA (za 42. diviziju)

IZVEŠTAJ O BOJNOM DEJSTVU I BOJNOJ GOTOVOSTI 112. LOVAČKOG PUKA ZA MESEC MAJ 1945. GODINE

I. ***Kratki podatci o situaciji na zemlji i u vazduhu.***

Puk je početkom meseca maja došao na aerodrom Mađarmečke,[2] u vezi sa završnim operacijama oko Zagreba.

Istog dana, to jest kada se puk preselio na aerodrom Mađarmečke, uzeo je učešća u završnim operacijama za potpuno uništenje neprijatelja i konačno oslobođenje naše zemlje.

Naše snage na zemlji, potpomognute našom avijacijom, nisu dozvolile neprijatelju da se prikupi i nekažnjen izvuče iz naše zemlje, već su sa velikim elanom razbile neprijatelja. Tom prilikom pao je u ruke naših snaga ogroman plen i veliki broj zarobljenika.

Neprijateljska avijacija se uopšte nije pojavljivala u vazduhu. Na zemlji je primećeno na aerodromima kod Zagreba nešto malo avijacije koja je bila nesposobna za dejstvo.

Puku su postavljani sledeći zadatci: izviđanje neprijateljskih snaga, kretanje i rad istih na teritoriji koju je neprijatelj držao u svojim rukama.

Praćenje jurišne avijacije prilikom izvršavanja borbenih zadataka.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 113/1—2, к. 1460.

[2] Puk je preleteo na aerodrom Mađarmečke 4. maja i tu ostao do 17. maja 1945, kad je prebazirao na aerodrom Lučko kod Zagreba. Na aerodromu Mađarmečke nalazio se i 422. jurišni puk, radi sadejstva sa snagama 3. armije JA (vidi dok. br. 210).

Napad na neprijateljsku živu silu kao i na neprijateljski saobraćaj i objekte važne za neprijatelja.

Pri svim zadatcima naša avijacija postigla je vrlo dobre rezultate i na taj način potpomogla da se neprijatelj što pre uništi i naša zemlja oslobodi.

Krajem meseca maja naš puk se preselio iz Mađarmečke u Zagreb (Lučko). Na dan poslednjeg u mesecu puk se nalazio na aerodromu Lučko, a preduzeo je mere za preseljenje u Vel. Goricu.

II. ***Borbeni rad puka uopšte***

Ovome puku su postavljeni zadatci od strane operativnog štaba grupe divizija i 11. lovačke divizije.

Zadatci su bili sledeći: izviđanje, napad (mitraljiranje) i praćenje jurišne avijacije.

Puk je dejstvovao na osnovu podataka ličnog izviđanja, zatim na osnovu podataka koje je dostavila divizija ili operativna grupa štaba grupe divizija.

Napad je vršen na ž^vu silu protivnika, neprijateljsku tehniku, saobraćaj, i objekte važne za neprijatelja u rejonu Zagreba.

TJ pogledu borbenog rada ovog puka bio je svega jedan period koji je trajao od 4. V uključno pa do 10. V zaključno.

Kao što je napred rečeno, u ovom vremenu odigrale su se završne operacije za konačno uništenje neprijatelja i oslobođenje naše zemlje.

Posle 10. V puk više nije dejstvovao jer je neprijatelj uništen a ostatci neprijatelja koji su pokušali da daju otpora bili su udaljeni te puk nije mogao uzeti učešća na njihovom uništavanju.

III. ***Kratak pregled borbenih i neborbenih letova***

Borbenih letova izvršeno je: 97
Časova letenja: 91.06
Neborbenih letova izvršeno je: 132
Časova letenja: 98.38

IV. ***Meteorološki uslovi za rad u toku meseca***

Meteorološki uslovi za rad u toku meseca maja bili su povoljni.

V. ***Taktičko dejstvo avijacije***

A.) Upotrebljavani su postroji: dvojke, četvorke i šestorke.
B.) Prilaz cilju je vršen: određenim itinererom i to u grupi.

C.) Napadi na cilj su vršeni sa visine od oko 1200 do 1500 m, prema konfiguraciji tla i obzirom na dejstvo i jačinu protuavionske odbrane protivnika.

D.) Zaštita i prikrivanje jurišne avijacije vršena je na slijedeći način:

a) Kada su pratili dvojica, oni su leteli pozadi i poviše poslednjih bombardera.

b) Kada je pratila četvorka, dvojica su pratili kako je pod a) opisano, a druga dvojica su išli iznad prve i štitili sa veće visine. Takav način praćenja omogućio je manje izvežbanim pilotima da uzmu učešća u praćenju bombardera. Dok su bombarderi napadali ciljeve, lovci su u širem krugu oko cilja osiguravali rad bombardera i nastavili sa praćenjem u povratku sa zadatka.

VI. *Veza*

A.) Veza sa divizijom bila je kurirska i telefonska.

B.) Veza sa zemaljskim trupama postojala je signalizacijom raketama.

VII. *Sadejstvo sa drugim vidovima avijacije*

Naš lovački puk sarađivao je sa pukom jurišnih aviona[3] koji se takođe nalazio na aerodromu Mađarmečke. Saradnja se sastojala u praćenju jurišnih aviona prilikom izvršavanja borbenih zadataka u cilju zaštite od neprijateljske avijacije.

VIII. *Borbena obuka*

A.) Trenažni letovi:

Preleti	let	75	čas	78,04
Krugovi		20		2,00
Neizvršeni boj. zadatci		3		0,29
Proba aviona		26		9,53
Parada u Zgb.		8		8,12
	let	132	čas	98,38

B.) Teorna nastava:

Navigacija 12 časova
Vazd. streljačka služba 8 časova
Naoružanje 8 časova
Spec, služba 12 časova
Eksploatacija 18 časova

[3] Misli se na 422. jurišni vazduhoplovni puk.

XI. ***Gubitci:*** Borbenih gubitaka nije bilo.[4]

XII. ***Zaključak:***

Postavljeni zadatci izvršavani su u potpunosti; jedino tri od postavljenih zadataka nisu izvršeni zbog neispravnosti stajnog trapa. Naš puk je uspešno pomagao I, II i III armiju uništavanjem neprijatelja na samom frontu i u pozadini, te omogućio potpuni uspeh u završnim operacijama.

Kod letačkog osoblja tokom proteklog meseca bilo je 6 vatrenih krštenja, dok je kod starih letača postignuta veća sigurnost u izvršavanju borbenih zadataka.

Neletačko osoblje steklo je veliko iskustvo kod spremanja aviona za bojnu gotovost, pogotovu u pogledu preciznosti i brzine rada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POL. KOMESAR, kapetan: [potpis nečitak]	V. D. NAČELNIK **Janko Divjakinja**	KOMANDANT, kapetan pilot-lovac: **Sava Poljanec**

(M. P.)

[4] Glave IX i X ponavljaju podatke date u izveštaju 11. lovačke divizije (vidi dok. br. 203).

BR. 206

RELACIJA KOMANDE 2. LOVAČKE ESKADRILE ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA PERIOD OD 1. JULA 1944. DO 30. APRILA 1945. GODINE[1]

Dostavlja bojne
relacije[2]

ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Po naređenju Štaba Vazduhoplovstva pov. br. 456 od 3 maja 1945 dostavljaju se bojne relacije Druge lovačke eskadrile (351 jugoslovenskog skvadrona) i to za period od 13 oktobra 1944 god. do 30 aprila 1945 godine.

1) Formiranje eskadrile.

Eskadrila je formirana na osnovu ugovora između pukovnika Pirea, kao pretstavnika Vazduhoplovstva NOV i POJ, i Air Marshala[3] Sir Keith Park-a, kao pretstavnika RAF-a.

Datum formiranja je 1 juli 1944, a po naređenju M. E. Air Order 11192 od 7 jula 1944 godine.[4]

Prema istom naređenju eskadrila je dobila naziv: No. 351 (Yugoslav) Squadron R.A.F.

2) ***Formacija eskadrile.***

Eskadrila je opremljena i formirana po britanskim pravilima za lovački skvadron naoružan raketama. Pregled formacije se vidi iz priloga br. 1.

Po svojoj opremi, broju aviona, pilota, tehničkog i pomoćnog osoblja skvadron pretstavlja znatno veću jedinicu nego što je to eskadrila u drugim vazduhoplovstvima, na pr. bivšem jugoslovenskom, sovjetskom itd.

3) ***Trenaža eskadrile.***

Letačku, borbenu i tehničku obuku eskadrila je izvršila na aerodromu u Benini kod Bengazija (Severna Afrika) od 18 jula

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/1—4, K. 1450.

[2] Izveštaj je bez datuma. Pisan je, verovatno, kad i onaj 1. lovačke eskadrile, tj. polovinom maja 1945 (vidi dok. br. 197).

[3] Vazduhoplovnog maršala

[4] Eskadrila je faktički formirana 1. jula 1944, dok je naređenje za formiranje kasnije napisano.

1944 do 2 septembra 1944 godine, a specijalni raketni kurs od 11 do 22 septembra 1944 godine u Šalufi (Egipat).

Prvi dio obuke (u Benini) se izvodio sa avionima tipa Hurricane MK II, a 11 septembra eskadrila je naoružana sa 16 aviona tipa Hurricane MK IV (R.P.).

4) ***Početak operacija.***

Eskadrila je otpočela operacije protiv neprijatelja 13 oktobra 1944 godine sa aerodroma Canne u blizini Termoli-a u Italiji, ali je već od 18 oktobra otpočeo rad jedan detašman eskadrile sa aerodroma na ostrvu Visu. Detašman se je sastojao od 4—8 aviona, što je zavisilo od mogućnosti, te potrebnog broja tehničkog osoblja, a operisao je sa Visa do 18 februara 1945 god. Glavna baza je i nadalje ostala u Italiji.

Eskadrila je bila uključena u sastav »No. 281 Wing, Balkan Air Force, RAF«, kojemu je bila podređena u operativnom i disciplinskom pogledu, dok je detašman na Visu u komandnom i disciplinskom pogledu bio podređen »R.A.F. Station — Vis«. Detašmanom je komandovao jedan od komandira odeljenja.

5) ***Avioni.***

Eskadrila je bila naoružana sa 16 lovačko-raketnih aviona tipa Hurricane MK IV (R.P.). Kao lovački avion ovaj je tip zastario, ali usled otsustva neprijateljske lovačke avijacije njegova primena kao lovačkog aviona nije ni nastupila. Za raketno naoružanje tip je također zastario, što je izvršavanje zadataka činilo težim i opasnijim. Zbog svega ovoga problem preoružavanja eskadrile nametao se je svom silinom rukovodstvu eskadrile već od samog početka. Vredno je uzgred napomenuti da je pored naše eskadrile u Evropi bio još svega jedan RAF-ov skvadron naoružan Hurricane-ima. Zbog toga je komandant, kapetan Cenić tražio preoružavanje bilo Spitfire-ima VIII, odnosno IX, bilo pak avionima tipa Typhoon. Nadležne engleske vlasti su to uvek odbijale sa motivacijom da naše vlasti takvo preoružavanje ne zahtevaju.

6) ***Piloti.***

Kod formiranja eskadrile bila je većina pilota van treninga, a mnogi od njih nisu prije toga letili moderne lovačke mašine uopšte. I pored toga jedinica je ubrzo uspela da se u letačkom i tehničkom pogledu izjednači sa ostalim RAF-ovim eskadrilama.

Eskadrila je započela operaciju sa 20 pilota, tokom operacija u eskadrilu su došla još 3 pilota, dok su u operacijama izgubljena 4 pilota, od kojih je jedan u zarobljeništvu.

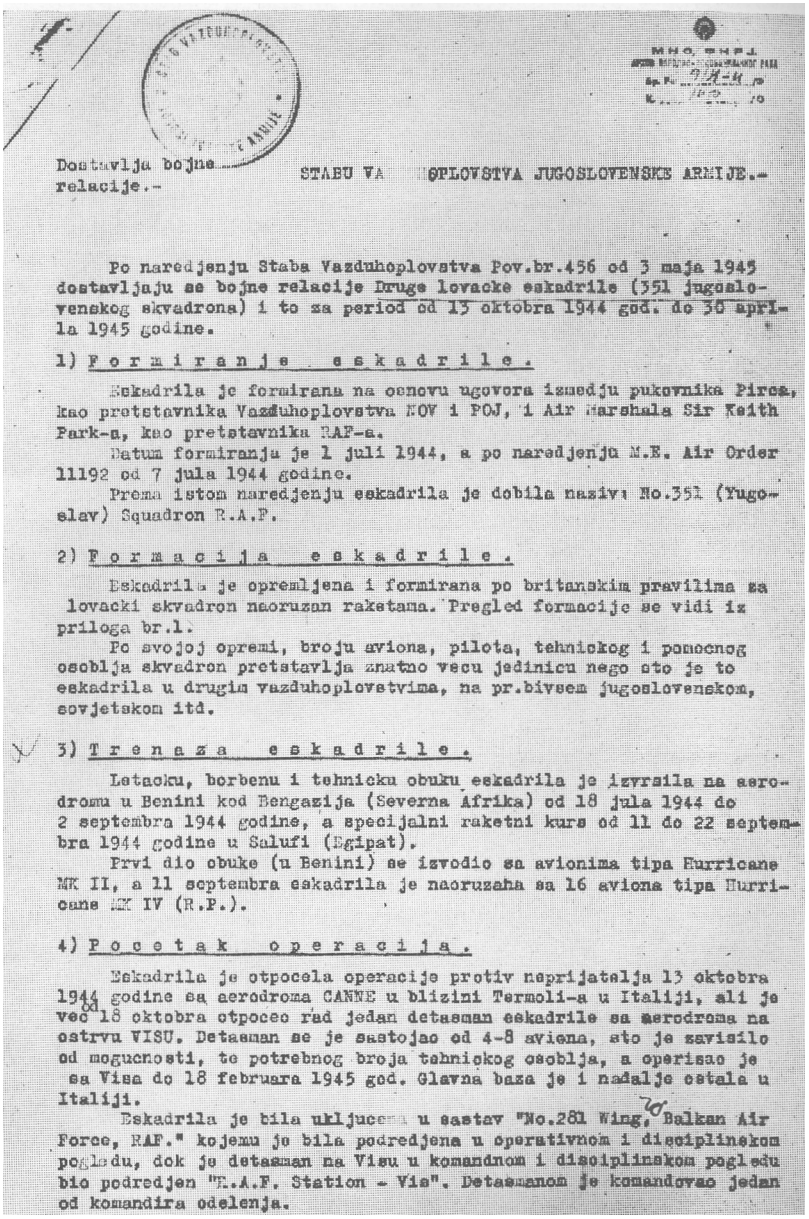

Dostavlja bojne relacije.- STABU VA ...OPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE.-

Po naredjenju Staba Vazduhoplovstva Pov.br.456 od 3 maja 1945 dostavljaju se bojne relacije Druge lovacke eskadrile (351 jugoslovenskog skvadrona) i to za period od 13 oktobra 1944 god. do 30 aprila 1945 godine.

1) F o r m i r a n j e e s k a d r i l e .

Eskadrila je formirana na osnovu ugovora izmedju pukovnika Pirca, kao pretstavnika Vazduhoplovstva NOV i POJ, i Air Marshala Sir Keith Park-a, kao pretstavnika RAF-a.

Datum formiranja je 1 juli 1944, a po naredjenju M.E. Air Order 11192 od 7 jula 1944 godine.

Prema istom naredjenju eskadrila je dobila naziv: No.351 (Yugoslav) Squadron R.A.F.

2) F o r m a c i j a e s k a d r i l e .

Eskadrila je opremljena i formirana po britanskim pravilima za lovacki skvadron naoruzan raketama. Pregled formacije se vidi iz priloga br.1.

Po svojoj opremi, broju aviona, pilota, tehnickog i pomocnog osoblja skvadron pretstavlja znatno vecu jedinicu nego sto je to eskadrila u drugim vazduhoplovstvima, na pr.bivsem jugoslovenskom, sovjetskom itd.

3) T r e n a z a e s k a d r i l e .

Letacku, borbenu i tehnicku obuku eskadrila je izvrsila na aerodromu u Benini kod Bengazija (Severna Afrika) od 18 jula 1944 do 2 septembra 1944 godine, a specijalni raketni kurs od 11 do 22 septembra 1944 godine u Salufi (Egipat).

Prvi dio obuke (u Benini) se izvodio sa avionima tipa Hurricane MK II, a 11 septembra eskadrila je naoruzaha sa 16 aviona tipa Hurricane MK IV (R.P.).

4) P o c e t a k o p e r a c i j a .

Eskadrila je otpocela operacije protiv neprijatelja 13 oktobra 1944 godine sa aerodroma CANNE u blizini Termoli-a u Italiji, ali je vec 18 oktobra otpoceo rad jedan detasman eskadrile sa aerodroma na ostrvu VISU. Detasman se je sastojao od 4-8 aviona, sto je zavisilo od mogucnosti, te potrebnog broja tehnickog osoblja, a operisao je sa Visa do 18 februara 1945 god. Glavna baza je i nadalje ostala u Italiji.

Eskadrila je bila ukljucena u sastav "No.281 Wing, Balkan Air Force, RAF." kojemu je bila podredjena u operativnom i disciplinskom pogledu, dok je detasman na Visu u komandnom i disciplinskom pogledu bio podredjen "R.A.F. Station - Vis". Detasmanom je komandovao jedan od komandira odelenja.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 206

Prilog br. 2: spisak pilota sa podacima o broju izvršenih zadataka.

7) ***Zona dejstva.***

Sve operacije su bile vršene isključivo nad jugoslovenskom teritorijom. Ni jedan zadatak nije izvršen na ciljeve izvan jugoslovenske teritorije.

Kao glavna baza za izvršenje operacija služio je aerodrom u Canne-u u Italiji, dok se aerodrom na Visu koristio u slučaju da se je cilj nalazio van dosega aerodroma u Canne-u, te za nadopunu aviona pogonskim materijalom.

Od 18 oktobra 1944 do 18 februara 1945 na Visu se je nalazio jedan stalan detašman od 4—8 aviona. Detašman je operisao sa Visa.

Od 10 februara 1945 avioni su iskorištavali aerodrom Prkos (kod Zadra) kao bazu za dopunu gorivom. Od 2 marta 1945 na ovom aerodromu se je stalno nalazilo 12 aviona sa svima letačima te oko 50 članova zemaljskog osoblja. Konačno, početkom aprila 1945 na aerodrom Prkos prešla je iz Italije čitava jedinica sa celokupnim osobljem, avionima i motornim vozilima.

Operacije su vršene uglavnom na zapadnoj polovici Jugoslavije (Jadranska obala, Crna Gora, Bosna, Hercegovina, Lika, Kordun, Banija, Istra i Slovenija).

8) ***Ratne operacije.***

Od 13 oktobra 1944 do 30 aprila 1945 godine eskadrila je izvršila:

226 operacija, i

970 operacijskih izlazaka (letova).

Pregled operacija, operacijskih izlazaka i operacijskih časova letenja je u prilogu pod 3.

Svaka operacija je detaljno opisana u priloženim bojnim relacijama.

9) ***Rezultati operacija.***

Postignuti rezultati su zadovoljavajući, šta više i iznad očekivanja kad se uzme u obzir tip aviona i njegovo naoružanje.

O brojevima uništenih i oštećenih neprijateljskih objekata teško je govoriti zbog taktike upotrebljene pri izvođenju napada sa raketama. Napad se vrši iz veoma niskog leta, katkada svega 3—4 metra, dok je udaljenost sa koje se rakete ispaljuju obično oko 360 metara, zbog čega postoji velika opasnost da avion bude

pogođen eksplozijom svojih sopstvenih raketa na jednoj strani, dok je na drugoj strani potreba da se izbegne dejstvu neprijateljske P. A. odbrane takva da je avion primoran da što pre napusti napadnuto područje. Pored toga, eksplozija raketa prouzrokuje veliki dim i prašinu, što također sprečava tačno osmatranje postignutih rezultata. Uobičajena naknadna proveravanja od strane Wing-a, nakon kojih su često sledila priznanja, kao i naknadne depeše koje su ponekad stizale od jedinica Jugoslovenske armije sa kojima smo sarađivali (VIII korpus, IV armija), dovoljan su dokaz o tačnom i uspešnom izvršavanju zadataka.

Opseg štete nanesene neprijatelju u ljudstvu i materijalu prilikom napada na neprijateljske garnizone, štabove, slagališta, utvrđene položaje, artiljerijske položaje, itd. ostao je u većini slučajeva nepoznat.

Približni i skromno procenjeni gubici koji su naneseni neprijatelju su sledeći:

uništeno, odnosno oštećeno:

42 broda, šlepa, trabakule, brodova za iskrcavanje i drugih plovnih objekata razne veličine;
70 motornih vozila, benzinskih cisterni, konjskih kola;
10 lokomotiva;
42 željeznička vagona:
83 kuće;
1 električna centrala;
1 radio-stanica;
2 mosta.

Pored toga, izvestan broj topovskih položaja, mitraljeskih gnezda, skladišta municije i benzina, osmatračkih stanica, železničkih stanica i pruga.

Susreta sa neprijateljskim avionima nije bilo.

10) ***Neprijateljsko protivdejstvo.***

Neprijatelj je u našoj zemlji raspolagao sa većim brojem topova od 20 i 40 mm, te protivavionskih mitraljeza namenjenih za odbranu od formacija niskoletećih aviona, dakle upravo od takvih napada kakve je vršila naša jedinica. Ovako postavljena odbrana je bila dosta efikasna i pretstavljala je ozbiljnu opasnost za napadača. Sa operacija se nije vratilo 9 aviona, od čega su 3 izgubljena usled neprijateljske P.A. odbrane. Pored toga, usled dejstva P.A. odbrane izgubljeno je još nekoliko aviona, ali su piloti uspeli da se dovuku do svojih baza, dok je veći broj aviona bio lakše ili teže oštećen.

11) ***Način komandovanja.***

Operativna komanda i izdavanje zadataka je bilo potpuno u rukama britanskih komandanata (komandant 281 Wing-a, k-t RAF Station Vis, k-t RAF Detachment Zemunik — Skabrnja) a prema naređenjima i obaveštenjima, koja su oni primali od BAF-a. Oni su naređivali pojedinosti kao: cilj, broj aviona, vreme poletanja i si.

Saradnja i veza sa jedinicama Jugoslovenske armije također je bila potpuno u rukama BAF-a. Vezu su održavali britanski oficiri za vezu pri štabovima naših jedinica.

Zadaci su izdavani usmeno ili telefonski. Rezultate operacija eskadrila je saopštavala britanskim komandantima neposredno nakon izvršenog zadatka, opet usmeno ili telefonski, a sutradan pismeno.

Iskustvo je pokazalo da je najbolje kada se zadaci izdaju dovoljno vremena pre poletanja kako bi vođa i piloti imali dosta vremena na raspoloženju da se navigacijski i taktički pripreme za izvršenje zadatka, te kada su dati iscrpni podaci o samome cilju, neprijatelju te o opštoj situaciji.

i 2) ***Saradnja naše jedinice sa jedinicama Jugoslovenske armije.***

Do neke uske i trajnije saradnje sa jedinicama naše Armije nije dolazilo:

I) usled pomanjkanja sretstava za vezu:

II) zato što je vezu sa BAF-om obavljalo britansko osoblje pri našim jedinicama, koje je prema obaveštenjima bilo prilično komotno tako, da smo zadatke od njih primali ili prekasno ili pak nikako;

III) usled rezervisanosti sa kojom su neki naši komandanti posmatrali saradnju sa engleskom avijacijom (a mi smo bili u njenom sastavu);

IV) usled potcenjivanja značaja i važnosti saradnje sa vazduhoplovstvom, koje su pokazivale izvesne naše komande;

Saradnja, pak, i kada je bilo, bila je otežana nedovoljnim podacima o cilju i neprijatelju uopšte.

13) ***Taktička iskustva stečena u radu.***

a) ***Raketa kao oružje.*** Raketa je srazmerno novo oružje, pa njene mogućnosti nisu do kraja ispitane, što je prouzrokovalo otsustvo neke izrađene taktike, zbog čega smo se morali oslanjati većim delom na iskustva sticana tokom dejstvovanja. Na kursu u Šalufi taktička pitanja nisu uopšte temeljito obrađivana, zbog čega se kod svakog novog cilja u početku moralo eksperi-

mentisati. U svakom slučaju raketa se je pokazala kao veoma efikasno oružje pri napadima na izvesne manje ali jake ciljeve.

b) ***Raketa u odnosu na različite vrste ciljeva.*** Iskustvo je pokazalo da je raketa veoma opasno oružje protiv trgovačkog brodovlja, te manjih ratnih jedinica, zatim protiv tenkova, lokomotiva, manjih industrijskih i drugih objekata kao što su električne centrale, radarske stanice, štabovi, slagališta, kasarne, kada se radi o specifično određenim objektima a ne o celim mestima. Protiv ovih ciljeva avioni sa raketnim naoružanjem će dejstvovati efikasnije od aviona naoružanih bombama ili avionskim topovima, te će zahtevati manju potrošnju municije i manje snaga za postignuće jednakih rezultata.

Isto tako dobri ciljevi su neprijateljske kolone motornih vozila i koncentracije trupa na maršu, ali su za ovakve ciljeve relativno uspešniji avioni sa topovima i mitraljezima.

Raketama se također mogu napadati artiljerijski položaji, mitraljeska gnezda, osmatračke stanice, železničke stanice i pruge, te mostovi, poljske i stalne fortifikacije, ali je uspešno dejstvo uslovljeno tačnim određenjem cilja (što je često nemoguće bez fotografije cilja, a takvu je teško dobiti) i neprijateljskom kamuflažom. Kod ovih ciljeva raketno naoružanje ne pruža osobitih prednosti u poređenju sa bombarderima (prostorno bombardovanje) i lovcima-bombarderima.

c) ***Vrste napada i njihova efikasnost.*** Uglavnom se upotrebljavaju dve vrste napada i to:

I) Napad iz niskog leta. Ovo je najuspešnija vrsta napada, jer omogućava maksimalno iznenađenje, precizno pogađanje, korišćenje terena radi iznenađenja i zaštite od dejstva neprijateljske P.A. odbrane, te relativno dobru bezbednost po napadača, koji se u ovom slučaju izlaže samo vrlo kratko vreme neprijateljskom dejstvu. Opasan je zbog mogućnosti da se uđe u oblast vlastite eksplozije i opasnosti normalno skopčanih sa brišućim letom, kao i zbog nemogućnosti spasavanja u slučaju da je avion ili pilot pogođen. Pored toga, ova vrsta napada stavlja maksimalne zahteve na pilota u njegovom znanju pilotaže i navigacije.

II) Napad iz obrušavanja. Ovaj način pretpostavlja prilaz neprijatelju odnosno cilju na većoj visini, što u većini slučajeva isključuje iznenađenje, manje je precizan, te izlaže napadača duže vremena dejstvu neprijateljske P.A. odbrane, ali je manje opasan kod izvođenja i omogućava spasavanje i u slučajevima kada je avion onesposobljen.

Pri napadu se mogu ispaljivati rakete bilo pojedinačno, bilo salvom, što će uvek zavisiti od prirode cilja i od jačine neprijateljske odbrane. U svakom slučaju ne vršiti više od jednog

napada, a ako preostane raketa, onda potražiti drugi cilj, ili se pak udaljiti pa ponovno doći iz jednog drugog pravca.

Za sve vrste napada korisno je da se cilju priđe iz sunca, a isto tako je dobro ako se bilo jedan avion sa raketama, bilo pak pratnja, uputi na tučenje neprijateljske P.A. odbrane kada je njen položaj poznat ili se pak u toku napada primeti. Ako se P.A. odbrana napada raketama, onda se preporučuje da taj napad izvede vođa.

Brzina i odlučnost u izvođenju napada su neophodni, jer neprijatelju daju najmanje vremena da reagira, što umanjuje gubitke napadača.

Najpogodnija taktička formacija za napad je četvorka ili pak više četvorki upućenih jedna iza druge u izvesnim vremenskim razmacima.

Vreme najpogodnije za napad je rano u zoru i pred veče.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. komandira, kapetan,
(M. P.) pilot-lovac,
Miloš M. Marinović
Miloš M. Marinović

Sastavio:
operat. oficir, vojni izviđač,
major,
Maks J. Kocjančić
Maks J. Kocjančić

Prilog br. 1

FORMACIJA LOVACKO-BOMBARDERSKOG SKVADRONA

Aviona jednoseda	**16**
Mehaničkih vozila:	
osobni Jeep	1
poluteretni kamion	3
teretni kamion od 3 tone	21
kamion-oružarnica 3 tone	1
kamion-kuhinja 3 tone	1
kamion-sanitetski materijal 3 tone	1
kola-kancelarija	1
kola-magacin	2
kola-svetionik dozivač	1
kola-elektr. centrala 7 KW	1

cisterna za vodu 1500 lit	2
cisterna za benzin 4000 lit	4
ambulantna kola	1
požarna kola	1
kola-platforma	1
signalna kola razne vrste	5
motorbicikla	2
bicikla	4
Svega . . .	53

OSOBLJA:	oficira	podoficira	^jnika	SVEGA
Štab i adm. odelj.	6+	4	41	51
Piloti	9	11	—	20
»A« odeljenje	1+	3	41	45
»B« odeljenje	1+	3	41	45
Radionica	—	6	34	40
Saobraćajna sekcija	—	2	26	28
Signalna sekcija	2	3	20	25
Svega i ukupno	19	32	203	254

Napomena: + su piloti, prema tome ima ukupno 23 pilota u skvadronu[5]

Prilog br. la

BROJNO STANJE 2 LOVAČKE ESKADRILE J. A.
(351 (jugoslovenski) skvadron)[6]

Aviona jednoseda (naoružanih raketama) . . 17 **Hurricana IV**

Mehaničkih vozila:

Osobni Jeep	1
Poluteretni kamion	3
Teretni kamion 3 tone	25
Kamion-oružarnica	—
Kamion-kuhinja 3 tone	2
Kamion-sanit. mater	—
Kola-kancelarija (prikolica)	1
Kola-magacin (prikolica)	2
Kola-svetionik-dozivač	—

[5] i [7] Svaki krstić (+) označava jednog pilota. Formacijom je bilo predviđeno 20 pilota i po jedan pilot u komandi eskadrile i komandama odeljenja — svega 23 pilota, odnosno 19, koliko ih je bilo na licu.

[6] Odnosi se na stvarno stanje te eskadrile.

Kola-elek. centr. prikolica 7 KW	1
Cisterna za vodu 1500 lit.	2
Cisterna za benzin 2500 lit.	2
Cisterna za benzin 4000 lit.	2
Ambulantna kola	1
Požarna kola	1
Kola-platforma	1
Kola-grejač za avionske motore	1
Oficirska kola	1
Prikolica mala	1
Signalna kola:	
Tip ME 316 (radionica)	1
Tip ME 21 (radiotelegraf)	2
Tip ME 23 (radiotelegraf)	1
Tip ME 52 (kancelarija)	1
Tip T 105 (goniometar)	1
Tip FKT IV (flying control)	1
Motorcikla	3
Bicikla	4
Svega	61

OSOBLJA:	oficira	podoficira	i vojnika	SVEGA
Štab i adm. odeljenje	5+	4	35	44
Piloti	16	—	—	16
»A« odeljenje	4+	11	23	38
»B« odeljenje	1+	8	29	38
Radionica	3	11	22	36
Signal sekc.	1	—	14	15
Saobrać. sekc.	—	8	23	31
Svega i ukupno	30	42	146	218

\+ po jedan pilot, tako da squadron ima 19 pilota[7]

Prilog br. 2

PREGLED BROJNOG STANJA PILOTA

2 lovačke eskadrile (351 Squadrona) Jugoslovenske armije

Cin	Ime	rod starı	1UJ izvršenih zadataka	Primedbe
kap.	Cenić Aleksandar	28	62	Komandant[8] eskadrile nestao na preletu Zemun--Zemunik, 3/5/ 1945 g.
kap.	Marinović Miloš	32	62	Komandir »A« odeljenja

[8] Treba: komandir eskadrile (tada je bila uobičajena upotreba naz'va komandant eskadrile).

por. Majcen Branivo.i	28	61	Komandir »B« odeljenja
kap. Jež Franjo	32	53	Zamenik komandira »B« odeljenja
kap. Zdrajevski Cirilo	30	37	Zamenik komandira »A« odeljenja
kap. Karić Milan	31	8	Iskočio sa padobranom na operaciji 4/11/44; javio se iz nem. zarobljen,
por. Frankl Ljubomir	27	27	Radi povreda zadobijenih prilikom automobilske nesreće bio na lečenju, zatim na školovanju i došao u jedinicu 12/3/1945 g.
por. Rebula Danilo	29	46	
por. Pepel Bogomil	30	58	
ppor. Vouk Stanislav	34	4	Poginuo na operaciji 20/10 /44» g.
ppor. Vemić Nikola	33	5	Došao u jedinicu nak naknadnog školovanja 22. marta, poginuo na operaciji 5(4)1945 g.[10]
ppor. Ratkovčić Dragan	24	50	
ppor. Purić Luka	24	3	Zbog povreda zadobijenih prilikom poletanja 21/10/44 bio na lečenju i došao u jedinicu početkom maja 1945 g.
ppor. Vlahov Nikola	27	64	
zast. Klokočovnik Josip	24	50	
zast. Todorović Dragoslav	31	49	
zast. Antončić Janez	28	56	
zast. Pešić Jovan	22		Poginuo na prvoj opera? ji 9./10/44.[11]
zast. Krsnik Nenad	22	55	
zast. Dvorski Ljubomir	24	62	
zast. Prebeg Tugomir	22	45	Zbog povreda zadobijenih prilikom let.[ačke] nesreće u Šalufi[12] 20/9/44 bio na lečenju i stigao u jedinicu 10/1/1945 g.
zast. Završnik Ernest	24	57	
zast. Pavičić Vlado	21	56	
		970	

[9] Pri napadu na delove nemačke 369. legionarske divizije (oboren od nemačke protivavionske artiljerije).

[10] Pri napadu na nemačke položaje kod Babinog Potoka, udarivši u brdo.

[11] Izgubio se iz grupe i nestao između Risna i Visa.

[12] Eskadrila se nalazila krajem septembra i početkom oktobra 1944. na trenažnom raketnom kursu u Šalufi (Egipat).

Prilog br. 3

PREGLED OPERACIJSKIH ZADATAKA, IZLAZAKA I OPERACIJSKIH ČASOVA LETENJA PO MESECIMA 2 LOVAČKE ESKADRILE (351 SQDN.) JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Mesec	Oper. zadataka		Oper, izlazaka		Oper, časova letenja
Oktobar 1944	13	50	a) Protiv instai, na zemlji b) Protiv brodovlja i luka	40 10	214 čas. 39 min.
Novembar 1944	37	137	a) Protiv instai, na zemlji b) Protiv brodovlja i luka c) Oružana izviđanja	77 29 32	223 čas. 07 min.
Decembar 1944	26	122	a) Oružana izviđanja b) Specijalni (intruder patrole)[13]	58 64	204 čas. 52 min.
Januar 1945	16	73	a) Protiv instai, na zemlji b) Protiv brodovlja i luka c) Specijalni (intruder patrole)	10 31 32	125.00 čas.
Februar 1945 g.	48	209	a) Protiv inst. na zemlji b) Protiv brodovlja i luka	71 64	
»			c) Specijalni (intrud. patr.) d) Izviđanje vremena e) Traženje nest. aviona	68 4 2	334 čas. 25 min.
Mart 1945	27	147	a) Protiv inst. na zemlji b) Protiv brodovlja i luka c) Oružana izviđanja	129 8 10	149 čas. 30 min.
April 1945	59	232	a) Protiv inst. na zemlji b) Protiv brodovlja i luka c) Specijalni (intr. patr.) d) Traženje mina e) Praćenje konvoja	4 79 117 18 14	302 čas. 20 min.
Ukupno	226	970			1427 čas. 18 min.

[13] Reč je o vrsti slobodnog lova.

BR. 207

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. LOVAČKOG VAZDUHOPLOVNOG PUKA ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU U MAJU 1945. GODINE[1]

ŠTABU KOMANDE VAZDUHOPLOVSTVA
(Operativno odeljenje)

Dostavlja mesečni
• oper. izveštaj za
mesec maj 1945. g.

Na osnovu dobivenih uputa a po usmenom naređenju komandanta Vazduhoplovstva dostavlja se mesečni operativni izveštaj 1. vazduh. lovačkog puka J.A. za mesec maj 1945. g. po sledećim tačkama.

I. ***Kratki podaci o situaciji na zemlji i u vazduhu:***

Prva i Druga lovačka eskadrila 1. vazduh. lovačkog puka su bile u periodu od 1—18. maja o.g., kada je bio formiran ovaj puk, još u sastavu Balkanskog vazduhoplovstva (B.A.F.) kao 351. i 352. jug. skvadron te bile u komandnom, operativnom i disciplinskom pogledu podređene 281. Wingu. Detaljnije o tome je bilo izloženo u »Bojnim relacijama« obeju eskadrila sa 30. aprilom 1945. g. zaključno, a koje je ovaj puk dostavio Štabu Vazduhoplovstva.[2] U vremenu od 1—8. maja nije bilo operativnih zadataka, Englezi nam istih iz nepoznatih razloga nisu davali, iako su oni još odlazili svakog dana u operacije. 9. maja su obadve eskadrile trebale izvršiti napad na neprij. trupe na poluotoku Sv. Katarina kod Pulja[3] koje su se tamo utvrdile a nisu se htele predati jedinicama IV armije. Ova operacija je trebala da bude izvršena na traženje komandanta IV armije a po usmenom dogovoru između komandanta Vazduhoplovstva generalmajora Pirea i komandanta Balkanskog vazduhoplovstva- odnosno kdta 281. Winga. Pošto su se neprij. trupe u toku noći predale a ugovoreni signali (zelene rakete) nisu bili dobijeni kada je Prva sekcija Spitfajera došla iznad cilja, to pomenuti oper. zadatak nije bio izvršen.

[1] Kopija originala (pisana mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 3/4, к. 1460.

[2] Vidi dok. br. 197 i 206.

[3] To jest Pule.

U cilju uspostavljanja veze i uske saradnje između obadve eskadrile i IV j.[4] armije je bio upućen u Stab isti jedan oficir za vezu, koji je izradio plan za vezu i saradnju, ali do toga u praksi nije ni došlo jer nisu bili traženi nikakvi operativni zadaci više iz razloga što je svaki organizovani otpor neprijatelja prestao, tako da je period od 10—31. maja bio bez operacija.

II. ***Borbeni rad eskadrila uopšte:***

Bez sadržaja

III. ***Kratak pregled borbenih i neborbenih letova:***

Prva lovačka eskadrila je u toku meseca izvršila:

3 borbena leta u trajanju od 5 čas. 20 min. na avionima tipa Spitfajer V
172 neborbena leta u trajanju od 271 čas. 5 min. —„—
26 neborbena leta u trajanju od 25 čas. 55 min. na avionima tipa B. J.[5] (Biker).

Druga lovačka eskadrila je u u toku meseca izvršila:

4 borbena leta u trajanju od 5 čas. 40 min. na avionima tipa Hariken IV.
126 neborbenih letova u trajanju od 211 čas. -„-
3 neborbena leta u -„- od 1 časa -„-
Spitfajer V.
2 neborbena leta u trajanju od 3 časa 35 min. na avionu tipa Ferčajld.

IV. ***Meteorološki uslovi:***

Meteorološki uslovi u toku meseca maja su bili vrlo dobri. Napominje se da za sada na aerodromu Skabrnji ne postoji nikakva meteorološka stanica niti je ista predviđena u formaciji ovoga puka.

V. ***Taktička dejstva avijacije:***

Bez sadržaja.

VI. ***Veza:***

a. ***Unutrašnja veza:***

Unutrašnja veza je uglavnom telefonska. Sva važnija odeijenja i kancelarije su snabdevene telefonima. U upotrebi su za sada 2 telefonske centrale (poljske) sa 20 telefona.

[4] jugoslovenska
[5] »Biker jungman«

b. ***Veza sa trupama na zemlji:***

Puk ima vezu sa Štabom IV armije putem radiotelegrafije. Radi se također na uspostavljanju veze sa Štabom Vazduhoplovstva i Štabom grupe vazduh. divizija ali pomenuta veza još nije mogla biti uspostavljena.

c. Veza između aviona:

Veza između aviona i aviona i zemlje je radiotelefonska sa vrlo rijetkim slučajevima greške. Svaki pilot može automatski da bira 3 razna talasa, koji se podešavaju na zemlji. Radi se na ultrakratkim talasima uz pomoć kristala frekvence, koji je upotrebljavalo Balkansko vazduhoplovstvo (B.A.F.).

VII. ***Sadejstvo između vidova avijacije:***

Bez sadržaja.

VIII. ***Borbena obuka:***

Pošto su eskadrile izvršile svu potrebnu trenažu i prethodne kurseve a bile u operacijama jedna od augusta a druga od oktobra 1944. g., to se nije izvodila nikakva naročita borbena obuka u toku meseca. Da bi se održavala stalna trenaža i bojna sposobnost pilota, odnosno eskadrila uopšte, to su isti izvršili niz letova u svrhu navigacije i orijentacije. Zatim letenje u raznim formacijama, prestrojavanje u formaciji, nisko poletanje itd. Započelo se tako isto sa školovanjem pilota Druge lovačke eskadrile na avionima tipa Spitfajer V.

IX. ***Borbeni primeri:***

U toku meseca maja nije bilo borbenih primera.

X. ***Gubitci:***

30. maja o.g. poginuo je prilikom letačkog udesa na avionu tipa »Harward« pilot Druge lovačke eskadrile potporučnik Vlahov Nikola, koji je pored redovne dužnosti leteo kao nastavnik letenja u I pilotskoj školi u aerobazi Zemunik. Imenovani je bio primer dobrog letača i borca.

XI. ***Zaključak:***

Dostavlja se gornji izveštaj sa napomenom da je 1. vazduh. lovački puk formiran tek 18. maja o.g., dakle kad je rat bio već završen i nije bilo više operacija, pa su u vezi s tim izvesne rubrike i prilozi ostali bez sadržaja.

Načelnik štaba, major

BB. 208

RELACIJA 113. VAZDUHOPLOVNOG LOVAČKOG PUKA STABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA MAJ 1945. GODINE[1]

RELACIJA

113. vazduhoplovnog lovačkog puka od 1. do 31. maja 1945. god.
(Karta Jugoslavije 1:500 000)

1. DISLOKACIJE

Od 1. do 13. maja 1945. godine 113. vazduhoplovni lovački puk bio je u Bačkom Brestovcu;

od 13. do 28. maja 1945. godine 113. vazduhoplovni lovački puk bio je u Plesu;

od 28. maja do . .. 113. vazduhoplovni lovački puk nalazi se u Ljubljani.

2. — PREBAZIRANJE

1. — Po naređenju Štaba grupe vazduhoplovnih divizija usledio je pokret iz Bačkog Brestovca u cilju prebaziranja na aerodrom u Kalinovcu.[2] Prednje odeljenje — operativna grupa sa najpotrebnijim ljudstvom za prihvat aviona — krenulo je u Kalinovac 8. maja 1945. godine. Međutim, usled oslobođenja Zagreba ovo naređenje je izmenjeno tako da se krene na aerodrom Pleso kod Velike Gorice kraj Zagreba. Prednje odeljenje krenulo je iz Kalinovca za Pleso i tamo stiglo kamionima 12. maja 1945. godine. Neletački deo puka sa Štabom, ostalim pilotima i materijalom krenuo je 8. maja 1945. godine iz Bačkog Brestovca u pravcu nove tačke železnicom preko Mohača i Barča. U sastavu transporta je bio i 423. vazduhoplovni jurišni puk sa 79. bataljonom aerodromske službe. Letači su preleteli na dan 13. maja iz Bačkog Brestovca direktno u Pleso.

2. — Po naredbi Štaba 42. vazduhoplovne divizije str. pov. br. 4 od 24. maja 1945. godine u 18.00 časova u Zagrebu, 113. vazduhoplovni lovački puk prebazirao se iz Plesa na aerodrom Ljubljana. Prednje odeljenje za prihvat krenulo je i stiglo 26. maja 1945. godine u Ljubljanu, na aerodrom kod mesta Marija Djevica u Polju.[3] Ostalo ljudstvo i materijal krenulo je

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5/2—4, к. 1450.
[2] Kod Đurđevca, u Podravini
[3] Treba: Devica Marija v Polju.

27. maja 1945. godine i stiglo na novu tačku 31. maja 1945. godine. Prelet prvog dela letačkog sastava [od] 18 aviona sa komandantom puka izvršen je na dan 28. maja 1945. godine iz Plesa u Ljubljanu u vremenu od 12,15 do 14,50 časova. Prelet drugog dela sa preostalih 10 aviona izvršen je na dan 29. maja 1945. godine u vremenu od 14,00 do 15,10 časova, takođe prema planu o preletu komande ovoga puka.

3. — OPERATIVNI RAD PUKA U MESECU MAJU 1945. GODINE

1. — 113. vazduhoplovni lovački puk prema naređenjima Grupe vazduhoplovnih divizija i 11. vazduhoplovne divizije, kao i zapovestima štaba 42. vozduhoplovne divizije, nalazio se od 1. do 18. maja 1945. godine u punoj borbenoj pripravnosti. Od 18. maja 1945. godine pa do kraja istoga meseca, prema zapovesti štaba 42. vazduhoplovne divizije str. pov. br. 4 od 18. maja 1945. godine u 20,00 časova, 113. vazduhoplovni lovački puk imao je na svome aerodromu od svanuća pa do mraka u pripravnosti 2 aviona »Jak-1« za poletanje odmah po komandi načelnika štaba 42. vazduhoplovne divizije.

Na dan 18. maja 1945. godine prestao je svaki otpor neprijatelja, a njegovo razoružanje je nastavljeno kao i privođenje zarobljenika. Naša je vojska dovršavala čišćenje preostalih grupica neprijatelja koje su se krile po šumama i planinama.

2. — U mesecu maju 1945. godine 113. vazduhoplovni lovački puk izvršio je 10 borbenih letova sa 10 ratnih zadataka. Ukupno trajanje svih letova iznosilo je 9,45 časova. Ratni zadaci dobiveni su na dan 15. maja i istog dana bili izvršeni. Svi ovi zadaci bili su: izviđanje žive sile i tehnike neprijatelja u reonima Celje, Sv. Peter, Dravograd, Celovec, Crna, Solčava, Slovenjgradec, Leše, Blajburg, Rüden, Felkermark,[4] Eberndorf, Perger[5] i Vrsnik. Rezultat izviđanja bio je: u Dravogradu mnogo motornih vozila, na putu Dravograd — Leše kretanje motornih vozila u oba pravca. U Dravogradu naša vojska. Jugozapadno od Dravograda, u pravcu Leše — Crna, oko 300 motornih vozila, čelo kolone u Crni, a začelje 3 km ispred Dravograda.

3. — Pri vršenju ovih ratnih zadataka nije bilo mitraljiranja ni šturmovanja na ciljeve. Stoga u mesecu maju 1945. godine 113. vazduhoplovni lovački puk nije uništio nikakav materijal neprijatelja.

4. — Gubitaka aviona ovaj puk u mesecu maju 1945. godine "nije imao pri vršenju ratnih zadataka.

[4] Pogrešno; treba: Felkermarkt, varošica u Austriji.
[5] Pogrešno; treba: Perg, selo u Austriji.

5. — Utroška municije i bombi na ratnim zadacima nije bilo, jer su dobiveni i izvršeni ratni zadaci bili samo izviđanje, a neprijatelj se nalazio u završnoj fazi svog konačnog sloma, razbijen.

6. — Rukovodio je ratnim operacijama 113. vazduhoplovnog lovačkog puka u mesecu maju 1945. godine, na dan 15. istog meseca, komandant ovoga puka major-»pilot Lipovščak Milenko koji je lično učestvovao u izvršenju tih zadataka.

7. — Neprijateljska avijacija u vreme vršenja naših ratnih zadataka nije uzimala nikakvog učešća niti ometala našu. akciju. Protivavionske odbrane na strani neprijatelja takođe nije bilo.

8. — Neprijateljske trupe koje su u mesecu maju 1945. godine učestvovale u borbama sa našim trupama, kao i njihove komande, prema podacima obaveštajnog otseka ovog puka pribavljenim od sovjetske obaveštajne službe III ukrajinskog fronta, bile su sledeće:

68. i 91. armiski korpus generala Vajksa[0] i delovi 188. rez peš. divizije, 22. i 181. pešad. divizije, 1. lovačke divizije, 264, 71, 13. i 297. pešad. divizije.

9. — Pri vršenju ratnih zadataka u mesecu maju 1945. godine 113. vazduhoplovni lovački puk utrošio je 2.260 kilograma goriva za avionske motore.

10. — Zaključak: Ratni zadaci ovoga puka u mesecu maju 1945. godine bili su jednostavni, jer su se sastojali samo u izviđanju neprijatelja. Ovo izviđanje izvršeno je u svemu po pravilima Vazduhoplovne službe, na osnovu sopstvenog ratnog iskustva kao i iskustva sovjetskog vazduhoplovstva koje je pažljivo primano i proučavano od strane ličnog letačkog i komandnog sastava ovog puka. Na ratne zadatke upućivane su dvojke u kojima je vođa vršio osmatranje, a pratilac imao ulogu zaštitnika. Isti zadatak je ponovljen sa drugom dvojkom, te su po tom dobiveni rezultati sravnjeni, dopunjeni i kontrolisani. I u ovim završnim ratnim operacijama letački i komandni lični sastav ovog puka pokazao je punu gotovost, požrtvovanost i volju za predano izvršenje dobivenih zadataka, te su postavljeni ratni zadaci i ovoga puta, iako ne pri sasvim povoljnim vremenskim uslovima, izvršeni potpuno i na vreme.

Borbena gotovost puka: 27 aviona.

[6] Maksimilijan (Maximilian Weichs)

Prilog: 4 skice dislokacije 113. vazduhoplovnog lovačkog puka u maju 1945. godine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
kapetan
D.[7] V. Đuričković
(Đuričković)

Komandant
major, pilot-lovac
M.[8] Lipovšćak
(Lipovšćak)

Za načelnika štaba, pomoćnik
poručnik
Obrenov
(Obrenov)

[7] Drago
[8] Miljenko

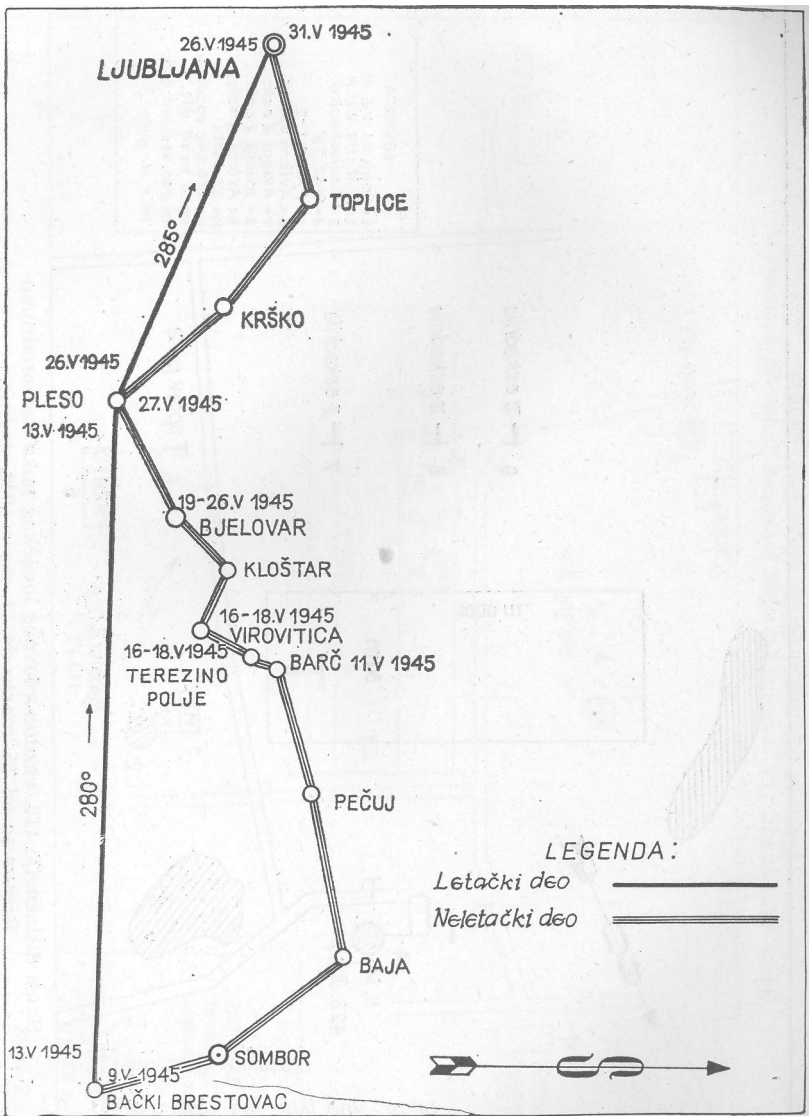

Skica dislokacije 113. vazduhoplovnog lovačkog puka u maju 1945. godine

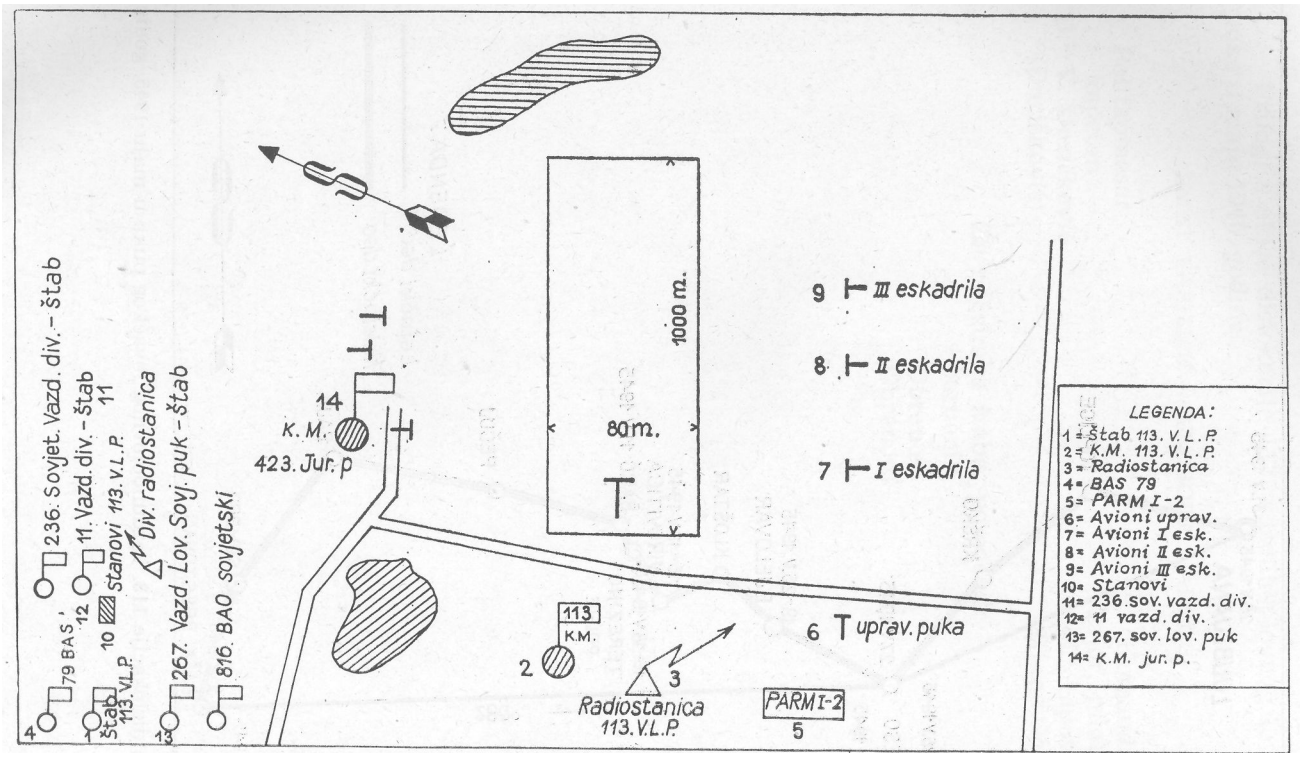

Skica dislokacije 113. vazduhoplovnog lovačkog puka na aerodromu Brestovac od 15. marta do 13. maja 1945. godine

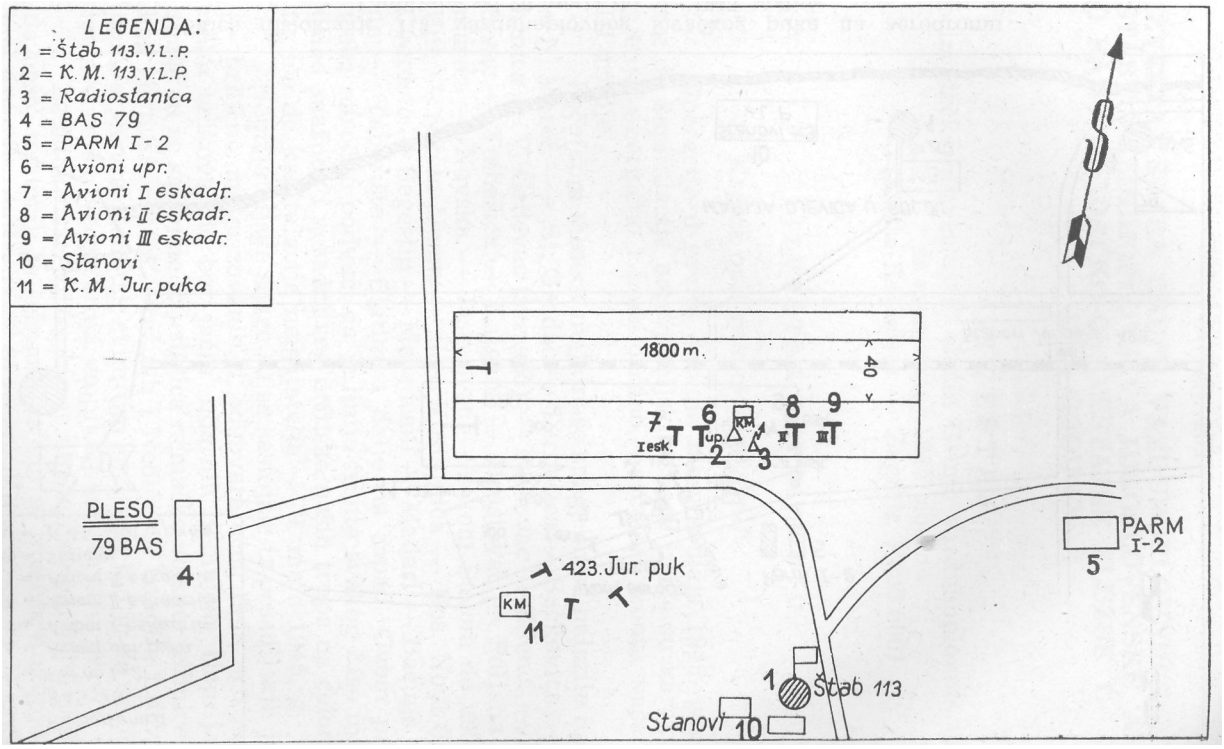

Skica dislokacije 113. vazduhoplovnog lovačkog puka na aerodromu]?leso pd 13. marta do 20. maja 1945. godine

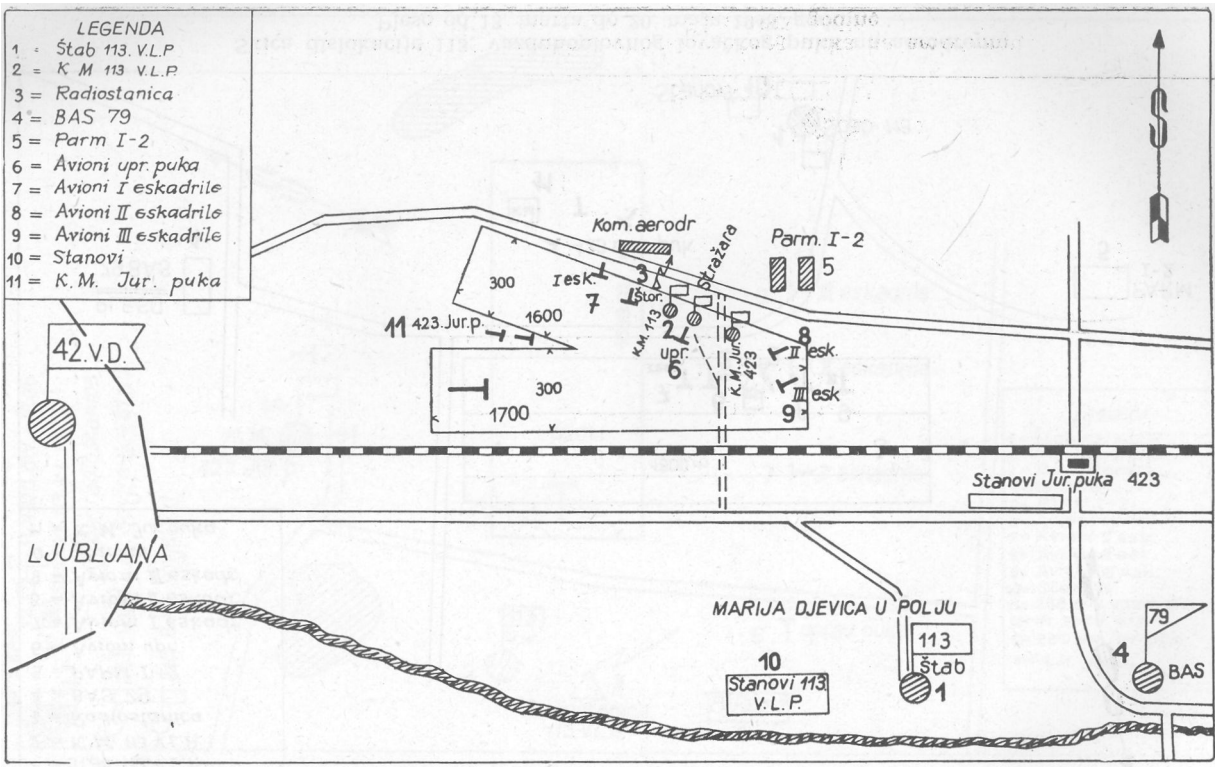

Skica dislokacije 113. vazduhoplovnog lovačkog puka na aerodromu Ljubljana od 26. maja do ... 1945. godine

BR. 209

IZVESTAJ ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU IZVIDAČKO-OBAVEŠTAJNE SLUŽBE U MAJU 1945. GODINE[1]

I Z V E S T A J
o izviđačko-obaveštajnoj službi Grupe vazduhoplovnih divizija za mesec maj 1945. godine
(Karta Kapošvar — Zagreb, 1:200.000)

I.

I Z V E Š T A J O I Z V I Đ A N J U

1. — Kratak opis situacije na zemlji

Operacije u prvim danima meseca maja 1945. godine pa sve do kapitulacije neprijateljskih snaga imale su karakter gonjenja, energično i nemilosrdno, na ćelom frontu naše I, II i III armije.

Početkom meseca maja naše snage su se nalazile na liniji: s. N. Marof — s. St. Gradac — Turnašica •— Bačkovica — V. Pisanica — V. Grđevac (sve isk.) — Pavlovac — Zdenci — Klokočevac — Tomašica — Kajgana —• Hrastovac — Poljana — Jamarica — Novska -— Jasenovac — rekom Savom do ušća reke Une — rekom Unom — Bos. Kostajnica •—• Bos. Novi (isk.) — Cvetović — Segestin — Mečencani — Mađari — Bačuga — Slana — Taborište — Slatina i dalje na zapad. Ovom prilikom treba naročito podvući da je linija fronta svakog časa menjana, usled snažnog i nezadrživog pritiska naših trupa na ćelom frontu sve do kapitulacije neprijatelja — 9. maja 1945. g.

Neprijateljske snage su se sastojale iz pešadijskih jedinica — prilično motorizovanih, i odgovarajućeg dela artiljerije, sa nešto tenkova, no bez jačih udarnih jedinica. Neprijateljske snage su se sastojale iz jedinica nemačke vojske, jedinice kozačkog korpusa, ustaša, Dražinih i Nedićevih bandita i hrvatskog[2] domobranstva. Zadatak svim tim snagama bio je da se obezbedi izvlačenje što većeg broja vojnika i sretstava u pravcu zapada.

Zadatak naše vojske bio je uništenje neprijateljskih snaga na našoj teritoriji sa težnjom da mu se preseče otstupnica prema Au.triji, dejstvujući pravcem Koprivnica — Varaždin —

[1] ip.riginal (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 27/1—3, к. 14£ÌV

[2] ,a j[1] jest: Nezavisne Države Hrvatske.

Maribor — Dravograd, snagama naše III Armije, kako bi zarobili što više neprijateljskih vojnika i zaplenili što veću količinu ratnog materijala.

Na dan objave kapitulacije pojavile su se u rejonu: Jahorina — Kalinovik — Foča, južno od Sarajeva, četničke bande, koje su, napadnute od našeg III korpusa i jedne operativne grupe vazduhoplovstva sa aerodroma Rajlovac (Sarajevo), počele povlačenje na jug u pravcu Kalinovika i u vremenu od 9. do 15. maja 45. g. bile rasturene, potučene i većim delom uništene.

Od 21. do 25. maja 45. g. vršile su te iste naše jedinice sa aerodroma Laćarak napad i tučenje utvrđenih položaja na prostoru: ušće r. Bosne u r. Savu — s. Svilaj (isk.) — s. Potočani — s. Odžak — s. Mrka Ada — ušće r. Bosne u r. Savu, posednutih od strane preostalih ustaških zlikovaca.[8]

Oba ova slična zadatka su u potpunosti izvršena, neprijateljske grupe rasturene i većim delom uništene.

2. — *Karakter dejstva neprijateljskih vazdušnih snaga*

Za vreme borbenog rada u toku meseca maja 1945. godine nije se uopšte pojavljivalo neprijateljsko vazduhoplovstvo.

3. — *Vazdušno izviđanje*

Za vreme operacija jedinice Grupe vazduhoplovnih divizija su vršile izviđanje neprijateljskih trupa, položaja i pozadine, a sve po zadacima koji su primani od pojedinih armija (I, II i III) sa kojima je sarađivala Grupa vazduhoplovnih divizija u operativnom pogledu, od Generalštaba JA preko Štaba sovjetske avijacije kao i po vlastitim podacima pribavljenim prethodnim vazdušnim izviđanjima.

Osim neposrednog izviđanja linije fronta vršeno je takođe i izviđanje pojedinih važnijih pravaca u neprijateljskoj pozadini, gde god je primećeno veće otstupanje i nagomilavanje neprijateljskih trupa, a ti su pravci bili:

Koprivnica, Varaždin, Maribor.
Križevci, Sv. Ivan Zelina, Zagreb, Dugo Selo, Čazma.
S. Popovača, Lupoglav, Dugo Selo, Varaždin.
Bjelovar, Sesvete, V. Gorica, Sisak.
Zagreb, Čelje, Dravograd.
Zagreb, Celje, Varaždin.
Koprivnica, Ludbreg, Varaždin,
Koprivnica, Križevci, Sv. Petar — Orehovec, Vuk-. rec, Sudovec.

[3] Vidi dok. br. 216.

Sisak, Karlovac.

Sesvete, Marija Bistrica, Brestovec, Bedekovčina.

Zabok, Oroslavje.

Sva su ova izviđanja vršena u cilju:

a) prikupljanja podataka o jačini neprijatelja i pravcima njegovog otstupanja;

b) otkrivanja tačaka na kojima bi eventualno neprijatelj mogao pružiti izvesnog otpora;

v) utvrđivanja jačine neprijateljskih zaštitnica;

g) pronalaženja grupisanja neprijatelja, njegovih rezervi a naročito tehničkih sretstava;

d) izviđanja i utvrđivanja sistema i vrste inženjerskih radova u cilju organizovanja odbrane;

đ) iznalaženja linija koje su dostigle naše trupe goneći neprijatelja kao i javljanje o istima;

e) izviđanja vremenskih prilika u rejonu dejstva jedinica Grupe vazduhoplovnih divizija.

Vazdušno izviđanje u toku meseca maja 1945. godine bilo je vrlo uspešno jer je uvek omogućavalo blagovremeno otkrivanje neprijateljskih namera i protivmera, koje je on preduzimao u cilju davanja organizovanijeg otpora radi izvlačenja svojih snaga i nesmetanog otstupanja, čime je omogućeno našim armijama likvidiranje još u začetku sličnih namera, tako da je gonjenje vršeno vrlo uspešno. Pored toga je vazdušno izviđanje mnogo doprinelo sistematskom uništavanju žive sile i tehnike neprijatelja koji se povlačio.

U cilju izviđanja, jedinice Grupe vazduhoplovnih divizija u toku meseca maja 1945. godine izvršile su svega 30 letova za izviđanje i to sve sa lovačkim avionima, a na fotoizviđanje (fotografisanje) izvršena su svega 2 leta sa istim avionima. Iz prednjeg se vidi da je izviđanje vršeno samo sa lovačkim avionima, što je i po pravilu, dok su jurišni avioni vršili svoj glavni zadatak: tučenje žive sile i tehnike neprijatelja.

Rad naše Operativne grupe sa aerodroma Rajlovac (Sarajevo) i Laćarak je vršen po uputstvima i naređenjima primljenim od strane našeg 3. korpusa, od koga su dobijani podaci o jačini, mestu prebivanja neprijatelja, dok su se detaljni podaci o tačnom mestu, vrsti i važnosti cilja, uglavnom neprijateljske žive sile, dobijali osmatranjem iz vazduha i odmah kako je to osmotreno, bilo je i tučeno. Sve podatke o izviđanju su u ovom slučaju dostavljali letači na jurišnim avionima na komandno mesto i to: podatke o kretanju, jačini, neprijateljskim položajima, neprijateljskoj PAA i dr. Iz ovoga se vidi da je ceo rad Operativne grupe i prikupljanje podataka o izviđanju vršen samo sa jurišnim avionima i to vrlo uspešno.

4. — *Taktika vođenja vazdušnog izviđanja*

U toku meseca maja 1945. godine vršeno je vazdušno izviđanje, kao što je pomenuto, uglavnom sa lovačkim avionima. Izviđanje je vršeno parovima u najviše slučajeva, a rede odeljenjem. Izviđanje je vodio i vršio vođa dotične formacije, s tim što su ga pratioci štitili leteći iznad njega na 150—200 m. a iza njega na 3—400 m., sve u cilju zaštite vođe od eventualnog napada neprijateljskih lovaca, a pored toga su i oni vršili osmatranja upotpunjujući podatke vođe u slučaju da je on nešto previdео.

Pored običnog — vizuelnog izviđanja, vršeno je i fotografisanje sa visine od 1500 m. pa naniže. Podaci o hitnim i važnim ciljevima koje je trebalo što pre uništiti, predavani su sa aviona u letu putem radija.

Vazdušnim izviđanjem se postiglo, da se uvek znalo tačno mesto neprijateljskih otstupajućih trupa i njegovih položaja, tako da i pored dosta spore i neusavršene veze sa zemaljskim komandovanjem, koje nam je dostavljalo podatke o kretanju naših i neprijateljskih trupa, tj. liniju fronta, nije došlo do tučenja naših trupa, a sem toga prilikom gonjenja se jedino i najtačnije dobijaju podaci vazdušnim izviđanjem uz pripomoć naših prednjih delova na zemlji, koji su obeležavanjem svojih mesta pomoću platna i davanjem ugovorenih znakova mnogo doprineli i olakšali rad naših izviđačkih organa.

Izviđanje za vreme uništavanja neprijateljske grupacije — četnika i ustaša je vršeno jurišnim avionima, pojedinim ili parovima, sa visine od 1000 — brišućeg leta.[4] U cilju izviđanja nisu izdavani nikakvi zadaci, nego je ono vršeno uporedo sa tučenjem neprijatelja. Mora se napomenuti da je zemljište na kome je vršeno uništavanje četnika umnogome otežavalo rad pilota i zahtevalo maksimum naprezanja i energije, uzevši u obzir da su piloti pored otežanog upravljanja avionima, na koje je uticao topografski stvor zemljišta, vršili ujedno i izviđanje i tučenje neprijatelja. Jedina olakšica prilikom izvršavanja tih zadataka je bilo saznanje da je nemoguća pojava neprijateljskih aviona i relativno slaba PA A neprijatelja.

5. — *Dejstvo neprijateljske PAA*

U toku operacija osmotrena je uglavnom PAA neprijatelja srednje jačine, koja je bila prinuđena da stalno menja položaje i da dejstvuje u pokretu usled naglog i uspešnog napredovanja naših trupa.

[4] To jest od 1000 m do brišućeg leta.

Primećene su sledeće snage neprijateljske PAA:

— na dan 4. maja 1945. g. po 1 baterija PAA malog kalibra, u mestima: Križevci, sa voza na ž. st. Koprivnica, sev. ist. od Čazme, sa istočne ivice Ludbrega, sa ist. Bjelovara i iz Sv. Križa;

— sledećih dana 2 baterije PAA malog kalibra iz Dugog Sela, 3 iz Varaždina, 2 iz Možđeneca, 1 na sev. iv. Sesvete, 4 iz Resnika, neutvrđene jačine sa aerodroma Lučko;

— 1 baterija erlikona[5] sa puta Sv. Ivan Zelina — Sesvete;

— 1 baterija erlikona 5 km. zap. od Dugog Sela;

— 1 baterija teške PAA sev. ist. od Zagreba, 4 baterije iz Zagreba i sev. od Zagreba;

— 1 baterija PAA malog kalibra iz s. Goluboveca;®

— 4 baterije erlikona sa ž. st. Zabok i iz svih napadnutih kolona PAA mitraljezi neutvrđene jačine.

Kao što se vidi, u toku operacija u mesecu maju 1945. godine neprijatelj je svoju PA odbranu uglavnom ispoljavao iz mesta pored kojih su prolazile njegove trupe u otstupanju kao i iz kolonr koje su se povlačile na zapad.

II.

IZVESTAJ O OBAVEŠTAJNOJ SLUŽBI

1. — Pregled neprijateljskih aerodroma i vazduhoplovnih jedinica u rejonu dejstva naših jedinica

U toku meseca maja 1945. godine nije se uopšte pojavljivalo neprijateljsko vazduhoplovstvo u rejonu dejstva naših jedinica, pa se prema tome ne može ni govoriti o upotrebi aerodroma i njegovim vazduhoplovnim snagama.

2. — *Pregled postignutih rezultata dejstva i nanetih šteta — našeg i neprijateljskog vazduhoplovstva.*

U toku operacija meseca maja 1945. godine naše jedinice su uništile: 98 kamiona, 179 kola, 18 konja, 2 automobila, 2 vagona, 16 kuća porušeno, proizvedene 4 eksplozije i 102 požara, ubijeno 1318 neprijateljskih vojnika i oficira.

Neprijateljsko vazduhoplovstvo nije nanelo nikakvih šteta ni gubitaka našim trupama pošto uopšte nije ni dejstvovalo.

[5] Reč je o protivavionskom topu.

[6] Odnosi se na s. Golubovec, kod Krapine.

3. — Pregled staza i pogodnih mesta za prinudno sletanje naših aviona u sektoru borbenog rada.

U vremenu izvršenja borbenih zadataka, uzeti su sledeći aerodromi i staze u obzir, za prinudno spuštanje naših aviona:

— *aerodromi:* Zagreb — Borongaj, Zagreb — Pleso, Zagreb — Kurilovec, Zagreb — Lučko;

— *letilišta:* Virovitica, Daranj (Mađarska), Bjelovar, Daruvar, Kalinovac, Koprivnica, Varaždin, Sisak, Grabovnica, Zagreb — Sv. Nedelja.

4. — *Linija fronta na dan 1. i 31. maja 1945. godine*

Linija fronta na dan 1. maja 1945. godine izgledala je kao što je navedeno u »izveštaju o izviđanju« tač. 1 — »kratak opis situacije na zemlji«.

Po uspešno završenom čišćenju naše zemlje od strane okupatora nije bilo nikakve linije fronta na dan 31. maja 1945. godine, pošto su prestale sve planske operacije na dan 17. maja 1945. godine.

5. — *Pregled neprijateljskih suvozemnih trupa i motorizacije na sektoru naših jedinica*

Početkom maja meseca 1945. g. neprijatelj je imao pred frontom naše I, II i III armije sledeće jedinice:

•— ostatke 91. i 68. pešad. korpusa a koje su obrazovale 11, 104. i 117. laka pešad. divizija.. 264, 22. i 181. pešad. divizija;

—• 7. SS alpisku diviziju;

— jednu kozačku diviziju;

— razbijene delove ustaških i domobranskih »udarnih divizija«;

— veće grupe četnika Draže Mihailovića i Nedića.

Sem navedenih neprijateljskih snaga bila je u pozadini fronta, u rejonu: ušće r. Bosne u r. Savu — s. Svilaj (isk.) — s. Potočani —- s. Odžak — s. Mrka Ada — Ušće r. Bosne u r. Savu, grupa zaostalih ustaških bandi koje su u tom rejonu pokušale izvesne beznadežne akcije. Takođe je i juž. od Sarajeva, u rejonu: pl. Jahorina — Kalinovik — Foča, zaostala jedna četnička banda, koja je isto tako uglavnom imala isti cilj i nameru kao i ustaški banditi.

— *Podaci o neprijateljskoj obaveštajnoj službi na našem, sektoru*

U toku meseca maja 1945. godine nismo došli ni do kakvih podataka o akcijama neprijateljske obaveštajne službe na našem sektoru.

Raspoloženje stanovništva na teritoriji naše države u mestima: Prigr. Sv. Ivanu, Bačkom Brestovcu, Klenku, Zagrebu (V. Gorica — Pleso — Lučko) i Ljubljani prema našoj Armiji kao i saradnja naroda sa Armijom bila je dobra. Nije bilo većih incidenata uperenih protiv naše Armije, jedino što su na aerodromu Zagreb — Pleso kod V. Gorice, noću 31. maja na 1. juni, diverzanti izvršili mali prepad na aerodrom, u pravcu mesta gde su raspoređeni avioni, bez uspeha, pošto je prepad od strane naših stražara bio onemogućen. O izvršiocima prepada, i pored saslušanja okolnog stanovništva, nije se moglo ništa pozitivno ustanoviti. Pretpostavlja se da su i to ostaci rasturenih ustaških formacija.

O neprijateljskoj obaveštajnoj službi i o raspoloženju stanovništva prema našim jedinicama dislociranim u Skoplju znamo po usmenom izvešiaju. komandanta te grupe, da je sve ispravno i normalno.

Poslednjih dana meseca maja 1945. g. često su nadletali aerodrom Dev. Mariju i grad Ljubljanu engleski i američki avioni. Tako je na dan 28. maja 1945. g. u 10.12 časova i 14.00 časova jedan »Liberator« preleteo aerodrom, a 29. maja u 10.30 časova nadletala su aerodrom dva »Spitfajera« u brišućem letu — sve u pravcu sever — jug.

7. — *Pregled rada obaveštajnih organa u potčinjenim jedinicama.*

Rad obaveštajnih organa se umnogome popravio i usavršio u upoređenju sa aprilom mesecom 1945. g. Iskustvo se stiče polako. A što se tiče znanja i obuke obaveštajnih organa, predviđa se tokom ovoga i idućeg meseca obuka za sve obaveštajne organe Grupe vazduhoplovnih divizija, kako bi se i na tom polju postigao što je moguće veći uspeh i jednoobraznost u radu.

Prikupljanje podataka za obaveštajnu službu vršili su dosada organi na način koji im je bio najzgodniji i najcelishodniji, što je zavisilo od stručne spreme, sposobnosti, inicijative i volje pojedinih organa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za šefa obaveštajnog otseka,
pomoćnik, pporučnik,
Jovan Jovanović
(Jovanović)

Načelnik štaba,
general-major,
Z. Ulepič
(Ulepič)

BR. 210

IZVEŠTAJ ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA MAJ 1945. GODINE[1]

Primerak broj 1

MESECNI OPERATIVNI IZVEŠTAJ
ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
ZA MESEC MAJ 1945.

(Karta 1:200.000 Bjelovar, Zagreb, Celje, Kostajnica, Banjaluka, Sarajevo, Zvornik, Dubrovnik i Plevlja — jugoslovensko izdanje).

I.

KRATKI PODACI O SITUACIJI NA ZEMLJI I U VAZDUHU

A.[1] *— Situacija na zemlji*

1) Kod neprijatelja. — Neprijatelj je početkom meseca maja imao pred frontom I, II i III armije ostatke 91. i 68. pešadiskog korpusa, a koje su činile 11, 104. i 117. laka pešadiska divizija; 264, 22 i 181. pešadisku diviziju, 7. SS-alpisku diviziju, 1 kozačku diviziju i razbijene delove domobranskih i ustaških t. zv. udarnih divizija.

Neprijatelj je pred frontom naših armija nastojao da izvuče što veći broj svojih snaga do konačne kapitulacije, koja je i bila 10. maja, kao rezultat neodoljivog naleta i koncentričnog dejstva naših armija na ovom delu evropskog fronta, t.j. prema trouglu Zagreb — Ljubljana — Maribor.

Sem navedenih neprijateljskih snaga bilo je pojedinačnih manjih grupa ustaša u pozadini fronta kod s. Svilaj, Vlaška Mala, Potočani, Odžak, u rejonu donjeg toka reke Bosne do ušća u Savu, Bos. Šamac.

Istovremeno bilo je u Bosni nekoliko manjih grupa četnika u rejonu s. Ozime i Tušila, s . Obalj — prema Dumoš pl., rejon puta Kalinovik, Foča; istočni deo Jahorine planine, zatim u rejonu s. Trbušče — Ljubina — Vrbnica — Zamršten — Popov Most — Čurevo — [r.] Sutjeska; Ozerkovići — Breze; Kalinovik — Ulog — Trbovljani.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 4/2—3, к. 1450.

Ove neprijateljske grupe povlačile su se težeći da se nekako srede i održe, čak su i dale izvestan otpor, no dejstvom našeg III korpusa uz saradnju avijacije raspršene su i uništene u vremenu od 9. do 25. maja.

2) Kod naših trupa. — Naše trupe bile su početkom maja na liniji: s. N. Marof — St. Gradac — Turnašica — Bačkovica — V. Pisanica — V. Grđevac (sve isključno) — Pavlovac — Zdenci — Klokočevac — Tomašica — Kajgana — Hrastovac — Marino Selo — Poljana — Jamarica — Novska — Jasenovac — rekom Savom uzvodno do ušća Une — isklj. Bosanska Kostajnica i Bos. Novi — s. Cvetović — Šegestin — Mečenčani — Mađari — Bačuga — Slana — Taborište — s. Slatina i dalje na zapad.

Trupe našeg III korpusa operisale su u Bosni u rejonima napred naznačenim gde su se našli ostaci četnika i ustaša, i završile su operacije 25. maja razbivši ove grupe i po uništenju istih obustavile operacije, kad je prestala i saradnja zasebne operativne grupe iz sastava 421. vazd. puka 42. divizije, koja je bila u to vreme i pridata za taj zadatak.

Zadatak naših trupa na opštem frontu bio je uništenje neprijateljskih snaga u našoj zemlji i presecanje otstupnice prema Austriji dejstvujući pravcem Koprivnica — Varaždin — Maribor — Dravograd (III armija) ujedno sa ciljem zarobljavanja neprijateljske žive sile i materijala.

B. — Situacija u vazduhu

1) Kod neprijatelja. — U toku meseca maja neprijateljsko vazduhoplovstvo nije se uopšte pojavljivalo.

2) Naša avijacija nalazila se:

42. vazd. divizija

Stab od 1. do 10. 5. u Prigrevici Sv. Ivanu
od 10. do 13. 5. u Kalinovcu (Đurđevac)
od 13. do 23. 5. u Velikoj Gorici
od 23. do 28. 5. u Zagrebu
od 28. do 31. 5. u Ljubljani.

421. puk od 1. do 9. 5. u Somboru. Dana 8. 5. jedna grupa od 15 aviona prebačena u Rajlovac radi saradnje sa III korpusom, koja je potom 18. 5. premeštena na aerodrom Laćarak, a odatle 28. 5. u Zemun. Ostatak puka iz Sombora premešten je direktno u Skoplje.

422. puk od 1. do 4. 5. u Klenku
od 4. do 24. 5. u Mađarmečke
od 24. do 31. u Velikoj Gorici (Pleso).

423. puk od 1 do 14. 5. u Bačkom Brestovcu
od 14. do 28. 5. u Vel. Gorici (Pleso)
od 28. 5. do 31. 5. u Ljubljani.

42. samostalna četa za vezu uz štab divizije.

II. vazduhoplovna divizija

Stab od 1. do 5. 5. u Bačkom Brestovcu
od 5. do 15. 5. u Mađarmečke
od 15. do 31. 5. u Skoplju.

III. puk od 1. do 15. 5. u Somboru
od 15. do 31. 5. u Skoplju.

112. puk od 1. do 4. 5. u Klenku
od 4. do 17. 5. u Mađarmečke
od 17. do 28. 5. u Lučkom (Zagreb)
od 28. do 31. 5. u Velikoj Gorici (Pleso).

113. puk od l.do 9. 5. u Bačkom Brestovcu
od 9. do 28. 5. u Velikoj Gorici (Pleso)
od 28. do 31. 5. u Ljubljani.

11. samostalna četa za vezu uz štab divizije.

Letački delovi vršili su prebaziranje vazduhom, a ostali automobilima i železnicom. Pri tome bilo je velikih teškoća usled neispravnosti železničkih komunikacija i objekata na njima, malog broja kamiona i dotrajalosti ovih. Pokazalo se da naše jedinice vršeći samostalno prebaziranje nisu imale dovoljno iskustvo za organizaciju pokreta, ali je uspeh bio ipak zadovoljavajući.

II.

BORBENI RAD GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA UOPŠTE

Rad jedinica ove grupe u toku maja zasniva se na podacima i zahtevima dobijenim direktno od I, II i III armije, kao i na osnovi podataka dobijenih sopstvenim izviđanjem. Zasebna operativna grupa iz 421. puka radila je sa aerodroma Rajlovac i Laćarak po zahtevima i zadacima dobijenim od štaba III korpusa.

Rad grupe mogao bi se podeliti u glavnom u dva perioda i to:

— Prvi od 1. do 9. maja, t.j. do kapitulacije Nemačke, u kom je vremenu jurišna avijacija uz maksimalno naprezanje, dejstvujući sa aerodroma Mađarmečke uz sadejstvo lovačke avijacije, tukla neprijateljsku živu silu i tehniku na komunikacijama Bjelovar — Sv. Ivan 2abno, Dugo Selo — Sesvete — Zagreb, Sisak — Zagreb, Sv. Ivan Zelina — Sesvete, kao i po

delovima ostalih komunikacija, koje vode u glavnom ka Zagrebu, a lovačka avijacija vršila je izviđanje na pravcima Koprivnica — Varaždin — Maribor, Križevci — Zagreb, Čazma — Zagreb — Celje — Maribor i Dravograd.

Pri ovome napadala je pogodne ciljeve kao kamione, otstupajuću pešadiju, kola, artileriju i dr. U ovom periodu naneti su teški udari neprijatelju i ubrzano njegovo rastrojenje i slom..

— Drugi period, od 9. do 31. maja, ispunjen je u glavnom pokretima i premeštanjem jedinica ove grupe, a borbeni rad vršila je samo zasebna operativna grupa od 15 aviona iz 421. jurišnog puka. Rad se sastojao u sadejstvu sa trupama III korpusa u cilju razbijanja ustaških i četničkih bandi u Bosni.

Četničke bande, koje su se pojedinačno i u grupama pojavile u rejonu sela Ozime, Tušila, Obalj prema pl. Dumoš, put Kalinovik — Foča, istočni deo Jahorine planine, s. Trbušče — Ljubina — Vrbica — Zamršten — Popov Most — [r.] Sutjeska i kod s. Ozerkovići — Breze, razbijene su i raspršene od snaga našeg III korpusa uz dobru saradnju jurišne operativne grupe.

Osim toga uništene su i ustaške bande, koje su se pojavile kod sela Bos. Svilaj, Vlaška Mala, Potočani, Odžak, te uz donji tok reke Bosne do utoka u Savu, od strane istih naših snaga i avijacije, te su i ove operacije završene konačno 25. 5. 45.

ra.

PREGLED BORBENIH I NEBORBENIH LETOVA

U toku maja bilo je	
Borbenih letova	285
Časova letenja	232.30
Neborbenih letova	541
Časova letenja	311.07

IV.

METEOROLOŠKI USLOVI

Meteo-uslovi u prvom periodu borbenog rada bili su vrlo* povoljni, dok je u drugom periodu, u glavnom pri radu u Bosni, bilo češće oblačnosti, no to nije ometalo operacije, pošto su oblaci bili prosečne visine između 2000 i 3000 m.

V.

TAKTIKA DEJSTVA AVIJACIJE

U pogledu izmene odnosno dejstva i usavršavanja taktike naše aVijacije nema novih momenata u toku maja.

VI.

VEZA

a) Veza unutar grupe vazduhoplovnih divizija:

Usled čestog premeštanja jedinica veza je bila prekidana, 110 povremeno, a kasnije stalno bila je uvedena radiotelegrafska i telefonska veza. Štab GVD imao je sa 11. divizijom radio-vezu preko Štaba Vazduhoplovstva JA, a kasnije direktnu, koja sada funkcioniše.

Sa 42. divizijom bila je veza telefonska i lična, a kasnije po prelasku divizije u Ljubljanu osigurana je dobra telefonska i radio-veza, koja sada funkcioniše. Sa pukovima koji se nalaze na aerodromima kod Zagreba postoji telefonska i kurirska, kao i lična veza.

Preko ovih veza vezani su i pukovi sa višim štabovima, a posebno pukovi koji su usled izdvajanja iz sastava svoje i pridavanja drugoj diviziji -— imaju neposrednu ličnu i telefonsku vezu sa štabovima kojima su potčinjeni.

Štab GVD, kao i štab 42. vazd. divizije nije imao vezu sa zasebnom operativnom grupom iz Rajlovac — Laćarak,[2] jer je ta grupa bila vezana sa III korpusom, od koga je primala zadatke.

b) Veza sa trupama na zemlji:

Sa štabovima I, II i III armije bila je radiotelegrafska, a za vreme dok su ovi štabovi bili u Zagrebu bila je veza telefonska i lična. Kod I i III armije nalazi se oficir za vezu.

Veza sa trupama na zemlji, t.j. u prednjim linijama bila je pomoću ugovorenih signala.

v) Avioni u vazduhu održavali su vezu putem radija i ugovorenih znakova.

VII.

SADEJSTVO IZMEĐU VIDOVA AVIJACIJE

Lovačka avijacija redovno je sadejstvovala jurišnoj avijaciji, sem kod operativne grupe, koja je dejstvovala u Bosni, gde - stvarno nije ni bilo potrebe za neku saradnju, pošto se neprijateljska avijacija nije ni pojavljivala.

Saradnja je bila olakšana tim, što su pukovi koji sadejstvuju bili uvek na istom aerodromu, te je omogućena veza i dogovor za svaki pojedini zadatak.

[2] Reč je o grupi od 15 aviona iz 421. vazduhoplovnog jurišnog puka. Grupa je sa aerodroma Rajlovac dejstvovala od 8. do 18 -maja, a sa aerodroma Laćarak od 18. do 28. maja 1945 (vidi dok. br. 216).

Vili.

BORBENA OBUKA

Trenažnog letenja na ukupno svim tipovima aviona bilo je:
Kod 42. divizije — 129 letova sa 17.31 časova letenja.
Kod 11. divizije — 384 leta sa 182.37 časova letenja

NASTAVA

	Kod 42. vazd. diviz.			Kod 11. diviz.	
IZ PREDMETA	Piloti	Strelci	Tehn. osoblje	Piloti	Tehn. osoblje
	časova			časova	
Navigacija i orijentacija	25	6		36	
Taktika avijacije	18	6	14		
Nastava za gađanje i bombardovanje	2				
Aerodinamika	2				
Meteorologija	2	2		9	
Tehnika pilotiranja	5			10	
Naoružanje	9	14	57	8	48
Služba veze	3	4			
Opis aviona i motora	2	3			
Vazd. strel. služba	6	28	7		
Poznavanje spec-pribora			123		
Specijalna služba			8	12	
Opis i rukovanje padobranom			2		
Higijena	2	4			
Pešadiski egzercir	4	14	50		43
Proučavanje rejona dejstva	12				
Praktični radovi	49				137
Svega	92	80	296	21 110	228

IX.

GUBICI

U toku maja nije bilo gubitaka u ljudstvu, a gubici u materijalu pokazani su u priloženom pregledu gubitaka.

X.

ZAKLJUČAK

Gotovo svi postavljeni zadaci izvršeni su uspešno. Nije izvršeno 1.5% zadataka usled tehničkih nedostataka i kvarova.

Rad avijacije ove grupe u saradnji sa trupama I, II i III armije doprineo je u mnogome razbijanju, gonjenju i uništenju neprijatelja.

Letači su stekli i povećali svoje ratno iskustvo, **tehničko** osoblje povećalo svoju sposobnost i istančalo rutinu, te se može

reći da ova grupa sada raspolaže sposobnim letačima i tehničkim osobljem oprobanim u ratu.

Načelnik operativno-obaveštajnog odeljenja, kapetan **Aćimović**[3] (Aćimović)

(M. P.)

Načelnik štaba general-major **Z. Ulepič** (Ulepič)

Otkucano u 2 primerka.
Primerak br. 1. Štabu Vazduhoplovstva JA.
Primerak br. 2. za arhivu GVD.

Obrazac br. 1
POVERLJIVO
Primerak br

P R E G L E D
aviona i letačkog sastava grupe vazduhoplovnih divizija
za mesec maj 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Brojno stanje na dan		Primljeno							Svega primljeno		Ispisano		Ostalo na dan		Primedbe
		aviona	letača	aviona: iz aeropl. radionice	aviona: iz rezerve	aviona: iz učevnog centra	letača: iz učevnog centra	letača: iz drugih jedinica	letača: iz bolnice		aviona	letača	aviona	letača	aviona	letača	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		18
42. vazd. divizija	11-2 UI1-2	55 1	86	1		2	11				3	11	2	7	57	90	
11. vazd. divizija	Jak	93	119				3					3	1		92	122	
Svega:	j —	149	205	1		2	14				3	14	3	7	149	212	

Načelnik operat.-obaveš. odeljenja, kapetan (Aćimović) **Aćimović**

Načelnik štaba general-major, (Ulepič) **Z. Ulepič**

(M. P.)

[3] Miljko

Obrazac br. 2
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

borbenih letova grupe vazduhoplovnih divizija
za mefsec maj 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Sa koliko se aviona letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima															
					napad na artileriju		napad na žel: vozove		napad na živu silu i tehniku neprijatelja		Fotografisanje		patroliranje		na izviđanje		na zaštitu			
					i.	č.	1.1«		let.	I čas.	1.	č.	1.	č.	1.	č.	let.	j č.	1-	č.
i [,	2 1	3	4	5	6	7	8	1 9	10	11	12	13	14	15	16		18	19	20	21
42. vazd. divizija	11-2	41	167	184 51					167	184.51										
11. vazd. divizija	Jak	64	128	147.39					36	41.50	2	2.50	10	12.30	30	35.10	50	55.49		
Svega:		105	295	332.30					203	226.41	2	2.50	10	12.30	30	35.10	50	55,49		

Načelnik operat.-obaveš. odeljenja, kapetan (Aćimović) **Aćimović**

Načelnik štaba general-major, (Ulepič) **Z. Ulepič**

(M. **P.)**

Obrazac br. 3
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

neborbenih letova kod grupe vazd. divizija za mesec maj 1945. godine

	Tip aviona	Sa koliko se avi-ona letelo	Koliko letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima								Primedba
					Trenira-nje		Veza		Preleti				
					letova	časova	letova	časova J	letova	časova	letova	(časova	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
42. vazduhopl. divizija			293	192.12	134	24.41			44	33.50	5	2.35	
11. vazduhopl. divizija			348	182.37	233	71.34			115	110.53			
S V E G A			641	374.49	367	96.15			159	144.43	5	12.35	

(M. P.)

Obrazac br. *4*
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala od jedinica grupe vazduhoplovnih divizija u mesecu maju 1945. godine

Jedinica	PAA topova Požara	Topova Eksplo-zija	Lokomotiva	Vagona	Kamiona	Automobila	Kola	Kuća	Vojnika	Konja	Aviona	Primedba
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
42. vazduhopl. divizija	102	4			73		174	16	1318	18		
11. vazduhopl. divizija				2	25	2	5					
S V E G A :	102	4		2	98	2	179	16	1318	18		

Načelnik oper.-obav. odeljenja
kapetan (Aćimović)
Aćimović (M. P.)

Načelnik štaba
general-major
Z. Ulepič

Obrazac br. 5
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

Gubitaka aviona i letača kod grupe vazduhoplovnih divizija u mesecu imaju 1945. godine

Jedinica	Tip aviona	Svega gubitaka		Od ovoga gubitka								Svega letova u mesecu	Časova letenja u mesecu	Letova		Časova letenja		Primedba
				Na borbenim letovima				Na neborbenim letovima										
		Aviona	Letača	Oboreno u vazd. borb.	Oboreno od PAA		Nije se vratilo sa zadatka	Katastrofe	Udesi					Na 1 gubitak aviona	Na 1 gubitak letača	Na 1 gubitak aviona	Na 1 gubitak letača	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
42. vazd. divizija	T1 O	2						1	1			169	141.29	84.50		70.43		
11. vazd. divizija																		
SVEGA	11-2	2			1			1	1			169	141.29	84.50		70.43 1		

Načelnik oper.-obav. odeljenja
kapetan (Aćimović)
Aćimović (M. P.)

Načelnik štaba general-major,
Z. Ulepič (Ulepič)

Obrazac br. 6
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

utrošenih bombi i municije kod grupe vazduhoplovnih divizija u mesecu maju 1945. godine

Jedinica	Bombe											Municija							
	ТАЯ 8	FAB-50	AO-60	AO-25	AO-10	AO-2.5	i AO-6.5	1 PTAB	AO-35	AO-8			ÜBT	RS-82	RS-132	V	ŠVAK	ŠKAS	UBS	ZAB
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
42. vazduhopl. divizija	53	16	82	708	184	2109			40	1038			3974	197		31415		47520		939
11. лazduhopl. divizija																5055	6260	7900		
S V E G A :	53	16	82	708	184	2109			40	1038			3974	197		36470	6260	47520	7900	939

Načelnik oper.-obav. odeljenja
kapetan (Aćimović)
Aćimović (M. P.)

Načelnik štaba
general-major (Ulepič)
Z. Ulepič

Obrazac br
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D

borbenih letova Operativne igrupe Sarajevo — Laćarak za mesec maj 1945. godine

Jedinicu	Tip aviona	Sa koliko se letelo	Koliko je bilo letova	Koliko časova letenja	Od ovoga po zadacima															
					Napad na artiljeriju		Napad na žel. vozove		Napadna živu silu teh. neprijatelja						Na izvidanje		Na zaštitu			
					let.	čas.	let.	čas.	let.	čas.	1.	č.	1.	č.	1.	č.	1.	č.	1.	č.
i	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Operativna grupa Sarajevo— Laćarak	11-2	55	84	84.47					84	84.47										
S V E G A :		55[4]	84	84.47					84	84.47										

general-major (Ulepič)
Z. Ulepič

[4] Greška; letelo se sa 15 aviona (vidi dok. br. 216).

Obrazac br
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
utrošenih bombi i municije kod Oper, grupe Sarajevo — Laćarak
u mesecu maju 1945. godine

Jedinica	Bombe													Municija						
	FAB 100	FÀB50	A050	A025	A010	A02.5	I A06.5	I PTAB	AO—8	ZAB			UBT	RS82	RS 132	VJ	SVAK	ŠKAS		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	»	12	13	14	15 j	16	17	18	19	20	21
Operativna grupa Sarajevo — Laćarak	30			110	60	2209			948	739			3345	117		15610 wee.*		25870		
Svega:	30			110	60	2209			948	739			3345	117		15610		25870		

Načelnik štaba, general-major
Z. Ulepič (Ulepič)

Obrazac br
POVERLJIVO
Primerak br. 1

P R E G L E D
uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala od Operativne grupe Sarajevo — Laćarak u mesecu maju 1945. godine

Jedinica	Eksplozija	Požara	Mitraljeza	Vagona	Kamiona	Automo-bila	Kola	Kuća	Vojnika	Konja	Aviona	Primedba
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	H	12	13
Operativna grupa Sarajevo — Laćarak	4	62	10				53	6	1010			
Svega:	4	62	10				53	6	1010			

Načelnik štaba, general-major
Z. Ulepič (Ulepič)

BR. 211

RELACIJA ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA ŠTABU VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA PERIOD OD 15. DO 31. MAJA 1945. GODINE[1]

BOJNA RELACIJA
OPERATIVNOG ŠTABA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
za period od 15. do 31. 5. 1945. g.
(Karta Jugoslavije 1:500.000 i sekcije Brod, Sarajevo, Zvornik, Dubrovnik i Plevlja 1:200.000)

(Napomena. — Bojna relacija Štaba ove grupe za period od osnivanja do 15. maja 1945. sačinjena je i poslata Štabu Vazduhoplovstva JA pod br. 00206 od 17. 5. 45.[2] te će ova obuhvatiti gore naznačeni period, a u glavnom rad zasebne operativne grupe od 15 aviona, koja je bila detašovana u Rajlovcu, a potom u Laćarku za saradnju sa trupama našeg III korpusa radi razbijanja i uništenja izvesnih grupa četnika i ustaša, koje su se pojavile u Bosni. Rad te operativne grupe od 8. do 25. maja i nije ušao u prvu bojnu relaciju).

I.

DISLOKACIJA OPERATIVNIH JEDINICA GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA
na dan 15. maja 45.

Štab grupe vazd. divizija u Prigrevica Sv. Ivanu

42. vazd. divizija

Štab u Velikoj Gorici
421. puk (bez 15 aviona) u Skoplju.
422. puk u Mađarmečke (Madžarska)
423. puk na aerodromu Zagreb — Pleso
42. samostalna četa za vezu u Zagrebu

II. vazd. divizija

Štab u Skoplju
III. vazd. puk u Skoplju
112. vazd. puk u Mađarmečke
113. vazd. puk na aerodromu Zagreb — Pleso
11. samostalna četa za vezu u Skoplju

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 4/2—4, к. 1450.
[2] Vidi dok. br. 196.

Tokom druge polovine meseca maja vršena su prebaziranja jedinica Grupe vazduhoplovnih divizija i na dan 31. 5. bila je dislokacija operativnih i pozadinskih jedinica Grupe vazduhoplovnih divizija po sledećem:

Štab grupe vazd. divizija u Zagrebu

42. vazd. divizija

Stab divizije u Ljubljani
421. puk u Skoplju
422. puk na aerodromu Zagreb — Pleso
423. puk na aerodromu Ljubljana
42. samostalna četa za vezu u Ljubljani

Specijalna pukovska aeroplanska radionica (Spec-parm) u Ljubljani.

Rezervna aeroplanska radionica (Rez-parm) u Somborn

Obične pukovske aeroplanske radionice uz pukove u Plesu, Ljubljani i Skoplju

42. pokretna aeroplanska radionica (Parb) u Ljubljani

II. vazd. divizija

Štab divizije u Skoplju
III. vazd. puk u Skoplju
112. vazd. puk na aerodromu Ljubljana
113. vazd. puk na aerodromu Ljubljana
11. samostalna četa za vezu u Skoplju

Specijalna pukovska aeroplanska radionica (Spec-parm) u Skoplju

Rezervna aeroplanska radionica (Rez-parm) u Zemunu

Obične pukovske aeroplanske radionice uz svoje pukove u Skoplju, na aerodromu Zagreb — Pleso i u Ljubljani

Pokretna aeroplanska radionica (Parb) u Skoplju.

9. Vazduhoplovna oblasna baza (VOB)

Štab u Zagrebu
78. bataljon aerodromske službe (BAS) u Skoplju
79. „ „ „ Ljubljani
910. „ „ „ „ na aerodromu Zagreb — Pleso
911. „ „ „ „ u Somboru
912. „ „ „ „ Štab i veći deo u Novom Sadu, manji deo u Zemunu
944. pa-mitralješka četa u Ljubljani
9. četa za vezu u Zagrebu
9. evakuaciona četa u Zagrebu
934. inžinjerski bataljon u Zagrebu
924. auto-bataljon u Zagrebu

974. glavno avionsko slagalište (GAS) u Zagrebu
9. intendantsko slagalište u Zagrebu

U operativnom pogledu Stabu 42. vazduhoplovne divizije u Ljubljani potčinjeni su pored pukova u Ljubljani i pukovi koji se nalaze na aerodromu Zagreb — Pleso i to 422. jurišni i 112. lovački puk.

Stabu 11. vazduhoplovne divizije u Skoplju potčinjeni su u operativnom pogledu 111. lovački i 421. jurišni puk.

Ovako dislocirane letačke jedinice Grupe vazduhoplovnih divizija nisu vršile nikakve zadatke (izuzev zasebne operativne grupe Sarajevo — Laćarak od 15 aviona), već su izvodile nastavu u letenju i teornu, držeći uvek izvestan deo u pripravnosti, koji je spreman za momentano dejstvo.

Tehničko osoblje letačkih jedinica vršilo je opravke i doterivanje letačkog materijala, a paralelno sa ovim izvođena je kod istog obuka po tehničkoj grani, ukoliko ih nije služba borbene gotovosti i pripravnosti odvojila od nastave.

Osoblje neletačkih jedinica, u dane kad nije bilo pokreta, vršilo je svoje normalne radove na snabdevanju, opravci i doterivanju raznog materijala i opreme, kao i na prikupljanju materijala zaostalog od neprijatelja, a upotrebljivog za jedinice našeg vazduhoplovstva.

Štabovi Grupe vazduhoplovnih divizija, 42. i 11. vazduhoplovne divizije razrađivali su planove, programe i rasporede za teorno-borbenu obuku uzimajući kao obrazac ruska pravila, udžbenike i propise, usvajajući već oprobani metod ruskog sistema mirnodopske obuke vazduhoplovstva za sve grane letača i neletača.

II.

BORBENI RAD OPERATIVNE GRUPE »SARAJEVO—LAĆARAK«

Prema naređenju Štaba Vazduhoplovstva JA izdvojena je iz 421. vazduhoplovnog jurišnog puka zasebna operativna grupa od 15 aviona i 8. 5. 45. upućena na aerodrom Rajlovac, odakle je vršila borbene letove i sarađivala sa trupama našeg III korpusa u Bosni na uništenju četničkih i ustaških bandi, koje su se u to vreme pojavile u Bosni.

a) *Razbijanje i uništenje četničkih grupa*

10. 5. 45. primećene su neprijateljske snage u rejonu sela Mokri Do i Ljubina jačine oko 1500 ljudi. Avijacija je izvršila 4 borbena leta, napala tu grupu, delomično nanela gubitke i rasterala ju. Neprijatelj gađao naše avione bez rezultata. Ujedno pomogla likvidaciju četnika u rejonu s. Ozime i Tušila.

11. 5. 45. neprijateljska kolona oko 1000 ljudi povlačila se od sela Obalj ka Dumoš planini. Avijacija dejstvovala bombama i mitraljezima i nanela gubitke koloni. Neprijatelj nije gađao.

12. 5. 45. avijacija tukla četničke trupe na putu Kalinovik —- Foča, koje su tada likvidirane od trupa III korpusa. Istovremeno bombardovala i mitraljirala četnike u rejonu sela Dragomirovići i k. 1451.

13. 5. 45. avijacija bombardovala i mitraljirala četnike u rejonu s. Trbušče — Ljubina — Vrbnica — Zamršten — Popov Most — Čurevo — r. Sutjeska — s. Trbušče, koji su tada uništavani od trupa našeg III korpusa.

14. 5. 45. avijacija tukla po istom cilju kao 13. 5. 45. i neprijateljske grupacije u pokazanom rejonu su likvidirane.

15. 5. 45. avijacija tukla neprijateljske grupe na pravcu Kalinovik — Ulog — Trbovljani, koje su tom prilikom uništene od trupa našeg III korpusa.

17. 5. 45. ova operativna grupa prebačena na aerodrom Laćarak odakle je pomagala uništenje i likvidaciju ustaša u Bosni sarađujući sa trupama III korpusa.

b) *Razbijanje i uništenje ustaških grupa*

21. 5. 45. avijacija tukla ustaške grupacije u selima Vlaška Mala i Odžak i sarađivala sa trupama III korpusa na uništenju istih. Neprijatelj gađao mitraljezima naše avione bez rezultata.

22. 5. 45. avijacija uništavala opkoljene ustaške grupe u rejortu: r. Sava od Bos. Šamca do kanala kod s. Bos. Svilaj — kanalom na jug do s. Potočani — s. Odžak — Mrka Ada — r. Bosnom do ušća u Savu.

23. 5. 45. avijacija tukla iste ciljeve kao i prethodnog dana.

24. 5. 45. avijacija tukla razbijene ustaške grupe u s. Prud, Mrka Ada, Odžak i Vlaška Mala.

25. 5. 45. avijacija je bombardovanjem i mitraljiranjem učestvovala u zajednici sa trupama III korpusa na likvidaciji poslednjih ustaških bandi u s. Odžak i Vlaška Mala, te je tim danom završena operacija na likvidaciji ustaških bandi u Bosni.

Ova operativna grupa od 15 aviona je potom 28. 5. 45. prebačena u Zemun, a odatle docnije u sastav svog 421. jurišnog puka u Skoplje.

III.

STANJE NAŠE AVIJACIJE U MATERIJALNOM I TEHNIČKOM POGLEDU PO ZAVRŠENOM POSLEDNJEM BORBENOM LETU. — STANJE U POGLEDU POPUNJENOSTI LJUDSTVOM

Navedeno stanje izneto je u prethodnoj bojnoj relaciji i nije se tokom druge polovine meseca maja 1945. niukoliko promenilo.

IV.

ZAKLJUČAK

U zaključku prethodne bojne relacije iznete su po radu naše avijacije konkretne činjenice, koje vrede kao takve i sada.

Novih zapažanja, te na osnovi toga i novih zaključaka лета.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR	NAČELNIK ŠTABA	KOMANDANT
potpukovnik	general-major	general-major
Lj. Momčilović	**Z. Ulepič**	**Božo Lazarević**

BR. 212

RELACIJA ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA MAJ 1945. GODINE[1]

BOJNE RELACIJE

jedinica vazduhoplovstva Jugoslovenske Armije

Karta: 1:200.000 Bjelovar — Zagreb — Celje — Kostajnica — Banja Luka — Sarajevo — Zvornik — Dubrovnik i Plevlje, jugoslovensko izdanje.

I

Kratki pregled situacije na zemlji г u vazduhu

A. — Situacija na zemlji

[2]

B. — Situacija u vazduhu

1) *Neprijatelj:* U toku meseca maja 1945. godine neprijateljsko vazduhoplovstvo nije se uopšte pojavljivalo, pa je lovačka avijacija stalno vršila borbene zadatke protiv neprijateljske žive sile i tehnike.

2) *Naša avijacija:* Dislokacija vazduhoplovnih jedinica prilog 1.
Pregled brojnog stanja . . . . prilog 2.

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 6/1—4, к. 1450. Relacija je upućena Generalštabu Jugoslovenske armije.

[2] Poglavlje »A« obrađuje na isti način »Situaciju na zemlji« kao i dok. br. 210, stoga ga Redakcija izostavlja.

II

Borbeni rad vazduhoplovnih jedinica

A. — Grupa vazduhoplovnih divizija

Borbeni rad jedinica Grupe vazd. divizija zasnivao se na naređenjima i zahtevima dobivenim direktno od I, II i III armije, kao i na osnovi podataka prikupljenjih sopstvenim izviđanjem.

Kao samostalna vazd. grupa, izdvojena iz sastava Grupe vazd. divizija, dejstvovao je 421. vazd. puk sa aerodroma Rajlovac (Sarajevo) i Laćarak, sadejstvujući i radeći po zahtevima štaba III korpusa.

Ni u ovome mesecu, kao ni ranije ne može se rasmatrati samostalan rad i uspeh naše avijacije, kao posebne vazduhoplovne operacije, nego samo kao saradnja sa trupama na zemlji.

Rad jedinica Grupe vazd. divizija može se podeliti u glavnom na dva perioda i to:

Prvi period od 1. do 9. maja, t.j. do kapitulacije Nemačke, u kome je periodu vremena jurišna avijacija, uz maksimalno naprezanje ljudstva i materijala, sa aerodroma iz Madžarske, uz sadejstvo lovačke avijacije, tukla neprijateljsku živu silu i tehniku na komunikacijama Bjelovar — Sv. Ivan Zabno, Dugo Selo — Sesvete — Zagreb, koje vode u glavnom ka Zagrebu, dok je lovačka avijacija vršila izviđanje na pravcima Koprivnica — Varaždin — Maribor, Križevci — Zagreb, Čazma — Zagreb — Celje •— Maribor i Dravograd. Pri ovom izviđanju lovačka avijacija je napadala sve pogodne neprijateljske ciljeve kao otstupajuće kolone pešadije, artilerije, automobile, kola i slično.

U ovom periodu vremena, energičnim i neumornim radom vazduhoplovne jedinice su nanele neprijatelju teške udare i gubitke i znatno doprinele da se ubrza njegovo rastrojenje i potpuni slom.

Drugi period, od 9. do 31. maja, ogleda se u borbenom radu zasebne operativne grupe oko 15 aviona iz sastava 421. jurlšnog puka, koji su sadejstvovali sa trupama III korpusa u cilju razbijanja ustaških i četničkih bandi u Bosni.

Četničke bande, koje su se pojedinačno pojavljivale u rejonu s. Ozime, Tušila, Obalj prema pl. Dumoš, put Kalinovik — Foča, istočni deo Jahorine planine, s. Trbušče •— Ljubina — Vrbnica — Zamršten — Popov Most — [r.] Sutjeska i kod s. Ozerkovići — Breze, razbijene su i uništene od snaga III korpusa uz efikasnu saradnju jurišne avijacije 421. jurišnog puka.

Sem toga u tome periodu vremena uništene su i ustaške bande, koje su se pojavile kod s. Bos. Svilaj, s. Vlaška Mala, Potočani, Odžak, u prostoru utoka r. Bosne u Savu, gde je jurišna avijacija mnogo doprinela da se i poslednji ostatci neprijatelja slome, što je usledilo 25. maja 1945.

Prilog: Pregled borbenih letova i zadataka;
Pregled uništenog i onesposobljenog neprijateljskog materijala;
Pregled utrošenih bombi i municije.

Svi navedeni podaci odnose se na rad Grupe vazduhoplovnih divizija, dok 1. vazd. lovački puk,[3] koji je bio u sastavu RAF-a u vremenu od 1. do 9. maja, nije uopšte dobivao zadatke od strane Engleza, te je prema tome borbeni rad ovoga puka završen krajem aprila 1945. g., o čemu su dostavljene relacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
potpukovnik

(M. P.)

Načelnik štaba
pukovnik
Miod.[4] N. Lozić

P r e g l e d

dislokacije vazduhoplovnih jedinica u toku meseca maja 1945.

1) Štab Grupe vazd. divizija:

1 — 15. maja 1945 — Sombor
15 — 31. maja 1945 — Zagreb

2) *Štab 11. vazd. lovačke divizije:*

1 — 5. maja 1945 — Bački Brestovac
5 — 15. » *11* — Madžarmečke
15 — 31. u *11* — Skoplje

111. puk:

1 — 15. maja 1945 — Sombor
15 — 31. *Ì }* — Skoplje

112. puk:

1 — 4. maja 1945 — Klenak
4 — 17. „ „ — Madžarmečke
17 — 28. „ „ — Lučko (Zagreb)
28 — 31. „ „ — Pleso (V. Gorica)

[3] Prvi vazduhoplovni lovački puk je formiran maja 1945. od 1. i 2. lovačke eskadrile, koje su se do tada nalazile u sastavu britanskog 281. vinga Balkanskog vazduhoplovstva (BAF). O tim eskadrilama vidi njihove bojne relacije — u dok. br. 197 i 206.

[4] Miodrag

113. puk:

1 — 9. maja 1945 — Bački Brestovac
9 — 28. „ „ — Pleso (V. Gorica)
28 — 31. „ „ — Ljubljana

3) *Štab 42. vazd. jurišne divizije:*

1 — 10. maja 1945 — Prigrevica Sv. Ivan
10 — 13. „ „ — Kalinovac (Đurđevac)
13 — 23. „ „ — Velika Gorica
23 — 28. „ „ — Zagreb
28 — 31. „ „ — Ljubljana

421. puk:

1 — 9. maja 1945 — Sombor. 8. maja jedna grupa od 15 aviona prebačena u Rajlovac radi saradnje sa III korpusom, koja je 18. maja premeštena na aerodrom Laćarak, 28. V. u Zemun, odakle u Skolpje. Ostatak puka otišao direktno iz Sombora u Skoplje.

422. puk:

1 — 4 maja 1945 — Bački Brestovac
4 — 24 „ „ — Madžarmečke
24 — 31. „ „ — V. Gorica

423. puk:

1 — 14 maja 1945 — Bački Brestovac
14 — 28. „ „ — V. Gorica
28 — 31. „ „ — Ljubljana

1. vazd. lovački puk:

1 — 31. maja 1945 — Škabrnje (Zadar)

(M. P.)

Načelnik štaba
pukovnik
Miod. N. **Lozić**

P R E G L E D

aviona i letačkog sastava GVD za mesec maj 1945. godine

Jedinica			11. vazd. div.	42. vazd. div.		1. lov. puk i		Svega
Tip aviona			Jak	IL—2	IL-2	Hari-ken	Spit-fajer	
Broj na dan 1. V. 45.		aviona	93	55	1	17	16	182
		letača	119	86		18	14	273
Primljeno	Aviona	Iz aeropl. radionice		1				1
		Iz rez. puka		2				2
		Promene unutar divizije						
	Letača	Iz učevnog centra	3	11				14
		Iz bolnice						
Svega primljeno		Aviona		3				3
		Letača	3	U				

	P A R M[5]							
	Druge jedinice							
	Borbenih	Aviona	1	2				3
		Letača		7	3	1		11
Ispisano	Ne borbenih	Aviona						
		Letača						

Ispisano škola i bolnica (letača)

Svega ispisano	Aviona	1	2				3
	Letača		7		3	1	11
Ostatak na dan 31. V 45.	Aviona	92	56	1	17	16	182
	Letača	122	90		15	13	240

Načelnik štaba
pukovnik
(M. P.) **Miod. N. Lozić**

[6] pukovska avio-radionica

Prilog 3

P R E G L E D
izvršenih borbenih letova kod Gurpe vazd. divizije u maju 1945. g.

S a d r ž a j	11. lovačka divizija	42. jurišna divizija	1. vazduhopl. lovački puk		S v e g a
Tip aviona	Jak-1, Jak-3 Jak-9	11-2	Hariken IV	Spit-faj er	
Letova	128	167 ^	4	o	302
Časova letenja	147,39	184,51	5,40	5,20	343,30
Z a d a c i: Napad na živu silu i tehniku neprijatelja		167			167

Načelnik štaba
pukovnik
Miod. N. Lozić

(M. P.)

Prilog 4

P R E G L E D
uništenog neprijateljskog materijala od jedinica vazduhoplovstva
u mesecu imaju 1945. godine

Naimenovanje	11. lovačka divizija	42. jurišna divizija	1. lovački puk	S v e g a
Kamiona	25	73	-	98
Lakih automobila	2	-	-	2
Kola	5	174	_	179
Kuća	-	16	-	16
Konja	-	18	-	18
Neprijateljskih vojnika i oficira	_	1318	_	1318
Eksplozija	-	4	-	4
Požara	-	102	-	102

Načelnik štaba
pukovnik
Miod. N. Lozić

(M. P.)

BR. 213

SHEMA ZEMALJSKE RADIO-MREŽE ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA JANUAR—MAJ 1945. GODINE[1]

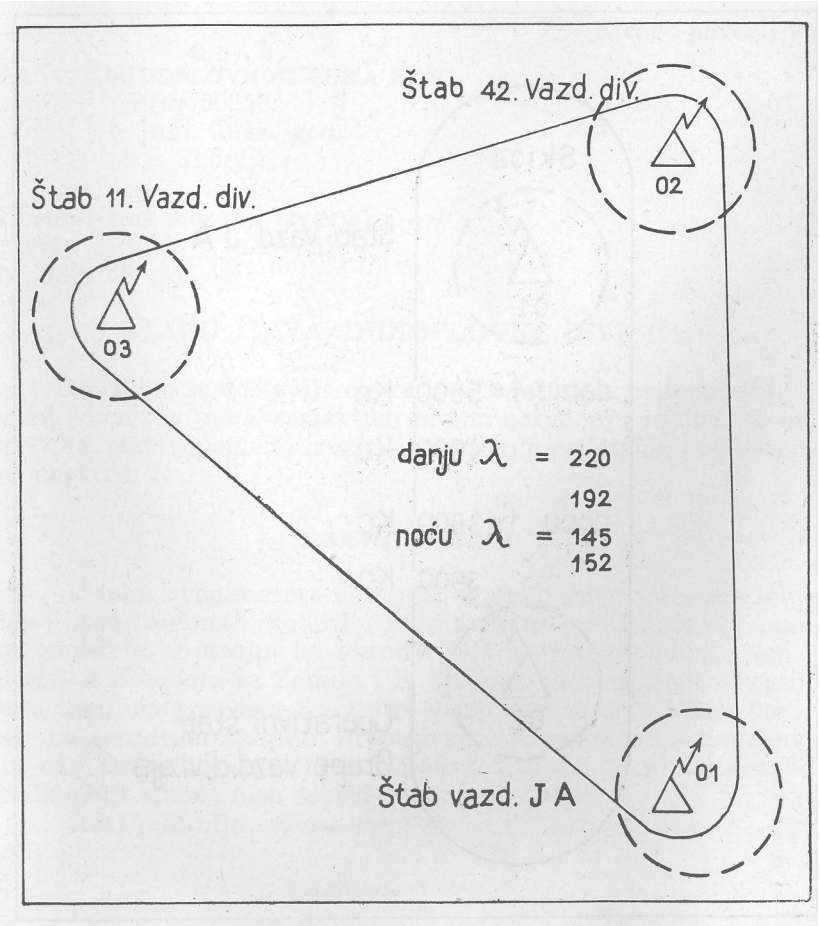

[1] Original (rađen olovkom) u Arhivu VII, reg. br. 9/17—9, к. 1466—1.

BR. 214

SHEMA ZEMALJSKE RADIO-MREŽE ŠTABA VAZDUHOPLOVSTVA JUGOSLOVENSKE ARMIJE ZA JANUAR—MAJ 1945. GODINE[1]

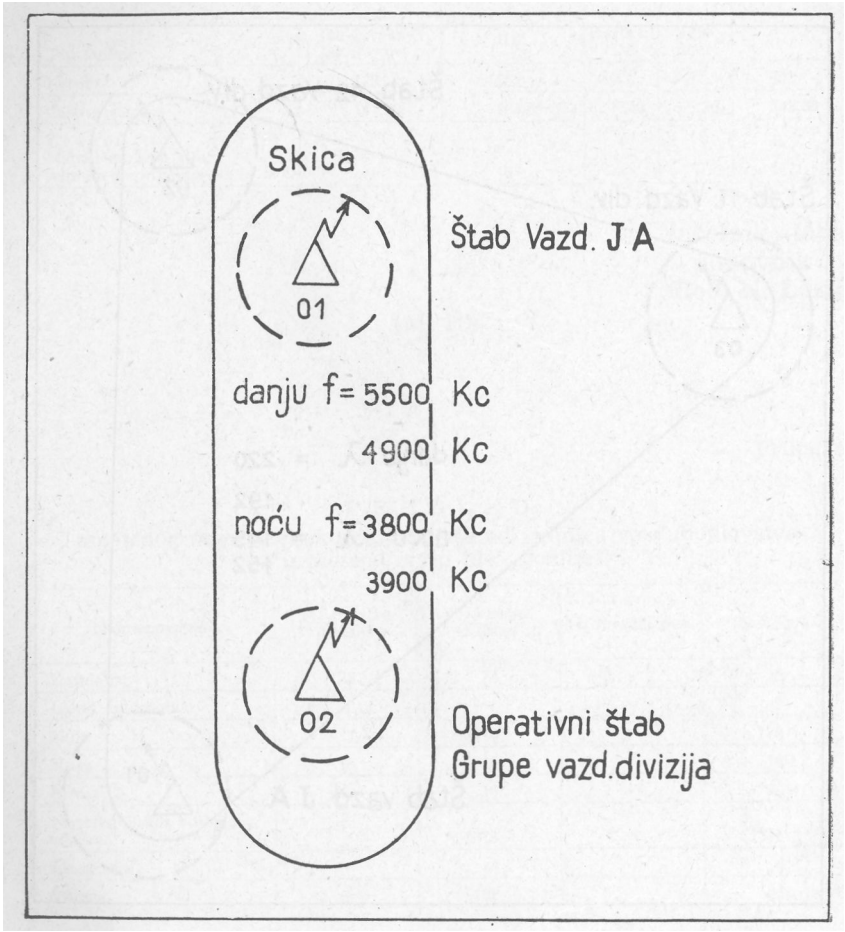

[1] Original (rađen olovkom) u Arhivu VII, reg. br. 9/27—9, к. 1466.

BR. 215

IZVEŠTAJ ŠTABA 1i[1]. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 1. JUNA 1945. ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE O RADU U MAJU[1]

Strogo poverljivo

ŠTAB
111. VAZDUHOPLOVNOG PUKA NOVJ
Broj 00250
1. juni 1945. god.
Skoplje

Dostavljamo mesečni izveštaj
prema naređenju te divizije
br. 0327/45. god.

ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE

U prilogu se dostavlja operativni izveštaj sa prilozima[2] 111. vazd. lovačkog puka, sastavljen prema naređenju te divizije br. 0327/45. god. u pogledu izvršenja borbenih zadataka, kao i teorne nastave.

KRATKI PODACI

U toku ovog meseca ovaj puk je vršio samo trenažno letenje i probe aviona i motora u vazduhu i to: po školskom krugu, na zaokrete, u stroju, na akrobacije i na fotografisanje, kao i prelet iz Sombora za Zemun i iz Zemuna za Skoplje. Ovaj puk je u toku ovog meseca izvršio prebaziranje sa aerodroma Sombor na aerodrom Skoplje. Prebaziranje je počelo 17. a završeno 29. o.m. Prebaziranje je duže trajalo iz razloga što su vremenske prilike bile slabe i nisu dozvoljavale prelet aviona.

Ovaj puk nije vršio u toku meseca bojne zadatke.

KRATAK PREGLED

U toku meseca izvedeno je:
295 trenažnih letova sa ukupno 80 časova i 50 minuta provedenih u vazduhu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 110/1—2, к. 1460.

[2] Prilozi se odnose na tabelarne preglede o rezultatima dejstva puka. Sadržani su u mesečnom operativnom izveštaju 11. vazduhoplovne divizije (vidi dok. br. 203), pa se ovde ne objavljuju.

Meteorološki uslovi u toku meseca bili su zadovoljavajući sem u tri slučaja, kada su letovi bili prekinuti zbog kiše i vetra.

VEZA

Međusobna veza između letača u vazduhu i letača sa zemljom bila je vrlo dobra.

BORBENA OBUKA

U toku ovog meseca izvršeno je: 259 trenažnih letova sa ukupno 80 časova i 50 minuta i to: po krugu 160, na akrobacije 4, u stroju 30, na fotografisanje 1, na probe 11 i na prelet 113 letova.

GUBICI

1. — U toku meseca maja gubitaka u ljudstvu nije bilo, dok je u materijalu bilo 2 gubitka i to: pilot Aleksić poletajući na prelet iz Sombora za Zemun. Prilikom poletanja na visini od oko 100 met. istom su ležaji radilica na motoru zaribali, te se levi blok razleteo i pilot Aleksić se spustio van terena bez točkova u istom pravcu u kom je i poleteo. Prilikom sletanja savio elisu, hladnjake za vodu i ulje i trup deformisao.

Pilot Aleksić je lakše povređen.

2. — Prilikom preleta aviona iz Zemuna za Skoplje bila je određena četvorka za prelet, koju je trebalo da vodi pilot Kovačič. Prilikom poletanja vođa pilot Kovačič zbog slabog rada motora vratio se nazad na aerodrom Zemun a mesto vođe preuzeo je pilot Grabarević. Isti je vodio do u blizinu Skoplja dobro, pa je pred Skopljem skrenuo za 5 stepeni, prošao Skoplje i kada je došao do Ovčjeg Polja, primetio je da je pogrešio i usled nestašice benzina prinudno se spustio sa pilotom Gabrijelčićem u okolini Velesa i to: pilot Grabarević sa izvučenim stajnim trapovima ispravno a pilot Gabrijelčić sa uvučenim.

Avion pilota Gabrijelčića je 60-procentno oštećen, dok je sam pilot lakše povređen po glavi.

ZAKLJUČAK

U toku o.m. osposobljeno je dva pilota i to: kapetani Ilić i Grbić, za samostalno letenje na avionu JAK-1, završivši skraćeni program za preobuku pilota.

TEORNA NASTAVA I PRAKTIČNI RADOVI

Sa ljudstvom ovoga puka po rasporedu rada za mesec maj 1945. god. izvedena je teorna nastava. Osoblje je podeljeno u 5 grupa i to: rukovodeći sastav, letački sastav, mehaničari i motoristi, oružari i specijalna služba.

Zanimanje je izvedeno sa celim pukom i po eskadrilama.

Sa letačkim sastavom ovoga puka izvedena je sledeća teorna nastava:

Političkih časova 8

Teme: O narodno-osolbodilačkoj borbi.
Ciljevi narodno-oslobodilačke borbe.
O političkoj situaciji u svetu.

Egzercir i odbojka 21 čas

Taktika lov. avijacije 14 časova

Teme: Podela avijacije na vidove i zadatak.
Bojni poredak lov. aviona i njihov značaj.
Način stupanja u borbu i izlazak iz iste.
Borba 1 lovca sa bombarderom i izbor napada.
Borba sa lovcem koji ima veću brzinu.
Borba pare i četvorke sa neprij. bombarderima.
Borba grupe lovaca sa grupom bombardera.
Svojstvo nemačkih lovaca i borba sa istima.
Taktika nemačkih lovaca.
Obezbeđenje bombardera i zaštita IL-2 od lovaca.
Napad lovaca na ciljeve na zemlji.
Napad na neprijateljski aerodrom.
Obezbeđenje sletanja lovačke avijacije, kada je u izgledu da će biti napadnuta od neprijatelj, lovaca.

Specijalna služba 8 časova

Teme: Opis radio-stanice aviona JAK-1 i JAK-9.
Upotreba i proveravanje radio-stanice.
Praktičan rad sa radio-stanicom.
Motorska navigaciona grupa.

Meteorologija 9 časova

Teme: A.M.S. Vetrovi (vrsta vetrova).
A.M.S. „ (košava i vardarac).
A.M.S. Upoznavanje sa sinoptičkim kartama.
Opasnost na koju se nailazi prilikom probijanja oblaka.
Uticaj meteoroloških podataka na let i upoznavanje letilišta na liniji Sombor — Zemun — Skoplje.

Opasnosti od zaleđivanja aeroplana.
A.M.S. Frontovi i vreme pri nailasku hladnih frontova.

Šturmanska služba 36 časova

Teme: Linije na zemlji, kurs, trag i smer.
Ugao zanosa i stranski ugao.
Visinomer i rukovanje istim.
Navigaciona priprema, značaj i izvršenje iste.
Brzina kroz vazduh, brzina preko zemlje i vetar.
Reperi, izbor repera i podela repera.
Čitanje instrukcija i ternata primljenih od ruske divizije.
Proučavanje repera (izbor karte i obeležavanje itinerera).
Vađenje i proučavanje udaljenosti između polazne [tačke] i cilja.
Izbor karte, određivanje zone zemljišta za repere.
Zona tačne orijentacije na itinereru Sombor — Brod.
Eventualni itinerer, itinerer Brod — Zagreb.
Proučavanje zemljišta fronta.
Određivanje brzine leta obzirom na zadatak.
Vežbe na celoj karti.
Vađenje kurseva sa karte.
Orijentacija pomoću sunca i upoznavanje sa kartograf. znacima.

O padobranima i upoznavanje uopšte 2 časa

Tema: Opis i rukovanje padobranom

Opis aviona i motora 12 časova

Teme: Tehnički podaci za avione JAK-1 i JAK-9.
Odlike aviona JAK-1, JAK-3 i JAK-9.
Raspored instrumenata u pilotskoj kabini i rukovanje.
Pravilno iskorišćenje motora M.105 i PF u vazduhu, trajanje leta pod raznim režimima.
Odnos ručice gasa i koraka elise.

Naoružanje 8 časova

Teme: Opis i upotreba nišanske sprave.
Opis municije za top i mitraljez.
Rasklapanje i sklapanje U.B.S.
Otklanjanje zastoja.
Sklapanje i rasklapanje SVAK.
Opis, sklapanje i rasklapanje OKB-16.
Opis municije OKB-16 i otklanjanje zastoja.

Tehnika pilotiranja 10 časova

Teme: Voženje po zemlji, poletanje i sletanje na JAK-1 i 9.
Tehnika izvođenja akrobacija.
Izviđanje komunikacija (puteva i žel. pruga).
Izviđanje neprijateljskih aerodroma.
Manevrisanje u zoni neprijateljske art. vatre.

Služba V.V.S. 7 časova

Teme: Teorija gađanja pokretnih i nepokretnih ciljeva na zemlji.
Teorija vazd. gađanja, popravka cilja, popravka strana.
Teorija gađanja ciljeva u vazduhu iz aviona u letu.

Fotografisanje 6 časova

Teme: Rukovanje sa foto-aparatom na JAK-1.
Fotografisanje sa JAK-1.
Proučavanje intervala pri snimanju celine.

Aerodinamika 2 časa

Teme: Najosnovniji pojmovi iz aerodinamike: sile, momenti i strujanje u vazduhu.

Tehnički sastav (Mehaničari, motoristi i rukovodeći sastav)

Politički časovi 8

Teme: O narodno-oslobodilačkoj borbi.
Razvitak radničke klase.
Ciljevi narodno-oslobodilačke borbe.
O političkoj situaciji u svetu.

Egzercir i gimnastika 48 časova

SPECIJALNA SLUŽBA:

Egzercir i gimnastika 48 časova
Praktični radovi na terenu 114 časova.

MEHANIČARI I MOTORISTI:

Egzercir i gimnastika 48 časova.

Praktičan rad na terenu 148 časova.

ORUŽARI:

Egzercir i gimnastika 48 časova.

Praktični radovi 144 časova.

Teorna nastava 12 časova.

Teme: Poznavanje municije za ŠVAK i OKB-16.
Osnovi teorije gađanja.
Otklanjanje zastoja kod topa i mitraljeza.

Tehnički sastav je u toku meseca maja izveo sledeće praktične radove po eskadrilama:

4 zamene motora
5 opravki stajnih trapova
20 opravki drljače
31 opravku motora
5 opravki krila
2 opravke kaputaža.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom puka, kapetan,	Načelnik štaba, poručnik,	Komandant, major,
Zrilić[3]	**Dor.**[4] **P. Fratucan**	**Ljub.**[5] **Popadić**

[3] Milan
[4] Đorđe
[5] Ljubomir

BR. 216

IZVEŠTAJ ŠTABA 421. VAZDUHOPLOVNOG PUKA OD 6. JUNA 1945. ŠTABU GRUPE VAZDUHOPLOVNIH DIVIZIJA JUGOSLOVENSKE ARMIJE O PODRŠCI JEDINICA 3. KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIJE PRI UNIŠTENJU POSLEDNJIH ČETNIČKIH I USTAŠKIH VOJNIH FORMACIJA U JUGOSLAVIJI[1]

421
Br: 00264
6 juna
Skoplje

Poverijivo
Primerak br. 2

ŠTABU 11. VAZDUHOPLOVNE DIVIZIJE J.A.

U vezi naređenja toga Štaba br. 0490 od 4 juna 1945 god. u prilogu dostavljamo operativni mesečni izveštaj sa svakodnevnim operativnim izveštajima operativne grupe ovoga puka.

Molimo da se ovi izveštaji dostave Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija na najhitniji način pošto ovaj puk nema sredstava za sigurno i brzo dostavljanje izveštaja u Zagreb.

Naređenje Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija br. 215 od 21. maja 1945 godine nije nam uopšte dostavljeno, a đeneral Ulepič je pri polasku Grupe na zadatke saopštio da će se o radu izveštavati direktno Štab Vazduhoplovstva J.A., po čemu je i postupano.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar puka,
poručnik:
Vinko Sever
(Sever)

(M. P.)

Komandant puka major,
pilot-lovac:
Dušan M. Božović
(Božović)

Načelnik Štaba puka,
kapetan:
Ivan D. Stojaković
(Stojaković)

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 13—7, к. 1451.

Stampano u 2 primerka:
primerak br. 1 adresantu
„ br. 2 u pred. br. 9
C(M)

Poverlji

Poverljivo.
Primerak br.

Utvrđujemo:

KOMANDANT PUKA, MAJOR
pilot-lovac:
Dušan M. Božović
(Božović)

POLITKOMESAR PUKA
poručnik:
Vinko Sever
(Sever)

ZAVRŠNI OPERATIVNI IZVEŠTAJ

OPERATIVNE GRUPE 421 VAZDUHOPLOVNOG PUKA U MESECU MAJU 1945 GODINE

I.

PODACI O SITUACIJI NA ZEMLJI I U VAZDUHU:

Posle oslobođenja Srbije oktobra i novembra meseca 1945 godine reakcionarne trupe četnika Draže Mihailovića u jačini od oko 10.000 ljudi prebacile su se iz Srbije na Romaniju. Krajem aprila 1945 godine zapažena je koncentracija ovih trupa na planini Vlašić, te su na nju upućene trupe. U to vreme i počinju borbe sa ovom grupacijom. Četnici su imali nameru da se prebace u Srbiju pravcem Travnik — Fojnica — Bradina — Bjelašnica ⟝ Foča. Međutim na Bjelašnici je nju zatekao uništavajući udarac.

Naš 3 korpus otpočeo je 2 maja 1945 godine akciju protiv ove grupacije, kojom je komandovao lično Draža Mihailović sa svojim najboljim komandantima Keserovićem, Kalabićem, Račićem i Trifunovićem, sa zadatkom uništiti ove bande.

Ova operativna grupa je imala zadatak: Počev od 9 maja 1945 godine sa pet, a od 11 maja 1945 godine sa 15 aviona 11-2 sadejstvovati radu III korpusa u rejonu planine Bjelašnice i na levoj obali r. Drine prema Foči.

Po oslobođenju Slavonije i Bosne jedna kompaktna ustaška grupa, jačine do 3000 ljudi, pod komandom ustaškog pukovnika Rajkovića, sa celokupnim naoružanjem zauzela je devet sela u uglu r. Save i r. Bosne na levoj obali Bosne, izgradila odbrambeni sistem i vršila terorisanje zauzetih sela.

U opkoljavanju i likvidaciji ove ustaške grupe učestvovale su 27 i 53 divizija J.A.

Ova operativna grupa imala je zadatak u tesnoj saradnji sa trupama na zemlji uništiti ovu grupu ustaša.

Neprijatelj nije imao avijacije, a sredstva za dejstvo protiv aviona u vazduhu bila su mu vrlo malobrojna.

Rad puka bio je vrlo efikasan rezultatima dejstva, uništavanjem morala neprijatelja i podizanjem morala sopstvenih trupa.

Grupa je zadatak vršila sa aerodroma Rajlovac i sa aerodroma Laćarak.

II.

BORBENI RAD GRUPE UOPŠTE:

Zadatke je grupa dobijala od komandanta III korpusa u dejstvu na četnike i od komandanta trupa za likvidaciju ustaške grupe u uglu r. Bosne i r. Save, putem radija i telefona.

Zadatke je puk izvršavao dejstvujući bombarderski, jurišno i izviđački u rejonima planina Bjelašnica, r. Sutjeska i s. Ozerkovići (istočno Sarajeva) za uništenje četnika, a u rejonu ugla leve obale r. Bosne i desne obale r. Save za uništenje ustaša.

ili.

PREGLED LETOVA

U operacijama za uništenje grupe četnika grupa je izvršila 44 uspešna borbena zadatka, a u operacijama za uništenje ustaša 39 uspešnih borbenih zadataka. Svega je grupa izvršila 83 uspešna borbena zadatka sa ukupnim vremenom letenja od 85 časova 27 minuta.

Neborbenih letova grupa je izvršila 41 sa ukupnim vremenom letenja od 53 časa 20 minuta i to 40 letova za prelet sa aerodroma na aerodrom i jedna proba motora.

IV.

METEOROLOŠKI USLOVI ZA RAD:

Meteorološki uslovi za rad bili su promenljivi i daleko teži u letovima sa aerodroma Rajlovac nego oni u letovima sa aerodroma Laćarak. Ovo je otežavalo rad utoliko više što je i teren svojom ispresecanošću i velikim razlikama visina, obzirom na osobine aviona 11-2 i dotrajalost materijala, bio vrlo težak.

V.

TAKTIKA DEJSTVA:

a) Do cilja i sa cilja letelo se uvek u parovima.

b) Dejstvo na cilj vršeno je bombardovanjem u parovima, a pored toga jurišnim dejstvom, što je bilo pogodno za uspeh dejstva, a moguće obzirom na otsutnost neprijateljskih lovaca i PA artiljerije.

v) Vremenski razmak između puštanja parova bio je obično 15 do 30 minuta, obzirom na osobine ciljeva i hitnijeg dejstva a sa namerom da se izbegne prenatrpanost aviona nad ciljem kako ne bi smetali rad jedan drugome.

g) Zaštita lovaca nije bila niti je bila potrebna.

d) Zaključak: Ovakvim radom osoblje je steklo rutinu u vođenju do cilja, u pronalaženju ciljeva malih razmera i dejstvu na ove. Težak teren i dotrajalost materijala učinili su ih vičnim dejstvu i pod teškim okolnostima.

VI.

VEZE:

Veza u Sarajevu sa Štabom 3 korpusa bila je telefonska, a sa Štabom Vazduhoplovstva J.A. radiotelegrafska preko radio-stanice aerodroma Rajlovac, a u Laćarku sa Štabom operativnog dela 3 korpusa za uništenje grupe ustaša radiotelegrafska, a sa Štabom Vazduhoplovstva J. A. telefonska. Veze su funkcionisale dobro i bile su organizovane od viših štabova.

VII.

SADEJSTVO SA DRUGIM VIDOVIMA AVIJACIJE:

Grupa je u Sarajevu sadejstvovala sa grupom potpukovnika Borasa Krešimira iz Mostara.[2] U toj grupi je komandant grupe major Božović Dušan izvršio jedan uspešni borbeni let na avionu Ju-88.

Druge saradnje nije bilo.

VIII.

BORBENA OBUKA:

1 pored skoro neprekidnog borbenog rada i rada na materijalu grupa je održavala i teorisku nastavu. Tako je održano:

[2] U Mostaru je početkom maja 1945. formirana eskadrila od aviona zaplenjenih na aerodromima u Mostaru i Rajlovcu. Eskadrila nije imala formacijski naziv; obično je nazivana Eskadrilom Krešimira Borasa (po imenu njenog komandira) ili Mostarskom eskadrilom (vidi dok. br. 198 i 217).

1. — Sa pilotima: Orijentacija i navigacija 26 časova.
Pravilo upotrebe jurišne avijacije 8 časova.
Političkih časova . . . . 8.

Svega: 42 časa.

2. — Sa vazdušnim strelcima:
Vazd. streljačka obuka . . . . . 28 časova.
Naoružanje . . . . . 8 časova.
Strojeva obuka . . . . . 8 časova.
Pravilo službe . . . . . 10 časova.
Političkih časova . . . . . 12.

Svega: . . . . 66 časova.

3. — Sa tehničkim sastavom:
Poznavanje aeroplana i motora . . . . 32 časa.
Strojeva obuka . . . . . 8 časova.
Pravilo službe . . . . . 10 časova.
Političkih časova . . . . . 12.

Svega: . . . . 62 časa.

IX.

BORBENI PRIMERI:

Sve ljudstvo puka davalo je sve svoje snage za što bolji uspeh borbenog rada. Osobitih slučajeva i naročitog isticanja nije bilo.

X.

GUBITCI:

Borbenih gubitaka nije bilo. Pri povratku sa zadatka usled slabog terena, kasnog vraćanja sa zadatka i kvara na materijalu oštećena su tri aeroplana, koji svi podležu remontu.

XI.

ZAKLJUČAK:

Grupa je u potpunosti ispunila sve postavljene joj zadatke. Svojim dejstvom Učinila je sledeće:

1. — Uništila u obe operacije vrlo veliki broj bandita (po podacima nazemnih trupa oko 5000).

2. — Smanjila gubitke naše pešadije rastrojavanjem neprijatelja.

3. — Porazno uticala na moral neprijatelja.
4. — Umnogom podigla moral naših trupa.
5. — Srednji utrošak municije na jedan let aviona iznosi: Bombi=230 kgr; VJA=190 kom; RS 82=1 kom; SKAS= =311 kom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

NAČELNIK ŠTABA PUKA
(M. P.) kapetan
Ivan d. Stojaković
(Stojaković)

OTKUCANO U 2 PRIMERKA:
br. 1 — Stabu 42 vazd. divizije i
br. 2 — u predmet broj 3.
V/R

br. 217

izvestaj komande aerodroma mostar od 2. jula 1945. Stabu vazduhoplovstva jugoslovenske armije o dejstvima mostarske eskadrile u toku maja 1945. godine[1]

KOMANDA AERODROMA MOSTAR
Br. 414
Dana 2. juli 1945.[7]
Mostar

STABU VAZDUHOPLOVSTVA JUG. ARMIJE

Prema naređenju Štaba Vazduhoplovstva J.A. br. 2939 od 10. aprila 1945. god., dostavlja se sledeći izvještaj za istoriju Vazduhoplovstva:

Eskadrila ove komande, pod komandom ppukovnika Borasa Krešimira, učestvovala je i sarađivala u operacijama III Korpusa koje su se vodile protiv četničkih i ustaških bandi u vremenu od 6. maja do 31. maja ove godine.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/1—5, к. 1450.

ESKADRILA JE BILA SLEDECEG SASTAVA:

1. — Avion Dornier DO. 17 za bombardovanje i izviđanje..
2. — Avion Caproni Ca. 313 za izviđanje.
3. — „ Junkers Ju. 87 za bombardovanje.
4. — „ Messerschmidt Me 109 za mitraljiranje.
5. — „ F.P. 2 za izviđanje.

Operacije protiv četničkih bandi vodile su se u prostoru Fojnica — Kreševo — Tarčin — pl. Bjelašnica — pl. Treskavica — pl. Zelengora — dol. r. Sutješke i u prostoru Ja'norina — Gornja Prača — Podromanija.

Operacije protiv ustaških bandi vođene su u prostoru: s. Odžak — s. Vlaška Mala — s. Prud — utok r. Bosne u r. Savu.

U svim operacijama izvršeno je ukupno 88 ratnih zadataka, od toga:

43 zadatka bombardovanja i izviđanja.
6 zadataka mitraljiranja.
33 zadatka izviđanja.

6 spec, zadataka (prenos materijala trupama i prevoz komandanta III. Korpusa u zonu operacija).

U operacijama oštećen je 1 avion F.P. 2 i jedan avion DO.. 17 mitraljeskom vatrom sa zemlje.

U svim navedenim operacijama eskadrila je postigla vrlo dobar uspeh, zašto je usmeno i pismeno pohvaljen njen rad od strane komandanta III Korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR,
služ. otsutan

Za štab
komandant, ppukovnik
(Krešimir Boras)
Krešo Boras

REGISTAR

A

Abramović Vilim — 548
Aćimović Milan — 480, 508, 568
Aćimović Miljko — 126, 144, 176, 182, 184—186, 274, 275, 326, 388, 392, 396, 446, 509, 510, 512—514, 590, 690—693
Adamović Nikola — 549
Adolfovac (kod Podrav. Slatine) — 142, 175
Adlum Romeo — 46
Afrika — 598, 618, 653
Ahmetović Milan — 327
Ajdić Gustav — 327, 645
Ajvaz Vladimir — 549
Akrit Mihajlo — 327, 550, 645
Alagić Rašid — 645
Aleksandrovo (na o. Krku) — 348, 390
Aleksić Bogoljub — 547, 708
Amidžić Trifun — 281, 325, 480, 508, 568
Amruševo (kod Samobora) — 438
Andrejev Nikifor — 327
Andrijaševci (kod Vukovara) — 516, 524
Andrijevci (kod Slav. Broda) — 122, 422, 426, 427, 433, 434, 443, 492, 499, 539
Anđelić Aleksandar — 547
Anđelković Živojin — 549
Aničić Trifun — 645
Ankon Leopold — 626
Antić Ljubomir — 548, 645
Antončić Janez — 76, 82, 133, 139, 199, 200, 277, 308, 323, 349, 367, 390, 401, 424, 438, 461, 475, 664
Apatin — 563, 567, 588
Apševci (kod Sida) — 516
Arapović Andrija — 547

Armije

NOVJ

— 1-va — 11, 13, 42, 54, 69, 72, 90, 108, 126, 233, 241, 242, 244, 252, 352—354, 356, 377—380, 384, 385, 387, 388, 396, 403, 418, 422, 426 433, 435, 436, 443, 445, 446, 449, 455, 459, 476, 477, 480, 483-^85, 489, 495, 496, 504, 505, 507, 509, 515, 522, 529, 539, 542, 548, 560, 562, 565, 566, 575, 578, 595, 601, 604, 605, 636, 637, 639, 641, 644, 652, 677, 678, 682, 684, 686, 688, 689, 700

— 2-ga — 11, 13, 42, 49, 241, 242, 272, 298, 352, 354, 376—378, 380, 382, 384, 387, 388, 435, 476, 477, 480, 483—485, 489, 495, 496, 504, 505, 529, 562, 563, 565, 566, 569, 592, 595, 602, 604, 605, 636, 637, 639, 641, 644, 652, 677, 678, 682, 684, 686, 689, 700,

— 3-ća — 50, 73, 78, 84, 87, 90, 93, 94, 100, 109, 123, 126, 127, 134, 140, 142, 148, 174, 176, 203, 204, 233, 241, 242, 244, 245, 252, 258, 259, 287, 352—354, 364, '377—380, 384, 385—388, 396, 403, 418, 422, 426, 433, 436, 443, 445, 446, 459, 476, 483—485, 488, 489, 495, 496, 498, 504, 505, 507, 509, 515, 522, 529, 530, 539, 542, 560, 562, 565, 566, 575, 603—605, 636, 637, 639, 641, 644, 649, 652, 677, 678, 682, 684—686, 688, 689, 700

— 4-ta — 50, 111, 130, 155, 189, 195, 199, 300, 301, 302, 308, 377, 378, 380, 384, 387, 439, 441, 448, 463, 467, 470, 495, 644, 658, 666—668

sovjetske

— 17-ta — 77, 87, 93, 96, 103, 108, 116, 118—120, 123, 134, 140, 147, 151, 156, 172, 179, 190, 192, 196, 201, 215, 272, 297, 415, 604

— 57-ma 204

bugarske

— 1-va — 78, 87, 94, 204, 233, 385, 495, 562

Arnautović Junuz — 293, 325, 542, 545
Arnautović Pavle — 328, 433
Arsenijević Milivoje — 46
Atanasovski Dušan — 549
Austrija — 607, 670, 677

B

Babetino Brdo (kod Bijeljine) — 297, 298
Babin Grob (kod Valpova) — 203
Babin Potok (ikod Vrhovina) — 106, 130, 131, 138, 198, 276, 278, 301, 323, 664
Babina Greda (kod Bos. Šamca) — 157, 331, 516
Bačka — 379, 384
Bačka Palanka — 78, 88
Bački Brestovac (kod Sombora) — 119, 181, 183, 207, 214, 220, 233, 234, 290, 296, 379, 452, 484, 505, 516, 563, 603, 637, 644, 669, 674, 683, 686, 701, 702
Bačkovica (kod Bjelovara) — 484, 501, 504, 636, 677, 685
Bačuga (D. i G., kod Petrinje) — 484, 504, 636, 677, 685
Bajina Bašta — 378
Bakanska Ustava (kod Valpova) — 142
Bakar — 368, 401, 441
Bakarski zal. — 401
Bakić (kod Podrav. Slatine) — 501
Bakmaz Marko — 328
Balaton (jezero, u Mađarskoj) — 352
Balatun (kod Bijeljine) — 32
Balkansko vazduhoplovstvo (BAF) — 111, 132, 177, 301, 323, 471, 618, 620, 621, 659, 666, 668, 701
Banfić Edo — 46
Banković Dragutin •— 547
Banova Jaruga (kod Kutine) — 429
Banjaluka — 66, 81, 91, 106. 107, 113, 114, 130, 154, 198, 336, 377, 496, 501, 563
Bar — 341, 406
Baranj. Petfevö Selo (kod Valpova) — 87, 127, 136, 142, 143, 148, 175, 354, 355
Barč (u Mađarskoj) — 84, 122. 233, 483, 504, 669
Bari (u Italiji) — 345, 618
Basekić Trajko — 46
Bašić Dušan — 550
Baškanova (na Krku) — 8, 52, 102
Baškastara (na Krku) — 8

Bataljoni

Vazduhoplovstva NOVJ
— 78. aerodromske službe (907. aerodromskog opsluživanja) — 13, 181, 183, 207, 696
— 79. aerodromske službe (816. aerodromskog opsluživanja) — 181, 183, 290, 487, 588, 589, 669, 696
— 910. aerodromske službe — 181, 392, 564, 639, 696
— 911. aerodromske službe (405. aerodromskog opsluživanja) — 27, 181, 185, 290, 696
— 912. aerodromske službe (443. aerodromskog opsluživanja) — 181, 182, 184, 696
— 924. auto-bataljon — 696
— 934. inžinjerijski — 589, 696
sovjetski
— 167. aerodromskog opsluživanja — 183
neprijateljski
domobranski
— 1. jurišni — 91
— 2. lovački — 91
— 10-ti 3. posadnog zdruga — 91
nemački
— 342. izviđački 392. legionarske divizije — 277

Baterije

nemačke
— 6-ta 392. artiljerijskog puka 392. legionarske divizije — 76
Batović Stanko — 645
Batrina (ikod Slav. Broda) — 66, 154, 170, 171, 433, 434, 443-^45, 449, 450, 455, 456, 460, 492, 493, 516
Batrovci (kod Sida) — 11, 233, 483, 501, 504, 529
Baumgertner Aleksandar — 548

Baze

Vazduhoplovstva NOVJ
— 9. oblasna vazduhoplovna (9. rejonska vazduhoplovna) — 13, 164, 181, 182, 184, 207, 346, 371—374, 410, 452, 554, 556, 588, 590, 600, 696
Beč (u Austriji) — 377, 384, 538
Bedekovčina (kod Krapine) — 679
Bedenik Josip — 293, 326

Bekić Alija — 327, 478, 645
Bela Crkva — 166
Bela krajina — 177, 186, 439
Beli Manastir — 90, 97
Belić Dimitrije — 645
Belić Ilija — 328
Belić Milivoje — 326
Belić Miodrag — 549
Belišće (kod Valpova) — 78, 95—99, 103, 104, 109, 116—121, 123, 134, 136, 140, 175, 242, 515
Belo Brdo — vidi Bijelo Brdo
Beljavec Josip — 646
Bengazi (u Africi) — 618, 625, 653
Benina (u Africi) — 598, 625, 653, 654
Beograd — 166, 192, 263, 342, 345, 406, 408, 435, 521, 553, 554, 556
Bergerova pst. (kod Valpova) — 84
Bežanijska kosa {kod Beograda) — 344
Bičkoselo (kod Slav. Broda) — 499
Bihać — 106, 113, 114, 130, 131, 137, 138, 146, 147, 149, 150, 155, 188, 189, 195, 199, 264, 300, 367, 368
Bijela (kod Brčkog) — 197, 272, 273, 299
Bijelo Brdo (kod Dalja) — 242, 522, 529
Bijeljina — 10—12, 25, 26, 33, 34, 42—44, 54—56, 59, 69, 70, 73, 74, 89, 96, 98, 103, 104, 123, 125, 151—153, 156, 157, 172, 173, 202, 215, 216, 219, 233, 234, 242, 272, 273, 279, 280, 297—299, 306, 307, 321, 336, 354, 377, 477, 478, 480, 485, 492, 493, 501, 504, 562, 580, 591, 592, 602
Bilaj — 130
Binički Hrvoje — 549
Birjuković Aleksandar — 577
Bistrinci (kod Valpova) — 96, 103, 105, 109, 136, 175, 242, 355, 515
Bistrinski lug (predeo, kod Valpova) — 84, 95, 103
Bizovac (kod Osijeka) — 74, 121, 128, 129, 148, 172, 355, 385, 388, 395, 396, 398, 488, 516, 522
Bjelašnica (pl.) — 714, 719
Bjelica Jevrem — 327, 351, 359—363, 561
Bjelovar — 73, 75, 445, 559, 638, 678, 681, 682, 686, 700
Bjelovarska kotlina — 445
Blagojević Đorđe — 645
Blagojević Ranko — 549
Blajburg — vidi Pliberk
Blatnica (kod Bjelovara) — 573
Blatno jezero (u Mađarskoj) — 603
Blaževac (kod Brčkog) — 233, 483, 501, 504
Bocanjevci (kod Valpova) — 396, 499
Bogdanov Sava — 327
Bogojev Nikola — 646
Bogunović Branko •— 645
Bojanić Branko — 645
Bojković Blagoje — 548
Bolman (kod Valpova) — 73, 79, 84, 94, 96, 97, 124, 127, 134, 136, 142, 143, 175, 220, 354, 355
Boljević Arsenije — 179, 228, 229, 231, 238—241, 546, 637, 641—643, 646, 648
Boras Krešimir — 126, 628, 716, 718, 719
Borjanović Milan — 645
Borongaj (kod Zagreba) — 500, 563,. 575, 682
Borovo (kod Vukovara) — 44, 78, 84, 87, 94, 501
Bos. Brod — 378, 419, 422, 427, 449, 455
Bos. Dubica — 501
Bos. Gradiška — 81, 106, 107, 113, 114,. 198, 303, 456, 501
Bos. Kobaš — 516
Bos. Kostajnica — 484, 504, 636, 677,. 685
Bos. Krupa — 189
Bos. Novi — 130, 131, 138, 189, 302, 303, 428, 484, 502, 504, 563, 636, 677, 685
Bos. Petrovac — 501
Bos. Samac — 59, 88, 116, 117, 121, 153, 156, 157, 190, 197, 216, 219, 272, 273 297, 298, 306, 307, 331, 350, 364, 365, 516, 538, 684, 698
Bosiljevo (trig. 164) — 573
Bosna — 25, 26, 280, 321, 378, 382, 476,. 477, 495 553, 562, 591, 600, 603, 604, 619, 628| 634, 657, 685, 687, 695, 697, 698, 700, 714
Bosna (r.) — 7, 233, 299, 376—378, 384, 387, 397, 476, 477, 483, 485, 486, 492, 496, 501, 506, 562—566, 591, 678, 682, 684, 687, 698, 701, 714, 715, 719
Bosut (r.) — 485
Bosutske šume — 377
Bošnjaci (kod Županje) — 349, 397, 499, 516
Božić Luka — 645
Božić Mirko — 548
Božović Dušan — 10, 15 18, 210, 325, 528, 713, 714, 716
Bradač Milan — 101, 386
Bradina (kod Konjica) — 714
Brajević Andrija — 236, 268, 546, 582:

Brajević Miodrag — 493, 547
Brčko — 11, 12, 26, 32, 42, 43, 54, 56, 59, 64, 65, 69, 70, 72—74, 88, 89, 96—98, 103, 104, 123, 125, 127, 129, 135, 140, 148, 151—153, 156, 157, 172, 173, 190, 191, 196, 197, 201, 202, 215, 216, 219, 233, 242, 272, 273, 279, 280, 297, 298, 299, 306, 307, 321, 322, 329—331, 335—337, 349, 350, 354, 365, 377, 383, 435, 477, 480, 492, 495, 497, 501, 504, 505, 516, 562, 591, 592
Brekovica (kod Bihaća) — 195, 264
Brest (kod Bijeljine) — 233
Brestovec (D. i G., kod Krapine) — 578, 579, 679
Breze (predeo, kod Sarajeva) — 684, 687, 700
Brezovo Polje (N. i St., kod Brčkog) — 125, 306, 307, 321, 322, 331, 377
Brežice (kod Krškog) — 578

Brigade

NOVJ

— 3-ća 9. NO divizije — 323
— 5-ta 19. NO divizije — 278, 309, 323
— 6-ta 19. NO divizije — 305
— Inžinjerijska — 376
— Konjička — 376
— Tenkovska — 376, 529

neprijateljske

domobranske

— 3. posadna — 91

Brioni (o.) — 458, 472
Britansko kraljevsko vazduhoplovstvo (Royal Air Force — RAF) — 162, 301, 407, 617—619, 621, 653, 654, 659, 701
Broćanac (kod Slunja) — 189
Brod-Stupnik (kcd Slav. Požege) — 154
Broz Josip Tito — 42, 54, 64, 69, 72, 77, 83, 87, 93, 96, 103, 108, 116, 118, 120, 123, 126, 127, 134, 140, 147, 151, 156, 172, 179, 190, 192, 196, 201, 215, 272, 297, 306, 321, 329, 332, 349, 364, 369, 380, 382, 384, 387, 393, 397, 403, 418, 421, 426, 433, 443, 449, 455, 459, 558, 560, 573, 575, 578
Bršadin (kod Vukovara) — 220
Bršeč (kod Plomina) — 469
Brunsmid M. Ivo — 548
Brušane (kod Gospića) — 300
Brzaja (kod Bjelovara) — 501
Budimci (kod Našica) — 70, 488, 516, 522
Budva — 341, 406
Bugarski Stevan — 326
Bukovac Džemil — 217
Bukovica (D. i G., kod Bijeljine) — 483
Bukovica (kod Podrav. Slatine) — 427
Bukovije — vidi Podvinjsko Bukovije
Buligović Jovan — 293, 326
Bunić (kod Korenice) — 91
Burin Anton — 645
Busovača — 377

C

Cazin —' 199
Celovec (u Austriji) — 670
Celje — 638, 670, 678, 687, 700
Cenić Aleksandar — 52, 67, 68, 82, 102, 132, 146, 155, 195, 199, 265, 266, 277, 278, 304, 308, 323, 347, 390, 401, 402, 461, 654, 663
Cerar Stanislav — 293, 327, 422, 545
Cerik (kod Brčkog) — 233, 483, 501, 504
Cerknica — 424
Cerna (M. i V., kod Vinkovaca) — 32, 74, 98, 173, 330, 331, 350, 370, 403, 515, 516, 592
Cetingrad — 424
Crepajski Veselin — 327
Cres (o.) — 77, 107, 347, 420, 438, 440, 441, 442, 451, 461
Crikvenica — 368, 389, 390, 420, 465, 466
Crkvena (kod Bjelovara) — 573
Crna Gora — 165, 233, 341, 553, 657
Crna Vlast (kod Vrhovina) — 277, 278
Crnac (kod D. Miholjca) — 74
Crni Lug (kod Delnica) — 439
Crnjelovo (D. i G., kod Bijeljine) — 157
Crvenka (kod Kule) — 410
Cubinec (kod Križevaca) — 574
Cugovac (kod Križevaca) — 574
Cueić Boško — 327, 645
Cvejić Stanimir — 18, 326
Cvetović (kod Bos. Novog) — 502, 504, 677, 685
Cvitanović M. Ante — 550

C

Čabar — 424, 436, 447
Cabrić Borislav — 328

Čačinci (kod Našica) — 422, 426, 427, 434, 443, 444
Čađavac (kod Bjelovara) — 501
Čađavica (kod D. Miholjca) — 444
Čakarević Branislav — 547, 645
Čakovci (kod Vukovara) — 396, 485, 602
Calma (kod Srem. Mitrovice) — 488, 521
Čanak (kod Titove Korenice) — 305
Carić Josip — 46
Čazma — 378, 385, 387, 509, 638, 678, 681, 687, 700
Čehi Drava — vidi Drava-Čehi
Ceklić Rodoljub — 326
Čemernica (kod Gline) — 366
Čepin (kod Osijeka) — 70, 71, 74, 89, 97, 122, 134, 135
Cermelj J. Zeljko — 549

Čete

Vazduhoplovstva NOVJ

— 9. evakuaciona — 696
— 9. za vezu — 696
— 11. samostalna za vezu — 484, 487, 577, 597, 637, 639, 644, 686, 695, 696
— 42. samostalna za vezu — 358, 588—590, 644, 645, 686, 696
— 944. p. a. mitraljeska — 696

Cičilović Slobodan — 327
Čirić Ivan — 645
Čitluk (kod Bos. Novog) — 501
Crna (kod Mežice) — 670
Črmkovci (kod D. Miholjca) — 355
Crnomelj — 177, 620
Čudin klanac (kod Gospića) — 276—278, 301, 308, 309
Čuntić (kod Petrinje) — 502
Curevo (kod Gackog) — 684, 698
Čurug (kod Novog Sada) — 432

C

Čemalović Enver — 561
Čigale (zaliv, na o. Lošinju) — 417
Čurgus Ljubiša — 179, 228—230, 238—241, 641—643, 646, 648
Čurlin Željko — 327

D

D. Bijela — vidi Bijela
D. Lapac — 113, 130, 131, 138, 139, 300
Dabar (kod Otočca) — 300
Dabinović Julije — 45
Dajir Ratomir — 328
Daković Radovan — 546, 582
Dalić Slavko —i 328
Dalj (kod Vukovara) — 44, 59, 64, 65, 69, 70, 84—87, 94, 96, 97, 104, 109, 118—121, 134, 136, 141, 156, 172, 180, 191, 192, 219, 272, 288, 387, 393, 529, 566
Damjanović Milan — 351, 359—363, 570
Damjanović Miodrag — 333, 480, 508, 569
Damjanović Vladimir — 548, 645
Damjanović Zlatibor •— 328
Damjanović Zivko — 328
Dapčević Peko — 418, 435
Daranj (u Mađarskoj) — 682
Darkovac (kod Našica) — 75
Daruvar — 260—263, 501, 682
Daruvarska kotlina — 445
Davidov Petar —- 549
Davidović Vladimir — 25, 28—30, 287, 292—297, 538, 542—545
Deakova pst. (kod Valpova) — 135, 136
Deakovo — vidi Deakova pst.
Delić Fetah — 293, 326
Delić Milan — 7, 66, 81, 91, 113, 137, 145, 154, 186, 198, 276, 303, 447, 451, 457, 462, 625
Derventa — 7, 8, 170, 171, 333, 364, 365, 378, 383, 394, 427, 433, 434, 477, 480, 483, 485, 497, 508, 516, 563, 569, 592, 594
Dev. Marija v Polju (kod Ljubljane) — 669, 683
Dikić Sava — 328
Dimčović Zlatko — 46
Dimić Petar — 327, 549
Dimitrevski Dimitar — 546
Dimitrijević Đorđe — 327
Dimitrijević Ljubinko — 541
Dimitrijević Milorad — 645
Dimitrijević Stevan — 548

Divizije

NOVJ

— 1. proleterska — 90, 376, 455
— 2. proleterska — 307, 378
— 5-ta — 307, 376
— 6-ta — 376
— 7-ma — 149
— 8-ma — 149, 424
— 9-ta — 300, 323, 390, 451, 469
— li-ta — 376
— 13-ta — 146, 277, 278, 300

— 16-ta — 109, 446
— 17-ta — 307
_ 19-ta — 198, 276, 278, 300, 305, 308, 309, 323, 441, 462, 463, 470
— 20-ta — 300, 439, 447
— 21-va - 376
— 22-ga udarna — 11, 376, 378
— 24-ta — 300
— 27-ma — 714
— 34-ta — 437
— 36-ta(— 446
— 37-ma — 378
— 40-ta — 446
— 42-ga — 459
— 43-ća — 300, 441
— 47-ma — 378
— 48-ma — 459
— 51-va — 446
— 53-ća — 714

Vazduhoplovstva NOVJ

— 11. vazduhoplovna lovačka (236. lovačka vazduhoplovna lavovska) —31, 45, 53, 58, 126,159, 160, 164, 178, 179, 183, 184, 218, 228, 229, 231—234, 238—244, 246—251, 258, 267, 268, 275, 342, 395, 396, 407, 412, 433, 483, 484, 487, 489—491, 493, 494, 499, 505, 510—516, 520, 522—524, 546, 548, 549, 567, 580, 585, 589, 591, 597, 599, 600, 602, 604—606, 629, 630, 632, 634—637, 639, 641—645, 647, 650, 652, 669, 686, 688—693, 695—697, 701, 703, 704, 707, 713

— 42. vazduhoplovna jurišna (10. gardijska jurišna) — 10, 11, 25, 31, 33, 39, 42, 45, 54, 59, 64, 69, 72, 77, 83, 93, 96, 101, 103, 108, 116, 118—120, 123, 126, 134, 140, 143, 147, 151, 156, 159, 160, 164, 179, 183, 184, 190, 192, 196, 201, 203, 215, 242—251, 267, 272, 279, 284, 287, 292, 297, 298, 306, 310—313, 315, 316, 327—329, 332, 342, 343, 349, 351—353, 359—364, 369, 371, 382, 393, 396, 403, 412, 418, 421, 422, 426, 433, 443, 449, 459, 460, 476, 492, 497, 499, 505, 510, 511—514, 528, 530, 531, 534, 538, 542, 558, 560, 561, 563—565, 571—573, 575, 577, 578, 588, 589, 590, 599—605, 629, 630, 632, 634, 635, 649, 669, 685, 688—693, 695—697, 702—704, 718

n e p r i j a t e l j s k e

ustaško-domobranske

— 10-ta — 139
— 11-ta — 132, 146, 265, 277, 300, 323
— 18-ta — 188

nemačke

— 1. kozačka — 483, 502, 636, 684
— 1. lovačka — 671
— 1. SS — 504
— 1. tenkovska »Adolf Hitler« — 232
— 2. kozačka — 502
— 2. tenkovska — 232
— 7. »SS« alpska — 483, 504, 636, 682, 684
— 7. SS grenadirska — 502
— 7. SS »Princ Eugen« — 7, 232
— 11. Luftvafe divizija — 502
— 11. poljska — 84, 87, 109, 127, 203, 232, 483, 502, 504, 636, 682, 684
— 13. pešadijska divizija — 671
— 21. SS pešadijska — 502
— 22. pešadijska — 10—12, 25, 483, 502, 504, 602, 636, 671, 682, 684
— 23. tenkovska — 232
— 25. pešadijska — 232
— 44. pešadijska — 232
•— 71. pešadijska — 671
— 104. lovačka — 189, 203, 232, 424, 483, 502, 504, 636, 682, 684
— 117. pešadijska — 483, 502, 504, 636, 682, 684
— 180. pešadijska — 502
— 181. pešadijska — 483, 502, 504, 636, 671, 682, 684
— 188. rezervna pešadijska — 502, 671
— 237-ma — 464
— 264. pešadijska — 232, 483, 502, 504, 636, 671, 682
— 297. pešadijska — 203, 232, 671
— 356. pešadijska — 232
— 369. legionarska — 626
— 373. legionarska — 113, 139, 147
— 392. legionarska — 8, 67, 76, 91, 132, 146, 265, 276, 277, 300, 305, 502

Divjakinja Janko — 595, 596, 652
Dizdaruša (kod Brčkog) — 233, 483
Dobnikar Janko — 46
Doboj — 7, 8, 91, 106, 154, 190, 272, 273, 297—299, 302, 330, 331—334, 336, 364, 370, 394, 397 433, 435, 477,

478, 480, 486, 488, 499, 506, 508, 509, 563, 566, 569, 592, 594
Dolovljani (kod Prijedora) — 502
Donji Miholjac — 54—56, 64, 65, 69, 70, 72—75, 77—79, 83, 84, 90, 93—98, 99, 103, 104, 105, 108—110, 116—124, 127—129, 134—136, 140—142, 147, 151. 152, 156—158, 172, 175, 180, 190—192, 196, 203, 204, 216, 219, 220, 223, 226, 232—234, 242, 244, 245, 267, 279, 280, 288, 306, 307, 310, 318, 330, 334—337, 350, 352, 354, 355, 357, 364, 365, 369, 370, 383, 385, 388, 393—395, 397—399, 422, 483, 485, 493, 502, 505, 516, 521, 529, 530, 562, 566, 581, 603, 607
Doroslovo (kod Sombora) •— 452
Dovezenski Branko — 550
Draganac (D. i G., kod Čazme) — 573
Dragišić Milenko — 268, 269, 547
Draksenić (kod Novske) — 501
Drakulić Danilo •— 46
Drapšin Petar — 302
Drava (r.) — 55, 56, 64, 65, 73, 75, 78, 79, 84, 85—90, 94^-99, 103—105, 109, 110, 117, 119, 121—124, 127, 128, 135, 136, 140—143, 148, 152, 174, 175, 191, 192, 196, 204, 225, 226, 232—234, 242—245, 258, 259, 267, 279, 280, 287, 288, 310, 318, 334—337, 352—354, 357, 377, 378, 385, 387, 388, 483, 493, 495, 496, 501, 504, 505, 515, 529, 538, 539, 562, 581, 603
Drava-Čehi (u Mađarskoj) — 104, 110, 121, 129, 354, 355
Drava Palkonja (u Mađarskoj) — 355
Drava Sabolč (u Mađarskoj) — 86, 94, 95, 104, 117, 121, 127, 129, 335, 354, 355
Dravograd — 638, 670, 678, 685, 687, 700
Draženović Marijan •— 549
Drenovci (kod Brčkog) — 97, 135, 242, 322, 349 364, 365, 529
Drežnik — vidi Drežnik-Grad
Drežnik-Grad — 300
Drina (r.) — 25, 32, 33, 233, 267, 483, 501, 504, 566, 602, 714
Drinjača (kod Zvornika) — 11, 12, 25, 26
Drniš — 625
Dubica — 378, 428
Dubrava (kod Zagreba) — 576
Dtuduković Milan — 293, 326
Dugalić Dušan — 550
Dugo Selo (kod Zagreba) — 429, 451, 560, 573—576, 638, 678, 681, 686, 700
Dujić I. Ivo — 549
Dumoš (ipl.) — 684, 687, 698, 700
Dunav (r.) — 11, 44, 65, 84, 135, 136, 156, 191, 192, 232, 234, 242, 267, 279, 336, 352, 385, 387, 483, 495, 501, 504, 529, 562, 580, 603
Dunjko Rudolf — 18, 326
Dvorski Ljubomir — 67, 76, 92, 149, 277, 308, 348, 367, 381, 390, 391, 424, 463, 465, 472, 664

D

Đakovo — 55, 64, 65, 70, 71, 73, 78, 79, 84, 87, 88, 96, 99, 109, 120, 122—124, 127, 128, 134, 140, 141, 153, 157, 172, 173, 180, 190, 191, 197, 202, 216, 219, 220, 242, 272, 330, 336, 337, 350, 355, 365, 370, 385, 387, 388, 394, 398, 403, 404, 418, 419, 422, 426, 477, 480, 485, 488, 492, 497, 499, 505, 509, 515, 516, 519, 522, 539, 592
Đeletovci (kod Vinkovaca) — 530
Đeletović Dimitrije — 548, 645
Delić Dimitrije — 547
Đerić Predrag — 46
Đevenica Carnài — 548
Dokić Borivoje — 548
Đorđev Dvor (kod Valpova) •— 143, 175
Đukanova meh. (kod Maglaja) — 397
Đuranović Aleksandar — 548
Đurđenovac — 446
Đurđevac — 75, 502, 669, 702
Đurđević Borislav Končar — 328
Đurđević Dimitrije •— 548
Đurđević Milutin — 547
Đuričić Đorđe — 546, 582
Đuričković Drago — 525, 672
Đurić Milivoj — 80, 126
Đurić Milan — 176
Đurići (kod Brčkog) — 365
Đurmanec (kod Krapine) — 579

E

Eberndorf (u Austriji) — 670
Ečka— 166
Egipat — 654, 664
Erčević Radosav — 328
Erdut (kod Dalja) — 59, 84, 87, 134, 136, 140, 141
Ernestinovo (kod Vinkovaca) — 70, 141

Eskadrile

Vazduhoplovstva NOVJ

— 1. jugoslovenska lovačka (352. skvadron) — 7, 66, 81, 106, 111, 113, 130, 132, 137, 144, 154, 170, 177, 186, 198, 217, 264, 276, 300—302, 366, 423, 428, 436, 447, 451, 457, 462, 464, 467, 470, 471, 522, 596, 617, 619, 620, 621, 624—626, 653, 666, 667, 701

— 2. jugoslovenska lovačka (351. skvadron) — 8, 52, 67, 71, 76, 82, 91—93, 102, 107, 111, 115 132, 139, 146, 149, 155, 188, 193, 195, 199, 265, 277, 278, 300—302, 304, 305, 308, 323, 347, 367, 380, 389, 401, 416, 420, 424, 438, 458, 461, 463, 465, 469, 472, 474, 475, 596, 653, 662, 663, 665, 666—668, 701

— Mešovita — 628

— Mostarska — 716, 718, 719

— Transportna Štaba Vazduhoplovstva — 263

engleske (skvadroni)

— 51. BAF-a — 620

Evropa — 654

F

Fabjanović Šime — 107, 114, 130, 137, 144, 177, 276, 423, 436, 451, 457, 462, 464, 467, 471, 625

Fekete viz (r., u Mađarskoj) — 122

Felkermarkt (u Austriji) — 670

Ferlež Leopold — 327

Fevr Mihailo — 494

Filipović Dušan — 549

Foča — 678, 682, 684, 687, 698, 700, 714

Fojnica — 217, 606, 714, 719

Forkapić Stanko — 548

Frankl Ljubomir — 132, 139, 149, 188, 199, 265, 277, 278, 305, 308, 368, 381, 390, 402, 420, 439, 440, 442, 458, 473, 474, 664

Fratucan Đorđe — 45, 271, 585, 712

Frid Zlatko — 542

Frontovi

— 3. ukrajinski — 77, 118, 119, 232, 352, 415, 515

— sremski — 103, 118, 123, 127, 134, 140, 147, 151, 156, 172, 179, 190, 192, 196, 201, 215, 263, 272, 297, 306, 321, 329, 332, 349, 364, 369, 375—378, 382, 384, 392, 393, 395, 397, 403, 418, 421, 435, 436, 505, 515, 538, 562, 592, 598

G

G. Rahić (kod Brčkog) — 501, 504

Gabrijelčić Dušan — 549, 708

Gabrovšek Nestor — 45, 645

Gacka dolina — 301

Gakovac (kod Valpova) — 143, 175, 355

Garčin (kod Slav. Broda) — 88, 157, 422, 434, 443, 444, 499

Garešnica (kod Bjelovara) — 484, 496, 636

Garić Stevan — 547

Gašparević Kuzman — 645

Gat (kod Valpova) — 74

Gavrilović Zivorad — 8, 81, 91, 107, 114, 131, 138, 170, 186, 187, 264, 303, 424, 428, 447, 451, 457, 462, 468, 470, 625

Gazivoda Vido — 645

Generalski Stol (kod Karlovca) — 436, 437, 439, 447, 451

Georgievski Vasil — 327, 645

Gerovo (kod Delnica) — 436, 439, 447

Glavičani (kod Bos. Novog) — 502

Glavičić Radoje — 547, 645

Glebov Aleksandar — 126, 338, 452, 503

Glina — 366

Glišović Milan — 327

Glogovčan Milan — 326

Glođe pst. (kod D. Miholjca) — 86

Gluhak Viktor — 549

Godec Franc — 326, 645

Godinjak (kod Slav. Požege) — 444, 450, 460

Gođevac Života — 547

Gojković Vaso — 293, 326, 422, 509, 541, 542, 545, 569

Goleši-Milisavci (kod Pakraca) — 501, 504

Golubić (kod Bihaća) — 130

Golubovec (kod Krapine) —-681

Gor. Vukšić (kod Brčkog) — 501, 504

Gora (kod Petrinje) — 502

Gord'iša (u Mađarskoj) — 98, 354, 355

Gorjan Darko — 550

Gornja Prača (predeo) — 719

Gorski kotar — 451

Gospić — 91, 106, 113, 114, 130, 132, 133, 137, 146, 300—302

Gospođinci (kod Novog Sada) — 119, 181, 185, 290, 296, 353, 432

Gošin Dejan — 645
Grabar Josip — 433, 486, 488, 506, 509, 546, 594
Grabarević Emil — 547, 708
Grabašnica (kod Bos. Novog) — 501
Graberje —- 574
Grabovac Berislav — 645
Grabovnica (kod Bjelovara) — 682
Grac (u Austriji) — 377, 384, 500, 538
Gračac — 302
Gračanica — 190, 191, 273, 297, 298, 331—333, 336, 349, 377, 480, 497, 508, 562, 563, 569, 592
Gradac (k. 200, na o. Pagu) — 324
Gradačac (kod Bos. Šamca) — 156, 157, 191, 196, 197, 272, 297, 298, 306, 307, 330, 332, 336, 377
Gradec (kod Križevaca) — 574, 575
Gradište (kod Vinkovaca) — 43, 88, 98, 516
Grbavci (kod Novske) — 501
Grbić Mihajlo — 328, 708
Greda (kod Siska) — 558
Gregorić Antun — 548
Gregov Jeronim — 18, 325
Grgurević Aleksandar — 46
Grgović Vladimir — 646
Gruber Bratoljub — 39, 284

Grupe
NOVJ
— Južna operativna JA — 307, 321, 330, 349
— Sarajevska operativna —• 377, 378, 380, 565, 693, 694
— Transportna — 45, 46, 181, 556
— Vazduhoplovna operativna — 396, 487, 507, 591, 592, 593, 605
— vazduhoplovnih divizija JA — 31, 32, 42, 44, 54, 57, 64, 65, 69, 71, 72, 75, 77—79, 83, 86, 87, 90, 93, 95, 96, 99, 103, 105, 108, 110, 116—120, 122, 123, 125—127, 129, 134, 136, 140, 141—144, 147—149, 151,153,156,158,159,164, 172-174, 176, 178—181, 183, 185, 190—193, 196, 197, 201, 202, 215, 217, 224, 232, 235, 241—246, 249, 251, 253, 256, 258, 272—174, 297—299, 306, 307, 310, 311, 316, 320—322, 325, 329, 332, 334—336, 338, 342, 349, 351, 359, 364, 366, 369, 370—376, 379, 380, 382—385, 387, 392, 393, 395, 396, 399, 400, 403—405, 407, 412, 418, 419, 421, 423, 426, 427, 429, 433, 435, 443, 445, 446, 449, 450, 452, 455, 456, 459, 483, 487, 495, 496, 502, 504—507, 509—515 529, 546, 549, 558—561, 567, 573—576, 578, 579, 588, 590, 598—601_ 603, 604, 608, 629, 630, 632, 634 635, 639, 647, 649, 650, 668, 669, 677—679, 683, 686, 688, 690—693, 695—697, 700, 701, 703, 704, 713
Gudovac (D. i G., kod Bjelovara! — 573
Gudović Mihajlo — 46
Gunja (ikod Brčkog) — 31, 117, 134, 135, 140, 321, 322, 330—332, 349, 350,. 354, 364, 365, 369, 370, 382, 383, 435, 492, 493, 499, 516, 529, 539, 581
Gvozdenović Dorđe — 325, 645

H

Hadžiomerović Salih — 12, 18, 325
Halambek Zvonko —• 625
Hambarine (kod Prijedora) — 501
Hamović Rade — 50, 172, 179, 192,. 196, 201, 215, 272, 297, 306, 321, 329, 332, 349, 364, 369, 393, 397, 403, 418, 421, 426, 433, 436, 443, 449, 455, 459,. 558, 560, 573, 575, 578
Han Pijesak — 25
Hardi Ivan — 548
Harkanj (u Mađarskoj) — 220
Hercegovac (kod Bjelovara) •— 484, 501, 504, 636
Hercegovina — 553, 619, 657
Herešin (kod Koprivnice) — 573
Hitler Adolf — 259
Hrameli Franjo — 549
Hrastovac (kod Daruvara) — 501, 504, 677, 685
Hrgovi (D. i G., kod Brčkog) — 197,. 272 273
Hrvatska — 341, 500, 578, 619

I

Idrija — 428
Ilača (kod Sida) — 42—44, 104, 141, 149, 242, 331, 370, 395—397, 485, 516
Iličić Božo — 18, 326
Ilić Dragoljub — 645
Ilić Milisav — 547
Ilić Miodrag — 327
Ilić Predrag — 328
Ilić Radomir — 325, 645
Ilić Vasilije — 645
Ilić Zaharije — 327
Ilidža — vidi Ilidža Banja

Ilidža Banja — 137
Jlinci (kod Sida) — 11, 43, 233, 375, 396, 436, 483, 495, 501, 504, 529
Ilirska Bistrica — 457
Ilovik (o.) — 420
Indija — 169, 411
Islamović Salih •— 625
Istra — 377, 378, 384, 387, 420, 423, 461, 465, 468, 469, 475, 495, 619, 657
Italija — 186, 618—620, 654, 657
Ivanić-Grad — 378, 559, 560, 573—575
Ivanisevic Duro — 8, 66, 81, 107, 113, 114, 170, 186, 276, 302, 303, 366, 428, 437, 448, 451, 462, 465, 468, 470, 625
Ivankovo (kod Vinkovaca) — 236
Ivanović Lazar — 327
Ivanović Života — 548
Ivanovski Vasko •— 548
Ivković Ljubiša —> 646

J

Jabanuša (kod Bijeljine) •— 233
Jablanac (kod Senja) — 347, 348
Jablanica (kod Prozora) — 137, 144, 154
Jabuka (kod Apatina) — 387
Jadran — 347, 367, 381, 390, 401, 402, 420, 438, 440, 451, 495
Jagatić Franjo — 326
Jagodnjak (kod Valpova) — 79, 84, 220
Jahorina (pl.) — 678, 682, 684, 687, 700, 719
Jaklić Bogomil — 521, 525, 547
Jakopič Anton — 326, 356, 357
Jakočevski Nikola — 46
Jakšić (kod Slav. Požege) — 427
Jakšić Pavle — 122
Janković Aleksandar — 547
Jamarica (kod Pakraca) — 501, 504, 677, 685
Jamena (kod Bijeljine) — 157, 197
Jankovci (N. i St., kod Vukovara) — 399
Janković Aleksandar — 237, 335, 546
Janković Božidar •— 549
Janković Branko — 645
Janja — 10—12, 25, 26, 32, 34, 44, 54, 56, 59, 69, 73, 74, 89, 98, 104, 216, 219, 233, 306, 354
Jasenovac — 233, 483, 501, 504, 677. 685
Jastrebarsko — 437, 573, 574
Jelenić Ivan — 328
Jeremić Miodrag — 548
.Jevtović Srboljub — 328
Jezero (kod Bihaća) •— 200
Jež Franjo — 71, 76, 82, 107, 139, 188, 199, 266, 368, 381, 390, 402, 417, 440—442, 664
Jirasek Josip — 548
Jokići (kod Bijeljine) — 233
Josipdol (kod Ogulina) — 265
Josipovac (kod Osijeka) — 84
Jošića st. (kod Vinkovaca) — 55, 56, 65, 70, 85, 157, 173, 330
Jovanović Dragoljub — 328
Jovanović Jovan •— 683
Jovanović Milivoje — 328
Jovanović Ratko — 626
Jović Nikola — 18, 207, 326
Jović Radoslav — 550
Jug Drago — 432, 549, 551
Jugović Ivan — 327

K

Kaćanski Milan — 328
Kaćanski Radivoje — 547, 582
Kadura Vladimir — 645
Kahriman D. Tomislav — 547, 594, 645
Kajgana (kod Daruvara) — 501, 504, 677, 685
Kakanj — 130
Kalačić Lukša — 597
Kalinovac (kod Koprivnice) — 588, 590, 669, 682, 685, 702
Kalinovik — 606, 678, 682, 684, 687, 698, 700
Kamenšek Josip — 326
Kamenšek Stanislav — 49
Kamenjak (k. 838) — 441
Kamenjak (rt, kod Pule) — 420, 461, 463, 465, 466, 472, 473, 475
Kamenjašević Miroslav — 46, 596
Kana (Canne, u Italiji) — 618, 619, 654, 657
Kapela — vidi Nova Kapela
Karašica (r.) — 85, 485
Karić Milan — 664
Karlobag — 67, 76, 77, 82, 83, 300
Karlovac — 130, 188, 199, 300, 301; 377, 378, 423, 437, 438, 447, 448, 451, 573, 574, 679
Kartalija Stevan — 328
Kastav (kod Rijeke) — 464, 470
Kašman Stanko — 328
Katajevo (kod Prijedora) — 501
Katanski Petar — 548
Kavić Ivan — 292, 293, 325, 542, 545
Kelešinka (kod Našica) — 74
Kenderđ (u Mađarskoj) — 119—122
Kerep (kod Brčkog) — 273

Keserović Dragutin — 714
Kešeljević Đorđe •— 549
Kiseljak (kod Sarajeva) — 333, 334, 347
Kiseljak Ivan — 584
Kladanj — 298, 299
Kladnjak Muhamed — 46
Klagenfurt (u Austriji) — 500
Klana (kod Rijeke) — 467, 468, 470, 474
Klanac — vidi Čudin klanac
Klašnice (kod Banjaluke) — 66, 107, 457
Klekovci (kod Novske) •— 501
Klenak (kod Šapca) — 234, 274, 284, 286, 342, 353, 379, 392, 396, 405, 476, 477, 484, 487, 494, 505, 507, 563, 564, 567, 591—593, 604, 605, 637, 644, 683, 685, 686, 701
Klenik (kod Okučana) — 501
Klicić Ivan — 645
Kliman Janko — 548
Klinča Selo (kod Jastrebarskog) — 438, 573
Klisarić Dragoslav — 328
Klokočevac (kod Daruvara) — 677, 685
Klokočevci (kod D. Miholjca) — 122, 141, 337
Klokočovnik Josip — 52, 67, 68, 76, 82, 92, 102, 115, 132, 146, 149, 189, 193, 195, 266, 278, 305, 308, 347, 368, 390—441, 458, 467, 473, 664
Kloštar Ivanić (kod Čazme) — 575
Kluz Franjo — 625
Kljajić Cviko — 548
Knežev Milorad — 548, 645
Knežević Branko — 645
Knin — 406
Kobaš (kod Slav. Broda) — 460
Kocjan Vladislav •— 645
Kocjančić Maks — 661
Kočevje — 436
Kolarov Vaša — 274, 487, 489, 645
Komin (kod Križevaca) — 575
Komletinci (kod Vinkovaca) — 566
Kompator (kod Čazme) — 573
Kondić Branko — 645
Konrad Marko — 126
Konjsko (kod Karlobaga) — 82, 83
Koprivnica — 75, 502, 558—560, 573, 638, 677, 678, 681, 682, 685, 687, 700
Koraj (kod Bijeljine) — 297—299
Kordun — 447, 657
Korenica (sada Titova Korenica) — 91, 130, 139, 302
Koroša Ivan — 18, 325

Korpusi

NOVJ

— 2-gi — 378, 384, 387
— 3-ći — 378, 384, 387, 628, 634, 678, 679, 685—688, 695, 697, 698, 700, 702, 713—716, 718, 719
— 4-ti — 155, 189, 195, 199, 260, 300, 366, 378, 424
— 5-ti — 7, 217, 378, 384, 387, 621
— 6-ti — 260—263, 378, 385, 387, 445, 446, 495, 529, 562
— 8-mi — 620, 621, 658
— 10-ti — 263, 378, 445, 562
— 11-ti — 111, 139
— 13-ti — 100
— 15-ti — 376

sovjetski

— 133. streljački — 134

neprijateljski

nemački

— 1. kozački — 502, 504, 677
— 2. tenkovski — 232
— 3. tenkovski — 232
— 4. tenkovski — 232
— 34. armijski — 443, 601
— 68-mi — 483, 502, 504, 636, 671, 682, 684
— 91. armijski — 73, 78, 94, 123, 140, 148, 203, 422, 483, 502, 504, 636, 671, 682, 684
— 97. armijski — 467

Kosanov.ić Đorđe — 548
Košić Rade — 327
Kosovska Mitrovica •— 341
Kostajnica — 130, 428, 451, 496
Kostić Gradimir — 645
Kostić Rista — 547, 594, 645
Košćak Boris — 547
Koška (kod Našica) — 70, 122, 399, 492, 529
Košljun (na o. Pagu) — 324
Košuljandić Dušan — 46
Košutnik Viktor — 326, 645
Kotarac Radoslav •— 49
Kotorsko (kod Doboja) — 302, 334, 480, 569
Koturović Milorad — 645
Kovačević Blažo — 327, 542
Kovačević Nenad — 546, 594, 645

Kovačević Stjepan — 45, 311, 313, 315
Kovačica (D. i G., kod Bjelovara) — 501
Kovačič Mirko — 130, 137, 145, 170, 186, 187, 264, 303, 366, 424, 429, 447, 451, 462, 465, 468, 625, 708
Kovačić Dragutin — 547
Kovačić Ivica — 327
Kovačić Ladislav — 328
Kovijamić Dimitrije — 45
Koviljača (kod Loznice) — 341, 406
Kovin — 166
Kozala (kod Rijeke) — 470
Kozara — 598
Kozarica (kod Pakraca) — 501, 504
Kozarovski Blagoje •— 548
Kozarski Svetolik — 326
Kraćice (kod Sarajeva) — 171
Kragujevac — 80, 555
Kraljevica (ikod Rijeke) — 368, 465, 466
Kraljevo — 162, 166, 410, 555, 557
Krapina — 578, 579, 681
Krasinec (kod Crnomelja) — 177, 620
Kratohvil Franjo — 320
Kraus Branko — 629, 630
Krbava (r.) — 93
Krbavska dolina — 300
Krček Ivan — 293, 326
Kreševo — 719
Kriva Rijeka (kod Bos. Novog) — 501
Krivanek Vladimir — 548, 594, 645
Križ (D. i G., kod Čazme) — 575
Križaj J. Josip — 546, 594, 645
Križevci — 558, 560, 574, 638, 678, 681, 687, 700
Krk (o.) — 8, 9, 52, 67, 102, 347, 348, 389, 402, 416, 424, 425
Krnjak (kod Karlovca) — 447
Krnješevci (kod Stare Pazove) — 23
Krsnik Nenad — 9, 67, 71, 132, 146, 149, 155, 195, 266, 278, 305, 323, 368, 380, 402, 421, 440, 458, 461, 466, 473, 664
Kmčičanin Slobodan — 53, 179
Krušljevo Selo (kod Zagreba) — 579
Kucelj Zvonko — 63, 525—527
Kudrjašov Jakovljevič Vasilij — 234, 582
Kugler pst. (kod Đakova) — 65, 71
Kuna Branko — 327
Kuprešanin Nikola — 645
Kupusina (kod Sombora) — 234, 269, 288, 353, 379, 484, 505, 529, 563, 637
Kurilovec (kod Zagreba) — 682
Kutina — 457, 487

L

Labin — 391, 463
Laćarak (kod Srem. Mitrovice) — 634, 678, 679, 685, 686, 688, 695, 697, 698, 702, 715, 716
Ladimirevci (kod Valpova) — 385, 388, 396
Ladislav (kod Bjelovara) — 501
Lađevac (kod Slunja) — 189
Lakićević Krsta — 39—42, 284, 325, 418, 481, 547, 645
Latkovac — vidi Vlatkovac
Lazarević Božo — 126, 142—144, 245—251, 275, 325, 529, 609, 635, 699
Lazarević Dragomir — 547
Lazdć Živko — 328
Legrad (kod Ludbrega) — 529
Lekenik — 573, 574
Lekić Košta — 185, 186, 329, 432, 547, 551
Lešće (kod Gospića) — 106, 138
Leše (kod Slovenj-Gradeca) — 670
Letić Branislav — 328
Letovanci (kod Siska) — 502
Libija (u Africi) — 598
Lička Jesenica — 300, 301
Lički Novi (kod Gospića) — 300
Lički Osik — 130, 300, 302
Ličko Petrovo Selo — 131, 139, 380, 381
Lika — 91, 137, 199, 619, 657
Lipa (kod Rijeke) — 457
Lipovac (kod Sida) — 74, 219, 436, 504
Lipovšćak Milenko — 524, 525, 547, 671, 672
Lisec Marko — 327
Logomerac Tihomir — 645
Lomota Stjepan — 547
Lončar Janko — 645
Lončar Milan — 646
Lošić Mehmedalija — 106, 114, 137, 145, 171, 177, 186, 187, 198, 264, 302, 303, 428, 437, 448, 457, 464, 467. 471, 625
Lošinj (M. i V., o.) — 67, 71, 416, 417, 420, 421, 440, 451
Lovaš (kod Sida) — 11, 26, 31, 43, 95, 135, 140, 333, 375, 394, 395, 396, 436, 485, 501, 529, 602
Lozić Krsta — 126
Lozić Miodrag — 346, 411, 557, 701—704
Loznica — 13
Luban (brdo, kod Rijeke) — 462, 464, 470

Luburić Miodrag — 645
Lučić Konstantin — 452
Lučić Nikola — 46
Lučko (kod Zagreba) — 451, 563, 576, 637, 638, 649, 650, 681—683, 686, 701
Ludbreg — 559, 573, 678, 681
Ludina (M. i V., kod Čazme) — 573
Luka (kod Čazme) — 575
Lukač Dušan — 326, 645
Lukačević Zvonimir — 645
Lukić Miloš — 46
Lukovo — vidi Lukovo Šugarje
Lukovo Šugarje — 402
Lumbardenik (kod Slunja) — 189
Lupljanica (kod Dervente) — 480, 508, 569
Lupoglav — 537—575, 638, 678
Lužani (kod Slav. Požege) — 516

Lj

Ljubina (M. i V., kod Gackog) — 684, 697, 698, 700
Ljubinković L. Đorđe — 547
Ljubljana — 436, 464, 669, 670, 676, 683—688, 696, 697, 702
Ljubovo (kod Gospića) — 301

M

Mać (u Mađarskoj) — 203
Mađar Mečke (u Mađarskoj) — 494, 507, 589, 592, 605, 637, 639, 644, 649—651, 685, 686, 695, 701, 702,
Mađari (kod Siska) — 504, 677, 685
Mađarmečke — vidi Mađar Mečke
Mađarska — 73, 86, 98, 104, 110, 119, 203, 279, 334, 413, 494, 507, 589, 592, 639, 682, 695, 700
Maglaj — 298, 299, 330—333, 397, 497, 592, 625
Majcen Branivoj — 664
Majcen Žarko — 9, 52, 67, 71, 92, 107, 146, 149, 189, 193, 194, 199, 277, 305, 308, 328, 347, 368, 380, 381, 390, 439—441, 458, 463, 472, 474
Majska Međa (kod Valpova) — 78, 84, 94, 109, 127, 128, 141—143, 175
Makedonija — 165, 341, 410, 553
Maksimović Branko — 645
Makvić Josip — 548
Malinska (na Krku) — 8, 9, 420
Malnarić Milan — 28, 293, 325, 336, 357, 547
Malohođić Hivzo — 45
Manolovski Trpko — 45
Maribor — 502, 538, 638, 678, 684, 685, 687, 700
Marić Dušan — 646
Marić Ljubomir — 328
Marić Nikola — 548
Marija Bistrica — 579, 679
Marijanci (kod D. Miholjca) — 104, 396, 499
Marini (kod Bos. Novog) — 501
Marino Selo (kod Pakraca) — 484, 636, 685
Marinović Ilija — 293, 326
Marinović Miloš — 349, 367, 390, 391, 402, 416, 424, 425, 438, 465, 472, 661, 663
Marjančaci (kod Valpova) — 385, 388
Marjanović Milan — 327, 547
Markićević Stojan — 547
Marković Aleksandar — 625
Marković Dragić — 550
Marković Milorad — 549
Marković Petar — 548
Marković Radoš — 646
Martinčić Lovro — 430, 549
Martinović Dušan — 548
Maška Međa — vidi Majska Međa
Matić Petar — 548
Matković Borivoje — 549
Mečenčani (kod Kostajnice) — 484, 502, 504, 636, 677, 685
Medeno Polje (kod Bos. Petrovca) — 501
Medinci (kod Podrav. Slatine) — 501
Međeđa (kod Novske) — 501
Međumurje — 377, 384
Melnica (brdo, kod Slunja) — 189
Metlika — 186, 187
Meze Dušan — 549
Migić Reginald — 327
Migoti Zdraviko — 646
Mihailović Draža — 677, 682, 714
Mihailović Janko — 645
Mihajlović Boško — 546, 645
Mihajlović Jovan — 548
Mihajlović Sima — 326, 327, 333, 478, 508, 569
Mihevc Matija — 326, 645
Mikanovci (N. i St.., kod Vinkovaca) — 65, 70, 73, 88, 104, 268, 330, 384, 385, 387, 398, 419, 499, 521, 564
Mikleuš (kod Podrav. Slatine) — 444
Miladinović D. Miodrag — 548
Miladinović Dušan — 645
Milakov Miša — 328
Mˈlenković Dušan — 547
Milićević Cedomir — 293, 326
Milinović Marko — 550
Milojević Dušan — 327

Milosevic Bogdan — 293, 327
Milosevic Danilo — 549
Milošević Stevan — 328
Milovanović Dobrivoje — 223, 364, 488, 509, 520—522, 547 .
Milutinov Sava — 327
Milutinovic Miroslav — 646
Miljević Dragan — 646
Miljuš Dušan — 326, 645
Mirković Dušan — 328
Mirković Sava — 547
Mišković Borivoje — 549
Mitić Aleksandar — 328
Mitovski Dušan — 548
Mladenović Božidar — 45
Mladenović Budimir — 646
Mladenović Mladen — 645
Mladenović Spasoje -— 646
Mlaka (kod Okučana) — 501, 504
Modran (kod Bijeljine) — 233
Modriča — 189, 272, 273, 306, 307, 331, 332, 336, 364, 382
Mogin Sava — 430, 547
Mohač (u Mađarskoj) — 73, 669
Mohar Josip — 327, 645
Mohovo (kod Iloka) U, 12, 43, 55, 78, 84, 87, 94—97, 103, 109, 134—136, 140, 148, 151, 152, 157, 219, 233, 234, 354, 375, 395, 396, 398, 436, 483, 495, 501, 504, 529, 566
Mokri Do (kod Gackog) — 697
Mokro (kod Sarajeva) — 171, 202, 354
Mol (kod Sente) — 432
Momčilović Ljubomir — 126, 143, 245, 275, 609, 635, 699
Morača Milutin — 418, 436
Mornarica NOVJ — 193, 194, 410, 553
Morović (kod Sida) — 501, 504, 601
Moslavina (kod D. Miholjca) — 74, 98, 99, 110, 129, 242, 335, 427, 433, 434, 443, 444, 459, 502, 516
Mostar — 91, 171, 342, 344, 408, 621, 628, 716, 718
Mošćenice (kod Plomina) — 469
Možđenec (kod Koprivnice) — 681
Mrežnica (r.) — 193
Mrka Ada (kod Bos. Samca) — 678, 682, 698
Mrlera (rt) — 473
Mrtvica (kod Brčkog) — 273, 297, 298
Mugoša Vuko — 327
Munjin Košta — 547
Murko Karlo — 293, 326
Musi. Maoča (kod Brčkog) — 272, 273, 297—299
Mustafina Klada (kod Čazme) — 573
Mušikić Milivoj — 126

N

N. Grabovac (kod Pakraca) — 501
Nadalj (kod Srbobrana) — 119, 181, 185, 207, 214, 234, 352, 545
Nad Ignac — 549
Nad Košta — 90, 101, 143, 176, 259, 386, 418, 446
Nard (kod Valpova) — 85, 87, 89, 96, 103, 104, 109, 110, 116, 117, 123—125, 127—129, 134, 136, 140, 141, 175, 220, 318, 336, 355, 357
Nardska skela (kod Valpova> — 175, 355
Nardska š. (kod Valpova) — 355, 357
Narta (D. i G., kod Bjelovara) — 573
Našice — 54—56, 59, 64, 65, 69, 70, 73—75, 78, 83—85, 87, 89, 96, 98, 99, 103, 104, 109 120—123, 125, 127—129, 134, 136, 140, 141, 156, 157, 172, 180, 190, 191, 197, 201, 202, 216. 219, 220, 242, 272, 273, 288, 306, 307, 330, 336, 337, 350, 364, 365, 370, 378, 385, 388, 394—399, 403, 404, 418, 419, 422, 434, 436, 492, 495, 499, 515, 516, 519, 521, 529, 530, 539
Nebljusi (kod D. Lapca) — 113, 130
Nedeljković Radomir — 327
Nedić Milan — 677, 682
Negoslavci (kod Vukovara) — 54, 288, 395, 397, 485, 516, 592
Nemačka — 168, 259, 686, 700
Nemčanin Smiljan — 549
Nešić Božidar — 18, 326
Nešić Dragomir — 550
Nešić Jovan — 548
Nešković Dragomir — 126
Nezavisna Država Hrvatska (NDH) — 66, 82, 217, 500, 677
Nijemci (kod Sida) — 12, 33, 43, 44, 56, 59, 79, 95, 98, 129, 134, 135, 140, 153, 157, 158, 216, 219, 242, 331—334, 337, 354, 395, 396, 485, 499, 516, 539, 566, 592, 602
Nikolić Bogdan — 18, 204, 207, 326
Nikolić Branislav — 550
Nikolić Jevrem — 18, 326
Nikolić Mihajlo — 549, 645
Nikolić Milan — 548
Nikolić Stojan — 293, 326
Ninčić Georgije — 547, 594, 645
Niš — 409, 410, 557
Nova Gradiška — 378, 385, 427, 433, 434, 443—445, 449, 450, 455, 456, 459, 460, 497, 516
Nova Kanjiža — 233
Nova Kapela (kod Slav. Požege) — 422, 492

Nova Kasaba (kod Vlasenice) — : , Odredi
12, 26
Nova Pazova — 407
Novaček Josip — 430, 549
Novaković Nikola — 46
Novi (kod Rijeke) — 378, 389, 402, 420
Novi Bezdan (kod Valpova) — 73, 84, 96—98, 127, 128, 134, 136, 141—143, 175, 355
Novi Grabovac (kod Novske) — 504
Novi Marof — 484, 501, 504, 636, 677, 685
Novi Sad — 35, 42, 119, 161—163, 182, 234, 269, 271, 284, 286, 288, 342, 343, 353, 407, 478, 553, 555, 557, 598, 599
Novi Vrbas — 342
Nović Josip — 328
Novigrad — vidi Podrav. Novi Grad
Novo Mesto — 464
Novska — 81, 198, 428, 484, 496, 563, 636, 677, 685
Nuštar (kod Vinkovaca) — 98

O

Obajdin Zvonimir — 548
Obalj (kod Kalinovika) — 684, 687, 698, 700
Obradović Mileta — 548
Obradović Milutin — 548
Obradović Zivan — 549
Obrenović Miluš 646
Obuljen Mihajlo — 548
Ocelić Adam — 541

Odeljenja

Vazduhoplovstva NOVJ
— Operativno 42. vazduhoplovne divizije — 360—363
— Operativno Štaba 1. armije — 375
— Operativno Štaba 3. armije — 386
— Operativno Štaba Vazduhoplovstva — 252, 256, 257, 353
— Operativno Generalštaba JA — 376
— Vazduhoplovno Glavnog štaba NOV i PO Srbije — 80
— Vazduhoplovno Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — 57, 58
Odžak (kod Bos. Šamca) — 678, 682, 684, 687, 698, 701, 719
Odra (kod Zagreba) — 576

NOVJ
— Kvarnerski mornaričke pešadije — 451, 469
Ogulin — 113, 114, 130, 265, 300, 301, 378, 384, 387
Okanović Husein — 66, 113, 131, 138. 145, 154, 171, 177, 276, 302, 303, 423, 429, 447, 451, 462, 465, 471, 625
Okučani (kod Nove Gradiške) — 66, 144, 145, 154, 429, 457, 501, 504
Olib (o.) — 420
Olovo — 298, 299
Omiš — 625
Omišalj (na Krku) — 420
Opatija — 439, 461
Opatovac (kod Vukovara) — 31, 55. 134, 140, 149, 375
Orahovica (D. i G., kod Tuzle) — 501, 504
Orahovo (kod Bos. Gradiške) — 501
Orašje (kod Bos. Šamca) — 56, 516
Oriovac (kod Slav. Požege) — 444. 456, 459, 460, 492
Orijani (kod Bihaća) — 130
Orljava (r.) — 485, 529
Orolik (kod Vukovara) — 79, 141, 219. 395—398, 485, 516, 566, 602
Orosavje (kod Zagreba) — 679
Oršić Ljudevit — 325, 480, 508, 568
Osijek — 44, 54—56, 59, 64, 65, 69, 70, 72—75, 77, 78, 84, 85, 87, 89, 94—97, 99, 103, 104, 109, 118—124, 127—129, 134—136, 140, 141, 143, 151—153, 156, 157, 173, 175, 180, 191, 196, 201, 202, 216, 219, 220, 242, 272, 273, 280. 288, 298, 306, 307, 321, 330, 336, 337. 350, 354, 355, 364, 365, 369, 370, 383—385, 387, 388, 393—395, 398, 399, 403, 404, 438, 485, 488, 492, 495, 499, 501, 502, 505, 509, 515, 516, 521, 522, 529, 530, 566, 580, 581, 582
Ostojić Gojko — 326
Ostravica (M. k. 721, V. trig. 917, kod Gračanice) — 233
Ostrožac (kod Bihaća) — 200
Otočac — 106, 130, 137, 300, 301, 308
Otok (kod Vinkovaca) — 26, 31, 33, 43, 54, 56, 59, 64, 73, 85, 96, 98, 120, 121, 152, 157, 216, 220 242, 321, 322, 384, 387, 393, 394, 397, 403, 516, 592 620

Ovče polje — 708
Ozerkovići (kod Sarajeva) — 684, 687 700, 715
Ozime (kod Konjica) — 684, 687, 697, 700

Pag (na o. Pagu) — 68, 72, 323, 324
Pag (o.) — 67, 68, 300, 323, 324, 465
Pahor Emil — 328
Pajić Nedeljko — 66, 81, 91, 106, 114, 131, 144, 154, 177, 198, 276, 366, 423, 428, 447, 457, 625
Paklenica (D. i G., kod Doboja) — 233, 438, 501, 504
Paklenica (r.) — 397
Pakrac — 378, 385, 387, 496
Palkonja — vidi Drava Palkonja
Panajotović Dragoljub — 645
Pančevo — 162, 166, 410, 555, 599
Pantić Jefta — 39, 40—42, 284, 481, 482, 645
Pantić Stanislav — 645
Papo Lucijan — 646
Parasčak Anta — 547
Paskovski Dimitar — 46
Pavičić Vlado — 52, 107, 132, 146, 189, 193, 199, 266, 278, 305, 308, 324, 347, 420, 439, 441, 463, 465, 466, 472, 474, 664
Pavišić Krsta — 328
Pavličani (kod Čazme) — 573
Pavlovac (kod Bjelovara) — 484, 496, 501, 504, 636, 677, 685
Pavlović Evgen — 327
Pavlović Josip — 46
Pavlović Ljubomir — 645
Pavlović Milan — 645
Pavlović Teodor — 293, 326
Peč (u Mađarskoj) — 334, 494, 589, 592, 639
Pepel Bogomil — 9, 52, 71, 92, 107, 133, 139, 155, 188, 199, 266, 278, 324, 347, 368, 380, 420, 463, 466, 467, 472, 474, 664
Perdan Franc — 546, 594, 645
Perg (u Austriji) — 670
Perić Dragoljub — 646
Perić Svetislav — 325
Perišić Ivan — 335, 356, 357
Perme Jože — 46
Perušić — 106, 277, 300, 301, 302
Peševski Trajko — 547
Pešić Jovan — 664
Pešić Milorad — 223, 521, 547
Pešić Predrag — 645
Peteliinek Rudolf — 645
Peteranec (kod Koprivnice) — 573
Petkovac (kod Siska) — 502
Petlovac (kod Valpova) — 203, 220
Petričević Branko — 101, 259, 386 446
Petričić Ilija — 325
Petrijanec (kod Varaždina) — 574
Petrijevci (kod Valpova) — 65, 74, 77, 79, 84—87, 89, 93—97, 103, 104, 109, 116, 124, 128, 202, 219, 220, 222, 223, 226, 242, 287, 288, 354, 493, 580, 581
Petrinja — 189, 428
Petrovgrad (sada Zrenjanin) — 268
Petrović Bogoljub — 546
Petrović Danilo — 548
Petrović Đorđe — 327, 547, 645
Petrović Izidor — 645
Petrović Svetozar — 546, 594, 645
Petrović Vladeta — 328
Petrović Vlastimir — 326, 480, 568, 645
Petrovo Selo — vidi Baranj. Petrovo Selo
Petrovski Dobrivoje — 548
Pezelj Ivan — 46, 126
Pilića (D. i G., kod Janje) — 483
Piperin Dušan — 12, 18, 325
Piran — 458, 473
Pire Franjo — 49, 170, 374, 400, 416, 617, 653, 666
Pirjavec Rajко — 645
Pisanica (M. i V., kod Bjelovara) — 484, 496, 501, 504, 636, 677, 685
Pissk Viktor — 646
Piškorevoi (kod Đakova) — 499, 519
Pitomaca (kod Virovitice) — 460, 496, 502, 516
Pivko Franjo — 13, 18, 326
Planinski kanal — 441
Plavnik (o.) — 416
Pleso (kod Zagreba) — 588, 669, 670, 675, 682, 683, 686, 695—697, 701, 702
Pleternica (kod Slav. Požege) — 434, 445, 449, 450, 455, 456, 516
Pliberk (u Austriji) — 670
Plitvička jezera — 276, 300
Plomin — 463, 469
Pobjenik (kod Čazme) — 573
Pobrđani (kod Bos. Dubice) — 501
Podgorač (kod Našica) — 65, 70, 99, 104, 128
Podgorski kanal — vidi Velebitski kanal
Podgrađe (kod Šida) — 44
Podrav. Novi Grad — 75, 502
Podrav. Slatina — 74, 99, 426, 427, 433, 434, 443, 444, 456, 459, 460, 501, 502, 516
Podvinje (kod Slav. Broda) — 492, 499
Podvinjsko Bukovlje (kod Slav. Broda) — 434, 443, 444

Pokoj (kod Bihaća) — 130, 149, 150
Poljana (kod Pakraca) — 484, 501, 504, 636, 677, 685
Poljanec Sava — 546, 594, 595, 645, 652
Popadić Ljubomir — 271, 546, 585, 712
Poponjec Nikola — 46
Popov Arkadije — 626
Popov Lüka — 293, 325, 508, 541, 545, 569
Popov Most (kod Gackog) — 684, 687, 698, 700
Popovača (kod Čazme) — 66, 429, 573, 638, 678
Popović Konstantin — 548
Popović Koča — 435, 569
Popović Milan — 327, 548, 645
Popović Slobodan — 326, 645
Poreč — 461, 465, 466, 473, 475
Posavski Podgajci (kod Brčkog) — 365
Postojna — 424
Potočani (kod Bos. Šamca) — 678, 682, 684, 687, 698, 701
Prav. Založje (kod Bihaća) — 155
Prebeg Tugomir — 52, 67, 68, 71, 76,, 82, 92, 102, 115, 132, 146, 189, 195, 199, 266—278, 305, 308, 323, 347, 349, 381, 389, 401, 438, 441, 475, 664
Prekomurje — 377, 384
Premuda (o.) — 420, 472
Prezid (kod Cabra) — 439
Pribić (kod Karlovca) — 189
Prigrevica Sv. Ivan (kod Sombora) — 343, 407, 505, 563, 567, 588, 600, 683, 685, 695, 702
Prijedor — 501, 563
Primišlje (D. i G., kod Slunja — 193
Princip Jovo — 327, 645
Privlaka (kod Vukovara) — 26, 219
Prkos (kod Zadra) — 93, 177, 186, 423, 424, 428, 429, 436, 437, 447, 448, 451, 457, 462, 464, 467, 468, 470, 471, 657
Prohaska Dragan — 549
Prokupije — 410
Prošići (kod Bihaća) — 195
Protić Mileta — 626
Prud (kod Bos. Šamca) — 698, 719
Prvić (o.) — 348
Prvulović Vojin — 645, 646
Puharska (D. i G., kod Bos. Dubice) — 501
Pujić (kod Pakraca) -— 501
Pukiš (kod Brčkog) — 272, 273

Pukovi

Vazduhoplovstva NOVJ

— 1. lovački (254. lovački) — 666, 668, 701—704
— 111. lovački 11. vazduhoplovne divizije (117. lovački) — 53, 178, — 179, 181, 183, 226, 227, 229, 231, 234, 238—241, 267, 269, 270, 288, 379, 395, 484, 487, 489—491, 505, 546—549, 580, 582, 583, 586, 587, 597, 637—640, 642, 643, 686, 695 —697, 701, 707
— 112. lovački 11. vazduhoplovne divizije (267. lovački) — 53, 62, 63, 178, 179, 181, 183, 227, 229, 234, 238—241, 274, 275, 379, 392, 395, 396, 433, 476, 477, 479, 484, 485, 487, 488, 490, 491, 494, 505—507, 509, 516, 522, 524, 546—550, 564, 589, 591—593, 596, 597, 605, 606, 637—639, 642—645, 649, 686, 695—697, 701
— 113. lovački 11. vazduhoplovne divizije (168. lovački) — 53, 58, 62, 119, 178, 179, 181, 218, 221, 227—229, 231, 234, 238—241, 379, 395, 484, 487—491, 505, 509, 515, 521, 524—527, 540, 547—550, 588 —590, 597, 637—639, 642, 643, 669, 671—676, 686, 695, 696, 702
— 421. jurišni 42. vazduhoplovne divizije (165. jurišni) y- 10, 11, 15, 18—24, 119* 18-1, 18$, 203,' 204, 210—214, 312, 314, 425—427, 353, 360—363, 379, 396, 505, 528, 534—537, 563, 571, 572, 577, 606. 634, 685—688, 695—698, 700, 702, 713 —715, 718
— 422. jurišni 42. vazduhoplovne divizije (166. jurišni) — 33—35, 39—42, 181, 182, 274, 275, 279, 280, 283—286, 311, 312, 314, 425—427, 353, 357, 360—363, 379, 392, 396, 476, 477, 481, 482, 487, 505, 507, 508, 564, 567—569, 571, 572, 577, 589, 591, 592, 605, 606, 639, 644, 645, 649, 651, 685, 695, 696, 697, 702
— 423 jurišni 42. vazduhoplovne divizije (167. jurišni) — 22, 25, 28—30, 119, 183, 287, 288, 290—296, 297, 311, 314, 425—427, 336, 353, 357, 360—363, 379, 396, 505, 508, 509, 516, 520—522, 534, 538, 540, 542—545, 563 569, 571, 572, 577, 588—590, 669, 686, 695, 696, 702

engleski (vingovi):
— 281. Balkanskog vazduhoplovstva — 618, 621, 654, 659, 666, 701
neprijateljski
nemački
— 2. policijski — 502
— 4. policijski — 188
— 5. policijski — 502
— 20. lovački — 188
— 384. pešadijski 373. legionarske divizije — 113
— 392. artiljerijski 392. legionarske divizije — 76
— 724. lovački 104. lovačke divizije — 189
— 847-mi 392. legionarske divizije — 91, 276, 277, 309
Pula — 420, 458, 461, 467, 473, 475, 666
Punat (na Krku) — 8
Punta Salvore — 458
Purić Lulka — 664
Putinci (kod Rume) — 407

R

Rab (o.) — 67, 347, 348, 389—391, 425, 440
Račinovci (kod Brezova Polja) — 32, 492, 529
Radanov Evgenije — 325, 480, 508, 568, 645
Radenković Miodrag — 327

Radionice

Vazduhoplovstva NOVJ
— 11. pokretna aeroplanska — 597
— 42. pokretna aeroplanska — 577, 588, 589, 696
— Rezervna aeroplanska — 696
— Specijalna pukovska aeroplanska — 696
Radivojević Slavko — 293, 326
Radomirovac (kod Prijedora) — 502
Radonski Ivan — 46
Radosavljević Blagoje — 646
Radoš Ivan — 46
Radovanović Selimir — 328
Radović Vuk — 645
Radulović Radovan — 7, 81, 91, 106, 113, 131, 137, 171, 177, 198, 366, 423, 428, 436, 447, 451, 462, 465, 467, 471, 625
Rajevo Selo (kod Županje) — 299, 349, 350, 364, 365, 383, 492, 499. 516. 539
Rajić (D. i G. kod Novske) — 457
Rajković Milivoje — 645
Rajlovac (kod Sarajeva) — 217, 408, 606, 628, 634, 678, 679, 685, 686, 688, 695, 697, 700, 702, 715, 716
Rakek — 436
Rakitovica (kod D. Miholjca) — 74, 97, 124, 125, 216, 242
Rakovica (kod Beograda) — 407, 413, 556
Ramljane (kod Vrhovina) — 304, 305
Ranković Aleksandar •— 380
Rapaić Dušan — 327
Raški zaliv (u Istri) — 420, 441, 472
Ratkovac (kod Pakraca)— 501, 504
Ratkovčić Dragan — 9, 67, 68, 71, 82, 92, 115, 155, 188, 195, 324, 347, 368, 390, 420, 421, 440, 466, 472, 473, 664
Ratkovica (kod Pleternice) — 460
Ratković Đuro — 326, 645
Ratkovići (kod Brčkog) — 297—299
Ratno vazduhoplovstvo Crvene armije (WSKA) — 160—163, 340, 345, 371—374, 618, 653, 671, 678
Ražnjatović Pero — 39—42, 284, 645
Rebula Danilo — 76, 82, 92, 102, 115, 149, 155, 188, 193, 265, 277, 304, 349, 367, 389, 391, 417, 438, 472, 475, 664
Rendulić Drago — 12, 18, 325
Rendulić Matija — 548
Rendulić Mija — 645
Repnjak (kod Valpova) — 96, 98, 99, 103, 105, 120, 121, 123, 127, 128, 134
Repselj Adolf — 645
Resnik (kod Zagreba) — 576, 681
Rešetari {kod N. Gradiške) — 460
Ribnik (kod Gospića) — 301
Rijeka — 301, 401, 441, 448, 451, 457, 461—467, 470, 472—475
Ripač (kod Bihaća) — 130
Risan — 664
Ristić Branko — 46
Rogatec — 579
Rogulje (kod Bos. Kostajnice) — 502
Rokavec Ivan — 549
Rokovci (kod Vinkovaca) — 173, 330, 331
Romanija (pl.) — 714
Rovine (kod Bos. Gradiške) — 501
Rovinj — 461, 466
Rovišće (kod Bjelovara) — 573
Rozman, Mata — 645
Rožman Franjo — 327
Rudanka (kod Doboja) — 480, 569

Rugi Luigi — 7, 66, 81, 91, 106, 113, 114, 137, 171, 177, 186, 198, 626
Rukavina Krešimir — 549
Ruma — 27, 29, 55, 119, 161, 186, 219, 233, 234, 290, 296, 336, 342, 353, 407, 430, 431, 516, 564, 600
Ruščica (kod Slav. Broda) — 434

S

Sajović Dragutin — 645
Salajić Antun — 646
Salvore — vidi Punta Salvore
Samobor — 573, 576, 578
Samolov Rade — 46
Samouković Mladen — 645
Sanski Most — 501
Sarajevo — 91, 130, 144, 154, 170, 171, 201, 202, 217, 233, 330—332, 336, 354, 370, 406—408, 477, 480, 496, 529, 556, 562, 592, 606, 678, 679, 682, 697, 700, 715, 716
Sarajevska kotlina — 562, 563
Saršoni (kod Rijeke) — 462, 464, 467, 470
Satnica (kod Valpova) — 396
Sava (r.) — 11, 12, 32, 34, 43, 56, 88, 89, 117, 124, 129, 153, 157, 173, 175, 190, 201, 215, 216, 232—234, 267, 298, 306, 335, 336, 365, 378, 383, 435, 483, 484, 493, 496, 501, 504, 515, 529, 538, 539, 562, 566, 576, 580, 592, 636, 677, 678, 682, 684, 685, 687, 698, 701, 714, 715, 719
Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika — 31, 62, 159, 160, 163, 168, 340, 341, 345, 406, 415, 416, 553, 555
Savezničko vazduhoplovstvo za Sredozemlje (Mediterranean Allied Air Force) — 617
Sekešfehervar (u Mađarskoj) — 232, 242, 279, 335

Sektori

— 2. pomorski obalski — 193
Sekulić Aleksandar •— 549
Sekulić Ilija —i 550
Selavič dr Ivo — 263
Semolić Marjan — 8, 66, 107, 113, 138, 154, 170, 186, 276, 302, 303, 424, 428, 437, 448, 457, 470, 625
Senj — 137, 193, 194, 348, 367
Seršen Slavko — 548, 645
Sesvete (kod Zagreba) — 574—576, 578, 638, 678, 679, 681, 686, 700
Sever Izidor — 293, 326
Sever Vinko — 10, 15, 210, 528, 713 714
Severovac (kod Kostajnice) — 502
Sibinj (kod Slav. Broda) — 456
Sijerčić Ibrahim — 229, 231, 238—241, 489—491, 597, 641—643, 645, 646, 648
Silba (o.) — 417
Simić Cedomir — 327
Simić Dušan — 327
Simić Nikola —i 325
Simić Slavko — 548
Simić Vladimir — 45
Simović Milan — 49, 170, 374, 400, 416, 557
Sirčo Adii — 549
Sisak — 130, 377, 378, 451, 558, 560, 573, 574, 638, 678, 679, 682, 686
Sisovski Teodor — 548
Sjedinjene Američke Države — 414
Skočaj (M. i V., kod Bihaća) — 130
Skoplje — 344, 408, 556, 557, 606, 637, 647, 683, 685, 686, 695, 697, 698, 701, 702, 707—709, 713
Skvažići (kod Rijeke) — 462

Slagališta

Vazduhoplovstva NOVJ
9. intendantsko — 697
— 974. glavno avionsko — 697
Slana (kod Petrinje) — 484, 504, 636, 677, 685
Slankamen — 336
Slano (kod Dubrovnika) — 626
Slatina (kod Petrinje) — 484, 504, 636, 677, 685
Slatina — vidi Podrav. Slatina
Slav. Požega — 419, 422, 426, 427, 433, 434, 443, 444, 459, 483, 484, 505, 516
Slavonija — 376, 377, 379, 384, 476, 495, 562, 600, 603—605, 619, 714
Slavonski Brod — 55, 81, 82, 88, 121, 124, 129, 130, 151, 152, 154, 156—158, 170—173, 190—193, 196—198, 201, 202, 216, 220, 233, 234, 242, 297, 298, 302, 330, 336, 337, 350, 364, 365, 369, 378, 382—385, 387, 393, 394, 403, 404, 418, 419, 422, 426, 427, 433, 434, 443, 445, 449, 450, 455, 476, 477, 480, 483, 485, 492, 493, 495, 497, 499, 501, 505, 516, 519, 524, 529, 530, 539, 553, 563, 566, 592, 710
Slepčević Dura — 645
Slovenačko primorje — 377
Slovenija — 177, 341, 384, 428, 619, 657
Slovenj-Gradec — 670

Slunj — 188, 189, 300, 377, 424
Smeđ. Palanka — 413
Smolić Stevan — 325, 645
Sofronin Miloš — 550
Sokolac — 170, 171
Sokolovac pst. (kod Valpova) -— 175
Solcava (kod Kamnika) — 670
Sombor — 119, 181, 183, 207, 214, 234, 268, 269, 271, 288, 341—343, 353, 379, 406, 407, 484, 505, 529, 563, 637, 685, 686, 696, 701, 702, 707—710
Sorinikić Dimitrije •— 645
Sotin (kod Vukovara) — 11, 12, 26, 34, 43, 54, 59, 64, 69, 73, 77, 78, 83, 84, 87, 98, 128, 134, 140, 148, 149, 152, 156, 157, 172, 173, 190—192, 196, 197, 216, 219, 242, 331, 354, 384, 387, 395 —398, 430, 485, 499, 516, 521, 566, 602
Spacva (ž. st., kod Šida) — 135
Spahići (kod Bihaća) •— 195
Spasovac (zaliv) — 193, 194
Spreča (r.) — 501, 504
Srbija — 165, 378, 553, 714
Srbobran — 119
Srčić Josip — 645
Srdanović Milan — 66, 81, 113, 131, 138, 171, 177, 276, 422, 429, 436, 447, 457, 464, 467, 625
Srebrnik — 273
Srejić Slava — 45
Srem — 25, 26, 33, 279, 280, 287, 377, 476, 477, 501, 562, 580, 591, 595, 600 —605
Sremska Mitrovica — 342, 407
Sremska Rača — 11, 43, 44, 56, 59, 98, 216, 529
Srnice (D. i G., kod Brčkog) — 196, 197, 216, 272, 273, 298, 299, 306, 307, 330, 495
St. Štefanje (kod Bjelovara) — 573
Stanić Milan — 328
Stanković Desimir — 328
Stanković Ljuibiša •— 327
Stanković Teodor — 547
Stanojević Dimitrije — 326, 645
Stari Gradac (kod Pitomače) — 484, 501, 504, 636, 677, 685
Starimković Petar — 549
Staro Petrovo Selo (kod Nove Gradiške) — 144, 145, 154, 170, 171, 444
Staro Selo (kod Siska) — 502
Stefančić Bruno — 327
Stefanović Aleksandar — 547
Stefanović Branko — 327
Stefanović Miroslav •— 327
Stevanović Stevan — 310, 316, 359, 561, 570, 577
Stinički Dolac (kod Senja) — 348
Stipanovci (kod Našica) — 65, 74
Stoilković Miodrag — 328
Stojaković Ivan — 10, 15, 17—24, 210 —214, 528, 534—537, 713, 718
Stojana (rt, na o. Rabu) — 390
Stojanović Dragoljub —i 645
Stojanović Dragomir •— 645
Stojanović Stojadin — 549
Stojevski Petar — 549
Stojković Mladen — 46
Stojšić Ranko — 327
Strigovo (kod Bos. Novog) — 501
Strineka Petar — 548
Striživojna (kod Slav. Broda) — 33, 34, 55, 56, 59, 65, 70, 75, 85, 87, 88, 98, 121, 124, 129, 151—153, 156—158, 172, 173, 190—192, 216, 273, 280, 298, 330, 350, 354, 364, 369, 378, 385, 387, 397, 398, 403, 404, 418, 419, 422, 434, 499, 516, 521, 524, 569, 592
Strnik (predeo, kod Bihaća) •— 200
Studena (kod Klane) — 470, 474
Studić Miroslav — 547, 645
Stupnik — vidi Brod-Stupnik
Subocki Grud (kod Pakraca) — 484, 636
Subotić Vukašin — 144, 176, 259, 386, 388, 446
Sudovec (kod Križevaca) — 678
Sudraž pst. (kod Valpova) — 203
Suhopolje (kod Virovitice) •— 73—75, 427, 433, 443, 444, 456, 459, 460, 516, 524
Sunja — 130, 558, 560
Surduk (kod Stare Pazove) — 237
Sušak (o.) — 391
Sušak — 348, 420, 441, 447, 451
Sutjeska (r.) — 648, 687, 698, 700, 715, 719
Sv. Burađ (kod D. Miholjca) — 110, 354, 355, 495
Sv. Ivan Zelina — 574, 576, 578, 579, 638, 678, 681, 686
Sv. Ivan Zabno — 559, 560, 686, 700
Sv. Juraj (kod Senja) — 348
Sv. Katarina (kod Rijeke) — 470
Sv. Katarina (o.) — 666
Sv. Matej (kod Rijeke) — 470
Sv. Nedelja (kod Zagreba) — 682
Sv. Nikola (o.) — 475
Sv. Petar-Orehovec (kod Križevaca) — 573, 678
Sv. Petar (crkva, kod Cerknice) — 424, 426
Sv. Peter (kod Dravograda) — 670
Sv. Rok (kod Klane) — 468, 470

Svet Milan — 550
Svilaj (kod Bos. Šamca) — 678, 682, 684, 687, 698, 701

Š

Šabac — 181, 183, 234, 269, 274, 342, 353, 379, 392, 396, 484, 487, 494, 507, 563, 591, 637
Šalufa (u Africi) — 654, 659, 664
Šarengrad — 562, 601
Šećerana (kod Belog Manastira) — 90
Šegestin (kod Kostajnice) — 484, 502, 504, 636, 677, 685
Šepak (Musi. i Prav., kod Loznice) — 26, 483
Šeremet Mehmed •— 452
Seruga Alojz — 326
Šetina Vladimir — 18, 204, 326
Šiblje (predeo, kod Valpova) — 84
Šid — 74, 95, 337, 564, 601, 602
Šidski Banovci — 370, 395, 396, 397
šikloš (u Mađarskoj) — 203, 220
Siljegović Boško — 302
Šimunović Ivan — 46
Široka Kula (kod Gospića) — 301
Široko Polje (kod Đakova) — 89, 355
Širola Eugen — 327
Škabrnje (kod Zadra) — 617, 619, 627, 659, 667, 702
Škapin Stanko — 549
Skofljica (kod Ljubljane) — 464, 465
Šoić Hinko — 130, 131, 137, 144, 171, 186, 187, 264, 428, 437, 448, 457, 471, 625
Špadijer Vujadin — 57
Špaleta Zvonko — 46
Špionica (kod Brčkog) — 197, 272, 273
Šporet Dragutin •— 46

Štabovi

NOV i POJ

— 1. armije — 50, 54, 90, 126, 242, 252, 353, 356, 375, 376, 380, 477, 484, 507, 688
— 1. divizije — 376
— 2. armije — 49, 50, 242, 376, 380, 476, 477, 484, 688
— 3. armije — 50, 73, 78, 84, 90, 100, 101, 126, 142, 174, 176, 203, 242, 244, 245, 252, 258, 259, 353, 380, 384, 386—388, 445, 446, 484, 507, 688
— 3. korpusa NOVJ — 686, 700, 716
— 4. armije — 50, 111, 112, 130, 189, 199, 300, 380, 470, 668
— 4. korpusa NOVJ — 199, 366
— 5. divizije — 376
— 5. korpusa NOVJ — 217
— 6. divizije — 376
— 6. korpusa NOVJ — 446
— 11. divizije — 376
— 11. korpusa NOVJ — 111
— 13. korpusa NOVJ — 100
— 15. korpusa NOVJ — 376
— 16. divizije •— 446
— 21. divizije — 376
— 22. divizije — 376
— 36. divizije — 446
— 51. divizije •— 446
— Generalštab JA — 31, 42, 49, 54, 64, 69, 72, 77, 83, 87, 90, 93, 96, 103, 108, 116, 118, 120, 123, 127, 134, 140, 143, 147, 151, 153, 156, 158—160, 163, 172, 179, 190—193, 196, 197, 201, 202, 215, 217, 242, 243, 272, 274, 297, 299, 306, 307, 321, 322, 329, 332, 339, 341, 342, 346, 349, 350, 353, 364, 366, 369, 370, 375, 376, 378, 379, 382, 383, 385, 393, 395, 399, 403—405, 407, 412, 418, 419, 421, 423, 426, 427,. 433, 435, 436, 443, 445, 449, 450, 455, 456, 459, 460, 497, 504, 552, 558—560, 565, 573—576, 578, 579, 600, 604, 678
— Glavni NOV i PO Hrvatske — 57, 188, 189, 194, 339, 502
— Glavni NOV i PO Slovenije — 339, 502
— Glavni NOV i PO Srbije — 80
— Inžinjerijske brigade — 376
— Konjičke brigade — 376
— Tenkovske brigade — 376
Vrhovni NOV i POJ — 405, 414

Vazduhoplovstva NOVJ

— 1. lovačkog vazduhoplovnog puka (254. lovačkog) — 666—668
—• 9. oblasne vazduhoplovne baze (9. rejonske vazduhoplovne) — 181, 182, 452, 556, 588, 590, 600, 696
— 11. lovačke divizije (236. lovačke vazduhoplovne lavovske) — 58, 178, 183, 184, 218, 224, 228—230, 232, 233, 238—240, 245—251, 267, 275, 483, 484, 487, 490, 491, 505, 515, 524, 549, 480, 589, 591, 597, 599, 600, 634—637, 639, 641—648, 669, 686, 695—697, 701, 707, 713
— 11. samostalne čete za vezu — 487

— 79. bataljona aerodromske službe (816. aerodromskog opsluživanja) — 487, 589
— 111. lovačkog puka 11. vazduhoplovne divizije (117. vazduhoplovni) — 267, 271, 487, 580, 707
— 42. vazduhoplovne jurišne divizije (10. jurišne vazduhoplovne divizije) — 25, 31, 33, 42, 54, 64, 69, 72, 75, 77, 83, 87, 93, 96, 101, 103, 108, 116, 118, 120, 123, 127, 134, 140, 143, 147, 151, 156, 172, 179, 183, 184, 190, 192, 196, 201, 203, 215, 267, 272, 279, 284, 287, 297, 306, 310, 316, 321, 329, 332, 349, 351, 353, 359, 362, 364, 369, 382, 393, 403, 418, 421, 422, 426, 433, 443, 449, 455, 459, 476, 505, 528, 530, 534, 538, 558, 560, 561. 563, 564, 571, 573, 575, 577—579, 588—590, 599—601, 604, 634, 635, 649, 669, 685, 695—697, 702, 718
— 112. vazduhoplovnog puka (267. vazduhoplovnog puka) — 275, 392, 591, 644, 649
—• 113. lovačkog puka 11. vazduhoplovne divizije (168. vazduhoplovni) — 58, 218, 224, 487, 515, 524—527, 588, 669, 672
— 421. vazduhoplovnog puka 42. vazduhoplovne divizije (165. jurišnog) — 10, 203, 210—214, 528, 534—537, 713
— 422. jurišnog puka 42. vazduhoplovne divizije (166. jurišnog) — 33, 275, 279, 392, 476, 481, 482, 644
— 423. vazduhoplovnog puka 42. vazduhoplovne divizije (167. jurišnog) — 25, 287, 292, 293, 294—297, 538, 543, 544, 588
— 912. bataljona aerodromske službe (443. bataljona aerodromskog opsluživanja) — 696
— Grupe vazduhoplovnih divizija JA — 31, 126, 159, 178, 181, 183—186, 224, 232, 241, 252, 253, 256, 274, 310, 311, 316, 325, 334, 338, 351, 359, 372, 373, 375, 384, 387, 392, 395, 396, 400, 429, 445, 452, 483, 487, 492, 494, 495, 503, 505, 507, 509, 510, 512—514, 546, 549, 561, 567, 588, 590, 592, 593, 598, 609, 634—636, 639, 647, 649, 668, 669, 677, 683, 684, 688, 690—696, 699, 701, 713
— Operativni Grupe vazduhoplovnih divizija JA — 143, 164, 174, 176, 258, 274, 407, 477, 588, 598, 604, 608, 650
— Transportne grupe — 45
— Trenažnog pilotskog (jurišnog) kursa — 325, 429, 546
—• Vazduhoplovstva NOVJ — 45, 49, 50, 90, 126, 158—161, 163, 164, 166, 169, 170, 181, 182, 241, 245, 252, 253, 256, 257, 263, 326, 334, 338, 339, 342—346, 371—374, 376, 400, 405, 409, 411-^13, 415, 492, 494, 495, 503, 504, 510, 546, 548, 549, 552, 554—557, 599, 600, 606, 617, 621, 653, 666, 668, 677, 684, 688, 690, 695, 697, 699, 701—706, 713, 716, 718

savezn ički

— 3. ukrajinski front — 352
— britanskog Balkanskog vazduhoplovstva (BAF) — 618
— Ratnog vazduhoplovstva Crvene armije — 678

neprijateljski

nemački

—• 373. legionarske divizije — 113
— 384. pešadijskog puka 373. legionarske divizije •— 113

Štefanec (kod Varaždina) — 574
Štimac Zvonko — 548
Štrbac Miloš — 327
Štromar Ivan — 45
Šubert Eugen — 328

T

Tabaković Viktor — 45, 645
Taborište (D. i G., kod Petrinje) — 1502
Taborište (kod Petrinje) — 484, 504, 636, 677, 685
Tantegl Alojz — 328
Tarčin — 719
Tasić J. Jovan — 550
Tasić Momčilo — 46
Taševski Aleksandar — 46
Temerin — 233, 290, 353
Tenče Žarko — 46
Tenjski Antunovac (kod Vinkovaca) — 152, 157, 220, 242
Termoli (u Italiji) — 618, 654
Terzić Velimir — 31, 42, 54, 64, 69, 72, 77, 83, 87, 93, 96, 103, 108, 116,

118, 120, 123, 127, 134, 140, 147, 151, 156
Teslić — 626
Timić Sreten — 548
Todorović Dragoslav — 67, 200, 347, 368, 380, 402, 416, 424, 425, 438, 463, 465, 472, 664
Todorović Milan — 549
Todorovski Leonida — 328
Tolisa (kod Županje) — 190
Tomašica (kod Bjelovara) — 501, 504, 677, 685
Tomevski Risto — 45
Tomšić Duro — 7, 66, 106, 113, 131, 137, 625
Topusko — 366
Torjanci (kod Valpova) — 123, 127, 203
Tošin Dejan — 548
Tounj — 189
Tovarnik (kod Sida) — 11, 12, 26, 31, 33, 43, 54—56, 59, 64, 69, 71—73, 84, 87, 88, 94—96, 103, 104, 109, 116, 117, 120, 123, 125, 127, 128, 134, 135, 140, 148, 152, 156, 157, 190, 196, 197, 216, 219, 233, 234, 288, 306, 307, 331—333, 354, 364 369, 370, 375, 393, 395—397, 436, 477, 483, 485, 492, 493, 495, 501, 529, 539, 562, 566, 580, 581, 692, 602
Travnik — 130, 152, 714
Trbović Nikola — 549
Trbušče (kod Gackog) — 684, 687, 698, 700
Trebinje (kod Karlovca) — 447
Treskavica (pl.) — 719
Tričković Miodrag — 327
Trifunac Milorad — 422, 542, 569
Trnava (kod Bjelovara) — 501
Trnovo (kod Ilirske Bistrice) — 470
Trnovo (kod Sarajeva) — 137
Trpinja (kod Vukovara) — 74, 128
Trsat (kod Rijeke) — 441
Trst — 391, 423, 462, 495
Trstenik (o.) — 440
Turn (kod Koćevja) — 199
Turnačić Rizo — 645
Turnašica (kod Bjelovara) — 484, 501, 636, 677, 685
Turopolje — 451
Tušila (kod Konjica) — 684, 687, 697, 700
Tuzla — 233, 297—299, 341, 493, 562, 580

U

Učevac (k. 374) — 441
Udbina — 91, 92
Udovioki Milorad — 18, 326
Udovičić Lazar — 645
Ulčar Viktor — 328
Ulepič Zdenko — 126, 182, 184, 185, 245—251, 258, 338, 494, 503, 509—514, 590, 609, 629, 631, 635, 683, 690—694, 699, 713
Ulog — 684, 698
Umag — 461, 465, 466, 472, 475
Una (r.) — 189, 300, 377, 378, 384, 387, 484, 496, 504, 562, 563, 636, 677, 685
Unije — vidi Unje
Unje (na o. Unju) — 108
Unje (o.) — 108
Urije (predeo, kod Prijedora) — 501
Utomik Jovan — 12, 13, 18, 325
Uzelac Teodor — 452

V

V. Gorica (kod Zagreba) — 563, 576, 588, 637, 638, 650, 669, 678, 683, 685, 686, 695, 701, 702
V. Lošinj (na o. Lošinju) — 108, 115
Vaganački vršići — 301
Vagovina (kod Bjelovara) — 573
Vajcelsdorf (u Austriji) — 500
Vajks Maksimilijan (Maximilian Weichs) — 529, 671
Vajska (kod Bačke Palanke) — 493, 583
Valpovačka Gorica (kod Valpova) — 385, 388
Valpovo — 56, 65, 73—75, 78, 83—85, 87, 89, 90, 93—99, 103—105, 108—110, 116—120, 122—125, 127—129, 134—136, 140—149, 152, 156, 174, 175, 180, 203, 204, 219, 220, 222, 223, 226, 232—234, 236, 242, 244, 245, 258, 267, 279, 280, 310, 318, 334—337, 350, 352, 354, 355, 370, 384, 385, 387, 388, 393, 394, 397, 398, 485, 492, 493, 495, 505, 515, 529, 530, 538, 539, 566, 580—582, 603, 607
Varaždin — 377, 378, 385, 387, 426, 433, 443, 445, 459, 502, 558, 560, 573—575, 638, 677, 681, 682, 685, 687, 700
Vasić Dragomir •— 645
Vasić Milan — 327
Vasić Zivorad — 327
Vasiljević Predrag — 327
Vazduhoplovstvo NOV — 45, 49, 50, 90, 126, 158, 159, 160, 163, 164, 166, 169, 181, 182, 186, 241, 245, 252, 253, 256, 257, 263, 326, 334, 338, 339, 342—346, 371, 376, 400, 405, 409, 411—

413, 415, 429, 492, 494, 495, 503, 504, 510, 546, 548, 549, 552, 554—556, 599, 600, 606, 617, 621, 653, 666, 668, 677, 684, 688, 690, 695, 697, 699, 705, 706, 716, 718
Veble Ivan — 327
Vehar Anton — 645
Vejnović Vladimir — 548
Velebitski kanal — 347, 389
Veles — 708
Veliki Grđevac (kod Bjelovara) —• 484, 501, 504, 636, 677, 685
Vemić Nikola — 265, 266, 277, 304, 308, 323, 664
Veselinović Dušan — 548
Vidovac (kod Karlobaga) — 76
Vilanj (u Mađarskoj) — 220
Vilić Milutin — 326
Villa del Nevoso — vidi Trnovo
Viljevo (kod D. Miholjca) — 70, 242
Vinca (kod Bihaća) — 155
Vinična (predeo) — 529
Vinkovci — 11, 26, 32—34, 43, 54—56, 59, 64, 65, 69, 70, 73—75, 78, 79, 82—85, 87, 88, 97, 98, 104, 116, 117, 120—122, 124, 128, 129, 135, 141, 148, 149, 151—153, 156—158, 172, 173, 180, 190—192, 197, 201, 202, 215, 216, 219, 220, 242, 272, 273, 280, 288, 298, 306, 307, 321, 330—334, 336, 337, 350, 354, 355, 364, 365, 369, 370, 384, 385, 387, 393, 394, 397—399, 403, 404, 476—480, 483, 485, 497, 499, 505, 515, 516, 519, 521, 539, 592
Vinogradci (kod Valpova) — 385, 388, 396
Vir (o.) — 391
Virovitica — 73, 96, 120, 127, 378, 385, 387, 426, 427, 433, 434, 443, 444, 456, 459, 460, 485, 493, 497, 501, 502, 516, 524, 563, 580, 682
Vis (o.) — 7, 8, 66, 81, 91, 106, 107, 113, 114, 130, 131, 137, 144, 145, 154, 171, 177, 198, 264, 276, 302, 303, 366, 423, 619, 621, 626, 654, 657, 695, 664
Visoko — 349
Višegrad — 378
Vitanović (kod Brčkog) — 501, 504
Vitić Milan — 328
Vitruk Nikiforovič Andrej — 31, 32, 44, 57, 65, 71, 75, 79, 86, 90, 95, 99, 105, 110, 117, 119, 122, 125, 129, 136, 141, 143, 149, 153, 158, 173, 180, 191, 193, 197, 202, 217, 235, 258, 274, 299, 307, 322, 332, 334, 350, 353, 366, 370, 371, 383, 395, 399, 404, 415, 418, 423, 427, 435, 445, 450, 456, 460, 559, 560, 574, 576, 579
Vlahov Nikola — 133, 308, 323, 348, 389, 401, 417, 441, 461, 463, 475, 664, 668
Vlasenica — 10, 25, 378, 602
Vlašić (pl.) — 714
Vlaška Mala (kod Bos. Šamca) — 684, 687, 698, 701, 719
Vlatkovac (kod Našica) — 75
Voćin (kog Virovitice) — 75, 501
Vodopivec Vladimir — 548, 645
Vođinci (kod Vinkovaca) — 56, 70, 74, 79, 104
Vogler Josip — 645
Vojkovići (kod Duvna) — 137, 144, 154

Vojne misije
— Američka — 556
— Sovjetska — 163, 408, 554
Vojvodić Aleksandar — 224, 364, 488, 509, 521, 547
Vojvodina — 165, 263
Volar (kod Prijedora) — 502
Volarević Nikola — 328
Volosko (kod Opatije) — 470
Voršić Ivan — 326
Vouk Stanislav — 664
Vrabič Ciril — 8, 81, 91, 131, 144, 177, 276, 303, 428, 436, 447, 451, 462, 464. 468, 470, 625
Vračević Vasilije — 547, 594, 645
Vranduk (kod Zenice) — 7, 8
Vranovci (kod Slav. Broda) — 499
Vranješevac (kod Podrav. Slatine) — 444
Vratno (D. i G., kod Varaždina) — 575
Vražići (kod Brčkog) — 272, 273, 299
Vrbanja (kod Brčkog) — 54, 55, 56, 88, 98, 122, 242, 268, 272, 273, 288, 321, 322, 330—333, 399, 492, 493, 499, 529, 530, 581
Vrbas (N. i St., kod Kule) — 410
Vrbas (r.) — 384, 387, 496, 562, 563
Vrbnica (kod Gackog) — 684, 687, 698, 700
Vrbova (kod N. Gradiške) — 460
Vrbovec (kod Križevaca) — 575
Vrdnik (kod Rume) — 166, 345, 409
Vrgorac — 626
Vrhovac Dušan — 645
Vrhovine — 130, 265, 266, 301, 304, 305, 308, 309
Vrpolje (kod Bos. Novog) — 502, 509, 542
Vrpolje (kod Slav. Broda) — 33, 55, 73, 104, 337, 492, 499, 502, 539, 569

Vršac — 341, 406, 548, 549
Vršani (kod Bijeljine) — 242, 306, 321
Vrtlinska (kod Čazme) — 573
Vučetić Sava — 549
Vučić Dragoljub — 328
Vučić Milan — 549
Vučkovci (kod Brčkog) — 197, 272, 273, 495, 592
Vujin Dušan — 293, 325, 541, 569
Vukićević Vlastimir — 328
Vukojevci (kod Našica) — 65, 74
Vukojević R. Arsen — 548
Vukosavljevica (kod Virovitice) — 501
Vukovar — 34, 42—44, 54—56, 59, 64, 65, 69, 70, 73, 74, 78, 84, 85, 93, 94, 96—98, 103, 104, 109, 116—118, 120, 121, 123, 127, 128, 134—136, 140, 141, 148, 152, 156, 157, 172, 173, 180, 190—192, 196, 197, 215, 216, 219, 242, 280, 298, 306, 307, 321, 330, 355, 364, 365, 369, 370, 383—385, 387, 388, 393—395, 397—399, 430, 438, 485. 492, 496, 501, 505, 515, 516, 521, 539, 563, 592
Vukovec (D. i G., kod Križevaca) — 678
Vuković Aleksandar — 625
Vuksan Mihajlo — 46
Vulić Ilija — 293, 326

Z

Zabok (kod Krapine) — 578, 579, 679, 681
Zabrđe (kod Bijeljine) — 273
Zadar — 341, 410, 619, 627, 657
Zagreb — 82, 122, 187, 233, 301, 336, 376—378, 384, 387, 426, 433, 437, 438, 443, 449, 451, 455, 457, 459, 484, 495, 500, 502, 515, 562, 563, 573—576, 578, 579, 588, 605—607, 637, 638, 647—651, 669, 678, 681—688, 695—697, 700—702, 710, 713
Založje — vidi Prav. Založje
Zalužani (kod Banjaluke) — 501
Zalužnica (kod Otočca) — 308, 309
Zamršten (kod Gaekog) — 684, 687, 698, 700
Zarevski Spašen — 547
Zavalje (kod Bihaća) — 130, 146, 147
Zavidovići — 299
Završinik Ernest — 76, 82, 155, 199, 304, 308, 349, 389—391, 417, 438, 441, 664
Zdenci (M. i V., kod Daruvara) — 677, 685
Zdenčac (kod Bjelovara) — 484, 636
Zdenčina (D. i G.) — 574
Zdjelar Pero — 550
Zdrajevski Cirilo — 76, 133, 188, 195,. 199, 308, 349, 664
Zdražin Dragan — 327
Zečević Bogdan — 645
Zečja (o.) — 442
Zelengora (pl.) — 719
Zelenjak Andrija — 548
Zemun — 10, 13, 23, 161, 162, 166, 181, 183, 186, 207, 208, 214, 234, 260—263, 282, 342, 343, 345, 353, 407, 409, 410. 413, 430, 431, 554—556, 599, 663, 685, 696, 698, 702, 707—709
Zemunik (D. i G., kod Zadra) — 8, 52, 67, 71, 76, 82, 92, 93, 102, 107, 115, 132, 133, 139, 146, 147, 149, 155, 161, 162, 166, 188, 189, 193, 195, 199, 200, 265, 277, 278, 304, 305, 308, 323, 347, 348, 367, 368, 380, 381, 389—391. 401, 402, 416, 417, 420, 421, 423—425, 438—442, 458, 461, 463, 465, 466, 469.. 472—475, 555—557, 659, 663, 668
Zenica — 130, 330—334, 377, 378
Zlatić Miloš — 293, 326
Zobundžija Ladislav — 471, 622
Zokić Vladimir — 49
Zrilić Milan — 271, 585, 712
Zubčević Ilijaš —• 548
Zvornik — 10—12, 25, 26, 34, 602

2

Zabljak (kod Bjelovara) — 573
Žarić Vojislav — 645
Žderić Strahinja — 645
Zegar (kod Knina) — 149, 150
Zepče — 331—333, 378, 382, 383, 501. 504, 626
Zido pst. (kod Valpova) — 127, 128, 135, 142, 143, 175, 354
Zigić Đorđe — 327
Žihec pst. (kod D. Miholjca) — 105, 110, 116, 117, 120, 121, 123, 124, 127, 128, 135
Zivković Petar — 18, 326
Zivković Vojislav — 46
Zivojinović Emil — 46
Životić Radisav — 645
Zuhes — vidi Žihec pst.
Žuljević Stevan — 646

Zunić Franjo •— 217
Zupančić Oto — 327
Županja (kod Vinkovaca) — 32, 34, 43, 54—56, 59, 65, 69, 70, 73, 74, 88, 97, 98, 103, 116, 121, 123, 124, 127, 136, 151, 157, 158, 173, 190, 201, 202, 215, 216, 219, 242, 280, 298, 306, 307, 330—332, 349, 350, 354, 364, 365, 369, 370, 384, 387, 393, 394, 397, 403, 404, 492, 499, 516, 520, 521, 539, 592

S A D R Ž A J

JUGOSLOVENSKO RATNO VAZDUHOPLOVSTVO U NOR-u

Strana

Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 1. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikaciji Doboj — Derventa — — — — — — — — 7

Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 1. marta 1945. o napadu na nemačke snage u Malinskoj na ostrvu Krku — — — — — — — — — — — — 8

Izveštaj Štaba 421. vazduhoplovnog puka od 1. marta 1945. komandantu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o borbenoj aktivnosti Puka u toku februara — — — — — — — 10

Izveštaj Štaba 423. vazduhoplovnog puka od 1. marta 1945. Štabu '42. vazduhoplovne aivizije JUgušioVènske armije o borbenoj aktivnosti Puka u toku februara — — — — — — — 25

Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 1. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o izviđanju na sremskom frontu — — — — — — — — 31

Izveštaj Štaba 422. vazduhoplovnog puka od 2. marta 1945. Štabu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o borbenoj aktivnosti Puka u toku februara — — — — — — — 33

Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 2. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o napadima Grupe vazduhoplovnih divizija na nemačko-ustaške snage na prostoriji Brčko — Bijeljina — Ilača — Vukovar — — — — — — — — — — — — — 42

Naredba Štaba Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije od 2. marta 1945. o postavljenju Štaba Transportne grupe i rasporedu slušalaca završenog navigatorskog kursa — — — — — 45

Naređenje Generalštaba Jugoslovenske armije od 2. marta 1945. štabovima armija da se pridržavaju uputstva Štaba Vazduhoplovstva o prihvatu aviona za vezu kod štabova armija — 49

Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 3. marta 1945. o napadu na nemačke snage u Baškanovoj na ostrvu Krku — — — — — — — — — — — — 52

Pregled brojnog stanja aviona 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije od 3. marta 1945. godine — — — — — 53

Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 3. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o napadima Grupe vazduhoplovnih divizija na nemačko-ustaške snage na prostoriji Brčko — Bijeljina — Tovarnik — Vinkovci — Osijek — — — — — — — — — — 54

Pregled brojnog stanja i naoružanja Vazduhoplovnog odeljenja Glavnog štaba Hrvatske od 3. marta 1945. godine — — — 57

Izveštaj Štaba 113. vazduhoplovnog puka od 4. marta 1945. Štabu 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o aktivnosti Puka u toku februara — — — — — — — — — — — 58
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 4. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o napadima Grupe vazduhoplovnih divizija na nemačko-ustaške snage na prostoriji Brčko — Sotin — Osijek — Donji Miholjac _ — — — — _ — — _ _ _ _ _ _ 64
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 5. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikaciji Banjaluka — Okučani — —- — — — — — — — 66
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 5. marta 1945. o napadu na artiljerijske položaje na Malom Lošinju — — _ _ _ — — _ — _ — — — _ 67
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 5. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o napadima Grupe vazduhoplovnih divizija na nemačko-ustaške snage na prostoriji Bijeljina — Brčko — Sotin — Donji Miholjac — — — — — — — — — — — — — 69
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 6. marta 1945. o napadu na nemačke obalske topove na Malom Lošinju — — — — — — — — — — — — 71
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 6. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o napadima Grupe vazduhoplovnih divizija na prostoriji Brčko — Tovarnik — Osijek — Donji Miholjac — — — — — 72
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 7. marta 1945. o napadu na nemačke obalske topove i nemački štab u Karlobagu — — — — — — — — — — — 76
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 7. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o napadima Grupe vazduhoplovnih divizija na nemačko-ustaške snage na prostoriji Sotin — Osijek -— Donji Miholjac -— — 77
Obaveštenje Glavnog štaba Srbije od 7. marta 1945. Komandi mesta Kragujevac o rasformiranju Vazduhoplovnog odeljenja Glavnog štaba Srbije — — — — — — — — — — 80
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 8. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikacijama Bosanska Gradiška — Banjaluka i Slavonski Brod — Novska — — — — — — •— — — — — — — — 81
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 8. marta 1945. o napadu na nemačke artiljerijske položaje kod Karlobaga — — — — — — — — — — — — 82
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 8. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o napadima Grupe vazduhoplovnih divizija na mostobranima kod Donjeg Miholjca i Valpova i u rejonima Sotin, Našice i Vinkovci — — — — — — — — — — — — 83
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 9. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na mostobranima kod Valpova i Donjeg Miholjca — — — — — — — 87
Obaveštenje Štaba 3. jugoslovenske armije od 9. marta 1945. Štabu 1. jugoslovenske armije o uređenju letelišta za sletanje aviona za vezu — — — — — — — — — — — — 90

Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 10. marta 1945. o napadu na nemačke snage u selu Bunić kod Korenice — — — — — — — — — — — — — — 91
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 10. marta 1945. o napadu na nemačke snage u Udbini — — — 92
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 10. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o podršci Grupe vazduhoplovnih divizija 3. jugoslovenskoj armiji u borbama na valpovačkom mostobranu — — — 93
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 11. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na valpovačkom i donjomiholjačkom mostobranu — — — — — — — 96
Uputstvo Štaba 3. jugoslovenske armije od 11. marta 1945. potčinjenim jedinicama o načinu održavanja veze između avijacije i pešadije — — — — — — — — — — — — 100
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 12. marta 1945. o napadu na nemačke snage u Baškanovoj na ostrvu Krku — — — — — — — — — — — — 102
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 12. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na mostobranima kod Valpova i Donjeg Miholjca — — 103
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 13. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikacijama Gospić — Otočac — Bihać i Banjaluka — Bosanska Gradiška — — — — — — — — — — — — 106
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 13. marta 1945. o napadu na nemačke plovne objekte u creskoj luci — — — — — — — — — — — — — — 107
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 13. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na isremskom frontu i mostobranima kod Donjeg Miholjca i Valpova — — — 108
Uputstvo Štaba 4. jugoslovenske armije od 13. marta 1945. Štabu 11. korpusa o načinu održavanja veze između avijacije i trupa na zemlji — — — — — — — — — — — — — 111
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 14. marta 1945. o napadu na nemačka komandna mesta u Nebljusima i Donjem Lapcu i o izviđanju komunikacija Banja Luka — Bosanska Gradiška, Gospić — Ogulin i Gospić — Bihać — — — — — — — — — — — — 113
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 14. marta 1945. o napadu na nemačku komoru kod Velikog Lošinja — — — — — — — — — — — — — — 115
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 14. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na mostobranima kod Donjeg Miholjca i Valpova — — 116
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 15. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na mostobranima kod Donjeg Miholjca i Valpova — — 118

Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 16. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na mostobranima kod Valpova i Donjeg Miholjca — — 120
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 17. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na mostobranima kod Valpova i Donjeg Miholjca — — 123
Naredba ministra narodne odbrane Demokratske Federativne Jugoslavije maršala Tita od 17. marta 1945. o formiranju Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija — — — — — — — 126
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 18. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na mostobranima kod Donjeg Miholjca i Valpova — — 127
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 19. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikacijama Sarajevo — Travnik, Gospić — Otočac i Donji Lapac — Bihać •— Bosanski Novi — — — — — — — — — 130
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 19. marta 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage u Gospiću 132
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 19. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na mostobranima kod Valpova i Donjeg Miholjca — — — 134
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 20. marta 1945. o napadu na nemačku auto-kolonu na putu Jablanica.-— Vojkovići i izviđanju komunikacija u Lici i Bosanskoj krajini — — — — — — — — — — -— 137
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 20. marta 1945. o napadu na nemačke i ustaške snage u Korenici _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 139
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 20. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na mostobranima kod Valpova d Donjeg Miholjca — — — 140
Obaveštenje Štaba 3. jugoslovenske armije od 20. marta 1945. komandantu Grupe vazduhoplovnih divizija o rezultatima dejstava avijacije na mostobranu kod Valpova — — — — 142
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 21. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikacijama Vojkovići — Jablanica i Staro Petrovo Selo — Okučani — — — — — — — — — — — — — — 144
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 21. marta 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage u Gospiću i u Zavalju kod Bihaća — — — — — — — — — 146
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 21. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i mostobranima kod Donjeg Miholjca i Valpova — — — — 147
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 22. marta 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage kod Bihaća 149
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 22. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 151

Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 23. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikacijama Slavonski Brod — Okučani i Vojkovići — Sarajevo 154
Izveštaj Komande. 2. eskadrile Jugoslovenske armije od 23. marta 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage kod Bihaća — — 155
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 23. marta 1945. pomoćniku načelnika Genemlštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 156
Izveštaj Štaba Vazduhoplovstva od 23. marta 1945. Generalštabu Jugoslovenske armije o radu i potrebama vazduhoplovstva i vazduhoplovnih škola — — — — — — — — — — 158
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 21. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na pruzi Batiina — Staro Petrovo Selo i na komunikacijama Sarajevo — Sokolac i Derventa — Brod — — — —• — —• — — 170
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 24. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 172
Obaveštenje Štaba 3. jugoslovenske armije od 24. marta 1945. Operativnom štabu Grupe vazduhoplovnih divizija o rezultatima dejstava i saradnji avijacije i pešadije na mostobranu kod Valpova — — — — — — — — — — — — — 174
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 25. marta 1945. o praćenju britanskih transportnih aviona do aerodroma u Beloj krajini — — — — — —• — — — 177
Izveštaj Štaba 11. vazduhoplovne divizije od 25. marta 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o stanju aviona —- -— — — — — — — — — — — — 178
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 25. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 179
Naređenje Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 25. marta 1945. Štabu 9. oblasne vazduhoplovne baze da izvrši prebaziranje potčinjenih bataljona aerodromske službe na nove aerodrome — — — — — — —• — — 181
Naređenje Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 25. marta 1945. štabovima 11. i 42. vazduhoplovne divizije da izvrše prebaziranje na nove aerodrome — —• — 183
Naređenja Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 25. marta 1945. Komandama školskih letačkih centara da izvrše prebaziranje na aerodrome kod Gospođinaca i Nadalja — — — — — — — — — — — — 185
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 26. marta 1945. o pratnji britanskih transportnih aviona koji su sa aerodroma u Beloj krajini prevozili ranjenike i izbeglice u južnu Italiju — — — — — — — — — — — 186
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 26. marta 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage u Slunju i Bihaću — — — — — — — — 188
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 26. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o izviđanju Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 190
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 27. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o izviđanju Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 192

Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 28. marta 1945. o napadu na nemačke plovne objekte kod Senja 193
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 29. marta 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage kod Bihaća 195
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 29. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 196
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 30. marta 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikaciji Slavonski Brod — Novska — Banjaluka i o napadu na nemačko-ustaške snage kod Babinog Potoka — — — — 198
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 30. marta 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage kod Bihaća 199
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 30. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 201
Izveštaj Štaba 421. vazduhoplovnog puka od 31. marta 1945. Štabu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o borbenoj delatnosti Puka u toku marta — — — — — — — — 203
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 31. marta 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 215
Izvod iz Operativnog dnevnika 1. eskadrile 5. korpusa Jugoslovenske armije za mart 1945. godine — — — — — — — 217
Izveštaj Štaba 113. vazduhoplovnog puka Štabu 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o radu Puka u martu 1945. godine — — — — — — — —— — — — — 218
Izveštaj Štaba 11. vazduhoplovne divizije Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o vazdušno-streljačkoj službi u martu 1945. godine — — — — — —[1] — — 224
Operativni izveštaj Štaba 11. vazduhoplovne divizije Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o aktivnosti jedinica u martu 1945. godine — — — — — — — — 232
Operativni izveštaj Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije o borbenoj aktivnosti jedinica u martu 1945. godine — — — — — — — — 241
Uputstvo Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od marta 1945. o radu vazduhoplovnih oficira za vezu pri štabovima armija — — — — — — — — — — — 252
Naredba Štaba 3. jugoslovenske armije kojom se pohvaljuje Grupa vazduhoplovnih divizija za uspešno sadejstvo s kopnenim snagama na mostobranu kod Valpova od 6. do 22. marta 1945. godine — — — — — — — — — — — — — 258
Tabelarni pregled Uprave vazduhoplovnog pristaništa »Beograd« o snabdevanju jedinica 6. korpusa Jugoslovenske armije vazdušnim putem u martu i aprilu 1945. godine — — — — 260
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 1. aprila 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage kod Bihaća — — — — — — — — — — — — — — 264
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od I. aprila 1945. o napadu na vojna skladišta kod Ogulina i na nemačko-ustaške snage u Vrhovinama — — — — — — 265
Izveštaj Štaba 423. vazduhoplovnog puka od 2. aprila 1945. Štabu II. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o aktivnosti Puka u toku marta — — — — — — — — — — 267

Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 1. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 272
Naređenje Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 1. aprila 1945. o obrazovanju Operativnog štaba na aerodromu Klenak kod Šapca — — — — — — — — 274
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 2. aprila 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage kod Babinog Potoka — — — — — — — — — — — — 276
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 2. aprila 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage u Perušiću, Crnoj Vlasti i kod Čudinog klanca — — — — — 277
Operativni izveštaj Štaba 422. vazduhoplovnog puka od 2. aprila 1945. Štabu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije 0 aktivnosti Puka u toku marta — — — — — — — 279
Izveštaj Štaba 423. vazduhoplovnog puka od 2. aprila 1945. Štabu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o aktivnosti Puka u toku marta — — — — — — — — — 287
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 2. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 1 na prostoriji Bijeljina — Brčko — Gračanica — — — — 297
Izvod iz zapovesti Štaba 4. jugoslovenske armije od 2. aprila 1945. 0 zadacima 1. i 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije za vreme ofanzije za oslobođenje Like — — — — — — 300
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 3. aprila 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikaciji Doboj — Slavonski Brod i o bombardovanju mosta kod Bosanskog Novog — — — — — — — — — — — — 302
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 3. aprila 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage kod Vrhovina i Ramljana — — — — — — — — — — — 304
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 3. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 1 na pravcu Bijeljina — Brčko — Modriča — — — — — 306
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 4. aprila 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage kod Čudinog klanca, Vrhovina i Otočca — — — — — — — 308
Izveštaj Štaba 42. vazduhoplovne divizije od 4. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o šturmansko-bombarderskom dejstvu u toku marta — — — — 310
Izveštaj Štaba 42. vazduhoplovne divizije od 4. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o vazdušno-streljačkoj službi u martu 1945. godine — — — — 316
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 4. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i u rejonu Brčkog — — — — — — — — — — — 321
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 5. aprila 1945. o napadu na nemačko-ustaške snage u Babinom Potoku i na ostrvu Pagu — — — — — — — — 323
Izveštaj Štaba Trenažnog pilotskog (jurišnog) kursa od 5. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o završenoj nastavi i postignutim rezultatima — — 325

Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 5. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i kod Brčkog — — — — — — — — — — — 329
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 6. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i na prostoriji Zenica — Doboj — Modriča — — — — 332
Izveštaj Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija od 6. aprila 1945. Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije o izviđanju u toku marta — — — — — — — — — — — — 334
Sedmodnevni izveštaj Štaba Vazduhoplovstva od 6. aprila 1945. Generalštabu Jugoslovenske armije o radu vazduhoplovnih odeljenja — — — — — — — — — — — — 339
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 7. aprila 1945. o izviđanju i ometanju pomorskog saobraćaja u severnom Jadranu i o napadu na nemačko-ustaške snage kod Jablanca — — — — _ _ _ — _ _ — — 347
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 7. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu i u rejonu Brčkog — — — — — — — — — — — 349
Operativni izveštaj Štaba 42. vazduhoplovne divizije od 8. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o aktivnosti jedinica u toku marta — — — — — 351
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 8. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 364
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 9. aprila 1945. o pratnji britanskih transportnih aviona od aerodroma kod Gline — — — — — — — — — — 366
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 9. aprila 1945. o izviđanju i ometanju pomorskog saobraćaja u severnom Jadranu i o napadu na nemačku auto-kolonu kod Bihaća — _ — — — — — — 367
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 9. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 369
Naredba Štaba Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije od 9. aprila 1945. o preuzimanju aviona i ostalog vazduhoplovnog materijala od sovjetske Vazduhoplovne grupe »Vitruk« — — — 371
Plan sadejstva kopnene vojske i avijacije Štaba 1. jugoslovenske armije i Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 9. aprila 1945. za predstojeću operaciju proboja sremskog fronta — — — — — — — — — — — 375
Izvod iz Direktive Generalštaba Jugoslovenske armije od 9. aprila 1945. o prelasku u opštu ofanzivu za oslobođenje zemlje — 376
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 10. aprila 1945. o napadu na ustaške snage kod Ličkog Petrovog Sela — — — — — — — — — — — — 380
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 10. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 382
Zapovest Štaba 3. jugoslovenske armije od 10. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o podršci u proboju linije fronta Valpovo — Osijek — — — 384

Obaveštenje načelnika Štaba 3. jugoslovenske armije Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija o zadacima avijacije na frontu 3. armije u toku 11. i 12. aprila 1945. godine — — — — — 387
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 11. aprila 1945. o izviđanju pomorskog saobraćaja u Velebitskom kanalu i o napadu na nemačke snage na ostrvu Rabu — — 389
Naređenje sovjetskog vazduhoplovnog instruktora od 11. aprila 1945. štabovima 422. jurišnog i 112 lovačkog vazduhoplovnog puka Jugoslovenske armije za borbena dejstva da dan 12. aprila — — — — — — — — — — — — — 392
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 11. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 393
Štab Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije dostavlja štabovima pukova raspored ciljeva koje treba tući 12. aprila 1945. na dan proboja sremskog fronta — — — — — — 395
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 12. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija pri proboju sremskog fronta — — — — — — — — — — — — 397
Naređenje Štaba Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije od 12. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija za organizaciju nastave iz navigacije i gađanja —• — — •— — —• 400
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 13. aprila 1945. o napadu na nemački konvoj kod Bakra i o nalaženju mina u severnom Jadranu -— -— — — — — — 401
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 13. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 403
Izveštaj Štaba vazduhoplovstva od 13. aprila 1945. Generalštabu Jugoslovenske armije o radu štapskih odeljenja — — — 405
Izveštaj Štaba Vazduhoplovstva od 13. aprila 1945. Generalštabu Jugoslovenske armije o stanju aviona i ostalog vazduhoplovnog materijala — — — — — — — — — — — — 412
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 14. aprila 1945. o traganju za pomorskim minama kod Krka i o napadu na nemačke plovne objekte kod Malog Lošinja — -— 416
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 14. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 418
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 15. aprila 1945. o izviđanju pomorskog saobraćaja u severnom Jadranu — — — — — — — — — — — — 420
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 15. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima Grupe vazduhoplovnih divizija na sremskom frontu 421
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 16. aprila 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikaciji Bakovac — Karlovac —* — — — — — — — 423
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 16. aprila 1945. o napadu na nemačke položaje kod Slunja i o pronađenom minskom polju kod ostrva Krka — — — — 424
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 16. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o podršci Grupe vazduhoplovnih divizija jedinicama 1. i 3. armije na osnovnim pravcima nastupanja — — — — — 426

Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 17. aprila 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na neprijateljskim komunikacijama i pratnji britanskih transportnih aviona do Idrije — — — — — — — — — — — — 428
Izveštaj Štaba Trenažnog lovačkog kursa od 17. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o proteklom radu Kursa — — — — — — — — — — 429
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 17. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o podršci Grupe vazduhoplovnih divizija jedinicama 1. i 3. armije na pravcima Podravska Slatina — Virovitica i Slavonski Brod — Nova Gradiška — — — — — — — — 433
Obaveštenje pomoćnika načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije od 17. aprila 1945. komandantu Grupe vazduhoplovnih divizija o rezultatima dejstva avijacije pri proboju sremskog fronta •—• — — •— — — — — — — — — — 435
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 18. aprila 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na komunikacijama Gerovo — Rakek i Kočevje — Ljubljana i o napadu na nemačke položaje kod Generalskog Stola — — — — 438
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 18. aprila 1945. o otkrivanju mina kod ostrva Cresa i Lošinja i o napadu na nemačke položaje i plovne objekte u severnom Jadranu — — — — — — — — — — — — 438
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 18. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o podršci Grupe vazduhoplovnih divizija jedinicama 1. i 3. armije na pravcima Podravska Slatina — Virovitica i Slavonski Brod — Nova Gradiška —• •— — — — — — — — 443
Izvod iz Zapovesti Štaba 3. armije Jugoslovenske armije od 18. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija o zadacima avijacije u toku nastupanja ka Bjelovaru i Varaždinu — — 445
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 19. aprila 1945. o napadu na nemačke položaje u Čabru i Sušaku i ometanju saobraćaja na komunikaoiji Vojnić — Karlovac 44^
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 19. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o podršci Grupe vazduhoplovnih divizija jedinicama 1. armije na pravcu Slavonski Brod — Nova Gradiška — — — — 449
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 20. aprila 1945. o napadu na nemačke položaje na Lošinju, na aerodromu Lučko kod Zagreba i železnički saobraćaj kod Turopolja — — — — — — — — — — — — 451
Izveštaj Štaba 9. oblasne vazduhoplovne baze od 20. aprila 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o izgradnji lažnog aerodroma kod Doroslova — — — — — 452
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 20. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o podršci Grupe vazduhoplovnih -divizija jedinicama 1. armije na pravcu Slavonski Brod — Nova Gradiška — — — — 455
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 21. aprila 1945. o izviđanju i ometanju saobraćaja na neprijateljskim komunikacijama i bombardovanju mosta u Ilirskoj Bistrici — — — —• — — — — — — — — — 457
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 21. aprila 1945. o napadu na nemačke plovne objekte kod Pule 458

Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 21. aprila 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o podršci Grupe vazduhoplovnih divizija jedinicama 1. i 3. armije na osnovnim pravcima nastupanja — — — — — 459
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 22. aprila 1945. o napadu na nemačke plovne objekte kod Rovinja 461
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 23. aprila 1945. o napadu na nemačke položaje kod Rijeke — — 462
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 23. aprila 1945. o traženju mina u istarskom obalskom području i o napadu na nemačke artiljerijske položaje kod Rijeke — 463
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 24. aprila 1945. o napadu na nemačke položaje kod Rijeke i na železničku stanicu u Škofljici — — — — — — — — 464
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 24. aprila 1945. o izviđanju istarskog poluostrva i obalskog područja Crikvenica — Kraljevica — — — — — — — 465
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 25. aprila 1945. o napadu na nemačke položaje kod Rijeke i Klane 467
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 25. aprila 1945. o obezbeđenju desanta jedinica Jugoslovenske armije na istarsku obalu — — — — — — — — — 469
Izveštaj Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 26. aprila 1945. o bombardovanju nemačkih položaja kod Rijeke i Klane — — — — — — — — — — 470
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 26. aprila 1945. o izviđanju južne istarske obale i o napadu na nemačke snage u Rijeci — — — — — — — — — 472
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 27. aprila 1945. o izviđanju pravca Rijeka — Klana — — — 474
Izveštaj Komande 2. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 28. aprila 1945. o izviđanju neprijateljskog obalskog primorskog saobraćaja oko poluostrva Istre — — — — — — — 475
Izveštaj Štaba 422. vazduhoplovnog puka od 29. aprila 1945. Štabu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o radu Puka u toku aprila — — — — — — — — — — — — 476
Operativni izveštaj Štaba 11. vazduhoplovne divizije od 1. maja 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije — — — — — — — — — — — — 483
Izveštaj Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije o šturmanskom i bombarderskom radu u aprilu 1945. godine — — — — — — — — 492
Izveštaj Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije o radu izviđačko-obaveštajne službe u aprilu 1945. godine — — — — — — — — — 495
Operativni izveštaj Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije za april 1945. godine 504
Operativni izveštaj Štaba 113. vazduhoplovnog puka od 2. maja 1945. Štabu 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o aktivnosti Puka u toku aprila — — — — — — — 515
Operativni izveštaj Štaba 421. vazduhoplovnog puka od 3. maja 1945. Štabu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije za april 1945. godine — — — — — — — — — 528

Izveštaj Štaba 423. vazduhoplovnog puka od 3. maja 1945. Štabu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o aktivnosti Puka u toku aprila — — — — — — — — — — 538
Izveštaj Štaba Trenažnog lovačkog kursa od 4. maja 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o proteklom radu Kursa — — — — — — — — — — — 546
Izveštaj Štaba Vazduhoplovstva od 4. maja 1945. Generalštabu Jugoslovenske armije o radu štapskih odeljenja — — — — 552
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 5. maja 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o izviđačkoj aktivnosti jedinica Grupe vazduhoplovnih divizija na pravcu Koprivnica — Varaždin — — — — — — — 558
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 5. maja 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima jedinica Grupe vazduhoplovnih divizija na liniji Varaždin — Križevci — Sisak — — — — — — — — 560
Operativni izveštaj Štaba 42. vazduhoplovne divizije od 6. maja 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o aktivnosti u toku aprila — — — — — — — 561
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 6. maja 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima jedinica Grupe vazduhoplovnih divizija na liniji Varaždin — Zagreb — Karlovac — — — — — — — 573
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 7. maja 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima jedinica Grupe vazduhoplovnih divizija na liniji Varaždin — Zagreb — — — — — — — — — —
Pregled brojnog stanja ljudstva 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije od 8. maja 1945. godine — — — — — — 577
Izveštaj Štaba 10. jurišne vazduhoplovne divizije od 8. maja 1945. pomoćniku načelnika Generalštaba Jugoslovenske armije o dejstvima jedinica Grupe vazduhoplovnih divizija u rejonu Zabok — Krapina — Brestovac — — — — — — — 578
Operativni izveštaj Štaba 111. vazduhoplovnog puka od 9. maja 1945^ Štabu 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije 580
Zapovest Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 11. maja 1945. štabovima 42. vazduhoplovne divizije i 9. oblasne vazduhoplovne baze da izvrše prebaziranje na aerodrom Pleso — — — — — — — — — — — 588
Operativni izveštaj Štaba 112. vazduhoplovnog puka od 12. maja 1945. Štabu 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o aktivnosti Puka u toku aprila — — — — — — — 591
Pregled brojnog stanja ljudstva 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije od 15. maja 1945. godine — — — — 597
Bojna relacija Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 17. maja 1945. za period od 15. novembra 1944. do 15. maja 1945. godine — — — — — — — — — — 598
Relacija Komande 1. lovačke eskadrile Jugoslovenske armije od 19. maja 1945. Štabu Vazduhoplovstva JA za period od 22. aprila 1944. do 30. aprila 1945. godine _ _ _ _ _ _ _ 617
Izveštaj Komande aerodroma Rajlovac o aktivnosti Mešovite eskadrile od 6. do 25. maja- 1945. — — _ — _ _ _ — 628
Tabelarni pregled borbenih letova i časova letenja Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 4. oktobra 1944. do 25. maja 1945. godine — — — — _ — — — — — 629

Tabelarni pregled neprijateljskog materijala koji su jedinice Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije uništile ili onesposobile od 4. oktobra 1944. do 25. maja 1945. godine — 630
Tabelarni pregled utroška bombi i municije Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 4. oktobra 1944. do 25. maja 1945. godine — — — — — — — — — — — — 632
Naređenje Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije od 28. maja 1945. štabovima 11. i 42. vazduhoplovne divizije za prelazak na mirnodopsku obuku — — — — — 634
Izveštaj Štaba 11. vazduhoplovne divizije od 29. maja 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o aktivnosti divizije u prvoj polovini maja — — — — — — — — 636
Izveštaj Štaba 11. vazduhoplovne divizije od 29. maja 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o radu vazdušnostreljačke službe u toku prve polovine maja — —• 647
Izveštaj Štaba 112. vazduhoplovnog puka od 30. maja 1945. Štabu 42. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o aktivnosti Puka u prvoj polovini maja — —• — — — — — — 649
Relacija Komande 2. lovačke eskadrile Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije za period od 1. jula 1944. do 30. aprila 1945. godine — — — — — — — ——— — — — 653
Izveštaj Štaba 1. lovačkog vazduhoplovnog puka Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije o radu u maju 1945. godine — 666
Relacija 113. vazduhoplovnog lovačkog puka Štabu 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije za maj 1945. godine — — 669
Izveštaj Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije o radu izviđačko-obaveštajne službe u maju 1945. godine — — — —_— — — •— — 677
Izveštaj Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije za maj 1945. godine — — •—• — 684
Relacija Štaba Grupe vazduhoplovnih divizija Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije za period od 15. do 31. maja 1945. godine — — — — — — — — — — — — — 688
Relacija Štaba Vazduhoplovstva Generalštabu Jugoslovenske armije za maj 1945. godine — — — — — — — — — _ 699
Shema zemaljske radio-mreže Štaba Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije za januar — maj 1945. godine — — — — — 705
Shema zemaljske radio-mreže Štaba Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije za januar — maj 1945. godine —• — — — — 708
Izveštaj Štaba 111. vazduhoplovnog puka od 1. juna 1945. Štabu 11. vazduhoplovne divizije Jugoslovenske armije o radu u maju 707
Izveštaj Štaba 421. vazduhoplovnog puka od 6. juna 1945. Štabu Grupe vazduhoplovnih divizija Jugoslovenske armije o podršci jedinica 3. korpusa Jugoslovenske armije pri uništenju poslednjih četničkih i ustaških vojnih formacija u Jugoslaviji 713
Izveštaj Komande aerodroma Mostar od 2. jula 1945. Štabu Vazduhoplovstva Jugoslovenske armije o dejstvima Mostarske eskadrile u toku maja 1945. godine — — — — — — — 718

REGISTAR — — — — — — 721

Tehnički urednik
Velisav Marković, major

Korektori:
Margarita Petrović
Zivadinka Papak

Rukopis predat u štampu juna 1967. godine

Štampanje završeno decembra 1967. godine

Tiraž 2.000 primeraka

Stampa: Vojnoštamparsko preduzeće ⊷ Beograd, Mije Kovačevića 5